Historia Tripertita.

Habes cādidissi-
me lector Historiam Tripertitam Cas
siodori Senatoris viri dei de re
gimine Ecclesie primitiue:
que antea ꝗ plurimis
scatebat erroribus
adamussim emē
datam: pri-
stineq; in
tegri-
tati restitutam.

Coll. Rom. Soc. Iesu. catalo. inscript.
ex Legato Card. Toleti.

1534

Ueneunt Lugduni apud Jacobū Giuncti in vico Mercuriali.

¶ In hoc opere continent historie ecclesiastice ex Socrate Sozomeno: ⁊ Theodorico in vnū collecte nuper de greco in latinum translate libri numero duodecim.

¶ Prefatio cassiodori senatoris serui dei.

Vtiliter nimis in capite libri prefatio ponitur: vbi futuri operis qualitas indicatur. Quid enī cōmodius: q̄ prius per eū aliquid discere ne dictio possit inopinata cōfundere. Hec igitur historia ecclesiastica que cūctis christianis valde necessaria cōprobatur a tribus grecis autoribus mirabiliter cōstat esse cōscripta. Uno scilicet theodorico venerabili epō ⁊ duobus disertissimis viris sozomeno ⁊ socrate: quos nos per epiphaniū scholasticū latino cōdentes eloquio necessariū duximus eorū dicta florata in vnius styli tractu dn̄o iuuāte pducere: ⁊ de tribus autoribus vnā facere dictionē. Sciendum plane q predicti scriptores a tēporibus diue memorie principis cōstātini vsq ad auguste recordationis theodosij iunioris que sunt gesta digesserint. Nos autē eorū relictis operibus ⁊ vnūquemq cauta mēte tractātes cognouimus non equaliter oēs de vnaquaq re luculēter ac subtiliter explanasse: sed modo hunc modo alterū aliā partē melius expedisse. Et ideo indicauimus de singulis dictatoribus deflorata colligere: ⁊ cum autoris sui noie in ordinē collocare. Legat ergo intrepidus qui ad hec opuscula dn̄o donante peruenerit multū vtilitatis atq notitie lucraturus si que posita sunt per hos duodecim libros memorie sue folicita mente condiderit: Preterea ne quempiā res indistincta turbaret p vniuersuz textū huius operis titulos cognoscat appositos vt suis locis exigere possit qd sub numero cōpetēti predictum esse cognoscit. Perlegi percontuli.

¶ Cassiodoris senatoris iā domino prestante conuersi explicit prefatio.

¶ Incipiunt tituli Ecclesiastice historie cū opere suo ab Epiphanio Scholastico domino prestante translati.

Allocutio sozomeni ad imperatorem Theodosium.

Cur gentiles facilius q̄ hebrei fidem christi perceperunt.

iij Que fuerit intētio sozomeni historiā cōscribēdi ⁊ ex quibus priorum gesta collegerit.

iiij A quo tempore historie fecit initiū. Quō cōstantino signū crucis sit ostensum. Et q imperatores ⁊ cesares per idem fuere tempus.

v Quō cōstantinus xp̄ianū dogma cognouerit et de miraculis crucis: ⁊ morte maxentij.

vi De derogatione paganorum cōtra Constantinum.

vij De cōstātino pr̄e cōstātini quō probauerit q essent cōstātes xp̄iani.

viij Quō licinius fugatus per xp̄ianos fuerit persecutus ⁊ nouissime victus.

ix De legibus q̄s cōstatinus p xp̄ianis protulit: ⁊ de mutatiōe rituū paganoꝝ xp̄ianorūq puectu: ⁊ de victorijs eius ⁊ veneratiōe religiōis.

x De diuersis confessoribus eorūq conuersatione.

xi De diuersis monachis ⁊ eorum institutione.

xij Quō cōtra ecclesiam arrius sit exortus.

xiij Epistola Alexādri pōtificis alexandrini ad vniuersas ecclesias aduersus arrium.

xiiij Eiusdem ad alexādrum cōstātinopoleos episcopum.

xv Epistola arrij ad eusebium.

xvi Ep̄la eusebij ad paulinū epm̄ tyri

xvij De potētia nicomediēsis eusebij

xviij De meleccianis: ⁊ quō sint ab ecclesia segregati: qz nolēte alexādro arriū suscipere p diuersa loca arriani concilia celebrant.

xix Epistola constātini principis ad alexandrum pōtificē alexādrinū ⁊ arrium per quam hortatus est vt reuerterentur ad pacē. Quia tam p arriana questione: q̄ p pasche de finienda festiuitate in nicea fecit cōstantinus celebrari cōciliū. Expliciūt tituli.

Incipit liber primus feliciter.

Oratio allocutoria Sozomeni in Theodosium imperatorem.

Aiũt antiq̃s principib⁹ diligẽti e studiũ fuis= A se vt eis amatores quidem ornamentorum purpuram atq̃ coronã et his similia pepararẽt: librorum vero habentes intentionẽ circa quasdam fabulas occupati conscriptiones agerent q̃ audiẽtiũ corda mulcerent porro bella sectãtes vt sagittam opportunã dirigerẽt, bestiã psterneret lanceã bene iacularẽt aut equũ decẽter ascẽderẽt. Presentabãt enim singuli regalib⁹ eorũ studẽtes rebus illis q̃ forent gratissima dominãti. Alius itaq̃ lapides preciosos difficile cõpertos offerebat. Alter tincturam purpuream: clariora plurimi poemata aut diuersas cõscriptiones insinuabant. Alius bona singula aut optimũ armorũ pãdebat vsum. Maxime vero ꝛ imperialis putabatur huius popularis virtutis pars illa ad quã tũc amãtis intentio declinabat. De pietate autẽ q̃ est verus ornatus imperij nulli studio se quodãmodo sermo fuit. Sed tu o potẽtissime theodosi vt cõplexiue dicam cunctam superasti virtutem. Purpura siquidem ꝛ corona qua videris pter inspiciẽtes qꝫ est maiestatis signũ circũdari: pietatẽ tibi ꝛ clemẽtiã intrinsecus semp enutriunt. Unde cõscriptores prefecti ac reliqui subiectoꝝ circa te tuosq̃ laborãt actus. Decertator autẽ positus indexq̃ librorum non camerato eloquio capens aut qualibet figura furtũ pateris veritatis: sed perfecte metiris vtrũq̃ sermonẽ propriũ aptans cause: figuram quoq̃ dictionis: ꝛ partes: ꝛ ordinẽ ꝛ cõgruẽtiã: et eloquium ꝛ cõpositionẽ: ꝛ collectiones: ꝛ sensum: ꝛ historiã profunde discentiens. Cõpẽsas aũt recitãtibus: ꝛ tuo iudicio ꝛ fauorib⁹ oportunis: necnõ aureis imaginibus ꝛ positione simulachrorũ ꝛ donis ꝛ honoribus vniuersis. Qualem vero te circa B recitãtes prebes tales dudũ fuerunt iudices circa dulciloquũ homerũ: aut Aleuas circa simonidẽ: aut dionysius sicilie tyrãnus circa platonem socratis discipulum: aut philippus macedo circa theopõpũ hystoriographũ: aut seuerus cesar circa appianũ qui metris pisciũ genera ꝛ naturas captionẽq̃ narrauit. Crete siquidem mille numismata carmini cõpẽsantes homerico: ꝛ tãq̃ de excellẽtissima largitate gloriãtes in publica statua munera conscripserũt. Aleuas autem ꝛ dyonisius ꝛ philippus nequaq̃ animo parciores fuere cretẽsibus de superba se republica philosophiaq̃ iactantibus q̃ velociter illorũ statuã imitari potuerant nisi opere fuissent minores inuniere. Seuerus aũt p meretrico poemate p versum vno aureo donãs appianũ tñ prebuit de largitate miraculũ vt aurea carmina appiani et hactenus apd plurimos nominent. Hec dona fuerũt olim amantiũ literas ꝛ doctrinã. Tu vero potentissime principũ nullo priorũ C excellẽtia minor inuenit largitatib⁹ tuis circa dictiones exhibitio. Sz mihi videris nõ incõgrue talia facere. Nã cũ oẽs virtutib⁹ euiceris studiose ad cremẽtum semper q̃ tua sunt euchis. Quoniã historiã rerũ olim gestarũ apud romanos ꝛ grecos itegerrime cognouisti. Aiunt etenim te per diẽ quidẽ exerceri armis ꝛ corpore subiectorũq̃ negotia disceptare iudicare simul ꝛ agere: modo seorsum mõ cõiter q̃ sunt agẽda cõsiderare: noctib⁹ libris incũbere. Fertur aũt tibi ad eorũ sciẽtiã ministrare cãdelabrũ arte mechanica factũ: ꝛ spõte fundẽs oleũ in lucernã vt nullus circa regalia cõstitutus in laboribus tuis cogatur affligi: et nature vim faciat somno repugnans. Sic equidem clemens ꝛ mãsuetus: circa proximos ꝛ circa oẽs existis: celestẽ regẽ tuũ imitãdo patronũ cui gratũ est super iustos ꝛ iniustos pluere ꝛ solẽ facere oriri ꝛ alia simul inuidia recedente largiri. Per multã vero doctrinã studio te etiã lapidũ scire naturas: potestatesq̃ radicũ: effectusq̃ curarũ nõ minus salomone

dauid filio magis antepotior es virtutibus. Ille siquidem factus libidinis seruus pietate nõ custodiuit ad terminum q̃ illi causa fuerat bonorum & sapiẽtie. Tu vero o potentissime negligẽtie obijciens rationẽ: videris nõ solũ hominibus iusse: sed etiã corporis & anime passionibus imperare. Sicut oportet & hoc dici: audio te etiã totius cibi vel poculi desideria superare: et neq; poma dulcia neq; aliud quicq; speciosum appetere: nisi q̃ttũ ad tactũ cõuenit: & solũmodo saporẽ cognurit. Primo tamẽ benedicere omniũ creatorẽ. Sitim vero/estũ/& frigus/ferre cõsuetus quotidianis exercitationibus iã ipsam cõtinẽtie putaris habere naturã. Dudũ siquidem, pono ciuitatẽ eracliam ab hercule nominatã videre festinãs et laborantẽ lõgo tpe subleuare: in estatis ardore per bithiniã faciebas iter. Sole vero circa diẽ mediũ vehemẽter vrente. vidẽs te qdã iter agẽtiũ sudore mixto simul et puluere squalentẽ: quasi prestaturus occurrẽs obtulit tibi poculũ valde perspicuum & velut radijs emicantẽ: suauissimum quẽdam potum in cum mittẽs et aquam frigidã superfundẽs. Tu vero o potentissime sumens laudasti quidem pro sua magnanimitate virum et largitate principali post paululum cumulasti: sed cunctis militibus ad illius poculi claritate nimis inhiantibus & beatificantibus q̃ esset bibitur is cum: rursus ei poculum reddidisti: precipiẽs vt quo vellet vteretur eo. Unde mihi iuste videris: tuis virtutibus superatum etiã alexandrũ: de quo narratur ab eis q̃ opera illius admirãtur: q: ei dum per inaquosa loca properaret cum macedonibus: diligens quidem miles aquam inueniẽs hausit & obtulit. Ille vero non bibit: sed corpus infudit. Ut ergo absolute dicatur omniũ priorũ principũ principiorẽ esse dici fas est te vocare debemus secundum homerũ: alios etenim reges nihil dignũ habuisse cõpertimus alios autẽ ornasse vna aut duabus rebus imperium. Tu autem o serenissime omnes simul virtutes amplectẽs vniuersos dignosceris euicisse: pietate: clementia: fortitudine: castitate: iustitia: largitate atq; magnanimitate dignitati imperiali cõueniẽte: sine sanguine autem & purum a cede super omniũ priscorũ tuũ cuncti gloriãtur imperiũ. Res studiosas tu delectationes studiorum precipis edocere fauore & reuerẽtia circa tuũ amorem & cõmunẽ vtilitatẽ cũctis ostẽdere. Quapropter omniũ horum causa necessariũ videtur mihi ecclesiasticã historiã cõscribẽti te primitus alloqui. Cui nanq; potius hoc ascribã multorũ ac venerabilium virtutes, vtiq; narraturus: & ea que circa catholicã ecclesiã prouenerunt vel per quãtas ipsa transiens tẽpestates ad tuos parentũq; tuorũ portus accesserit. Age nunc omnia sciẽs: omnesq; virtutes habens & precipue pietatem quam principe esse sapiẽtie sermo diuinus docet. Suscipe a me hanc scripturã & libenter examina: tuq; integritatis adiectiones & detractiones adhibẽs tuis laboribus eã purga. Indubitanter enim quodcũq; tibi placuerit vtile legẽtibus clarũ videbitur nec quilibet reprehendet quod tu quoq; probaueris. Procedit autem mea cõscriptio a tertio cõsulatu crispi & cõstãtini cesarum vsq; ad septimũ decimũ tuũ. Uisumq; mihi est bene se habere in nouẽ decisiones opus omne diuidere. Cõtinebit aũt primus & secũdus tomus ea que sub principe cõstãtino ecclesie prouenerunt. Tertius autẽ & quartus q̃ sub eius filio. Quintus & sextus q̃ sub iuliano cõsobrino filiorũ maximi cõstantini & iouiniano necnõ valẽtiniano & valente gesta noscũtur. Septimus & octauus nobis aperiet tomus q̃ sub grati ano & valẽtiniano fratribus acta sunt vsq; ad tempora imperij iocũdissimi aui tui theodosij quãdo scili cet vester clementissime principũ sacratissimus pater Archadius paterno succedens imperio vna cum pijssimo patruo tuo honorio romanũ orbem gubernare sortitus est. Nonum vero librũ christiano ac venerabili vestro apici dedicaui quem deus sempiterne custodiat magnanimitate incõuertibili hostibus preualentẽ & habentẽ sub pedibus vniuersos: & ad filiorum filios pium imperium dirigentem: annuente xpo cũ quo deo et patri gloria vna cum spiritu sancto in secula seculorum. Amen.

¶ Capitulum.ij.

Cogitatio aliquan-
do mihi prouenit: cur putas
alijs quidem [illegible] homi-
nibus velocior fuit circa
dominum verbum fides he-
breis autem incredibilis: cum
ab initio diuina mandata perceperunt: et iam
de christi presentia: et quod hec forent anteque fierent
didicerint per prophetas. Abraham etenim prin
ceps eorum generis et circumcisionis existens:
inspector et commina filij dei esse promeruit:
Isaac eius filius imitatione sacrificij ho-
noratus est typo crucis a previnctus et obla
tus altari: sicuti contigit et in christi fieri pas-
sione vt aiunt qui scripturas sacras integer
rime collegerunt. Jacob autem expectatio-
nem gentium in commune existentem necnon et tempus quo
venit prenuntiauit vbi ait: tunc deficere du-
ces hebreorum ex genere iude principis
tribus eius: significabat autem principatum
herodis. Qui cum idumeus esset genere
paterno: arabs autem matre: commissa ei est
gens iudeorum a senatu romano: et cesare
simul augusto: sed etiam quidam aliorum pro-
phetarum clare christi generationem predicaue-
runt: et illum sacrum ineffabilemque conceptum: et
matrem post partum virginem permanentem: et
genus et patriam. Alij vero passionem et re
surrectionem a mortuis: et ascensionem in
celos et euentum singularum presignaue-
runt rerum. Sed hec quidem eos non igno
rasse scire poterit qui sacris literis incum
bit. Josephus autem mathathie [illegible] filius
atque sacerdos: vir apud iudeos nobilissi
mus: necnon et apud romanos dignissi-
mus: erit testis de veritate christi: voca-
re nanque eum virum non audet tanque
factorem insignium operum magistrumque
sermonum veracium: christum vero aper-
te nominat: et pene crucis adiudicatum:
et tertia die apparuisse viuum: et alia de
eo infinita miracula prophetis sanctis
non ignorasse esse predicta: sed etiam
multos tunc extitisse quos elegit grecos
atque iudeos et permanere in eius dilectio-
ne: atque gentem ab eo nominatam nequa
quam defecisse testatur. Et mihi videtur quo-
niam hec referens: quasi clamare vide-
tur operibus deum esse christum, rerum
quippe miraculis obstupescens. Cum au-
tem hoc dixisset: etiam ipse melius trans-
currit in nullo tamen contradicens credenti
bus in eum potiusque consentiens. Hec igi
tur cogitanti mihi. Digne mirabile visum
est hebreos etiam ante alios homines ad
christianitatem non potuisse conuerti. Nam
et sibilla aut [illegible] alij vates et alia respon-
sa apud gentiles ea que in christo erant ventura
predixerint non tamen ob hoc omnes greci de in-
credulitate culpandi sunt. Pauci nanque
qui videbantur eruditiores: precipue huiusmodi
prophetias intellexerunt plerumque metri-
cas existentes: et disertioribus verbis pro-
latas ad populum. Erat itaque sicuti mihi
videtur superne prouidentie: vt ad concordiam
futurorum non solum proprijs prophetie ventura
committerentur: sed etiam ex parte gentilibus
veluti si quis melodie compositor propter
vtilitatem peregrini soni alias cordas ple
ctro discurrat aut super eas que sunt adijciat
alias. Hebrei siquidem pluribus et mani-
festioribus prophetijs vtentes in presentia
christi minores sunt inuenti quam greci. Sed
neque hoc extra rationem videbitur cur ex alijs
gentibus tantum ecclesia crediderit: primum
quidem quoniam deo gratum est ex miraculis
nasci mutationes in diuinis maximisque
negotijs. Deinde quia non fortuitis virtuti-
bus presulum eius ab initio disparata re-
peritur esse religio. Nam licet linguam ad
elocutionem aut pulchritudinem sermonis
disertam non habuerint neque verbis aut pro
bationibus philosophicis vterentur: ad
suadendum tamen non ob hoc minus studium fuit
eis sed exuti substantijs et bona propria con-
temnentes atque nudati: et veluti in alijs cor-
poribus plurima pessimaque tormenta susci
pientes et neque ciuitatum populis submissi
neque iudicum blandimentis aliciti neque ter-
roribus forte deterriti: clarum fecerunt vni
uersis quod pro maximis premijs huiusmo
di certamina sustinerent: quapropter neque
suasione verborum opus erat deo per domos
et ciuitates ad credendum res ipse compelle-
rent que nequaquam penitus videbantur audite.

¶ Capitulum.iij.

Tanta ergo diuina at
que mirabili mutatione in or-
be terrarum facta ita vt et prior

4

Capitulum.iii.

religio: et leges patrie spernerentur erit delectamentum et calidonium quidem aprum et marathonium taurum et alia similia: per provincias et civitates facta alii fabulis deinde gesta tanto nobilitari studio et ingenio grecorum et probatissimi conscriptores circa talia laborassent scribendi habentes ingenium. Me vero vim nece non inferre nature et hystorie ecclesiastice gesta narrare. Reor enim quoniam argumento rei huius non ab hominibus instituto conscriptor quoque inopinabiliter apparebit nõ sed ops deo. Nisus etem sum primo quidem hoc opus ab origene mũdi digerere sed cõsiderãs quõ et alii talia fecerũt usque ad tpš suũ id est clemẽs et egisippus viri sapiẽtissimi successionẽ sequentes apostolorum: africanusque conscriptor et eusebius cognomine pãphili vir in divinis scripturis et grecorũ poetis atque rhetoribus perscrutator eruditissimus. Tũc ego q̃cũque in ecclesiis cõtigerũt post xpi ascẽsionẽ ad celos usque ad licinii detectionẽ colligẽs in duobus redegi libris. Nũc aũt fauẽte deo q̃ postea pvenerũt aperire tẽtabo: quocirca memorabo cãusas quib^9 interfui et a sciẽtibus aut cõtẽplantibus eas audivi tam in nostram q̃ ante nostrã gñationem gesta. Ceterorũ vero explanabo notitiam ex legibus positis cã religionis: et conciliis per tpa cõstitutis ac novitatib^9 factis: et imperialibus atque sacerdotũ epistolis. Quarum alie q̃dẽ hactenus in palatiis ecclesiisque custodiunt. Alie vero passim apõ diligẽtes inveniunt. Quorũdã rõne poti^9 cõplecti in hoc ope melius approbavi pter magnitudinẽ lectiõis vt sensus eaz breviter iudicet: nisi forte q̃dã venire pñtium dubiũ pro quib^9 apõ multos est diversa sententia. Tunc eñi si quãlibet scripturã invenire potuero pter pbationẽ veritatis eã ponere nõ omitto. Ut aũt null^9 ignoratione rerum accuset mendacem esse conscriptionem contrarias legendo forsitan epistolas. Sciẽdum est quoniã occasione dogmatis arriani et eorũ qui postea sunt oborti discordantes inter alterutros presules ecclesiarum singuli de quibus studebant suis consectatoribus scribebant et per concilia congregati de cernebant que vellent: et sibi cõtraria sapientes et per absentiam se sepe damnabãt. Et per tempora principes ac proceres eorum quia poterãt virtute flectebãt et sibimet unanimes faciebãt: vt eorum consensu recte colere putarentur. Alii si quidem istis alii vero faventes illis collectionem fecerunt epistolarum pro heresis propria dictarum et eas sibi contrarias reliquerunt. Porro nobis difficile valde fuit vt inveniremus omnia q̃ de talibus provenerũt. ¶ Quia vero preci pua cura veritatis habenda est propter historie puritatem: necessarium mihi visum est etiam literas huiusmodi vt fuit possibile perscrutari. Si igitur etiam seditiones ecclesiasticas inter alterutros gestas de psulatu vel de honore primatus proprie herescos explanavero / non grave aut male volũtatis esse videatur. Primo nanque sicuti dictum est conscriptorem decet omnia veritati postponere. Deinde dogma ecclesie catholice veracissime declarare quod scilicet invenitur sepe quidem adversariorum insidiis impetitum / et tamen tanq̃ divinitus roboratum in propria mansisse virtute et universas ecclesias atque populos ad suã traxisse veritatem. Cum itaque vellem sitamen deceret eas sola conscribere que ad meam videbantur notitiam pervenisse de ecclesia romano imperio constituta. Placuit tamen quantum valuero vt etiam apud persas et barbaros que sunt gesta de religione conscribam. Nõ autem absurdum erit ab historia ecclesiastica / si in hoc opere etiam illi referãtur qui quondam patres et preceptores fuere monachorum: aut qui post eos per successiones vtiles visi sunt / sicut audivimus atque pbavimus. Non enim aut nos ingrati esse videbimur taciturnitati tradentes virtutem eorum / aut illi ex ortes erunt huius historie: qui tante philosophie exempla reliquerunt qui bus vtentes posteri: beatissimo et felicissimo fine potientur. Sed hec quidem sermo procedens vt potuerit observabit. Convertar nunc ad narrationem rerum cooperatorem invocãs deũ. Hunc enim habebit presens scriptu-

principium.

ℂ Capitulum. iiij.

Crispo et constantino cesaribus atq; consulibus: romane quidem ecclesie siluester presidebāt. Alexandrine autem alexāder et hierosolymorū macharius. Anthiochie vero que est apud orientez post romanū nondum quisq; fuerat ordinatus persecutionibus. i. prohibentibus. Non longo post tempore hi qui nicea collecti sunt sapientia et eloquijs ammirantes eustachiū dignum approbauerūt in sede apostolica presidere. Et cum esset episcopus vicine beroce: eum in anthiochiam transtulerūt. Tūc ergo christiani orientales quidē vsq; ad terminos egypti circa lybiam commorantes: nō presumebāt aperte in ecclesias cōuenire: cuz licinius fauorem quē in eos habuerat permutasset. Sed neq; per occidentē helladici vel macedones et illyrij licēter in regione durabāt propter cōstantinum qui princeps erat in his partib9 romanoꝝ. Hinc enim vero et alia quidem plurima postea prouenisse percepim9: quibus innexus est xpianoꝝ dogma venerari precipue tamē signuz quod ei diuinitus est ostēsum. ℂ Socrates. ℂ Et quoniā ad hec venimus paulo latius aliquid referamus: cum diocletianus et maximianus/herculius/priuatā elegissent vitam et maximinus galerius qui cū eis imperauerat tenens italiā duos fecisset cesares maximinū in oriente et in italia seuerū. Tūc cōstantinus in britānia patre mortuo ordinatur imperator primo anno ducentesime septuagesime prime olympiadis vicesimaseptima die Julij mensis. Rome vero a pretorianis militib9 maxētius maximiani herculij filius instituitur imperator. Hinc ei9 pater imperandi cupidine voluit filiū regno priuare: quod facere nequiuit. Post hec aūt tharso cilicie mortu9 est. Porro seuerus rome cōtra maxentiū veniēs militū proditiōe perēptus est. Maximian9 aūt galerius instituēs liciniū augustū moritur. Proinde maxētius rome velut tyrānus habebat: adulteria impudēter exercens et earum viros occidēs: quē volens cōstantinus opprimere et romanos a cladibus liberare cogitabat quem in bello deū haberet auxilio sciēs nihil prodesse deos quos diocletianus venerabatur: et q: potius ei9 pater paganoꝝ cōtēpta religione feliciter aduixisset. ℂ Sozomenus. ℂ In his igitur sollicitudinibus cōstitutus in somno vidit signū crucis celo splendide collocatū: mirātiq; visione astiterunt angeli, dicentes: O constātine in hoc vince. Fertur aūt et ipsū xpm apparuisse ei et signuz monstrasse crucis ac precepisse vt figurā similē faceret et in prelijs auxiliū hoc haberet quo victorie iura cōquireret. Eusebi9 itaq; pāphili cū iureiurando ipsū imperatore dicētē audisse se refert quia circa meridie declināte iā sole crucis signū ex lumine factū et scriptura cōserta ei dicente in hoc vince vidisset et ipse et milites qui cū eo tūc essent. Pergēti nāq; aliquo cū exercitu pariter hoc inde ei miraculū est ostensuz. Dūq; cogitaret qd esset: nox superuenit et ei dormiēti xps apparuit cū signo qd vidit in celo iussitq; vt fieret ei signi figuratio q̄ foret auxiliū in cōgressionibus preliorū.

ℂ Capitulum. v.

Unq; iā opus non esset interprete sz aperte mōstratū imperatori fuisset: quid de deo credere conueniret: mox die facta sacerdotes xpi cōuocās de dogmate consulebat. At illi sacros libros offerētes de xpo loquebant suaq; dicta ex prophetis cōprobabāt. Signū vero qd apparuerat ei/ dicebāt triūphū esse victorie aduersus infernū quaz victoriā ascēdes in celos egit xps crucifixus et mortu9 et tertia die resurgēs: sz qd sperandū esse dixerūt q: post huius vite terminū circa finez seculi presentis: oēs hoies resurgāt et immortales existāt. Alij quidē ad premia reꝝ q̄b9 bn̄ vixerūt. Alij ad supplicia eo q: ab eis mala sint gesta esse tn̄ etiā i delictisq̄ cōmittunt hic occasionē salutis purificationeq; pctā noduz initiatis q̄ de baptismatis adeptionē sm ecclesiastica lege: initiatis aūt custodiā

ne delinquat: sed qz hec agere oino pau
coz ieiorūqz viroꝝ est: docebat purifica
tione quoqz secūdā ex penitētia ↄstitutā
clemētē em̄ esse deū ⁊ venia tribuere de
linquētib⁹ si pniam agētes studeāt eam
operibus roborare. Hec sacerdotib⁹ ex
planantibus ammiratur imperator pro
phetias d xpo ita ꝑmissas. Iussit viros
eruditos ex auro ⁊ lapidibus preciosis
in vexillum sancte crucis trāsformare si
gnum quod labarū vocatur. Hoc em̄ si
gnū bellicū inter alia preciosius erat:
eo ꝙ imperatorē ꝑcedere ⁊ adorari eū a
militibus moris esset: vnde ꝑcipue cō
stātinū reor nobilissimū decus imperij
romani i signū mutasse crucis vt frequē
ti visione atqz cura desuesceret a priori
more subiecti: ⁊ eū solū arbitrarent deū
quē coleret imperator: vl quo duce atqz
auxiliatore vterent aduersus hostes: sem
per em̄ hoc signū proponebatur ante or
dines vniuersos: quod maxime laboran
tibus aciebus in prelijs adesse precipie
bāt. Constituit itaqz certos signiferos q
in eo laborarēt quorum opus erat vt vi
cibus humeris hererent: ⁊ omnes acies
ita lustrarent. Fertur enim ꝯ eo ꝙ
aliquādo quidā ferens hoc signu repen
te hostibus inuadentibus expauisset de
disseqz illud alteri deuehendum: cumqz
se de prelio subtraxisset ⁊ iacula declinas
set subito percussus interijt: ille vo qui
sacrū suscepit tropheū multis se iaculā
tibus permansit illesus. Mirabiliter em̄
diuina regēte virtute sagitte hostium fi
gebant in ligno: a signifero aut̄ in terpe
ricula proximus euolabāt. Dicitur autē
neqz alium vnqz huius signi minist̄ vt
solet in bello vulnere mortuū aut clade
captiuitatis perpessum. ¶ Socrates.
¶ Cōgressus igitur circa pontē moluiū
vicit i flumine necato maxētio. Erat em̄
annus septimus imperij ↄstātini. Inter
hec dioclecianus salone defunctus est.

¶ Sozomenus. ¶ Capitu.vj.

Non tamen ignoro qz greci ferunt constantinū eo ꝙ aliquos gñe proximos occidisset: ⁊ cooperator extitisset in nece filij sui crispi penitētia dig

ctū de purifica tione cōsuluisse philoso
phū sopatrū: q tēpore illo ꝑerat in sede
plotini illeqz rn̄disse nullā esse in huiōi
delictis purgatione: constātinum vero
hac introductiōe turbatū inuenisse epi
scopos q penitentia seu baptismate pro
mitterēt eū ab vniuerso posse purgari de
licto. Tunc gauisum in illis qui dixerāt
quod volebat ammiratūqz dogma factū
deinde xpianum ⁊ ad sui similitudinem
deduxisse subiectos. Mihi autem viden
tur hec ficta ab his qui student religiōē
christiane detrahe re. Crispus etem̄ pro
pter quem dicūt cōstantinū eguisse pur
gatione vicesimo anno imperij paterni
defunct⁹ est. Qui cū adhuc viueret mul
tas cum eo pro christianis posuit leges.
scdo quippe loco honorat⁹ imperij et ce
sar existēs: sicut etiam nūc principū noia
⁊ tpa legibus subiecta testantur. Sopa
trū vero nō est credibile ad colloquiū cō
stantini venire potuisse in sola occeani
circa rhenum parte regnātis: ꝑpter cō
tentionē vero cōtra maxētiū habitā de
gebat. In italia tunc romana respubli
ca turbabatur: ⁊ non erat facile vt britā
ni ⁊ galli conuenirent cū illis: tunc apud
quosdā cōstat xpiana religione constātē
nū participatū: nisi dū cōtra maxentiū
castrametaret ⁊ transiret ad romā. Te
stes aūt sunt rursus horū tpa ꝑcenō ⁊ le
ges quas ꝑ religiōe sanxit. Ut aūt cōce
damus facile potuisse principē loqui so
patro aut ꝑ epistolā suā ↄsuluisse ꝓ qui
bus vellet: nō est tn̄ verisimile ignorasse
philosophū quia herculis almene pur
gatus athenis est: post filiū necē in cere
ris sacris: ⁊ qz post hyphiti necē: ꝑegri
nū ⁊ amicū iniuste perijt. Cū igit̄ greci t
huiōi delictis purgatiōes annūtiēt suffi
ciāt q dicta sunt: ⁊ accusent de mēdacio
eos q sopatrū cōtraria cōstātino rn̄disse
finxerūt. Nō em̄ credo hec ignorasse tūc
nobilissimum apud grecos literatum.

¶ Captulū.vij.

Igit̄ ecclesie sub regimine cōstātini alacri
ter ꝓ agebant: ⁊ quotidia
nis dieb⁹ augebāt fauēte
⁊ vnanime principe multis et bñficijs

eleuate: quas etiã pri⁹ incõcussas dñs a periculis turbisq3 seruauit. Nã cũ psecutiones diuersas ecclesie in alio terrarũ orbe paterent sol⁹ cõstãtin⁹ cõstãtini pr liceter xp̃ianis in sua cõsistere religione cõcessit. Deniq3 tale ꝝ aliquid cũ miraculũ ⁊ memoria dignũ egisse cognoui. Eorum pbare volẽs quosdã i suo palatio xp̃ianos si boni ⁊ solidi essent viri: euocãs vniuersos pcepit dicẽs: vt siquidẽ venirẽt ad sacrificandũ ⁊ ei⁹ colerẽt deos: circa eũ essent ⁊ in suo cingulo pmanerẽt. Si vero refugerẽt egrederentur de palatio ꝯ rasagẽtes quo minime pimirent. Cũq3 in vtroq3 apparuissent aliĳ q̃dẽ religiõis desertores: aliĳ vero diuina p̃ñtib⁹ p̃ponẽtes deliberauit eos amicos ⁊ cõsiliarios vti q̃ in meliorib⁹ fideles cõstãtesq3 pmãserãt: alios aũt velut effeminatos aduersatus expulit a suo colloquio: credẽs nõ q̃ eos circa principẽ deuotos fore q̃ inueniunt dei sui sic paratissimi pditores: ⁊ iõ adhuc regnãte cõstãtino nõ videbat cõtra leg̃ quẽpiã esse xp̃ianũ apud eos q̃ vltra italiã galliasq3 ⁊ britãniã ⁊ q̃ circa pyreneũ habitabant mõtẽ vsq3 ad occeanũ h̃ esperiũ. Cũ vero cõstãtin⁹ in ei⁹ successisset imperiũ. ꝯ poti⁹ res ecclesie renouerũt. Maxentio eñ hereditario perempto cũ ei⁹ ps cõstãtino cessisset iã liceter in religiõe vigebãt q̃ circa tyberim fluuiũ heridanũ quẽ padũ prouinciales appellãt ꝯmanebãt/ i quẽ sermo fert ad uectã nauigio argo ⁊ ad tyrrenũ pelag⁹ fuisse pductã. Argonaute eñ ventũ validũ declinãtes nõ eodẽ nauigio in regressione sunt vsi sed trãseuntes mare quod sup scithas est per hec flumina venerũt ad terminos italoꝝ: ⁊ hic hyemantes cõdiderunt ciuitatẽ que nuncupatur emona. Estate eñim superueniente cooperãtibus eis prouincialibus fere quadringenta stadia arte mechanica trahentes argo per terram ad fluuiũ aquilẽ deduxerũt q̃ permiscet heridano. Heridanus aũt fauces habet i italicũ mare. ¶ Post preliũ itaq3 cibale dardanĳ ⁊ macedones ⁊ qui circa histrum tunc morabant necnon ⁊ hellas ⁊ hiliriorum gens ois sub constantino redacta est.

¶ Capitulum. viĳ.

Orro licini⁹ hinc fugat⁹: cum prius sectator fuisset ꝝ dogmatis christiani/ mutata voluntate plurimos sacerdotum in sue partis affixit imperio: multos q̃dẽ ⁊ alioꝝ p̃cipue tñ de collegio militari. Nimis eñ xp̃ianis erat infensus pp̃ter cõstãtini belliũ/ estimãs eũ posse cõtristari pp̃ter calamitatẽ sue religiõis. Simul etiã arbitrat⁹ q̃ orarẽt ⁊ studerẽt redigi sub illius solius imperio. Sup hec aũt ꝝ pugnatur⁹ denuo cõtra cõstãtinũ: spẽ victoris habebat p diuinatiões ⁊ sacrificia ⁊ seduct⁹ ab aliq̃b⁹ pmittẽtibus q̃ bello vinceret cõstãtinũ in paganitatẽ cõuersus est. Deniq3 etiã greci dicunt tũc eũ expertũ diuinationẽ miletĳ/ geminis appolinis/ eiq3 consulẽti de bello respondisse demonũ p hos homeri v̄sus. O senex: valde te iuuenes pugnatores obseruãt: tuaq3 vita soluta est/ seuaq3 te senectus excipiet. Ex plurimis ergo rebus visum mihi est dogma xp̃ianorũ diuina pudentia cõstitisse: tãtoq3 pcessisse cremẽto: maxime tñ ex persecutiõe gẽtiliũ. ¶ Futuro nãq3 licinio psequi ecclesias in suo ꝯ imperio cõstitutas: bellũ i bithinia factũ est: quo nouissime pugnauerũt inter alterutros ipse ⁊ cõstãtinus. Tãtoq3 diuino suffragio adiut⁹ est cõstãtin⁹ vt per terrã ⁊ per mare vinceret inimicos. Et amissis licini⁹ pedestribus ⁊ naualibus semetip̃m in incomendia traderet priuatusq3 thessalonice aliq̃ãto tpe permaneret ibiq3 perimeret. Uir ergo primordĳs imperĳ sui preliĳs aliĳsq3 reb⁹ valde pfect⁹: ⁊ sororis cõstãtini nupt⁹ honorat⁹ hmõi fine defunct⁹ est. ¶ Socrates. ¶ Capitulum. ix.

Onstãtin⁹ igitur dũ ad eũ solũ omne romanũ ꝝ peruenisset iperiũ edictis publicis vsus ẽ vt orientales subiecti impauide religionẽ colerẽt xp̃i/ ⁊ diligeter diuinitati ministrarẽt. Diuinitate appe sola eã crederet q̃ reueraẽ set: ⁊ sufficiẽter hẽet oi tpe potestatẽ. Et q̃m q̃ talib⁹ studerẽt oĩa bona vberrime

tis accederent: et quecunque aduersa puta- rent/cum meliori potius spe fruerentur: que vero circa deum delinquerent: communi- ter et scorsum in bellis et in pace omnia eis dissimilia prouenirent. Gratiasque re- ferens non sibimet arrogans adiecit in eam legem dicens quia ministrum opportunum eum habere dignatus fuerit deus sui con- silij: et britannico mari usque ad loca orien- tis adduxerit eum quatenus augeretur christiana religio. Et qui propter dei cul- turam [illegible] durabiliter permanserunt in confessionibus martyrij clariores eius honoribus apparerent. Hec igitur concio- natus et alia multa dicens per que creden- bat subiectos ad cultum religionis addu- cere, infirma esse sanciuit que contra reli- gionem fuerant cogitata vel gesta sub per- secutoribus ecclesiarum remissionemque cun- ctis habere decreuit qui propter confessio- nem christi migrare in insulis aut alibi preter voluntatem propriam commorari iussi sunt: aut in metallis affligi: aut pu- blicis operibus aut mulieribus aut lanificijs ministrare/aut dari curijs cum curiales primitus non fuissent. Eos autem quos infa- mes illi [illegible] fecerant: ab infamia rela- xauit. Militia vero priuatos in sua vo- luntate reliquit vtrum in schemate quo fuerant an certe cum honorabili quiete li- beram vellent habere vocationem. Cumque omnes ad priorem libertatem et [illegible] consuetos honores reuocasset: etiam sub- stantiam reformauit vniuersis. Si vero mor- te damnati substantia quoque nudati sunt precepit proximis generi eorum deferen- das hereditates. Nullo autem horum existen- te: vnaquaque prouincialem ecclesiam ad ius hereditatis accedere: et liuc apud pri- uatum liuc apud publicum, de tali sub- stantia esset aliquid restitueret. Eis an- tiquitus erario publico aliquid compara- uerant aut donationes acceperant fun- possibile decenterque modum se promitte- re promisit. Hec igitur sicuti dictum est imperatori placuerunt et lege firmata sunt: insigniterque omnia decenti fine com- pleta: christiani vero [illegible] tunc omnes romanorum dignitates administrabant et de cetero cunctis sacrificare negabatur immolationibusque aut diuinationibus non erat locus sed nec idola dedicare aut ce- lebritates paganas agere iam licebat. Plura vero etiam perciuitates gentium de antiqua consuetudine mutabantur. Ab illo denique tempore [illegible] apud egy- ptios nequaquam secundum priores solen- nitates in paganorum templa cubitus: sed in ecclesias magis aufert quo signifi- catur crementum aque niliace. Apud ro- manos autem tunc primum monachorum spectacula sunt remota. Apud poenas vel phenices vero qui in libano et helio- poli commorantur fas vlterius non fuit virgines fornicari: antequam latinis iunge- rentur viris: nempe post turpitudinem ex- perimenti primi nephande permixtionis. Sancte vero domus que quidem magni- tudinem videbantur habere sufficientem corrigebantur. Alie vero cremento alti- tudinis et latitudinis augebantur. Alibi autem cum non essent a fundamentis edificare fulgebat. Pecunias vero ex re- gijs thesauris imperator affluentius im- pendebat scribens per singulas ciuita- tes episcopis atque presidibus populo- rum vt sacerdotes sicuti vellent iube- rent isti autem inobedientibus obedirent quatenus cito perficeretur opus. Letan- tibus quidem eius imperio etiam religio valde florebat et in tantum etiam post bel- lum: contra licinium gestum felicissimus fuit in prelijs aduersus alienigenas pre- paratus: vt etiam sarmatas vinceret et qui vocantur gethi tunc nouissime causa gra- tie apud eum federa celebrarent. Hec au- tem gens habitabat quidem tunc trans flumen hystrum. Cumque esset in bellis prima et multitudine atque magnitudine corpo- rum armis semper exercitata alijs quidem barbaris preualebat solos autem roma- nos habebat sibimet repugnantes. Fer- tur enim etiam et hoc prelio monstratum constanti- no per signa vel somnia [illegible] quod dei pro- uidentia regeretur qui cum superasset omnia bella que sub eo sunt gesta veluti repensans christo in eius religionis studio magis ma- gisque feruebat hanc solam veram fatendam et salutarem existimare subiectos iu- bens. Ex terra vero subditos sibi ex vna- quaque ciuitate detrahens publico cer- tum vectigal ecclesijs prouincialibus

clerocꝫ distribuit ⁊ donationem validā in perpetuum esse sanciuit. Milites etiam milites vt [?] licut ipse deū cole ret signo crucis eorum arma signabat. In regalibus quocꝫ oratoriū fabricatus etiam tabernaculū ad instar ecclesie cir cunferebat dum aduersus hostes castra metaretur: quatenus nec in itinere de gens ipse vel exercitus sacro lumine pri uarentur quo deceret laudari deū ⁊ ora tiones offerri. Sequebantur autē pari ter sacerdotes ⁊ dyaconi tabernaculo de seruientes qui scdm legem ecclesiasticā sacrorum ordines adimplebant. Ex illo autem romanorū cohortesque nūc nu meri nuncupantur. Singule fecerunt ta bernaculum proprium ⁊ sacerdotes atcꝫ dyaconos distributos habebant. Dievero qui dominicus vocatur quem [?] hebrei primum vocant: greci autem soli distribuunt et qui ante septimū est san ciuit a iudicijs alijscꝫ causis vniuersos habere vacationem ⁊ in eo tm̄ orationi bus occupari. Honorabat autē domini cum diē quia in eo christus resurrexisset a mortuis: alium vero quia in eū fuerat crucifixus. Maximā nācꝫ culturā sacra tissime crucis habebat tam pro his que ei prospere prouenerāt eius auxilio in pre liis cotra aduersarios institutis: q̄ p iu dicio q̄ celi diuinitus p ea videbat osten sum. Denicꝫ suppliciū crucis qd primi tus apud romanos erat in vsu lege phi buit: in figurationibus aūt nummorū so lidorum et [?] in imaginibus hoc si gnum iussit inscribi semper et figurari: vt testātur hactenus eius imagines hoc schemate decoratę. In oībus siquidē re bus precipue tm̄ in legislationibus stu debat placare diuinitatē. Apparet enī luxuriosas ⁊ valde fatuas permixtiones ante eū prohibitas tūc fuisse correctas si cut ex ipsis quas posuit legibus inuenit. Sed nunc que ad honorem ⁊ statum reli gionis ab eo sancita sunt pandere neces sarium est cuin partes esse ecclesiastice vi deātur [?] historie. Apud romanos dudū lex fuit a vicesimoquinto anno nō habētes vxores prohibens a priuilegijs habentium coniuges sed alijs multa iu bens vt nihil de testamento lucraretur: licet generis proximitate consisterent: q̄ vero filios non habuissent medietatē re lictorum sibimet amittebant. Posuerūt autem has leges antiqui volētes romā esse populosam omniumcꝫ subiectam ter rā. Et quia non multum ante has leges plurimos in ciuilibus bellis amiserāt. Videns igit imperator idcirco male tra ctari eos qui propter deum virginitati ⁊ sine liberis esse studebant: fatuum iudi cauit diligentia ⁊ studio hominum vide ri eorū augeri genus cū natura semper superna distributione diminutionē su scipiat ⁊ augmentum. Et legem populo pposuit vniuerso [?] quatinus equa lionis priuilegijs fruerentur qui sine cō iugibus ⁊ liberis erāt: quibus illi qui hec habere gaudebat sed etiā amplius ha bere sanciuit eos qui in continentie vir ginitate degebant: licentiam eis pbens masculis femini[s]cꝫ licet etate minoribus testamentum facere contra cōmunē le ges. Omnes eīm bene cogitare iudicauit quorum opus esset deū placare semper ⁊ philosophie veraci vacare. Huius eīm rei causa ⁊ antiqui romanorum licenter testari virgines vestales etiam sexto eta tis curriculo decreuerunt. Judicium ita q̄ maximū re [?] uerentie pij princi pis circa religionem fuit: quia vbicꝫ ani ministrantium sententias imperfectas esse voluit ⁊ ad epos per appellationē refugientium esse sanciuit si qui vellent ciuiles iudices renuare: firmam vero il lorum iudicans sententiam potius q̄ iu dicum aliorum ⁊ tanq̄ ab imperatore p latam ab omnibus obseruandam ⁊ incō uertibiles esse terminos synodales. [?] Illud quocꝫ nos relinquere dignū non est quod pro vtilitate sancitum est eorū qui in ecclesijs manumittuntur: cū pro pter subtilitatem legum etiā inuiti pos sessores difficultatē paterentur circa do tionem melioris libertatis quam ciuili tatem romanam vocant. Tres posuit le ges decernens omnes in ecclesijs manu missiones sub testimonio sacerdotū per hancquiam ad inuentionē romana ciui litate frui: cuius iudicium presens etiā tempus seruat: nam moris erat de liber tate leges scriptas in manumissionibus

anteponi. Constantinus igitur hec sane studens in omnibus honorabat religionem. Erat quippe ꝛ per semetipsaꝫ gloriosa ꝓpter virtutem plurimorum tunc in ea pollentium.

¶Capitulum.x. A

Tacꝫ persecutionibus iam cessantibus ad huc multi confessorum superstites ecclesias exornabant vt fuit osius corduḃe pontifex amphion epiphanie cilicie et maximus qui post macharium hierosolymorum tenuit presulatum et pafuntius egyptius per quem aiunt plurima miracula operatum deū demonesꝗ subiecisse variarūꝗ passionum condonasse et sanitates. Feruntꝗ autem ꝙ pafuntius ꝛ maximus ex illis cōfessoribus quos maximus imperator in metallis opera exercere damnauit oculos eorum dexteros euellens et sinistros suras incidens. Secundum eos B autem fuisse percepimus spiridonem tremithundis cipriorum episcopum. ad cuius virtutem demonstrandam sufficere puto que hactenus de eo seruatur opinio: ꝗꝫta per eum diuino presidio gesta sunt. plura quidez nouere prouinciales. Ego autem que ad nos valuerunt peruenire non taceam. Fuit enim iste rusticus habens vxorem ꝛ filios: sed non propterea in rebus diuinis minor. Aiūt autem aliquando per noctem venisse malignos viros ad caulas ouium eius: et cū rapere niterentur: subito vinctos nullo ligante fuisse. Tunc illū die facta veniētem inuenisse ligatos eos: ꝛ soluisse quidem ab inuisibilibus vinculis culpasse tñ et dixisse. Cur fratres dū licuisset ā desiderabatis accipere: elegistis potiꝰ ea rapere ꝛ nocte ducere ingiter infelice? Tūc miseratꝰ eoꝝ magis aut ad meliora eos erudiēs ait. Abite hūc sumētes arietē laborastis quippe vigilijs ꝛ decet vos sine criminibus recedere ab omibꝰ meis qd qdē quilibet iuste poterit amirari. Nihilominꝰ etiā illud mirādū qd apud filiā eiꝰ hyrenē virginē nolē quidā notus eius spem aliquā deposuerat ā sumēs depositum sub terra recōdidit vbi caute credidit custodiri. Cōtigit interea mori puellam nil cōfessam patri venit homo depositū repetēs ignorante spiridone quid loqueretur. Cūꝗ in tota domo requisisset nec inueniret: flebat capillosꝗ vellebat: et morti vicinus esse videbatur ille ꝗ deposuerat. Hec spiridō fieri videns ꝛ currens venit ad sepulchrum vocauit ex nomine puellā: quā respōdēte de causa depositi requisiuit. Et dūꝫ ab ea didicisset reuersus et inueniens vbi puella significauerat reddidit hoi qd petebat: qm quidem ad C hūc veni sermonē: nō est incōgruū etiā istud adducere. Mos erat spiridoni isti ex fructibꝰ qui nascebātur ei. alios quidē pauperibꝰ erogare: alios autē gratis mutuari volētibus sed neꝗ per se dabat neꝗ ꝑ se recipiebat sꝫ totū cubiculū demonstrabat: inuitās petētes vt quātum opus habebāt tollerent ꝛ denuo reuocarent quātū se nouerāt abstulisse. Quidā vero dū mutuū percepisset reuersus est post aliquantum qd tulerat redditurus. Quē dū sm cōsuetudinē iussisset repōere in cubiculo qd fuerat exinde mutuatꝰ ad iniustitiā ille conuersus ꝛ credens latere spiridonē non reddidit qd debebat sed auferens debitum quasi reddidisset abscessit. Quod tñ longo tpe non erat ignorandū. Post certū nāꝗ tps venit rursum petens ab eo mutuum. At ille misit eū ad horreū data potestate vt ipse sibi metiretur quantū opꝰ haberet. Uacuū vero eūdē locū inueniēs hoc oculata fide cognoscēs spiridoni nunciauit. Ille respondit ei mirū est o homo qd solū queris quō tibi soli visum est horreū necessarium defecisse. Sed cōsidera potius apud temetipsum ne forte mutuatꝰ aliquando quod debueras primitus nō soluisti: si enim hoc nō est indubitāter nō priuaberis quibꝰ eges sed rursum accedēs inuenies: sic igitur ille captus est quod delinquerat indicauit. Dignū est igiꝫ huius sacratissimi viri mirari puritatez ꝛ ecclesiastici ordinis valde custodiam. Dicitur itaꝗ quo D dāz tempore pro aliqua vtilitate ꝛ in vnum cyprios episcopos conuenisse: et inter eos fuisse hunc spiridonem ꝛ triphilium ledren=

sem episcopum virum eloquio et sapientia necnon byzto legibus eruditum. Cum itaque collecta celebraretur: iniunctum est tryphillio ut faceret sermonem in populo. Cumque ille locus venisset ad medium tolle lectum tuum et ambula: cubile dixit pro lecto mutans nomen. Spiridon autem indignatus in eum et exiliens de cathedra sacerdotali: tu melior es inquit eo qui lectum dixit: quia eius verbis uti confunderis. Hoc autem fecit populo conspiciente mediocritatem docens eum qui eloquii supercilio presumebat. Erat enim idoneus ad pudorem incutiendum. Cum esset venerandus et operibus gloriosus simulque senex eo atque sacerdotis officio. Qualis autem circa peregrinorum susceptionem fuerit hinc apparet. Instante iam quadragesima quidam ex itinere venit ad eum quibus diebus consueuerat cum suis continuare ieiunia: et die certo comedere medios dies sine cibo consistens: videns itaque peregrinum valde defectum: perge inquit sue filie lava peregrini pedes et cibos appone. Cum virgo dixisset nec panem esse nec alphita quarum rerum solebant nihil habere reconditum propter ieiunium orans primum veniamque petens filie iussit ut porcinas carnes quas domi salitas habebat coqueret: quibus coctis sedens cum peregrino positis carnibus comedebat et rogabat ut una cum eo ederet peregrinus. Quo refutante christianumque se psitente propterea magis inquit refutare non debes omnia enim munda mundis sicut sermo divinus edocuit. Hec quidem de spiridone dicta sufficiant.

Capitulum. xi.

Precipue vero insignissimam ecclesiam demonstrauerunt A et dogma dilatauerunt vite virtutibus quam conuersatione monachica illo tempore fruebantur utillima namque res ad homines venit: adeo ista philosophia: que multarum doctrinarum et dialectice artis studia despicit tanquam sit minutarum melioris operis tempus impediat atque ad recte viuendum nihil ostendat. Hec ergo philosophia conuersatione miranda: naturali simplicique prudentia docet omnino que nequitiam periment et operentur utilia. Non enim predicat virtutem sed magis exercet nihilopendens humanam gloriam viriliterque resistens passionibus anime et neque nature necessitatibus se subdit nec corporis infirmitate succumbit. Diuine mentis virtutem habens semper contemplatur omnium creatorem et cum nocte dieque colens orationibus et letaniis placat indubitanter. Anime vero puritate et bonorum actuum conuersatione ad ministeria se diuina componens: purgationes aspersionesque continens: solas vero pollutiones peccata putans extrinsecus irruentes casus exuperat et omnium absolute huiusmodi dominatur. Non per stabilitatem necessitatemque vite qualibet voluntate minatur non mala patiens ulciscitur: non languore aut indigentia necessariorum compressa mordetur: sed potius gloriatur in talibus patientiam mansuetudinem mediocritatem in omni vita meditatur. Et quantum nature humane possibile est deo esse vicinum: velut in transitu utens presentibus neque circa possessionem rerum occupata constringitur neque ultra quam opus est in presenti prouidere forsan vigetur. Semper autem simplicitatem et exercitium huius instructionis laudans beatitudinem contemplatur eternam et ad felicem terminum omni vivacitate festinat. Timore diuino sine intermissione suspirans turpiloquia respuens: et nec usque ad vocem emittere patiens: quorum actiones suis actibus noscitur exoluere: in breui comprehendens necessaria nature et cogens corpus mediocribus indigere. Castitati luxuriam subdit iustitia punit iniustitiam et veritate mendacium: et disciplina rerum omnium mensuras participatur: cum proximis in vnanimitate et communione consistit. amicorum prouida est atque peregrinorum. que propria sunt communia facit egentium: et tuetur utilia singulorum, neque gaudentibus importuna et tribulantibus remedium consolationis apportans: ad verum bonum diligentiam suam semper extendens: sermonibus castis sapientibusque consiliis ornatu ac vano eloquio remotis erudiens. atque curans veluti quibusdam medicaminibus: audien=

tes cum honore et reuerentia disposi-
tiones suas celebrans/cōtentione certa
minib⁹ itaq; priuata. Nā cū sit rōnalis
oēm motū irrationalē fugit generaliter
passiones corporis deuincit anime. Hu-
ius itaq; D elegantissime philoso-
phie princeps quidē fuit sicut quidā di
cunt helyas ꝑpheta ꝛ baptista ioānes.
Philo aūt pitagoricus suis tꝑibus re-
fert vndiq; egregios hebreoꝝ in quodā
ꝑdio circa stagnū mariā in colle positū
philosophatos: habitaculū vero eoꝝ ꝛ
cibos et conuersationē talē introducit
qualem ꝛ nos nunc apud egyptioꝝ mo-
nachos esse cōspicimus. Scribit eīn in-
choantes eos ad philosophiā cedere o-
bus sibi cōpetentibus rebus/cūctisq; ab
renuntiare permixtionibus ꝛ extra mu
ros i solitariis agris ꝛ hortis īhabitare.
Domos autē eis' esse sacraria que apud
nos monasteria nuncupant ꝛ i eis con-
uersatōē solitaria: honesta celebrare my
steria diligēterq; psalmis ꝛ hymnis pla
care diuinitatem: ꝛ ante solis occasū nō
gustare cibū: alios aūt ꝑ tres dies ꝛ am
pliꝰ: certisq; diebus in pauimento ha-
bere cubilia: vino semper ꝛ sanguine ha
bentibus abstinere: cibū eis esse panis ꝛ
salis/ ꝛ hysopi ꝛ potū aq̄. Mulieres eis
cohabitare seniores: ꝟgines ꝑpter amo
rem philosophe spontanea volūtate nu
ptiis abstinētes. Et philo quidē hoc mo
do referēs videtur aperire q; hi q̇ ex he-
breis ꝑm eū xp̄iani sunt facti adhuc iu-
daice viuerēt eorūq; ꝯstituta seruarent.
Apud alios eīn nō inuenitur huius vite
ꝯseruatio. Unde cōicio ex illo apud egy
ptios hāc philosophiā habuisse princi-
pia. Alii vero dicū[illegible] C huic cām fuis-
se conuersationi: persecutiones que reli
gionis cā per tꝑa ꝓuenerūt. Et qn fu-
gientes in montibus ꝛ vallibus desertis
q; morabant ad modū se vite huiꝰ assue-
uerunt. Sed siue egyptii siue alii quidā
huic ab initio philosophie prefuerūt il-
lud tn̄ apud oēs cōstat q; ad summā re-
uerentiam atq; perfectionē moribus ex
ercitationibusq; decentibus et hanc cō-
uersationem vsq; tunc perduxit antoni-
us [illegible] maximus monachorum quem
nunc in desertis egypti morantē: ꝑpter
gloriam virtutis eius imperator constā-
tinus amicū fecerat: literis honorabat
ꝛ vt pro qbꝰ vellet ei rescriberet expete-
bat. Fuit iste vir egyptiꝰ genere ortus in
signi vico l loco heraclie apud egyptios
cōstituto. Is puer relictus orphanꝰ pa-
ternos donauit agros cōuicaneis suis.
Aliā ꝟo substantiam disponens p̄ctiū
pauperibus erogauit: studiosi estimans
esse philosophi non solum semetipsum
spoliare pecuniis sed eas dispensare pro
ficue. Iunctus autem studiosis secun-
dum se viris virtutes zelabatur vniuer
sorum: probans bonam vitam suauem
fieri ipa consuetudine: licꝫ fuerit primo
difficilis: modos adinueniebat abstinē-
tie potioris ꝛ quotidie exercitatione cre
scebat tam q̄ semper incipiens aliq̇d
innouabat. Afflictionibus corporis pu-
niendo libidinem: sacre vero sapiētie vo
luntate passionibus anime repugnan-
do. Erat enim eius esca solus panis et
sal: potus aqua: prandii tempus solis oc
casus: frequenter enim duos ꝛ amplius
dies sine cibo manebat. Uigilabat vt ita
dicatur semper quidem ingi nocte: ꝛ ora
tionibus contingebat quidem diē: si ve
ro somnus incumberet stando paululū
dormiebat. Plerumq; pauimēto iacens
solamq; terram stratum refectionis ha-
bens. Olei siquidem vnctionem lauac-
chrorum atq; similium vsum modis om
nibus euitabat: ne humectatiōe sua in
mollicien robur corporis immutaret.
Aiunt enim neq; nudum eum aliquan-
do visum. Literas vero neq; sciens ne-
q; mirabatur: sed potius mentem bo-
nam tanquam seniorem literarum: qua
rum tamen inuentorem iure laudabat.
Fuit autem precipue clementissimꝰ ca-
stus: fortis: gratus colloquentibus: sine
vlla tristitia: ꝛ licet qui cum eo disputa
rent certatiue questiōes inferrent: tamē
more solito sapienter ꝛ disciplinabili-
ter crescentē sedabat sepe ꝯtentionem: ꝛ
ad mensuram debitā protinus trāsfere-
bat. Loquentiumq; sibi strepitum tēpe-
rabat: eorūq; mores veluti q̄dā regula
cōponebat. Tantisq; itaq; ꝟtutibꝰ diui-
na ꝓuidentia redundās eū futura ꝑscire
nō estimabat esse ꝟtutē: ꝛ propterea nec

laborandū inanit et circa talia suadebat
quando nec ignorantem futura pene sic
cumbere: nec scientem ꝓpterea sanctū
esse declarabat. Uerā nāq; beatitudineꝫ
in cultura dei ⁊ legum eius obseruatio=
ne dicebat. Si cui autē hec esset cura do
cebat vt purgaret animaꝫ quo posset in
spicere ⁊ futurorum notitiam possidere:
deo videlicet prescientiam declarāte. Ua
care aūt nec ipse patiebatur/ ⁊ bene vi
cturuꝫ semper operari precipiebat ac se
metipsum discutere ⁊ secū ponere rōnes
eorum que gessit die noctuq;: si quid aūt
indecens ageret cōscriberet vt decetero
parceret in delicto semetipsum sciliꝫ eru
bescens si plurima sui delicta comperis=
set simul etiam metuens ne per conscri=
ptionis indiciuꝫ fieret aliis manifestus.
Erat enim laboriosus maxime pro sola
tiis oppressoruꝫ quis etenim alter sic fer
uentissime fuit studiosus: quoruꝫ gratia
sepe veniebat ad ciuitates. Plurimi nā=
q; vi compellente cogebant eum legatio
ne fungi apud iudices ⁊ magistratus:
quorum singuli vel videre eum iudica=
bant nimis egregium loquenteꝫ audire
⁊ precipienti parere gloriosuꝫ: qui cū ta
lis esset studebat tamen ignorari ⁊ late=
re per heremū. Si vero necessitate faciē
te venisset in ciuitatem deposito negotio
pro quo venerat ad desertum continuo
reuertebatur. Pisces nāq; di[illegible]cebat
per humectā nutriri substantiā. Mona=
chis autem ornatum fore solitariam vi=
tam. Et sicut illi terre tactu tabescūt sic
gloria monachoꝝ ad vrbes accedendo se
datur. Obedienteꝫ vero se gratūq; con=
spicientibus exhibebat. Studebat nāq;
vt neq; haberet tumentē superbiāq; natu
ram nec putaret huiusmodi. Sed hec q̄=
dem pauca virtutum antonii dicere sum
compulsus: vt tanti viri per hec exēpla
consideremus philosophiaꝫ. Plurimos
autem atq; probatissimos auditores ha
buit: quoꝝ alii quidem in egypto ⁊ libia
alii vo in palestina ⁊ [illegible] ⁊ arabia cla
ruerunt: ⁊ vnusquisq; eoruꝫ nō minus se
q̄ doctor apud quos est commoratus ex
ercuit. Multosq; docuit ad similem vir=
tuteꝫ philosophiāq; perduxit ita vt quo
rundam hic labor esse circuire per ciui=
tates ⁊ per prouincias vel per agros: et
diligēter antonii discipulos eorumq; re
quirere successores. Sed quomodo pote=
rant inueniri facile quibus erat studiuꝫ
diligentissimū suam vitam facere: ⁊ non
sicut plurimi nūc hominū elati per glo=
riam semetipsos exponant ⁊ cunctis in=
ueniunt. ¶ Fuerunt [illegible] itaq; probatissi=
mi discipuli quos percepimus antonii
alii quideꝫ multi: necnō ⁊ paulus appel
latione simplex. Hunc aiunt cū rusticus
esset bona specie cōiugem habuisse: ⁊ eā
in ipso facinore adulterii dephēsam ta=
cite subrisisse: ⁊ iurerando firmasse nun=
q̄ se cum ea esse miscenduꝫ. Tū ad adul
terum habe inquit eam. Et repente di=
scessit ad eremum apud antonium. Di=
cunt eum enim mansuetissimū ⁊ patien=
tem valde fuisse. Denique cum iam senex
esset ⁊ ad vitam monachice perduratio=
nis insuetus: omnibus eū antonius expe
rimētis exercēs: in nullo inuenit inferio
rem: perfecteq; cum philosophie esse te=
status seorsum precepit habitare tanq̄
non egenteꝫ doctore. Confirmabat autē
dñs antonii testimoniū ⁊ operibus ostē
debat virū esse gloriosum ipsoq; seducto
re superiorē atq; ad affligēs ⁊ expellen=
dos demones preparatum. ¶ Circa hoc
itaq; tps philosophabat ⁊ āmo[illegible] ni[illegible]
egyptius de quo sermo fertur q: cogenti
bus parētibus duxisset vxoreꝫ: nec tn̄ ea
fuisset expertus. In principio nanq; nu
ptiarum sponsam tanq̄ sponsus in tha=
lamo percipiens: ⁊ solus cum ea rema=
nens ait. Nuptie quidem o mulier no=
stre vsq; ad hoc celebrate sunt tempus: ⁊
quale bonum sit posse virginem perma=
nere ei sacris edoceb[illegible] literis: ac seorsuꝫ
solus manere tentabat. Sed quoniā de
virginitate quidē sermones virgo lauda
uerat: diuidi aūt ab eo graue iudicabat:
in alio cubiculo dormiens annis decem
⁊ octo cum ea mansit: neq; tunc a mona=
chica abstinentia se suspendēs. Interea
mulier viri zelata virtutem: estimauit
non esse iustum tantum virum domi ce=
lari ꝓpter se: sed oportere potius seorsuꝫ
vtrunq; philosophari ⁊ ob hoc supplica
uit viro. At ille grās agēs deo ꝓ huiusmōi
cogitatione mulieris: tu inquit hāc ha=
be domum

be domum

de domū ego mihi aliā fabricabo. Et in meridianā partem deserti magni Marie venies circa locū scithi ad montem qui dicitur nitrie duob⁹ τ viginti annis vbi philosophat⁹ est ānis singulis visitans secundo mulierem. Hu⁹ ꝑ ius itaq; sacratissimi principis tēpore horum monasteriorū multi fuerūt dignique discipuli sicut successiōes ostēdūt: plurimiq; τ venerādā ꝑ cū puenerunt q̄ ꝑ ipuc apud egyptios monachos pfecteq; seruantur. Nā cū maxima diligentia ꝑ successionē traditionis alterutre curāt virtutes antiquorū memorie tradere monachorū: sꝫ a me illi memorādi sunt qui ad nos vsq; peruenerunt. Cōtigit igitur huic viro et theodoro eius discipulo euntibus aliq̄ transire flumē quod dicunt lycū: ne vero se alteruter nudum videret iussit Amonius vt recederet theodorus. Cumq; et semetipsū ꝫ erubesceret nudū intueri: repente diuina virtute translatus est ad vlteriorem ripam. Transiēs vero theodorus aquam τ videns nec vestes eius nec pedes infusos supplicabat seni vt ei causā rei depromeret. Cumq; ille dicere refutaret: ille vero nō aliter se properaturū: nisi cognosceret: pmittēte theodoro nulli se eo viuorū fore dicturū/confessus est quod euenit. Proximū vero miraculū huic quoq; rei contigit quod narrabo. In iusti parentes J alicuius a cane rabido percussiū filiū ꝛ pene moritur obtulerunt ei: τ eiulantes deprecabant vt curaretur. Tum ille ad eos. Non eget inquit mea curatione: sed vos si vultis reddere bouem quē rapuistis dominis suis/egrotus repente sanabitur: quod etiam contigit. Naꝫ vt restitut⁹ est bos: pallio mox recessit a puero. Quando autē amonius iste moriebatur di k citur Antonium vidisse animam eius in celum ferri: diuinis potestatib⁹ cū psalmodia precedētibus eam cōsulētibusq; eis qui circa euz erant causaꝫ huius miraculi abscondit. Sciebant enim quoniā aerem intēto obtuitu respiciēs, cum stupore miraculi cuiuspiam respiceret visioneꝫ. Cūq; venientes postea quidam de Scithia nuntiassent horaꝫ visionis Antonij: et conuenisset cum transitu illius viri beatificaueruntambos illum quidē: quia ad mansesta bona transisset: illum vero quia tātam longe meruisset cernere visionem. Multoꝝ enim dierum iter erat locoꝝ medio positorū quo degebat alteruter. Et hec quidem ita relata sunt. In hoc itaq; presulatu audiui probatissime philosophatum Euticianū qui in Bithinia circa olympum morabatur.

¶ Erat quippe gratia diuina replet⁹: ad curationes passionū τ miracula rerum τ operū: ita vt ipsi Constātino propter virtutē vite amicus esset. Ille siquidem tempore vinctus quidā spatari⁹ qui in suspitionē venerat: quasi assumpta tyrānide fugit: τ requisit⁹ circa olympū comprehensus est: rogātibus necessarijs eius Euthicianum: vt pro eo apud principem legatione fungeretur. Prius inquit prouidēdū est: vt is homo liberetur a vinculis ne crudeliter cōstrictus intereat. Tunc dicit a vinculorū direxisse custodes rogans vt eum ab huiusmodi necessitate releuarent. Qui cuꝫ hoc facere noluissent sponte ianue clause reserate τ vincti cathene sunt repētedirupte. Post ea vero ad principem veniens Bizantio tunc degētem: paratissime beneficiuꝫ ꝑ meruit quod poposcit. Nō enim poterat Constantinus eius petitioni b⁹ denegare: cum ei summi honoris cumuluꝫ exhiberet. Hec itaq; breuiter a nobis dctā de monachisqui tūc clare sunt philosophati sufficiāt. Cui vero de his subtilior cura fuit: querens inueniet plurimorum vitas hic non esse scriptas.

¶ Theodoricus. Capitulum.xiij.

E licet ita ꝑ oīa floreret ecclesia: non tamē pertulit inimi A cus eleuatam simul atq; splēdentē valde respiciens sed maliuola cepit mouere consilia: confidens gubernatā a domino τ vniuersorū creatore submergere. Uidebat itaq; paganoꝝ errore se iā iāe nudatum: captaq; varia demonū machinamenta τ creature tam a plurimis iam nō adorari: sed creatori hymnos decenter offerri. Ea gratia iam non apertaꝫ contra deum τ saluato

rem nostrum excitabat bellū: sed viros inueniēs xpianos quidē se vocabulo ꝓfitētes: sed amore honoris ꝛ vane glorie seductos ad seruitutis organū: eos sue machinationis habuit: per quos plurimos ad pristinum reduxit errorem: non quidē creaturā rursus adorari precipiens: sed ipsum creatorem ꝛ mundi opificem coequatum astruens creature. Ubi autē hoc principium ꝛ quēadmodum hec inimicus zyzania seminauerit enarrabo.

¶ Alexandria ciuitas est maxima: et hoim multitudine copiosa: non egyptiorum solūmodo: sed etiam thebeorum ꝛ lybicorum: circa egyptum obtinens principatum. In huius itaqꝫ ciuitatis presulatu: post petrū illū īclitū ꝓpugnatorē q̄ sub ipsis tyrānis dioclețiano ꝛ Maximiano nouissime īperiū spōte dponētibꝰ martyrij coronā susceꝑat successit Achillas. Is cū sub illo egregio Petro Arriū ordinatū dyaconū captūqꝫ in melicijs nouitatibus: ꝛ ab ecclesia pulsum: rogatus a fidelibus ꝛ denuo suscipiens ministrare precepit. Post Achilā vero Alexāder fortissimus euāgelici dogmatis predicator ordinatur epūs. Hoc tpe Arrius i ordine presbyterorum erat: ꝛ expositionē diuinarū scripturarū videbat habere cōmissā. Uidēs aūt Alexādrū pontificatus gubernacula suscepisse: euētū tpis non portauit: sed ꝛ mordacitate compulsus litis querebat initiū. Porro laudabilē vidēs viri cōuersationē nequaqꝫ calūnias contexere preualebat. Uerūtamē quiescere illū non prohibebat inuidia. Hūc igitur inueniēs inimicus veritatis per eum nisus est excitare in ecclesia tēpestatē. Apostolicis enim Alexandri doctrinis instabat aperte resistere. Et ille quidem diuina sequens eloquia equi honoris cū patre ꝛ eandem substantiā habere cum deo genitore filiū predicabat. Arrius autem e diuerso veritati repugnās: creaturam filium facturāqꝫ dicebat. Adijciens erat aliquādo quando non erat: ꝛ alia que ex illius literis iudicantur insana. Hec ergo non solum in ecclesia persistebat docens: sed etiam in extraneis conuētibus atqꝫ concilijs: et domos circuiēs quibuscunqꝫ poterat suadebat. ¶ Sozomenꝰ.

¶ Reprehendens autem quidam huiusmodi viros Alexandrū quoqꝫ culpabant tanqꝫ non vtiliter sileret dum cōtra dogmata fierent nouitates. At ille arbitratꝰ melius esse de dubijs sermonē ex vtraqꝫ parte proponendum vt non videretur ex necessitate: sed potiꝰ ex satisfactione certamen ablatū: inter eum clero residens ad altercationē deduxit vtrāqꝫ partem. Ut autē euenire solet circa certamina verborū vtriqꝫ superare nitebātur. Arrius autem nullatenus aquiescere volebat: qꝛ cōsubstantialis filius ꝛ coeternꝰ est patri. ¶ Theodoricꝰ. ¶ Alexāder autem apostolicorū dogmatum predicator prius quidem eum reuocare ammonitionibus ꝛ consilijs nitebat. Cum vero eum superbire vidisset ꝛ aperte impietatis facinora predicare: ex ordine sacerdotali remouit. Audierat enim clamātem diuinā legem. Si oculus tuus dexter scandalizat te abscinde eū ꝛ proijce abs te. Hoc itaqꝫ tēpore romane quidē ecclesie Syluester retinacula gubernabat melchiadi succedens qui post Marcellinū clarificatū in persecutione gentiliū susceperat iura pontificatus. Anthiochie vero post tyrānū ecclesie inchoāte pace vitalis psul extabat. Qui etiā antiquā ex multis tēporibꝰ destructā a tyrānis edificauit ecclesiam. Postquē Philogonius pontificatū sumēs ꝛ reliqua edificij supaddidit ꝛ zelum pietatis licinij tpibus demōstrauit. In Hierosolymis aūt post hermonē macarius ordinatus est vir nele suo dignꝰ et oībus bonis ornatus. Eodēqꝫ tpe Cōstātinopolitani Alexāder pontificatū sacrimisterij possidebat: apostolicis donationibꝰ valde clarꝰ. Tūc igit Alexāder alexandrinꝰ videns Arriū amoris laudis i arijs aculeo stimulari ꝛ multos ad blasphemias deceptos erigere: cōsiliaqꝫ propria celebrare ecclesiarū ꝑ filibꝰ eiꝰ blasphemiam suis literis indicauit.

¶ Socrates. ¶ Capitulum. xiij.

Dilectissimis atqꝫ charissimis vbiqꝫ catholice ecclesie comministris Alexāder in dño. S Cum vnum catholice sit corpus

ecclesie mandato existente in sacris scri
pturis vt seruet vinculu vnanimitatis ⁊
pacis ꝯn̄a est debere nr̄is scribere ⁊ al-
terutris q̄ apud singulos aguntᷣ insinua
re vt siue patiᷣ siue gaudet vnū mēbrum
cōpatiamur aut cogaudeam⁹ adinuicē.
In nr̄a igit parochia nunc egressi sunt
viri iniq̄ ⁊ xp̄o rebelles docētes apost-
siā quā recte quilibet precurrere suspice
tur antixp̄o. Et volui hoc quidē tacitur
nitati contradere si q̄uo inter solos apo-
statas cōsumeretur hoc malū vt nō loca
alia penetrādo simplicium sordidare au
ditus. Sed q̄m eusebius nūc nicomedis
putans ipse consistere causas ecclesie: q̄
cū reliquisset beriᵗiosū ciuitate: ⁊ ꝯcupis
set nicomediēsem ecclesiā: nō est in eo vl
timo subiecta patrocinaᵗ etiā his apo-
statis ⁊ scribere vbiq̄ molitus est cōmē
dans eos si q̄uo trahat aliquos ignoran
tes ad hāc pessimā heresim ⁊ xp̄o rebel-
lem. Ideoq̄ necessariā iudicaui sciēs q̄d
in lege cōscriptū est vlterius non tacere:
sed vobis oībus indicare: quatenus etiā
vos sciatis apostatas ⁊ eorū heresis ver-
ba nequissima caueatis. Si ergo scripse
rit vobis eusebius nec recipiatis eū nec
eius scripta suscipiatis. Antiquā eīm cal
liditatem tempore compressam, nūc per
istos renouare volens. Fingit quidem se
quasi pro istis scribere: opere vero demō
strat: q̄ pro semetipso talibus studere fe
stinat. Apostate vero sunt isti. Arrius ⁊
achillas. Cū eis autē apostatauerūt hi
aithalis. carponi⁹ alter arri⁹ sarmaci⁹.
euzoni⁹: lucius: iuli⁹ manas: ⁊ helladi⁹:
gai⁹ fermidus: ertheonas q̄ episcopi ali
q̄n sunt dicti. Ea vero q̄ opinātes loquū
tur huiusmodi sunt. Nō semper inquiūt
deus pater fuit: non semper fuit dei ver-
bum: sed fuit quādo deus pater nō fuit.
Dei aūt verbum ex non existentibus fa-
ctum est. Existēs enim deus nō existentē
ex non existente fecit. Quapropter ⁊ fuit
aliquando q̄n non fuit. Creatura enim
est ⁊ factura filius: neq̄ similis patri se-
cundū substantiā: neq̄ verus est neq̄ ve
ra sapientia eius est: neq̄ verum natura
liter patris verbum est: sed vnus quidē
creaturarum ⁊ facturarum est. Abusiue
autem dicitur verbum ⁊ sapiētia factus

⁊ ipse existens in proprio dei verbo: et in
dei sapientia in qua ⁊ omnia: ⁊ ipsum fe
cit deus. Unde ⁊ cōuertibilis est ⁊ muta
bilis per naturam sicut ⁊ vniuersa ratio
nalia. Peregrinum enim ⁊ extraneum ⁊
remotum est verbum a paterna substan
tia ⁊ inuisibilis est filio pater. Nō enim
perfecte ⁊ integre nouit fili⁹ patrē: neq̄
eū perfecte videre potest. Nā nec suam
substantiam nouit filius sicut est. Pro-
pter nos enim factus est vt nos per eum
tanq̄ per instrumentum crearet deus: ⁊
nequaq̄ substitisset: nisi nos deus facere
voluisset. Requisiuit ergo quidam eos si
potest dei verbum conuerti sicut diabo-
lus est conuersus: ⁊ nequaq̄ dicere ti-
muerunt vtiq̄ potest tanq̄ natura con-
uertibilis existens factus aiunt et con-
uertibilis est. Hec itaq̄ dicētes idest ar
rius et qui cum eo sunt et in his impu-
denter instantes ipses ⁊ sequaces eorū.
Nos quidem cum episcopis egypti ⁊ li-
byarum pene centum conuenientes ana
thematisauimus: qui vero circa eusebiū
susceperūt miscere studētes veritati mē
dacium et impietatem cum pietate, so-
ciare: sed non preualebunt: vincet enim
veritas nec vlla communio est luci cum
tenebris: nec concordia christi cum be-
lial. Quis etenim talia audiuit aliquan
do. Aut quis nunc hec audiēs verba nō
metuet: aut aures continuo non obtura
bit: ne sordibus taliū verborum eius pol
luatur auditus. Quis audiens dicente
Joanne. In principio erat verbū non re
prehēdat istos dicētes fuit aliq̄n q̄n non
fuit. Aut quis audiens in euangelio vni
genitus filius: ⁊ p̄ ipsum oīa facta sunt:
nō odio habebit dicentes: q̄ vnus crea-
turarum est filius. Q̄uo igitur pōt vnus
esse horum que per eum facta noscūtur?
Aut quomodo vnigenitus q̄ omnibus se
cundum illos cōnumeratur. Q̄uo etiā ex
nō existētibus erit patre dicēte. Eructa-
uit cor meū verbū bonū. Et iterū. Ex vte
ro ante luciferū genui te. Aut quomodo
dissimilis patris substātie: cū est imago
pfecta ⁊ splēdor patris q̄ dicit: qui me vi
det: videt ⁊ patrē. Quomodo si verbum: ⁊
sapiētia dei est filius: fuit aliquādo quā-
do nō fuit. Simile est enī ac si dicāt sine

bo et sine sapiētia aliqñ fuisse deū. Uel
quō cōuertibilis et mutabilis q̄ dicit per
se: ego in patre et pater in me est. Et iterū.
Ego et pater vnū sumus. Per prophetā vere
ro videte inquit me: videte quia ego sum et
nō mutabor. Nam licet in coverbo sit di
ctū illud apostoli quia factus homo: ta=
mē mutatus non est: sed sicuti dixit apo=
stolus. Jesus christus heri et hodie ipse
et in secula. Que putas causa suasit eis
vt dicerent: quapropter non enim factus
eū paul⁹ dicat. Propter quē omnia et per
quem omnia. Unde vero blasphemēt: quia
nescit perfecte filius patrem mirādū nō
est. Nā semel habētes proposita rebellādi
chrō repercutiūt etiā voces eius dicētes.
Sicut nouit me pater et ego agnosco pa
trem. Si ergo ex parte pater nouit filiū
palam est: quia et filius non perfecte nouit
patrem. Si autē hoc dicere impiū est no
uit eum perfecte filiū pater: palā est: quia si=
cut nouit pater suū verbū/sic et verbū no
uit propriū patrē et aliter nō est: hec dicē
tes et reuoluētes scripturas sanctas fre=
quenter conuincimus eos: et rursus tanq̄
cameleōtes mutabūtur: studētes ad se=
metipsos trahere quod est. Cuz venerit
impius in profundū malorū spernit. Mul
te siquidem hereses ante eos fuerūt: que
plusq̄ decet presumētes corruerūt in im
prudētiā suā. Isti vero per omnia verba
sua nitentes erigi ad interemptionē di=
uinitatis verbi per hec illas hereses po
tius firmare conati sūt: antichristo facti
propinquiores: quapropter et abdicati et
anathematisati sunt ab ecclesia. Cōtri=
stamur itaq̄ pro eorum perditione et ma
xime: quia et ipsi aliquando que ecclesie
sunt audierunt: et nunc ab ea prorsus exi=
liunt: non tamen ammiramur: hoc enim
et hymeneus et philetus passi sunt: et an=
te eos iudas qui cum esset secutus salua
toris: postea proditor factus et apostata
sed de his quidem ipsis nō sumus igna=
ri. Dominus enim predixit. Uidete ne quis
vos seducat. Multi enim venient in no=
mine meo dicentes: quia ego sum et tem
pus prope est: et multos errare facient/
ne ergo eatis post eos. Discēs enim hec
a saluatore paulus dixit. Quia nouissi=
mis temporibus apostatabunt quidam

a fide sana: attēdentes ad spiritus erro=
ris demoniorumq̄ doctrinas que veritatez
auersantur. Domino siquidē et saluato=
re nostro iesu christo per semetipsum pro=
nunciante: et per apostolum designante
de talibus consequēter nos per nos ipsos
sos audientes impietatem eorum ana=
thematisauimus eos sicut prediximus
ostendentes eos extraneos a fide eccle=
siaq̄ catholica. Judicauimus autē hec
vobis dilectissimi atq̄ charissimi cōmi=
nistri ne quos eorum si forte tētauerint
etiam ad vos venire susciperetis: neq̄ eis
scribis vel cuilibet aliorum scribenti pro
eis obediatis. Decet enim nos tanq̄ chri
stianos vt omnes contra christum loquē
tes et sapiētes quasi deo rebelles et ani=
marum corruptores totis viribus auer=
semur: et neq̄ aue huiusmodi dicamus ho
minibus: ne forte etiam peccatis eorum
communicare videamur. Sicut beatus
Joānes ait. Salutate fratres qui apud
vos sunt: salutant vos qui nobiscū sunt.

Theodoricus. Non solū aūt hāc
sz etiā ad alexandrū constantinopoleos
episcopum missam eius epistolam huic
operi inserere non omittā q̄ clare omnis
eius ostēdat: ne quis suspicetur hec me
ficte conscribere: et post eam ipsius arrij
et ceteras quoq̄ epistolas quibus vtiq̄
narratio eget historie quatinus de scri=
pture veritate testentur et aperte que ge
sta sunt perdoceant. Scripsit enim alexā
drinus hec constātinopoleos alexādro.

Capitulum. xiiij.

Charissimo fratri et
vnanimo alexandro: Alexā=
der in domino salutem. Ape
titus potētie hominum per=
niciosus auariticq̄ prepositus
veritati que creditur esse precipua: so=
let insidiari per varias scilicet occasio=
nes/resistentes ecclesiastice pietati. Im=
pulsi namq̄ maliuoli a diabolo in eis
operante ad propositam sibi libidinem
et ab omni reuerentia resilientes: con=
culcant iudiciū dei⁹ timorem. De qui=
bus necessarium mihi fuit potentie: ac
reuerentie vestre significare vt ab hu=
iusmodi caueatis/ne qui forte presumāt

rorũ in parochias vestras accedere vel
per se vel alios. Ualent enim magis ad
seducẽdũ figmẽtis vti / vel literis falsita
te compositis: que possunt facere presti=
gium / simplicem fidem puramq; respi=
cientibus. Arrius igitur ⁊ achillas cõiu
ratione nuper facta collothi superbiam
⁊ multo deteriº illo secuti sunt. Ille nã=
q; hos ipsos culpans: pessime volũtatis
sue inuenit occasionẽ. Isti vero dignã il
lius negotiationẽ respicientes nequaq̈
subiacere iuri eccl'ie ptulerunt: sed spe=
lũcas sibimet latronũ edificãtes incessa=
bilia in eis consiliabula celebrant nocti
bus et diebus contra christum agentes:
et contra nos prauisq; libidinibus exer=
cẽtur qui omnem piam ⁊ apostolicã ac=
cusantes gloriaz iudaico schemate chri
sto rebellare instituerunt sibimet offici=
nam. Diuinitatem ⁊ equalitatẽ cum pa
tre saluatoris nostri iesu christi negãtes
omnesq; eius salutaris dispensationis ⁊
humilitatis propter nos habite vocẽ de
cerpẽtes: prolatione harum impietatis
sue predicationẽ exercere nituntur quip
pe diuinitatis eius rationem ⁊ ineffabi
lis glorie quã in principio habuit apud
patrem penitus euitantes: paganorũ ⁊
iudeorum impiam confirmãt de christo
sententiam et laudem propriam vt asso=
let aucupantes omnia quidem que con=
tra nos possunt derisiones afferre nego=
tiãtur seditionesq; nobis quotidie ac p=
secutiones instituunt: tam iurgia propo
nẽtes p agnitiones mulierũ impudiẽtiũ
quas seducunt: q̈ ipsi communi christia
nitati derogantes: dum eorum iuuẽcule
omnes circumeunt vicos: insuper incõ=
pibilem christi tunicam quam milites
diuidere noluerunt isti scindere nunc p̈=
sumunt. Et nos quidem vite ipsorum et
nefanda conamina eo quod laterent tar
dius agnoscentes: nunq generali decre=
to ab ecclesia adorante christi diuinita=
tem eos expulimus. Conatũtamen sunt
illi discursionibus vti ⁊ aduersum nos
machinari qui apud vnanimes commi=
nistros nostros figuram pacis ⁊ vnita=
tis dignitatem se exercere fingunt: quod
autem verum est abripere quosdam eo=
rum ad pestem propriaz per boniloquia
ficta festinãt ⁊ literas ab eis manifestas
⁊ indubitatas exigunt q̈ relegẽtes eas se=
ductis a personis sine penitentia eos in
delictis suis faciãt remanere tanq̈ vna
nimes habẽtes eadem secum decernen=
tes episcopos. Non enim que apud nos
male docuerunt ⁊ egerunt ea fatẽtur p=
pter que etiam sunt expulsi. Sed hec au
tem taciturnitati contradunt aut fictis
eos rationibus ⁊ quibusdam obumbra=
tionibus sepiunt verisimilibus vero ⁊
pomposis corruptibilez suam doctrinã
velãtes eloquiis attrahunt in deceptio=
nẽ quẽlibet incautũ non abstinẽtes etiã
apud omnes nostre pietati calumniari.
Unde cõtigit quosdam eorũ literis sub=
scribẽtes in ecclesiã suscipi: maxime si=
cuti reos imminẽte periculo presumẽti=
bus talia comministris eo q̈ neq; aposto=
lica hoc regula patiatur. ⁊ effundũt sup
eos diabolicã efficaciam cõtra christũ.
Quapropter in nullo segnes o charissi=
mi ad insinuãdum vobis pfidiam eorum
memetipsum erexi. Dicunt enim q̈ fuit
aliquãdo tempus q̈ quãdo non fuit filius
dei ⁊ postea factus est qui prius non fue
rat talis factus: quia ⁊ aliquãdo factus
est qualem ⁊ omnem hominem esse con=
tingit. Cuncta enim inquiũt deus ex nõ
existẽtibus fecit: omniũ rationalium ⁊
irrationalium creaturis miscere volen=
tes: ⁊ filium dei. Quibus verbis conse=
quenter aiunt eum mutabilis esse natu=
re: virtutis maliciẽq; capabilẽ cũ ex nõ
existẽtibus esse dicatur. Diuinas quip=
pe scripturas quibus ostenditur cũ sem
per esse perimentes: quibus palam desi=
gnatur inconuertibilitas verbi ⁊ sapiẽ=
tia: atq; diuinitas q̈ sunt christus. Possu
mus ergo inquiũt isti polluti: ⁊ nos filii
fieri dei sicut ⁊ ille. Scriptũ est eñ filios
genui ⁊ exaltaui. Cumq; allatum fuerit
eis quod sequitur. Idest ipsi aũt spreue
rũt me quod naturale non est saluatoris
cũ nature sit immutabilis: omni reuerẽ=
tia semetipsos spoliantes aiunt nec ali=
quã licet proprietatem ad deũ: sed cũ sit
ipse natura mutabilis sciuit de illo de
prescientia ⁊ contẽplatione: q̈ cũ nõ esset
spreturus: eligendus foret ex omnibus.
Non eñ inquiũt natura quasi precipuũ

inter alios filios aliquid habet. Nã nec naturaliter dei filius est: nec aliquã habet ad deũ proprietatem: quãdo etiã ipʒ nature mutabilis existentẽ: propter moderationẽ diligẽtiã ꝛ virtutẽ non mutatũ ad dexterius elegit de⁹: cũ ꝛ si paulus vel petrus ad hoc peruenissent nihil poterat iesus ab horum filiatione differre. Propter reprobationẽ igitur huius vesane doctrine etiã diuinas literas reuoluẽtes proposuim⁹ illud quod in ipsis de christo dictũ est. Dilexisti iustitiã ꝛ odisti iniquitatem propterea vnxit te deus de⁹ tuus oleo leticie pre cõsortib⁹ tuis. Quia vero filius dei neqꝫ existẽtibus factus est: neqꝫ fuit aliquando quando nõ fuit: sufficit nos erudiri. Joãnes euãgelista scribẽs de eo. Unigenit⁹ filius qui est in sinu patris. Prouidẽte quippe deo vt ostẽderet alterutris indiuisas res nominauit patrem ꝛ filium existẽtẽ in sinu patris. Sed quia inter hec que ex nõ existẽtibus facta sunt/ verbuʒ dei nequaqꝫ cõnumerat. Omnia inquit p ipsuʒ facta sunt. Propriã nãqꝫ eius substãtiam designauit dicẽs. In principio erat verbum ꝛ verbum erat apud deum ꝛ deus erat verbum. Omnia per ipsum facta sunt: ꝛ sine ipso factum est nihil quod factũ est. Si enim omnia per ipʒ facta sunt. Quomodo q̄ creaturis vt essent donauit ipse q̄ aliquãdo non fuit? Non enim vlla ratio est vt qui facit eius nature sit cuius illa que fiunt. Si ipse quidẽ erat in principio omnia vero per ipm̄ facta sunt: ex non existentibus fecit ꝛ cõtrarium videtur his q̄ ex non substantibus facta sunt hoc quod extat ꝛ valde discretum. Inter patrem siquidem ꝛ filium nullum demõstratur esse spaciũ: nec vsqꝫ aliquã cogitationem hoc animie phãtasia percipiẽte. Ex non existẽtibus aũt creatus mundus ꝛ nouellam habet substantie recentẽqꝫ natiuitatẽ a patre p filiũ huiusmodi vtiqꝫ substantialitatem cunctis accipientibus. Altius igitur adhuc contemplatus verbi diuinitatem/ ꝛ creaturarũ vniuersam intelligentiam transcendentem reuerendissimus Joãnes geniturã eius nec facturam dicere voluit nec per cunẽta syllabarum factorẽ ingenitum. Unus enĩ est ingenitus pater: sed quia excedit euangelistarum puto quia ꝛ angelorum perceptionẽ ꝛ transcendit vniuersa vnigeniti filij ineffabilis substantia. Non ergo reor quia de pietate cogitãtes de hac aliquid interrogare presumãt propter quod dictum est. Altiora te ne quesieris ꝛ difficiliora te noli examinare. Nam sicut aliarum plurimaruʒ ꝛ huius notitia humane perceptioni celata est quale est apud pauluʒ que oculus nõ vidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit que preparauit deus dilligentibus se. Sed etiam stellas inquit deus ad abraam: non potes enumerare neqꝫ arenã maris ꝛ guttas pluuie quis dinumerauit? quis ergo audeat exteri⁹ perscrutari subsistentiam dei verbi nisi forte vesanus sit? de qua prophetic⁹ spiritus dicit: generationẽ eius quis enarrabit? nã ꝛ ipse saluator noster prestare volens omnibus in hoc mundo colũnis: huius notitiã ab eis exonerare festinauit significãs vltra naturam esse omniũ rerum hanc animaduersionem soli vero patri adiacere tantum huius scientie sacramentũ. Nullus inquit nouit quis est filius nisi pater ꝛ patreʒ nemo nouit nisi filius. Non reor ignorare sapiẽtes quia vesanũ est sapere ex nõ existentibus factum filium cuʒ vtiqꝫ habeat temporale principiũ qꝺ ostẽditur ex nõ existẽtibus factũ. Nã si tẽporibus inesse opporteret hoc qꝺ aiũt erat qñ nõ erat aut spatio seculi cuiuscũqꝫ ꝛ si verũ est: qꝛ oĩa p ipsuʒ facta sunt: palã est qꝛ ꝛ omne seculũ: ꝛ tẽpus: ꝛ spatia ꝛ aliqñ inter q̄ reperitur qꝺ aiũt fuit qñ nõ fuit p ipʒ facta sunt: ꝛ quõ nõ ẽ icredibile eũ q̄ ꝛ tp̄a fecit ꝛ secula ꝛ momẽta inter q̄ est illud fuit qñ non fuit dicere aliqñ nõ fuisse? Stultũ enĩ est ꝛ ꝑ petõ plenũ: cũ q̄ cã est alicui⁹ eundẽ posteriorẽ dicere illi⁹ genituree cui⁹ cã est. Precedit enĩ ꝑm eos sapiẽtia dei q̄ creauit vniuersa: illud spatiũ in quo dicunt nõdũ factũ filiũ a patre mẽtiẽte ꝑm eos scriptura q̄ dicit primogenitũ eũ esse vniuerse creature. Cõsona siquidẽ istis clamat ꝛ magniloquus paulus dicẽs de eo quẽ posuit heredẽ oim̄ p quẽ ꝛ secula fecit: sʒ etiã i ipo creata sunt oĩa q̄ in celis

e que in terra visibilia et inuisibilia: si-
ue principia: siue potestates: siue domi-
nationes: siue sedes oia per ipsuz & in ip
so creata sunt et ipse est añ oia. Cũ ergo
impia mõstret esse argumẽtatio qua di-
cũt ex non existentibus factũ necesse est
patrẽ esse semꝑ patrẽ. Est eñ pater sem
per filio presente/propter quẽ appellat
pr̃ semꝑ sibi filio presente: semper est pa
ter perfectus & sine defectiõe cõsistẽs nõ
temporaliter neqꝫ ex spacio neqꝫ ex non
existẽtibus generans vni genitũ filium.
Quid eñ amplius sit scelestũ: qꝫ dicere
nõ fuisse aliquando sapientiam dei q̃ di
cit Ego erã apud eũ cohabitans: ego erã
cui adgaudebat: aut dicere virtutẽ dei
aliqñ nõ extitisse: aut verbũ dei aliquã
do accepisse principiũ: aut alia ex quib⁹
filius agnoscit: & figurat pr̃? Nam qui
splẽdore glorie non dicit extare vna exti
uit & principale lumẽ cuius splẽdor est.
Si aũt & imago dei non fuit semꝑ pr̃: qꝛ
nec huius imago est: sed etiã eñ nõ est fi
gura substantie dei: vna perimit & ille q̃
in oibus ab eo figurat. Ex quo apparet
filietas saluatoris nr̃i nullã habẽs cõio
nẽ ad ceteroꝝ filietatẽ. Quẽadmodũ est
ineffabilis eius subsistẽtia incõparabi-
li excellẽtia trãscẽdere ꝓbat vniuersa/
quibus ipse donauit vt sint ita & filietas
ei⁹ naturalis exñs paterne diuinitatis
ineffabili sublimitate differt ab eis q̃ ꝑ
eũ in adoptionem adoptati sunt filij. Is
enim inconuertibilis exñs natura ꝑfect⁹
est in oib⁹ nihil egẽs. Hi vero in vtroqꝫ
mutabilitati subditi egẽt eius auxilio.
In quo eñ ꝓficere potuit sapiẽtia dei:
aut in quo eius veritas augeatur? Aut
deus verbũ quõ põt meliorari cuz sit vi
ta rerũqꝫ lumen. Si aũt hoc est qꝫ stoma-
gis vecors est dicere sapiaz aliqñ aut dei
virtutẽ fuisse infirmitate captabilez aut
irrationalitate verbũ & ꝑ hoc rõnẽ obscu-
ratã aut vero lumini tenebras esse per-
mixtas apl̃o dicẽte. Que cõio luci ad te
nebras: aut q̃ cõcordia xp̃i ad belial. Nec
non & salomone clamãte impossibile est
vel vsqꝫ ad opinionẽ inuenire vias serpẽ-
tis sup petrã q̃ scd̃m paulũ xp̃s est. Por-
ro creature eius hoies & angeli benedi-
ctiões ei⁹ acceperũt: virtutib⁹ proficere
contendẽtes mãdatisqꝫ legitimis quate
nus nõ peccarẽt. Deus vero noster natura
liter filius pr̃is exñs ab oib⁹ adorat: illi
deponẽtes spm̃ seruitutis ex bonis ope
ribus/& prouectu spm̃ filiatiõis accipiẽ
tes: per naturalem iusti fiunt & ipsi ado
ptione filij. Istius aũt propriã & natura
lẽ filiũ ꝑcipuãqꝫ filiationẽ paulus etiaz
mani festauit de deo dicẽs. Qui ꝓprio fi-
lio non pepercit sed pro nobis. i. qui na-
tura nõ sumus filij: tradidit eũ ad distin
ctionẽ nãqꝫ nõ propriorũ illũ propriũ fi-
liũ esse dixit. In euãgelio aũt hic est fili⁹
inquit me⁹ dilectus in quo mihi bñ cõpla
cui. In psalmis vero saluator ait. Dñs di
xit ad me filius meus es tu germanita-
tem nature declarans: significat nõ esse
ei⁹ naturales quelibet alios filios pre-
ter ipsum. Quid etiã quod ait. Ex vtero
ante luciferum genui te? Nõne clare na
turalẽ demonstrat paterne generatiõis
filiationem: quam nõ morum diligentia
& exercitatione prouectus sed proprieta
te nature sortitus est? Unñ & intrãsgressi-
bilem habet filiationem vnigenitus pa
tris. Ratiohabilium vero filiationẽ non
eis naturaliter existẽtem in opportuni-
tate moꝝ & dono dei etiã mutabilẽ rõ no
uit. Uidẽtes eñi inquit filij dei filias ho
minũ acceperunt sibi vxores ex ipsis. Et
iterum filios genui & exaltaui ipsi vero
me spreuerũt. Per isaiã deũ dixisse didi
cimus. Multa dicturus dilectissimi trã
seo onerosum esse putans pluribus ver
bis vnanimes ammonere doctores. Uos
ipsi eñ estis diuinitus eruditi: non igno
rantes qꝛ doctrina que nuper cõtra pie-
tatem surrexit ecclesiasticam: hebionis
est & artemonis/& zelus pauli samosate-
ni: de anthiochia synodali conuẽtu om
niũ epõrum ab ecclesia ꝓpulsi. Cui succe-
dẽs lucian⁹ extra synagogas mãsit triũ
epõrũ plurimo tꝑe: quoꝝ impietatis fecez
sorbẽtes isti/nũc nobis & nõ extantib⁹ illo
rũ plãtationẽs abscõsas pullulare fecerũt
arrius & achillas/& cũ illis conciliũ ma
lignãtiũ/& nescio quõ i syria tres ordia
ti epi eo qꝫ cõsenserũt eis & ad peiora flã-
mati sint. De quibus sentẽtia in vestra
sit ꝓbatiõe reposita/ qui salutaris pas-
sionis humilitatẽ & exinanitionẽ volũta

viã paupertatẽ ⁊ voces quas ꝓpter nos saluator suscepit memoria retinetis. Igitur ad ostẽsionem superne ⁊ antique diuinitatis eius hec cõgruunt: significantissimis sermonibus naturalis eius gloria ⁊ imperium ⁊ apud patrẽ mãsio clarius explicat. Quale est illud Ego ⁊ pater vnũ sum⁹: nõ patrẽ semetipm appellãs neq; substantialiter duas naturas/q̃ est vna declarans: sed q: paternã seruandi plenitudinẽ filius habet perfecte naturã/⁊ per oĩa similitudinẽ pr̃is gerẽs ⁊ immutabilis eius imago extãs atq; principalis cause expressa figuratio. Vñ etiam tunc philippo cupienti videre patrem dñs sine inuidia se demonstrat. Naz cũ diceret ostẽde nobis patrem: ait. Qui videt me videt ⁊ patrẽ tanq̃ per speculuz sine macula ⁊ animatũ per diuinã eius imaginẽ contemplaretur patrẽ quem similiter in psalmis sctissimi viri canũt dicẽtes: in lumine tuo videbimus lumen. Quapropter ⁊ qui honorat patrẽ honorat ⁊ filium ⁊ qui honorat filium honorat ⁊ patrem ⁊ recte: oĩs nãq; vox impia que in filio dici p̃sumitur ad patrẽ: quoq; refertur sed mirum non est quod scripturus sum o charissimi/si falsas aduersum me derogationes ⁊ contra piissimũ nostrum populum delatas insinuo. Hũi eñi qui cõtra deitatẽ filij dei castra cõstituũt: neq; cõtra nos igratas calũnias exercere formidãt: qñ nec priscorũ quẽpiã signãtur sibimet comparare: neq; preceptoribus se e q̃bus nos ab infantia eruditissimus equare patiunt: neq; cõministrorũ quẽpiã nunc vbicũq; cõsistẽtiũ in mẽsura sapie reputãt: quasi soli sapiẽtes ⁊ nihil hñtes: atq; nouorũ dogmatũ inuẽtores/⁊ q̃b⁹ solis reuelata sunt que a nullo altero sub sole intellecta noscunt. O scelesta supbia/immẽsa vesania/vane glorie furore: sapia sathane/in aias eorũ nequissimas vehemẽter insiliens/nõ deterruit eos antiquarũ scripturarum deo amabiliũ explanatio: nõ cõministrorũ consors reuerẽtia de xp̃o ferocitatẽ eorũ mansuescit: quorũ scelesta opera nec demones fere patiuntur quando vocem blasphemam cõtra filium dei promere non presumunt. Hec igitur iacula secũdum presentem virtutem dirigãtur aduersus eos qui inerudita materia contra christum exacuuntur ad belluz ⁊ aduersus pietatem eius calumnias inferre contendunt. Aiunt enim non aduersantes fabulas/ex quibus inuentum est dici: ex nõ extãtibus impiam ⁊ non scriptam cõtra xp̃m blasphemiam predicare: id est duo ingenita ipsi potius duorũ alterum necessario esse oportere dicentes inerudĩti aut ex nõ extantibus filiũ esse sapiendum/aut indubitãter dicere ingenita duo. Ignorãtes imperiti quia multũ est inter patrem ingenitum ⁊ ea que ab eo nõ extantibus sunt creata rõnalia ⁊ irrationalia quorũ media extãs natura vnigenita per quam vniuersa ex non extantibus fecit pater dei verbi: ex ipso vero patre natiuitatẽ habet sicut ⁊ ipse dominus alicubi testatus est dicẽs: qui diligit patrẽ diligit filiũ quia ex eo natus est. De quibus nos ita credimus sicut apostolice placet ecclesie: in vnum ingenitũ patrem nullã habentẽ causaz vt esset incõuertibilis ⁊ imutabilis semper idẽ ⁊ similiter se habẽtem nec prouectũ nec imminutionẽ recipiẽtẽ legis prophetarum euangeliorumq; datorez/patriarcharũ ⁊ aplorũ dñm/oĩmq; sanctorũ: ⁊ in vnũ dñm iesuz xp̃m filiũ dei vnigenitũ: natũ nõ ex nõ extante sed extãte pr̃e/non scdm corporũ similitudines/ex incisionibus aut diuisionũ effluxionib⁹ sicut sabellio ⁊ valẽtino placet: sz ineffabiliter ⁊ inenarrabiliter scdm eũ qui dixit sicuti supra posuimus: gñationẽ eius quis enarrabit? Subsistẽtia videlz eius omni create nature imperscrutabili existente/sicut ⁊ ipse pater imperscrutabilis est eo q nõ capiat rationaliũ natura sciẽtiam quia pater genuit deum quod quidẽ non a me cõuenit dicere viris spiritu veritatis impletis. Erudiẽte quippe nos christi voce qua dicit nullus nouit quis est pater nisi filius ⁊ nullus nouit quis est filius nisi pater: ⁊ asserente eum inconuertibilem ⁊ immutabilẽ sicut patrẽ nihil egentem perfectũ filiũ equalẽq; patri soli ingenito: imago eñi est integerrima ⁊ immutabilis patris: ⁊ oĩno imaginẽ cõuenit esse plenã p quas

nō desit aliquid ab equalitate eius cuius
imago est sicut ipse dn̄s docuit dicens.
Pater meus maior me est filij quem semper
etiā filium ex patre credimus. Splēdor
enim est glorie et figura paterne subsistē
tie. Sed nullus hoc semper ad suspitio
nem ingeniti sumat sicut putant qui sen
sus anime cecatos habent. Nam neqꝫ
erat neqꝫ semper neqꝫ ante secula idem
est quod ingenitum: sed nec quilibet huma
nus intellectus ab hominibus nomina
tus indicare valet hoc quod dicimus in
genitum sicut et vos estimare credo et de
omnium vestrorum cōfido proposito nul
lo modo quibuslibet nominibus ingeni
tum declarādū. Videtur enim hec nomi=
na veluti tēporū esse productiua: digne
tamē ipsius vnigeniti diuinitatem et ve
luti dicam antiquitatē nequaqꝫ significa
re valētia. Cum sancti videlicet viri secundum
suā vnusquisqꝫ virtutem sacramentum
hoc aperire conati sunt veniam poscen=
tes ab auditoribus per satisfationes ra
tionabiles dicendo de se protulimus quod
pertingere preualuimus. Si quid autē
vltra hominem expectāt: qui eiusqꝫ viri et ad
maius innituntur eloquiū illud quod ait
apostolus ex parte cognoscimus id est putantes
esse destructū. Palā est quia multū spe sua
deficiūt. Igitur erat et semper et ante se=
cula quodcumqꝫ sit. Non tamen est id quod
ingenitū. Ergo ingenito deo patri pro=
pria dignitas est seruāda, nullā dicētes
cām ei sui fuisse esset: filio vero congruus
distribuatur honor. Sine principio eum
a patre sciamus eius esse natiuitatem,
culturā ei sicuti prediximus tribuētes pie
atqꝫ cum bona opinione super eo erat et
semper et ante secula predicantes. Diui
nitatē quippe eius perseuerātes sed ima=
gini et perscrutationi patris perfectā equali
tatē per omnia deuouētes. Propriū vero et
solum dicētes patris quod ingenitus est: cum
et ipse saluator dixerit. Pater meus ma=
ior me est. In hac itaqꝫ piade patre filioqꝫ
sententia sicut nos diuine scripture do
cēt vnū sanctum spiritum confitemur: qui reple=
uit et veteris testamēti sanctos homines, et
noui sacratissimos preceptores in vnā, et
solam catholicam apostolicamqꝫ sem=
per ecclesiam: que et inuincibilis est, li=
cet omnis mundus aduersus eā pugnet
et victrix totius aduerse impietatis existit
securos nos faciente patrefamilias eius,
cum clamat. Habete fiduciam ego vici
mundum: hoc nouimus actum post re=
surrectionē a mortuis: quorum primitie fa
ctus est dn̄s nr̄ iesus xp̄s carne vera indu
tus: et nō putatiue ex dei genitrice ma=
ria qui in nouissimis tēporibus pro dānā=
tione peccati ad humanū genus adueniēs
crucifixus et mortuus est: sed nō propter ea
diuinitate sua minor factus: resurrexit
enim a mortuis: assumptus in celo est: se
det ad dexteram maiestatis. Hec igitur
ex parte in hac epistola figuraui: onero
sum credens singula sub scrupulositate
conscribere eo quod sciam sanctum studiū
vestrum talia non latere. Hec docemus: hec
etiam predicamus: hec sunt ecclesie ca=
tholice seu apostolice dogmata: pro qui
bus etiam morimur: et destruere ea volē
tes nullatenus formidamus. Qui licet
verberibus nobis extorqueāt: nos tamē
spem non auersamur nostram. Horum
igitur aduersarij idest Arrius et achil=
las et qui cum eis sunt veritatis inimi=
ci: ab ecclesia sunt procul expulsi alieni fa
cti a pia doctrina nostra secundum beatū pau
lum dicentem: quicumqꝫ vobis annūcia
uerit preter quod accepistis anathema
sit: licet angelus de celo esse se fingat. Sed
etiam si quis aliis sermonibus dn̄i no=
stri iesu christi et doctrina secundum pietatem
inflatur nihil sciens et reliqua. Hos igi=
tur anathematisatos a fraternitate nul
lus vestrum suscipiat aut habere patia
tur ea que ab eis vel dicuntur vel con=
scribuntur: cuncta enim velut magi ho=
mines mentiūtur: quia veritatem loqui
nō possunt. Circumeūt deniqꝫ ciuitates
nihil studentes aliud quam vt amicitiarum
schemate et nomen pacis per figmenta
vel blandimenta literas dent et acci=
piāt: vt errare faciant per hec deceptas
a se mulierculas: hos ergo qui contra chri
stum tanta presumūt, quiqꝫ christianita
ti tam publice derogarunt, qui inter iu
dicia persecutiōes nobis contrarium in ipsis
est excitare non cessant et ineffabile sa=
cramentū christianitatis eneruare mo=
liūtur. Aduersamini dilectissimi et vna=

nitiues atqꝫ concertatores nobiscum: cōtra eorū vesanam estote presumptionē ad similitudinem comministroꝝ nostrorum qui indignati sunt ⁊ aduersus eos mihi scripserunt ⁊ in thomo quē etiam vobis dixerim p filiū meū archidiaconū subscripserūt: cū totius egypti ⁊ thebaidis ꝙ lybie ⁊ pēthapolis: syrie: licie pāphilie: asie capadocie: sacerdotes: aliarūqꝫ prouinciarum ad quoꝝ instar etiā vos eum cōfido suscipere. Multis itaqꝫ mihi contra nocētes remedijs existētibꝰ etiā hoc inuentum est vtile medicamētū qꝛ cōuertūtur seducti ab eis populi nūc nostris sacerdotibus obedientes et ad penitentiam per eos accedere festinantes. Salutate adinuicē fraternitatēque apud vos est: valere vos in domino opto charissimi. Sūt aūt qui anathematisati sunt ex pꝛsbyteris qdē arrius: ex diaconibus aūt achillas: euzonis: athalis: lucius: sarmacius: iulius: menas: alter arrius: ⁊ helladius. ¶ Teodericus.

¶ Cōsona his dixerit ⁊ philogonio anthiochene presuli ciuitatis/⁊ eustachio qui tunc beroeꝫ gubernabat ecclesiā ⁊ alijs apostoloꝝ dogmatū defensoribus sed neqꝫ arrius qescere passus est. Scripsit enim ⁊ ipse concordibus suis. Quia vero nihil falsi contra euꝫ scripsit sacratissimus alexander. Ipse arrius literis suis scriptis ad nicomediensem eusebiū protestatus est: quam epistolaꝫ inserere nō omitto: vt communicatores impietatis eiꝰ ignorātibꝰ possim facere manifestos.

¶ Capitulum. xv.

Domino desiderabilissimo homini dei fideli orthodoxo eusebio Arrius qui persecutionē ab alexandro papa patitur iniuste: propter vincentem omnia veritatem quam tu quoqꝫ defendis in domino. S. Patre meo armonio veniente ad nicomediam rationabile iudicaui te salutare per eum sciens dilectionem pariter et affectum quem circa fratres propter deū habere dignosceris. Uehemēter nos vastat atqꝫ persequitur ⁊ omnē benignum animum mouet: aduersum nos episcopus alexander ita vt etiā de ciuitate nos expulisset velut homines sine deo quoniā non concordamus ei publice dicēti semper deus semper filius simul pater simul filius coexistit ingenito deo: filius semper genitus est ab ingenito genitus est: neqꝫ cogitatione neqꝫ athomo quedam precedit deus: semper filius ex ipso deo est. Et quoniam eusebius frater tuus cesariēsis ⁊ theodotus ⁊ paulinus ⁊ athanasius ⁊ gregorius ⁊ ecius ⁊ oēs per oriētē dicūt qꝛ preexistit deus filio sine principio: anathema facti sunt preter solum philogonium ⁊ belladicuꝫ ⁊ macharium hoies hereticos merudiros: quorum alij quidem dicunt filiuꝫ eructationē: alij vero propositionē: alij coingenitū quas impietates nec audire possumꝰ licet innumeras mortes nobis minentur heretici. Nos autē quoniam dicimus ⁊ sapimus ⁊ docuimus et docemus: quia filius non est ingenitus nec ingeniti pars vllo modo: neqꝫ ex aliquo subiecto: sed quoniam voluntate ⁊ consilio subsistit ante tempora ⁊ ante secula plenus deus vnigenitus conuertibilis et anteqꝫ generaretur aut crearetur aut predistinaretur aut fundaretur non erat: ingenitus enim non erat: persecutionem patimur qꝛ diximus principiuꝫ habet filiꝰ. Deꝰ aūt sine principio est qꝛ diximus ex non extantibus est. Sic autem diximus secundum qꝫ nec pars dei est nec ex aliquo subiecto propterea persecutionem patimur. De cetero tu nostri valere te in domino opto memorem tribulationum nostrarum cōlucianista vere eusebie id est pie. Eusebiꝰ itaqꝫ cesarie erat episcopus: theodotus. laodicie tyri paulinus: athanasius anazardi: et gregorius beriti: ecius autē lidde. Lidda vero est que nunc diospolis appellatur. Hos arrius cōcordes se habere gloriabatur. Hostes autem vocauit philogonium presulem vrbis antiochene: helladicum tripoleos ⁊ macharium hierosolymorū aduersus eos farciēdo calumnias quoniam eternum ⁊ ante secula filiū ⁊ cum patre equi honoris eiusdēqꝫ substātie predicabant. Hanc igitur eusebius dū suscepisset epistolā ⁊ ipse vene=

Capitulum.xvj.& .xvij.

mum sue impietatis euomuit scripsitqз hoc modo paulino episcopo tyri.

Capitulum.xvj.

Domino meo paulino eusebius in dño salutem. Neqз dñi mei eusebij studiū p veritate verbi tacitū est: sз vsqз ad nos peruenit neqз tuū dñe sup hac cā silētiū. Et vt cōsequēs erat de dño quidē meo eusebio letati sumus de te vero tristamur arbitrātes taciturnitatē tāti viri nostram esse deuotionē. Quapropter rogo te sciētem qm̄ indecens est virū sapientē alia sapere ⁊ tacere veritatē: vt spūali ratiōe cōmotus ad cōscribendum de huiusmodi reb⁹ incipias cū ⁊ tibi sit vtile ⁊ audiētibus te: maxime dū ⁊ per cōsequentiam scripture ⁊ vestigia sermonū ei⁹ ⁊ volūtatis scribere cuncta volueris. Qm̄ neqз duos ingenitos audiuimus aliqñ neqз vnum in duos diuisum. Neqз corporale aliquid passuз esse dicimus aut credidimus dñe meus: sed vnū quidē ingenituз vnū vero ab eo vere ⁊ nō ex ei⁹ substātia factū ⁊ vniuersaliter dicendum nequaqз cū ingenita natura participantē aut existētem ex ei⁹ substantia sed factū perfecte aliud natura atqз virtute q̄tum attinet ad integrā similitudinē affectū potestatesqз factoris factū: sз inenarrabiliter qđ esset cogitationi nō solū humane sed etiam q̄ vltra oēs hoīes est incōprehēsibile iudicam⁹ ⁊ credim⁹. Et hec quidem nō rationib⁹ nostris obstricti: sed ex scriptura sctā dicentes dicim⁹ creatū esse ⁊ fundatū ⁊ genitū substātia: ⁊ inconuertibili ⁊ ineffabili natura similitudine factoris sicut ipse dñs ait. De⁹ creauit me in initio viarū suarū in opera sua ⁊ ante seculum fundauit me ante oēs colles genuit me. Si autē ex eo hoc est ab eo erat quasi pars ei⁹ vel ex fluxu subsistens nequaqз creatus aut fundatus esse diceretur. Neqз tu ignoras hoc dñe vere qz qđ ex ingenito existit creatū tā ab alio aut ab eo aut fundatū nō erit ab initio igenitū eū dicere ostensionē quādā p̄bet quasi ex substātia paterna sit natus ⁊ habeat ex coequalitatem nature. Scimus enim quia non de eo solo genitum dicit scriptura sed etiā de dissimilib⁹ ei natura per oīa. Nam ⁊ de hoībus ait. Filios genui ⁊ exaltaui ipsi vero me spreuerūt. Et iterum. Deū qui te genuit dereliquisti. Et ī alijs quidē ait. Qui peperit guttas roris nō naturam ex natura narrās: sed vniuscuiusqз creature ex eius voluntate natiuitatē non enī ex eius substātia sunt sed oīa voluntate ei⁹ facta sicuti facta sunt. Ille siquidem deus est. Hec autem ad similitudinem eius verba similia futura secundum spontaneum motū facta ⁊ omnia quidem per eum a deo facta cuncta tamen ex deo que percipiens ⁊ exponens secundum datam tibi diuinitus gratiam scribere domino meo alexandro festina. Cōfido enim quia si scripseris illi cōuertitur. Saluta omnes q̄ in dño sunt. Ualentem te ⁊ p nobis orātem gratia dei custodiat domine.

Socrates. Capitulum.xvij.

Alia et isti alterutris scribebant cōtra veritatem se armātes ad prelium. Et peius fiebat malum ad contentionis incendiuз per eos qui hec scripta suscipiebant. Cōsentientes igitur alexandro: et in eius thomo conscribebant; alij vero contraria faciebant. Precipue tñ ex aduerso mouebatur nicomediēsis eusebius: qm̄ in epistola sua grauiter eius memoriam fecerat Alexander. Poterat autē illo tēpore nimis eusebi⁹ qz tūc imperator nicomediā morabatur. Nam ibi ante paululuз tēps diocletianus ⁊ q̄ circa eū regalia cōstituerant. Propterea ergo multi episcoporū obediebāt eusebio et ille frequēter scribebat alexandro quidē vt deserēs qō nē qua mouebat tumultū susciperet arrium ⁊ sequaces eius. Per ciuitates autem diuersis epis ne consentirēt scripturis ⁊ scriptis alexādri vnū oīa erant valde turbata. Nō enim solūmodo ecclesie psules ratiocinationibus inter se certare videbantur sз etiaз populus diuisus erat. Alij namqз illis alij vero consentiebant illis: ⁊ ad tantam causa venit incendiū vt in publico ⁊ impijs theatris christiani=

bati derogaretur. Hij quidem in ipsa ale xādria positi, itaq; iā victores de superio rib⁹ psecutionib⁹ facti poti⁹ armabant legationesq; mittebāt ad prouinciales epos: hij vero in alterā diuisi partem illorum simili seditioni communicabant.

¶ Capitulum. xviij.

Dicebātur igitur arrianis meliciani qui dudū fuerāt ab ecclesia segregati: q vero sint isti dicēdū est sub petro alexādrine ciuitatis epo qui suscepit dyocleciano imperante martyriū: mellicius quidā epus vnius ciuitatis egyptiorū depositus est. Et pp̄ter alias multas causas & maxime q in persecutiōe fide negata sacrificauerat. Ergo dānat⁹ habuit multos sequaces & heresiarches factus est eorū qui hacten⁹ ab eo in egypto meliciani vocant. Nullā iustitie satisfactionem habēs cur remāserit ab ecclesia separat⁹. Dicebat quidē iniustitias se passum & obloquebatur sepius derogabatq; petro. Sz petr⁹ in persecutione recepta martyrij palma defunct⁹ est. Iste vero retulit detractiones in achillā qui & post petrum suscepit epatū & rursus in alexandrū q post achillam noscitur ordinatus. Inter hec igitur superuenit questio arriana: & melici⁹ vna cū suis defendebat arriū cōspiratiōe facta cū eo aduersus epm. Quibuscūq; eni praua videbat arrij secta suscipiebāt sup arrio alexādri sniam: tanq̄ iustū cōtra cōsentaneos arrij eius videretur esse decretū. Scribebāt aūt & qui circa eusebiū nicomedie: & alij quib⁹ arrij opinio complacebat, quaten⁹ solueretur quidē premissa dānatio & in ecclesiā dānati reducerētur quasi nihil mali pētrerētur. Sic itaq; aduersis eplis ad alexādrinū epm destinatis fecerūt hard eptarum collationes. Arrius quidē earū & que pro se erāt alexander aūt cōtrariū. Et hinc occasio cōtētionis oborta est heresibus q nunc vbiq; circūuolāt hoc est arrianorū eunomianorum & quecūq; macedonio nomē habēt. Singuli nunq̄ ipsis eplis testibus vsi sunt in defensionē heresis sue.

¶ Sozomenus. Capitulum. xix.

Numero sepe supplicātes alexādro qui circa eusebiū nō inclinassent eū tanq̄ iniuria passi malignabātur & acriores ad roborādū. Et arrij dogma sunt facti cōcilijsq; in bithinia colligētes scripserūt epis vniuersis vt tanq̄ recte credētib⁹ cōmunicarēt arrianis & agerēt vt alexāder eos cōicaret eis. Dūq; eorū studiū defecisset alexādro nequaq̄ ꝯsentiēte legatiōe fungit arri⁹ apd paulinū tyri epz & eusebiū pāphili pōtificē cesarie palestine & patrophilū scytopoleos petēs vna cū suis: vt iuberet cū ppl'o q cū eo erat solēnia sacra eccl'ie celebrare tāq̄ ipse pri⁹ presbyterorū habuisset officiū: esse dicēs ꝯsuetudinis in alexādria sicut esset nūc vt vno existēte sup oēs epo presbyteri seorsum ecclesias obtinerēt & populus in eis collectus solēniter celebraret. Tūc illi vna cū alijs epis in palestina cōgregati tale decretū sup petitione arrij ptulerūt iubētes collectas eos erecere sicuti pri⁹ esse tn̄ subditos alexādro pōtifici & deprecari semp vt ei⁹ pace cōmuniōe fruerent. Cūq; etiā i egypto ā multis cōcilijs celebratis heresis pullularet: ita vt vsq; ad regalia perueniret & nō mediocriter cōstātinus imperator affligebatur eo q religione nup inchoante crescere multos a xp̄ianitate dogmatū discordia reuocaret. Et ppterea culpabat & arriū & alexādrū eisq; scribēs arguebat qui cū lateri potuissent hec ad eas deduxissent ad mediū & vehemēti studio alterutro non nequaq; erat nec ab initio cogitāda aut cogitata poti⁹ taciturnitatis iure tradēda: cuz vtiq; ab alterutris nō seiungi potuissent: lz ex aliq pte dogmata dissonaret. Alexādro quidē & arrio aliqn culpās aliqn suadēs talia scripsit: quaz lrāz ptē hic poni nō est icōgruū. Tota et epl'a i libris eusebij posita est i vita ꝯstātini. ¶ Socrates. Cap. xx.

Uictor cōstantinus maximus pius. Alexan. & arrio. Didici tunc natura presentis questionis originem

quando tu o alexāder a presbyteris req̄rebas ad vnūquēq; eorū de quodā loco in lege scripto: magis aūt p vane cuiusdā questiōis parte sentiret: tu quoq; o arri quod neq; principio cogitari debuerat: aut cogitatū taciturnitati tradi potius cōpetebat. Illō improuide protinus obiecisti: vñ discordia inter vos emergente mysteria cōtēnunt. Sectus vero populus in vtraq; diuisus est: cōmunis corporis cōgruētia separatur. Ergo vterq; vestrū ex equo voluntatē prebēs/in quo vos cōfamulus vester iuste monet obediat: hoc itaq; neq; requirere dignū ē neq; de talibus respōdere querentibus: huiusmodi eni questiones q̄ nō cuiusdā legis necessitate proponūtur: inutilis vocationis ipse exquirūtur. Et licet eā cuiuspia naturalis exercitij fiat tñ debemus eas intra sensum claudere: nō prōpte i publica cōciliabula deportare nec omniū auribus incōsulte cōmittere. Quātus eni est vnusquisq; hoim vt possit ita magnarū rerum & valde difficiliū virtutem aut perfectum inspicere aut interpretari digne? Et si quis hoc facere difficile tamē possit quāte parti populi sua debit? Aut quis tantarū questionum subtilitates extra lapsus sui periculuz sustinebit? Ergo fugiēda sunt in talibus multiloquia: ne forte dum infirmitati nostre nature nimime qd proponit explicatur mente disceruntium auditorum pro tardiore intellectu ad perfectā questionis perceptionem peruenire non valente: ad necessitatē blasphemie aut schismatis populus adducatur. Quapropter & interrogationes incaute et responsiones improuide equaz alterutris veniam tribuant et vtroq;. Non enim pro summo legis mādato apō vos occasio certaminis inflammata est: neq; noua quedam p dei religione heresis introducta: sed vnam eandemq; rationem habetis sicut etiaz vnū communionis signum. Uobis etiaz inter alterutros p paruulis et valde minimis contendentibus cunctis: tantum dei populū quem vestris orationibus & prudētia conuenit gubernari discordare nec decet nec omnino fas esse credibile est. Ut aūt paruo quodam exemplo sapientiam vestram commoneam: nostris etiā ipos philosophos quis in vno quidē dogmate cuncti consentiunt. Cū vero in quadā sententie parte discordant: licet discipuli scientie virtute separetur: tamen ad inuicem corporis vnitate conspirant. Cū hec ita sint quanto potius iustuz est vos magni dei ministros in volūtate religionis alterutris esse cōcordes. Consideremus itaq; ratione maiori & ampliori intelligentia cogitemus: si recte se habeat propter parua & vana sermonum certamina fratres fratribus resultare: & honorem concilij per vos impia cōtentione discerpere dum adinuicez pro sic paruis & nequaq; necessarijs litigātia: vulgaria sūt hec & infantum magis fatuitatibus cōmodanda q̄ sacrorum virorum & prudentiū intelligentie cōsona. Recedamus ergo volentes a tentationibus diabolicis: magnus noster deus saluator vniuersorū communne omnibus lumen effulsit: cuius prouidentia hoc meū ministri dei studiū ad perfectionem venire permittite: vt vos illius populū mea allocutione et ministerio et monitionis instantia: ad synodalem possim reuocare communionem: q2 sicuti dixi vna quedam in vobis est fides & vnus scdm vos hereseos intellectus: legisq; preceptum suis partibus in vnius volūtatis propositum tendit. Hoc ergo quod vobis inter alia cōtentionem excitauit qm̄ nō attinet ad totius legis virtutem separationem quandam et seditionē inter vos nō debz efficere. Dico autē hec non tāq; cogens vos omnibus modis huic satis optime & qualiscunq; sit consentire questioni. Potest enim & honor concilij a vobis integer custodiri et vna atq; eadem omnibus communio conseruari. Licet aliqua in nobis particulariter adinuicē pro paruo quodam cōtentio generetur quoniam non omnes in omnibus idem volumus neq; vna in nobis natura versatur aut volūtas vna cognoscitur. De diuina si quidem prouidētia vna quedā in vobis sit fides vna prouidentia: vnus in deo consensus: que vero pro his friuolis questionibus inter alterutros disputata sunt: licet non in vnam sententiam colligāt: manere tñ intra sensum debēt mentis ineffabilitate seruata. Commu-

nis autem charitatis precipuū sacramē tum: ꝛ veritatis fides: ꝛ honor circa deū atq religionem legis apud vos inconcusse pmaneat. Reuertimini ergo ad alterutras amicitias atq gratiā reddite vniuerso populo vestros amplexꝰ vosq ipsos velut proprias animas exprimentes alterutros rursus agnoscite. Suauiores enim crebro sunt amicitie post inimicitiarum causas ad concordiam restitute. Reddite ergo mihi tranquillos dies noctesq securas vt quedam iocunditas puri luminis et vite iam quiete apud me letitia pseruet. Si nō fuerit necessitas ingemēdi semp lachrymas grauari ꝛ neq seculū libēter ferre viuēdi. Dei nāq populos .i. pfamulos meos sic iniuste ꝛ noxia vestri cōtētione diuisos cōgregari iā tempus est. Ut autem huiusmodi tristitie mee magnitudinē sentiatis audite. Dudum veniens ad nicomediēn. ciuitatem repente ad orientē pergere festinabam. Cumq ad vos tēderem ꝛ plurima iam parte vobiscum essem huius reiͣ nūtio sum retētus: ne oculis videre compelleret que impossibile iudicabam ad sensum posse aurtū peruenire. Quapropter aperite iam mihi per vestram concordiā orientis vias quas cōtentione clausistis alterutra velociterq mihi pcedite vosq ipsos ꝛ alios vniuersos populos videre letos ꝛ pro communi omnium cōcordia ac libertate debitam gratiarū actionem fauorabilibus eloquijs deo persoluere.

¶Sozomenus. ¶Capi. xxi.

Alexādro siquidē ꝛ arrio nunc culpando nūc am A monēdo hec scripsisse dignoscitur. Grauiter autem ferebat audiēs aliquos contra omnium statutum agere pasche festiuitatem. Tunc etenim in vrbibus orientis discordantes quidam ob hoc alterutra quidem societate diuisi non erant. Iudaice tamen festiuitatē dominicam celebrabant. Et vt assolet splendorem collecte tali discretiōe fedabant. Propter vtraq igitur quietam esse ecclesiā festinabat princeps seq putans hoc malum posse preoccupare antequā ad plurimos perueniret: misit virum circa se fide ꝛ vita simul insignem: ꝛ confessionibus priorum temporum dogmate conprobatum: qui cum pacaret egyptios ꝓpter dogma tumultuantes et orietales propter pascha discordes. Fuit aūt cordube ceyus ciuitatis episcopus. Cumq propter spem causa procederet ꝛ heresis potius q̄ pax sperata valuisset/ nihil impetrans remeauit qui fuerat pro pace directus ecclesiarum. Tunc illud famosissimum in nicea cōcilium sermoꝛ principis excitauit publicis animis atq mulis: et curracibus equis episcopos et qui cum eis erant ad synodū venire precipiens.

¶Explicit historie ecclesiastice sozomeni liber primus.

¶Incipit liber secundus.

¶Incipiunt tituli libri secundi.

i De presulibus ecclesiarum qui interfuerunt niceno concilio.
ij De libellis oblatis imperatori ꝛ ab eo iussis incendi ꝛ de disputatione dogmatis arriani.
iij De laico simplici confessore victum dialeticū superāte ꝛ de sene simplici philosopho christianū dogma pandente.
iiij Quomodo in conflictu Alexander constantinopoleos fecit philosophum obmutescere paganorum.
v De prima sessione episcoporum in nice palatio et de abdicatione arrij.
vi Relatio Eustacij anthioceni de niceno concilio.
vij Relatio athanasij ad afros.
viij De sabbino macedonianorum episcoporum.
ix De fide niceni concilij.
x Quomodo eusebius et theogenius dato penitentie libello recepti sunt.
xi Epistola Eusebij pamphili de fide niceni concilij ad palestinos.
xij Epistola niceni concilij ad Alexandriam et egyptum destinata.

xiii Quia nouacianorum episcopum accersitum euocauit ad consilium constantinus.
xiiii Epistola constantini de arrio et scriptis eius.
xv Quia canones ecclesiastici nicea conscripta sunt et de vicenalibus constantini.
xvi Epistola ad eusebium palestine de confectione sacrorum librorum et de repurgio sepulchri dominici.
xvii Libellus penitentie datus eusebio et theogenio.
xviii De dedicatione et ornamentis ciuitatis et de cultu hierosolymorum et ligno crucis atque clauis quibus transfixus est dominus.
xix De loco vbi vesta olim colebatur et archangeli basilice stat de miraculis que ibi per christi nomine celebrantur.
xx De templorum destructione.
xxi De conuersatione gentis hugadorum.
xxii Quod eusebius nicomediensis constantinopoleos inuasit episcopatum et de literis constantini aduersus eum.
xxiii Quod rursus eusebius apud constantinum impetrata venia pro arrianis agebat.
xxiiii Quod fraude eustachius antiochenus sit episcopatu depositus et exilio deportatus et post eum fuerint ordinati.
xxv De diuisione antiocheni populi propter eustachium.

Incipit liber secundus feliciter. Nomina choro Niceni concilii

Sozomenus. Capitulum. i.

Communicabant igitur niceno concilio ex apostolicis quidem sedibus Matharius hierosolymitanus: Eustathius iam presidens antiochene apud orientem ecclesie: et alexander alexandrie que est apud stagnum mariam: Julius autem romanus episcopus propter senectutem defuit. Erantque pro eo presentes vitus et vincentius presbyteri eiusdem ecclesie. Super hos autem et alii plurimi boni et optimi ex diuersis gentibus conuenerunt. Alii quidem ad intelligendum et dicendum nimis idonei: scientiaque sacrorum librorum et alia eruditione disciplinati: vtraque virtute preclari. Alii vero in vtroque probatissimi viri quorum vtile iudico etiam nomina memorare.

Theodoritus. Tanquam stigmata domini Jesu in corpore suo circumferentium secundum sacrum apostolum: Erat enim Jacobus antiochie migdonie quam siri et assirii nisibin appellant: qui mortuos suscitauit: viuos curauit: et alia innumera probatur operatus esse miracula. Sed hec superfluum arbitror huic operi rursus inserere: que in deo amabili rursus historia latius enarraui. Paulus noecrarie: quod est castrum positum iuxta ripas eufrate. Is enim licinii rabie demolitus est. Ambas enim manus ligatas habuerat: ignitoque ferro combustas: quo fuerant nerui articulorum eius a sua nobilitate siccati atque mortificati. Alii vero dextros oculos effosos habuerunt: alii dextras suras abscissas. Unus horum erat pafuncius egyptius: et absolute videbatur ibi populus athletarum christi et martyrum in vno loco congregatorum de quibus et eusebius pamphili tertio libro in constantini vita hec ita dicit.

Socrates. Cunctarum igitur ecclesiarum que totam europam libiamque et asiam replebant, simul erant ministrorum dei congesta cacumina vnaque orationis domus tanquam a deo dilatata intrinsecus ferebat: omnes in idem syros simul et cilicas phenicasque et arabes: atque palestinos: Inter hos et egyptios thebeos lybias necnon et qui ex mesopotamia oriuntur sed etiam persa ad consilium venit episcopus. Uerum nec scitha defuit eorum choro: pontusque et asia phrygia: et pamphilia viros probatissimos prebuerunt. Aderant traces et macedones chuni et epyrote et horum quoque interius habitantes. Ipse autem hispanorum valde famosus osius vnus erat et simul pluribus assidebat. De regia vero ciuitate presul alexander propter senectutem defuit: presbyteri vero presentes locum eius implebant. Talem itaque solus a seculo vnus imperator constantinus, christo coronam vinculo pacis exornans: suo saluatori de victoria inimicorum et hostium deo docibilem dedicauit. Gratiarum actionis imaginem secundum nos apostolica planitie constituens

¶ Tunc igitur ille sermo cõpletus est: col
lectos ex omnibus gentibus que sub celo
sunt viros religiosos inter quos erãt par
thi et medi et helamite et qui habitãt me
sopotanniã/iudeã/ et capadociam/ pon=
tũ et asiã/phrigiã et pãphiliã egyptum et
ptes libie secus syrenẽ/ et aduene romani
iudei et pseliti/crethes et arabes. Verũ=
men illis hoc deerat quod non sicut isti oẽs
ex dei ministris vndique cõsistebãt. In pre
senti siquidem D deum choro multitudo
erat episcoporum numerũ trecentorum ex
cedens: sequẽtibus eos presbyteris ac dya
conibus et accolitis quorum numerus non
poterat cõprehẽdi. Ministrorum vero dei
alij sapiẽtie sermone fulgebant alij con
tinentia vite et patiẽtie coruscabãt. Alij
vero medio modo horum virtutibus or=
nabãtur. Erant igitur inter eos alij tem
poris honorati longinquitate: alij iuuẽ=
tute et animi robore premicãtes qui nu=
per venerant ad huius ministerij cur=
sum. Quibus videlicet et omnibus impe
rator diebus quotidianis cibaria largis
sime ordinarat expẽdi. Hec itaque de his
qui ibi collecti sunt pamphili recitauit.
Eusebius. Cumque celebrasset imperator
victricem cõtra licinium festiuitatem et
ipse occurrit ad niceã. Clarebat autẽ in
ter episcopos pafuncius ex superiori the
baida et spiridon ciprius. Cuius autem
rei cã horum meminimus postea sumus dicturi.

¶ Sozomenus. Capitulum. ij.

Erant itaque cum episcopis viri disputatio=
ni exercitati verbis studen=
tes prodesse consilio. Ut au
tem assolet fieri plurimi
sacerdotum tanquam pro causis proprijs
decertare collecti tempus se inuenisse
putauerunt quo corrigeretur A quod
contristabat eos: et de quibus alium
vnusquisque forte culpabat libellum offe
rens principi que in eo fuerant commis
sa narrabat. Cumque hoc quotidie facile
prouenniret: precepit imperator certo die
singulos de quibus alium culparent fa=
cere manifestũ. Cũque dies constituta per=
uenisset libellos oblatos suscipiens. Hec q
dem accusationes inquit tps habebunt
proprium/idest diem magni iudicij: iudicẽ
vero illũ qui tũc futurus est omnibus iudi
care. Mihi ergo homini cõstituto de hu
iusmodi rebus non licet habere audito=
riũ/sacerdotibus. Accusantium et simul ac=
cusatorum quos minime cõuenit tales de
bere monstrari quod iudicent ab alijs. Age
nunc imitãtes diuinam clementiam in al=
terutrorum veniam condonans accusatio
nes aboleamus [illegible] que
ad finem pertinẽt agere studeamus cui
hic gratia cõuenimus. Hec siquidẽ impe
rator dicens vniuscuiusque scripturas va
care: et libellos iussit ardere/diemque diffi
niuit qua solui que erant dubia conue=
nirent. Ante constitutũ vero conuenien=
tes apud semetipsos epi: euocauerũt ar
riũ et ppositis in commune suis opinio
nibus disputabãt. Cũque vt assolet ad di
uersas questiones cã traheret. Alij siqui
dem suadebant nihil innouandum circa
antiquam fidei traditionem: et maxime
quando morũ simplicitas sine perscruta
tione tradebat accedentibus ad fidei sa
cramentum. Alij vero respondebant nõ
oportere sine examinatione sequi sentẽ=
tias antiquorum. Plurimi vero tũc conue
nientiũ eporum et sequentiũ eos clericorũ
scientes disputare huiusmodi elocutio=
nũ arte exercitati claruerũt et imperato
ri atque his qui circa eũ erant noti sunt fa
cti. Ex illis etiã et athanasius tũc dyaconus
existens: qui cũ alexandro esset epo hui
studij pars maxima videbat: necnõ
et quidam grecorum philosophorum opportune
harum disputationum actione participati
sunt. Alij quidẽ quale esset hoc dogma stu
dentes agnoscere. Alij vero nuper inchoã
te religione grecorum deperire xpianis in
sensi dogmatis sacramẽta ad verborum cer=
tamina ptrahebãt ita vt inter se seditiones
exercerẽt certamina per sibimet inferrent
et sepius ex aduerso contenderent.

¶ Socrates. Capitulum. iij.

Unque plurimi di sputatoris de ectatõe tra
herent vnus A quidã ex cõ
fessoribus laicus simplicẽ
hñs sensu dyalectice ob
uiauit dicens. Audite igi
tur: christus et apostoli
nõ nobis

non nobis artem dialecticā tradiderunt vanasqȝ verborū fallacias: sed purā sciētiā fide et bonis operib⁹ obseruandā. Hec dicente iuuene et alio sene presentes quidem mirati sunt dictuqȝ probauerūt. Dialectici vero satisfactione suscepta cessauerūt rationē quippe simplicem veritatis audiētes. ¶ Sozomenus.

¶ Fertur etiā et aliud: dū quidā eorum magnificentia sermonū extolleret et illuderet sacerdotib⁹ nō ptulit ei⁹ fastū quidē senex simplex et innocēs ac probatissimus confessor: sȝ accessit aduersus eū proferre sermone. Hoc itaqȝ factū petulātibus quidē et simplicē sciētib⁹ confessorē risum mouit maturiorib⁹ vero formudinē prouidentibus ne a viro verbis artifice deduceretur ad risum: veruntamen cedentibus vt quod vellet ediscerent: resistere namqȝ ei cum talis esset minimum verebātur. In noīe inquit iesu christi / philosophe audi dogmata veritatis. Un⁹ est de⁹ celi et terre oīm visibilium et inuisibiliū creator qui hec oīa verbi sui virtute fecit: et spūs sui sctitate firmauit. Hoc itaqȝ verbum qđ nos inquit filium dei nominamus habita mia sup homines ab errore eos et ferali religiōe liberauit passus ex muliere nasci: et cū hoibus conuersari: et mori pro eis: venietqȝ denuo iudicaturus singulorum vita. Hec ita se hre sine perscrutatiōe credimus. Noli igit inaniter laborare querens destruere ea que fide percepimus. Noli inuestigare modū quo fieri hec aut non fieri potuerūt. Si credis consulēti mihi ad ista respon de. Obstupefactus vo philosophus credo inquit. Tūc grās pro deuictione persoluens eadēqȝ seniori eque sectatus est et priorib⁹ collectatorib⁹ vt vnanimes sibimet essent persuadebat. Non impreui dentia ... quadā virtute ad christianitatē protinus initatum. ¶ Capitulum.iiij.

Iicitur autē proximū huic miraculo quoddam gestum per alexandrū Constantinopolitane ciuitatis epm. Cum enim venisset imperator Constantinus bizantiū adeuntes eum quidā philosophi querebantur quasi nō deum coleret vt deceret et circa sacra nouitates exerceret: nouas in republica introducendo culturā: preter que eius maiorib⁹ visa sunt et grecorū romanorūqȝ principib⁹ quos habuerunt transacta secula placuerunt. Uolebantqȝ cū alexandro episcopo disputare de dogmate. Ille vero huiōi exercitatione verbor̄ inexpert⁹ erat: de vite qualitate confides. Fuit eīn vir magn⁹ et couersatione mirādus. Cumqȝ certamē imperatore precipiēte suscepisset: conuenissent qȝ philosophi oibus loqui volētibus: vt vnū ex se quē vellēt eligerent postulauit sancte memorie pater noster alexāder ceteros vero quicūqȝ essent silentiū tenere: precepitqȝ vt vnnio his que ab vtroqȝ dicerent intēderet. Suscipiente siquidē vno eorum disputatiōis vniuerse negotiū ad philosophū sanctus Alexāder. In noīe inquit Iesu xpī impero tibi in primis ne loquaris. Et vna cū ei⁹ sermone opus impletum est. Repēte nāqȝ ille homo vt sermonē audiuit obligato ore cōticuit. Putās ne iustum fuit cōsiderare vtrū mai⁹ hoc miraculū videret vt hō et hic philosoph⁹ sic facile officiū locutionis amitterēt: an certe vt lapis violētia verbi manu diuideretur qđ quidē aiunt Julianum fecisse Chaldeum. Et hec quidem sic acta sunt vt referuntur.

¶ Theodericus. ¶ Capitulū.v.

Interea sacerdotes sepe conuenientes Ariū ... ad medium deducebant: subtilēqȝ examinatione de eius propositionibus agitabāt. Petulāter enī in qualibet parte metuebāt proferre sententiā. Hec itaqȝ sacra et mirabilis turba pmixtione aduersariorū nō videbatur aliena. Erāt enim inter eos quidā / pauci quidem sed callidi: et breuia dimētes: celateqȝ calliditatē: et Ariū blasphemia non defendētes aperte. Cōuenientibus igitur vniuersis maximā domū ... preparauit in regalib⁹ imperator sedes et subsellia in ea poni pcipiēs que sufficeret ordini sacerdotū ita decenter preparās eis hono-

inuitauit ingredi: ⁊ de presentibus habe
re concilium. Interposuit aut̄ C ⁊ ipse prin
ceps vltimus cum paucis laude dignaz
sui magnitudine habens: ⁊ mirabilẽq̃ spe
cie: mirabilioreq̃ gerens dignitatē pudo
ris in fronte: minore vero sede q̄ aliis po
sita in medio eorum sedit. Primo in pet:s
sibi hoc eorum iussione cōcedi. Tunc cum
eo resedit sacratissim⁹ ille cho D rus.
Primus itaq̃ magn⁹ Eustachi⁹ Anthio
chene sortitus ecclesie presulatum: nā phi
logonius cuius dudū meminim⁹ ad me=
liorē iā transierat vitam. Et hūc mirabi
lē virū etiā nolentē ad regimē eius eccle
sie: decreto eorum pontifices ac sacerdotes ⁊
ois populus xpianus venire compulerat.
Is ergo pro omnibus horib⁹ caput principis
coronauit: ⁊ studio cuius qd habebat cir=
cā sacra benedictiōes exhibuit. Post hūc
aūt Eusebi⁹ cognomine Pāphili. Qui=
bus iā reticētibus E famosissim⁹. impa
tor protulit de vnanimitate concordiaq̃
sermones tyrānorū eis crudelitatē reme
morans: ⁊ honorabilem pacē que sub eo
est collata diuinitus simul ⁊ q̄ pessimuz
⁊ valde crudele videretur: vt destructis
hostibus nullosq̃ presumente resistere: sa
cerdotes alterutros incularent atq̃ con
funderent: ⁊ impiis atq̃ sine deo psonis
delectationē risumq̃ preberet. Cūq̃ de
diuinis tractarent rebus ⁊ scti spūs do
ctrinā in scriptis haberēt. Euāgelici em̄
libri sunt inquit ⁊ aplici antiquorūq̃ p
phetarū sanctiones q̄ nos erudiūt q̄d de
sacra lege sapiamus. Expellentes igitur
hostile certamē ex verbis diuinit⁹ inspi
ratis solutionē questionum mente perci
piamus. Hec ⁊ his similia tanquā filius
amator patris sacerdotibus veluti patri
bus offerebat: aplicorū dogmatū studēs
profligare concordiam. Cōcilij vero plu
rima pars his que dicebant obediebat:
⁊ inter alterutros vnanimitatē ⁊ dogma
tū salubritatē libenter āplectebat. Pau
ci vero quidā quorū iā meminimus F
⁊ super illos minophātus ephesius: ⁊ sci
topolitis patrofilus: theogenius nice=
nus eōq̃ ⁊ narcisus. Meronianus q̄ est
secunde cilicie quā nūc hermopoliz vo
cāt. Et cum his theonas marmaricen⁹:
ptolomaidis egypti secundus apostoli
cis resistētes dogmatibus arrium defen
debāt. Dictāues em̄ fidei petitionē cetui
cōmuni dederunt. Que cum lecta fuisset
ab vniuersis repente dirupta est ⁊ adul=
tera fraudulentaq̃ pronunctiata. Turba
siquidem et tumultu contra eos ab om=
nibus habito cunctisq̄ proditionem ab
eis factā a cessantibus pietati formidā=
tes surrexerunt: ⁊ vnum arrium abdicarūt
excepto secundo ⁊ theoma. Cū ergo fuis
set impius ille destructus cōcorditer vni
uersi fidem gloriāq̃ dictātes que hacte=
nus in ecclesijs permanet ⁊ subscriptiōi
bus roborātes soluere consilium. Dolose
tñ et non salubriter predicti viri in fidei
terminos consenserunt vt testatur ea q̄ po=
stea ab eis machinata sunt contra pieta
tis propugnatores: q̄ que ab ipsis cōscri
pta noscūtur. ¶ Capitulum .vi.

Eustachius itaq̃
antiochenus eps: cuius pri=
mi⁹ memini hec de eis re
tulit: docēs que facta sunt
eorūq̃ redarguēs blasphe=
miam vbi illud etiā puerbiale interp̄ta
tur eloquiū. Dn̄s creauit me principium
viarū suarū in opa sua. Pergo itaq̃ iam
hinc ⁊ ad ea q̄ gesta sunt. Cū igit̄ ppter
hec synodus maxima in niceaz venisset
vrbē ⁊ quereret fidei modus aperta qui=
dē impudētia Eusebius scripturā protu
lit blasphemie: que coram ōib⁹ lecta repē=
te cladem importabilē causam diuisiōis
audiētibus irrogauit. Cōfusione tamē
incurabilē suo prouidit autori. Cūq̃ of=
ficina capta fuisset: indubitāter Eusebij
dirupta iniquitatis scriptura in cōspe=
ctu omniū quidā ex tractatu nomē expo
nentes pacis compescuerunt / oēs iustaz
querimoniā facientes: Arriani autem me
tuētes ne congregato in idem tanto con
cilio pellerētur exiliētes anathematiza
uerunt interdictū Arrij dogma cōcordi=
ter subscribētes literis suisq̃ manu con
sentientes: ⁊ simul se sicut ois synodus sa
pere profitētes. Cūq̃ presulibus: vt ita
dicam mala calliditatis arte preualuis=
sent: qui magis debuerant agere penitē
tiam. Tunc quidez latenter postea vero
clare damnatas ceperunt allegare sentē

itaque sepe ponentes insidias eis a quibus videbantur esse conuicti: volentesque zizanio suo germina radicare. Et tunc timentes declinantesque tanti concilij cognitores occulte postea pietatis predicatores debellare tentabant. Sed non credimus hominesque sine deo posse preualere contra sacram [illegible] legem euangelicamque doctrinam. [illegible] licet admodum roborentur rursus fortiter et magnifice deuincuntur secundum [illegible] prophetam gloriose vocis Isaiam. Hec itaque magnus eustachius.

¶ Capitulum.viij.

Alius autem concertator et veritatis propugnaculi turris A Athanasius successor Alexandri famosissimi presulis quando scripsit ad afros etiam hec adiecit. Conuenientes enim episcopi studuerunt verba quidem impietatis ab arrianis inuenta perimere: hoc est ex non existentibus et quod dicebant creaturam et facturam filium et fuit aliquando quando non fuit et quia mutabilis est natura. Scripturarum vero manifestas posuere dictiones: quia ex deo filius natiuitati vnigenitus est verbum virtus sapientia sola patris: deus verus: sicut Joannes ait. Et sicut scripsit Paulus. Splendorem glorie et figuram substantie docens esse filium patris. Qui vero circa eusebium propria tracti vesania loquebantur: alterutris et dicebant: consentiamus. Nam nos ex deo sumus. Unus enim deus ex quo omnia et vetera transierunt ecce omnia noua ex deo sunt facta. Cogitabant autem et illud quod in pastore conscriptum est. Primum omnium crede quia vnus est deus qui creauit vniuersa atque perfecit et constituit ex non extantibus vt sint. Porro alij episcopi maliciam videntes illorum et pessimam impietatis artem: apertius et vt ita dicatur manifestius dixerunt ex eo: idest conscripserunt ex substantia patris esse filium: et vt creature quidem eo quod non habeant a semetipsis vt sint: sed habeant principium excudi dicant ex deo. Filius autem solus proprius ex substantia credatur patris. Hoc enim proprium vnigeniti est et veri verbi patris. Hec itaque fuit occasio vt ex substantia diceret patris. Rursus autem requirentibus episcopis paucos eorum qui arriani esse putabantur: si dicerent filium non esse creaturam sed virtutem et sapientiam solam patris: et imaginem sempiternam et indissimilem per omnia patri ac deum verum: capti sunt qui circa Eusebium innuentes alterutris quia hec vehiunt etiam ad nos. Nam et nos inquiunt imago et gloria dicimur dei. De nobis enim et dictum est. Semper enim nos qui viuimus et virtutes multe sunt et egressa de deo est omnis virtus dei ex terra egypti. Campa quoque et locusta dicitur virtus magna: et rursus dominus virtutum nobiscum: sed etiam proprij nos dei sumus. Habemus hoc non simpliciter quando et fratres vocauit nos. Si autem et verum deum dicunt filium non nos contristat. Factus enim verus est. Hec erat arrianorum corrupta mens. Sed etiam hic episcopi videntes eorum dolum collegerunt ex scripturis splendorem fontem [illegible] et figuram ad substantiam pertinere. Et illud in lumine tuo videbimus lumen. Et ego et pater vnum sumus. Et clarius iam ac breuiter conscripserunt consubstantialem patri filium. Omnia nanque predicta hanc significationem habent. Murmuratio siquidem eorum quasi verba hec non fuissent ex scripturarum autoritate prolata per eos quoque inania esse conuincitur. Ex non scripto namque ipse impie proferentes quippe quod nusquam penitus inuenitur ex non extantibus et fuit aliquando quando non fuit. Alios culpant propterea ex non scriptis sermonibus pie tamen intellectis danate sunt. Ipsi nanque veluti de stercore [illegible] vere de terra locuti sunt: [illegible] episcopi non sibimet adinuenientes [illegible] bo sed habentes hec a patribus testimonia conscripserunt: veteres enim sacerdotes ante eos pene centum triginta magne fonte ciuitatisque nostre accusauerunt omnes qui dicunt facturam aut creaturam esse filium et non consubstantialem patri. Et hoc sciebat Eusebius cesariensis episcopus qui primum defendebat arrianorum sectam. Nouissime vero scripsit niceno concilio. Scripsit autem ciuibus suis confirmans: quia et antiquorum aliquos doctos et illos tres episcopos et scriptores agno-

fuisset: nomine cōsubstātialitatis vsos in patris & filij deitate. Isti ergo ꝯcilium mētientes expositæ fidei cōsenserūt secūdū pphete increpatione dicētis. Populus hic labijs me honorat: cor autē eoꝝ lōge est a me. Theonas autem & secūdus nolentes acquiescere condēnati ☙ sunt. Postea vero in concilium venientes viginti conscripserunt de cōuersatione ecclesiasticas sanctiones.

☙ Socrates. ☙ Capitulum. viij.

Sabino itaqꝫ nō credamus q̄ eos idiotas vocauit imperitos. Sabinus enim heraclie tracch. macedoniarum episcopus habita cōgestione coꝝ que per diuersa cocilia sacerdotuꝫ ex scripto prolata sunt eis qui nicea cōuenerunt veluti idiotis et simplicibus derogauit: non sentiens q̄m ipsi eusebio cū multa probatione consitenti fidē velut idiote noscitur derogare. Et aliqua quidem volens preterijt: aliqua vero mitigauit. Cuncta tamen secundum propriam sumpsit intētionem et laudat quidē tanq̄ fide dignū testem Eusebiuꝫ pamphili: laudat simul & principē tanq̄ ea q̄ sunt xpianoꝝ dogmatizatem. Culpat autem expositā in nicea fide tāq̄ ab idiotis & nihil scientibus traditā: & quē velut sapientem & sine mendacio testem vocare cōsueuit eius voces sponte contēnit. Ait enim Eusebius: q̄ ex viris dei in nicea cōuenientibus alij quidē sapiētie sermonē hilcuerunt: alij cōtinentia vite laudati sunt. Et q̄m imperator presens oēs ad vnitatem suam concordes & cōsectatores esse perstruxit. Sic ergo contraria dicta sabini nec eusebij atqꝫ cōsortū coꝝ sibimet agnoscuntur. Et siquidē alicubi opus fuerit de sabino memorabim⁹. Cōcordia ergo fidei a magno nicea pbata consilio: ab eusebio clara voce laudata hec est. ☙ Capitulum. ix.

Credimus in vnū deum patrem omnipotentem omnium visibilium & inuisibiliū factorem. Et in vnū dnm iesum xp̄z filiū dei natū ex patre vnigenitū hoc est ex substātia patris: deū ex deo: lumē ex lumine deū verū ex deo vero: natū nō factū cōsubstātialē patri p quē oīa facta sunt & q̄ in celo & q̄ in terra. Qui ppter nos homines & ppter nostrā salutē descendit: & incarnatus & homo factus est: passus: et resurrexit tertia die: & ascendit in celos & venturus est iudicare viuos & mortuos. Et in spiritū sanctū. Dicentes aūt. Erat quando nō nerat: aut non erat anteq̄ fieret aut quia nō ex̄tātibus factus est: aut ex altera substantia, vel essentia dicētes esse aut creatum aut conuertibilem filiū dei. Hos tales anathematizat catholica & apostolica ecclesia. Hāc venerabilē fidē trecenti quidē decem & octo & agnouerūt & amplexi sunt. Et sicut ait Eusebi⁹ consonātes & vnanimes in scriptis explanauerunt. Quinqꝫ vero solūmodo nō receperunt verbū consubstantialitatis reprehendētes eusebius nichomedie presul: theogini⁹ nice⁹: maris chalcedonēsis: theonas marmaricenus secūdus ptolomaidis. Dicētes consubstantiale esse quod ex aliquo est aut ex ptitione aut ex decursione aut ex platatione. Ex platatione quidem sicut ex radice germē. Ex decursione vero sicut paterni filij. Et ptitione aut sicut ex massa aurea anuli duo vel tres. Secūdū nulla aut hoꝝ inquiūt esse filius dei. Propterea ergo dicebāt in fide non esse cōsentiendū. Plurimū siquidem verbo consubstantialitatis derogātes predicti viri in arriana depositione subscribere noluerunt. Ideoqꝫ synodus arriū et consectatores eius anathematizauit omnes abijcientes neqꝫ accedere in alexandriā preceptūqꝫ principis repente eundē arriū & quicirca Eusebiū & theoginū & qui cū eis exilio depoṡsuit.

☙ Capitulum. x.

Eusebius igitur & theognius post paululū epistolas penitētie porrigētes in fide cōsubstātialitatis cōsenserunt quod declarabimus procedētes. Tunc autem in synodo eusebius cognomine pamphili & cesarie palestine sor

ritus episcopatus: paululū animaduertens atq; considerans verum oporteret suscipi terminū fidei vna cum alijs omnibus hoc est vniuersa multitudine consensit subscripsit necnō et populo sub sua diocesi constituto scripsit terminū fidei et vbiq; determinatū sermonem subtiliter consubstantialis nomine interpretatus: vt nequaq; penitus suspitionem aduersam de eo quilibet habere potuisset. Sūt aūt q̄ ab ipso eusebio conscripta sunt huiusmodi verba. Capitulum.xj.

Arbitramur et vos dilectissimi etiam aliūde didicisse fama cōsueta precurrere psectuz de his que sunt gesta sermonem. Sed ne huiusmodi auditu veritas vobis aliter nuntietur: necessario direximus vobis primum quidē scripturam a nobis de fide propositam. Nam et dominus noster ad predicandū discipulos suos mittens ait. Euntes docete omnes gentes baptisantes eos In nomine patris et filij et spiritus sancti. De quibus et affirmamus ita habere et ita sapere: sed etiam dudum sic habuisse et ita sapuisse: sed et vsq; ad mortem p hoc instante fide anathematizantes omnem sine deo heresim: hec omnia ex corde sapuisse et anima ex quo nouimus nosmetipsos: et nunc sapere et dicere coram omnipotenti deo et domino iesu xpo cuz veritate testamur ostensuri probationibus et satisfacturi vobis quia et preteritis temporibus ita credidimus et predicanimus. Hoc a nobis exposita fide nulli relictus est resistendi locus. Sed ipse primus deo amabilis imperator noster rectissime eam habere testatus est: et sic etiaz se professus est sapere/et in hac oēs cōsentire/et subscribere/et in his dogmatibus concordare precepit: vno solummodo scripto et inserto consubstātialis verbo. Quod etiā ipse interpretabatur dicens: quia nō secūdū corporeas passiones consubstantialis dr: neq; scdm diuisionē neq; scdm quādā decisionē ex pre subsistere. Non em̄ posse naturā sine materia intelligibile incorporeāq; corporale quādā subsistere passionē: sed sacris quibusdā ineffabilibusq; rōnib⁹ magis intelligēdā. Et sapientissimus qdē et pijssimus imperator ita philosophabat. Fidei ergo explanatioē dictatā quēadmodū ab eis dictū sit ex substātia pris: et patri cōsubstātialē nō est sine examinatione derelictū. Cōsultatiōes em̄ et respōsiones deinde mouebant: et mēs perscrutabat doctorū sensum. Et hoc ergo qd aiebāt de substātia cōstabat apud nos significatiuum quidē esse ex patre: nō tamē ut pte esse patris. Propterea nobis quoq; videbat bene se habere vt mēte consentiremus pie doctrine dictati ex patre filiū esse: non tn̄ partē eius esse substātie. Quapropter et nos mēte consensimus neq; voce cōsubstātialis refutātes: posita pre oculis nostris pacis intētione: et ab intellectu rectissimo nō cadētes. Secūdū hoc etiā natum et nō factū suscepimus. Cū factum cōmune esse dicebant opus reliquarum creaturarū factarū p illū. Quarū nihil simile habere filiū cōfitemur et pdicam⁹. Unde non eū esse facturā dicimus quod cōgruit his q̄ per eū facta noscuntur: sed superius quā facture toti⁹ esse substātie quā ex patre natā diuina docere videtur eloquia. Mō quippe generatiōis inenarrabili et incogitabili existēte vniuerse nature factorē. Sic aūt et ɔsubstātialē esse patri filiū rō examinata cognoscit: non scdm corporū modū neq; mortalib⁹ animalib⁹ primū. Nā neq; p diuisionē substātie neq; pfectionē aut mutationē paterne substantie vel virtutis. His em̄ olb⁹ ingenita natura patris extranea ē. Sed pdicādū est esse cōsubstātialē patri filiū: eo q̄ nullā equalitatē ad creaturas factas dei filius habeat: sz soli patri genitori p oēm modū assimilet et non sit ex alia qualibet substantia vel essentia sed ex patre. Quod etiā ipsi hoc mō interpretati: bene se habere visuz ē ad ɔsentiēdū qm̄ et priscorū epōs aliquos et cōscriptores eloquētes et nobiles agnouimus in pris et filij theologia. i. diuina ratiocinatione nomine consubstātialis vsos. Hec itaq; de exposita fide sint dicta in q̄ vniuersi consensimus: nō sine animaduersione: sed scdz sensus expositos corā ipso dño amabili examinatore imperatore: et

predictis rōnibus concordātes anathe-
matismum post fidē in eis platū: sine; tri
stitia vero esse credidimus eo q̄ nō scri-
ptis vti vocibus p̄hiberent. Unde pene
omnis facta est cōfusio ⁊ indisciplinatio
cunctis ecclesijs. Nulla siquidē scriptu-
ra diuinitus inspirata dicēte ex nō extā-
tibus: aut fuit aliq̄n q̄n nō fuit ⁊ reliq̄s q̄
p̄ferebāt irrōnabile nobis visuz est hec
dicere vel docere. Q̄m neq; priori tēpore
huiusmodi ꝯsueuimus vti sermonibus.
Hec vobis necessario conscripsimus di-
lectissimi iudiciū n̄re examinationis ac
cōsensuz vobis innotescētes. Et q̄z rōna
biliter tūc q̄dē q̄m nos scripta q̄dam mo
dis alijs ostēdebāt. Postea vero indubi-
tate ea q̄ erāt sine cōtristatione suscepi-
mus. Quapropter magnanimiter nobis
sensum verborū discutiētib⁹ placuit cō-
cordare in his q̄ a nobis ipsis in fidei ex
positione ꝯfessa sunt. Hec itaq; Eusebi⁹
pāphili i cesareā palestine literis expla
nauit. Alexādrine vero ecclesie egyptia
cis ⁊ libyce ⁊ pētapoleos; ⁊ q̄ vicine sunt.
Hec scripsit communi decreto Consulū.

Theodoricus. Capitulū. xij.

Sancte magneq; dei gra
tia Alexandrine ecclesie et
dile- A ctissimis fratri
bus per Egyptum ⁊ libyā
⁊ pentiapolim constitutis
congregati: ⁊ magnam sanctāq; synodū
nicea celebrantes episcopi in dn̄o salu-
tem. Quoniā dei gratia ⁊ dn̄o amātissi-
mi principis nostri. Constātini cōgrega
tis nos in vrbe predicta ex prouincijs di
uersis ⁊ ciuitatibus magna sanctaq; sy-
nodus celebrata est omnimodis necessa
rio visum est ab hoc sacro ⁊ sancto conci
lio etiam ad vos literas destinari: vt no-
ueritis q̄ quidem mota ⁊ examinata que
vero placuerunt atq; firmata sunt. Ante
omnia siquidem exquisita sunt impia et
iniqua ⁊ sine deo dogmata arrij atq; cō-
sentientiū sub presentia deo amantissimi
imperatoris nostri Constantini ⁊ omni
decreto complacuit anathematisari im-
piam eius sectā ⁊ iniqua ⁊ sine deo ver-
ba: simul ⁊ nomina quibus vtebatur fi-
lium dei blasphemans ⁊ dicens ex non
extantibus esse. Et iterū fuit aliquando
quando nō fuit. Quomodo fuit: aut quo
modo iterum non fuit: ⁊ pro libero arbi
trio malitie atq; virtutis capabilem fi-
lium dei dicentis creaturam nominātis
eum atq; facturam. Hec igitur omnia fa
tua ⁊ anilia: ⁊ blasphema: anathemati-
sauit: sanctū ⁊ vniuersale conciliuz nec
vsq; ad auditū impie secte atq; rumoris
hui⁹ aut intellectuū iniquorū sensuz ac-
commodauit. Ea quidez que de illis ge-
sta sunt qualem terminū habuerint om-
nia iā audistis aut audictis ne nos for-
te videamur viro obloqui propter de-
lictum suum impropria digna portanti.
Tantuz enim valuit impietas vt etiam
theonas marmaricenus: ⁊ secūdus pto-
lomaidis ea putarent. Idem enim ⁊ illi
damnati sunt. Sed quoniaz ineffabilis
gratia dei illas quidem malas sectas et
blasphemias ⁊ discordiam ⁊ audaciam
personarum ⁊ diuisionem: predicta com
motione destruens liberauit egyptum.
Relinquebātur autē que per petulantiā
melitij gesta sunt ⁊ eorum q̄ ab eo sunt
ordinati: etiā ex hac parte q̄ placuerint
synodo vobis insinuam⁹ charissimi fra-
tres. Placuit ergo melicium quidez cle
mentiori consilio: dū subtili veraq; ratione
nullam veniā mereretur manere quidez
in propria ciuitate: nullam vero omni-
modis habere potestatem neq; eligen-
di neq; ordinandi nec in prouincia nec
in qualibet ciuitate videri p̄rurimq; no
mē tantummodo possidere. Eos autem
qui ab ipso sunt constituti mystica ordi
natione firmatos habere honorem ⁊ mi
nisteriū vt tamen sequentes sint modis
oib⁹ vniuersorū in singulis parochijs ⁊
ecclesijs Romano ⁊ comministro nostro
Alexādro cōsecutorū ⁊ vt his nulla po-
testas sit placitos sibi eligere: aut noia
eoꝝ p̄ferre aut oīno aliq̄d agere p̄ter vo
lūtatē ecclesie catholice p̄sulis alexandri.
Gratia nanq; dei ⁊ orationib⁹ vestris in
nullo schismate repertos sz sine macula
in catholica ⁊ apostolica ecclesia perma
nētes dignū est potestatem habere ⁊ eli
gēdi quēlibet: ⁊ nomina eorū dandi q̄ cle
ro sunt digni: ⁊ absolute facere omnia se
cundum legez et sanctiones ecclesie. Si

quem vero contigerit ꝯ requiesce-
re in ecclesia tunc pronchi in honorem
defuncti/eos qui nuper assumpti sunt.
solummodo si videantur digni et popu-
lus eos elegerit condecernente simul et
consignante maxime alexandrie ciuita-
tis episcopo. Hoc itaq; alijs quidem cō-
cessum est oibus: in persona vero melecij
nequaquā eadē placuerunt propter prio-
rem indisciplinationem eius & procaci-
tates eius ac petulantie voluntatem ne
vlla daret autoritas vel potestas huiōi
qui posset rursus easdē indisciplinatio-
nes instruere. Hec sunt precipua & cōpe
tentia egypto & sanctissime alexandri-
norum ecclesie. Si quid antē aliud ordi
natum est aut dogmatizatum: presente
dño atq; charissimo cōministro & fratre
nostro alexādro: ipse phs vobis poterit
subtilius aperire tanquā autor gestorum
& communicator existens. Euangeli-
¶ zamus aūt vobis & de consonantia
sanctissimi pasche: quia vestris oratiōi-
bus est correctum etiā hoc opus: ita vt
oēs orientales fratres qui cū iudeis pri-
mitus celebrabāt: cōsone cum romanis
& vobiscum & cum oibus ab initio pascha
custodientibus ex hoc tpe debeat custo-
dire. Exultantes itaq; in his que gesta
sunt & in communi pace atq; cōcordia &
in eo q; ois radicitus heresis est euulsa.
cū maiori honore & āpliori charitate su
scipite comministrū nostrū vestrū ponti
ficē alexādrū: quia nos presentia sua le-
tificauit tantuq; laborem pro pace vestra
etiā in hac etate sustinuit. Orate simul
& pro oibus nobis vt que bene placue-
rūt firma permaneāt per dñm nostrum
iesum xpm secūdū bonā voluntatē facta
sicuti credimus dei & patris in spū san-
cto cui est gloria in secula Amen. Trini
tas consubstantialis eterna est: iesus.

¶ Socrates. ¶ Capitulu.xiij.

Ex hac igitur episto
la synodi manifestum fit: q:
non solum arrium & consor-
tes ei⁹ anathematizauerūt
sed etiā verba secte ipsius. Et quia de pa-
scha concordantes heresiarcham meli-
cium susceperunt. ¶ Mouet autem me

seruor ꝯ imperatoris etiam ex alia
eius voluntatis habere memoriam et
quemadmodum pro concordia cogita-
bat. Habes enim prouidentiam pacis
ecclesiarum: vocauit ad synodū & acesiū
nouacianorū religionis episcopum. Post
quā ergo scripta & subscripta est a cōcilio
fidei diffinitio requisiuit imperator ace
sium si & ipe consentiret in fide & pascha
lis diffinitiōe festiuitatis. At ille. Nihil
inquit noui o imperator synod⁹ diffini-
uit. Sic eñ olim & a tēporibus aposto-
lorū & ipse percepit terminū fidei & tem
pus paschalis festiuitatis. Porro denuo
imperatore requirente: cur ergo te a cō-
munione separas: ille ea que sub decio
gesta sunt persecutionis tēpore replica
uit & subtilitatē acerbissime regule de
duxit ad mediū q: non oporteat eos qui
baptisma peccant peccato quod ad mor
tē esse scripture diuine pronuntiant cō-
municatione sacramētorū fieri dignos
sed inuitandos quidem ad penitentiaz.
Spez vero remissionis non a sacerdoti-
bus sz a deo solummodo sustinere qui po-
testatē habet peccata remittere. Hec cuz
dixisset acesius iperator ait. O acesi po-
ne scalā & si potes ascēde solus in celuz.
Hec nec Eusebius pāphili nec alij dixe
rūt. Ego vero audiui a viro nequaquā mē
tiente qui & valde senex erat & tanquā qui
viderat ea que fuerāt in cōcilio gesta re
ferebat. ¶ Capitu.xiiij.

Synodus autem cor
rigere volens hominum vitā
[illegible] ꝯ ecclesijs commorā
tium posuit leges quas cano
nes appellamus. In quorum tractatu vi-
debatur aliquibus introducere legez vt
Episcopi presbyteri diaconi subdiaco
ni cum coniugibus quas ante consecra
tione duxerat nō dormiret. Surgēs au-
tē in medio pafnuci⁹ cōfessor cōtradixit.
Honorabiles confessus nuptias & casti
tatem esse dicens cōcubitū cum propria
coniuge sua sicq; cōcilio ne talem pone
ret legē graue asserens esse causam que
aut ipsis coniugalibus occasio fornica-
tiōis existeret. Et hec quidē pafnucius
licet nuptiarum esset inexpertus expo-

fuit: Synodusq laudauit sententiā eius & nihil ex hac parte sanxiuit sed hoc in vniuscuiusq voluntate nō in necessitate dimisit. Hic a concilio ita B dispositis contigit vicennalia Constantini principis prouenire. Et est consuetudo romanorum vnum quodq decennium imperatorum publica deuotione celebrare. Oportunum ergo iudicans Constantinus inuitauit tunc ad conuiuia synodum & donis competentibus honorauit. Ammonitosq de concordia fidei et comuni inter alterutros pace petita ab eis oratione valedixit vniuersis in nicea scribens absentibus que fuerunt in concilio celebrata: et inuitans vt ab omni discordia recedentes concordarent in exposita concilij fide: que nihil aliud nisi scientia dei videretur ex consonantia tā torum & talium sacerdotum sancto spiritu constituta & post inquisitionem subtilissimam & animaduersionem dubitationum omnium comprobata.

¶ Socrates. ¶ Capi. xv.

Victor constātinus

maximus augustus Episcopis et paulo. Malignos et impios Arrius imitatus: dignum est vt illorum quoq suscipiat vltionem. Sicut ergo porphirius diuine pietatis inimicus iniqua volumina contra religionem proferens dignā promeruit inuenire mercedem / et talem per quam in posterum esset opprobrio et plurima compleretur infamia. Et nunc placuit Arrium et consectatores eius vocari porphirianos vt quorum mores imitati sunt: eorum vocabulo perfruantur. Super hec autem si qua conscriptio ab arrio facta reperitur / igni tradatur: vt non solum praua eius doctrina deperceat: sed neq vlla eius possint remanere commenta. Hoc etiam precipio si quis conscriptiones arrij celasse comperitur: et non repente proferens: igne consumpserit / mortis suppli cio subiacebit. Mox enim vt in hoc fuerit captus capitalem suscipiet vltionē. Deus vos custodiat. ¶ Theodoricus.

¶ Capitulum decimum sextum.

Victor constantinus

maximus pius Eusebio. Ut in nostri B nominis ciuitate cognomine saluatoris dei nostri prospiciente solatio maxima hominum multitudo sanctissime se dicauit ecclesie vt hoc eremento valde proficiēte dignū esse videat etiā ecclesias in ea plures edificari. Quapropter qd visum est nostre voluntati decuit nos tue notū facere sapiētie: quatinus quinquaginta mēbranarios codices bene confectos et ad vsum habiles ab artificibus antiquarijs & perfecte artem scientibus scribi pcipias: diuinarq quippe scripturarum quarum maxime cōfectionem et vsus necessariū ecclesijs esse nosti. Directe sunt enī litere nostra tranquillitate ad prouincie iudicem / quatenus omnia cōfectiōi eorū necessaria prebere curet. Ut enim citius codices conscripti consi ciantur erit opus diligentie tue. Nā & duo publica vehicula ad deferendos et autoritate rescripti nostri te percipere conuenit. Sic enim & maxime bene conscripti vsq ad nrm perducent aspectū / vno quippe tue ecclesie hoc exequente dyacono: qui dum ad nos venerit / experietur nostre munificentiam pietatis. Deus te custodiat frater charissime. ¶ Theodoricus. ¶ Sufficiūt qdē hec ad cōijciē B diu magis autē aperte noscendum quemadmodum famosissimus imperator suū studium circa sacra cōstituit. Attamen adijciam que etiam circa salutare sepulchrum gessit. Agnoscens enim quoniam elati & circa culturā bachantes idolorum sepulchrum domini sordibus operuerant: obliuioni tadere con tēdentes memoriam salutarem desuper templum edificauerant luxuriosissime demonis id est veneris vt illic virginum cantibus insultarēt precepit destrui scelleratissimum templum. Ipsumq puluerem funestis sacrificijs eijci violatum & pcul a ciuitate dispgi. Deinde sacrariū edificari deo maximū atq pulchrū sicut designatur ex eius epistola ad macharium ipsius ciuitatis epm destinata.

¶ Socrates. ¶ Capitu. xvij.

Eusebius igitur et theognius penitentie libel lum summis episcopis dirigentes ab exilio reuocati sunt imperiali precepto: et suas ecclesias receperunt expellentes: qui in eorum locis fuerant ordinati. Id est eusebius amphionem/christum vero theoginus. Cuius libelli exemplar hoc est. Dudum quidem ante iudicium condemnati a reuerentia vestra patienter ferre que decreta sunt a sancto vestro concilio debuimus. Sed quia nimis absurdum est contra nosmetipsos dare calumniatoribus de taciturnitate probationem: propterea referimus quoniam nos et in fide vna cucurrimus/et sensum examinantes de cōsubstantialitatis sermone cuncti pacificati sumus nequaquam sequentes heresim: sed commemorantes ad cautelam ecclesiarum que nostre subueniebant menti. Et satisfacientes eis quibus pro nobis suaderi debuerat in fide subscripsimus. Anathematismo autem non subnotauimus non tanquam fidem accusantes: sed vt velut non credentes talem esse cum qui fuerat accusatus certi de eius directis ad nos epistolis et inter nos disputationibus habitis. Si igitur satisfactum est sancto vestro concilio/non reluctantes: sed consentientes decretis vestris/etiam hac cōscriptione satisfacimus vobis. nō exiliū generaliter ferētes sed suspitionē abijcientes hereseos. Si enim dignamini nūc in vultu nos vestros recipere habebitis in oībus cōsonātes et vīa sequētes pariter constituta/quā etiā cū qui in his accusatus est: placuit vestre reuerētie clementiā promoueri atque reuocari. Absurdū nāque est si is qui putat esse reuocatur ad satisfactiōnē in quib⁹ derogabatur: vt nos contra nosmetipsos prebeamus per taciturnitatem increpationis iudicium. Dignamini ergo sicut cōuenit vestre venerationi et deo/ amantissimum principem commonere et preces tractare nostras et velociter de nobis que vobis conueniunt cogitare. Hic quidem libellus est reuersionis eusebij et theognij. Ex verbis autem cōijcio quia isti quidem dictate fidei subscripserunt/ damnationi vero arrij consentire noluerunt: ex quo et arrius ante istos reuocatus agnoscit sed licet hoc ita se habere videatur: tamen alexandriam accedere prohibitus est. Hoc aūt ostēditur ex ei⁹ cogitationibus quas postea molitus in neuit: figmēto penitētie sue sicut opportune patefiet. ¶ Socrates.

¶ Capitulum decimum octauum.

Imperator interea post concilium degebat letus: celebrata ergo festiuitate publica vicennalium suorum / mox ad erigendas ecclesias festinus accessit. Hoc faciebat per singulas ciuitates et in vrbe cognominis suis.

¶ Sozomenus. B

¶ Nā cum ei omnia prospere cederent propriā voluit habitare ciuitatem. Ueniensque ad campum ante illam positum iuxta helespontum super cantis tumulum: vbi achiui contra troiam pugnantes habuerunt castra/ciuitatem designauit: portasque fecit q̄ hactenus videntur a nauigantibus. Hec agenti per noctem deus apparuit mo C nens vt alium quereret locū cumque monens ad bizantium trachie illic cum habitare iussit.

¶ Socrates.

¶ Que cum primitus bizantiū vocaretur auxit et maximo eam muro circūdedit. Et diuersis ornatam fabricis equam imperiali rome cōstituit. Et denominatam Constantinopolim appellari fecit dam romani lege firmauit sicuti lex ipsa in marmorea platona noscit esse conscripta/ et in Strategio iuxta equestrem statua eius est constituta. In hac quoque ciuitate duas quidem edificauit ecclesias quarum vnam nominauit hirenem: aliam vero appellauit apostolorū. Nō solum autem sicut dixi auxit Constantinus christianorum dogmata D sed etiam paganorum templa destruxit. Simulachra nanque ornata publice in constanti nopolitana vrbe proposuit. Et tripodas delphicos in circo ad spectaculum dedit. Que cū ipso videantur aspe

ctu superfluere feruntur.

¶ Socrates.

¶ Interea mater C imperatoris helena cuius cognomine vicū drepani princeps ciuitatis dicauit helinopolim ammonita per somnum ad hierosolymam properauit: ⁊ quondam hierusalem desertam sicut pomorum custodiam inueniens requisiuit sepulchrum christi. Quod licet difficillime tamen, inuenit. Itaq; repente templum illud scelestissimum deici iussit. Et palā facto domini monumento apparuerūt circa eum suffosse tres cruces et claui simul et titulus literis hebraicis grecis latinisq; cōscriptus. Iesus nazarenus rex iudeorū.

¶ Sozomenus. Dicitur F autem q; iam mortuus crucis tactu surrexit. De hoc ligno sibilla dixit apud paganos O ter beatum lignum in quo deus extensus est. Tūc ergo que crux esset domini que latronum dubitare ceperūt. Proinde machurius ciuitatis psul huiusmodi tractatu dubitationē soluit. Mulieri; nanq; nobilitate clare lōga egritudine fatigate: vnam illarum crucium cū oratione propitissima adhibens virtutē saluatoris agnouit. Mox enim vt mulierem crux attigit passionem seuissime egritudinis effugauit ⁊ femine salutem restituit.

¶ Theodoricus. Sic itaq; S mater imperatoris quod cupiebat; agnoscens de clauis quidem quibus manus christi fuerunt perforate alios in galea misit imperatoris filij capitis prouidentiam gerens: vt iacula bellica submouerent. Alios freno equino permiscuit: et cautelam imperatoris agēs ⁊ veterem prophetiam adimplens. Olim enim zacharias clamauerat propheta dicens. Et erit quod in freno est sanctum domino omnipotenti. Salutaris vero crucis partem quidem aliquam regalibus distribuit.

¶ Socrates. ¶ Quam constantinus suscipiens ⁊ credens P saluatori ciuitatem vbi hec paticula seruaretur in sua statua sicut fertur in foro cōstantini posita super columnam porphireticam deuote condit. ¶ Theodo. ¶ Reliquam vero partem in. I argentea theca clausam ciuitatis tradidit sacerdoti. Et vndiq; congregans artifices maximas illic ornatasq; edificauit ecclesias. His itaq; gestis conuiuio exhibito virginibus sacris ⁊ ipsa misterium ancille gerens vltra octogesimum annum etatis agens ⁊ his ministeriis factis redit ad filium. Et cum leticia transiuit e seculo multa filio pietatis mandata committens nouissimis benedictionibus ad impleto.

¶ Socrates. ¶ Post hec imperator igitur R coram maximam christianorum, habens paganorum superstitiones auersabatur. Remouitq; monachias ⁊ suas imagines in templis poni precepit; ⁊ cubitum quo mensuratur nilus non iam in templum serapidis annis singulis sed in ecclesias portari sanciuit.

¶ Sozomenus. L. ¶ In omnibus itaq; volens similem monstrare rome cōstantinopolim frustratus nō est. Nam ⁊ corporibus ⁊ diuitijs maior effecta est. Quod ideo puenisse credo propter amorem dei: quem ciuitas gerit ⁊ habitatorum circa indigentes auxilium. Intantum nanq; fides creuit vt multi quidē iudeorum ciuium: pagani vero pene omnes christianam illic conuerterentur ad fidem. In qua vrbe crescente quo tempore religio noscitur ampliata. Nam neq; are neq; pagana templa: aut sacrificia facta sunt nisi sub iuliano in breui tempore: quod mox probatur extinctum. Hāc igitur tanq; nuper conditam xp̄i ciuitatem. Cōstātinus suo nomine dedicauit multis eam et magnis exornans ecclesijs. Iuuabatq; diuinitas imperatoris vota ⁊ apparitionibus multis indicabatur quia sancte salutaresq; essent que illic edificabantur ecclesie.

¶ Capitulū. xix. A.

Insignis itaq; locus ex illo tpe claruit peregrinis ⁊ vrbicis vbi olī quidē vesta colebat: postea vero ecclesia facta est. Qui locus nūc michaeliū nūcupat: in dextera posit⁹ parte nauigantiū a pōto ad ɔstātinopolim distās ab ea nauigio q̄dē stadijs fere triginta ⁊ quinq;. Per terrā vero circuiuentibus omnem sinū vsq; ad septuaginta

& amplius tenditur. Sortitus est igitur
is locus appellationem nunc vsq₃ serua
tam eo q̄ illic manifeste cernitur appa=
rere michael archangelus q̄d etiam ego
intus eximie verū esse confirmo. Osten=
dit igitur hoc ita etiam multis alijs vir
tus diuina per ipsarum rerum experi=
menta. Quidam enim in causis crude=
libus aut ineuitabilibus periculis alij
vero in languoribus aut ignotis passio=
nibus incidētes hic orantes ad deum li
berari ꝓmeruerunt: sed que singula quō
illic miracula cōtigerint narrare longū
est. Que vero prouenerunt aquilino no=
bis noto & in causis forensibus socio par
tim ab eo audiens: partim ipse cogno=
scens necessario pandam. Cum enim ar=
dentissima febris rubeis colerib⁹ mota
comprehendisset: estuanti poculum de=
derunt medici quod euomuit: moxq₃ cū
vomitu diffusa colera superficiem vult⁹
eius simili sui colore tinxerunt. Quam=
obrē quicquid comederet & biberet euo=
mebat. Cumq₃ hoc diu pateref: nec esca
ad nutrimenta proficeret hesitabat ars
medicorū: & dum morti vicin⁹ esset ius=
sit suos vt eum ad locum hunc ducerent
credens aut illic se mori aut lāguore pri
nari. Jacentiq₃ per noctē diuina virtus
apparens: precepit vt quicquid comede
ret in huiusmodi potionē tingeret que
esset ex pipere: et vino et melle confecta.
Quo facto ab egritudine liberatus est.
Quippe cū medicus ratione medicine
videatur esse contrarium calida pocula
colericis exhibere. ¶ Audiui enī & ꝓpro
bianum vi B rum in palatio haben
tem militiam medicorum crudeli poda=
gre passione detentum ibi doloribus li=
beratum eiq₃ apparuisse sanctam mira=
biliter visionem. Cum enim dudum pa=
ganus esset factus postea christian⁹: ali=
quatenus dogma sequebatur. Totius
vero salutis causam idest sacratissimā
crucem nolebat adorare. Hanc habenti
sententiam diuina virtus apparens si=
gnum monstrauit crucis quod erat posi
tū in altario eius ecclesie. Et aperte pa
lam fecit quia ex quo crucifixus est christ
tus omnia quo ad vtilitatem hominū ge=
neris facta sunt quolibet modo preter
virtutem adorante crucis gesta non es=
sent neq₃ ab angelis sanctis neq₃ a pijs
hominibus.

¶ Capitulum vigesimum.

Cum itaq₃ populi
& ciuitates ad cultū chri=
stianitatis accederēt: & ce=
teri pro filijs & vxorib⁹ me
tuētes ne quid mali pate=
rentur si cōtradicerēt: quie
ti vacarent: nudati solatio multitudinis
tēplorū cultores & sacerdotes et simula=
chra apud se reposita pretiosissima tra=
diderunt: & que iouis fulmina vocaban=
tur et per semetipsos hec educebant ex
aditis et templorum latentibus locis
queq₃ prius inuisibilia apud ceteros
erant / et solis sacerdotibus manifesta
facta sunt omnibus valde vilissima.
Alie vero imagines: et statue ex pretio=
sa confecte materia: igne cremate sunt
et pecunie publice sociate. Que vero ex
ere mirabiliter facta videbantur: ad cō=
stātinopolim sunt aducta ornatus cau=
sa et hactenus in publico collocata & p
plateas et in circo atq₃ regalibus: idest
phycū diuinatoris appollinis et muse
helliconides et delphici tripodes. Spo
liataq₃ sunt ianuis templa & alia laquea
ribus sunt nudata: alia vero neglecta
ad sordes vsq₃: ad ruinamq₃ perducta
sunt. Tunc itaq₃ perierunt et penitus
sunt euersa: idest in egeas cilicie tem=
plum Asclepij: & in Aphicis iuxta mon=
tem libanum: & adonem fluuium: vene=
ris domus: vtraq₃ apud illos insignia:
eo quod egeate gloriarentur quasi lan=
guentes corpore curarentur apud eos
demone noctibus apparente atq₃ curan
te. In aphicis autē quia per inuocatio
nem quandā certo die de summitate li=
bani montis ignis fulgens veluti sydus
in proximum flumen velociter occumbe
bat quod dicebant venerem esse.

¶ Sozomenus.
¶ Capitulum.xxi.

Preterea cū multitu
do nimia gentium migado=
rum ex trachia transisset in

gnam: et alij aliūde barbari hoc egissent contra romanos: multi sacerdotum chri sti captiuati cum eis erant. Cumqꝫ languentes curarent et demones effugarent: christū solūmodo nominantes et filiū inuocantes dei: insuper et conuersationē philosophantes inculpabilem et omnem maculam virtutibus euincentes ammirati barbari virorum vitam et opera simul egregia bene se sapere crediderūt et deū habere propitiū si meliores imitarentur homines et sicut ipsi placarent deum. Et constituentes sibi libet ex eis bene agendi preceptores edocebantur et baptisabantur et consequenter in ecclesias occurrebant.

Theoderi. Capitulū. xxvi.

Autores igit arrij nequissima non reliquere cōcilia. Huius em̄ causa in cōfessione fideū etiam manibꝰ consenserunt qui postea imitati sunt gesta impiorū. Nam cū sanctissimus alexander q̄ suis orationibus arrium fuerat iaculatus: idest bizantij pōtifex sic em̄ tunc vocabat. Constantinopolis ad meliorē translatus fuisset vitā: eusebius defensor impietatis paruipendens regulas quas ante paululum cum alijs pontificibus ipse conscripserat: repente nicomediam deserens constantinopolitanam arripuit sedem: regulis e diuerso clamitantibus episcopos et presbyteros nō licere ex alia transire ad aliā ciuitatem. Sed mirum non est vt qui sic insaniunt aduersus vnigeniti deitatem liceter etiam alias trāsgrediātur legēs. Non em̄ tunc solūmodo hanc nouitatē fecit sed etiā olim aliud simile perpetrauit. Qui dū in berito esset ep̄s trāsiliuit in nicomediā: et ejecta denuo post cōciliū insania aperte impietatis exactus est: et cū eo theognisꝰ nicenꝰ. Qđ imperator cōstātinus literis manifestū fecit. Ego vero huic operi finem epistole inserere indicaui. Scripsit enim hec nicomedieśibꝰ.

Quis est qui hec ita populum docuit innocētē? Eusebius vterqꝫ tyrānice crudelitatis executor. Quia enim vbiqꝫ tyranni noscitur esse cliens ex multis rebꝰ apparet. Hoc nanqꝫ veracium episcoporum testatur interitus: hoc etiā , chrisma notūqꝫ crudelissima psecutio clamat apertē. Nihil em̄ de iniurijs mihi factis nūc aio per quas qn̄ maxime aduersariū partium: insidie discurrebāt: iste etiam oculos ꝫ me habebat intentos. Cui hoc de fuit solum q̄ non et armatū ministerium tyranno liceter exhibuit. Neqꝫ me quispiam putet ad hor probationē minus instructū. Iudicium nāqꝫ manifestum est quia presbyteros et dyaconos sequētes eusebium aperte constat a me deprehensos. Sed hec quidem transeo que nunc non indignationis gratia: sed ad illorum cōfusionē a me prolata noscuntur. Hoc solū formido: hoc cogito quia nos ad cōmunionē criminis vocari cōspicio. Propter eusebij nanqꝫ seductionē et subuersionem cōscientiā percepistis a veritate separatam. Sed erit huius rei nō tarda salubritas: si ep̄m fidelem et integrū nūc sumentes respiciatur ad deum. Quod vtiqꝫ ad presens in vobis est studium diu dum oportuerat in vestro pendere iudicio: nisi predictus eusebius pessima consciorum suorū tuitione venisset hic et ordinē rectitudinis impudētissime confudisset. Sꝫ qm̄ de memorato eusebio apđ vestrā charitatē nos breuiter loqui decet audite. Meminit vestra patientia factū in nicea ciuitate conciliū. Cui et ego ipse conscientie mee cultum decēter exhibui, nihil aliud volens q̄ concordiam oībus fabricari: et precunctis arguere et remouere hanc causam q̄ principiū quidem habuit per arrij alexandrini superbiam: corroborata vero per eusebij prauum pestiferūqꝫ votū. Sꝫ ipse eusebius o amabiles atqꝫ charissimi cū quāta pretatis discussiōe quippe cōsciētia sua victus, cū quanta cōfusione mendacio vndiqꝫ declarato degebat. Immittens quidem mihi diuersos qui pro eo deposcerent. petens vero a me quoddā solatium ne tanto malo cōuictus suo honore priuaretur. Testis est mihi dn̄s huiꝰ rei q̄ et in me et in vobis benigno amore consistat. Nam etiā me illi diuertit et indecēter arripuit ađ vos quoqꝫ nostis. Tunc enim oia gesta sunt sicut ipse desidera=

bat: quia omne malum in sua conscientia recondebat. Sed ut cetera peruersitatis eius omittam quid maxime cum theognio nequitie sue participe egerit audite depopisco. Alexandrinos quosdam a nostra fide recedentes hic destinari preceperam: quorum horum ministerio mentis flamma vegebat. Sed isti benigni et optimi nimis episcopi quos simul concilij veritas ad penitentiam reseruabat non solum receperunt eos et apud se seruauerunt: sed etiam malis eorum voluntatibus concitare decreuerunt. Quapropter hoc circa istos ingratos decreui peragere ut abrepti procul deportarentur exilio. Nunc itaque vestrum est ad deum illa fide respicere quam semper et fieri conuenit et esse decet et agere. Episcopos enim puritficatos et orthodoxos atque clementes nos gaudeamus habere. Si quis autem ad memoriam illorum pestilentium aut ad laudem improuide presumit forsitan excitari repente in sua presumptione ministri dei hoc est i eo opere comprimetur. Dominus vos custodiat fratres charissimi.

¶ Theodoricus. Capitulum.xxiij.

Nunc igitur isti et dannati et ciuitatibus sunt expulsi. Et in nicomedia quidem appioh episcopus ordinatus est in nicea autem xpos. Sed rursus consuetas machinationes exercentes et imperatoris clementiam accessibilem suis fallacijs inuenientes/restituti sunt priorem potentiam receperunt. Eusebius etenim sicuti iam dixi etiam constantinopolitanum tenuit tyrannice presulatum et potiorem percepit presumptionem frequenter ad imperatorem veniens et fiduciam ex crebra collocutione mercatus contra veritatis propugnatores senas contentiones instituit. Et primum quidem cupere se hierosolymorum loca professus est: et imperatorem tanquam famosissimum visurus edificationis opus prouida cogitatione captauit. Quapropter cum multo honore dimissus est imperatore vehicula et alia ei distribuente solatia. Profectus igitur est cum eo theognius nicenus particeps malignorum consiliorum eius sicuti iam diximus. ¶ Capitulum.xxiiij.

Venientes enim isti anthiochia et amicitiarum induti vultum maxima muleratione potiti sunt. Veritatis propugnator magnus Eustachius: largam ei hospitalitatem fraternitatis exhibuit. Cumque ad sacratissima loca peruenissent et concordes vidissent suos: hoc est eusebium cesariensis scytopolitani patrofilum et etiam licie/laodicie theodotum et alios qui lepram arrij susceperunt nuntiauerunt eis quod cogitauerunt et cum eis venerunt ad anthiochiam. Et schema quidem sub honore permittebatur aduentus eorum: quod vero propinabatur erat pietatis bellum. Mulierem manque prostantem mercede negotiantes et linguam eius libidinum pedi persuadentes ad concilium venerunt. Proinde alios omnes foras ire precipientes tunc miserrimam introduxere mulierem. At illa infantulum suo in manibus demonstrabat et ex cocubitu Eustachij illum se concepisse et generasse: cunctis clamabat. scelus impudentie. Is ante qui calumnie eius tam manifeste conscius erat iussit ut hanc rem si qui scirent deducerentur ad medium. Illa vero dicente nullum se habere accusationis testem iusiurandum ei iustissimi iudices intulerunt legem scilicet aperte clamante: In duobus aut tribus testibus credi esse veracia que dicuntur. Necnon et apostolo precipiente ut nullus aduersus presbyterum inscriptionem faciat extra duos aut tres testes accipiat. Sed isti sacras contemnentes leges contra talem virum accusationem sine testimonio receperunt. Cum ergo illa mulier probuisset adiecit affirmans quod ille infans et concubitu esset eustachij. Tunc itaque tanquam aduersus adulterum isti amatores veritatis protulere decretum. Alium quippe de pontificibus cum utique multi adessent et pro apicis dogmatibus repugnarent et omnimodis que fuerant continuata nescirent aperte reclamantibus magnum eustachium colaudantibus decretumque illorum iniquum suscipi prohibentibus. Hoc itaque facto velociter huius note contaminatores ad imperatorem profecti sunt: eique persuaserunt: quod vera

fuisset inscriptio ꝛ depositiõis eustachij iusta sententia quẽ tãq̃ ad alterum atq̃ tyrannũ expelli fecerũt exercitatorẽ pietatis simul ꝛ castitatis egregiũ ꝛ ille quidem per tracias ad illirici deductus est ciuitatẽ. Isti vero xpi uos quidẽ pro eo ordinauerũt eulaliũ. Quo tpe pauco viuẽteleusebium palestinensem illic migrare voluerũt. Eo q̃ fugiente mutationẽ ꝛ simul imperatore ꝓhibẽte fecerũt eufronium. Quo etiã anno ꝛ paucis mẽsibus in spatu defuncto flaccio illius ecclesie tradidere pontificatũ. Isti vero oẽs pessimi arrij habuere celatam. Propterea namq̃ multi pie viuentiũ et sacerdotũ exceli quorũ ecclastica relinquẽtes collegia apud semetipsos cõueniebãt. Quos vniuersi eustachianos appellabãt/quia post egressum illi⁹ seorsũ cõgregabant. porro mulier illa miserã passionẽ crudelissimi languoris incurrẽs: manifestauit inuidias. Et illã tragedie cõpositionem pariter enudauit: nõ duobus vel tribus sed multis valde sacerdotibus que concinata videbantur insinuans. Ait eñ ꝓ pecuniis illã se facere presumpsisse columnam. Iusiurãdũ tñ nõ omnino fuisse falsum: q̃ ille infans de quo iurauerat fili⁹ erat cuiusdã eustachij noie fabri ferrarij

Socrates. Capitulum. xxv.

Tunc igitur in antiochia grauis seditio in eustachij depositione surrexit: ꝛ postea de episcopatus electione tantus ignis accẽsus est vt pene ciuitas vniuersa deperiret populo in duas partes dissidẽte. Et alijs quidem eusebiũ palestine trãsferri contendentibus in anthiochiã: alijs studentib⁹ vt reuerteretur eustachius. Erat eñ in vtraq̃ parte ꝛ populus ciuitatis ꝛ militaris manus: ꝛ tanq̃ aduersus hostes cuncti mouebantur vt pene vsq̃ ad gladios peruenirẽt nisi de⁹ ꝛ timor principis cohiberet. Nã iperator suis epl'is seditionẽ cõpescuit. Eusebius aũt palestine repudiauit: qđ admiratus imperator scripsit ei ꝓpositũ laudans eũq̃ btm̃ vocãs ꝛ q̃ nõ vni⁹ ciuitatis: sꝫ toti⁹ orbis potj⁹ digne decerneret epũs. De cetero aũtem per annos octo dicitur anthiochene ecclesie vocasse sedem. Tandem vero studio inimicorum nicene fidei ordinat̃ eufronius. His igitur in hoc volumine rite contextis tempus est vt sequentis libri ordiamur initium.

Historie ecclastice liber scđs explicit.

Incipit liber tertius.

Incipiunt tituli libri tertij.

i De conuersione gẽtis indorum atq̃ persarum.

ij Quõ iudei ꝛ xpianos accusauerint apđ psas q̃ vel quãti vel qb⁹ modis passi sunt apud persas.

iij Epl'a cõstantini apud persarum regem pro xpianis.

iiij De alexandri põtificis alexãdrini fine ꝛ initio ꝓsulis athanasij.

v Que cõtra athanasiũ gesta sint ꝛ quõ refugit ad principem.

vi Quõ sit arrius ab exilio reuocatus ꝛ qualẽ libellũ dederit cõstãtino ꝛ de fraudibus arrianorũ.

vij. Epistola constantini euocantis episcopos vt athanasij causas ipse cognosceret.

viij Quia venientes epi arrio fauentes athanasio detraxerũt ita vt exilio mitteretur.

ix Quõ marcellus anciranus depositus sit ꝛ asterio sophista.

x Quõ arrius dũ studet ab alexãdro constantinopoleos in cõmunione suscipi sit extinctus.

xi Quia pri⁹ arriani cũ orthodoxis cõueniebãt atq̃ cõmunicabant: ꝛ de lege cõstãtini qui iussit hereticorum oratoria ecclesias appellari.

Quõ ꝛ vbi constantinus imperatores tres filios suos ordinauit ꝛ percepto baptismate sit defunctus.

Sozomenus. Capi. i.

In temporib⁹ religiosi principis constantini ꝛ indorum gentes et hiberorum christiani dogmatis rudimenta susceperunt. Sed etiam armenios tunc primum audiui christianos effectos. Aiunt

enim tyridatem regem tunc gẽtis illius ex quodam mirabili signo dei quod circa eius dominum euenit christianum fuisse factum: ⁊ omnes simul eius ditioni subiectos vna preceptione iussisse: vt similiter deo colla submitterent. Unde ⁊ apud ceteros confines christianum dogma transiuit et multitudine dilatatum est, Apud per[s]as autẽ initiũ christianitatis estimo celebratum. Dũ quidam eorum occasione commercij ad astronios ⁊ armenios venientes, vt assolet sanctis illis colloquerentur viris et eorum virtutes experirentur.

Capitulum secundum.

Unq3 tẽpore p[ro]cedẽte cresceret ⁊ ecclesias ⁊ sacerdotes pariter ceterosq3 ministros hře ceperũt. Hoc autẽ factũ non mediocriter contristabat magnos: q[ui] religionẽ p[er]sarũ veluti quandã sacerdotalis tribus p[er] successionẽ gñis ab initio commissã habere noscunt. Afficiebat enĩ etiam iudeos naturaliter quodammodo christianis dogmatis inimicos [p]ersas. Quapropter accusauerunt apud Saporem tũc regem symeonem archiepiscopum selentie ⁊ thesifontis ciuitatem in persida regalium tanq3 amicus esset cesari romanorum eiq3 persarum negotia depalaret. Credens autẽ derogantibus his sapor: primũ quidem tributis inmẽsis christianos afficiebat cum plurimos eorum agnosceret: ⁊ q[uia] paupertatẽ magis eligerent crudelibusq3 viris huiusmodi exactiones iniũxit quatenus ex egestate pecuniarũ ⁊ nimietate exactorum vim passi: propter religionis iura contemnerent. Post hec autẽ sacerdotes ministros q3 dei gladijs p[er]minacibus interemit. Ecclesias subuertit ⁊ vasa eorũ omnia publicauit. Symeonem vero iussit deduci ad se tanq3 proditorem persarum regni atq3 religionis. ¶ Magi siquidem auxiliantibus sibi iudeis cũ festinatione sanctas ecclesias destruebant. Symeon autẽ cõprehẽsus ferroq3 vinctus ad regẽ vsq3 deducit. Quo vir effect[us] magnus ⁊ omni fortitudine preciosus. Nã cũ eum torquendũ sapor iussisset introduci neq3 timuit neq3 adorauit: Pro q[uo] rex vehementius efferatus rex inquisiuit cur nõ adorasset. Quippe quod prius facere cõsueuerat. Ad quem Symeon: Prius quidẽ non vinctus adducebar: vt negarẽ veritatẽ dei cultura: ⁊ nihil indubitans q[ue] sũt solemnia regis implebam. Nunc autẽ fas mihi non est hoc agere. Ueni nanq3 pro nostro dogmate ⁊ pietate decertaturus. Hec dicentẽ precepit rex adorare solem ⁊ faciẽti plurima se daturum ⁊ cũ maximo honore munera compromisit. Reluctantem vero interminatus est esse moriturum ⁊ omniũ christianorum gentem. Cumq3 nec terroribus potuisset mouere symeonem nec mulcere promissionib[us]: sed fortiter permaneret nunquã adoraret solem: nec proditor sue religiõis existeret: precepit eũ in vinculis retineri: credẽs eũ posse longo tempore declinare. Cum [ig]itur B[...] q3 duceretur ad carcerem vidit eũ vstazadis senior quidem eunuchus nutritor saporis ⁊ maior regie domus. Et consurgens adorauit eũ: sedebat enĩ nãq3 ante ianuas regis: quem symeon increpauit iniuriose ⁊ cũ furore clamauit: adueniatusq3 despexit. Is enĩ dũ christianus esset / non ante multũ t[em]p[u]s vim passus adorauerat sole. Quo facto repente flens eunuchus cũ gemitu quidẽ vestem clarã qua indutus erat exutus est: ⁊ lugubre accipiens amictum: ante domũ regiã sedebat flens atq3 gemẽs: Heu inq[ui]t: quale credam esse circa me deum: quem ego negaui: dũ pro hac causa dudum amicus meus symeon nec [salutationem] dum mihi reddiderit: ⁊ sic aduersatus cũ furore transiuit? Dumq3 hec sap[or] audiuit euocans eum causam luctus inquisiuit. aut si qua ei circa domũ erũna contigerit. Respondẽs vstazadis ait. O rex nihil in huius seculi domo infortunij passus sum. Utinam pro his que mihi nũc euenerũt: vniuersas calamitates alias incidissem. Lugeo nãq3 cur viuo: qui dudum mori debueram. Uideo solem quem tibi parere volẽs nõ voto nec voluntatis adoraui. Quapropter pro vtroq3 me mori iustissimum est: q[uia] proditor sum christi ⁊ te quoq3 decepi.

Et ille quidem hoc dicens iurauit celi et terre creatorem et suam vlterius non se mutare sententiam. Sapor autem ammiratus eunuchi constantiam: amplius seuiebat aduersus christianos: tanquam maleficijs hoc agere preualerent. Parcens autem seniori nunc lenitate: nunc minis omni virtute eum se subuertere indicabat. Cumque nil ageret vstazade profitente nunquam se fore sic fatuum vt pro deo creatore cunctorum illa coleret potius que a deo creata sunt. Tunc ira commotus iussit gladio caput eius abscindi. Cumque duceretur ad necem: rogauit spiculatorem vt paululum sustineret tanquam aliquid regi mandaturus. Et vocans quendam fidelium eunuchorum iussit vt diceret hec Sapori. Pro fauore quem hactenus a iuuentute habui circa vestram domum o rex patri tuo et tibi ministrans studio competenti testibus non indigeo. Tu namque bene nosti pro omnibus: ergo que aliquando vobis impendi redde mihi compensationem huiusmodi: ne quis ignorantium putet me supplicium sustinere tanquam infidelem regni: aut male cuiuspiam voluntatis: sed vt potius manifestum fiat quod agitur: preco clamans denuntiet vniuersis: quia vstazadis capite truncatur non regis inimicus sed christianum se esse professum et deum proprium apud regem negare contemnens. Hec quidem eunuchus regi nuntiauit. Porro Sapor secundum petitionem vstazadis preconem clamare precepit. Estimabat enim alios posse a christianitate reuocare christianos si mente perciperent: quia nulli parceret christianorum qui senem nutritorem et [illegible] decederet. Vstazadis autem studuit clamare causam sue necis credens quia cum per terrorem adorasset solem multos christianorum deiecerit ad timorem. Nunc autem cognoscentes pro religione mortuum: imitatores multos sue virtutis efficeret. Hoc itaque modo vstazadis gloriosissima morte translatus est. ¶ Symeon autem cognoscens in carcere gratificos pro eo hymnos obtulit deo. Altera die que erat sexta feria septimane maioris in qua ante resurrectionis festiuitatem annua salutaris passionis memoria celebratur: etiam Symeonem decreuit rex ferro perimere. Deductus enim rursus e carcere ad palatium regis nimis intrepide loquebatur sapori de dogmate et nec illum: nec solem passus est adorare. Eademque die similiter interimi iussi sunt: et alij centum in carcere constituti. Nouissime vero Symeone occidi preceptum est: ita vt mortem videret vniuersorum. Erant enim horum alij quidam episcopi: alij presbyteri alij diuersorum ordinum clerici. Cumque omnes ducerentur ad mortem aduenieus summus princeps magorum interrogabat eos si vellent viuere: et regis religionem colere et solem pariter adorare. Cumque hanc nullus eligeret vitam: spiculatores circa necem martyrum laborabant. Symeon autem assistens confortabat vniuersos: et de resurrectione ac pietate loquebatur atque de sacris scripturis adhibens fidem: dicebat vitam quidem veram esse sic mori: mortem vero manifestam negare deum aduciens: quia post paululum etiam nullo perimente sponte mors accedit. Hic est enim omnibus natis finis ineuitabilis. Post hec autem perpetuitas non omnibus similiter accidit: sed velut ex quodam pondere omnem rationem reddent homines huius vite: et eorum que bene gesserunt retributionem: et penas malorum sine dubitatione recipient. Maius autem bonorum omnium nihil est ac beatissimum: quam eligere mori pro deo. Hec dicente symeone et tanquam filios edocente: in certaminibus sacris modo quo decebat vnusquisque excitatus alacriter currebat ad necem. Cumque omnes centum spiculator transisset: nouissime venit ad symeonem et abedecallam et ananiam/ambo namque senes: cani sub ecclesia constituti: cum eo fuerant comprehensi et erant in vinculis. D ¶ Tunc itaque pusicius qui super omnes artifices regis erat ibi consistens: et videns ananiam trementem cum prepararetur ad necem ait. Paululum o senex claude oculos et securus esto: mox enim christi videbis aspectum. Cumque dixisset hoc repente comprehensus ductus ad regem et christianus esse manifestatur

festatur

testatur eo q pro dogmate fuisset locut⁹
libera intentione martyribus. Tunc rex
extraneo quodam et crudeli modo eum
mori precepit ita vt pforata ceruice exin
de linguam eius eijcerent. Hoc itaq̧ fa=
cto quibusdam accusantibus etiaʒ filia
eius virgo sacra tunc cōprehensa peremi
pta est. Sequenti vero anno die quo pas=
sionis ℒ christi memoria celebrabatur
et expectabatur resurrectiōis festiuitas
crudelissima saporis preceptio p omneʒ
persarum cucurrit terrā: morte condem
nans eos qui se pfiterentur esse christia
nos. Quo tempore fertur vltra numerū
multitudinem christianorum gladio ce=
cidisse. Alios nanq̧ p ciuitates ⁊ vicos
diligenter magi requirētes celatos in=
ueniebat. Alij vero sponte nullo dicēte
semetipsos offerebant: ne taciturnitate
christum negare viderent. Igitur dum
oes christiani sine parcitate perimeren=
tur etiā multi i ipsis regularib⁹ sunt occi
si: cū quibus ⁊ azoins eunuchus regi ma
xime gratus. Quod dum sapor audisset:
tristis factus: hanc generalē perēptionē
remouit: ⁊ solummo preceptores religiōis
iussit occidi. Illo siquidem tpe in egritu
dine incurrente regina symeonis epi ℱ
soror nomine tharbua comprehensa est
cū famula: suā sequente viā. Quas cōti=
git teneri p insidias iudeorum accusan=
tium: quasi maleficia regine fecissent: p=
pter symeonis mortem. Regina vero cū
soleāt languentes huiusmodi spe aures
accommodare suspicata est verā esse de=
tractionem ⁊ maxime a iudeis factā: ⁊ cū
ipsa sibi saperet eosq̧ sine mēdacio ⁊ si=
bi fauētes arbitraretur. Sumentes aūt
magi tharbuā ⁊ alias mortis acerbe per
culere supplicio. Stipitibus eniʒ alliga
tas: serraq̧ scindentes p mediū eas cru
deli nece lacerauerunt. Et quasi expian
tes reginā p medios stipites transire fe=
cerunt. Ferunt aūt istam tharbuam spe
ciosam valde fuisse et a magis quibusdā
adamatā: ⁊ latenter ad concubitum peti
tam promissa mercede salutis sue ⁊ alio
rum si cōsentiret ad vitium. Que ne au=
ditum luxurie passa est substinere sed in
iurijs pro⁹ turpi petitione relatis/ alacri
ter accessit ad morte ne traderet sanctaʒ

virginitatem. Cumq̧ ℬ circuirent ma
gi ⁊ principes eorum vniuersam prouin
ciam secundum saporis precepta: vt sa=
cerdotes ⁊ doctores dogmatis apprehē=
derent xpiani puniebāt epōs ⁊ pbr̄os: ⁊
maxie per regionē adiabenorū. Hic nā
q̧ locus est persic⁹ ⁊ plerunq̧ xpianorū.
Hoc enim tpe ⁊ accepsimā epm apprehē
derūt: et multos clericorum eius tenen=
tesq̧ pluīe sufficere sibi crediderūt: alijs
nudatis substantijs dimittētes. Jacob⁹
autem qdaʒ pbr̄ ponti sequebat accepsi
maʒ ⁊ supplicans magis identidem me=
ruit irretiri. Tūc enim ⁊ semper alacriter
seruiebat et eius cladem aliquatenus le
uigabat: plagasq̧ vt poterat curare non
desinebat. Post paululuʒ vero penis cru
delibus eum magi torserūt: cogentes vt
adoraret solē. Quo respuente miserunt
eū rursus in vincula. Sʒ ⁊ multos alios
pbr̄os ⁊ dyaconos habebant in carcere
post flagella. Pauco tpe pretereūte prin
ceps magorum de eis consuluit regem.
Acceptaq̧ ptāte quod vellet: vt ageret
si solem non adorarent: mandauit eis in
carcere regiam volūtatem. Quibus ap=
te respondentibus nunq̧ se fore pditores
xpi: nec adorare solem sine vlla par=
citate eos verberib⁹ laniauit. Cum qui
bus accepsimas p confessione dogmatis
viriliter est defunctus. Quidā vo arme=
niorū cum essent obsides apud Persas/
corpus eius auferentes latēter sepultu
re debite tradiderunt. Alij vero licet nō
minus flagellati/ preter spem vixerunt
⁊ non mutantes voluntatem denuo ad
vincula sunt reducti: cū qb⁹ erat aithal=
las. Qui dum nimis tensus cederetur/
humeri sunt disiūcti: ita vt mortuas post
ea manus portare videretur: alijq̧ eius
ori cibos offerrent. Sub hoc itaq̧ regno
testimonio bone vite trāslati sunt p̄sby=
teri/ dyaconi/ monachi/ et sacre virgi=
nes: ⁊ in alijs officijs ecclesie cōstituti: ac
pro dogmate laborantes innumere mul
titudinis. Eodemq̧ tempore ℬ pas=
sus est vna cum marca bichor episcop⁹
atq̧ clerici circa ducenti ⁊ quinquagin
ta q cū eo capti a Persis fuerāt cōprehē=
si. Tunc ℑ millesius noie martyrio co
ronatus est qui primū quideʒ militabat

apud Persas. Postea vero relicta mili=
tia cōuersationem zelātus aplicam. Di
citur enim quia dum in ciuitate persica
eps fuerit ordinatus: multa sepe sit pas
sus & plagatus: atq; tractus virili mēte
sustinuit. Cūq; nulli potuisset illic sua=
dere vt xpianus esset: grauiter ferēs ma
ledixit ciuitati & exinde decessit. Post pau
cum vero tps primatibus eius loci in re
gem peccantibus superueniēs exercitus
cum trecētis elephantis ciuitatē subuer
tit: & velut desolatā regionem arātes se=
minib⁹ tradiderūt. Milesius autē episco=
pus solummodo perā circunferens: que
sacrū codicē euāgeliorum habebat per=
rexit orationez factur⁹ ad hierosolymā
et inde in egyptū vt videret monachos
ibidez cōuersantes. Qualis igit iste san=
ctus & miraculorū fuerit opator syri sūt
testes: qui ei⁹ actus vitamq; scripserunt.
Fertur itaq; eoꝝ qui tunc martyrio coro
nati sunt sub regno saporis virorum ac
mulierum fuisse milia quasi sedecim.

¶ Teodoricus. Capitulum. iiij.

IN persida vero fau
toribus pietatis constanti=
nus augustus sponte pro=
spexit. Agnoscens enim eos
ab impijs vehementer af=
fligi: eorūq; regem erroribus seuientem
diuersa eis inferre picula scripsit eis p
legatos qui tūc aderāt monita pietatis:
rogans vt cultores dei apud eum digno
honore potirentur. Sed meli⁹ studiū pij
principis p ei⁹ literas valebit agnosci.

¶ Sacratissimam custodiens fidem ve=
ritatis luce pticipat⁹ summi luminis ve
ritate gubernatus sacraz cognosco fidē.
Denique per hec sicuti res ipse cōfirmant
venerabilem religionez esse conspicio: &
doctrinam agnitiōis sanctissimi dei om
nibus offerētez huiusmodi cultū me' ha
bere pfiteor: quia huius dei virtutez in
auxilio habens/inchoans a finibus oc=
ceani oēm terrarum orbē firmissima spe
salutis obtinuit: ita vt vniuersi q̄ p toth ty
rannorū cladib⁹ quotidianis fuerāt sub
iugati: & ad obscuritatem vsq; perducti
resumentes cōmunium rex vindictā: re
diuiua quodāmodo curatiōe resurgerēt.
Hūc deū colo cui⁹ signū deo dicat⁹ me⁹ ex
ercit⁹ portat i humeros: & a quo dū iusto
sermōe aliqd poscit ipetrat. Ex ipis aūt
tropheis/signib⁹ bnficia repēte suscipio.
Hūc itaq; deū imortali mēoria me hono
rare pfiteor: cūq; summa puraq; mente
sup oīa esse credo. Hūc inclinat⁹ genib⁹
inuocabo fugiēs cunctū abhominabilē
sanguinē & odores horribiles ac fugien
dos: oēmq; terrenā flāmaz nimis euito.
Quibus oib⁹ nefandus & ineffabilis er
ror multos gentiū ac genera vniuersa p
strauit: & inferno contradidit. Que enim
deus oīm propter hominū puidētiā sua
clemētia vti libertatis causa pduxit i mun
dū hec ad vniuscuiusq; desideriū trahi
nō patitur: sz purā tm̄modo mētē & ima=
culataz alam: ab oib⁹ exigit virtutis et
pietatis actus exqrit: māsuetudinis & cle
mētie delectatur opib⁹ mites amat: ha
bet odio turbulētos: diligit fidez: punit
perfidiam: oēmq; potentiam cum fastu
despicit: superborū punit asperitatē: ad
fastum eleuatos iterimit: hūilib⁹ aūt ac
patiētib⁹ digna retribuit. Sic itaq; etiā
regnū iustū magnipēdens adiutorio suo
virtutis extēdit: sapiētiāq; regiaz pacis
trāquillitate custodit. Non ergo videor
mihi errare frater mi hūc esse cōfitēdo
deū omniū pricipē atq; patrē quē multi
regnātes apud nos vesanis errorib⁹ se=
ducti: denegare tentarunt. Sed illos om
nes finis cōprehendit exitiosus ita vt om
ne genus hominū post eos exurgēs cla=
des eorū p maledictiōis exēplo pponere
videat. Horū igit vnū esse reor valeria=
num/quē velut qdā vga iracūdie diuine
de nostris terris expellēs vris partibus
tradidit puniendum. Qui scilicet verecū
die sue famosissimus/apd nos tropheū
demonstrasse cognoscit. Sed hoc quidē
in bonā partē conuersuz est: vt i nro secu
lo hmōi suppliciū fieret manifestū. Uidi
nāq; & ego illoꝝ finē q̄ nup nefandis dce
ptiōib⁹ deo deuotū populū turbauerūt.
Quapropt multas deo refero grās: qm
integra puidētia oē gen⁹ humanū colēs
legē diuinā reddita sibi pace decēter ex=
ultat. Uñ etiā nobis ipsis credo qm optī=
me cuncta vniuersa peueniūt: qñ p illoꝝ
purā pbabilēq; religionem/ diuinamq;

concordiã: vniuersa in se dignatur erige re. Igit de tali hoim collegio .i. xpianorum pro quibus est mihi sermo quẽ me libẽter credis audire: qm etiã eminẽtia loca psi de per eos amplius ꝙ cupio decorãtur. Tu ergo optime gubernaueris si fueris sicut illi: ꝛ habueris cõmune qd illi. Sic enim habebis oim dñm mitẽ placidũqꝫ atqꝫ ppitiũ. Hos igit qm tãtus ac talis existis/cõmẽdo tibi qm ꝛ pietate probaris insignis. Hos dilige cõpetẽter ꝛ facito clemẽtie tue participes/tibi simul et nobis pbiturus gratie immẽsa iura per fidẽ. Hec igitur optimus imperator pietate decoratus egit curã non solũ subiectorũ habẽs: sed etiã eorũ qui sub aliena gubernacula regebãtur. Quapropter et ipe diuina ptectione potit est ꝛ europã vniuersã atqꝫ libiã: super has eĩm maxime asie partem tenẽs/subiectos habuit vbiqꝫ deuotos. sed etiã barbarorum aliũ quidẽ ei sponte seruiebãt/aliũ deuicti vbiqꝫ triumphi videbantur: ꝛ victor cernebatur in omnibus imperator.

¶Theodoricus. ¶Capitulum.iiij.

Preterea alexãdro mirabili sene iã arrij proͤstrauerat blasphemias defuncto/post mẽses qnqꝫ niceni ꝯcilij Alexãdrinorum ecclesie suscepit athanasius presulatũ. Cuius persecutiones: fugas/contumelias: crebrasqꝫ pericula transferre distuli: que rufinus suo nobilitauit eloquio.

¶Sozomenus. ¶Capitulum.v.

Post plurima vero ꝯcilia turbis seditionibusqꝫ cõpleta ꝛ clamores accusatorũ poscentiũ vt anathasius tanqꝫ magus violẽtus ꝛ indignus sacerdotio dãnaretur: directi ab imperatore metuẽtes ne eũ aliqua iniuria sione perimerẽt: latẽter eũ de ꝯcilio subtraxerũt. At ille sciẽs non sibi fore tutũ/ cõtra tot accusatores agere iudici bꝰ eis inimicis synodũ relinquẽs venire festinanit ad imperatorẽ. ¶Theodoricus

¶Igit athanasius ad principẽ veniẽs oẽs psumptionẽ ꝯtra se factã eporũ edocuit. At illi ad mareotã cõuenientes quosdam cõcordãtiũ sibimet sacerdotũ miserũt ad principem .i. theogniũ nicenũ atqꝫ theodorũ perinciũ: ꝛ marichalcedonẽsez/narcissum ciliciẽ: ꝛ similes horũ mẽdacia tenẽtes: ꝛ quedam cõmenta fingẽtes: ꝛ nudas valde calũnias quasi veras accusationes sibimet cõponẽtes. Quo facto venerũt ad eliam ciuitatẽ. Preceperat eĩm imperator vt omne ꝯciliũ a tyro veniret ad eliã: necnon ꝛ alios vndiqꝫ cõgregari preceperat quatinꝰ tẽpla edificata dedicarent. Misit itaqꝫ pariter deuotos viros pietate ac fide deuotissimos clarissimos omnia largissime expẽdi pcipiens: nõ solũ põtificibus ac sacerdotibus: sed etiã egẽtibus vniuersis qui vndiqꝫ cõcurrebãt. Porro fuerat exornatũ etiã sacratum altare palliis regalibus atqꝫ vasis auro ꝛ lapidibus pretiosis decoratum.

¶Sozomenus. ¶Cap.vj.

Imperator interea arriũ de exilio reuocauit: iussitqꝫ vt qd de deo crederet scriptura currente pferret. Tũc ille nouitate nominum quã prius adinuenerat declinans: aliam explanationem conteruit: simplicibus verbis eam ꝛ diuine lectionis confirmans: iusiurandum quoqꝫ prebuit ita se credere: et hec etiam mente sapere nihilqꝫ aliter intelligere. Textus enim eius expositionis huiusmodi est. Piissimo ꝛ domino nostro imperatori ꝯstantino Arrius ꝛ Euzoius presbyteri. Sicut pcepit deo amabilis pietas tua domine imperator exponimus nostram fidem ꝛ scriptis pfitemur corã deo sic credere ꝛ nos ꝛ omnes qui nobiscũ sunt sicuti subiectũ est. Credimus in vnum deũ patrem omnipotentem et dominum iesum christũ filiũ eius qui ex eo ante omnia secula natus est. deus verbũ p quẽ omnia facta sunt quẽ in celis ꝛ quẽ in terra: qui venit ꝛ carnem assumpsit ꝛ passus est ꝛ resurrexit ꝛ ascẽdit in celos ꝛ iterum venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos Et in spiritũ sanctum: ꝛ carnis resurrectionem: et vitam venturi seculi: ꝛ in regnum celorum: ꝛ in

vnā sanctā catholicā dei ecclesiā que a finibus vsq3 ad fines est. Hanc autē fidē percipimus ex sanctis euangeliis dicente dño discipulis suis. Eūtes docete omnes gētes baptisātes eos in nomine patris ꝛ filii ꝛ spiritus sancti. Si autem nō hec ita credimus atq3 suscipim⁹: vere patrem ꝛ filium ꝛ spiritum sanctū sicut omnis catholica ecclesia et sancte edocent scripture quas per omnia sequimur: iudex noster erit de⁹ ꝛ nūc ꝛ in futuro die. Quapropter tuā pietatē rogamus deo amabilis imperator vt dū sumus ecclesiastici ꝛ fidem ꝛ sensum ecclesie sanctarumq3 scripturaruz habem⁹ vniri nos ꝑ pacificam ꝛ dei cultricem pietatē tuam matri nostre ecclesie iubeas quippe que stionibus ꝛ superfluitatibus inquisitionum sublatis: vt ꝛ nos et sancta ecclesia adinuicem pacificati solēnes orationes pro pacifico proq3 imperio et omni tuo genere omnes communiter celebremus.

¶ Hanc fidei expositionem alii quidem dicebant ar B tificiose compositam vt videretur princeps placari sermonibus et ita arrii dogmatibus circunferri: quatinus per expositionem omniū ei fiducia preberetur: ꝛ vtrūq3 haberet intellectum. Arbitratus autē imperator arrium ꝛ euzoium similia credere his q̄ nicea conuenerant valde gauisus est. Non tamen sibimet persuasit vt eos in ecclesie cōmunione susciperet ante iudiciū atq3 probationem cōgruarū personarū scdm ecclesie legem: sed destinauit eos ad episcopos tūc hierosolymis ꝯgregatos scribens vt fidem eorū expositionis examinarent: ꝛ clementem imperi eis deberent proferre sententiā si recte credētes inuidie grā essent iniustitiā passi seu dū non haberēt vnde iudices suos culpare ꝑtētēt: ꝑ penitētiā reuocari. Porro sumpta occasione fautores arrii ꝑ scripta imperatoris eos in cōmunione susceperūt. Et hoc cū fecissent ipi iperatori rescripserūt ꝛ ecclesie alexādrine: ꝛ in egyptū: et thebaidam ꝛ libiā epis vniuersis ꝛ clericis: ꝓcipiētes vt eos alacriter susciperēt imperatore testante rectā eoꝝ esse fidē quā etiā ꝓprie epistole sub iecerūt. Hec q̄dē in hierosolimis gesta noscūtur. Athanasius aūt fugiens de tyro constātīpoli venit: ꝛ q̄ passus est adito imperatore narrauit: petēs vt tyro fuerāt gesta examinarētur sub ei⁹ quoq3 presentia. Porro constātinus imperator rationabilē ei⁹ petitionem iudicans: hec scripsit episcopis qui in tyro conuenerant.

¶ Socrates. ¶ Capitulum .xii.

Igitur iperator directa sacra ꝯciliū euocauit: vt sui pñtia athanasii examinaret. cām cui⁹ ꝟba sūt hec. Victor ꝯstātin⁹ pi⁹ epis in tyriorꝫ vrbe collectis. Ego q̄dē ignoro q̄ vestro cōsilio turbulēter atq3 cū tēpestate decreta sunt. Apparet enim q̄m quadaꝫ tumultuosa in disciplinatiōe veritas ē oppssa. Vobis q̄ ppe nō ꝯsiderātib⁹ q̄ placet deo: ꝓpter iurgia q̄ ꝯ ꝓximos vros habetis: ꝛ vota vestra ineuincibilia esse cōtēditis. Sꝫ erit op⁹ diuine ꝓuidentie q̄tenus ꝛ hec cōtētio apte depꝛhensa possit euacuari: atq3 nobis palā fieri: si q̄d illic ꝯuenïētes sine q̄libet grā: aut inimicitiarū cā gessistis. Quapropter cū oī festinatione vos oēs ad meā reuerētiā volo ꝯcurrere quatenus gestorū apud vos integritatē ꝑ vos ipsos possitis ostēdere. Verū qua gratia hec scripseriꝫ vobis vosq3 ad me literis euocauerim per ea q̄ sequunt agnoscetis. Pergenti iā mihi ad cognominis nostri felicissime patrie ciuitatem: dū essem cōscensurus in equū repēte Anathasius episcopus in media platea ex q̄busdā sacerdotib⁹ quos circa se habebat: sic inopinate nos adiit: vt nobis daretur subito cuiusdā causa formidinis. Testis em̄ mihi inspector omniū de⁹ est q̄m nec cognoscere cū q̄s esset prima frōte ꝓualui nisi q̄dā nostrorū: ꝛ quis esset: ꝛ quā ꝑtulisset iniustitiā tūc narrasset. Et ego q̄dē neq3 ꝯfabulat⁹ cū illo tpe nec q̄libet locutione ꝑticipat⁹. Dūq3 ille se audiri deposceret: ego vero refutarē: ꝛ pene expelli cū preciperē / cū maiori fiducia nihil aliud a nobis q̄ vestrū postulaui aduētū: vt vobis pñtibus q̄ passus est necessario posset suis gemitibus explanare. Vñ q2 ꝛ mihi rationabile videtur ꝛ

tépozib⁹ opportunũ scribi vobis libꝫti⁹ hec precepi vt oẽs q̃cũq; apud tyrũ cõcilium celebrastis: indesinẽter ad expeditũ nostre mansuetudinis cõcurrere festinetis: ipsis operibus ostensuri puritatẽ et rectitudinẽ vestri iudicij corã me videlicet quã dei ministrũ ꝓpriũ: neq; nos abnegabitis. Igitur: vbiq; pacificat dei nomen & integre bene dr̃ ꝑ meũ in deo culturam etiã apud ipsos barbaros q̃ veritatẽ hactenus ignorabãt. Certũ nãq; est q̃ q̃ veritatẽ ignorat: neq; deũ scire põt. Verũtamẽ sicut predictũ est etiã barbari per me fidelẽ ministrũ recognouerũt & deũ metuere didicerũt: quẽ vtiq; ꝓtecto rem meũ vbiq; ac ꝓpuisorẽ ipsis operib⁹ est ostẽsũ. Unde precipue etiã deũ sciũt et illi quidẽ ꝓpter nostrũ timorẽ̃ retinẽtur deũ. Uos aũt q̃ sancta mysteria ei⁹ clemẽtie ꝓferre videmini nõ dicã custodire: sed nihil agere nisi q̃ ad cõtentionẽ̃ nostũt & odia pertinere & vt absolute dicam q̃ ad humani generis tendere videtur interitũ. Sꝫ festinate sicut dixi ad nos venire cõtinuo: sciẽtes q̃m omni virtute agere conabor quaten⁹ q̃ in lege dei sunt ea precipue sine aliqua titubatione seruentur. Quib⁹ vtiq; neq; vituperatio neq; mala superstitio poterit implicari/ dispersis vtiq; ac palam cõtritis & penitus examinatis sacratissime legis inimicis q̃ sub schemate sancti nominis blasphemias varias & diuersas inducunt.

Capitulum.viij.

Esiquidem litere ad destinationẽ ꝑduxerunt eos q̃ fuerãt in synodo congregati: q̃m plures q̃dẽ ad ꝓprias redierãt ciuitates. Qui vero circa eusebiũ & theogniũ & marin patrofiliũ: & vrsatiũ: & valẽtẽ ad cõstãtinopolitanã veniẽtes vrbẽ nequaq̃; de calice fracto aut altari subuerso: aut arsenio perempto q̃d in synodo cõcinauerãt q̃stionẽ fieri, permiserũt: sed aliã inuenire detractationem suggerẽtes imperatori quoniã athanasius interminaretur non se missurũ ab alexandria frumenta solẽniter ad constantinopolitanam vrbẽ. Et hec audisse dicebant athanasio dicente adamãtium/ anubionem arbathionem & petrum episcopos. Multũ itaq; derogatio preualet quando derogator creditur fidedign⁹. Hac subreptione ad furorem perductus imperator athanasiũ relegauit exilio: & habitare eũ precepit gallijs. Aiunt enim quidẽ imperatorẽ propterea fecisse vt vnirent ecclesie quoniam Athanasius cõmunicare arrianis euitabat. Et ille quidẽ degebat in tribus galliarũ. ¶ Theodoritus. Sꝫ nemo miretur si tãtus vir deceptus extitit sacerdotibus falsa loquẽtibus cũ dininus q̃d q̃; dauid ꝓpheta nõ a pontifice: sed a seruo siba cõtra miphiboseth alloquẽte deceptus sit.

¶ Capitulum.ix.

Igitur episcopi in cõstantinopolitana vrbe cõgregati A marcellũ ancyre galatie deposuerũt ꝑ huiusmodi causa. Asterius q̃dã in capadocia exercens artẽ sophisticã eã relinquẽs/ christianitatẽ se promittebat asciscere. Tẽtauitq; libros cõscribereq̃ ferunt hactenus: & ꝑ quos arrij dogma firmatũ est. Dicebat em̃ xp̃m̃ esse virtute dei sicuti dictũ est apud moysen locustã & cãpas virtute dei/ & his multa similia. Cõueniebat em̃ is asteri⁹ freq̃ẽter apud episcopos qui arrianaꝫ precipue non euitabant sectam. Nam & ad concilia concurrebat episcopatũ in aliqua ciuitate quereñs. Sed sacerdotio quidẽ frustratus est eo q̃ persecutionis tempore sacrificasse probaretur. Cumq; circuiret et syrie ciuitates libros q̃s cõscripserat ostendebat. Hec agnoscens marcellus contra eum scribere volens mensuram contrarietatis excessit. Purum namq; hominẽ sicut samosatanus paulus presumpsit dicere dominum christum. Hec agnoscentes qui tunc hierosolymis conuenerãt de asterio quidẽ nullum habuere sermonẽ: quoniã neq; erat in ordine sacerdotum. Marcellum vero tãq; sacerdotio functum rationem exigentes libri illi cuiusq; cõperientes samosatani dogmate maculatum iusserunt vt a tali secta recederet. Qui reprehensus librum se promisit exurere. Cũq;

hoc studium fuisset tentatum episcoporum collegiũ euocãte imperatore venit ad regiã ciuitatẽ pñtibusqꝫ eusebio ⁊ q̃ cũ eo erant episcopis in vrbe constãtinopolitana rursus studiũ de marcello fiebat. Et dũ marcellus sicut ꝑmiserat illicitam cõscriptionem nollet intendere: eũ ab episcopatu deposuerunt. Ad cuius locum basiliũ in ancyra direxerunt. Sed hanc siquidem conscriptionẽ. Eusebius tribus destruxit libris impietitionem eius valde redarguens. Postea vero marcellus in sardicẽsi ɔcilio recepit episcopatum dicens nõ intellectũ suũ librũ: ⁊ ppterea quasi paulianũ fuisse depositũ.

Capitulum. x.

IGitur dum post concilium hierosolymitanum arri⁹ venisset in egyptum alexãdrina ecclesia eius euitante communionem rursus venit ad constantinopolitanam vrbẽ: concurrẽtibus illic consectatoribus eius ⁊ obediẽtibus Eusebio nicomedie episcopo ⁊ concilium celebrari volẽtibus. Horum studiũ sentiẽs alexander: tũc constãtinopolitanus episcopus nisus est soluere tale conamẽ. Cumqꝫ hoc nõ valuisset implere aperte arriũ nisibus interdixit: nõ licere eũ ecclesiasticum esse dicens ad infirmandam sententiam episcoporum pene totius terre secum conuenientium in nicena vrbe. Eusebius autẽ ⁊ qui circa eum erant dum primo sermonibus flectere nequiuissent alexandrum: postea cũ terrore minabantur: q2 nisi susciperet arriũ certa die ipse quidẽ deportaretur exilio: arrius autem in communione susciperetur vniuersorum. Et post hec ab alterutris recesserunt. Illi quidẽ diffinitam diẽ expectantes: vt suas minas implerent. ❡ Alexander aũt orabat ne **B** ad perfectum verba Eusebiũ peruenirẽt. Maxime autem ei terror ingerebatur eo q̃ impatori iam pene suaserant vt faceret quod ipsi volebãt. Ante vnũ vero cõstituti diẽ prosternẽs semetipsũ sub altari tota nocte iacuit pronus rogans deũ vt impediret terminũ inimicorũ eius. ❡ Socrates. Hec igitur

❡ Alexãder pronus orabat: imperator aũt de arrio experiri volẽs eum ad palatium euocauit: percũctatusqꝫ eum si niceni concilij decreta seruaret. Ille vero nihil moratus repente subscripsit decreta fidei per subscriptionem arte callida circumuentẽs. Et imperator quidẽ miratus ei iniunxit iusiurandũ. Qui etiã hoc fraudulẽter egit quodãmodo iusiurãdũ arte deludẽs. Quod aũt audiui de hac machinatione cõscribo. Ferũt enĩ cõscripsisse arriũ: sectã suã in charta quã sub ala ferebat: vñ vere se iurare credidit dicens sic se sapere sicut scripsisset. Hoc enĩ ita factũ audiens ego cõscripsi: q2 vero ⁊ iusiurandũ prebuit: ex epistolis imperatoris agnoui. Credens igit imperator suscipi eũ ab epõ cõstãtinopolitane vrbis alexãdro in cõionẽ pcepit. Erat enĩ tunc sabbatũ. Et sequẽti die eos communicare expectabat alterutris. Sꝫ presumptiones arrij iudicia dei secuta sunt **D** Nam dũ egressus ex imperiali fuisset aula obsequijs honorabatur satellitũ Eusebij ⁊ per media tũc ciuitate perspicuus apparebat. Cumqꝫ venisset iuxta locũ qui est vocabulũ cõstãtini forũ vbi coluna porphiretica collocata est terror eum subito ex quodam conscientie reatu constrinxit: ⁊ cum formidine secuta est ventris effusio. Percũctatusqꝫ si secessum esset in proximo: ⁊ agnoscẽs esse post constantini forũ perrexit illuc. Quo facto: defect⁹ eũ qdẽ cũ effusione corripuit ⁊ vna cũ stercorib⁹ meatus quoqꝫ plapsus est. Tũc ergo concipitur sanguinis multitudo cũ subtilibus intestinis subsequẽter effluxit. Decurrebatqꝫ pariter cũ splene etiã interna iecoris. Et ita factũ est vt repente sequeretur ⁊ mors. Secessum vero vbi talia gesta sunt in cõstantinopolitana vrbe mõstrabãt sicut dixi post ɔstãtini forũ atqꝫ marcelli in porticu ɔstitutũ. Omnesqꝫ trãseũtes digito notabãt locũ detestabilẽ arrij recordantes interitum. ❡ Sozomenus. ❡ Post aliquot tpš qdã fautorũ arriane vesanie diues ac potẽs studium habuit eundẽ locũ a publico com **E** parare: vt destruens quod erat primitus domũ ibi cõstituit/quatenus obliuio facti procederet ⁊ ꝑ successiones huiusmodi me=

moria deperiret. Fama tñ per cunctam cucurrit ciuitatē ⁊ orbi terrarum mortē arrij declarauit. ¶ Capitu. vndecimū.

Arrij vero dogma licet apud multos disputationibus extolleretur nondum tamen in proprium discernebatur populū aut in nomine cōstabat autoris: sed omnes simul in ecclesia veniebant atq₃ communicabant preter nouacianos ⁊ qui vocabantur friges ⁊ valentinianos: ⁊ marcianistas: ⁊ paulianistas: ⁊ qui alias hereses colebant. Contra quos omnes imperator posita lege sanciuit auferri eorū oratoria ⁊ ecclesijs applicari: ⁊ neq₃ in domibus priuatorum eos congregationes nec publice celebrare. Melius enim iudicabat in ecclesia catholica cō muni cādum ⁊ in eam cunctis cōuenire suadebat: propter quaʒ legē arbitror hereticum memoriā fuisse destructam. Naʒ priorum principū tpibus xpī cultores licet sectarū diuersitate differrēt / apud paganos tamen xpiani esse putabantur: et similiter passionibus subiacebāt / ac semetipsos propter cōes persecutiōes examinare non poterāt: ⁊ ppterea facile inter se cōueniēt eos missas celebrabāt. Et licet essent pauci non tñ videbant esse diuisi. Post hanc vero legem neq₃ publice in ecclesias poterāt cōuenire neq₃ latenter dū epi ciuitatū ⁊ clerici obseruātes talia prohiberēt. Hinc ergo plurimi metuētes ad ecclesiā se catholicā ɔtulerūt. Alij vero māserunt in sua sniā nō tñ successores hereseos reliquerūt. ¶ Socrates. ¶ Capitulum duodecimum. A.

Vmq₃ gloriosissimus imperator potius christianitate gauderet ⁊ vere dei testimonio fide nicena roborari cognosceret ipse q̄ mente arrio seruiebatur. Qui cum A tres habuisset filios eos cesares nūcupauit ⁊ singulos eorū p decēnos annos imperij sui pricipes esse ɔstituit. Idest primū qdē filiū sui nois cōstātinū hesperiarū partiū in decēnali suo fecit habere principatū. secundum vero aui nomine constantius in vincennalibus suis cesarem in oriente constituit: minorē vero constantem in suis tricennalibus ordinauit. Anno vero post hec transacto ingressus sexagesimumquintum etatis annū: egritudine captus ex vrbe cōstantinopolitana qua si ad calidas aquas egressus est.

¶ Theodoricus. ¶ Qui cū nicomedia degeret ¶ lāguore grauat̄ nec ignorās vite huiꝰ incertū: grām sacri baptismatis est adeptꝰ. Distulerat em̄ vsq₃ ad illud tempus: in iordane fluuio hoc promereri desiderans. Porro aūt tres filios imperij reliquit heredes ⁊ athanasium magnum reuerti precepit in alexandriā licet eusebius phs esset: ⁊ niteretur contraria suadere. ¶ Sozomenus. ¶ Nicomedia i suburbano sacri baptismatis domis initiatus est. ¶ Socrates. D Ita facto testamēto tribus filijs cōstitutis heredibꝰ est defunctus. Corpus aūt imperatoris in aureo loco collocatū: ad cōstantinopolim est deuectūr in palatij celso loco repositū. Quod in multis honoribus atq₃ veneratione quasi viueret habebat: donec aliquis filiorū eius assisteret. Postea vero ab oriente. Cōstātio veniente cum imperialibus exequijs funus eius sepultum est in ecclesia. Quam ppterea fecerat ne imperatores ⁊ sacerdotes reliquijs priuarentur apostolorū. Vixit autem Cōstātinus imperator annis sexaginta ⁊ quinq₃. Regnauit aūt3 triginta ⁊ vno. Defunctus est consulatu feliciani ⁊ taciani: vicesimasecunda mensis maij qui erat annus secundus ducentesime octaue olimpiadis.

¶ Explicit liber tertius.

¶ Incipiunt tituli libri quarti.

i Quomodo per quendaʒ presbyterū dogma arrij pullulauerit.
ij Quomō athanasius fauore ɔstātini minoris alexandriā remeauit ⁊ eiusdeʒ epistola cōstātini.
iij De insidijs Arrianorum aduersus athanasium.
iiij De morte constantini minoris.
v Quia athanasius Arrianis bella sibi denuo suscitantibus ad partes secessit italie.

vi Quid de athanasio iulius decre nit episcopus.
vii Quia constans imperator par tes fouerit athanasij.
viii De morte alexādri constantino politani episcopi ⁊ ordinatione apud orthodoxos pauli apō ar rianos macedonij.
ix Quia remoto paulo eusebi⁹ ni comediensis constantinopoleos inuasit episcopatū ⁊ de anthio cheno ɔcilio ⁊ ordiatiōe eusebij in alexādriā ⁊ post eum gregorij ⁊ de trāsformatiōe niceni ɔcilij.
x Epistola anthiocheni ɔcilij ⁊ de fide et de bello francico et de an thiochie terremotu.
xi Quomodo gregorius alexādriā venerit et fugerit athanasius et que mala p gregoriū gesta sint
xii Quia mortuo eusebio paulus in ecclesiā rursus introductus est ⁊ ab arrianis macedonius con stitutus.
xiii Quō hermogenis magister mi litum volens paulū ecclesia pel lere a populo sit peremptus ⁊ q̄ vindicta processerit.
xiiii Quia gregorius ab alexandria remotus: gregorius arrian⁹ ibi fuerit euocatus.
xv Athanasio paulus ⁊ alijs ortho doxis episcopis rome positis q̄d orientalibus iulius romanus re scripserit.
xvi Quid orientales iulio rescripserit
xvii Quid athanasio alexandria re meante prouenerit.
xviii Quomodo paulus denuo cōstā tinopolim sit expulsus ⁊ que ne ces introducte in ecclesiam ma cedonio sint facte.
xix De calūnijs cōtra athanasium.
xx De legatis orientalium episco pis apud constantē directis pro his que gesserunt.
xxi Quia constans fratrem pro fide monuerit ⁊ quia cōstantius sar dice conciliū cōuocari precepit.
xxii Athanasij relatio de nece pauli constantinopolitani pontificis.
xxiii De conuētu episcoporū in sardi cen. conciliū.
xxiiii Litere sardicen. concilij ad vni uersos episcopos.
xxv De legatis sardicen. ad constan tium destinatis et de nephan da machinatione contra eos ab stephano anthiocheno presule concinnata.
xxvi Epistola constantij ad athana sium vt ad eum veniret.
xxvii Alia epistola eiusdē p eadē re.
xxviii Tertia eiusdem.
xxix Epistola iulij ad alexandrinos pro athanasio.
xxx Quid constātius petierit atha nasiū ⁊ q̄d athanasi⁹ a cōstantio. Et quō orthodoxis pōtificibus recipiētibus suas ecclesias he retici sint expulsi.
xxxi Epistola constantij per quā oīa gesta cōtra athanasium habita sunt cassata.
xxxii Epistola constantij ad alexādri nos vt susciperēt athanasium.
xxxiii Epistola cōstātij pro athanasio vt aboleret q̄cq̄d pro athanasio gestum est.
xxxiiii Quō athanasius alexandriā sit reuersus.
xxxv Quibus occasionib⁹ tūc res pu blica turbabatur ⁊ diuisione an thiocheni populi propter fidem.
xxxvi Epistola hierosolymitani ɔcilij ad egyptiacos epōs.
xxxvii De magnentio ⁊ de bertrāmo ne atq; nepotiano.
xxxviii De insidijs contra athanasium gestis et de leuitate constantij.
xxxix De macedōio eiusq; crudelitate

Incipit liber quartus.

Sozomenus.

Capitulum primum.

Igitur sub im perio constantini per ecclesias talia proue nerunt. Quo morien te rursus ad querimo niam venit dogma ni ceni concilij. Nā licet

viuente constantino nō cū omnes suscipe-rent: tñ aperte renuere non audebāt. Quo moriente plurimi se ab eo indubitāter abstinuere concilio. Erāt enim isti qui etiam primitus videbantur esse suspecti. Precipue vero arrij sectatores eusebius & theonius cuius dogma se firmare credebant si reuerti athanasium prohiberent & consectatori suo egyptiace diocesis iura cōtraderent. Et illi quidem hec agebant ministrante sibi p̄sbytero per quem temporibus constantini arrius fuerat reuocatus. Erat enim is presbyter cōstātio quoq; gratus eo q᷑ paternū ei seruaret testamentū: ita vt vsq; ad pricipē palatijq; potētes haberet accessum. Eusebius autē in aula imperiali videbatur ita perspicuus: vt suos cōsectatores faceret augustos ac pceres. Quāobrē de dogmate rursus priuatim & publice disputatiōes crebro pferebātur. Et simul iniurie inimicitie & plurima que ex talibus solēt sepius euenire.

Capitulum secundum.

Nterea ab occidē tali pte athanasius in alexādriā est reuersus quē et cōstātinus viuēs redire mādauerat. Dicit autē q etiā testō voluit hoc conscribere sed qm̄ ita defunctus est eius maior filius constantinus hesperiarū partiū princeps hoc egit literasq; huiusmodi ad populū destinauit alexādrinum Constantinus cesar populo ecclesie catholice alexādrie cōstituto. Neq; vestrā sacratissimā mētem arbitror ignorare propterea athanasium adorande legis predicatorē ad tēps gallijs fuisse directū: qm̄ ferocitas crudeliū inimicoꝝ ei⁹ in periculo sacri ei⁹ capitis imminebat: ne forsā per malignorū calliditatē aliquid incōgruū sustineret. Ut ergo hoc euitaret ab imminētibus sibi necessitatibus est ablatus. Et ita me iubente habitare p̄ceptus est vt in hac ciuitate in q̄ degebat bona ei necessaria nō deessent. Talis eīm est ei⁹ venerabilis v̄tus diuinis freta solatijs vt etiā molestias asperioris fortune despiciat. Quapropter licet ad charissimā reuerētiā vestrā dn̄s noster beate memorie constātinus pius meus pater eundē ep̄m in suo loco restituere pposuerat: tamē qm̄ humana sorte preuentus anteq̄ hec cōpleret vota requieuit: cōsequēs arbitratus sum voluntatē digne memorie imperatoris implere. Qui dū ad vos remeauerit qualem a me venerationē habuerit agnoscetis. Nō enim mirabile si quid in eo gessimus qd̓ laudetur. Meā nāq; animā imago desiderij vestri & schema tanti viri ad hoc monuit & inuitauit. Diuina prouidentia vos custodiat fratres dilectissimi. Capitulum.iij.

His literis fretus athanasius alexandriam venit li A bēterq; cū pleps alexādrina suscepit. Arriani vero coniuratione facta aduersus eum frequentes seditiones subinde suscitabant per quas occasio prebebatur eusebio vt derogaret ei apud imperatorem quoniam non decernente cōmuni cōcilio episcoporum autoritate sua arripuisset ecclesiā. Tātumq; his derogationibus actū est vt indignante imperatore de alexādria vrbe pcederet. Eodē tpe eusebio moriēte ep̄o cesarie palestine cognomēto pā B phili agapius discipulus eius suscepit episcopatum q̄ & alios plurimos edidit libros & de vita doctoris sui multa conscripsit.

Sozomenus. Cap.iiij.

Non multo post tempore & constātinus imperator cōstātini maioris fili⁹: dū nitit̃ suadere partes iunioris fratris cōstātis circa aquileiā cōgressione facta perimit̃ consulatu acinnidi & procli. Quamobrē romani imperij principat⁹ occidētaliū q̄dē partiū puenit ad constantē/orientalis autē ad constantiū. Theodoricus.

Capitulum.v.

Eodē tpe quo cōstātin⁹ perenne trāsiuit iperiū testō filijs temporale distribuēs regnū: nullus eīm corꝝ erat phs presbytero a soror

re ꝓpria sibimet cõmẽdato suũ credidit testamentum/precipiens eũ constantio dari qui iter alios videbat esse vicinior & prius venire posse credebat. Hic iste cõstantio factus notus: tradito testõ accepit ad eũ ingrediẽdi fiduciã. Qui vidẽs facile constantij voluntatẽ & velut calamũ ventis accedẽtibus agitari presumpsit cõtra euãgelica dogmata bellũ assumere: & aduersus ecclesias asperrimam erigere tẽpestatẽ. Dicebat ẽm esse culpabiles q̃ cõsubstãtialitatis vocẽ que scripta nõ inueniret i fidei doctrina posuissent: quod inter sacerdotes & eos discordiã generaret. Hinc ergo athanasium & eius sectatores accusans insidias instruebat. Huius cooperatores erãt eusebius/ & theognius & theodorus perinthius/ qui eloquentior videbatur & scripsit explanationes euangeliorum quem plurimi heracliotẽ vocãt. Isti namq̃ sepius venientes ad imperatorem reuersionem athanasij multorum causam asserebant esse malorum: & non solum egyptum sed etiam palestinam et fenicem: vicinasq̃ gẽtes eius gr̃a dicebant esse turbatas. Proinde huiusmodi verbis leuissimam obsidẽtes imperatoris intentionẽ suaserũt vt athanasiũ ab ecclesia rursus expelleret q̃ agnoscens eorum conciliũ ad partes hesperias abijt. ¶ Capitulum. vi.

VErũ eusebius eiusq̃ consortes calũnias in athanasium factas iulio romano pontifici destinauerũt. Qui ecclesiasticam sequẽs legẽ: etiã ipsis romã venire pcepit & venerabilẽ athanasiũ ad iudiciũ regulr euocauit. Ille continuo euocatiõe suscepta venit: calũniarum vero sarcinatores rome q̃dẽ pfecti nõ sũt scientes facile suũ posse capi mẽdaciũ. Sz vidẽtes oues pastore desolatas lupũ super eas ꝓ pastore cõstituerũt. i. gregoriũ q̃ sex annis bestijs ferocibus crudelius ꝯsuspenã malicie sue soluit ab omnibus amarissime laniatus. ¶ Capitulũ. vij.

AThanasius autem veniẽs ad cõstãtẽ postq̃ cõstantinus minor fuerat bello defũctus: arriane cohortis cũ gemitu referebat insidias: & bellũ cõtra apostolicã fidẽ gestũ patrisq̃ eius nomẽ maximuq̃ cõciliũ ab illo celebrati memorabat: & q̃m cõi lege synodus roborata videret hec insinuãdo cũ lachrymis ad paternũ zelũ excitauit iperatorẽ. Mox nãq̃ vt hec audiuit/mãdauit fratri: monẽs vt pn̄e pietatis inuiolabilẽ seruaret hereditatẽ cũ & ille pietate gubernãdo regnũ & romanorum euicisset tyrannos & gentes positas i circuitu subiugasset. ¶ Socrates.

¶ Capitulum. viij.

EIs siquidẽ tẽpestate cõstãtinopolim altera priore superior turba ex huiusmodi cã pcessit. Alexãder cõstãtinopolitane psul eccl'ie post decertatiõnẽ cũ arrio terminatã ex hac vita recessit ẽtat' tricesimo tertio vite anno nonagesimo & octauo: nullũq̃ i suũ ꝯstituit locũ: sz mãdauit vt vnũ ex duobus q̃s ipse nolaret eligerẽt. Et siq̃dẽ vellẽt docibilẽ simul & vite optime testimonio decoratũ: paulũ a se p̄sbyterũ ordinatũ: viz q̃dẽ etate iuuenẽ sz sapiẽtia senẽ: eũm sibimet ordinarẽt. Si v̄o ex habitu solũmõ reuerẽtie eligere vellẽt: macedoniũ facerẽt huc dyaconũ existẽtẽ: qz & etate senior videret. Ex hac cã maior cõtẽtio ꝓ eũ ordinatiõe surrexit: ecclesiãq̃ turbauit: cum populus vtiq̃ in duas diuisus eẽt aliũ q̃ dfenderet arrianũ dogma: alij vero niceni decreta ꝯcilij. Igitur donec alexander viueret omousiani potiores erãt arrianorum qz illi quotidie ꝯuicti minuebant. Cũ v̄o alexãder obisset cõtẽtio rursus ex vtraq̃ pte ꝯmota est. Quapropter omousiani paulũ ordinauere põtificẽ/arriani v̄o macedonianũ: & i ecclia q̃dẽ herene cognomie q̃ est vicina iuxta basilicã sophiã paulus est ordinatus: in quo poti' alexãdri snia ꝓlata videbat.

¶ Capitulum. ix.

POst paululum v̄o tẽpus imperator ad cõstãtinopolim veniẽs/idignat ob ordinatiõnẽ factam arrianorum.

Episcoporum autem cōstituto concilio
paulū quidem remoueri fecit: eusebium
vero ex nicomedia migrātē cōstātinopo
lim/episcopum esse decreuit. Quo facto
anthiochiam profectus est imperator.
Eusebius itaq; nullomodo cessare patie
batur sed omnia B commouebat do
nec suum propositum perduceret ad effe=
ctum. Egit ergo vt in anthiochia syrie sy
nodus fieret sub occasione quidē dedica
tionis ecclesie quam pater augustorū fa
bricari ceperat: et post eius obitum con
stantius decimo anno eā a tempore fun=
dationis expleuerat. Pro veritate autem
ad subuersionē atq; destructionem nice
ni concilij. Ad quam synodum conuene
runt ex ciuitatibus diuersis episcopi no
naginta. Maximus tñ hierosolymitan⁹
macharij successor nō affuit cogitans q:
ei posset subripi: vt in dānatione subscri
beret athanasij. Sz neq; iulius interfuit
maxime ro C me presul: neq; in locū
suum aliquem destinauit cum vtiq; regu
la ecclesiastica iubeat non oportere pre=
ter sententiā romani pontificis conciliū
celebrari. Fit ergo syno D dus in an
thiochia sub presentia. Constantij prin=
cipis. Consulatu marcellini ⁊ probini.
Erat autē quintus annus mortis. Con=
stantini patris augustorū. Presidebatq;
tūc ecclesie anthiochene flacillus succes
sor Eufronij. Fautores igit Eusebij ope
repretiū iudicātes athanasio derogare
primum quidem calūniati sunt quasi ex
tra regulam egisset quam tūc ipsi decre=
uerant quoniam non ex sententia com=
munis cōcilij episcoporum receperat sa
cerdotium: sed sibimet arrogando in ec=
clesiam fuisset ingressus. Deinde qm̄ ei⁹
aduētu turba generata plurimi seditio=
ne sint mortui: ⁊ quia aliqui ab athana=
sio cesi: iudicibus dicerentur esse contra
diti. Hac derogatione tunc habita con=
stituerunt epm̄ in alexandria: primo qui
dem eusebium cognomento emesenum.
Quo ordinato ⁊ in alexandriam ire me
tuente: gregorium fecerūt epm̄. His ita
gestis transformauerunt fidem nihil qui
dem culpantes niceni cōcilij: sed princi=
pium prebentes quatenus frequentib⁹
concilijs alia subinde mutantes ⁊ recitā
tes terminus fidei paulatim in arrianam
vesaniam repedaret.

¶ Capitulum.x.

NOs neq; sequaces
arrij sumus/quō eñ epi pre
sbyterū A sequeremur?
neq; aliā quāpiam fidē absq;
exposita antiquitus suscepi=
mus. Sed etiam nos examinatores ⁊ co
gnitores eius fidei facti sum⁹ ⁊ iudicaui
mus potius q̄ secuti sumus. Didicim⁹
eñ ab initio credere in vnū deū omniū:
deum vniuersorum intelligibilium/sen
sibiliūq; creatorem: ⁊ prouisorē, ⁊ in vnū
filium vnigenitū ante omnia secula exi=
stentem/⁊ cum suo genitore manētē per
quem ⁊ omnia facta sunt visibilia ⁊ inui
sibilia: ⁊ qui in nouissimis tpibus p bo=
nam volūtatem patris descēdit ⁊ ex san
cta virgine carnē assumpsit ⁊ omnē volū
tatē patris sui impleuit: passus est ⁊ re=
surrexit i celos ascēdit: in dextera patris
sedet venturus iudicare viuos et mor=
tuos ⁊ rex permanet ineternum ⁊ deus.
Credimus ⁊ in spiritūsanctū. Si autem
adijciendū est credimus ⁊ de carnis re=
surrectione ⁊ vita ppetua. Hec in prima
scribentes epistola ciuitatibus dirige=
bant. Sed post paululū aliā in B an
thiochia dictauerunt. Eodē tēpore etiā
rempublicā cōtigit valde turbari: Gens
nāq; francorū circa gallias cōstituta: ro
ma C nis erat infesta. Tūc eñ etiam
terremotus maximus in oriente factus
est: ⁊ precipue in anthiochia: que anno
iugiter est commota.

¶ Capitulum.xi.

INterea gregorium
deducebat in Alexandriam
syrianus magister militie: ⁊
cum eo armati milites nu=
mero quinq; milia: quibus
⁊ iam aderāt arrij sectatores ibi moran=
tes. Sed quomodo athanasi⁹ ecclesia pul
sus ne caperetur effugit: arbitror esse, dicē
dum. Erat eñ vespera ⁊ populus in vi=
gilijs obseruans. Sperabaturq; futura
collectio. Inter hec venit magister mili
tū ⁊ circa ecclesiā per cohortes suos nu=

lites ordinauit. Athanasius autē vidēs que fiebant cogitauit ne propter se vlla lesio populo proueniret/ et precipiens dia conovt cōpleret orationē rursus psalmū fecit imponi. Dūqꝫ cōsonātia celebraret per vnā ianuam ecclesie egrediebantur oēs. Quo facto milites quidē sine cōmotione steterunt. Athanasius autez inter medios psallentiuz illesus abscessit. Et hoc modo fugiēs rome pfectus est. Porro gregorius Alexandrine tunc presedit ecclesie, Alexandrinoꝝ vero plebs nō ferens quod erat gestum/ecclesiam q̄ dionysii nuncupatur incendit,

¶ Capitulum.xij.

Eusebius autē legatione misit ad iuliū romane vrbis epz rogās vt ptra athanasiuz iudex esset. Sed q̄ de athanasio decreuerat iulius:eusebi⁹ nō occurrit agnoscere:qꝛ dū paucū tēpus vixisset:post cōciliū vita priuat⁹ est. Quapropter cōstantinopolite rursus in ecclesiam introduxerunt. Idem et arriani in ecclesiam que nūc dicitur pauli ordinauere macedoniū. Et hoc gerebant fautores Eusebij successoresqꝫ presumptionis:idest theognius nicenus maris calcedonēs.theodorus heraclie et reliq. Sz vrsatius et valens heretici postea libellum penitentie iulio offerētes episcopo et consentientes cōsubstantialitatis verbo communicare meruerunt.

¶ Capitulum.xiij.

Aterea pter macedoniū ingens preliorꝫ ſtīma surgebat et intestinū bellū christianorum in ciuitate multi sanguinis effusione pullulabat. Quod dū audisset cōstanti⁹ anthiochia positus imperator hermogeni magistro militū trachiarū iniūxit vt paulū ecclesia pelleret:qui cōstantinopolim veniēs maximas turbas egit:cogens vt pelleretur epus. Facta aūt seditione popul⁹ erat pparatus ad vltionem. Cūqꝫ hermogenes insisteret vt militari manu expelleret paulum:accensus populus vt fieri solet in talib⁹ rationabiliter ei resistebat eiusqꝫ domum incendentes ipsumqꝫ trahentes interemerunt. Hec gesta sunt cōsulatu cōstantij tertio:et secundo cōstantis. Quo tempore constans quidem frācos romanoꝝ sub iecit imperio.

¶ Constantius autem de interitu hermogenis agens ab antiochia vere dis ꝯstantinopolim venit:et paulū quidē expulit ciuitate/vrbi vero dāna cōcussit et auferens ei frumenti a suo patre collati vltra quadraginta milia modiorꝫ que quotidie frangebantur. Nam per octoginta milia per dies singulos vrbe Alexandrina mittente primo ministrabantur. Hoc itaqꝫ facto macedonium distulit statuere vrbis epz. Irascebatur em̄ et aduersus eū non solū quia pter ei⁹ volūtatē fuerat ordinatus:sed qꝛ pter seditiones inter eū paulumqꝫ factas:plurimi simul et magister militū fuerat interemptus. Dimittens ergo eū missas facere in ecclesia solū in qua fuerat ordinat⁹ denuo est profectus in anthiochiam.

¶ Capitulum.xiiij.

Arriū preterea gregoriū remouentes ab alexādria tanq̄ odibilem:et quia propter eū factū fuisset incēdium necnon et qꝛ minus eorum fouebat errorē:euocauerūt georgiū capadocem arriane vesanie.

¶ Sozomenus.

¶ Capitulum quindecimū.

Gitur athanasi⁹ relinquens alexandriā romā profect⁹ est. Cōtigit autē eodē tēpore etiā paulus cōstantinopolitanū pontificē illic vna cōcurrere:et marcellū ancyre:asclepiūqꝫ gaze. Qui dū arrianis eēt aduersus iscriptionē passus ab hisquasi subuertisset altare dānat⁹ est. Pro quo gazeoꝝ ecclesia quintiano cōmitti. Lucianus aūt adriopolitis epūs:ob aliā accusationē eccl'ia sua priuat⁹ degebat in vrbe roma. Cognoscens ergo romanus epūs crimina singuloꝝ et oēs nice no cōcilio cōcordare cōperiēs:eos in cōmunionem suscepit tanq̄ omnium curā

gerens propter sedis proprie dignitatē singulisq3 reddidit suas ecclesias ⁊ orientalib⁹ scripsit epis: culpans quia non recte tractassent viros inculpabiles de suis ecclesiis eos expellentes: ⁊ q̄ cōstituta niceni concilij minime ꝯseruarēt. ¶ Quorum paucos ad certā diē sibimet adesse ¶ p̄cepit vt corā eis ostenderet iustum se super eis ꝓtulisse decretū ⁊ de cetero nō se passurū interminatus est nisi ab huiusmodi turbis ⁊ nouitate cessarent. ⁊ ille quidē hec scripsit. Athanasius autē ⁊ paul⁹ ep̄las iulij dixerūt: ⁊ singuli corū suas sedes adepti sunt. ¶ Capitulū.xvi.

Verū pontifices oriē-

tis grauiter hoc ferentes: ⁊ in anthiochiā congregati iulio rescripserunt epistolam ornato quidem stylo compositam: hyronia vero maxime plenā ⁊ non sine interminationis qualitate cōfectam. Fatebātur enim circa omnes romanorum ecclesiam esse munificū: veluti que apostolicam haberet curam ⁊ antiquitus mater pietatis existeret licet ab oriente ad eā predicatores dogmatis aduenissent. Se vero nō ꝓpterea secūdo loco habendos existimabant: eo q̄ nō magnitudine aut multitudine abūdarent ecclesiarū cū vite qualitate nō crederēt crimineq3 iulio improbabāt eo q̄ athanasij sectatorib⁹ cōmunicasse videretur ⁊ tanq3 corū concilio cōtumelias irrogasset eorumq3 sententiā destruxit ⁊ veluti iniustū eius factum ecclesiasticis sanctionib⁹ dissonā arguebat. His itaq3 conscriptis addiderunt q̄ si susciperet iulius dānationem ab eis factā: ⁊ ordinatos ep̄os in dānatorū loco firmaret: pacē cū eo et cōionē haberēt. Si vero placidis corū resisteret: ꝯtraria celebrarēt. q̄ppe cū orientales ep̄i nō restitissent dū nouat⁹ a romana pellerēt ecclesia. De his aūt q̄ ꝑter cōe placitū ī cōcilio niceno gesserāt nihil ei rescribere te maluerūt. ¶ Socrates. ¶ Capi.xvij.

Ec itaq3 orientales

episcopi Julio romano pōtifici rescripserūt. Cū vero athanasius Alexandriam fuisset ingressus compressio populi partis georgij qui illic fuerāt ordinatus ep̄s vehemens facta est. Et ex hoc dicebant turbas ⁊ neces hominū prouenisse: ⁊ huiusmodi crimina in athanasium velut autorē sceleris referebāt: dū3 hec in certaminib⁹ frequenter eueniant. Ob quam causam sabinus macedonie presul hereseos athanasium frequenter accusat. Qui si cogitaret q̄nta mala cōtra athanasiū ⁊ omousianos arriani: gesserunt: aut q̄nta concilia ꝓpter eū celebrata sūt: aut q̄nta ꝯtra oēs ecclesias macedonius heresiarcus gessit: erubescens forte tacuisset.

¶ Capitulum.xviij. A

Onstātius igitur

imperator in anthiochiā degēs, cū audisset rursus paulum cōstantinopolitanā cepisse sedē iratus sacrā sua misit ad philippum qui tūc habebat maximā inter alios iudicēs potēstatem: ⁊ post principem secundus appellabat vt paulum ecclesiā pelleret et macedonium introduceret. Prefectus autem philippus seditionem populi metuens: arte est vsus aduersus paulum iussionem quidē principis celauit. Simulans autem publicū se habiturum esse tractatum ꝓcessit ad termas vocabulo zeusippas: vbi etiā cū honorē quasi necessario vocauit paulū. Cūq3 venisset prefectus sacra mōstrauit imperatoris: et episcopus quidem illic iniustam sententiā patienter tulit. Porro prefectus metuens multitudinis que ibi conuenerat propter timoris famam vnam fenestram termarum iussit aperiri: per quā ad palatium ductus paulus ⁊ missus in nauem ad talia paratam velociter ductus est in exiliū. Jussitq3 prefectus vt thessalonice seruaretur: ex qua paulus fuerat oriundus quatenus illic licenter viueret: ⁊ in aliis illirici ciuitatibus non tantum vt ad partes orientis accederet. Hoc itaq3 modo paul⁹ inopinabiliter de ecclesia pulsus est. Philippus autem a termis ad ecclesiam properabat: cum quo macedonius residens in vehiculo cum prefecto simul et militibus armis indutis. Hoc facto terror po

pulum apprehendit ⁊ ad ecclesiam con=
currunt vniuersi omousiani simul et ar=
riani. Cumq3 prefectus cum macedonio
ad ecclesiam peruenisset: et populū ⁊ mi
lites irrationabilis timor inuasit. Cūq3
esset nimia multitudo nec posset introi=
re prefectus milites ceperunt populum
violēter impellere et cū ꝑpter angustiā
loci accedere nō valerēt: putātes eos mi
lites sibi velle resistere: euaginatis gla=
diis in eoꝝ necibus grassabantur. Tunc
ergo licenti fertur perēpti sunt circa tria
milia centum ⁊ quinquaginta. Alij armi
litibus interfecti. Alij vero compressiōe
sunt mortui. His actis macedonius tāq3
nihil mali gerens: sed veluti mūdus ⁊ in
nocēs a prefecto magis q̄ ecclesiasticis
regulis traditum sibi recipit episcopa=
tum. Tātisq3 necib9 ipe ⁊ arriani eccle=
sie iura tenuerūt. Hoc C tpe impera
tor maiorē ecclesiā fabricabat: que nunc
sophia vocitatur: ⁊ est copulata ecclesie
que dr hirene: quā pater imperatoris cū
esset prius modica ad pulchritudinē ma
gnitudinēq3 perduxerat q̄ modo veluti
sub vno circuitu contineri noscuntur.

¶ Capitulum. xix. A

PRaterea cōtra atha
nasiū alia machinatio fabri
cata est. Ecclesie nāq3 alexā=
drinorum/ augustorū pater
erogādan pauperib9 frumē
ta donauerat: q̄ dixerūt anathasium ven
dere: ⁊ suis vtilitatib9 applicare. Quod
imperator credens eū iussit occidi. Hoc
sciens athanasius/ latenter fugit. Tunc
igi C tur iulius romane vrbis eps:
cognoscens arrianoꝝ insidias aduersus
athanasiū machinatas postq3 eusebiū su
sceperat literas euocauit athanasiū cū
audisset locū vbi erat absconsus. Inter
hec suscepit literas egyptiorum epoꝝ:
asserentiū falsa esse que cōtra athanasiū
dicebātur: quo facto iulius rescripsit eis
qui fuerant anthiochia congregati: cul=
pans eos primū de iniuriis literarū: de=
inde cur eū ad synodū suā nō vocassent
canonib9 quippe iubētibus extra roma
nū nihil decerni pontificē: insuper q2 la
tenter corrūperent fidem. Et q2 tyri ge=
stasper subreptionē fuerint ⁊ arte cōpo
sita: ⁊ quia cōtra ius ex vna parte confe
cerint monimēta gestoꝝ: referēs ad falsi
tatem de arsenio cōcinnatā: eplas ipas
ponere ꝑpt fastidiū lōge lectiōis omisi.

¶ Sozomenus. Capitulū. xx.

IMperator autem
fratri suo constantio scripsit
vt aliquos A orientalium
epoꝝ satisfacturos de quo=
rundam damnatione dirige
rent. Quapropter eliguntur tres: nar=
cissus hermipolita cilix episcopus. theo
odorus heraclie tracie: et marcus are=
thuse syriace. Qui venientes italiam: fa
cta ꝑpria vindicabāt nitētes iperatori
psuadere oriētalis ɔciliū iustū esse sulaz.
Cūq3 fidei sue ɔfessionē exigerēt anthio
chia ddē fidē expositā celauerūt. Aliā ꝯo
cōscribētes ɔfessionē obtulerūt: multos
tn̄ a niceno ɔcilio dissonantē. Uidēs aūt
cōstās iniuste grauatos hoīes: nec crimi
na fuisse vera ꝑ q̄ b9 dicebāt i cōione sus=
spēsi: s3 gestū ꝑpt dissonātiā fidei: cū sa=
tisfacere nequissent ꝑ q̄ venerāt: remisit
eos ad ꝑpria. Post tres aūt ānos rursus
oriē B tales epi occidētalib9 aliā eplaz
direxerūt. Quā multoꝝ versuū nolauere
ɔscriptionē eo q̄ vltra priores ꝓlixo elodo
ɔfecta viderent. In qua de suba ddē dei
nullā fecere memoriā. Eos aūt q̄ dīt ex
nō existētib9 dei filiū/aut ex alia essentia
⁊ nō ex deo: ⁊ q2 fuerit aliqñ tps aut secu
lū qñ nō erat abdicarūt. Porro eudoxiū
germanicie epm martyriū atq3 macedo=
niū portitores eplarū occidentales no
luerūt suscipere sacerdotes: dicētes do=
gmata nicena sufficere ⁊ nihil vlterius
oporteret tractari. Cūq3 cōstās a fratre
petēs vt athanasi9 suā reciperet ecclesiā
resistentibus hereticis nihil impetrare
valuisset: tūc athanasi9 ⁊ paul9 adeūtes
poposcerūt fieri synodū eo q2 ꝓdefensiōe
rectorū dogmatū expulsi probarentur.

¶ Theodorus. Capitulū. xxi.

QUod audiēs cōstās
scripsit fratri monēs vt pēne
pietatis immolatā seruaret
hereditatē: tūc ille iperiū gu

hermando et romanorum tyrannos cuius-cisset et in circuitu gentes barbaras sub iugasset. His literis motus cõstãtius pre cepit sardice q̃ est ciuitas illirici: et orientales et occidentales cõuenire pontifices. Multe siquidẽ etiã alie passiones me dicinã requirebant. Nam et B paulum cõstantinopolitane vrbis epm pro rectis dogmatibus arriani ad periculũ mortis vsq perduxerant tanq̃ seditiõis autorem: et alia quedam adiecerãt que calũniatoribus sunt amica. Quem tamẽ tũc populus sardice propter inimicorũ insidias duci non passus est. Paulopost aũt defuncto cõstante flectentes arriani le uissimam principis voluntatem: et a regia ciuitate pellente paulum: cum ad ciuitatulam cucussenem que tunc erat capadocie nunc vero secunde armenie nugrauerunt. Sed non sufficit in hoc cuncta turbãtibus vita pauli mirabiliuls in solitudine cõstituti. Mittentes em ministros necis cũ morti violẽtissime tradiderũt. Et hoc btũs Athanasi⁹ refert i satisfactiõe ppie fuge ita dicẽs. ¶ Ca.xxij.

Episcopum nanq̃ cõstantinopoleos paulum persequentes atq̃ comperientes: palam suffocandum esse censuerunt in cucussa capadocie: autorem habentes philippum prefectum. Erat em eorum hereseos tunc patronus et consiliorũ minister iniquorũ. Huiusmodi em crudelitatẽ blasphemia arrij germiauit Contra vnigenitũ nãq̃ vesaniunt ministri psumptionum eius. Hoc itaq̃ modo paulo defuncto magis ad celestia regna pducto macedoniũ statuerũt eõm quasi cõsectatorẽ suũ qm̃ ptic sancto spiritum blasphemabat. Sz paulopost expulerũt et eũ: dũ creaturã nõ ofiteret quem filiuz scripture dicũt. Quapropter rñdendo il lis heresis ppie autor apparuit. Consubstantialem quidẽ nec iste patri filiuz esse dicens similẽ tñ per oia genitori docens: creatum vo spiritum apte denominans. Hec itaq̃ nõ multuz post sicuti diximus acta sunt.

¶ Socrates.

¶ Capitulum.xxiij. A

Undecimus autem annus erat patris duorum. Consules aũt fuere tũc Rufinus et Eusebius quãdo celebratum est sardicense conciliũ. Ex hesperijs ergo pártibus conuenerũt episcopi quasi trecenti sicut athanasius ait. Ex orientãlibus sex et septuaginta tantũmodo sicut sabinus dicit. Inter quos annũmerabãt et chiras tanq̃ mortois epus. quẽ dãnatores Athanasij in episcopio huius prouincie produxerũt. Excusauerunt se etenim alij per infirmitatem corporis alij augustas inducias accusantes et ob hoc iulium romanũ culpãtes epm dum vtiq ante annum et sex menses synodus fuerit pdicta et athanasius rome degeret expectãs iudiciũ synodale. Cũ ergo sardice orientales conuenissent ad aspectum occidentaliũ venire nolebant dicentes: nõn aliter se ad verba venturos nisi suo collegio athanasiaticos et paulianos expellerent. Dumq̃ protegenes sardicensis episcopus: et osius cordube hispanie non paterentur a concilio remoueri pauli defensores et Athanasij: illi repente discesserunt. Et venientes ad philippolim trachie seorsuz facere cõcilium: et aperte iam consubstantialitatez anathematizauerũt. Et sectã inequalis substantie epistolis subscribentes vbiq̃ miserunt. Qui autem in sardice conuenerant primum quidem horum damnanete vesaniam deinde accusatores athanasij dignitate priuauerunt. Et terminũ fidei nicene corroborantes: et tractatum diuine substantie inequalitate respuentes consubstantialitatez apertius tradiderunt etiam ipsi vbiq̃ scripta propria dirigẽtes. Ex vtraq ergo parte arbitrati sunt recte se facere orientales quidem eo quod a se damnatos illi susciperent occidentales quoniam ante cognitionez damnatores effugerant et quoniam hi quidem nicenã seruabãt fidem illi vero eaz adulterari presumpserãt. Reddiderũt ergo ad locũ paulo et Athanasio necnõ et marcello ancyre galatie q̃ dudum sicuti iam dictum est fuerat condemnatus.

¶ Theodoricus. Capitulum.xxiiij.

Que vero sardice gesta sunt concilij litere clarius edocebunt. Quas propter modum explanationis huic scripture interponere non omisi. Sancta synodus dei gratia sardice congregata ex urbe romana: hispanijs/galijs/ Italia: campania: calabria/affrica/sardania/pānonia/misia/dachia /dardania/altera dachia/macedonia/thessalia/achaia/ hepiris/ trachia/ rodope/ asia/caria/bithinia/hellesponto/capadocia/phrygia/pisidia/ pōto/cilicia/altera phrigia/pamphilia/lidia/insulis cicladibus/egypto / thebaida/libia gallacia/ palestina/ ⁊ arabia/ vniuersis episcopis ⁊ cōministris sancte ⁊ apostolice ecclesie dilectissimis fratribus in dn̄o salutē. Multa quidē ac sepiꝰ ministri arriane vesanie presumpserūt aduersus dei seruos ⁊ rectā fidē custodiētes. Adulterā nāqꝫ doctrinā ꝑponētes/ orthodoxos expellere sunt conati ⁊ intātū surrexerūt aduersus fidē vt neqꝫ auditus amabiliū lateret imperatoꝝ. Igitur gratia dei cooperāte etiā ipsi piissimi pn̄cipes ex diuersis nos ꝓuincijs ⁊ ciuitatibus colligētes/ sanctū hoc cōciliū i sardicensiū celebrari vrbe p̄ceperunt: quatenus ablata olim discordia ⁊ omni ꝑfidia ꝓcul expulsa: sola christi pietas apꝺ oēs inuiolata seruet̄. Venerūt eñ orientales epi a piissimis imꝑatoribus inuitati p̄cipue ꝓpter famā que de charissimis nr̄is fratribꝰ ⁊ cōministris fuerat diuulgata idest athanasio alexādrino: ⁊ marcello ancyre galatie ⁊ asclepa gazeo: forsan ēt ad vos ipsos detractiōes huiꝰmōi ꝑuenirēt: qm̄ etiā nostras aures ventilare conati sunt vt ea que ꝯtra innocētes referūt vera esse credant̄ ⁊ iniqua heresꝯ celetur opinio. Sed hec diutius facere permissi nō sunt. Et eñ p̄sul ecclesiarū dn̄s est: q ꝓ his ⁊ ꝑ vniuersis mortē sustinuit: ⁊ ꝓpter eas ascensuꝫ ad celos nobis oibꝰ cōdonauit. Dudūqꝫ itaqꝫ eusebiꝰ ⁊ maris ⁊ theodorus atqꝫ thiognius: vrsatius et valens ⁊ minophātis. ⁊ stephanꝰ scripserūt iulio cōministro nostro ecclie romane pontifici ꝯ p̄dictos cōsacerdotes nostros. i. athanasiū epm alexādrie: ⁊ marcelliū episcopū ancyre galatie ⁊ asclepā gaze. Scripserūt quoqꝫ ex alijs partibꝰ epi testimoniū perhibētes puritati athanasij cōsacerdotis nostri. Et ea q̄ in eusebio ⁊ ꝯsectatoribꝰ eius gesta sunt nihil aliud q̄ mēdacijs ⁊ calūnijs plena eē firmātes. Cū vtiqꝫ euocati a charissimo et ꝯsacerdote iulio non occurrētes sicut ex scriptis eiusdē epi iulij cōprobat̄: apte videant̄ calūniatores existere. Nā si ꝺ gestis ꝯ eos habitis p̄sumpsissent: nō retardarent̄ occurrere. Veruntn̄ etiā ex his q̄ fecerūt in hoc sancto magnoqꝫ ꝯcilio eorū machinatio euidēter apparet. Venientes eñ in sardicensiū ciuitatē atqꝫ videntes fratres nostros: athanasiū: marcelliū asclepā/ ⁊ ceteros ad iudiciū accedere timuerūt. Et nō semel non secūdo sꝫ etiaꝫ frequēter citati vocationibꝰ obedire noluerūt. Cōgregatis vero in ꝯcilio Osio lōgeuo qui ꝓpter etatē atqꝫ ꝯfessionē tantūqꝫ laborē omni honore dignus apparuit: ⁊ reliquis sustinentibus ⁊ inuitātibus eos ingredi iudiciū. vt que ꝯ absentes ꝯsacerdotes diffamauerāt atqꝫ ꝯscripserant p̄ntes ostēderent: sed sicuti prediximus euocati nō venerūt vt etiam in hoc calumniā ꝓpriā ostenderēt. Et quodāmodo respuēdo iudiciū: insidias suas ⁊ molimina ꝓclamarēt. Nāqꝫ q̄ de suis dictis cōfidūt etiā ad faciē probare non fugiunt. Qr vero non occurrerūt: nulluꝫ vestrū de eis ignorare confidimus. Et si forsan rursus illic quicq̄ machinari voluerunt/ sciāt oēs qm̄ nihil habētes quo possint ꝯsacerdotes nostros arguere: absentibꝰ detrahūt p̄sentes effugiūt. Fugerūt eñ charissimi fratres nō solū ꝓpter calūniā aduersus istos instructā: verum quid suos pro diuersis criminibꝰ accusatores occurrisse viderūt. Proferebantur eñ vincula ⁊ cathene. Venerāt hoies ab exilio ⁊ ꝯsacerdotes necnō cognati pariter ⁊ amici coꝝ qui ꝓpter eos mortui dinoscunt̄. Et qꝺ est admirandūꝫ aderant epi quoꝝ vnus quidē cathenas gestabat ⁊ vincula: q̄bus vinctꝰ fuerat ꝓpter eos. Alij vero coꝝ insidijs mortē sibi testabantur īflictā: qm̄ ad tantā supbiaꝫ sunt perducti: vt etiā epm occidere conarent̄ quē

nisi fuga

nisi fuga liberasset obierat. Uenit et cō-
sacerdos noster beat⁹ theodolus: fugiēs
eoꝝ molimina qb⁹ fuerat iussus occidi.
Alij vero gladiorum vulnera demōstra-
bant. Alij famā se ab eis passos luge mi
scebant: ⁊ hec nō quilibet homines testa
bantur: sed oēs eccl'ie ꝓ quib⁹ hij qui oc
currerūt: ⁊ qui legationē fungebātur in
sinuebant violentarum pestes: armatos
milites: pp'los cū fustibus: iudicū terro-
res falsaꝝ literarū obiectiones. Lecte
sunt nāq; litere theognij cōtra cōsacerdo
tes nr̄os Athanasiū marcellū: ⁊ asclepiā:
vt etiā imperatores nouisse viderētur.
Quas literas dyacones theognij vulga-
uerūt: super hec aūt virginū nuditates:
ecclesiarū incēdia: carceres contra sacer
dotes nostros adhibitos. Que oīa prelia
nō nisi ꝓ detestabili arrianoꝝ heresi cō-
misisse noscūtur. Quisq́s em̄ eoꝝ respuis
set ordinationē atq; cōionē his necessa-
rio subdebat̄ iniurijs. Cōspicientes igit̄
facinoꝝ suoꝝ angustias cōfusi recesserūt.
Et vlterius hec nō valētes abscōdere in
sardicēsiū venerūt vrbem: vt per aduen-
tum suū quasi talia se nequaq̄ ꝑpetrasse
monstrarēt. Uidētes aūt quib⁹ calūnias
irrogarēt: ⁊ oppressos a se simul accusato
res ⁊ increpatiōes pre oculis suis habē
tes euocati ad iudiciū ingredi nequiue-
runt. Athanasio quippe Marcello et as-
clepa nr̄is consacerdotibus fiducialiter
agentibus: ⁊ nimis ingemiscentibus et
imminentibus atq; ꝓuocantib⁹ eos: ⁊ ꝓ
mittentibus non solum se calūnias eui-
dēter ostēdere: sed etiā que in eorū eccle-
sijs deliquissent: illi vero tanto cōsciētie
terrore constricti sunt vt fugerent: ⁊ per
fugam suas calūnias aperirēt delictaq;
sua iudicij declinatiōe faterētur. Et li-
cet non solum ex prioribus: sed etiam ex
istis malicia eoꝝ atq; calūnie pateant:
tn̄ vt neq; ꝑ fugā ocasionē alterius ini-
quitatis accipiant: curauimus cōtra ve
ritatē facta eorū examinare molimina.
Et hoc proposito ex his q̄ gesta sunt eos
calūniatores inuenim⁹: ⁊ nihil aliud nisi
aduersus sacerdotes nostres insidias in
stitutas. Nam arseniū quem dicebāt ab
Athanasio ꝑemptū hic viuit: ⁊ inter vi-
uentes cōmorari dignoscitur: ex quo et
alia probantur esse conficta. Quia vero
etiam calicē diuulgauerūt fractum a ma
chario athanasij pbr̄o: testati sunt q̄ de
Alexādria ⁊ marcote venerūt nihil ta-
le fuisse gestum. Sed etiam episcopi egy
pti iulio cōsacerdoti nr̄o scribētes valde
firmabāt: q: neq; suspitio fuisset hmōi.
Proinde dixerunt monumēta aduersus
eos fuisse confecta. Que probatum tamē
est ex vna parte celebrata. In quibus: ge
stis pagani examinabātur: ⁊ cathecumi
nus inquisitus ait intus se fuisse quan-
do macharius venerat ad eundem locū.
Alter autem interrogatus dixit illū fa
mosissimū squirā tunc egrotasse: ⁊ in cel-
la iacuisse: vt ex hoc appareat nihil ge-
stum ex omnibus sacramentis: eoq; ⁊ ca
thecumini intus fuissent: ⁊ squiras non
adesset sed iaceret egrotus. Is nāq; ma-
lignissimus squiras mentitus eo q atha
nasius quosdā sacros incidisset libros illo
tempore egrotasse declaratus est quādo
Macharius ibi fuit. Unde etiā ex hoc
calumniator apparuit. Deniq; ꝓ huius
modi calūnie mercedē dederūt squire no
mē epi qui neq; presbyter fuerat aliquā
do. Duo nanq; presbyteri qui cum Me-
licio aliqn̄ degebāt: ⁊ postea a beato ale
xandro episcopo ciuitatis Alexandrine
suscepti sunt: ⁊ cū athanasio constituti
testati sunt nūq̄ pbr̄m fuisse melicij: neq;
habuisse meliciā in marcotem ecclesiā
vel ministrū: et qui penitus neq; presby-
ter fuerat nunc eum velut episcopū pro
duxerunt: vt eo noie in suis calūnijs ter-
rere viderētur auditores. Lecte sunt em̄
et litere consacerdotis nostri marcelli: ⁊
inuēta est eusebij similiūq; nequitia. Nā
ea que veluti querimoniā faciēs marcel
lus dixit hec tanq̄ ipse confirmaret accu
sauerūt. Hec ergo sunt lecta et reliqua ⁊
precedentes pariter q̄stiones. Reiectaq;
huius viri fides inuēta est. Non enim a
sancta Maria sicut isti confirmabant de
dit deo verbo principium: neq; finem ha
bere asseruit eius imperium: sed regnū
eius ⁊ sine termino esse conscripsit. Ascle
pias autem cōminister obtulit monumen
ta Anthiochie cōfecta sub ab accusatorū
presentia ⁊ cesariensis eusebij ⁊ ex sentē-
tia iudicantium episcoporum se ostendit

innoxium. Recte siquidem o charissimi
fratres euocati frequēter obedire nolue
runt recte quoqꝫ fugerūt. Conscientia enī
ꝙ sua perterriti ꝑ fugas suas, calūnias
indicarunt et que presentes accusatores
sup eis dixerant etiam probauerunt. Ad
hunc autē etiā eos qui dudū accusati ꝓ
pter arrianam heresim fuerant et prote
cti non solū susceperunt: sed etiā in ma
iori ordine posuerunt: dyaconos ad pres
byteratū promouētes pbr̄os ad epatum
non ad aliud nisi vt impietatem semina
re ꝛ dilatare potuissent: et fidei corrum
perent pietatem. Sūt aūt horum prin
cipes eusebius theodorus heraclie nar
cissus nerodiadis cilicie stephanus an
thiochie georgius laodicie acatius: ce
sarie palestine: minophantis ephesius:
vrsatius sigiduni: milie valens: mirsi pā
nonie. Isti nanqꝫ ꝯuenientes: cū orietali
bus non sinebant eos nec in sanctū cō
ciliū ingredi: nec olo accedere ad eccle
siam dei. Et venientes in sardicam cōci
liabula apud semetipsos ꝑ loca singula
faciebant: ꝛ acta quedā cū terroribꝰ con
cinnabāt: quatenus nihil penitus ad iu
dicium ꝑueniret neqꝫ sanctum possentꝰ
celebrare conciliū. Hec omnia agnosce
re potuimus a cōsacerdotibus nr̄is ma
chario palestino ꝛ asterio arabie qui cū
eis venerant/ ꝛ ab eorū perfidia recesse
rant. Hi nāqꝫ ad sanctū cōciliū veniētes
violētiam quam passi sunt narrauerūt
nihil dicentes apud eos agi rectuꝫ insu
per adijcientes: qꝛ dum essent recte fidei
ꝓhibiti fuissent ab eis ad hec loca veni
re propter interminationē: vix ab eis in
tercedere potuissent. Ob hāc causaꝫ sar
dice veniētes i vna domo cūcti māserūt.
neqꝫ breui tēpore a se recedere patiētes.
Quia vero tacere nō decuit: nec sine vin
dicta relinquere calūnias: vincula neces
vulnera cōcinnatiōes falsarum epl̄arū:
verbera nuditates virginū exilia destru
ctiones ecclesiaruꝫ: incendia migratio
nes a minoribus ciuitatibꝰ ad maiores
ecclesias ꝛ pre oibus aduersus rectam fi
deꝫ nunc arrianā vesaniā per eos crude
liter insurgēteꝫ. Propterea charissimos
quidem fratres nostros ꝛ comministros
athanasium alexādrine ciuitatis episco
pum et Marcellum Ancyre galatie et
asclepam gaze cōministrātes christo in
noxios et puros esse decreuimus: scribē
tes ad vniuscuiusqꝫ parochiā vt singula
rum ecclesiarum populi cognoscētes sui
episcopi puritatē eū se epm̄ ꝛ hr̄e ꝛ spe
rare cognoscant. Eos autem qui in eorū
ecclesias luporum instar ingressi sunt: id
est gregorium in Alexandria basiliuꝫ in
ancyra: quincianum gaze nec episcopos
nominandos/ nec christianos nec quēli
bet penitus cuꝫ eis habēdam esse cōmu
nionem: nec eorum literas habēdas nec
scribendum eis. Theodorum vero hera
clie europe: ꝛ neroniadis cilicie: ꝛ cesarie
palestine narcissum et acatiū singidum
nilie/ valentem ex mirsis pannonie/ mi
nophantem ephesi ꝛ georgium laodicie:
licet metuētes ab oriente non venerunt:
tamen eo ꝙ a beate memorie alexandro
ciuitatis alaxandrine pōtifice sunt dam
nati: ꝛ eo ꝙ secum arrianos habeant: et
ꝓpter crimina eis illata gn̄ali eos decre
to sanctū conciliū epatu deposuit. ꝛ de
creuimꝰ nō solū epos eos nō esse: sed ne
qꝫ communionem cum fidelibus ꝓmere
ri. Eos enim qui diuidūt a paterna sub
stantia ꝛ diuinitate et alienant verbum
a patre diuidi ab ecclesia catholica con
uenit et esse alienos nomine christiano.
Sint igitur a nobis ꝛ omnibus anathe
ma: eo ꝙ verbum veritatis videantur
esse cauponati. Apostolicum namqꝫ pre
ceptum est. Si quis vobis annūtiauerit
pter quod accepistis anathema sit. His
ergo nullum communicare denuntiate.
Nulla enī communio lucis ad tenebras.
Hos pellite protul ab omnibus. Nulla
enim concordia christo ad belial. Serua
te vos fratres charissimi: vt neqꝫ scriba
tis eis neqꝫ eorū scripta suscipiatis. Stu
dete simul vos fratres charissimi ꝛ com
ministri tanquā spiritu presentes nostro
concilio consentire: atqꝫ subscriptiōe no
stra decernere que ab omnibus vbiqꝫ cō
ministris nostris consonātia vna seruē
tur. Abdicamus autem illos ꝛ extra ter
minos ecclesie catholice procul abijci
mus: qui nō affirmāt: quia deus est chri
stus. Sed aiunt verus deus non est quia
filius est: si verus filius non est nec ge

nitus simul sic simul et ingenitus. Sic
enim se intelligere natum profitētur: qꝛ
sic dixerūt. Quod natum est factum est.
Et quia cum christus ante secula sit: de-
derūt ei principium atqꝫ finem quod nō
in tempore sed habet ante secula. Proin
de due vipere ex aspide arriana progres
se sunt valens ⁊ vrsatius qui gloriaban-
tur ⁊ non dubitant se dicere christianos:
profitentes quoniam verbum et quoniā
spiritus ⁊ vulneratus ⁊ interfectꝰ ⁊ mor
tuus est ⁊ resurrexit. Quodqꝫ cohors stu
det herticorum diuersas esse substan-
tias patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti pronū-
tiant ⁊ eas esse diuisas. Nos autē hanc
percepimus et eruditi sumus hanc ha-
bemus catholicam apostolicamqꝫ tradi
tionem et fidem atqꝫ cōfessionem vnam
esse substantiam patris ⁊ filij ⁊ spiritus-
sancti. Et si querant que sit filij substan
tia profitemur eam esse que patris indu
bitanter nunqꝫ patrem sine filio/ neqꝫ fi-
liumsine patre fuisse credentes: nec esse
posse quod est verbum spiritus. Absur-
dum namqꝫ est dicere aliquādo patrem
non fuisse patrem sine filio: neqꝫ nomina
ri: nec esse potuisse. Est eñ ipsius filij te-
stimonium. Ego in patre ⁊ pater in me.
Et ego et pater vnū sumus. Nullus no-
strum negat natum. Sed quibus natū?
omnibus que inuisibilia et visibilia nū-
cupentur. Opifex est archangelorum et
angelorū ⁊ mundi humani generis: quo-
niam ait. Omnium artifex sapientia do
cuit me. Et omnia per ipsum facta sunt.
Non enim semper esse potuerat si sum-
psisset exordiū: quoniam verbum quod
semper est non habet initium. Deus au
tem nunquam terminum habet. Nō di-
cimus patrem filium esse/ neqꝫ rursum
filium patrem esse: sed pater est: et filius
patris est filius. Confitemur virtutem
esse filium patris. Confitemur verbum
dei patris esse: preter quod aliud non est
et verbum veri dei et sapientiam et vir-
tutem verumqꝫ filium tradimus. Et nō
sicut ceteri filij nominantur/ ita filium
dicimus quoniam illi aut gratia gene-
rationis dij erunt: aut eo quod dignificāt
filij nuncupantur: neqꝫ propter vnam
substantiam que est patris et filij. Con-
fitemur item et vnigenitum et primoge-
nitum: sed vnigenitum verbum dicimꝰ
quod semper fuit et est in patre: primo-
geniti autem sermonem homini. Sed ta
men differt per creaturam communio-
nem: quoniam ⁊ primogenitum a mor-
tuis confitemur vnum esse deum. Confi
temur vnam patris filijqꝫ diuinitatem
neqꝫ quisquam negat aliquādo patrem
filio maiorem: sed propter aliam essen-
tiam non propter differentiam: sed quia
ipsū nomē patris maius est filio. Hec
autem illorum blasphemia atqꝫ corru-
ptibilis interpretatio est hac gratia eū
dixisse contendunt. Ego et pater vnum
sumus: propter concordiam ⁊ vnanimi-
tatem. Sed reprobamus omnes ca-
tholici intellectum eorum fatuum: ⁊ ab
iectum sicuti mortalium hominū. Qui
quoniam corrumpi ceperunt offenden-
tes discordare noscuntur: et ad permuta
tiones ascendunt hoc modo distantiam
et discordiam inter patrem deum omni-
potentem et filium esse posse dicentes/
quod absurdum est intelligere et aliqua
tenus arbitrari. Nos autem ⁊ credimꝰ
et affirmamus et sic intelligimus quo-
niam sacra scriptura locuta est. Ego et
pater vnum sumus propter essentie vni-
tatem: que est vna et eadem patris et fi-
lij: et credimus semper sine principio et
sine termino hunc generare cum patre:
et non habere nec tempus nec defectum
eius imperium: quia semper est: nunquā
enim esse cepit: ideoqꝫ nec deficere pote-
rit. Credimus et percipimus paracle-
tum sanctum spiritum quem nobis ipse
dominus promisit et destinauit et eum
credimus missum. Sed is passus nō est:
sed homo quo indutus est quem assum-
psit ex maria virgine: qui pati potuit si-
cut mortalis. Deus autem immortalis
est. Credimus quia tertia die resurrexit
non deus in homine/ sed homo in deo
resurrexit: quem et obtulit patri suo do
num quem vtiqꝫ liberauit. Credimus
autē quoniam opportuno tempore atqꝫ
definito omnes et de omnibus ipse iudi
cabit. Tanta siquidem eorum stultitia/
⁊ ita crassitudine tenebrarū eorum mēs
excecata est: vt neqāt lumē cernere veri

tatis: nec intelligere qua ratione dictū est: vt & ipsi in nobis vnū sint. Palā vero est cur dixit vnū: q̄m apostoli spiritū sanctū dei acceperūt: sed tñ ipsi nō erāt spiritus nec aliquis eorū aut verbū aut sapientia: aut virtus aut vnigenit⁹ erat. Sicut & ego & tu inquit vnū sumus: sic & isti in nobis vnū sint. Certissime igit scriptura diuina hoc distinxit. In nobis inquit vnū sint: nō ait sicut nos vnū sumus ego & pater: sed discipuli in semetipsis coniūcti & copulati vnū sint: et fidei cōfessione in gratia & pietate dei patris & dñi & saluatoris nostri cōfessione: & charitate vnū esse possint. Ex his literis agnoscitur et accusatorū calūnia et puorū iniquitas iudicū: & dogmatū vera salubritas. Nō solū q̄m de diuina nos beati patres docuere natura: sed etiā eruditionē dispensationis explanauerunt.

¶ Capitulum .xxv.

Hec cōstans cognoscēs voluit q̄dem leuitatē fratris inspiciēs & fremuit aduersus instigatores maloꝝ & imperatoris facilitatē ita decipientiū. Duos aūt eōs ex sardicē. ꝯcilio electos cū literis misit ad fratrē: cū q̄b⁹ & magistrū militū salianū pietate iustitiaq̄ fulgentē. Litere ho nō solū monitionē habuerūt atq̄ cōsiliū: sed etiā interminationē ꝓ principi cōdecentē. Primū q̄dē enuntiauit fratri vt ep̄is pberet auditū/ & iniq̄tates a stephano aliisq̄ ꝓsumptas agnosceret: nec nō & athanasiū gregi ꝓprio restitueret: patefacta q̄dē calūnia priscorūq̄ iudicū iniquitate & crudelitate reuelata: adiecitq̄ q̄ nisi vellet quod iustū est facere: ipe ad alexandriā pergeret & athanasiū omnib⁹ desiderantibus restauraret: inimicorūq̄ cateruas ꝓcul expelleret. Hāc autem epistolā cōstātius in anthiochia suscipiēs: promisit se facturū q̄ qualitas temporis annuebat. Sed in his perterriti veritatis impugnatores: nephādissimū machinata sunt scelus. Applicuerāt etenim sacerdotes a concilio destinatos in loco remotiore. Magister militū alio māsionem acceperat. Porro stephanus tūc anthiocenus ep̄s cū aliis tyrannicis cooperatoribus: naues naufragio ꝓparabat cū q̄b⁹ assertores rectorū dogmatū variis nitebatur absorbere calūniis. Horū itaq̄ erat dux quidā iuuenis onager nomine: cū asperitate veniens & iniqua conuersatione cōgaudēs: qui non solum in plateis diuersis tormētis afficiebat & fustibus lacerabat: sꝫ etiā domos impudenter inuadens: viros ac mulieres honestissimas abstrahebat. Et vt lōgius eius extendam calliditatem cōtra optimos viros preparatam narrabo ꝓsumptionem. Is enim onager ad quandā fornicariā veniens: ait nuper quosdā venisse peregrinos & noctē habere necessariā meretricis. Porro sumens q̄nidecim indisciplinatorum & eos in vicinos ep̄orū intētato celās perrexit cū meretrice ad ianuā vbi illi viri requiescebant. Eāq̄ apertā inueniēs: ꝑsuasit vni puerorū pecunia data vt mulierem introduceret intra ianuam quā ipse mōstrabat vbi quippe vterq̄ sacerdotum dormire videbātur: eāq̄ mulierē interius ꝓcepit accedere. Ipse vero vocaturus socios est egressus. Cōtigerat em̄ vnū seniorē ep̄m eufratā nomine in loco exteriore dormire. Vincētius aūt (sic enim dicebat alter) interiori cubiculo q̄scebat. Cūq̄ intra hostiū puella venisset: sonū pedū eufrata cognoscēs dū esset obscurū q̄ ambularet interrogauit. Illa vero loquente: cōturbatus eufratas demonēq̄ putās esse mulieris imitatū vocē repēte saluatorē xp̄m ad suū vocauit auxiliū. Onager aūt dux iniquitatis hoc facto cū sociis est ingressus iniquos clamās eos & iniq̄tatis iudices destinatos. Multi clamore facto cōcurrerūt & serui. Surrexitq̄ vincenti⁹ & claudētes ianuā domus septem quidē calūniatorū cōprehēdere potuerūt. Onager vero cū reliq̄s fugit. Detenta tamē est cum illis & mulier. Diluculo aūt magistrum militū qui cum illis venerat excitantes: ad palatiū processerūt. Et presumptiones stephani proclamantes dicebant iam nō egere iudicio neq̄ verberibus iniquitates eius. Magister vero militum precipue clamitabat: rogās vt iuberet imperator nō synodice sed iudi-

cialiter potius iniquam examinari presumptionem: promittens primum se episcoporum clericos traditurũ & oportere etiam ministros stephani ita contradi. Cumq; ille impudenter cõtẽderet: dicẽs clericos non subdẽdos esse verberibus: placuit & imperatori & iudicibus: vt intra palatium cause proueniret examinatio. Et primuz quidem interrogare mulierẽ quis eam ad metatuz duxisset episcoporum. Que dixit quendaz iuuenem ad se venisse & aduentum indicasse peregrinorum & q̇d opus haberent. Et quia vespere veniẽs duxisset eam & ad habitaculũ quodam eamq; intra ianuam domus et porticũ introire preceperit. Adiecit etiã inq̇sitionẽ episcopi: & terrorẽ factum orationẽ eius: & supueniẽtiũ repẽtinas inuasiones. Hec iudices agnoscẽtes captum inter alios iuuenem mediũ deduxerũt. Qui nõ expectans necessitatẽ verberum machinatũ cõcilium patefecit & onagrũ hec oia perpetrasse cõfessus est. Qui deductus ad mediũ: stephanũ dixit hec oia precepisse. Sic itaq; stephani cognoscẽtes iniquitatẽ presentibus episcopis pmiserunt vt eum dãnarent & ab ecclesia procul expulsus est: non tamen ab patria na peste ecclesia liberata est. Nã leõtius post eum ordinatur: genere phrygio voluntate nequissimus. Verũ cõstãtius ea que contra episcopos fuerant machinata experimẽto cognoscens scripsit athanasio maximo & semel & secundo & tertio inuitans eum vt a partibus remearet & hesperiis sicut in ipsis literis indicatur.

Socrates. Capitulũ.xxvj.

Constãtius victor augustus athanasio epõ. Plurimum te circũferri et fluctuari ferocibus maris vndis: nostre mansuetudinis clementia non pertransit. Patria quippe terra nudatum & priuatum propriis rebus errãtemq; per loca inuia bestiarum indefecta nostra pietas non despexit. Ideoq; igitur diu distuli scribere voluntatis mee propositũ sperans sponte te ad nos fore venturum: et laborum satisfactionẽ nobis exigere: verumtamen quoniãm forte timor impedinit voluntatis tue propositũ: literas largitatuz plenissimas ad tuam beatitudinem destinauimus vt sine metu nostris aspectibus velociter tuaz presentiã prebere festines: quatinus desiderio tuo potius experiaris nostram clementiam in propriis restitutus. Hac etenim causa & dominum meũ fratremq; cõstantẽ victorem augustum pro te rogaui: vt tibi potestatem ad nos tribuat veniendi: quatenus vt ambobus nobis annuentibus restitutus in patria habeas maximũ gratie nostre pignus.

Capitulum.xxvij.

Constãtius victor augustus athanasio episcopo. Licet prioribus nostris literis significauerimus: quatenus sine solicitudine ad nrm debeas venire comitatũ eo q maxime velimus te ad ppria destinare: tamẽ & nũc has literas ad tuã direximus sanctitatẽ p quas inuitamus vt sine aliq̃ incredulitate vel metu ascẽdẽs publicis vehiculis ad nos venire festines: vt quod desideras possis adipisci.

Capitulum.xxviij.

Constantius victor augustus athanasio epõ. Dum in edissa degeremus pñtibus presbyteris tuis placuit vt aditẽ destinatis presbyteris ad nostrum debuisses festinare comitatuz: quatinus vidẽs nr̃os aspectus repẽte pperares ad alexãdriã. Sed qm̃ plurimũ preterijt tẽpus ex quo suscipiẽs a nobis literas nõ occurristi: ppterea etiam nũc cõmonere te festinauimus: vt vel nũc tuã presentiã nobis velociter pñtare contendas: & ita possis patrie tue restitui tuaq; securus oratione frui. Ad plenaz vero cognitionem achitũ dyaconũ destinauimus: a q̃ possis agnoscere etiã nostri animi volũtatẽ & qm̃ ea q̃ optas poteris ipetrare. Has eplas in aq̇leya suscipiẽs athanasius: illic enim relicta sardica morabatur mox recurrit ad romã & ostẽdẽs literas epõ iulio in maximo gaudio ecclesiã fecit esse

romanā. Putabat eñ etiā oriētis impa
tor eorꝝ fidei ꝯsentire eo q̄ ad se athana
siū fiducialiter euocaret. Julius autē in
alexādria clericis atqꝫ plebi hec de atha
nasio scripte direxit. ¶ Capitulū. xxix.

Ulius archiepi-
scop⁹ p̄sbyteris ꝛ dyaconi
b⁹ ꝛ plebi habitātib⁹ ale
xādriā dilectissimis fratri
b⁹ in dño salutē. Cōgau-
deo vobis ꝛ ego dilectissimi fratres qm̄
fructū vestre fidei an oculos iā videtis.
Hoc etem̄ vere gestū q̄libet inspiciet in
fratre ꝛ coepo nr̄o athanasio: quē ꝓpter
puritatē vite sue ꝛ vestras orōnes resti-
tuit vobis de⁹. Ex hoc itaqꝫ credit̄ pu-
ras ꝛ charitate plenas orōnes vr̄as ascē
disse semꝑ ad deū. Memores eñ estis ꝓ
missionū celestiū atqꝫ dilectiōis: quā ex
doctrina p̄dicti fratris mei athanasij di
dicistis: ꝛ itegrū cognouistis scōꝫ insitā
vobis fidē quā percepistis: qm̄ non vsqꝫ
infinē is a vobis possit obduci: cui⁹ orō-
nes in sanctissimis animab⁹ vestris tāq̄
presentes semꝑ habuistis. Ergo nō plu
rimis mihi v̄bis opus est vobis scribe-
re. Quecūqꝫ eñ vobis a me potuerint di
ci hec etiā fides vr̄a p̄cessit: ꝛ diuina gra
tia cōmunis orōnis nr̄e vota cōpleuit.
Cōgaudeo siq̄dē vobis: iterū vobis dico
cōgaudeo: qm̄ inexpugnatas aīas in fide
seruasti. Sed etiā ipsi fratri meo atha
nasio nō minus cōgaudeo: quia licet mul
tā sit passus tristitiā: neqꝫ vna hora ve-
stri desiderij ꝛ charitatis oblit⁹ est. Nā li
cet corpore ad tēpus a vobis sit abstra-
ctus tn̄ spiritu vobiscū semper degere
videbat̄. Et ego q̄dē charissimi fratres
oēm tētationē cōtra eū surgētē: reor sine
gloria nō fuisse. Nam ꝛ vestra ꝛ ei⁹ fides
cognita est vniuersis ꝛ comprobata. Si
eñ nō tanta ꝛ talia ꝓuenissent: q̄s crede
ret: q̄ aut vos tale iudiciū/tantāqꝫ chari
tatē circa talē exhibuistis eū: aut ille
potuisset tantis circūdari virtutib⁹: per
quas spe celesti fraudat⁹ nō est. Pro me-
ruit igitur quolibet modo ꝛ nunc ꝛ in fu
turo etiam professionis gloriosum mar-
tyrium. Frequenter enim terra mariqꝫ
plurimū estuatus: omnē prauitatē arria
ne, conculcauit hereseos: ꝛ crebro ꝑ inui-
diam vsqꝫ ad periculū impulsus cōtem-
psit mortē: munitus omnipotente deo ꝛ
dño iesu xp̄o saluatore nostro sperans ꝛ
inimicitias declinare: ꝛ consolationi ve
stre restituit: deferēs vobis maiora tro-
phea ꝛ fortissimā cōsciētiā ꝓ q̄bus ꝛ vsqꝫ
ad terminos terre totius apparuit glo-
riosus. Fiduciā itaqꝫ habēs sui ꝓpositi:
celestisqꝫ doctrine clarificat⁹ est immor-
tali iudicio: ꝛ ad vos reuertitur. Diligē
dus igitur apud vos clarior nunc est q̄
tunc quādo ꝓfectus a vobis est. Nam si
materia preciosas. i. aurū atqꝫ argentuꝫ
ad purgādum ignis probat: quid dignū
dici poterit de tali tantoqꝫ viro: qui cum
tātas tribulationes ꝛ periculo deuicis-
set redditur nūc nobis immaculatus nō
a nobis solūmodo: sed cōprobat⁹ ab om
ni cōcilio. Suscipiētes siquidē nūc fra-
tres charissimi cū omi diuina grā pasto-
rē vestrū ac presulē tāq̄ vere athanasiū
cū hisq̄ tantis laboribus eius ꝑticipes
sunt effecti: ꝛ gaudete fructes oratiōib⁹
qui pastorem vestrū vt ita dicam esuri-
tis atqꝫ sitis qn̄ etiā ipsi vestrā sāctita-
tem salutaribus scripturis cibastis atqꝫ
potastis. Nam cum degeret in peregri
nis vos ei consolatio fuistis: ꝛ in perse-
cutione atqꝫ periculis refouistis eum fi-
delissimis vestris animabus ꝛ mētibus.
Ego siquidē iā exulto cōsiderās ꝛ ratio-
nē ꝓspiciēs in eius reuersione vniuscu-
iusqꝫ vestrū gaudium ꝛ plebis votiuas
occursiones cōcurrentiū gloriosam festi-
uitateꝫ. Et qualis ille vobis erit dies: ꝛ
quantus/remeante scilicet fratre meo, ꝛ
quiescentibus priscis malis quorū ma-
chinatiōe sarcitis: necnō preciosa ac vo
tiua reuersione: cūctos in quodā plenissi
mi gaudij letitia copulante: hmōi vero
gaudiū vsqꝫ ad nos magnitudine sua ꝑ-
tingit: q̄b⁹ diuinitus hoc etiā cōstat esse
cōcessuꝫ quaten⁹ ꝛ nos debeam⁹ in lau-
dē tāti viri cōsurgere: Sed melius est vt
epistolā oratione claudamus. Deus om
nipotēs ꝛ ei⁹ vnigenit⁹ fili⁹ dñs ꝛ salua
tor noster iesus xp̄s hoc gaudium vobis
prebeat ineternum: dignū tribuens pre-
mium ammirabili vestre fidei quaꝫ cir-
ca pontificem vestrum gloriosum testi-

moniis demōstratis vt & vos & q̄ vobiscū sunt hic & in futuro meliora possideatis que oculus nō vidit: nec auris audiuit: nec in cor hois ascēdit q̄ preparauit de⁹ diligētibus se: per dominum nr̄m iesum xp̄m per quē & cū quo oipotenti deo gloria in secula seculoꝝ. Amē. Ualere vos opto charissimi fratres.

¶ Capitulum tricesimum.

HIs itaqȝ literis confidens athanasius ad orientem venit quem constantius imperator non tunc moleste suscepit: sed cum circumuenire tentabat: molitione submissus arrianorum & dixit ad eum. Sedem equidem tuam decreto concilii nobisqȝ cōsentientib⁹ recepisti. Sed quia sunt aliqui in alexādria populi tuā declinātes cōmunionē vnam eos in ciuitate ecclesiā habere pmitte: Ad hanc propositionē athanasius mox occurrit & ait. O imperator potestatem habes iubere simul & agere quecūqȝ volueris. Sed etiam ego beneficium a te deposco quod mihi concedi precor. Principe vero continuo se daturum esse pronūtiāte: repente subiunxit. Athanasius idem beneficium sibi largiri petēs quod querebat imperator accipere. Unam eni & ipse ecclesiam postulabat dari per singulas ciuitates: declinantibus arrianorū cōmunionē. Igit athanasii sententiā inutilē sibi agnoscētes arriani: hoc quidem differendum esse dixerunt: & agēdū qd placeret imperatori quia imperator paulo & athanasio & marcello et asclepa gaze & lucio adrianopoleos secundum ea que in concilio sardiceno placuerunt proprias restituerat sedes. Unde principalia sacra per singulas ciuitates ad eorum mittebantur ecclesias quibus iubebatur vt eos repēte susciperēt. Igitur in acyra expulso basilio & pro eo introducto marcello: nō fortuita turba prouenit que derogationem contraria sapiētibus irrogauit. Asclepā vero cōtinuo gazei susceperūt in constātinopolitana ciuitate macedonius ad modicum tēpus paulo successit apud semetipsum in ecclesia remota collectiōes agēs. Pro athanasio tamen solo imperator episcopis & clericis atqȝ plebi scripsit: vt eum libēter susciperēt, Insup etiā q̄ cōtra eū in iudiciis acta fuerāt: aliis literis aboleri iussit. Que vero ambab⁹ rebus scripta sunt hec esse noscūtur. ¶ Cap. xxxi.

VIctor cōstantius maximus pius epis & presbyteris catholice ecclesie. Reuerendissimus eps athanasius nō est dei gratia derelictus. Na licet breui tēpore humana fuerit probatione summissus tn̄ debitū prouidentie vniuersa perspiciens noscit suscepisse decretū recipiēs volūtate dei nr̄oqȝ iudicio patriā suā pariter & ecclesiā cui⁹ diuino nutu psul extabat. Huic eni cōsequēter oportebat nostram adesse māsuetudinē quatinus oia aduersus eū: & ei⁹ cōicatores deffinita: omisqȝ suspitio & illusio cōtra eū gesta de cetero sit inanis & vacua: & releuatio quam dudū clerici ei⁹ habuerūt: cōpetēter firma permaneat. Sed etiā hoc eius gre adūciēdū esse censuimus/quatinus ois ordinis sacri cognoscāt cōcessura oibus sibi cōiūctis: vt sine timore sint: siue epi siue sint clerici. Sufficit eni vnicuiqȝ circa eū recte volūtatis vnio: quicunqȝ eni meliori iudicio atqȝ parte cstituti: hui⁹ eligūt cōmunionē: hos oēs precipimus ad instar precedentis prouidentie etiam nūc volūtate dei nostre gratie largitatibus adipisci. ¶ Capitulum. xxxii.

VIctor constantius maxim⁹ pius populo alexādrino ecclesie catholice. In omnibus perhibētes nostre equitatis intentionē: scientesqȝ quoniā diu puidētia vestri contēplatoris estis alienati. i. pontificis athanasii/qui propter nu sertam rectitudinem suorūqȝ morū puiditatē cunctis innotuit: eum denuo ad vos destinare cēsuimus. Nūc itaqȝ cōsuete & cōpetēter suscipiētes & apō clemētē deum adiutorē oronum hntes: vobis congruā simul & nobis placitā cōcordiā atqȝ pacē secundum ecclesie sanctionem vbiqȝ probate sufficienter festinate seruare. Non enim rōnabile est ali

quam discordiā inter vos agitari aut tu
multū nostrorū tēporū discipline contra
riū ⁊ ob hoc quidē abesse a vobis omni=
no volumus. Orōnib⁹ aūt sufficiēter eo
scilicet presule ⁊ adiutore apud deū vos
instare solenniter ammonemus quati=
nus tali proposito ad oīm vota puenien
te/etiam gentiles idolorū errori hacte
nus fuētes: ad cognitionē sacre religio
nis sub alacritate festinēt. O charissimi
nobis alexādrini rursus igitur ammone
mus vt his quę dicta sunt persistatis: et
oēs cū decreto superno nr̄aq; sniā de=
stinatū libenter ⁊ pie suscipiatis et toto
aīo totaq; volūtate amplectendū sciti=
metis. Hoc eñ ⁊ vos decet: ⁊ nr̄e māsue
tudini noscitur cōuenire. Ut aūt oīs tur
be seditionis occasio perimatur: iudici=
bus apud vos habitis lr̄is pcipim⁹ qua
tinus oēs ques seditiosos agnouerit le=
gitime vindicte subijciāt. Utraq; igitur
perspicientes: ⁊ nr̄am cū deo sniam ⁊ ra
tionē pfessionis vr̄e: necnō ⁊ supplicium
cōtra seditiosos indictū: cōpetenter ⁊ cō
grue sacre religiōis iura seruate. Predi
ctūq; deo amabile virū oī reuerentia et
honore colite. Et orōnes vna cū eo pro
vobisipis ⁊ nostre vite fauore oīm salua
tori deo letāter offerte. ¶ Capitu. xxxiij.

Victor cōstātius augustus nestorio. Eadem vero forma p̄sidib⁹ augustenicee thebaidis ⁊ lybie scriptū est. Quodcūq; dudū ad lesionē ⁊ iniuriā athanasio cpō cōicātiū reperitur actum: hoc nūc aboleri precipimus. Naz ⁊ ministeriū quo priuati fuerāt eius clerici: eosdē rursus volumus obtinere. Hāc itaq; preceptionē nr̄am seruari cēsem⁹ quatinus athanasio cpō sue ecclesie restituto: cōicatores ei⁹ habeāt ministeriū qđ semper habuerūt qđ etiā reliqui clerici habere noscuntur: ⁊ ipsi gaudio potiantur.

¶ Capitu. xxxiiij. A

Tantis ⁊ talibus epistolis munitus: sanctissimus athanasius p syriā aggressus venit in palestinā apprehēdēsq; hierosolymā ⁊ ipē episcopo maximo fnd
te scēs gesta sardicensi cōcilij: ⁊ qr cōstan
tius īperator illoꝝ decreto iudicioq; cō
senserat: pparauit vt episcopoꝝ illic ha
bitātiū synod⁹ ageret. Maxim⁹ aūt inul
lo segnis de syria atq; palestina vniuer=
sos euocauit epōs. Factoq; cōcilio restituit
⁊ ipē btō athanasio cōmunionē ⁊ dignita
tē. Scripsitq; etiā ipa synodus alexādri
nis ⁊ oīb⁹ in egypto ⁊ lybie cōis cleri=
cis atq; plebi ea que de athanasio gesta
atq; decreta sūt. Ob qđ rē valde maximo
detraxerunt athanasiū derogatores epi
qm̄ primit⁹ deponēs eū: rursus ex peni=
tētia tanq; nihil fuisset actū snīam pro
athanasio ptulit q̄ cōmunionē ei digni
tatēq; pberet. Hec agnoscētes vrsati⁹ ⁊
valēs q̄ circa arrianū dogma studiū pri=
mitus ꝯ ardenter habuerāt declinan
tes a priori volūtate rome pfecti sunt: li
bellūq; penitētie Julio offerētes episco
po ⁊ in cōsubstātialitatis cōsensere ser=
mone. Et literas athanasio direxerunt
seq; ea de cetero cōicare pfessi sunt. Sic
itaq; tūc vrsati⁹ ⁊ valēs gestis athanasij
superati ꝯuersi sunt. Athanasius ergo p
pelusiū pergebat ad alexandriā. Tran=
siēs aūt per ciuitates edocebat vt arria
nos vniuersi declinarēt: ⁊ ꝯsubstātialita
tis dogma ꝯplecterent. In q̄busdā eccle
sijs ⁊ ordinatiōes fecit. Et hoc fuit initiū
alteri⁹ q̄rele aduersus eum: qr in alioꝝ
ecclesijs ordinare presumpsit. Hec itaq;
de athanasio prouenerunt.

¶ Capitulum. xxxv.

Interea respublica fortuitis casib⁹ vrgebat. Et vn que sunt capitularia nō est incogruū breuiter explanare Igit: qr edificatore cōstātinopolitane ciuitatis moriente tres ei⁹ filij īperiū susceperūt in p̄cedētibus est narratū. Sciēdū aūt qr cū istis imperauit consobrinus eorum nomine dalmatius vocabulū pr̄is habens: q̄ dū paululū imperasset a militib⁹ interēpt⁹ est nō iubēte cōstātio vt occideret: nō tñ phibēte. Dū vero cōstātinus minor fratris partes inuaderet ⁊ ipē a militibus cōgressiōe facta peremptus est. Hoc au=

tem iam sepe dictū B est. Post mortē vero cōstātini minoris periculū contra romanos motum est bellū: in quo constātius pficere nō valebat. Nā dum nocte plū circa fines romanorū atqz persarum fuisset gestū validiores tūc pse ad breue tps inuicti sunt. Quo tpe neqz xpiani sub quiete degebāt: sed per athanasiū de cōsubstātialis vbo circa ecclesias erat pugna. ¶ Sozomenus. ¶ Deniqz apud anthiochiā nō ꝯcordabāt in pfessiōe clerꝰ ꝛ populus sz per choros vt est ꝯsuetudo ad hymnos dicēdos deo in fine psalmorū mōstrabāt ppriaz volūtatē. Et hi quidē prī ꝛ filio sicut est equi honoris gliaz dicebāt: hi vero patri i filio per interpositionē ppositionis filiū secundū esse mōstrātes. His ita gestis herēs quid ageret leontius q illo tpe ex heresi aduersa sedē anthiochie gubernabat. Dū phibere nō presumeret eos q secundū traditionē niceni ꝯcilij psallerēt deo: qz metuebat ne seditio nascerēt i populo hoc dixisse fertur. Tāgēs caput suū iā canū inquit niue soluto lutū cōgeretur. Per hoc ostendēs: qz se defuncto seditionē populo generaret illa discordia q i hymnis fiebat non patiētibus suis successoribus cū populi varietate sentire. Athanasius igit veniens ad egyptū innotuit synodales epistolas iulij romani pontificis. Insuper ꝛ synodalē maximi hierosolymitani que ꝛ talia continere dignoscuntur.

¶ Capitulū.xxxvi.

SAncta synodus hie

rosolymis cōgregata per egyptum lybiam ꝛ alexandriam constitutis presbyteris dyaconibus ꝛ plebi fratribus desideratissimis in dño salutē. Cūctorum deo digne gratias agere nō valemꝰ fratres charissimi: in quibus enim miracula semper egit etiā mō cū eccl'ia vestra fecit pastorē vestrū ꝛ dñm cōsacerdotēqz nrm athanasiū vobis sua pietate restituēs. Quis eīm aliqñ sperauit oculis carnalibꝰ intueri quē nūc ꝛ nos ꝛ vos ispicitis? respiciētes quem videre desiderastis? Sed vere orationes vestre deo olim sunt audite: q curā hz eccl'ie sue: ꝛ vras lachrymas atqz gemitus semper inspexit. Qua propter vras audiuit pces. Eratis eīm sicut oues abiecte ꝛ fatigate: nō hñtes quippe pastorē. Propterea visitauit vos celitꝰ pastor verꝰ ꝛ de propriis ouibꝰ curā gerēs restituit vobis quē noscimini cōcupisse. Ecce eīm ꝛ nos oīa pro ecclesiastica pace faciētes vreqz dilectioni ꝯspirātes i eiꝰ amplexu pcessimꝰ. Et cōicantes ei p eū vos alloqmur scriptaqz pñtia destinanꝰ Itaqz sm gratifica vota vra scitote nos quoqz cū eo vinculo charitatis obstrictos. Debetis ergo etiā p pietate deo amabilū nroꝝ imperatoꝝ incessanter deo orare: qm̄ ꝛ ipsi cognoscētes vestrum desiderū vobis restituere destinauerūt. Vi ergo honore tēsis manibꝰ suscipiētes illū gratificas orationes offerte deo q vobis talia cōdonauit. Festinate siquidē semp in deo gaudere ꝛ glificare dñz p quē ꝛ cū quo prī gl'ia i scl'a scloꝝ amē. Veniēs igit athanasiꝰ in egyptū quos qdē agnouit arrij sectatores deposuit. Quibus a se depositis eccl'ia coꝝ pcepit fidē tenere niceni cōcilij eāqz summo studio custodiri. ¶ Socra. ¶ Capitu.xxxvii.

SIc itaqz se rebꝰ ha

bētibꝰ magnētiꝰ tyrānꝰ circa partes emersit hesperias. Qui ꝯstātē iperatorē occidētaliū ptiū facto dolo circa gallias interemit. Quo gesto intestinū inflāmatū est bellū. Magnētius etenī tyrānus cūctaz tenebat italiā: affricāqz ꝛ libiam simul ꝛ gallias. In illyrico vo ꝛ in sirinio alius rursus a militibus excitatū est bellū per tyrānū nomine britannionē. Sed etiam romani tumultus non fortuitus detinebat. Fratruelis namqz cōstantini nepotianus noie imperium assumpserat: monachoꝝ virtute suffultus. Et nepotianū quidem magnētij milites deposuerunt. Magnentius autem procedens vniuersas partes vastabat hesperie. Hoꝝ igit omnium malorum vniuersa ꝯfluxio breui tempore ꝯflata est. Quarto enim anno post sardicēse cōciliū hec acta noscūtur cōsulatu sergij ꝛ nigriani. His itaqz nūciis apparebat qz ad constantiū solū imperij iura peruenissent. Quo puectu

ꝯtra tyrānos semetipsum quo poterat pre parabat. ¶ Capitulum.xxxviij.

Adversarij siquidē athanasij opportunū se tempus invenisse indicātes rursus adversus eū machinabātur. Tūc imperatori cōstantio suggesserūt: qꝛ oēs egyptū subvertisset ⁊ lybiā. Invidia q̄ꝫ maxie auxit ei⁹ eo ꝙ ordinatiōes in parochias fecisset alienas. Athanasi⁹ interea dū venisset ad alexādriā synodū egyptioꝝ cōgregavit epoꝝ. Qui ꝯsona decreverūt sardiceno ꝯcilio atq̄ hierosolymis celebrato. Cōstātius igit imperator dudū ⁊ ipse arrianorum secta preoccupat⁹ oīa q̄ pauloāte ei placuerāt in cōtrariū demutavit. Et primū qdē ecclesie cōstātinopolitane pōtificem paulū deportari iussit exilio. Quem deducētes in cucussaꝫ armenie suffocarūt. Marcello aūt denuo ꝓiecto ecclesiā ancyranā basili⁹ rursus invasit. Luci⁹ aūt adrianopoleos ferro vinct⁹ i carcere morit. Tāq̄ valuerūt q̄ de athanasio dicebāt vt i in̄cēsuꝫ furorē cadēs imperator eū vbicūq̄ reperiret iuberet occidi. Cū quo theodolū ⁊ olympiū ꝑsules ecclīaꝝ tracēsiū. Igit athanasio volūtas imperatoris nō latuit sed ꝑsentiēs fuga dilapsus est ⁊ minas principis declinavit: cui⁹ fugā cēlaverūt arriani ꝑcipue: narcissus neroniadis epūs georgi⁹ laodicie: ⁊ leōti⁹ tūc anthiochene ꝑsul eccl'ie. Is eīm cū ꝑsbyter eēt dignitate privat⁹ ēst: qꝛ cū muliere eustolia noīe degēs ⁊ turpē suspitionē celare volēs genitalia sibimet noscit abscidisse: ⁊ de cetero qdē fiducialiter cum muliere vivebat. Postea q̄ꝫ studio imperatoris cōstātū in anthiochia ecclesia ordinat epūs post stephanū q̄ primitus fuerat successerat placite hec igit de his dicta sufficiant. ¶ Capitulū.xxxix.

Sub tempore cōstātinopolim macedonius tenebat ecclesias paulo scꝫ amputato ꝑdicto mō. Qui de imperatore ꝑsumēs christianis cōmovit bellū ⁊ nō min⁹ q̄ꝫ qd tyrāni eo tpe faciebāt. Suadēs eīm imperatori vt ei ecclesias vastāti ferret auxilium egit vt lege firmarentur queeunq̄ pessime agere nitebatur. Muniens enim semetipsū suꝫ monasterijs plurimis q̄ ipe ꝓpria volūtate in cōstātinopolitana vrbe ꝯstituit: ⁊ parectis episcopoꝝ i circuitu positoꝝ frequēter dr afflixisse pauli dogmata sapiētes. Et primū qdē eos ex eccl'is expulit: deīn de vero cōicare sibi coegit ita vt plurimi plagarū imanitate deficerēt. Alij vero substātijs: alij hūana civilitate privarētur: alijs in frontibus characteres ponerentur: vt essent huiusmodi signo notati. Hec itaq̄ faciebāt per oēs orientis vrbes precipue tamē constātinopolim. Quam persecutionem primo tardanteꝫ macedonius auxit episcopus: helladice vero civitate illyrici necnō et hesderie partes manebant immote.

¶ Explicit liber quartus.

¶ Incipiūt tituli libri quinti.

i Quia defuncto constāte rursus arriani cōstantiū adversus athanasium incitaverunt.
ij Quid athanasius in satisfactiōe sue fuge retulit.
iij Quid rursus athanasius de gestis georgij in libro de fuga sua retulerit.
iiij Quemadmodū bretamo sit privatus imperio.
v De gallo cesare ⁊ de signo crucis quod tunc in celis apparuit.
vj De photino heresiarcha eiusq̄ dānatione.
vij Fides exposita sirinio cum capitulis subiectis.
viij Alia fides exposita sirinio et de disputatione photini.
ix De osio hispano.
x De magnentio tyranno ⁊ de tyrannide silvani.
xj De resultatione iudeoꝝ ⁊ tyrannia atq̄ peremptione.
xij De iuliano cesare et quia iulio successit liberius.
xiij De ethio heretico.
xiiij De inimicis athanasij.
xv De synodo apd mediolanū fcā.
xvj De exilio episcoporum orthodoxorum quod athanasius in fuge

sine satisfactione conscripsit.
xvii Dyalogus inter liberium et cõstantium gestus ꝛ quõ liberi⁹ exilio fuerit destinatus.
xviii Quõ liberius per aditionem romanarum matronarum ab exilio sit reductus.
xix Quomõ eudoxius anthiochenũ vsurpauit episcopatum.
xx De ariminensi cõcilio ꝛ contentionibus ibi factis.
xxi Ep̃la concilij ariminensis orthodoxorum episcoporum ad imperatorem constantinum.
xxii Epistola constantij ad ariminẽse concilium.
xxiii Ep̃la ariminensis concilij ad imperatorem constantium.
xxiiii Quia discedentibus ep̃is fuerit constantius indignatus.
xxv De synodo in nicea trachie celebrata.
xxvi Quõ athanasius furorez denuo constantij declinauit.
xxvii Quõ paganis insultantibus futuram tristitiam prophetauit.
xxviii Que mala per georgium in Alexandria gesta sint.
xxix Litere damasi ꝛ ceterorũ ad illiricum contra conciliũ in nicea trachie factum.
xxx Ex literis athanasij de ariminẽsi concilio.
xxxi Que mala macedoni⁹ in cõstãtinopolitana vrbe cõmisit ꝛ qz post hec offendit imperatorem.
xxxii De leontio anthiocheno ep̃o et actio qui magister fuit eunomij.
xxxiii De eudoxio qui anthiochenum inuasit episcopatuz ꝛ terremotu in nicea bithinie gesto.
xxxiiii De consilio selentia celebrato.
xxxv De legatis concilij selentie ꝛ de examinatione eccl̃e ꝛ de gestis ariminensi.
xxxvi Quõ affirmauerũt fidem ariminensis concilij ꝛ ecium deposuerunt simul et alios.
xxxvii Pro qua causa sit cyrillus hierosolymorum depositus.
xxxviii Enumeratio expositionũ hereticarum post nicenum concilium.
xxxix Qr eudoxius arrianus post anthiochenũ cõstãtinopoleos inuasit ep̃atuz ꝛ de praua eciũ doctrina.
xl De crudelitate georgij apud alexandriã ꝛ q̃ post cyrillum hierosolimorũ tenuerit ep̃atum.
xli De macedoniano et de macedonianis.
xlii De his que rursum ab arrianis contra ipos arrianos gesta sunt ꝛ quomodo eustacius nequitiaz patefecit, eudoxij. Et plura constantinopolitani cõcilij ad georgium alexandrinum condemnãtes ecium cum scriptis eius.
xliii De eunomio ꝛ quõ a trico fuerit ordinat⁹ ꝛ inde rursus expulsus heresees autor extiterit.
xliiii De appollinare simul et filio et eorum heresi.
xlv Quomodo iacobi ep̃i orationibus persarum rex nõ potuit preualere romanis.
xlvi De concilio denuo apud anthiochiam congregato.
xlvii De trãslatione sancti melecij ad anthiochenũ ep̃atũ ꝛ de ei⁹ expositione de vnitate trinitatis.
xlviii Quia expulso melecio euzonis arrianus anthiochie ordinatur episcopus.
xlix De constantia eusebij ꝑpter melecium.
l Quõ iulian⁹ negata xp̃iana religiõe bellũ cõtra cõstantiũ ꝑparabat: ꝛ de morte constantij.

¶ Incipit liber quintus.

¶ Theodoricus.

¶ Capitulum primum.

Breui siquidez tẽpore pretereunte defuncto occidentis imperatore constante: constantium fautores arrij compulerunt athanasij ad euz memoriam reuocantes quasi ipse fuisset qui ei fratrem fecerit inimicum: ita vt pene diruptis nature vinculis vsq ad bella descenderent. His incitationibus

constantius motus:non solũ expelli sed etiã perimi sacratissimũ athanasiũ imperauit. Et mittens quẽdam sebastianũ ducem cũ maxima militari manu velut erroneũ iussit interimi. Quõ autez ⁊ ille cũ exercitu venerit:et ille diffugerit ipse qui passus ⁊ mirabiliter liberat⁹ est melius enarrabit. Nam in satisfactiõe sue fuge sic ait.

¶ Capitulum secundum.

Verũtamẽ exquirãt ⁊ modũ iã discessiõis ⁊ agno= scant a suis. Erant eñ arria= ni cũ militibus cõcurrentes vt eos accenderent ⁊ ignorãtib⁹ nos ostẽ derent. Et licet sine vlla cõpassione sint vel audientes tñ confugi quiescãt. Erat itaq iam nox ⁊ aliqui populoꝝ ad vigi= lias venerãt. Expectabaẽ futura die col lectio. Dux autem repente astitit cũ mi= litibus vltra quinq milib⁹ habentibus arma:⁊ gladios enudatos/arcus/sagit= tas ⁊ vectes. Et ecclesiã quidem ipse cir cundedit:statuens milites sibimet cohe rentes vt nullus posset egredientiũ ab ecclesia eorũ manus euadere. Ego vero irrationabile iudicans in tanta cõfusio= ne populũ relinquere ⁊ nos magis ante illos pericula sustinere:residẽs in sede precepi vt dyaconus psalmũ legeret:po puli responderẽt:qm in seculũ misericor dia eius:⁊ sic oẽs in domos suas abirẽt. Sed duce postea ingrediẽte sacrariũ ⁊ militib⁹ circũdantib⁹ vt nos capere po= tuissent:clerici quidẽ qui sunt inuẽti si= mul ⁊ populi clamabant/poscẽtes vt ⁊ nos discederemus vna cũ populo. Ego vero magis e diuerso dicebam non nos discedere nisi omnes singillatiꝫ prius exi= rẽt. Surgẽs itaq oratione facta sic pce= pi vniuersos abscedere:meli⁹ esse dicẽs me periculo subiacere:q quẽlibet eorũ excipere lesionẽ. Egrediẽtib⁹ igitur plu rimis ⁊ reliquis subsequẽtib⁹ quidã:mo nachi qui ibi nobiscũ fuerãt ⁊ aliqui cle ricorum ascẽdẽtes traxerunt nos:⁊ ita te stis est ipsa veritas. Militib⁹ aliis sacra riũ circundãtibus:aliis p ecclĩaz discur rẽtibus p mediũ eoꝝ dño iter dãte at= q custodiẽte pericula cuncta trãsiuim⁹

deũ magnifice glorificantes qm neq po pulũ neci tradidimus sed etiam quate= nus saluaretur actũ est ⁊ man⁹ querẽtiũ nos effugere preualuimus.

¶ Capitulum tertium.

Que etiã georgius eodẽ tẽpore in Alexandria gesserit ipsius Athanasii q hec passus est voce narre= mus. In libro eñ quem de sua fuga scripsit. Igiẽ i ale xandria surrexerũt denuo nos ãrẽtes oc cidere. Et fctã sũt nouissima peiora prio ribus. Repẽte nãq milites circundãtes ecclĩaz p oratiõib⁹ pluia celebrabãt. In= grediẽte nãq qdragesima georgi⁹ ex ca= padocia ab eis missus aduit malaꝝ eorũ calliditate didicerat. Post septimanam itaq pasche virgines mittebanẽ in car= cerẽ. Epi vincti a militib⁹ ducebanẽ or= phanoꝝ ⁊ viduarũ domus arripiebanẽ: ⁊ inuasiones in domib⁹ agebanẽ:⁊ nocti bus xpiani deponebanẽ. Obsignabanẽ domus ⁊ fratres clericoꝝ pro fratribus sustinebant. Hec quidẽ pessima:sed gra uiora postea sunt presumpta. Septima= na eñ que fuit post sanctã pentecostẽ/ populus ieiunãs est egressus ad cymite riũ orationis causa eo q oẽs ꝯmunionẽ georgii declinarẽt. Sed hoc agnoscens ille nequissimus ipse cõcitauit sebastia num ducem manicheum qui cũ multitu dine militũ/arma gladios euaginatos: arcus:sagittasq ferẽtium facto impetu in ipso die dñico super populũ irruit et paucos orãtes inueniẽs(cũ iam plurimi discessissent)talia gessit qualia ab eis de cebãt impleri. Incẽdio nãq fctõ statuẽs virgines secus ignẽ cogebat eas vt se p fiterẽtur arrianas. Cũq eas cerneret eẽ victrices ⁊ de igne nullo modo cogitare:sic eaꝝ vultus lacerauit vt vix agnosci post tpa potuissent. Tenẽs aũt ⁊ quadragin= ta viros tormẽto nouiore discerpsit. Se ctis nãq de palma virgis ⁊ habentibus suos aculeos/eoꝝ dorsa ita vberib⁹ lace rauit vt quidã eoꝝ sepi⁹ a medicis incisi propter spinas que eoꝝ dorsibus inhere bãt. Alii vero dũ nõ ferrẽt tormẽta mortui sunt. Eos autez qui viuere potuerunt ce

quandā virginē exilio deportauit in maximāstarum. Corpora vō mortuorū primo quidē reddi nō passus est: sed celauit insepulta relinquēs ea vt quasi tāta crudelitas latere videret. Hoc aūt agūt qui mētis errore desipiūt. Nam cū parētes mortuorū gauderēt: ꝛ quidā ꝓpter cōfessionē flerent aūt ꝓpter corpora defunctorū poti⁹ eorū impietatis iudicia persona bant. Post hec aūt ex egypto atq͂ lybijs exilio portauerūt ēpos ammomū/ mimigaiū/ filonē hermē/ plenū/ psenosirim/ nilamonē/agathonē/anagaphū/ emmonū/marchū/dracontiū/ adelphiū/athenodorū. Et presbyteros hieracē ꝛ dioscorū: ꝛ sic eos acerbissime per itinera cōpulerunt vt quidā eorū in ipsis itinerib⁹ alij vō per exilia morerent. Fugauerūt aūt ēpos plusq͂ triginta habētes studiū ſm achapā: vt ñ possent amputarēt penitus veritatē. ¶ Theodoricus. ¶ Super hec igit athanasi⁹ ēt cōsolatorios libros virginib⁹ illis scripsit q̄ crudelissimas ptulerūt passiones: dicēs inter hec ꝓpterea nemo vestrū sit tristis lꝫ et sepulturā vobis denegēt impieri ꝛ ꝓhibeāt vos efferri. N ā vsq͂ ad hoc nequitia ꝑuenit arrianorū vt ꝛ portas clauderent: ꝛ circa se sepulturarū loca veluti demones residerēt ne q̄s sepelirer fideliū dilectorū. Hec ergo ꝛ hīs similia georgi⁹ in alexādria faciebat. Sanct⁹ aūt athanasi⁹ nullū locū munitū cautele sue putabat: cū vtiq͂ aut viuū eū deduci aut mortuū decollari et caput ei⁹ imperator sibi iussisset afferri. Pro qua re ꝑmiū maximūq͂ compromisit hm̄oi aliquid nuntianti.

¶ Socrates. ¶ Capitulū.iiij.

Imperator interea in illiricū castrametat⁹ est: cogebat eū publica necessitas maxime betramonis q̄ ꝑ milites augusti⁹ fuerat appellat⁹. Cūq͂ venisset in striniū mutuo sedērib⁹ habitis betramonē vidit. Actūq͂ est vt milites q̄ eū cōstituerāt trāsirēt ad fauorē cōstātij. Quo facto solū cōstātiū imperatorē augustum voce missa clamauerūt. Cūq͂ de betramone nulla memoria fieret ille repēte sentiēs se traditū ad pedes se ꝓstrauit imperatoris. Porro constātius auferēs ei⁹ coronā simul ꝛ purpurā clemēter ei locutus est: monēs vt sub schemate priuato quiesceret: q̄ vtiq͂ ei⁹ etati poti⁹ cōueniret q̄ haberet nomē solicitudinib⁹ onustū iussit q͂ ei sumpt⁹ vberrimos ex publicis sanctionib⁹ exhiberi. Cūq͂ in ꝓsa bithinie betramo moraret cōstantius scripsit ei dicēs: q̄ multorū bonorū ei causa fuisset quē a tātis cogitatōib⁹ ꝛ malis sibi ꝓueni entib⁹ liberasset. Nec se bene fecisse q̄ quē sibi prestare debuerat illi potius impendisset

¶ Capitulum.v.

Tunc igit imperator gallū cōsobrinum suū cesarē fecit. Cui suū nomē īponēs in syria anthiochie desti nauit vt partes ꝑ eū custodirent orientales. Quo ad anthiochiā veniēte circa oriētē signū saluatoris apparuit Colūna nāq͂ sub specie crucis in celo visa: maximo miraculo cōspiciētibus fuit. Alios aūt suos duces cū multo exercitu ꝯ magnētiū destinauit. Ipse vō ī sirinio morabat ꝛ rei sustinebat euētū. Tūc igit ꝛ photin⁹ eccle ep̄s sui aperte dogma qd̄ ipse cōpererat exponebat. ¶ Sozomenus. ¶ Dicebat aūt de⁹ quidē opꝰ vnius q̄ in ꝓprio verbo cōdidit vniuersa ante secula vero natiuitatē ꝛ existentiā filij dicere fugiebat: sed ex maria natum docebat christum.

¶ Socrates. ¶ Capi.vi.

Quamobrē tumultu surgente iussit imperator concilium in sirinio congregari. Cōueniter illic ex orientalibus quidem marchus arethuse et georgius alexādrinus quem remoto gregorio ordinauerant arriani. Uenit etiam basilius expulso marcello ancyre ꝑsule: pācrati⁹ pelusij: hispacian⁹ heraclie. Occidētaliū vō valēs nurseu⁹ ꝛ tūc famosissim⁹ hoim osius cordube pōtifex pariter iniit⁹. Isti sidē post ꝯsulatū sergij ꝛ nigriani quo āno ꝓpter bellorum turabas null⁹ ꝯsulū fuerat solēniter ordinat⁹ ꝯue nerunt in sirinio. Et photinū dogma sa=

beliũ libięſis ꝛ pauli ſamoſatani ſepe co
gnoſcentes repente damnauerunt.

¶ Sozomenus. Capitulum. vij.

POſt hec de fide pro-
poſitiones ediderũt vnã gre-
ce aliã multum ſibi inuicem textu
ſenſuqꝫ concordes. ¶ Socra-
tes. ¶ Tũc etenĩ quaſi antiqua fidei do-
gmate reꝓhẽdẽtes alias ꝓpõnes de fide
ſanxerũt ſic vnã qdã latino eloq̃o marc⁹
edidit arethuſe: ſꝫ cũ romana lingua cõ
cordiã non habẽtẽ ſermone neqꝫ cõpõne
ſꝫ nec ipſi grecitati cõuenietẽ: vnã itaqꝫ
latine a marco cõpoſitã hic ſubiũgam:
ſcdãm ꝟo quã in arimino poſtea relege-
rũt loco ꝓprio ponem⁹ dũ ea q̃ ibi geſta
ſunt dixerim⁹: vtraqꝫ tñ ĩ grecitatẽ ↄuer
ſa eſt. Marc⁹ ergo hoc mõ expoſitionem
de fide dictauit. ¶ Credim⁹ in vnũ deũ
patrẽ oĩpotẽtẽ creatorẽ ꝛ factorẽ vniuer
ſoꝝ ex quo oĩs paternitas in celo ꝛ ĩ ter-
ra noĩaꝫ: ꝛ in vnigenitũ filiũ dñm nr̃m ie
ſum xp̃m q̃ añ oĩa ſcl'a ex patre nat⁹ eſt:
deũ ex deo: lumẽ ex lumine per quẽ facta
ſunt oĩa ĩ celis ꝛ in terra viſibilia ꝛ inui
ſibilia ꝟbũ exiſtẽs ꝛ ſapiẽtia ꝛ lumẽ ve-
rũ ꝛ vita q̃ nouiſſimis dieb⁹ ꝓpter nos
humanat⁹ eſt ex ſancta ꝟgine ꝛ crucifix⁹
ꝛ mortu⁹ ꝛ ſepult⁹. Et reſurrexit a mor-
tuis tertia die: ꝛ aſcẽdit in celum ꝛ ſedet
ad dexterã patris ꝛ vẽtur⁹ eſt in cõſum-
mationẽ ſeculi iudicare viuos ꝛ mortuos
ꝛ reddere vnicuiqꝫ ſcd̃m opa ſua. Cuius
imperiũ ſine fine exiſtẽs in ſecula ꝑma-
net infinita. Erit enĩ ſedẽs in dextera pa
tris nõ ſolũ in hoc ſeculo: ſꝫ ẽt in futuro.
Et ĩ ſpm̃ ſctm̃ paracletũ. i. ↄſolatorẽ quẽ
mittẽs apl'is poſt aſcẽſionẽ ad celos eſſe
mittendũ vt doceret ꝛ cõmemoraret eis
vniuerſa trãſmiſit. Per quẽ etiã ſanctifi
cantꝫ aĩe credẽtiũ ĩ eo veraciter. Eos aũt
q̃ dicũt ex nõ exiſtẽtib⁹ filiũ: aut ex alte-
ra eſſentia ꝛ nõ ex dei ꝛ q2 erat tp̃s aut ſe
culum quãdo nõ erat: alienos nouit ſan
cta catholica eccleſia.

j ¶ Rurſus igitur dicimus. Si q̃s
patrem ꝛ filiũ ꝛ duos dicit deos
anathema ſit.

ij Et ſi q̃s deũ dñm añ ſcl'a filiũ dei
miniſtrãtẽ p̃ri ad creationẽ vni-
uerſoꝝ nõ ↄfiteꝫ anathema ſit.

iij Si quis ingenitũ aut patrẽ eius
ex maria natum dicere preſumit
anathema ſit.

iiij Si q̃s ſm̃ ꝓſcientiã ante mariã
dixerit filiũ eſſe ꝛ nõ ante ſecula
ex patre natũ apud deũ eſſe et ꝑ
ipm̃ oĩa facta anathema ſit.

v Si q̃s ſubſtãtiã dei dilatari aut
contrahi dixerit anathema ſit.

vj Si quis dilatatã ſubſtãtiam dei
filiũ dixerit facere aut dilatatio
nem eius ſubſtãtie filium nomi-
nauerit anathema ſit.

vij Si q̃s affectiuũ aut ꝓlatiuũ ꝟbũ
dixerit dei filium: anathema ſit.

viij Si quis hoiem ſolũ dixerit filiuꝫ
qui ex maria eſt: anathema ſit.

ix Si quis deũ ꝛ hoiẽ ex maria di
cens deum ingenitũ eundẽ intel
ligit anathema ſit.

x Si q̃s illud ꝙ ſcriptũ eſt ego de⁹
prim⁹ ꝛ ego poſtea ꝛ ꝑter me nõ
eſt de⁹ cũ in deſtructionẽ idolo-
rum ꝛ deorũ nõ exiſtentiũ dictũ
ſit ad deſtructionẽ magis vnige-
niti ante ſecula dei iudaice per-
cipit anathema ſit.

xj Si quis audiens verbũ caro fa-
ctũ eſt verbũ in carne mutatũ pu
tauerit aut cõuerſione facta ſu-
ſcepiſſe carnẽ anathema ſit.

xij Si quis vnigenitũ filiũ dei cru-
cifixum audiẽs corruptionẽ aut
paſſionẽ aut cõuerſionẽ aut mu-
tationẽ aut peremptionẽ in ſuſti
nuiſſe dicit: anathe. ſit.

xiij Si quis q̃d ſcriptum eſt faciam⁹
hoiem non patrẽ ad filiũ dicere
ſed ipſum ad ſemetipſum aſſerit
dixiſſe deum: anathema ſit.

xiiij Si quis contra iacob non filium
tanq̃ꝫ hominem luctaſſe ſed inge
nitum deum aut patrem eius di
xerit anathema ſit.

xv Si quis illud quod ſcriptum eſt
pluit dominus a domino non de
patre ꝛ filio perceperit ſed ipſuꝫ
a ſemetipſo pluere dixerit ana-
thema ſit.

Pluit enĩ domin⁹ fili⁹ a dño p̃re

xvj Si q̄s audiens dñm patrē aut filiū dñm ⁊ dñm patrē ⁊ filiū ⁊ dñs a dño dicēs duos asseruerit deos: anathema sit. Nō eñ coaptamus filiū prī: sȝ subditū nouim⁹. Neqȝ eñ descēdit in corpus sine voluntate patris neqȝ pluit a semetipso: sed dño autoritatē q̄dā ꝑbente patre: neqȝ sedit a dextris a semet ipso sed audiuit dicente patre sede a dextris meis.

xvij Si q̄s patrē ⁊ filiū ⁊ spm̄sanctum vnam personam dicit anate. sit.

xviij Si q̄s spm̄scm̄ pacletū dicens ingenitū asserit deū anathema sit.

xix Si q̄s sicuti docuit nos nō alium dicit pacletū ꝑter filium: ait eñ q̄ aliū paclefum mittet vobis pater quē rogabo ego anathemā sit.

xx Si quis spm̄ dicit patrem patris. aut filij anathema sit.

xxj Si q̄s patrē ⁊ filiū ⁊ spiritū sanctū tres dicit deos anathema sit.

xxij Si quis concilio dei tanq̄ vnam creaturarum factum asserit filiuȝ dei anathema sit.

xxiij Si quis nolente patre natum filium dixerit anathema sit.

Non eñ inuit⁹ ⁊ vim passus pr̄ necessitate naturali quasi nolens genuit sed illico vt voluit etiam sine tempore ⁊ sine passione ex semetipso genuit eum.

xxiiij Si quis ingenitū ⁊ sine principio dicit filiū tanq̄ duos sine principio ⁊ duo ingenita dicens ⁊ duos faciēs deos anathema sit: Caput enim est ⁊ principiū omniū filius. Caput aūt xp̄i deus: Sic enim ad vnū olm principiū qd̄ est sine ꝑnci pio ꝑ filiū pic oia referuntur. Rursus autem subtiliter inspicientes xp̄ianum sensum dicimus.

xxv Si q̄s xp̄m deū filiū dei ante secula ministrantē patri ad oēm creationē nō dixerit sȝ ex q̄ ex maria natus est extūc dicit filiū ⁊ xp̄m esse vocatū ⁊ initiū pcepisse vt deus esset: anathe: sit sicuti samosaten⁹: ¶ Alia fides exposita sirmio latine quā nos ex greco trāstulim⁹.

¶ Capitulum.viij.

Quoniā de fide placuit quendam fieri tractatū omnia caute quesita sunt et exposita sirmio sub ꝑsentia volentis ⁊ vrsacij atqȝ germanij ⁊ ceterorum. Cōstitit vnū deū eē patre oipotētē sicut ēt in oī orbe terraꝝ annuntiat. Et vnū vnigenitū filiū ei⁹ iesuȝ xp̄m dñm ⁊ deū saluatorēqȝ nostrū ex eo ante secula genitū. Duos aūt deos non oportere dici qm̄ ⁊ ip̄e dñs ait: ibo ad patrē meū ⁊ ad patrē vestrū deū meū ⁊ deū vestrū. Propterea ⁊ olm de⁹ est sicuti ēt ap̄ls docuit iudeoꝝ deus nō solū: nōne ⁊ grecoꝝ ⁊ gentiliū? vtiqȝ. Qm̄ circūcisio ex fide ⁊ preputiū per fidē: ⁊ cetera quidē oia consonant ⁊ nulla remanere videtur discordia. Quia vero multos mouet sermo latinus substantie qui greca lingua dicitur OYCYA. vt scrupulosissime cognoscatur omousion: hoc est eiusdē substātie aut omoiosion. i. similis substātie non oportet horum sermonum quandaȝ omnino fieri mentionem neqȝ de his exponi apud ecclesiam. Propter hanc causam ac rationeȝ q: in sanctis scripturis nihil tale conscriptum est: ⁊ quoniā hec vltra humanam scientiam ⁊ intellectuȝ sunt: ⁊ nullus potest gñationē filij narrare sicut scriptum est: generationeȝ eius quis enarrabit? Hoc eñ sciendū solū patrem nosse: quēadmodū filiū generauit: ⁊ rursus filiū quomodo ip̄e de patre sit genitus: Nulli v̄o dubiū est maiorē eē patrē honore ⁊ dignitate atqȝ diuinitate: ⁊ ipso noie paterno esse potiorē testificāte filio ipso. Qui me inquit misit pater maior me est. Et hoc est catholicū. Nullus ignorat duas ꝑsonas esse patris ⁊ filij. Et patrē quidē maiorē: filiū v̄o subiectū cuȝ omnibus que ei pater subiecit: eius patrem vero initiū non habere ⁊ inuisibilem ⁊ immortalē ⁊ impassibilē esse: filiū vero natū ex patre deo lumē ex lumine ⁊ huius natiuitatem sicuti predictū est nullum nosse nisi solū patrē ip̄m v̄o filiū dñm ⁊ deū nostrū carnē seu corpus hoc est hoiem assumpsisse: sicut ⁊ angelus annuntiauit ⁊ omnes scripture docēt: ⁊ maxime ipse ap̄ls doctor gentium. Homi-

nem assumpsit christus ex maria virgine per quē passus est. Apex aūt totius fidei & firmamētū est vt trinitas seruet semp sicut in euangelio legimus. Euntes docete omnes gentes: baptizantes eos, in nomine patris & filij & spiritussancti. Integer autem atq; perfectus est numerus trinitatis. Paracletus vero spiritus sanctus per filium missus venit secundum promissionem vt apostolos & omnes credentes sanctificaret. ¶ His igitur explanatiōibus etiā post dam B nationē photinum consentire et subscribere suadebāt promittentes ei reddere episcopatum: si per penitentiā anathematizaret dogma quod ipse comperεat et in eorū sentētia consonaret. Ille vero eorū quidem propositum non suscepit sed prouocauit eos ad disputandum. Quapropter definito die imperatoris voluntate conuenerunt presentes episcopi & senatorū non pauci quos p̄ceperat adesse disputatiōi princeps. Inter quos restitit photino sabinus ecclesie tūc ancyre presul: exceptoribus voces eorū conscribentib⁹. Magnaq; certamina sermonum inter vtrāq; partem facta noscuntur: victusq; photinus dānatus est. Et in fuga consistens de cetero libros vtraq; lingua conficiebat quoniā neq; latino sermone videbatur ignarus Scripsit quoq; contra omnes hereses propriū studens dogma firmare. Et de photino quidē hec dicta sufficiant. Sciendum tñ quoniā sirmio conuenientes episcopi penitentia ducti sunt, in expositione fidei latina lingua p̄late. Post editionem nāq; sibi eā contrariā iudicabāt. Quā studuerūt ab episcopis qui eā iam subscripserāt reddi quoniā celabat a plurimis. Imperator autem edictis queri p̄cepit editionē ipsam supplicium minatus si quis eā celasse cōperiret. Sz neq; terror destruere potuit qd̄ semel fuerat istitutū eo qd̄ apd̄ multos haberet. Et de his quidē ista dixisse sufficiant. ¶ Capitulum. ix.

De illa vero et de osio hispano illic veniente fecimus mentionem: breuiter etiam de eo dicendū est. Ante paululū tempus iste vir molimine arrianoꝝ fuerat missus exilio. Tunc aūt studio eoꝝ qui sirmio ꝯuenerūt eū euocauit imp̄ator volens eū aut suasione aut necessitate concordare p̄sentib⁹. Hoc enim facto maximū fidei eoꝝ putabatur eē testimoniū. Quapropter sicuti dixi ex necessitate venit. Et dū eis ꝯsentire respueret tormenta longeuus plagasq; perpessus est. Unde etiam necessitate vehementi expositionibus tūc editis cōsensit: atq; subscripsit. Hunc ergo terminū habuerunt que tunc sirmio gesta noscuntur. Imperator autem constantius morabatur in sirmio ꝯtra magnentium expectabat euētū. ¶ Capi. x. A

Praeterea magnētius ad seniorē perueniēs, romam multos peremit senatorum ac populi. Et agnoscēs vicinos eē contra se Constantij milites abscessit ad gallias partis occidentalis. Cūq; illic bellū sepius inter alterutros exercerent: modo isti modo illi victores eē videbātur. Nouissime aūt deuictus magnētius fugit in mirsam quod est galli castrū. Uidēsq; suos milites quasi de perditione tristes stans celsiore loco eos nitebatur allocutionis ꝯsuetudine ꝯfortare. Tūc illi fauorē solitū magnētio exhibere preparati/ e diuerso nolētes clamauerunt oēs. Constāti auguste tu vincas. Hoc augurium magnēti⁹ traxit ad se nictipm tāq; ei nō diminit⁹ ꝯcederet ipe riū. Et p̄pterea relinquēs castrū ad vlteriora tēdebat. Seq̄ntib⁹ aūt ꝯstātij militib⁹ circa mōtē seleucū facta ꝯgressione sol⁹ fugiēs venit in lugd̄. vrbē cōperiēsq; suā m̄rez & frēm quē cesarē ꝯstituerat interfectos: nouissime interfecit & semetipsum consulatu constantio sexto: & cōstantij galli secundo: augusti die quintodecimo. Non post multū vero tempus etiā decentius eius frater semetipsum strangulauit B Sed neq; ad rempublicam quies venit. Nam post paululum apud gallias occidentales siluanus quidam tyrannus est exortus quem duces cōstātij velociter peremerunt.

¶ Capitulum. xi. A

porro

P Orro iudei i Dio cesaria palestinea residen tes vicina loca turbabant. Et sumentes arma: tenta= bant resultabāt resultare romanis. Post hec itaq3 gallus Cesar cū antiochie degeret exer citu destinato eos apprehendit ciuita= temq3 vastauit. Cum vi ꝯ deretur sibi prospere gessisse: felicitatem non ferēs: accessit ad tyrannidem. Et nō insinuans imperatori suam intentionem questo= rez vocabulo magnū ꝛ domicianū prefe ctum orientis occidit. Ob quā rē Cōstā= tius indignat⁹ euocauit eū. Qui cū cōtē nere nō valeret pergebat ad principez. Cumq3 contra insulā flaconensem venis set eū illic cōstantius ꝑcepit interimi.

¶ Capitulum. xij.

P Ost paululum ve ro tēp⁹ Julianū galli fratrē Cesarē cōstituēs: ꝯtra barba ros direxit in Gallias. Gall⁹ vero q̄ ꝛ ꝯstāti⁹ septimo cōstātij ꝯsulatu ꝛ suo tertio: ita perimit. Julian⁹ sequē= ti cōsulatu arbitionis ꝛ iuliani cōstituit cesar die septimo mēsis nouēbris. ¶ So zomen⁹. ¶ Sublat; itaq3 tyrānis requiē malo ꝯ rū videbatur habere constan= ti⁹: ꝛ deserēs firmiū veniabat ad senio= rem romā illic volēs triūphū de tyrāni= cis exercere manubijs. Credēs aūt ea oc casiōe posse vtriusq3 partis episco= pos in dogmate cōcordare rursus syno= dum in italia celebrādū esse cōstituit In terea iuli⁹ papa cū q̄ndeciz ānis romanā rexisset ecclīam moritur: cui successit li= berius. ¶ Socrates. ¶ Capi. xiij.

I Gitur in anthio chia Syrie alt heresiarch⁹ emerlit eius cognomēto sine deo. Js ei eadē q̄ arri⁹ sapie bat: sz arrianis segregabat / eo q arriū in sua ꝯmunioē recepissent. Qui sicuti ꝑdi ctū est aliud mēte gerēs aliud voce cōfes sus ē: dū terminū synodi nicene suscipiēs subscripsisset volēs circūuenire tūc ꝑnci pē ꝑpterea ꝗ arrianos Eci⁹ declinabat. Erat nāq3 is eci⁹ pri⁹ heretic⁹ ꝛ feruen= tissime defendere Arrij dogma videbat. Erudit⁹ eñ aliquātulū alexādriā reuer sus est. Et veniēs in anthiochiā syrie vñ oriundus erat a Leōtio tūc anthioche= no ꝑsule dyacon⁹ ordinat. Tūc ꝗ venien tes ad se disputatiōib⁹ sophisticis elude bat. Hoc eñ faciebat secūs cathegorias aristotelis disputās ꝛ q̄dā cōcinnās: que non sentiebat neq3 ab eruditis intētionē aristotelis agnouerat. Jlle nāq3 ꝑpter so phistas tūc deridētes phiaz hoc op⁹ iu= uenib⁹ exercitatiōis cā cōscribēs dialeti cā sophistis ꝑ hmōi cōtētiōes opposuit. Cōtēplatiui autē phi libros platonis: ꝛ politini declarantes ea q̄ artificiose sunt ab aristotele ꝯscripta redarguūt. Sz eci⁹ cōtēplatiuū doctorē nō habēs in cōmen= dationib⁹ sophisticis ꝑdurauit. Quāob rē nō intelligere potuit quō sit īgēiti gñā tio: ꝛ quēadmodū qō nascit coeternū sit generāti. Parū ergo ibuit⁹ erat eci⁹: ꝛ di uinarū literarū ignar⁹ tantūmodo in cō tētionib⁹ ꝑparat⁹: qō etiā q̄libet rustic⁹ facere pōt. Et dū nec veteres q̄ eloquia xpiana fuerant interꝑtati legisse: assere= bat se multū gaudere libris clementis et africani necnon origenis cū vtiq3 fuerit illi viri toti⁹ sapientie virtutib⁹ eruditi. Fecit igit is ep̄las ad imꝑatorē cōstātiū ꝛ alios quosdā cōtētiones inuoluēs ꝛ q̄= dā cōmenta cōficiēs. Quāobrē etiā sine deo vocabat. Et licet eadē que arri⁹ vin dicauit tamē a suis nō valētib⁹ intellige re perplexiōes syllogismoꝝ eius: cū ea= dē que illi sperarct putabat heretic⁹. Et ꝑptcrea coꝝ pulsus ecclesia credebat: cū tūc illis poti⁹ cōicare noluisset, hactén⁹ eñ exillo sunt qui tūc quidē etiā nūc aūt eunomiāi vocant: posteriore nāq3 c Eu nomi⁹ notari⁹ ei⁹ erudit⁹ ab eo editionē ei⁹ hr̄ticā diuulgauit. Sz eunomio locis ꝯueniētib⁹ explanabim⁹. Soso. C. xiiij.

I Nimici siquidez fi dei putātes se tp̄s inuenisse contra defensores eius valde apō principē laborabāt vt ec clesijs pellerent oēs qui ab eis videbant esse depositi tanq̄ alteri⁹ fidei: vel qr vi uo cōstātc iperatori ꝯstātio restitissent:

itavt fuisset pene ad bella pductū: pcipue tñ Athanasiū accusabāt: quia inimicitie nimietate neqꝫ constātio viuo ⁊ cōstāti cū se diligere pfitēte ab ei⁹ molestia recedebāt. Sꝫ antiochia congregati: marcissus cilex t., eodorus trachie: ⁊ theogeni⁹ niceno: patrophil⁹ scytopoleos: minophātis ephesius ⁊ alijs circa triginta scripserūt oēs vniuersis epis: qꝫ cōtra sanctiōes ecclesiasticas alexādriam remeasset nec in cōcilio sine culpa fuisset inuēt⁹: ⁊ iubebāt vt neqꝫ cōicarēt ei neqꝫ scripta dirigerēt: sꝫ georgio q̄ ab eis fuerat ordinat⁹: verū athanasio null⁹ hic sermo fuit. C. xv. A

Igitur deuicto magnentio cū solus cōstātius romanoꝝ tenuisset imperiū oi studio laborabāt vt occidētales epi ꝯsentirēt ei q̄ ꝯsub stātiale esse pfī. filiū denegabat. Et hoc faciebat nolēs a primordio apte vi facere: sꝫ eis callide suadere vt in decreto ꝯ athanasiū ab orietalib⁹ epis habito cōsentirēt. Sperabat eñ qꝫ si cōi decreto dānaref athanasi⁹ facili⁹ suā volūtatē in regione ꝯpleret. B ❡Socrates. ❡Tūc igit in italiā cōuenerūt epi orietaliū nō multi: qm̄ plurimos eorū aut senect⁹, aut itineris lōgitudo phibuit. Occidētaliū vo vltra trecēti vt pcepto pncipis ꝯciliū mediolani celebraretur vbi cōueniētes orietales āte oia cōtra athanasiū decretū fieri ꝯmune poscebāt: vt hoc facto penit⁹ ei adit⁹ alexādrie clauderet. Quod dū sensissent paulin⁹ gallicane triberc⁹ dionysi⁹ albe metropolis italoꝝ ⁊ eusebius vercellēsis epi: quia ad destructionē fidei orietales cōtra athanasiū agere molirēt ifurgētes magna voce clamabāt dolū ⁊ circūuētionēqꝫ ea q̄ gerebant xp̄i a nitātꝫ dogmatib⁹ irrogari. Nō eñ veras cōtra athanasiū culpas eē dicebāt: cū ad detractionē fidei talia probarētur inuēta. Illis ergo talia proclamātibus concilium tunc soluitur episcoporum.

❡Theodoricus. ❡Capitulum. xvj. A

Exposito sidē athanasio aliam heretici fidei expo nere sunt nisi doctrinam. Sed neutrum horū pduci potuit ad effectum cū psente pncipe clamaret: qꝫ iniuste agebatur et impie. Quo facto ⁊ ipi ecclesijs sunt expulsi ⁊ in vltimis terre finib⁹ habitare precepti. Quod rursus mirabilis athanasi⁹ hoc modo i illa satisfactione cōscribit. Quis tantū poterit memorare quātū illi gesserūt: tūc eñ ecclesijs pacem habētibus et ptr̄is p collectas orōnib⁹, pōtifex quidē roman⁹ liberius ⁊ paulin⁹ galliaꝝ metropolitan⁹ eps: ⁊ Dionysi⁹ Italus lucifer metropolitan⁹ insularum sardinie ⁊ eusebi⁹ ex italia: oēs epi boni: ⁊ predicatores veritatis arripiuntur ⁊ tradūtur exilio: nullā habētes culpā: nisi qꝫ in arrianā noluerūt cōsentire vesaniā neqꝫ in calumnijs subscripserūt nr̄is. De maximo aūt ⁊ optimo sene ⁊ vere B cōfessore osio etiā loqui supfluum oib⁹ eñ notū est: qꝫ ⁊ iā hūc exilio depotari fecerūt. Nō eñ ignobilis sed oībus noscitur esse notissim⁹. Cui nāqꝫ non pie fuit synodo aut recte loquēdo nō satisfecit vniuersis? Que ecclesia huius patrociniū memoriā nō hꝫ? Quis aliqñ dolens cū veniret apud eū nō remeauit sanus? Quis indigens cū petisset nō meruit qđ poposcit? Et tñ etiā cōtra huc talia presumpserūt: qꝫ impietas eoruꝫ molimina cognoscēs noluit ppria suscriptiōe firmare. ❡Socrates. ❡Igit iperator illos qdē mittit C in exilium: generale vero cōciliū fieri cogitabat q̄tenus oēs orietales episcopos venientes ad occidentē sī possent ꝯcordes efficeret. Quod cū pter itineris spacia difficile videretur: duplicē tractauit synodū celebrari vt i arimino quidē itali qui tūc aderāt cōuenirēt: orietales aūt in nicomedia bithinie ciuitate. Hoc ergo imperatore tractāte effectus nō euenit vt voluit. Neutrū eñ ꝯcilium sibimet cōcordauit sed vtrūqꝫ diuisuꝫ est. Nā neqꝫ arimino cōuenietes alterutrum inter se ꝯsonare potuerūt: ⁊ orietales in Seleuciā isaurie ꝯgregati aliud schisma sūt passi qđ suo loco narrabitur.

❡Teodoricus. Cap. xvij.

Ego quidem libertati per oia famosissimi habitū A pro veritate dialogū cōtra cō=

ſtātium volo referre: quoniā a fidelibus illius temporis eſt cōſcriptus. Is enim poſt iuliū ſyluestri ſucceſſorē romanā gubernauit eccleſiam. ¶ Cōſtantius imperator dixit. Nos ⁊ eo quod chriſtian⁹ ſis et eps̄ noſtre ciuitatis: dignū hoc iudicauimus vt euocantes te moneremus quatinus cōmunionē ſceleſtiſſimi athanaſij ⁊ ineffabili ſuperbia detenti abnegare non differas. Hoc enim terrarum orbis bene fieri comprobauit et ſynodali ſententia alienum eccleſiaſtica communione decreuit. Liberius epiſcopus dixit. O imperator iudicia eccleſiaſtica decet cum maxima proferri iuſtitia. Quapropter ſi videtur pietati tue diſceptationē iube cōſtitui: ⁊ ſi apparuerit athanaſius cōdēnatione dignus: tūc ſecūdū eccleſiaſtice conſequētie formam proferatur in eū digna ſententia. Non enim poſſibile eſt cōdēnare virū de quo nihil examinatum eſt. Conſtantius imperator dixit. Uniuerſus mūdus adiudicauit eius facinora: ſed ille ſicut ab initio tēpus illudit. Liberius epiſcopus dixit. Quicūq; ſubſcripſerūt nō ipſi viderunt que geſta ſunt: ſed propter gloriam ⁊ timorem ⁊ ne a te contumelias paterentur acquieuerunt. Imperator dixit. Quid eſt gloria ⁊ timor ⁊ cōtumelie? Liberius dixit. Quicunq; gloriam dei nō diligūt tua magis dona proponunt. Quē ergo iſti nō viderūt nō examinātes adiudicauerunt quod eſt chriſtianitatis alienū. Imperator dixit. In facie itaq; cōdēnatus eſt in concilio tyri cōtra ⁊ in cōcilio contra eū pariter decreuerunt omnes totius orbis epiſcopi. Liberius dixit. Nūq; in preſentia ſua homo ille adiudicatus eſt. Quicūq; enim tūc conuenientes condēnauerūt eū: diſcedēte athanaſio a iudicio ſententiā protulerūt. Euſebius eunuchus dixit. In niceno cōcilio alien⁹ a catholica fide probat⁹ eſt. Liberi⁹ dixit. Quinq; ſoli iudicauerunt ex his qui cum nauigio venerunt in marcote ques miſerūt ad accuſationē ei⁹ vt ɔtra eū geſta cōficerent. Horū itaq; q̄ deſtinati ſunt duo mortui: theogni⁹ ⁊ theodorus reliqui vero tres viuūt: hoc eſt maris valēs ⁊ vrſatius ab his q̄ miſſi ſunt ſardice propter hāc cauſam ſynodus celebrata eſt qui in ſynodo libellos obtulerūt veniam poſtulantes: qm̄ in marcote p calūniā ex vna pte cōtra athanaſiū geſta cōfecerūt. Libellos eorū nūc pre manibus habemus. Cui horū nos credere ⁊ communicare cōuenit imperator? his q̄ primit. ſ dānauerūt ⁊ veniā poſtea popoſcerūt: an eis qui adhuc hec accuſare cōtēdūt? Epicticus eps̄ dixit. O imperator nō fidei cā hodie neq; iudiciorū eccleſiaſticorū ſermonē facit: ſed vt apud ſenatores in romana cōſtitutos vrbe gloriet̄ quaſi ſuperauerit principem. Imperator ad liberiū dixit. Quota pars es totius orbis qm̄ tu ſolus hominē vindicas nephandiſſimū: vt orbis terrarū pacē eccleſieq; diſſoluas? Liberius dixit. Nō eo q; ego ſum ſolus fidei cā minuet̄: nā ⁊ antiquitus tres ſoli reperti ſunt reſiſtentes pcepto regis. Euſebi⁹ eunuch⁹ dixit: imperatorē noſtrū nabuchodonoſor feciſti. Liberi⁹ dixit. Nō ſed ita irrōnabiliter adiudicandus eſt hō q̄ nō eſt examinat⁹? Hec ergo peto primitus generalē proferri ſubſcriptionē cōfirmantē fidē in nicea ꝓlatā vt ita reuocauit ab exilio fratribus noſtris ⁊ in locis ꝓprijs reſtitutis: ſi hi q̄ turbas pariūt eccleſijs viſi fuerint apoſtolice fidei cōſentire. Tūc apud alexādriā ɔuenientes eo ꝗ vbi accuſati ⁊ accuſatores ſunt ⁊ defenſor eoꝝ examinata cā poſſum⁹ ꝓferre ſententiā. Epicticus epiſcopus dixit. Sʒ curſus public⁹ nō ſufficit ſubiectui epiſcoporū. Liberius dixit. Eccleſiaſtice cauſe publico curſu nō egēt. Eccleſie namq; ſufficiūt vſq; ad mare pducere ſuos epiſcopos. Imperator dixit. Que dudum ſuſceperūt formā: ſolui nō poſſunt. Plurimorum namq; epiſcoporū debet valere ſententia. Tu ſolus es q̄ amicitias illius ſcelerati deludis. Liberius dixit. Imperator nūq; audiuimus abſente accuſatore iudicē eius ſcelera ꝓferentē: niſi q; propria videntur hec odia. Imperator dixit. Omnibus quidem nocuit in communione nulli tamen ita ſicuti mihi. Cui dum non ſufficeret interitus fratris mei maioris: neq; beate memorie conſtantē ceſſauit in meis inimicitijs frequenter impellere: niſi nos maiori manſuetudine

detēti impellētis momēta tēperassem⁹. Nulla itaq; mihi victoria est neq; cōtra magnentiū vel sylnanū nisi illū scelestū ab ecclesiasticis reb⁹ expulero. Liberi⁹ dixit. Noli p epos tuas vindicare inimicitias. Manus eñ ecclesiasticoꝝ ad sanctificādū vacare debēt. Quapropter siti bi videt: iube vocari ad loca ꝓpria sacerdotes ꝛ si concordes apparuerint ei quē nos i pñti defendimus scḋz fidē orthodoxam in nicena synodo cōstitutā: tūc cōuenientes ꝓuidebūt ꝑ mūdi pace ꝛ homo q̄ nō peccauit non reprobaret: iniuste. Imperator dixit: vnū est q̄ð querit. Uolo eñ te amplectētem ecclesiasticā cōmunionē rome denuo destinare ꝛ propterea cōcorda paci ꝛ subscribēs rome reuertere. Liberius dixit. Rome iā fratrib⁹ valedixi. Maiores eñ sunt ecclesiastice sanctiōes q̄ȝ rome habitatio ciuitatis. Imperator dixit. Ergo triū dierū spaciū ad deliberationē habes si vis subscribere rome reuertere: aut certe cogita in q̄ vis deportari locū. Liberius dixit. Spaciū trium dierū rōnem nequaq̄ȝ mutare pōt. Quapropter vbi vis dirige me. Imperator autē post duos dies examinato liberio et nequaq̄ȝ a suo ꝓposito euocato iussit eū berea tracie exilio deportari. Egredienti liberio imperator ad expēsas q̄ngētos solidos destinauit. Tūc liberius deferēti dixit. Uade da eos imperatori: op⁹ eñ hȝ suis militibus erogare. Similiter et augusta tantos ei dixerit. Liberi⁹ dixit. Redde hoc imperatori op⁹ eñ hȝ hec ad expēsas militū suorū. Si aūt imperator hec nō hȝ opus det eos auxentio ꝛ epicti co Illi eñ opus hec habēt. Dūq; ab eis nihil accepisset eusebius eunuch⁹ obtulit ei alios solidos. Cui liberius ait. Totius orbis ecclesias desolasti ꝛ tāq̄ȝ dānato mihi hec affers? vade prius disce esse christian⁹. His itaq; gestis post tres dies nihil accipiens missus exilio est.

¶ Capitulum. xviij.

Veritatis itaq; pro pugnator ꝛ victor trachiā sicut iussum fuerat vsq; puenit. Duobusq; transactis annis cōstantius rome venit. Procerum vero senatorūq; coniuges rogabant viros suos vt constantio supplicarent: quatinus pastorez gregibus restitueret. Aiebant enim q̄ nisi flecterēt animum principis eos ipse relinquerent ꝛ ad pastorem illum maximum properarent. At illi dixerūt. Nos furorē principis formidamus ne forte aliquam veniam promereamur. Sed vobis inquiunt magis rogantibus forsitā parcet. Et vnum alterius fiet aut preces suscipiet aut si flecti nequiuerit sine aliqua iniuriā vos dimittet. Hoc consilium mulieres ille laudibus maximis proferēde percipientes cum ornatu solito adierunt imperatorem quatinus ex veste sublimi insignes eas et nobiles arbitratus reuerētiam eis haberet ꝛ parceret. Adeuntes enim principem tali voce clamabant. Miserere tante ciuitatis pastoris prouidentiā non habentis q̄ lu porum patet insidijs. At ille respōdit: nō egere pastore alio ciuitatē. Esse nāq; pōtificem qui eorum curam haberet. Post magnum namq; liberiū quidam diaconorum eius felix nomine fuerat ordinatus. Is expositam in nicea fidem inconcusse seruauit: sed corruptoribus eius sine discretione cōmunicabat. Nullus tamen rome habitātium in basilicam ingressus est cū ille intus astaret. Hoc autem etiam matrone ille imperatori dixerunt. Qua gratia flexus/ precepit illum inter omnes egregium reuocari et vtrunq; ecclesiam gubernare communiter. His ergo literis in scircēsi spectacula relictis populus clamabat iustam principis esse sententiam vt sicut dupliciter coloribus diuisi sunt speculatores: sic oportere alterutrum his/ alterutruȝ alijs presidere. Cum ergo primitus principis literis sic fauissent: postea commoti communi voce clamauerunt. Unus deus christus vnus episcopus. Ipsas enim voces ꝛ ego iustum ponere iudicaui. Post has vero christo amabilis populi pias ꝛ iustitia exornatas voces sanctissimus quidem liberius est reuersus. Felix autem recedens habitauit aliam ciuitatem.

¶ Socrates.

¶ Capitulum. xix.

EA tẽpestate leon/tio moriẽte qui hereticum etiaz diaconum ordinaue rat: eudoxius germanice episcopus que est ciuitas syrie cũ esset tũc rome presens finxit sibi causam necessitatis incumbere: ⁊ impe= ratori callide locutus/quasi ciuitas ger= manicioꝝ cuius prouidentia atq3 cu= stodia indigeret: petijt vt remearet ad ꝑ pria. Quem princeps nihil prospiciens abire dimisit. At ille cubicularios co= operãtes habẽs relicta ciuitate sua an= thiochenũ vsurpauit episcopatũ. Foue re nãq3 studebat Eciũ. Ob quaꝫ rem ni= sus est cõcilium facere/ sacerdotiu3: ⁊ or= dinationẽ ei restaurare dyaconatus. Qḋ nequaq3 gestum est eo q̄ magis valeret odiũ cõtra Ecium q̄3 Eudoxiũ desideriũ. Et de his quidem tãtum nosse sufficiat.

¶ Capitulum.xx.

COꝛuz igitur q̄ ari/mino conuenerũt oriẽtales ea que de athanasio gesta sunt taciturnitati tradẽtes ad conciliũ se occurrisse dicebant. Quo= rum studio coherebãt vrsatius ⁊ valẽs q̄ ab initio quidẽ arrianum dogma tenue rant. In medio autem omousianis con= senserant dato libello romano pontifici sicut iam dictuz est. Isti nãq3 semper ad partes pro tempore valentium declina= bant. Quorum adiutores erant germi= nius: auxentius: dimophilus: ⁊ gayus. Dum ergo in concilio presentium alter aliud proponere conaretur: tũc vrsatius ⁊ valens dicebant omnia q̄ de fide dicta sunt debere suspendi: ⁊ suscipiẽdam no= uellam expositioneꝫ quã pauloante/syr= mio conuenientes ediderant. Hec dicẽ= tes ⁊ chartulã pre manibus habẽtes le= gi fecerunt secundũ expositionẽ fidei syr mio prolatã quã ibi quidem sicuti ṗdixi celauerunt. Arimino aũt/ostensa est. Cu ius exẽplar hoc est. ¶ Credimus in vnũ ⁊ verũ deũ patrẽ omnipotentẽ creatorẽ ⁊ opificẽ omnium. Et in vnum vnigeni tũ filiũ dei ante om̄a secula: ⁊ ante omne principiũ ⁊ ante omne qḋ opinari põt tẽ pus ⁊ ante omnẽ perceptibilẽ opinionẽ natũ impassibiliter ex deo ꝑ quẽ ⁊ secula perfecta ⁊ omnia facta sunt. Natuz au= tem vnigenitũ soluz ex solo patre/deum ex deo similẽ generãti patri secũdũ scri= pturas: cuius generationeꝫ nullus nouit nisi solus q̄ genuit eũ pater. Hunc noui mus vnigenituz eius filiũ nutu paterno venisse de celis ad destructionẽ peccati ⁊ natuz ex maria virgine: ⁊ cũ discipulis cõuersatũ ⁊ oẽm cõplesse dispẽsationẽ/se cundũ paternã volũtatẽ: crucifixũ ⁊ mor tuũ ⁊ ad inferos descẽdisse: ⁊ q̄ ibi erant dispẽsasse: quẽ ianitores inferni vidẽtes expauerũt ⁊ die tertia resurrexisse: ⁊ cũ discipulis cõuersatũ: ⁊ quadraginta die bus expletis in celos ascẽdisse ⁊ sedere a dextris patris: ⁊ vẽturũ nouissima die in gloria patris ad reddẽdũ vnicuiq3 secũ= dũ opera sua. Et in spiritũ sanctũ/quem ipse vnigenitus dei filius iesus christus mittere compromisit generi hominũ cõ= solatorẽ/secũdum q̄ scriptũ est. Uado ad patrem meũ ⁊ rogabo eũ ⁊ alium conso= latorẽ mittet vobis spiritum veritatis/ ille ex meo accipiet ⁊ docebit ⁊ cõmemo rabit vobis omnia. Nomẽ vero substan tie eo q̄ simpliciter a patribus positũ ia populis ignoretur: ⁊ scandaluz faciat: ⁊ quia nec scripture hoc continẽt placuit abrogari ⁊ omnino nullã memoriã sub= stantie in deo esse de cetero/eo q̄ diuine scripture nusq̄3 de patris/substãtia filiiq3 meminerint. Similẽ vero dicimus filiũ patri ꝑ omnia sicut sancte scripture di= cunt ac docent. ¶ His itaq3 lectis cõsur= gẽtes quibus hec displicebãt aiunt. Nõ fide egentes hic venimus. Integrã nãq3 seruamus quã percepimus ab initio: sꝫ magis vt si qua circa hec nouitas sit om nino ꝓhibeamus. Si ergo hec q̄ lecta sũt nullã faciũt nouitatẽ: aperte iã anathe= matizate heresim arrianaz sicut ⁊ alias hereses regula ecclesie tãq3 blasphemas abiecit: q2 eni blasphemium arrij dogma turbas ecclesie q̄ etiã nũc fiũt excitauit: atq3 seditiones toto orbi terrarum valde notissimũ est. Hec ergo ꝓpositio dum ab vrsatio ⁊ valente ⁊ reliquis suscepta non fuisset: ad plenũ diuisit ecclesiã. Alij nãq3 his q̄ arimino sunt lecta cõsenserũt. Alij

vero nicenaꝫ denuo roborauerũt fidem. Deriserũt aũt subscriptionẽ illiꝰ lectionis: ⁊ maxime athanasiꝰ alexãdrine ciuitatis ep̃s in ep̃la quã suis familiaribus destinauit. Quã q̃ legit inueniet ꝙ forti dictione sit plena. ℭ Theodoricꝰ. ℭ Dicebãt aũt arriani conuenĩetes arimino: volẽtes hesperij suadere simplicibus: q: nõ oportet ꝓpter duo verba q̃ nec inuenirẽtur scripta separari corpꝰ ecclesie: sed similẽ per omnia profiteri filiũ genitori: substãtie vero tacere nomẽ. Sꝫ fallatiã sentiẽtes horũ omousiani põtifices eos abdicauerũt. Ipsi vero literis insinuauerũt imperatori ꝓpriã volũtatẽ / dicẽtes filios se esse patrũ niceni ꝯcilij pariter ⁊ heredes. ℭ Socrates. ℭ Hoc tñ sciendũ qm̃ synodus q̃dẽ vrsatiũ ⁊ valẽtẽ: auxentiũ ⁊ germinũ: gaiũ ⁊ dinofilũ: eorũq; socios cõdẽnauit: arrianũ dogma anathematizare fugiẽtes. Qui ꝓpter hãc dãnationẽ indignati ad principẽ celeriter aduenerũt: portãtes lectã in concilio fidẽ.

ℭ Theodoricus.

ℭ Apertiꝰ aũt integrã fidei regulã eorũ epistola ad cõstãtiũ scripta mõstrauit. Cuius verba sunt hec.

ℭ Capitulum. xxi.

Diuina iussione et

precepto pietatis tue olim dogmatizata cõfidimus. In ariminuꝫ nãq; ex vniuersis occidẽtalibus ciuitatibus oẽs cõuenĩetes simul episcopi: vt ⁊ fides catholica cognosceretur ecclesie: ⁊ q̃ cõtraria sapiũt panderent. Multũ nãq; disceptantibus nobis inuenimus optimum esse, statutã fidem antiquitus permanere / quã etiã prophete euangelia necnon apostoli per iesum christũ dñm nostrum predicasse noscũtur. Qui ⁊ tui regni protector / neq; salutis auxiliator est: quatenus hanc tenentes custodiamus ⁊ custodientes ad finem vsq; seruemus. Incongruum enim nephariũq; videtur ex his q̃ recte iusteq; diffinita sunt aliquid permutare: idest horũ qui nicea ꝯmuniter cum gloriosissimo constantino tuo patre ⁊ iperatore deliberata atq; defixa sunt. Quorum doctrina atq; sensus, discurrit atq; predicatus est in omnium hominũ auditus atq; mentes. Hec fides sola arrianam heresim expugnauit ⁊ perdidit: per quam non illa sola sed etiaꝫ relique hereses sunt damnate. Cui vero addere q̃cq; incautũ est: ⁊ auferre periculosum. Et siquidẽ horũ alterũ fiat: erit inimicis facultas augendi q̃ volunt. Quapropter vrsatius ⁊ valẽs qm̃ participes ⁊ cõcordes arriani dogmatis erãt: a nostra sunt cõmunione segregati. Quã vt reciperẽt cognoscẽtes delicta quibus peccauerũt penitẽtiã atq; veniã, impetrare poscebãt et rescripta eorũ hec ita se habere testãtur: per que criminũ veniã cõsecuti sunt. Erat eñ tẽpus quo hec gesta noscũtur: quando mediolana synodus celebrata est presentibꝰ ecclesie romane presbyteris cognoscẽtes simul etiã post mortẽ dignissime memorie nominandi Constantini: cũ omni integritate ⁊ examinatiõe cõscriptã exposuisse fidẽ. Qui cũ ab hac luce baptismate ꝑcepto discesserit ⁊ ad premia debite pacis abierit: incongruũ esse iudicamus post illum aliq̃d nouitatis admittere: tantosq; sanctos confessores ⁊ martyres ⁊ huius dogmatis cõscriptores: inuentoresq; despicere q̃ secũdũ antiquã ecclesie sanctionẽ ꝑ oĩa sapuisse noscunt. Quorũ fidẽ deus in tẽpora imperij tui transmisit: ꝑ dñm nostrũ iesum xp̃m per quẽ tibi imperiũ tale cõcessum est vt etiã nostri orbis terminos obtineres. Rursus ergo infelices isti: ⁊ sapiẽtia vilissimi: scꝫ vrsatius ⁊ valẽs ꝑsumptione nepharia impie cogitatiõis predicatores semetipsos annũtiarẽt: ⁊ veritatis terminũ mutare cõtẽdũt. Dũ eñ secũdũ tuũ preceptũ concilij iura celebrarẽtur / illi concilium sue fallacie nudauerunt. Nitebãtur enim calliditate quadã atq; seditione aliq̃d nouitatis inserere. Huiusmodi enim malitie captos inuenimꝰ germanũ quendam ⁊ auxentium: ⁊ gaium hereliuij contentionemq; facientes. Quorum doctrina vna quidem existens vniuersam molẽ blasphemiarũ trãscẽdere cõprobat. Qui cũ viderẽt nos neq; sue volũtatis esse: neq; cõcordes horum que male sapere videbantur: a nostro se concilio mutauerunt vt quasi aliud cõscri=

bere viderētur. Erat vero tēpus breue:
quod etiā eorū aperuit voluntates. Sed
vt nō semper ecclesiastice cause in easdē
currant cōcussiones. Nam turba atq; se
ditio repetita vniuersa cōfundit firmuz
nobis visum est vt que dudum decreta
sunt legaliter immutabiliterq; seruent.
Predictos aūt viros a nostra communio=
ne secernim⁹. Qua causa legatos ad tuā
mansuetudinē misimus cōcilii sentētiā
per nostrā denūtiaturos epistolā. Lega
tis aūt pre oibus ista pcepimus vt veri=
tatē affirmēt ex priscis & iustis rationib⁹
exponētes: q̄ etiā tuā religionē instruāt:
quoniā nō sicut ait vrsatius atq; valēs:
erit pax si qd instarum sanctionū fuerit
immutatum. Quō enī pax esse credenda
est apud eos qui pacis iura subuertunt?
Contentio enī & seditio per hec inter re
liquas ciuitates & ecclesiam romanā po
tius oriet. Quapropter tue mansuetudi
ni supplicamus vt placidis auribus no
stros legatos et oculo tranquillo respi=
cias neq; ad iniuriam defunctorum no=
ui aliquid immutari pmittas sed pma=
nere non sinas in his que a progenitori=
bus definita atq; sancita sūt q̄ppe quos
oia cū deliberatiōe atq; sciētia & spū sctō
celebrasse cōfidim⁹. Ea enī q̄ ab illis nūc
innouant: credētibus quidē incredulita
tē inserūt: nō credētibus vero credulita
tē. Supplicamus itaq; vt pcipias eos q̄
per diuersa loca detinent: quos & etatis
grauamen & angustia paupertatis affli
git ad propria remeare: ne desolate sub=
leuatis epis videant ecclesie permane=
re. Sup hec etiā hoc rogamus: vt nihil
hic que iam terminata sunt aut addat
aut adimatur: sed omnia inuiolata per=
maneāt: q̄ et a pietate tui patris et tuis
quoq; cōseruata tēporibus: neq; de cete
ro nos fatigari & a propriis parhochiis
alienos esse permittas quatenus epi cū
pprio populo in pace orare: & diuino cul
tui vacare possint: supplicantes deo pro
pace tui imperii pariter & salutis quā ti
bi diuinitas in ppetuū largiat. Nostri
vero legati epo⁊ subscriptiones & nola
deferūt: q̄ etiā lectione diuine scripture
religionē tuā poterūt edocere. ¶ Socra
tes. ¶ Hec itaq; sy B uedus scri=
psit: per epos destinauit. Ursatius aūt &
valēs eo⁊ preuenientes aduentū deroga
uerūt cōcilio ostēdētes impatori exposi=
tionē fidei quā portabāt. Imperator ar=
riano dogmati fauens indignatus ad=
uersus synodum: & vrsatium atq; valētē
potius honorauit. Quāobrem qui cōcilio
fuerāt destinati tardauerūt: nō valētes
impetrare responsum. Sero tamē ad sy=
nodum constātius per presentes episco
pos huiusmodi scripta direxit.

¶ Capitulū.xxij.

Constātius victor

ac triumphator augustus
vniuersis epis arimino cō
gregatis. Semp equidē et
pro oibus cogitare nos de
sacra & adorāda lege nō ignorat nr̄a beni
gnitas. Nūc aūt viginti quos vr̄a sapia
destinauit epos: legatiōis sue cā: iterim
videre nequiuimus cū sit nobis necessariū
circa barbaros iter. Et sicut nr̄is decet
aio puro ab oi cogitatione vtilitatē diui
ne legis examinare. Iussim⁹ igit epos i
adrianopoli nostrā sustinere regressionē
vt cū vniuersa res publica fuerit bn̄ di=
sposita: tūc q̄ gesserit audire possim⁹. Vr̄e
aūt stitati nō videat onerosuz eo⁊ expe
ctare regressū: vt dū redeūt nr̄m vobis re
ferētes responsuz pducere possitis ad ter=
minū q̄ ecclesie catholice vtilia eē noscūt.
Has itaq; suscipiētes epi talia denuo re
scripserunt. ¶ Capitulum.xxiij.

Literas clementie:

tue suscepim⁹ dn̄e deo ama=
bilis imperator: quib⁹ conti
net q; ppter necessitatē pu=
blicā interim nō potuistis nostros vide
re legatos: nosq; iubetis vt eo⁊ sustinea
mus aduētū donec que a nobis decreta
sunt et nostris progenitorib⁹ consonare
noscuntur: ab eis pietas vr̄a cognoscat.
Quāobrem et nunc per has literas pro
fitemur atq; firmamus nequaq̄ nos a
proposito nostro recedere hoc etiā nr̄is
legatis iniūximus. Supplicam⁹ igit vt
aio tranquillo & pn̄tes nr̄e mediocrita=
tis literas relegi iubeas: vt illa que per
legatos nostros mandauimus liben=

ter accipias. Illud itaq nobiscu cōsiderari tua mansuetudine debet quanta sit modo tristitia quantusq meror: vt beatissimis tēporibus tuis tāte ecclesie priuate videātur epis. Et ppterea rursus tuā clementiā deprecamur domine deo amabilis imperator: vt añ asperitatem hyemis si tñ vestre placet pietati nos ad nr̄as ecclesias remeare pcipias quatinus etiam nūc possimus olpotēti deo r dño saluatori nostro xp̄o eius filio vnigenito pro tuo imperio solennes oratiōnes celebrare cū populo. ¶ Cap. xxiiij.

Um hec scripsisset r modicum sustinuissent tēpus imperatore nullū donāte responsum ad ciuitates pprias recesserūt: princeps aūt cū r prius cōtēderet arrianā secta p eccl'ias seminare: occasionē lurie sue illorū habuit discessionē dicēs: se cō tēptū eo q pter iussionē ei' cōciliū viderēt eē solutū. Quapropter vrsatio r his q circa cū permissionē dedit cōtra ecclesias agendi fiducialiter quodcunq placuisset. Explanationē vo lecte in arimino fidei iussit per ecclesias italias destinari: precipiēs vt nolētes in ea subscribere pellerentur ecclesiis r in eorum locis alij subrogarentur episcopi.

¶ Socrates. ¶ Capitulum. xxv.

Rsatius aūt eiusq consentanei ab italia discedētes venerūt ad ciuitatē trachie noie nicā. Quo breui tēpore ɔmorātes aliud fecere ɔciliū. Et lectā i arimino expositionē fidei greco iterptātes elodo publicatā cōfirmauerūt et postea diuulgabāt eā eē fidē q ab vniuer sali ɔcilio r dictata erat r edita nicevt siñitudine nois niceni simpliciores hac subreptiōe deciperēt: putabāt eñi l nicea bithinie eē dictā fidē s nihil pfuit eis tale ɔmētū. Post paululū nāq cōfusi atq derisi sunt. ¶ Sozomenus. ¶ Capi. xxvi.

Terea sentiēs athanasius sibi insidias preparari nequaq ad imperatorem venire presumpsit neq hoc vtile iudicauit: sed electos ex egypto quinq ēpos: inter quos serapionē thumimēsem virū pcipua vita sanctū r ad loquēdū valde copiosum: mittit ad principē tūc in occidēte degentē. Cū quib' etiā tres presbyteros p quos sibi placaret imperatorē r pro derogationib' satisfacerēt inimicorū aliaq facerēt que ei vl' ecclesiis expedirēt. Quibus nauigātibus paulopost litere venerūt imperatoris euocātes eū. Ob quā rē athanasius r pp'ls est turbatus cū neq heretico imperatori obedire cautū esset: neq reluctari sine periculo: Uerumtñ ire distulit r literaꝝ potitor sine effectu reuersus est. Superueniēte aūt estate veniēs alius ab imperatore missus cū prouincie iudicibus cogebāt eū. Clerocq nimis erat infest'. Porro populum paratū videns ad bellū etiā iste reuersus est. Nō multo post tēpore cōgregant ex egypto r libia legiōes. Et cū nūtiatum fuisset celari athanasiū in ecclesia q vocat theone assumēs milites dux eorū r hilariū ab imperatore denuo destinatū: inopinate fractis ianuis l ecclesiā introiuit. Et vbiq requirēs athanasiū nō inuenit. Dicit eñ q sepi' diuino nūtio pericula multa fugerit sicut etiam de prouidente hoc discrimen euasit.

¶ Sozomenus. ¶ Capitulum. xxvij.

Ex his et huiusmodi factis: ei a deo prenūtiatis a paganis r hereticis appellabat magus. Sermo nāq fert eo q aliquādo eo procedente per ciuitatē contigit auolātē corniculam clamitare. Quo facto astans multitudo paganoꝝ velut mago derogantes: petebant vt eis aperiret quid cornicula illa significaret. Ille vero fert silētio dixisse subdēs. Cras latina lingua dies vētura significat. Hoc ergo clamās tristē vobis existimo significat diē imperatoris romani iussionē. Et ita cōtigit vt athanasii sermo s derisus fuerit venerit ad effectū. Altera nāq die principis litere veniūt ad iudices: iubētes vt pagani sua ingredi nō pmitterent ad tēpla: neq solēnes suprstitiones festi=

nitateſqꝫ celebraret. Tūcergo feſtiuitas coꝝ venerabilis generaliſqꝫ deſtructa. ¶ Socrates. ¶ Capitulum.xxviij.

Cum igitꝛ frequenter ſicuti dictū eſt athanaſius picula declinaſſet: clerus ꝛ ppl's ei fauēs tenebat eccleſias: donec pfectꝰ vt dictum eſt egypti ꝛ dux militū eijciētibꝰ eos ꝛ ſuſtinētibꝰ georgiū eas cōtraderēt. Qui non multo poſt venit ꝛ eccleſias ſuo iure poſſedit. Qui dū pter ſcḣema ꝛ mores ſacerdotij violētus exiſteret ꝛ maxime circa athanaſij laudatores qbꝰ vtiqꝫ vincula ꝛ plagas viris ꝛ feminis velut tyrānus īferebat: accēſus poplꝰ pene peremerat eū: niſi vix ereptus fugiſſet ad principē. Quo facto rurſus ſequaces athanaſij eccleſias multo tpe tenuerūt. Quas iterꝝ veniēs dux egypti georgij noſcit tradidiſſe fautoribus. Poſt hec autē exceptore principis veniente multi alexādrinoꝝ ſupplicio traditi ſunt. Poſtqꝫ etiā ipſe georgius terribilioꝛ ſuperuenit ꝛ priori tpe magis odibilis tāqꝫ q moueri principē ad multoꝝ necē. Cui B vtiqꝫ derogabant egyptij monachi quoꝝ gloriā multitudo vniuerſa ſequabaꝛ ꝛ vera coꝝ teſtimonia iudicabāt: qꝛ ſumme philoſophie virtute degebant. ¶ Theodo.

¶ Qui igitur expoſitā fidē nice trachie oēs accuſant milites veritatis: ꝛ pcipue habitantes heſperiā teſtantur litere ab eis ad illyricū deſtinate. Quaꝝ literarū autoꝛ fuit eps eccleſie romane tunc damaſus qui poſt liberium pōtificatus iura ſuſceperat multis virtutū ornatus inſignibus: habuitqꝫ i his literis nonaginta cōſortes ex italia atqꝫ gallijs in romana vrbe cōuenientes. Quoꝝ noia pp̄ter multitudinē ponere diſtuli. Tertius autem epiſtole talis eſt. ¶ Capitulū. xxix.

Damaſus ꝛ valerianꝰ ꝛ ceteri epi Dilectiſſimis fratribus in illyrico conſtitutis epis in dño ſalutē. Credimus ſanctā fidem veſtram in apoſtolorum eruditionē fundatam hanc tenere: ꝛ hanc populis vniuerſis exponere: que videlicet a conſtitutis patrū nulla ratione diſſentit per quos iuſtū eſt ceteros erudiri. Sed relatione gallicanoꝝ venetoꝝ fratrū quoſdā hereſibus fauere cognouimꝰ. Quod malū nō ſoluꝫ cauere debēt epi ſed etiā reluctari cōtra ea que geſta ſunt imperitia aut ſimplicitate quoꝝdā prauis interpretationibꝰ deceptoꝝ. Varijs ergo doctrinis non docet labefactari: ſed magis patrū noſtroꝝ roborari ſententam. Auxenciū igitur mediolani precipue in hac cauſa dānatū eſſe preſcriptū eſt. Unde iuſtū eſt oēs in vniuerſo romanoꝝ orbe doctores legis: ea que legis ſunt ſapere/ꝛ nō fidē doctrinis varijs maculari. Itaqꝫ dū primū hereticoꝝ cepiſſet nequitia pullulare ſicut etiā nūc blaſphemia nephandoꝝ patet arrianoꝝ. Tunc patres noſtri trecēti decē ꝛ octo electi: habito tractatu in vrbe nicena hunc muꝝ firmiſſimū contra arma diabolica ſtatuerunt: ꝛ hoc remedio venena mortifera ſunt expulſa vt pater ꝛ filius vnius diuinitatis/vnius ꝟtutis/vniuſcuiuſqꝫ magnitudinis debeat credi vniuſqꝫ eſſētie ſiue ſubſtantie ſimul ꝛ ſpūſſanctus. Aliter vero ſapientes alienos eſſe a noſtra cōione iudicauerūt. Queꝫ terminū ſalutarē adorabilēqꝫ deliberationē corrūpere quidā alijs cogitationibus atqꝫ temerare voluerūt. Sed in ipſo principio ab his ipſis qui in arimino renouare atqꝫ retractare cōpellebātur vſqꝫ ad hoc cauſa correpta eſt: vt confiterentur alia ſibi circūuentione ſubreptū aut certe qꝛ non intellexerunt patrū ſentētie in nicea cōſtitute hoc eſſe cōtrariū. Neqꝫ eñ preiudiciū aliquod fieri potuit p numerū arimino cōgregatum: quādo cōſtat neqꝫ romanum epiſcopū cuius ante omnia decebat eos expectare decretum: neqꝫ vincentiū qui tantis annis epiſcopatum inuiolabiliter cuſtodiuit: neqꝫ alios talibꝰ prebuiſſe conſenſum: maxime dum ſicut prediximus iſti ipſi qui per cōuentionē declinaſſe videbantur ipſi denuo vtētes meliori conſilio: hec ſibi diſplicere teſtati ſunt. Perſpicit itaqꝫ veſtra ſalubritas hanc ſolā fidem que nicea apoſtoloꝝ autoritate fundata eſt eſſe perpetua fir=

nitate seruandam: et simul orientales hoc facere nobiscum qui se catholicos esse cognoscunt: occidentales etiam gloriari. Credimus autem languentes in isto conamine: non tarde nostram sperados esse coronem: et ab eis episcopatus nomen auferri quatinus populi eorum liberati errore respirent. Nullo enim modo a deceptione poterunt corrigere populum: qui deceptionis laqueo detinentur. Concordet igitur cum omnibus dei sacerdotibus etiam charitatis vestre sententia in qua vos stabiles ac firmos existere iudicamus. Sic ergo etiam nos vobiscum recte credere debemus vestre nos charitatis letificare reciprocis literis. Ualete fratres charissimi. Sed et marinus athanasius in epistola quam scripsit ad afros taliter de ariminensi concilio disputauit

¶ Sozomenus. ¶ Capitulum .xxx.

His itaque prolatis quis recipiat eos qui ariminense aut aliud concilium preter nicenum nolare presumunt: aut quis non habeat eos odiosos qui respuunt quidem constituta patrum: et ea que nuper arimino contentiose atque violenter composita sunt preponunt? quis istis concordabit hominibus neque propria recipientibus: nam in suis decem et amplius sicut predixi conciliis alio tempore aliud conscribentes manifesta sunt: quia singula eorum accusare noscuntur. Et hoc patiuntur quod tunc iudei proditores perpessi sunt. Nam sicut illi relinquentes solum fontem aque viuentis lacus sibimet foderunt qui aquam continere non possunt quod scriptum est apud hieremiam prophetam: sic et isti reluctantes vniuersali concilio foderunt sibi multa concilia que apud eos inania et virtutem non habere manifesta sunt. Non igitur patiamur eos qui preter nicenum ariminense presumunt: vel aliud nominare concilium cum: et ipsi qui ariminense suscipiunt ignorasse que in eos gesta sunt noscuntur: nam tacere potuerant. Nostis enim charissimi cognoscentes et vos a vsis quam tunc interfuerunt arimino: quoniam vrsatius et valens eudoxius et auxentius simulque symophilus condemnati sunt: vo lentes aliud quam statutum est nicea conscribere quando compulsi anathematizare arrianam heresim respuerunt cui potius patrocinari conati sunt. Episcopi vero vere integri domini serui recteque credentes: pene ducenti conscripserunt sufficere nicenam solum modo fidem: et nihil amplius nihilque minus preter illam querere velle seu sapere. Hec enim etiam constantio significauerunt qui iusserat celebrari concilium. ¶ Socra.

¶ Capitulum .xxxi. A

Nterea macedonius vicinas constantinopolitane vrbi prouincias ciuitatesque turbabat: excitans ministros proprii languoris aduersus ecclesias: et in cirrico quidem eleusium fecit episcopum: in nicomedia maratonium: qui primum dyaconus fuerat / habens studium constituendi monasteria virorum ac feminarum. Is itaque macedonius episcopatu potitus affligebat eos qui illi consentire fugiebant: et non solum orthodoxos sed etiam nouacianos: sciens eos quoque substantialitatis nomen suscipere. Quorum episcopus agelius persecutione faciente fugiit. Plurimi vero insignes viri detenti / nolentesque ei communicare puniti sunt. Qui post tormenta violenter communionem ore suo suscipere et tenere compellebantur. Ligno namque ora hominum aperientes: eis sacramenta deponebant. Porro mulieres et paruulos arripientes communicare cogebant. Si quis vero contradiceret: mox plage vincula et tormenta sequebantur: ita vt etiam feminarum communicare nolentium mamillas in arca comprimentes absciderent. Aliarum vero aut ferro aut ouis ardentibus eadem membra conburerent. Quod ego ab auxono sene qui eadem supplicia est passus audiui. ¶ Socrates. ¶ Hec igitur macedonii pro christianitate orte sunt actiones / cedes / pugne / sollicitationes / intestina bella. Que res non solum apud eos qui ledebantur: sed etiam apud familiares ei odium vehementer excitauerunt. Offendit autem etiam ipsum imperatorem B et pro hoc et pro alia huiusmodi causa. Domus in qua erat arca Constantini principis corpus habens: ruinam minabatur.

Ideoq custodes eius z qui ad oratione intrabant erant positi sub timore. Macedonius ergo cogitauit imperatoris ossa transferre ne arcam ruine casus cōprimeret. Hoc agnoscentes populi prohibebant dicētes: nō oportere principis ossa migrari ne quasi exorbiri ossa viderent. Ob quā rē in duas partes populus est diuisus: aliȷs dicētib⁹ nullā esse ingrato mortuo lesionē aliȷs asserentibus esse nephas. Cū quib⁹ etiā erāt omousij defensores. Macedonius autē paruipēdens verba contradicentium transtulit corpus imperatoris in ecclesiam vbi corpus iacet martyris acatij. Quo facto cōcursus discordantium populorum ad illam venit ecclesiā: z ad manus vsq perueniunt est: ita vt multi hominū morerentur z vestibulū ecclesie ac vicina portic⁹ sanguine cōpleretur. Hoc agnoscēs imperator irascitur cōtra macedoniū z propter eos qui mortui sunt z qz corpus patris ei⁹ absq illius cōsilio migrare presumpserit. Relinquēs ergo gubernatorē hesperiarū partiū cesarem iuli anū: ipse pergebat ad orientem.

Theodoricus. Capitulū.xxxij.

Leontius igitur antiochenus epūs cū esset arrianus A languorē suū celare nitebat. Uidēsq diuisos sacerdotes z ppl'm z alios dicētes/glia patri z filio: alios gloria patri pfiliū z spiritūsctō: ipse sub silētio dicebat orationē z nihil aliud audiebāt astātes nisi cū diceret in secula seculorū. Etsi quidē hoc nō maligne fecisset diceret qz p concordia populi fieret. Sed qz z cōtra milites veritatis acueba tur/z nō nisi hereticos pmouebat/ostendebat celare pestē modo amore ppl'i mō formidine pressus imperatoris qui filiū dissimilē phibuerat dici. Ea siquidē tēpestate ecius magister eunomiȷ ꝗ arriȷ blasphemiā suis opinionib⁹ auxerat: in dyaconat⁹ ordine ministrabat. Sed flauian⁹ z diodorus monachicā ꝗdē amplectētes vitā: clare aūt p aplicis dogmatibus laborātes cū antiocheni leōciū redarguerūt ꝗ cōtra pietatē gerebat insidias dicētes quia elegissent virū studiis maligni imbutū ꝗ impietatis cā culmē sum psisset potētie atq ad ecclesie cladē dyaconatus haberet nomē. Mirabant autē etiā ab aplica cōione suspēdi: z hesperiā venientes eaq callide gerebant aperire. Hoc metuēs leoncius ab officio suspendit eciū. Aliȷs tñ reb⁹ fouebat eū. Porro mirabilis illa societas.i. B flauian⁹ z diodorus sacerdotali ministerio nōdū potiti populis tñ nimiū cōplacētes: noctib⁹ ac dieb⁹ cūctos ad zelū pietatis armabant. Isti nāq primi in duas partes choros psallētiū diuidentes ex successio ne dauidicā melodiā cātare docuerunt. Et hoc in anthiochia primit⁹ fieri cepit. Et dispsum ad terminos toti⁹ orbis vsq peruenit. Isti diuinos amatores ad sepulchra martyrū pnocātes: vigilias celebrabāt cū illis laudātes deū. Hec leontius intuēs phibere ꝗdē iudica C uit incautū cū videret multitudinē valde viris illis optimis adherere. Sed vtēs mā suetudīe smonū poscebat ab eis vt has festiuitates in ecclesiȷs poti⁹ celebraret. Cui⁹ quidē calliditatē integre cognoscētes qđ iubebat egerūt z amatores suos ad eccl'ias cōgregarūt: vt alacriter deū 9cordi voce laudarēt. Sz leontius flex⁹ nō est vt insitua malicia tēperaret. Uultū nāq māsuetudinis gerēs stephanū z flacite celauit iniquitatē. Hos enī aduersarios dogmatis recti suscipiēs lz turpem habētes vitā ad p̄sbyteratus tñ ordinē z dyaconatus euexit. Eos autē ꝗ vniuersis virtutib⁹ ornabātur: z aplica dogmata defendebant: absq honore deseruit hac gratia. Clerus ꝗdē multos habebat hereticos: popl'⁹ vo maxime pro dogmatū rectitudine decertabat ita vt neq doctores illoꝝ blasphemiā suā nudare psumerēt. Quid aūt flacitas z stephan⁹ atq leōcius ipietatis z iniustitie anthiochie gesserint op⁹ pprie oscriptionis exqrit. Nos aūt ad reliq veniamus.

Capitulū.xxxiij.

Germanicia ciuitas est in termino cilicie syrie z capadocie cōstituta. Huius vrbis ecclesie presidebat eudoxius: qui

moriente leontio abripuit anthiochie se dem:⁊ cepit sua ferocitate vineā vastare dn̄icā. Nec⁊ iā celabat sicut leonti⁹ malitiā suā:sed aperte aplicis dogmatib⁹ repugnabat:⁊ orthodoxos multis cladibus affligebat. Eo tpe ancirane ecclesie post marcellū basilius presidebat. Eustachius vo sebastie armenie:qui iniqtatem eudoxij ⁊ rabiem cognoscētes:cōstantio in occidēte posito literis suis indicauerūt. Erāt em̄ imperatori noti:⁊ pter claritatē vite eius fauore potiebātur. Quod dū cognouisset cōstantius antiochenis scripsit:q: non ꝝ ipse eudoxio ecclesie cōcesserit presulatū sicut ille vulgabat:ipsum⁊ eudoxiū expelli ⁊ penas gestoꝝ suoꝝ in nicea bithinie dare precepit:iubēs ibi celebrari consiliū. Ipse em̄ eudoxius egerat apud pontes palatij vt in nicea synodus agerec̄. Sed omniū prescius deus:agnoscens futura ac si iā fuerint gesta:quodā terremotu terribili,phibuit ɔciliū celebrari. Plurimam nāq⁊ ciuitatis partē terremotus ille destruxit ⁊ mltos habitātiū iteremit. Hoc agnoscētes qui cōuenerāt ad suas reuertunt̄ ecclias. Arbitror em̄ hoc dei sapientia gestū,in illa nāq⁊ ciuitate aduersus arriū a sanctis patrib⁹ aplice fidei doctrina plata est. Et forte scōa congregatio potuit illic sentire cōtraria:vt arrianis accusatio eo nole:ꝑberec̄:quo magis simpliciores capere possent tāq̄ illā veterē synodū ꝑferētes. Sed ecclesiarū ꝑspector citius soluit tale cōciliū.

¶ Sozomenus.

¶ In momento siquidem tēporis ciuitate concussa:nec⁊ fugere potuerūt sed primo experimēto periculi sunt.perempti. Dicitur autē ante ꝯ q̄ fieret istā cladem quēdam vrsatium militē preuidisse genere persam:qui sub licinio confessor effect⁹:relicta⁊ militia in turre ciuitatis diuinā phiam exercebat. Cui superna visitatio aperte precepit exire de ciuitate passura q̄ post paululum fierent manifesta:quo facto cū velocitate ad ecclesiā currens nūtiauit ecclesiasticis vt dn̄o supplicarent qui eos ab imminenti periculo liberaret. Quib⁹ cū videretur esse ridiculū reuersus ad turrim pron⁹ lachrymas cepit effundere. Inter ea terremotu superueniēte plurimi perierūt: reliqui vo per agros ⁊ montana dispersi sunt. Ursatius aūt in illa turre repertus est mortu⁹ pnus iacēs sicut solebat orare. Sermo tn̄ est quia antecꝙ̄ moreretur rogauerit deū vt prius ei⁹ finiret vitam q̄ cladē inspiceret ciuitatis in qua pri⁹ xpni,agnouerat ⁊ ecclesiasticaꝫ videbat participat⁹s esse phiam. Is em̄ cōuersatione digna etiam demones effugabat. Quodā nāq⁊ tēpore dū aliquis demonio vexaretur euaginato gladio cepit p totaꝫ discurrere ciuitatē. Cūctis⁊ fugiētibus occurrēs ei solus ⁊ nominās xp̄z sermone mūdauit virū ⁊ fecit ab illo furore desecere. Inter cui⁹ diuersa virtutū ornamēta etiā hoc meminisse conueniret. Erat draco ante nicomediam qui trāseūtes suo flatu perimebat:habebat⁊ cubile circa quandā vallē. Quo veniēs vrsatius orauit. Tū⁊ sponte egrediens ille serpens ac secundo caput percutiēs interemptus est. Hi mihi retulerūt qui eundem vrsatium viderunt.

¶ Socrates. Capitulum.xxxiiij.

Nunc igit̄ de alia synodo quā velut ad instar ariminēsis cōciliū in oriēte. Cōstantius imperator fieri iusserat pauca narrabo. Egerat em̄ primitus vt in nicea bithinie cōgregarent̄ epi. Quorū cōuētū prohibuit maxim⁹ terremotus. Hoc em̄ cōtigit cōsulatu tatia ⁊ cerialis:octaua die mēsis augusti. Tractabāt ergo trāsponere synodū in vicinā nicee ciuitatē. Qd cū displicuisse rursus volebāt i thar so cilicie ɔuenire. Deinde placuit apud seleutiā isaurie q̄ vocat̄ aspera celebrare ɔciliū. Qd factū est ɔsulatu eusebij ⁊ ipaciū. Fuerūt⁊ qui cōuenerūt numero cētū sexaginta. Cū quib⁹ aderat vn⁹ in palatio clar⁹ nole leonas. Quo ꝑsente:qōnē fidei ꝑponēdā imperatoris iubebat oīs culū:similiter⁊ ꝑceptū fuerat adesse laurītiū militē isaurie ducē vt in quo op⁹ eēt epis ministraret. Cōuenerūt ergo vicesimaseptima die septēbris mēsis ⁊ sub gestoꝝ cōfectione disputabāt. Aderāt etiā

exceptores vtriusq[ue] partis verbâ signan
tes:q̄ sub vno apud sabinū coll'e ta repe
riūtur. Nos aūt capitulatim ista descri=
bimus. Prima siquidē die leonas iussit
vt q̄ viderētur vnicuiq[ue] p̄ponerent. Por
roquī p̄sentes erāt nō pri⁹ dixerūt q[uo]d quāli
bet moliēdam esse questionē: nisi reliqui
cōuenirēt. Erāt em̄ absentes ep̄i macedo
nius ꝯstantinopolitanus: basili⁹ ancyre.
ꝛ alij quidā accusari timētes. Et mace=
doni⁹ quidē lāguorem finxit/ patrophi=
lus oculoꝝ dolorē ꝛ alij similes adinue
nerūt occasiones absentie. Dūq[ue] leonas
etiā illis absentibus ꝑponendā diceret
questionē: rursus aiebant ep̄i non aliter
quicq[ue] fieri nisi impetitoꝝ vita discute rē
tur. Accusati nāq[ue] iā fuerāt. Cyrill⁹ hie
rosolymoꝝ eustachius sebastie armenie
ꝛ alij quidā. Ob quā rem cōtentio inter
p̄ntes exorta est. Alij nāq[ue] dicebāt vitas
accusatoꝝ discutiendas: alij vero ante fi
dem nihil esse querendū. Mouebatq[ue] q̄ō
nem imperatoris diuersa sententia. Cu
ius literis nunc de fide prius agendum
nunc accusatorū cōuersatione legebat.
Hec causa presentes. ad schisma ꝑduxit
ꝛ in duas partes synodi multitudo diui
sa est. Unius em̄ partis dux erat acatius
cesarie palestine: georgius Alexandrie:
vrsatius tyri: eudoxius anthiochie quos
alij triginta duo secuti sunt. In alia par
te fuit georgi⁹ laodicie syrie: sofroni⁹ pō
peiopoleos paflagonie: eluseus sicici q[uo]s
plurimi sequebantur. Cūq[ue] placuisset vt
prius de fide questio moueretur: hi qui=
dem qui erāt partis acatij nicenā fidem
aperte negauerūt. Aliāq[ue] fidē dictare ni
tebātur. Alterius vo partis numero plu
riores omnia quidē niceni cōcilij recepe
rūt. De sermone consubstātialitatis tā=
tūmodo querebātur. Multis igitur inter
alterutros cōtentionib⁹ vsq[ue] ad vesperā
generatis: nouissime siluanus tarsensis
presul ecclesie: voce magna clamauit di
cens non oportere nouā dictari fidē sed
dudū in anthiochia expositā tpe dedica
tionis debere seruari. Quo dicto sequa=
ces sunt egressi. Alteri⁹ vo partis ꝑtule
runt fidē anthiochie recitatā: quam rele
gētes soluerūt illa die cōciliū. Altera vo
die cōuenientes in oratoriū selentie ia=
nuasq[ue] claudētes reiecte fidei subscripse
runt. Subscribebāt autē etiā pro absen
tibus presentes lectores atq[ue] dyaconi ꝑ
quos ratc se ferre hāc diffinitionem ab=
sentes ꝑfitebantur. Acatius autē et alij
partis eius querebātur eo q[uod] ecclia clau
sa subscriberent dicentes ea que occulte
gerūtur improbitatis suspitiōe plenissi=
ma sunt. Hec autē faciebāt volētes aliā
fidei explanationē. Ipse quoq[ue] eam quā
preparatā habens legit ibi quidē iudici
bus laurício ꝛ leone studēs em̄ robur ac
quirere. Hec ergo diē secūda sunt gesta.
Tertia vero die leonas rursus cōgrega=
re partes festinabat cōorū. Quo die nec
macedoni⁹ defuit cōstantinopolitanus
nec basili⁹ ancyre. Dumq[ue] ambo in vna
parte ꝯuenissent denuo qui circa acatiū
occurrere noluerunt: dicentes oportere
pri⁹ de ꝯcilio eijci eos qui pridē fuerant
cōdēnati ꝛ qui accusabantur in presenti.
Cūq[ue] cōtentio cresceret egressis eis qui
positi in accusatione videbātur ꝛ qui cir
ca acatium sunt ingressi. Tunc itaq[ue] leo
nas ait libellū sibi datū ab eis qui cum
acatio erāt/celans dogmatis esse dicta=
tionem. Et cum presentes ep̄i tacuissent
aliud quiddā nō expositionē fidei libel=
lū cōtinere indicātes mox fidei acatij cō
scriptio cū procmio hoc mō relicta est.
¶ Nos qui cōgregati sum⁹ seleutia isau
rie scd'm imperatoris volūtatē hesterna
die. v. kal. octobris/ omne studiū habui
mus cū disciplina ecclesiasticaꝫ seruare
pacē ꝛ de fide cogitare cōstanter: sicuti ꝛ
cepit deoamabilis imperator noster Cō
stantius scd'm ꝑpheticas euangelicasq[ue]
voces: ꝛ nihil preter scripturas superin
ducere in ecclesiastica fide. Quia v'o all
qui in cōcilio alios nostrū iniurijs affe=
cerūt: alios loqui ꝓhibuerūt alios reclu
serūt inuitos: ꝛ dānatos secum ex diuer
sis ꝓuincijs habuerūt: necnō ꝛ eos q̄ cō=
tra regulas ordinati sunt introduxerunt
secū: ita vt vndiq[ue] tumultu synodus im=
pleretur: sicuti ꝛ vir clarissim⁹ comes leo
nas ꝛ vir clarissim⁹ dux ꝓuincie lauric⁹
inspexerūt. Propterea hec interloquimur
q[uonia]m nō declinamus expositā cum autori
tate fidem in anthiochena dedicatione
proferentes eam licet patres nostri illo

tempore ad subiectam cõcurrerint que-stionẽ: quã multos turbauit cõsubstãtia-litatis nomẽ preterito tpe ⁊ vsq; ad presens. Nec vero qz dicit̃ innouatũ ab aliquibus de dissimilitudine filij apud patrez: hac ergo gratia omousion ⁊ omoeusion idest eiusdem substantie ⁊ similis substantie nomẽ adijcim⁹/ tanq̃ scripturarum ex-traneũ anomeocon.i.dissimilitudinis ver bũ anathematizauimus. Et oẽs huiusmõi exi stẽtes ab ecclesia alienos existimamus. Similẽ vero filiũ apud patrẽ aperte pro fitemur secundũ apl̃m dicentẽ de filio q̃ est imago dei inuisibilis. Cõfitemur au tem aut credimus in vnũ deũ patrẽ om-nipotentẽ factorem celi et terre/ visibi-lium omniũ ⁊ inuisibiliũ. Credim⁹ autẽ ⁊ in vnũ iesum xp̃m filiũ eius ex eo natũ impassibiliter ante oĩa secula deũ verũ ex deo vnigenitũ lumẽ: vitã: veritatẽ: sa-pientiã: voluntatẽ: per quẽ omnia facta sunt in celis ⁊ in terra siue visibilia siue inuisibilia. Hũc credimus in cõsumma-tione seculoꝝ pro destructiõe peccati as sumpsisse carnẽ ex sancta virgine maria ⁊ hominẽ factũ passum pro peccatis no-stris: ac resurrexisse assumptũ in celis se dere in dexterã patris: ⁊ iterũ ventur ũ in gloria iudicare viuos ⁊ mortuos. Credi mus ⁊ in spiritũ sanctum quẽ paracletũ i. consolatorẽ nominauit saluator domi nus noster promittẽs postq̃ iret discipu lis eũ esse mittendũ: quẽ etiã destinauit per quẽ ⁊ sanctificat credẽtes in ecclesia: ⁊ baptizatus in noie patris ⁊ filij ⁊ spũs sancti. Eos aũt qui preter istã fidẽ aliqd quicq; predicant a catholica ecclesia de cernim⁹ alienos existere. Hec est acatij de eius fide platio cui subscripsit ⁊ ipse ⁊ cõsentientes ei numero quẽ paulo an-tea prediximus. ¶ Hac fide lecta phroso-nius põpeiopoleos paflagonie hec ver-ba clamauit. Si p singulos dies ppriã edere licuerit fidez veritatis integritas nõ manebit. Hec quidẽ sepltenius ait. Ego aũt dico qz si ab initio hec vba de nicena fide dixissent: qui ante eos ⁊ post illos fuerũt oĩs potuit cessare contentio. Tunc ergo plurima inter alterutros ob hoc ppter eos q̃ fuerũt accusati vba di-cẽtes ⁊ audiẽtes. Quarta vͦo die cõuenien

tes oẽs rursus mouebãt cũ contentione sermones. Inter quos acati⁹ his verbis suã sententiã patefecit. Si semel nicena fides mutata est: nihil phibet etiã nunc aliã dictare fidẽ. Ad hec eleusius cizici hec verba respõdit. Presens cõciliũ cele bratũ est nõ vt anathema discat: neq; vt fidei explanationẽ suscipiat tanq̃ nõ ha-bẽs eã: sz possidẽs patrũ fidẽ: hãc vsq; ad vitã morteq; custodiet. His ergo verbis eleusius sentẽtie occurrit acatij: fidẽ pa-trum vocãs anthiochia declaratã. Cui recte quilibet poterit obuiare dicens. Quomodo patres hos nominas o Eleu sie duz illorũ nõ recipis partes? hi naq; qui nicea cõuenerũt cõcordantes in con substãtialitatis verbo p fide sancita pro prie dicũtur patres eo q tẽpore precesse runt: ⁊ qui postea anthiochia cõuenerũt ab illis sacerdotij iura susceperunt. Si aũt hi q̃ anthiochia cõgregati sunt pa-tres pprios negauerũt consequẽter isto-rum posteri patrum destructores secuti sunt. Quomodo ergo ⁊ quorũ illi fidẽ im probam respuerũt? Si aũt illi nõ habue rũt spiritũsanctũ qui per officiũ manus impositionis accipitur: neq; isti sacerdo tiũ perceperunt. Quõ cũ acciperẽt a nõ habẽtib⁹ qd dabatur? hec obijcere ergo responsa poterit quilibet eleusio. ¶ Cũ hec itaq; gererentur ad aliã venere qõ-nem. Quod cũ acacius in fide que lecta est similẽ dixit filiũ patri: consulebant al terutros secundũ quid esset similis fili⁹ patri. Et qui circa acatiũ erant dicebãt scdm voluntatẽ solũmodo nõ secundum substãtiam patri similem filiũ esse. Alij vero oẽs etiã secundũ substantiã decla-rabant. In hac ergo cõtentione tota mã serũt die. Et acatiũ arguerũt qui in suis sermonibus quos cõscripsit similem per oia patri filiũ dixit: nunc autẽ scdm sub-stantiã similẽ denegauit. Quib⁹ multũ cõtendentib⁹ ⁊ ad nullã cõcordiã veniẽ-tib⁹ singẽs leonas cõciliũ soluit. Et iste tunc erat minus synodi sclentia congrega ti. Altera naq; die rogatus vt interesset noluit: dicẽs direct⁹ sum ad cõcordiã cõ ciliij: vobis distantibus adesse nõ possuz. Quo facto nec qui circa acatium ad sy-nodum concurrere voluerunt. ¶ Altera

Vero ps in ecclesiã veniẽs acatiũ ⁊ q̃ erãt cũ eo vocauit: vt ð cyrillo hierosolymorũ ep̃o haberet examinatio. Sciendũ itaqʒ qm̃ cyrillus iã fuerat accusat⁹ atqʒ dãnatus: qm̃ sepe euocat⁹ ad iudiciũ duobus annis iugiter ðclinauit metuẽs accusantes. Cõdẽnatus aũt appellatiõis libellũ ɔdẽnatoribus destinauit: iudiciũ mai⁹ appellãs: cui appellatiõi ɔsenſit etiã ɔstantius imperator. Hoc itaqʒ solus ⁊ p̃m⁹ preter eccl'iasticã ɔsuetudinẽ atqʒ regulam cyrillus fecit ep̃s: vtsicut in publicis iudicijs libellis vteretũ appellatorijs. Tũc ergo in selẽtia iterfuit iudicãdus. Et ob hoc ep̃i acatiũ eiusqʒ cõsentaneos euocabant vt de accusationib⁹ agnoscẽtes decretũ cõe pferrent. Euocabãt igitur etiã alios quosdã qui fuerãt accusati ⁊ semetipsos ɔtulerant ad acatiũ. Quibus post crebrã citationẽ nolẽtib⁹ occurrere dãnauerunt. Et acatiũ: georgiũ alexandrinũ: vraniũ tyri: theodolum cherapenum phrygie: theodoxiũ philadelphie: lidie euagriũ insule mitilene leontiũ: tripole dem germanicie fuit: postea vero antiochie syrie inuasit ep̃atum. Damnauerũt pariter ⁊ patrophilũ qz ⁊ ip̃e a dorotheo presbytero accusat⁹ euocat⁹ noluit obedire. Hos itaqʒ dãnauerunt. Excõicauerunt aũt asteriũ/eusebiũ/augarũ/basiliũ phebum/fidelem/euticium magnũ ⁊ eustachium sic eos manere decernẽtes: donec habita satisfactione accusationibus semetipsos exuerunt. His actis damnationẽ celebratã eorũ parochijs innotuerunt. Inqʒ loco eudoxij amanum ɔstituerunt ep̃m. Quẽ cõprehendentes qui circa acatiũ erant: leone ⁊ lauritio tradiderunt: a quibus exilio destinatus. Quo facto ep̃i qui ordinauerãt amanũ cõtestationẽ obtulerũt leone ⁊ lauricio ɔ̃ acatiũ ⁊ ɔsentaneos ei⁹ dicẽtes synodi iudicium fuisset violatũ. Cũqʒ nihil agerẽt ɔstãtinopolim sunt pfecti vt que gesta fuerãt panderent imperatori.

¶ Sozomenus

¶ Capitulum.xxxv.

Hunc terminum habuit synodus in selentia cõstituta. Qui ꝟo voluerit subtiliẽ vniuersa cognoscere exceptorum debet acta relegere. Post hec ergo talia gesta sunt. Consentientes quidã acatio ad imperatorẽ ꝗ̃ppropere puenerũt. Alteri⁹ vero partis episcopi singuli ad ppria sunt reuersi: decẽ tantũmodo eorum cõi decreto missi: venientes ad principem inuenerunt ducentos decem ab ariminensi concilio. Porro sequaces acatij iã agebant vt potentes palatij eorum fuerẽtur partes: ⁊ per eos fauor illis arridebat imperatoris. Dicebant enim alios ꝗ̃dem sibimet cõsentire: alios aũt ecclesiasticis pecunijs esse corruptos alios incõgruis talibus seditionibus. Hec agebat acatius natura versutus: ⁊ preparatus ad intelligẽdum atqʒ dicendum cum etiam insignem haberet ecclesiam: id est eusebij pãphili, post quẽ eius tenebat episcopatum et gloriabatur eum se habuisse doctorem. Et cum talis esset persuadebat facileqʒ volebat. Cum igitur constantinopolim ex vtroqʒ concilio essent episcopi viginti ⁊ aliqui q̃ sine casu presentes erant, primo quidem iubentur vt de eclij questione iudicaret presentibus maximis proceribus honoratus/quem non ante, multum tempus imperator ab vrbe roma reuertens primum prefectum vrbis constãtinopolitane constituit. Postea vero etiã ipso constantio cum iudicibus audiente: capitur circa fidem eeius egrotare ita vt etiã imperator ⁊ alij quasi circa blasphema eius verba commouerentur. Dicitur autem acatium eiqʒ consentientes primum se hanc heresim ignorare finxisse: ⁊ sub velamento quodam egisse cum principe: vt ipse cum suis proceribus iudicaret credens eeium non posse vinci sermonibus ⁊ magis necessario capi iudicantis auditus: ac sine cõtentione preualere conamen hereseos. Cũqʒ hoc perfici nequiuisset: proferri scripturam prolatam ab arimino ⁊ selentie synodo missi hanc suscipere deposcebant. Et cum questio esset de substantie nomine iurerurãdo firmabant qz nullatenus dissimilem secundum substantiam filiũ fateretur: seqʒ paratos hanc heresim abdicare dicebant. Et quoniam inopinate occidẽtales nomẽ substãtie in arimino relique

rant necessariam huiusmodi scripturaꝫ esse faterent. Dicebant autē q: si nomē substantie taceat cum nole substantie ēt illud qđ de cōsubstantialitate decretum est sine dubitatione tacebit: qđ plurimi occidentaliū sacerdotū ꝑ reuerētia nicceni ꝯsiliū nimis amplectebant. Hanc aūt etiā imperator flexus est laudare cōscriptionē cōsiderās multitudinez arimino congregatam. Et q: non peccaret q̄ simi lem patri filiū dicere idē esse virtute credens ꝯsubstantialem ⁊ similis substātie ꝑfessionē nihilq̄ intellectu differēs nisi noib⁹ que scriptura diuina nesciret hāc ergo sniam habēs eṗos ꝯcordare p̄cepit in ariminēsi fide ꝯciliū. Cūq̄ se in altera die pararet ad ꝯsulatū qđ prima die mēsis Januarij romanoꝝ more celebrabat totā diē ⁊ maximā noctis partē expēdit inter eṗos certamē habēs donec scripture ex arimino delate subscriberent eṗi a seleucia veniētes. ℭ Capitulum. xxxvj.

Acatius autem ⁊ q̄cum eo aliquātū tp̄s constātinopolim cōmorantes euocauerunt eṗos ex bithinia: inter quos erat ⁊ macharius macedoniensis ⁊ vlfilas gothorum eṗs. Qui oēs numero quinquaginta conuenientes cōfirmauerunt arimino lectaꝫ conscriptionem adijcientes vt decetero nequaquā substātia vel esse notaret in deo. Et p̄ter hanc scripturā oēs alias aut factas aut faciēdas penit⁹ abdicari. Quo facto etiū dyaconat⁹ ordine deposuerūt tanq̄ heretice sapientē: ⁊ qui ꝯ eccl'iasticā ꝯsuetudinē quedā humane sapiētie facta ꝯscriberet: ⁊ dyalogos plenos blasphemie dictaret: atq̄ turbaꝝ ecclesiasticaꝝ ⁊ seditionis autor extaret. Dicit aūt ab aliq̄bus q: nō eū integro corde deposuerunt: sed volētes se p̄ncipi cōmēdare eo q̄ dicerent sl'ia sapere. ℭ Uidētes aūt imperatoris indignationē quā circa macedoniū tūc habebat: etiā eū deposuerūt. Et eleusiū cirici ⁊ basiliū ancyre/⁊ ortaliū sardicorū dracōtiū pergami. Et dū in dogmate viderentur habere discordiā tn̄ tēpore depositionis memoriā coꝝ nō fecerūt: sꝫ culpas eis oibus inferebāt singulariter per quas eos asserebant in ecclesiasticis regulis deliquisse. ℭ Sozomenus.

ℭ Capitulum. xxxvij.

Inter quos cyrillum quoq̄ hierosolymorū deposuerunt tanq̄ eustachio helpidioq̄ cōicantez: ꝯi eū: Jsta sapuerant eis q̄ in militene fuerāt ꝯgregati. Inter quos etiā ipse ꝯuenerāt ⁊ tanq̄ post depositionē in palestinā factā cōione participat⁹ fuerat cū basilio ⁊ georgio laodicie ciuitatis eṗis. Cum enim cyrillus hierosolymorū suscepisset eṗatum de iure metropolite ꝯtendebat cū acatio cesarie palestine tanq̄ sedis apostolice pōtifex. Hic ergo, i anthiochia ꝯstituti derogabāt alterutris tanq̄ nō saperent recte de deo. Nā ⁊ prius vterq̄ sibimet in suspitione esse videbat. Alter q̄dē arrij dogma laudabat: Cyrillus aūt p̄dicantes ꝯsubstātialē patri filiū sequebat. Inueniēs ergo tp̄s acati⁹ cū ꝯsentientibus sibimet eṗis cyrilluꝫ ꝑ hmōi cā deposuit. ℭ Cū fames hierosolymoꝝ p̄uinciā occupasset/tanq̄ in eṗatū necessitate ciborū turba respiciebat egentiū. Cūq̄ pecunie ad ꝯsulēdū nō essent: vasa sacrataq̄ vela distraxit ⁊ populi necessitati subuenit.

ℭ Theodoricus.

ℭ Imperatoris igit aīm hoc cōmouit: ⁊ maximeq̄ acatius ꝯ cyrillū noscit machinatus. Sacrā nāq̄ vestē quā famosissimus imꝑator ꝯstātin⁹ ad honorē hierosolymoꝝ eccl'ie dederat machario illi⁹ pontifici ciuitatis: vt ea circūamictus in ministerium sacri baptismatis adimpleret qm̄ erat auro sericoq̄ ꝯtexta. Cyrillū asserūt vendidisse: eāq̄ vestē emisse quēdā thimelicū saltatorē. Et duꝫ ea fuisset indutus ipsa saltatione cecidisse atq̄ cōtritū morti cōtraditū. ℭ Sozomenus.

ℭ Hāc ergo causationē acatius hn̄s cyrillū eṗatu deposuit. Dānatos igit eṗos ex vrbe ꝯstantinopolitana fugauerūt sectatores acatij. Sibi aūt ꝯsentiētes in depositionib⁹ tn̄ illoꝝ nolētes subscribere cū essent numero decē apud semetipsos interim habitare preceperūt: ⁊ neq̄ ministerio fungi neq̄ ecclesias gubernare q̄diu

ꝙ diu subscriberēt. Et si nō agerēt penitē tiam intra mēses sex et omnib⁹ placitis atqꝫ gestis i illo cōcilio preberēt scripto cōsensum ⁊ ipsi deponerēt. Quo facto cō sentientes eis epī per singulas prouin= cias alios ordinarunt. Cumqꝫ talia cogi tassent cūctis epīs atqꝫ clericis scripse= runt vt hec obseruarent atqꝫ perficerent Et hoc ergo nō post multū tempus ma cedonio successit eudoxius basilio atha= nasius eleusio eunomius qui postea eu= nomiane pñceps fuit hereseos. Porro ꝑ eustachio melecius ecclesie sebastene su= scepit episcopatum. ℂ Socrates. ℂ Le= cta est etiā in constantino politana vrbe cū adiectione expositio fidei. Sed nos la byrithū expositionū vix aliquādo repe= rientes: eorū numerum quoqꝫ degerim⁹.

ℂ Capitulum.xxxviij.

Post Nicenum nāqꝫ cōciliū i dedicatiōe āthiochena: exponere geminam di ctauerūt. Tertia vero est q̄ a narcisso apd̄ gallias cōstantino iperatori oblata dignoscit. Quarta eudoxij que in italia destinata ē. In sirinio tres dictate sunt quarū vna i arriano cū ꝯsulatu reli= cta est. Porro octaua i selēcia ab acatij so cijs edita est. vltima ꝯstātinopoli cū adie ctiōe recitata ē. Erat eñ additū vt neqꝫ substātia neqꝫ subsistentia diceret i deo. In hac ⁊ vlfilas gothoꝝ epm̄ tūc pmo cō sensit. Nā tpe p̄cedēti nicenā amplecte= bat fidē sequens theophilum gothorum episcopum: qui presens in concilio nice= no subscripserat. Acatius igitur et eudo= xius cū suis cōstantinopolim de quibu= dam alterius partis episcopis cōdemnā dis certamen habebant videntes indi= gnari cōtra macedonium principem pri mum condemnauerunt cum tanqꝫ pluri me necis autorem: ⁊ quia dyaconum in fornicatione captum in communione su sceperat. ℂ Socrates.

ℂ Capitulum.xxxix.

Expulso liquidem macedonio eudoxi⁹ spnēs anthiochie sedē cōstātino= politanā inuasit ecclesiam stu dio fultus accatij: qui obliti suorū suis in dictis cōtraria sanciuerunt. Nā cū prius dyaconciū deposuissent eo ꝙ ex galatia trāsisset i pgamū nō cogitantes qđ actū fuerat eudoxiū ad sedē aliā migrauerūt. Quo facto lectā fidē arimino cū augmē to quod ipsi in cōstantinopolitana vrbe adiecerant vbiqꝫ direxerūt: mandantes vt qui nō supscripserunt iussioni iperato rum exilio miterētur. Innotuerūtqꝫ sua gesta et alijs oriētalibus sibi cōcordib⁹: et patrophilo sciropoleos episcopo: q̄ de scientia ad propriā mox redierat ciuita= tem. Eudoxio siquidē cōstituto cōstanti nopoli B tūc etiā maior ecclesia que dicitur sophia dedicat cōsulatu cōstantij decimo: et iuliani cesaris tertio quītadecima die februarij mensis. Eudoxius eñ cū sedisset in sedē illā prius vocē que vbiqꝫ vulgata est protulit: dicēs. Pater ase= bis filius eusebis. Ista duo greca v̄ba di uersos habēt apđ grecos itellectus. Ase= bis enim dicitur et impius et sine cultu. Eusebis dicitur et pius et bene colens. Cūqꝫ dixisset hec verba turba generat in populo quasi patrē dixisset impiū filium v̄o piuz. Quo facto nolite inquit turbari ad ea que dixi. Pater enim asebis est qz nullū colit: filius aūt eusebis est qz colit patrem. Hec cum dixisset eudoxius tur= ba quidem sedata est: multis vero risus compleuit ecclesiam. Hactenus illud di ctū cum derisione permansit. His eñ he resiarche seductionib⁹ sermonibusqꝫ va cantes ecclesiā lacerarūt. Huiusmodi er go termino etiā synodus cōstantinopoli tana conclusa est. ℂ Sozomenus ℂ

ℂ Igit acati⁹ ⁊ eius socij nō cessabāt: sed congregati āthiochiam q̄ eis dudū pla= cuerant destruebāt: ⁊ ex cōscriptione que arimino ex cōstātinopoli fuerat lecta no mē similitudinis abscindere nitebant et per oīa substantiā atqꝫ volūtatē dissimi= lem esse patri apud filiū: ⁊ nō existētibus factā itroducebāt sicut arrio primo pla= cuerat quibus etiā consentiebāt. Is eñ eci⁹ post arrianum: prim⁹ aperte his no minibus vti p̄sumpsit. Quapropter ⁊ si ne deo vocabat: eiusqꝫ sequaces ꝓpterea dissimiles et non existentiales sunt dicti ab his qui i anthiochia consubstantiales

pati cõsentiebant. Hos ergo duz requirerent cultores niceni cõcilij cur in expositione fidei sue deum ex deo filiũ dicẽtes dissimilẽ: et ex non extãtibus nominare presumerẽt: his sermonib⁹ respõdebãt. Sic dictũ est deuz ex deo sicut habetur apud apostolũ. Oĩa autẽ ex deo. vnus ergo olim etiã fili⁹ dei. ꝛ ppterea positũ est in expositionibus ſm scripturas. ¶ Socrates. ¶ Huius verbi princeps fuit gregorius laodicenus episcopus: qui cũ talia doceret ignorauit quẽadmodũ apostoli proprietates superiori tempore origenes latius examinatus, atqꝫ interpretatus sit. ¶ Sozomenus. ¶ Capitulum. xl. A

INterea dum adhuc Athanasius celaretur/ georgius in Alexandria crudeliter paganos afficiebat et aduersantes sibimet christianos: vtrosqꝫ enim cogebat ad suam venire sententiam / et respuentes afficiebat. Erat enim apud sapientes odibilis quasi despiciẽs eos ꝛ iudicibus imperans. Apud populum vero quasi tyrannus, vt vltra potentes elatus: precipue tamẽ paganos opprimebat quos sacrificare ꝛ paternas festiuitates agere prohibebat. Tunc enim milites ꝛ egypti ducem armatos in ciuitatem introduxit imagines et ornamẽta temploꝝ abstulit/ quod ei postea causaz necis adduxit. Cyrillo siquidẽ deposito vt sicut predictũ est: apprehendit hierosolymorũ ecclesiã herenni⁹: ꝛ post illũ heraclius: post quẽ hilarius. Hos tunc enim illã ecclesiam gubernasse percepimus vsqꝫ ad imperiũ theodosij pncipis: quando rursus cyrillus ad proprium remeauit epatum. ¶ Socrates. Cap. xli.

IGitur macedoni⁹ constãtinopolitana pulsus ecclesia damnationẽ nõ ferẽs qescere respuebat. Declinauit ei ad eoꝝ partẽ q apud selẽtiã acatiũ cũ suis socijs deposuerãt. Misitqꝫ legationẽ ad safroniũ ꝛ eleusiũ quatin⁹ defenderẽt expositã pri⁹ in anthiochia fidẽ: ꝛ postea selẽtia roboratã, et similis substãtie fidẽ diuulgãdã esse ꝯmonuit: ad quẽ cõcurrũt multi familiariũ: q nũc ab eo macedoniani vocant. Quicũqꝫ enim in seleceno cõcilio acaciũ declinauerunt apte verbũ similis substãtie sanciuerũt cuz pri⁹ hoc nõ manifesto iudicio declarassent. Est enim opinio apud multos: qꝛ non inuẽtũ sit macedonij: sed magis maratonij nicomedeñ. epi. vñ etiã maratonij vocitant: ad quos eustachi⁹ expulsus de sebastia cõfugit. Cũqꝫ macedoni⁹ sanctuz spm̃ cõprehẽdere in tractatu diuine trinitatis declinaret: tunc ꝛ eustachi⁹. Ego inqt neqꝫ deũ noiare spm̃ scm̃ patior: neqꝫ creaturã vocare psumo. Propt hãc ergo causam spiritui repugnãtes appellat hmõi psonas hi q in consubstãtialitatis expositione concordãt. ¶ Sozomenus. ¶ Cũ itaqꝫ macedoni⁹ eccl̃ia cõstãtinopolitana fuisset expulsus nõ ea q acati⁹ atqꝫ eudoxi⁹ sapiebat: sꝫ credebat magis filiũ dei deũ p oĩa: ꝛ ſm substãtiã similẽ esse patri. Scm̃ vo spm̃ nõ earũ rerũ esse participẽ sꝫ ministrũ ꝛ perhibẽtẽ officiũ ꝛ quecũqꝫ de sanctis angelis dici possunt. ¶ Socrates. Capitulum. xlij.

TGit sequaces acacij in Anthiochiam magis studio cõuenerũt acti pñia: qꝛ similẽ dixerũt filiũ patri. Et cõsulatu sequẽti. i. thauri ꝛ florẽtij cũ euzoius eã gubernaret ecclesiam/ iperatore ibidẽ ꝯstituto pauci qdẽ rursus inouebãt ea q dudũ placuerãt dicẽtes oportere sermonẽ similis substantie auferri ab expositione fidei tradite: ꝛ eã in arimino quã cõstãtinopolitani nõ celãtes sꝫ apte dicẽtes: qꝛ p oĩa dissimilis fili⁹ est patri nõ solũ ſm substãtiã: sꝫ etiã ſm volũtatẽ ꝛ ex nõ extãtib⁹ esset sicuti pdicauerat arri⁹: cũ qb⁹ erant ꝯsectatores ecij. ¶ Theodoric⁹. ¶ Ea siquidẽ tẽpestate dũ pfidia accusaret eudoxij: inter alios eustachius qm̃ de fide inquit examinationẽ vis fieri imperator eudoxij cõsidera blasphemias. Obtulitqꝫ ei⁹ expositionẽ inter alia sic habẽtẽ. Que dissilr pferunt dissilia ſm substãtiã sunt. Vn⁹ de⁹ pater ex quo oĩa vn⁹ dñs iesus xps p quẽ oĩa. Dissilẽ autẽ est ex quo ꝛ p quẽ. Dissilis igit fili⁹ deo est ꝛ

patri. Hac lectione cōmotus imperator requisiuit eudoxiū si fateref suā. At ille negauit dicēs qr esset ecij. Quē dū iussisset. imperator adduci requisitus lz ei⁹ nō fuerit: suā esse ꝓfessus est: ꝛ ī ō exilio destinat⁹: Eustachius tñ etiam eudoxiū ita sapere ꝓclamabat exigēs vt scripturā anathematizaret ecij. Quod licz tarde fecit tñ ꝛ dānauit quod prius ꝛ postea ꝑdicabat. Deinde etiā ipse exigebat vt ille omousiō anathematizaret qđ scripture nō haberēt. Tūc siluan⁹ / et ex nō existētib⁹ inquit: ꝛ creatura ꝛ alteri⁹ substātie scripta nusq̄ sunt. Iustū ergo est hec abdicari/ quod ꝛ imperator quoq̄ decreuit vt fieret: qđ licet cū difficultate fecerunt. Quo gesto exigebāt vt ꝛ ipsi omousiō abdicarēt. Tūc disputatiue atq̄ veraciter syluan⁹ ait. Si ex nō existētibus non est neq̄ creatura nec ex alia substātia deus. Uerbū igit cōsubstātialis est genitori patri sicut de⁹ ex deo ꝛ lumē ex lumine eadēq̄ hz cū genitore naturā. Tūc imperator iratus exiliū interminatus ē eis. At illi potestatē inquiūt habes puniēdi non tñ nos patrū statuta destruimus. Tūc imperator illos pelli iussit. ecclesijs: ꝛ ꝓ eis alios ordinari. Tūt eudoxius cū tyrānice ꝯstātinopoleos teneret ecclesiā pulso eleuzio ciziceꝫ eunomiū ordinauit episcopū. Et eciū i scriptis abdicauerūt. Cui⁹ videbātur eē cōsortes: scripserūtq̄ georgio qđ fuerat gestū. ¶ Sctā synodus cōstātino= B polim cōgregata dn̄o honorabili alexādrine ciuitatis epō georgio salutē. Synodo repħēdēte eciū propter nefandas ei⁹ ꝛ plenas scādalis scripturas: scđm cōsequētiā ecclesiasticarū sanctionū sup eo ab epīs factū est qđ decebat. Dyaconatu nāq̄ depositꝰ ē ꝛ ab ecclesia fact⁹ extrane⁹: ꝛ a nobis hec monita ꝓcesserūt: vt neq̄ ad lectionē cuiuspiā veniāt nefande ei⁹ epistole: sed abijciātur eo quod vehemēter inutiles sunt. His cū abiecim⁹ etiā anathematizādū eū si permanet in eo ꝓposito cū sequacibus suis. Cōsequēs cū erat vt oēs in synodo cōuenictes epi deponerēt autorē scādalorū ꝛ schismatū in omni terrarū orbe factorū inter ecclesias: ꝛ kōcordarēt in sentētia cōtra eū iuste ꝓlata: sed extra vota sp̄eq̄ nostrā saras ꝛ stephanus: heliodorus ꝛ theophilus: in nr̄a sētētia cōcordare noluerūt neq̄ in eius depositione subscribere cū scz saras etiā aliam vesanā arrogātiā eiusdē accusaret ecij. Dicebat em̄ eū asperiora ꝑsumere atq̄ dixisse qm̄ ea q̄ de⁹ hactenus celasset apostolis: reuelata sibimet affirmaret. Post huiusmodi vesanos ꝑsupbosq̄ sermones a membrato fera de ecio ꝓ testatos flecti precib⁹ nequerūt: vt in nostra fierēt determinatione cōcordes. Uerūtñ nos lōganimitate detētī: multo tpe sustinuim⁹ eos: nūc indignātes: nūc rogātes: nūc interminātes: nūc iterū supplicātes: vt cōuenirēt nobiscū ꝛ cōsona omni cōsilio definirēt. Sustinebam⁹ ergo si forsitan audirēt si forsitā intelligerēt si forte ꝑspicerēt. Cūq̄ multo tpe nobis ꝑdurātibus nō flecterētur sequi sentētiā sup ꝑdicto viro ꝓlatā esse ecclesie honorabiliorē q̄ virorū amicitias iudicantes finiuimus cōtra eos excōmunicatiōē tp̄s sex mēsiū ad agēdū penitētiā: eis dātes inducias vt si in hoc tp̄e cōuerterētur ꝛ cōsentirēt definitionib⁹ fratrū suorū suscipērētur in ecclesia ꝛ ꝓpriā fiduciā charitatēq̄ repararēt. Si vero sine penitētia ꝑmanerēt ꝛ amicitiasq̄ hoim regulis ecclesie ꝛ cōcordie nr̄e ꝑponerēt tūc eos epatus dignitate esse iudicamus extraneos. Quib⁹ depositis necessariū erit vt in eorum locis alij cōstituātur epī quatenus legalis ecclesia cōpetētē sumēs ordinē sibi: ꝛ cōcordet epīs vēz vniuersis seruātib⁹ vinculū charitatis: eadēq̄ cū perfectione dicendo in vno intellectu vnaq̄ essentia.

¶ Ut ergo cognoscas que concilio placuerunt hec tue reuerētie scripta transmisimus: orantes vt gratia christi ita custodiens pacifice ꝛ legitime regas sub te constitutas ecclesias.

¶ Capitulum. xliiij.

Nunc enim ecium eunomius. suis libris exaltat ꝛ hominē dei vocat: multisq̄ fauoribus honorat. Sz tūc ꝛ abdicātibus eū interfuit ꝛ ab eis epalez ordinationē

suscepit ipse. Eudoxius igitur ⁊ acatius cū suis prebētes cōsensuȝ his q̄ in nicea trachie gesta sunt: pro basilio et eleusio alios cōstituerūt ep̄os de q̄bus superuacaneū loqui nūc cēseo de. Eunomio solū habito sermone narrabo. Igitur cū eleusio viuo ciziceuā ecclesiā percepisset Eunomius ⁊ populi salubritatē videret Eudoxius: atq̧ imperatorē cōspiceret seuiē tem cōtra eos q̄ creatū cōfitebātur vnigenitū dei filiū cū cōpulit vt celaret hūc sensum: nec cū aperiret inuestigantibus accusatorib⁹: dicēs Eunomio quoq̧ q̄ꝫ opportuno tēpore predicabim⁹ q̄ modo celamus ⁊ ignorātes docebimus ⁊ cōtra dicētes aut flectemus aut cogemus aut puniemus. His ꝓmissionib⁹ persuasus Eunomius obūbratā proferebat impietatē. Sed q̄ diuinis sunt educati sermonibus vidētes dictorū calliditatē moleste q̄dē ferebāt. Aperte vero cōtradicere presumptionis opus ⁊ nō sapiētie iudicabāt. Circūponentes ergo speciem sibimet heretice prauitatis/⁊ hoc se esse fingentes: accesserunt ad domū eius rogantes vt eis exponeret aperte dogmatis veritatem: nec pateretur huc ⁊ illuc eos diuersisq̧ ferri doctrinis. Tūc ille accepta presumptiōe sensuȝ quē celabat aperuit quibus dicētib⁹ nimis esse nepharium vt non oēs sub eo cōstituti veritate fruerentur. His ⁊ huiusmodi seduct⁹ verbis in conuentu ecclesie suā blasphemiā reuelauit. At illi zelo suas alas accendentes: ad constātinopolim perrexerūt: ⁊ primuȝ q̄dē apud eudoxiū inscripserūt eunomiū quo eos nō suscipiētes adeūtes principē testē illius cum gemitu pādiderūt. Dicebāt em̄ poti⁹ illi⁹ dicta impia esse q̄ꝫ arrij. Pro his indignat⁹ imꝑator precepit eudoxio vt educeret eunomi⁹ ⁊ cōuictus sacerdotio nudaret. Cūq̧ frequenter ab accusatoribus iportunitatē passus eudoxi⁹ declinaret: adierūt rursum imꝑatorē igemiscentes: q: nihil quod p̄ceperat fecisset eudoxi⁹/sed tātā despiceret ciuitatē: blasphemijs eunomij pareuntē. Tūc cōstantius expulsurū se interminat⁹ eudoxium est nisi eunomiū iudicādum deduceret: et conuictum in accusatione puniet. Hoc metuēs eudoxius scripsit eunomio vt de cizico fugeret sibiq̧ reputaret qui nequaq̄ꝫ eius monitionibus obedisset. Uerū eunomi⁹ metuēs abscessit q̄deȝ sed cōtumeliā non ferēs proditiōis q̄dē accusabat eudoxiū. Iesumq̧ se et eciū asserebat ac deinde gregē ꝓprie cohortis instituit. Quicūq̧ em̄ ei⁹ dogmatis concordiā sequebant: ab eudoxio recesserūt proditionē accusantes eius sociātes semetipsos eunomio qui hacten⁹ ab illo nomē hr̄e noscūtur. Hinc ergo heretic⁹ factus eunomi⁹ īpietatis cumulo auxit arrij blasphemias. Quia vero arrogantie seruiēs passioni ꝓpriū probat fecisse collegium: ipsa q̄ sunt gesta cōclamāt. Naȝ cū abdicatus ecius fuisset ⁊ expulsus cū eo egressus nō est/licet doctorē euȝ et dei holem nominaret sed mansit cōiunctus eudoxio. Cū aūt impietatis penas exigeretur ratum nō habuit cōcilij decretum sed ordinauit episcopos atq̧ p̄sbyteros episcopali dignitate priuatus.

¶ Socrates. Capitulum. xliiij.

PEr idem tempus in laodicia syrie duo erāt viri: vno nole nuncupati. Pater atq̧ nat⁹ vterq̧ dicebatur apollinaris. Pater presbyterij dignitate functus filius autem habēs lectoris officiū grecorū ambo doctores eloquiorū. Pater grāmaticus filius erat rhetor. Pater nāq̧ cum fuisset alexādrinus genere ⁊ prius docuisset in beryto: postea venit laodiciā: ⁊ veniēs duxit vxorē: ⁊ filiū habuit apollinarē. Tūc igitur ambo exercebātur cū epiphanio sophista: ⁊ cū essent eius amici valde fouebāt eū. Hoc metuēs theodotus laodicēsis ep̄s ne frequēti confabulatione sophiste declinarēt ad paganitatē ꝓhibuit ne ad eius scholas accederēt. Qui parui pēdētes ep̄m epiphanij amicitias magis amplectebant. Postea georgi⁹ theodoti successor cū eos ꝓhibere nō potuisset: ambos cōmuniōe priuauit. Tūc apollinaris filius arbitratus iniuriaȝ fretus eloquij tumore sophistici: nouitatem et ipse introduxit hereseos. Que nūc fertur nomē ab inuentore gerens. Aiunt enim quidā excitatos eos aduersus georgium

non tantū propter predictā cauſam: ſed qꝛ videbant eū varia dogmata ꝓferentē ⁊ nūc quidē profitentē ſimilē patri filiū ſicut erat ſeleūtia cōſtitutū: nūc aūt in arrianā declinare ſententiā. Quapropter velut opportunā ſumētes occaſionē abſceſſerūt. Cūq; nullus eis intēderet, ſub ſchemate religionis peſtē hereſeos introduxerūt. Et primū quidē dicebāt aīam a deo verbo in diſpēſatione incarnationis nō aſſumptā. Deinde quaſi penitētia ducti corrigētes ſemetipſos adiecerūt. Animā quidē aſſumptā q̄ tamē nō haberet mentem: ſed deū verbum eſſe pro mēte in homine aſſumptū. Circa hoc itaq; ſolū dicunt eſſe corrupti ꝙ tūc illorū nolevocitātur. Nā trinitatē cōſubſtātialē eſſe profitemur.

¶ Theodoricus.

¶ Capitulum.xlv.

Cum inter hec tamporis rex pſarū ꝯtra romanos caſtrametaret. Cōſtantius cū magno exercitu veniēs ad antiochiā fugauit hoſtes. Qđ nō militia romanorū [illegible] deꝰ ꝙ colitur a romanis. Tropheū ergo nūc ſtudeo narrare victorie. Niſibꝰ quā quidā antiochiā migdoniā vocāt in termino poſita eſt perſicarū romanarū terrarūq;. Huiꝰ erat eps atq; rector ⁊ dux iacobꝰ apoſtolice gratie radijs illuſtratꝰ. Cuiꝰ digna laudādaq; miracula in hac hiſtoria ꝯſcribere aut enumerare ſuperuacaneū iudicaui. Sz vnū tātūmodo eius opus cauſa narrationis exponā. Huius igitur ciuitatē romanis ſubditā perſarum exercitus obſidebat: ⁊ cū ſeptuaginta dies iugiter obſeruaret ⁊ multas quidē cepiſſet ciuitates: plurimaq; circa hāc molimina poſuiſſet, ⁊ vallos atq; foſſata pro capienda vrbe feciſſet: eam nequaq; valuit obtinere. Poſtea vero per ſe impetum migdonij fluminis per ciuitatē mediā, properātis: a lōge retinētes ⁊ vtraſq; ripas eius faciētes celſiores vt aquas in collecta cōcreſceret: ꝙ vi maiori poſſet irruere. Cū vidiſſet iam etiā illas quas fecerant ſublimes ripas impleri ſubito auferentes quas fecerāt cataractas dimiſerūt impetū fluminis contra murū ꝙ vehemētis aque pondus nō ferēs eſt inclinatus ⁊ cecidit. Quo facto ingrediēs aqua cum magno impetu etiā aliā partem muri vnde fluuius ſolebat exire: cū magna ruina depoſuit. Hoc ſaporis inſpiciēs credidit ſe ſine pugna capere ciuitatē. Et illa q̄dem die ꝙuit vſq; fundus fluminis purgaretur: ⁊ poſſet ambulari per fluuiū. Altera vero die cū oī militia credens ꝑ loca ruinoſa murorū ciuitatē intrare vidit murū ex vtraq; parte fabricatū. Ille nāq; ſacratiſſimus homo orationibus milites coarmauit et alios vrbis habitatores. Quo facto ⁊ murum reſtituit ⁊ propugnacula fecit q̄bus repelleret accedētes. Et hoc nō ad murū veniēs egit: ſed intra tēplū ſacratū dño ſupplicās adimpleuit. Porro ſaporē nō ſolū muri fabrica terruit: ſed etiā altera viſio perturbauit. Uidit enim ſtantē ſupra murum quendā imperiali ſchemate circūamictū: ⁊ tā purpurea q̄ dyademate reſplendere. Arbitratus autem eſſe romanorum imperatorē mortem minatus eſt eis ꝙ nūtiauerant nō illuc eū eſſe preſentē. Quibus affirmātibus vera dixiſſe ⁊ conſtantiū antiochie cōmorari ex vultu quē videbat agnouit eorū verba eſſe veracia: ⁊ ait deū bellū gerere pro romanis: Cūq; hoc grauiter haberet infelix ſagittā dimiſit in aerem. Et cū vidiſſet qꝛ in corpore eū iaculari nō potuit tñ veſanie ſue impetu non receſſit. Tunc igitur efrē vir mirabilis ⁊ cōſcriptor egregius apud ſyros ſacratiſſimo iacobo ſupplicabat vt veniret ad murum: ⁊ vidēs barbaros maledictionis iacula ꝯtra eos emitteret. Flexus ergo venerabilis hō aſcendit in quandā turrim ⁊ cū milia milium videret exercitus: aliā maledictionē eis nō petijt: niſi cinifes ⁊ culices vt ꝑ parua animalia ſupernam virtutem potuiſſent agnoſcere. Orationē vero ſecute ſunt nebule ſciniforū ⁊ culicū: ⁊ elephātorū q̄dē promuſidas cum ſint cōcaue equorū vero aliorumq; iumentorum aures ſimul ⁊ nares impleuerunt. At illi ferre vim paruorum animalium nō valentes: ſeſſores ſuos ductoreſq; excuſſos dorſis proiecerunt: ⁊ diruptas acies cōfuderunt: exercitumq; relinquētes ſummo impetu fu-

giebat. Hoc modo ter miserrimus imperator paruam clementēq₃ correptionē in se cognoscens factam a deo habente prouidentiam animaru₃ eum pie colentiū: suum exinde reduxit exercitum: confusionem nō victoriam ex illa obsidione percipiens. ¶Capitulum.xlvj.

Hoc itaq₃ tēpore cōstantinus anthiochia morabatur. Et partico ƥlio quiescente rursus colligebat episcopos cogens omnes denegare verbū ⁊ vniusſubſtātie ⁊ alterius ſubſtātie. Uerū cū eudoxius post leonciū anthiochenā₃ abripuiſſet ſedē. Deinde pulſus post multa cōſilia cū cōſtātinopolitanū inique tenuiſſet episcopatum anthiochena eccleſia paſtore primata vide baț. Tunc ergo cōuenictes epi cū eſſent plurimi ⁊ vndiq₃ cōgregati dicebāt imperatori oportere primitus paſtorē cōſtitui ⁊ ita cū illo de dogmatibus cogitari.

¶Capitulum.xlvij.

Illo tempore ſacratiſſimus melecius ciuitate₃ quandam armenie regens: ⁊ barbaros edocens quietem habere videbatur. Quem putantes arriani ſibi conſentire: petierunt a cōſtātio vt anthiochene conſtitueretur preſul eccleſie. Cū quibus etiam orthodoxi propter claritatem eius vite ⁊ ſalubritatem rectorum dogmatum: in eius ſubſcripſere decreto: ipſumq₃ decretu₃ vtraq₃ pars euſebio ſamoſateno commēdauit epiſcopo. Ueniente ſiquidem magno melecio occurrit ei populus vtriuſq₃ partis. Cu₃ quibus iudei pariter ⁊ pagani deſiderātes famoſiſſimum videre melecium. Tūc imperator ⁊ ei ⁊ alijs qui exponere poterant iuſſit vt populis explanarent locu₃ illum: dominus creauit me ab initio viarum ſuarum in opera ſua precipiens vt exceptores eorum verba conſcriberent. Et primum quidē₃ georgius laodicie ſctorem heretice peſtis euomuit. Poſt quē acatius ceſarie quandam nullius protulerre mediam doctrinam: multum ab illorum blaſphemia receſſit non tamen ſummu₃ apoſtolice integritatis dogma ſeruauit. Tertius autem magnus ſurrexit melecius ⁊ rectitudinē regule in ſacra diſputatione monſtrauit. Nam veluti quoda₃ pondere veritatis vtens: ⁊ qd plus ⁊ qd minus erat euitauit. Cūq₃ turba vniuerſa faueret rogās vt breuem eis doctrine daret imaginē tres oſtendēs digitos deinde colligēs duos ⁊ vnum tendēs. Illā laudabile protulit voce. Tria ſunt q intelligitur: ſed tanq̄₃ de vno diſputamus.

¶Sozomenus. ¶Ca.xlviij.

Eo tēpore fertur archidyaconē eius eccleſie ad hec eo loquētē extenſa manu eius os obſtruxiſſe. At ille ſuā ſentētiam manu clarius q̄₃ voce ſignauit. Tribus eni₃ apertis digitis ⁊ denuo clauſis ⁊ vno tm̄ digito rurſus extēſo policis ſchemate deuulgabat: q₃ tres vnū ſint. Deinde archidyacono ei⁹ manū ore demiſſo tenēte libera voce clamabat nicenū ſeruari debere conciliū. ¶Theodoricus. ¶Cōtra hanc doctrinā arriani calumnie linguas exacuerūt ſabellianū aſſerentes ſanctum eſſe melecium. Ob quā rem principi ſuaſerunt vt in ƥpriā ƥuinciā exilio mittereț. Et factus euzoi⁹ aperte arrianū dogma laudauit. Hūc cum arrio magnus alexāder dyaconatu priuauerat. Hoc itaq₃ facto chriſtianus popul⁹ ab hereticis diuiſus in apoſtolicā eccleſiā poſita₃ loco q̄ diciț vetus conueniebat. Annis nāq₃ triginta poſtq̄₃ magnus euſtachius fuerat expulſus orthodoxi arrianorū onera ſunt perpeſſi: reru₃ mutationē vtilē ſuſtinentes. ¶Sozomenus. ¶Sequacibus eī̄ melecij cōmunicare noluerunt hi q̄ ab initio nicenū dogma ſeruauerāt dicētes: q₃ ex arriano decreto melecius fuerit ordinatus ⁊ ſequaces ei⁹ ab illis ſint baptizati: ob quā rem anthiochena eccleſia in aliā diuidiț partē. ¶Theodoricus. ¶Cūq₃ viderēt orthodoxi hereticoꝝ creſcere magis impietatē ⁊ apoſtolici dogmatis defenſores aperte debellari: ſanctūq₃ melecium pulſum ⁊ euzoium hereticū ordinatū verborum memorati ſunt que dicta ſunt loth. Salua inquit ſalus animam tuam

Ad hec etiaȝ euangelici verbi dicentis. Si oculus tuus dexter scādalizat te: an fer eum ⁊ proijce abs te. Idem ⁊ de manu ⁊ pede dño sanciente qui etiam adiecit dicens Melius est enī tibi vt pereat vnū mēbrū tuū ꝙ totum corpus in gehēnā mittatur; ¶ Capitulum.xlix.

Porro mirabilis Eusebius cuius dudum memini decretū fuisse commēdatū vidēs preuaricatione petrī circa melecii meditatam: ad suā reuersus est ciuitatē. Arriani vero scriptum testimonium metuētes cōstātio suaserūt vt mitteret: qui decretū i melecio factū ab eusebio reuocaret Tunc missus est veredarius qui hec velociter adimpleret. Cūq͂ venisset ⁊ imperatoris verba nuntiasset tunc eusebius ammirādus: cōmunē inquit depositū non restituā nisi oēs qui tradiderūt dicant. Qđ dū q̄ fuerat missus renūtiasset: indignatus imperator denuo misit vt rediret: qđ accepit: adijciēs scripto vt si redire nollet dexterā manum eius abscinderet: verbo tñ iubēs illi quem misit ne faceret qđ habebatur in literis. Cūq͂ epistolam legisset eusebius: ⁊ inuenisset penā ab imperatore dictatā cuȝ dextera manu obtulit ⁊ sinistrā ambas incidi petēs. Nā decretū inquit nō cuidō clarā arriane impietatis indiciū. Hac eius firmitatē Cōstātius vidēs laudauit egregie. Mirantē em ⁊ impij resistentium sibi laudes cum gestorū magnitudine superantur.

¶ Sozomenus. ¶ Capitulū.l. A.

Et igit apud oriētales agebāt ecclas. Interea iulian⁹ cesar bello deuincēs barbaros apđ rhenū fluuiū residētes alios q̄dē peremit alios cepit claraq͂ victoria decorat⁹ dū mediocritate vite atq͂ māsuetudine militib⁹ grat⁹ eēt ab eis appellat augustus: hoc facto nihil de cōstātio cogitans. iudices ab illo factos honoribus mulcebat ⁊ ad illi⁹ inuidiā literas pferebat q̄bus ondēret eū ꝓpter bellū cōtra magnētiū gestū i italiā barbaros induxisse. Re pēte vero religiōe mutata cū prius xp̄ianū esse putaret semetipm pōtificē noiauit ⁊ veniēs ad tēpla paganorū sacrificabat subiectisq͂ talia colere suadebat Cū q͂ cōstāti⁹ ꝓpter bellū psicū anthiochiā moraret; sperans ille qz sine bello posset illyricū detinere ad cosagebat iter dicēs se velle cōstātio satisfacere tāq͂ nō spōte sed volūtate militū insulas imperij suscepisse. Dr itaq͂ qz dū ad hos terminos accessisset vindemia iā collecta: circa occasum pliadarū vuas denuo fuisse platas. Insup etiā imbrē ex aere descēdētem in eius veste simul ⁊ ceterorū guttas singulas crucis formasse signacula. Hoc facto videbāt ⁊ ipsi ⁊ alij qz botris extra tpˢ illatis bonū rei pādere indiciū. Imber aūt cadēs vestē supra quā ceciderat roborare t. Alij vo dicebāt vuarū signū qđ pter tpˢ sit significare pditionē imperatoris ad instar huiusmodi botrorū ⁊ par ui tēporis fore ei⁹ imperiū. Porro de cruce dicebāt prenūtiare hoc signū qz sit celeste dogma xp̄ianorū ⁊ oporteat signari cūctos crucis indicio vñ cognoscitur qz diuersā interpretati quā dixerat imperator: veritate fraudati nō sunt verū eīn oppositū ne dictū sequēs tēpus ostēdit. Cum audiret itaq͂ constantius contra se venire iulianū istructione belli partici derelicta cōstantinopolim veniebat. ¶ Socrates. ¶ Et mox focrinis inter B cilicas atq͂ capadocas nimis cogitatiōe apoplexie passiōe defunctus est cōsulatu Thauri ⁊ florentij tertia die nouēbris mensis anno vite sue quadragesimo ⁊ quinto ex q̄bus tredecim cū pre regnauit vigintiquinq͂ post illū. ¶ Sozomen⁹. Quo defuncto iulian⁹ quidē iā trachas obtinebat. Et nō post multum cōstātinopolim veniens appellatus est imperator.

¶ Explicit liber quintus.

¶ Incipiunt tituli libri.vi.

i De iuliani gñe ac disciplinis et quō peruenerit ad imperium.

ij Quomodo iulianus ad ritū deuenerit paganorū ⁊ de sacrificijs idolorum.

iij Quomodo etiā ante imperiū latēter fuisset paganus.

iiij Quā fuisset xp̄ianis infensus.

v Quia ab initio imperij sui magis pepercerit xp̄ianis.
vi Quō maris ep̄s calcedonie i facie redarguerit iulianū.
vij Quia eos q̄ fuerant deportati a cōcilio reuocauit.
viij De seditione apud alexandriā orta contra paganos.
ix Quomodo alexandrinus georgius sit extinctus.
x Quō iulianus ecclesias clausit & ecclesie ornamēta diripuit.
xi De eusebio nectare & zenōe martyribus.
xij De hilariōe monacho & crudelitate heliopolitanorum & aretusiorū cōtra christianos. de marcho ep̄o eiusq; martyrio.
xiij De macedonio: theodolo et daciano martyribus.
xiiij De basilio martyre & eusicho.
xv Que in gaza cōtra xp̄ianos crudeliter sint commissa atq; sebastia necnon & in phenice.
xvi De simulachro androgino a paganis in ecclesia cōstituto.
xvij De legib' quas iulianus cōtra xp̄ianos posuit.
xviij De reditu athanasij ad alexandriam.
xix De lucifero & eusebio.
xx De cōcilio apud alexandriā cū athanasio celebrato.
xxi De differentia substātie & subsistentie.
xxij Pars libri athanasij de satisfactione fuge.
xxiij Quia eusebius veniens anthiochiam propter paulinū diuisum vidēs ppl'm fuerit indignatus.
xxiiij De hilario pictaniense.
xxv De macedonianis.
xxvi Quia iulianus quoq; persecut' sit athanasium.
xxvij Quō iulianus fouerit cizicū propter paganitatis cultum.
xxviij De tito bostrensi episopo.
xxix Qr iulian' p̄cepit vt b'm xp̄ianorū ritū etiā paganí orōnes & elecmosynas facerēt & decimas templis offerrēt & cetera que xp̄iani moris est adimplerent.
xxx Quibus modis locutus est paganitatē extollere: & milites idolis inclinare.
xxxi De corpe martyris babile: & de simulachro appollinis fulmine cōcremato.
xxxij De publicatione vasorū ecclesiasticorū & quō iulianus prefect' & felix annihilantes ecclesiā diuinitus sunt puniti.
xxxiij Quō apud anthiochiā sacerdotis filius sit cōuersus.
xxxiiij Quō iulianus ad's immolaticijs vniuersa polluerit eiq; restiterit vincētius & maximus.
xxxv Quō valētinian' q̄ post eū imperium pro aspersiōe immolatitie aque ministrū percussit templi.
xxxvi De artemio martyre et publia abbatissa.
xxxvij De basilio atq; georgio.
xxxviij De his q̄ amore pecunie a fide declinauerunt.
xxxix Quō pecunias iulianus abstulit christianis.
xl Quō ab anthiochenis irrisus sit.
xli De simulachro christi qđ deposuit iulianus.
xlij De bn̄ficio herbe q̄ nascebat iuxta simulachrū xp̄i & de miraculis que per loca diuersa pro nomine xp̄i fiebant.
xliij Quō iulianus iudeos armauerit cōtra xp̄ianos & de tēplo hierosolymorum.
xliiij De bello partico et quō iulian' illic perrexerit.
xlv Quō iulian' monach' ei' mortē anteq; audiret prenunciauit.
xlvi De inconsulto iuliani dicato.
xlvij De peremptione iuliani.
xlviij Que magie post mortem eius inuente sunt.

¶ Expliciunt tituli libri .v.

¶ Incipit liber sextus.

¶ Socrates. ¶ Capitulum .i.

HUnc igitur de iuliano pauca dicēda sunt: eius & quoq; genere ac disciplina quō

venerit ad imperiũ. Cõstãtin⁹ q̃ bizãtiũ suo nõie cõstãtinopolı̄ appellauit duos habuit ex eodẽ patre non ex eadẽ matre germanos. Quorũ vn⁹ dalmati⁹ alter cõstãtius vocabat. Et dalmati⁹ q̃dẽ habuit sui nois filiũ. Cõstãti⁹ aũt duos habuit natos gallũ ꝛ iulianũ. Post mortẽ cõstãtini cõditoris Cõstãtinopolitane ciuitatis dũ milites iuniorẽ dalmatiũ pemi ssent tũc ꝛ isti defuncto iã patre pene mortis periculũ cũ dalmatio sustinuerãt nisi gallũ q̃dẽ egritudo q̃ putabat ineuitabilis liberasset. Julianũ vero etas infantis erat em̃ annoꝝ octo. Cũq; ab eis feruor impatoris quieuisset. gall⁹ circa ephesũ apd̃ doctores erat vbi etiã a ꝑgenitorib⁹ possessiões habebat. Porro iulian⁹ crescẽs in auditorijs. Cõstãtinopolitane vrbis exercebatur in basilica vbi doctores erãt habitu priuato ꝑcedẽs habebatq; pedagogũ eunuchũ noie mardoniũ grãmaticũ nicomedẽ laconẽsẽ rhetoricã vero legebat apd̃ eubolũ sophistã tũc xp̃ianũ. Qd̃ ꝑuidẽtia q̃ppe cõstantij gestũ est: ne apd̃ paganũ sophistã legẽs ad ei⁹ superstitiõis dogmata declinaret. Erat em̃ iulianus ab initio xp̃ian⁹. Cũq; lectiõe ꝑficeret fama p ppl̃m volitabat q꞉ posset etiã romanã gubernare rẽpublicã. Qd̃ dũ lati⁹ panderet estuatiões induxit imperatori cõstãtio. Quãobrẽ abstinuit eũ ab vrbe regia. Et misit in nicomedia/ ꝑcipiẽs ne cõueniret apud libaniũ sophistã syrũ. Tũc em̃ libani⁹ a pedagogis cõstantinopolitanis expulsus: nicomedia morabat. Prohibebat ergo iulian⁹ apud libaniũ legere eo q꞉ pagan⁹ esset. Verũtn librorũ ei⁹ lectionibus vtebat. Cũq; proficeret i. rhetoricã supuenit l 𝔅 nycomediã maxim⁹ ob̃sũ: nõ ille bizãtius pr̃ euclidis sꝫ ephesi⁹ quẽ postea quasi artes magicas exercentẽ valẽtinianus imperator ꝑcepit occidi. Tũc igitur non ob aliã cãm nicomediã venerat nisi iuliani fama ꝑtractus. Apud quẽ iulian⁹ cũ verba philosophica ꝑgustasset: cepit etiã doctoris imitari religionẽ. Js em̃ etiã imperij cupidinẽ alo ei⁹ īmiserat. Cũq; hec nõ laterẽt aures impatoris inter spẽ metũq; cõstitutus suspitionẽ celare volens q꞉ q̃ dudũ integer fuerat xp̃ianus postea proditor est effectus tonsus monochicã simulabat vitã: ꝛ latẽter exercebat i philosophica: i manifesto aũt sacros xp̃ianorũ legebat libros. Denicq; in ecc̃lia nicomedie lector est constitutus: ꝛ sub hoc habitu furore declinauit imperatoris. Hec eq̃ue ꝑ timore faciebat nequaq̃ ab spe recedẽs quã mẽte cõceperat. Dicebatq; plurimis amicoꝝ suoꝝ felicia fore tẽpora: quib⁹ ipse rerũ potiret impio. Dũ hec itaq; cõtra eũ sic agerẽtur: gallus germanus eius cesar constitutus venit ad nicomediã visurus eũ dũ pergeret orientẽ. Post paululũ vero perẽpto gallo repẽte iulian⁹ quoq; fit suspectus imperatori q̃ etiã eũ custodiri ꝑcepit: ꝛ dũ fuga lapsus fuisset diuersa loca circũeũdo saluat⁹ est. Vixq; sero vxor impatoris eusebia celatũ inueniẽs/ supplicauit impatori quatenus nihil mali pateretur: sed vt potius ad philosophãduꝫ mitteretur athenas. ❡ ❡ Theod. ❡ Cepit igitur iulianus imperialia sceptra desiderare. Quãobrẽ discurrẽs vniuersã helladã vates que rebat respõsa reddentes consulens si ad suũ imperiũ ꝑueniret. inuenitq; virũ q̃ ꝛ desiderata se dicere fateretur. Js eũ perducẽs ad quẽdã idoloꝛũ locũ: ꝛ itromittẽs in aditũ seductores demones euocauit. Quib⁹ solẽniter apparẽtibus terrore cõpellitur iulian⁹ in frõte sua crucis formare signaculũ. Tũc demones trophei dñici figurã respicientes et sue recordationis deuictiõis repẽte disparuerũt. Qd̃ agnoscẽs mag⁹ cepit culpare iulianũ. At ille ꝛ terrorẽ significauit ꝛ crucis se dixit ob stupẽde virtutẽ/ eo q꞉ videntes hoc signum demones euanuerunt. Porro magus. nõ hoc suspiceris inquit o bone vir q꞉ timuerũt sicut ais/ sꝫ ab hominati hoc signũ potius abscesserunt. Et ita capiẽs miserum odio repleuit xp̃iani signaculi iulianũ. ❡ Socrates. ❡ Post 𝔇 hec igitur imperator euocauit iulianum et constituit cesarem. Danlq; ei coniugem constantiam sororẽ suam: contra barbaros eũ destinauit ad gallias. Ibi namq; barbari quorum imperator constantius cõtra magnentiũ solatia petierat: cuꝫ nihil profuissent cõtra tyrannũ romanorũ vastabãt vrbes. Cũ esset ergo inuẽculus

Julianus iussit vt preter cōciliū ducū nihil moliri presumeret. Cūq₃ illi accepta potestate negligerent: et ꝓpterea barbari superarent: tunc iulianus duces quidem delitijs vacare permisit. Sumenos aūt milites eisq₃. spolia percepto: ... dostiū cōpromittē ... vincendi barbaros fecit. et amorē suum apud milites collocauit. Fertur itaq₃ dū in aliquā ciuitate fuisset ingressus: q₂ corona laurea quib⁹ solet ciuitates ornari inter columnas pendēs rupto fune sup eius caput decidit: eumq₃ aptissime coronauit. Quo facto cuncti clamauerūt q₂ ei signū foret imperij. Aiūt etiā quidā Costātiū ꝓpter ea eum contra barbaros direxisse: vt ibi deficeret. Sed nescio vtrum vera suspitio sit: nā qui ei germanā dedit vxorē si hoc cogitasset otra se potius insidias excitaret. Cū igit iulianus apud imperatorē de ducū negligentia quereretur: alter mittit magister armoꝝ: eius alacritati cōsentiens. Cuius ministerio cū barbaris fiducialiter est cōgressus: ⁊ dū illi per legatos literas imperatoris eos ad ꝓuintias inuitātis ostēderet: tūc ille legatos eoꝝ misit in vinculis. Factaq₃ cōgressione vicit ita vt etiā captū regē. Conflatio dirigeret. Hac felicitate ꝓuectus a militibus appellatur augustus. Cūq₃ corona deesset imperialis: vnus ex signa portantiū torquē quē habebat i collo suo: piena iuliani capiti circūposuit. Hoc ergo mō iulian⁹ imperator est factus. Que vero postea gesserit ille phūs indicēt audientes. In ipo nāq₃ pricipio missa legatiōe apud costātiū nec alam bñfactoris placās q̄cūq₃ ei videbant agebat mō iudices immutādo prouinciales: mō derogando cōstantio ⁊ per vrbes singulas publice relegendo ab eis barbaris definitas epistolas. Quāobrē plurimi eū sequebantur a cōstantio recedentes. Tūc igitur etiam figmentum christianitatis quod habebat abiecit. Et dum circuiret diuersas vrbes aperiens templa idolis offerebat: et semetipm paganoꝝ pontificē nominabat. Cūq₃ talia gereret intestinū bellum cōtra constantium: quesita occasione preparabat ⁊ quātū ad eū ꝑtinere potuit. Non em̄ sine multo sanguine studiū ei⁹ philosophie potuerat adimpleri nisi de⁹ cōciliorū iudex alteꝝ sine alteri⁹ cōcertatione finisset. Nam cū venisset iulianus ad trachias nuntiatum est morꝫ tuū fuisse cōstātiū. Et hoc modo intestino bello romanū liberaret iperiū. ¶ Veniēs ꝑ aūt iulianus cōstātinopolim cogitare cepit queadmodū sibi ppl'm cōplacaret ⁊ eoꝝ fauorē decēter acqreret. Ob hac arte fecit. Bñ nāq₃ sciebat cōstātiū ab olbus populis nomē cōsubstātiās litatis amplectētib⁹ odiri. Ob quā rē ab ecclesijs videbant exclusi ⁊ cōfiscati exilioq₃ directi. Simul etiā nouerat ⁊ paganos fuisse cōtristatos prohibitione sacrificioꝝ ⁊ desiderare adipisci ipē quo coꝝ aperirētur templa ⁊ haberēt idolis immolādi licentiā. Sic igitur vtrūq₃ populū meroꝝ⁹ vulneratū a defuncto cognoscens: ⁊ cōmuniter oēs enuchoꝝ violētia ⁊ precipue eusebij rapinis ingemiscēres: apud oēs semetipm artificioso velamine cōmēdauit: ⁊ alijs quidem fingebat alijs aūt ꝑ vanā gl'am largus erat. Oib⁹ tamen in cōe qualis esset religione mōstrabat. Et primū quidē crudelitati cōstātij circa subiectos derogans ⁊ eam corā populo vituperio redarguens iubet episcopos exilio deportatos euocari et cōfiscatas eoꝝ reddi substantias. Templa quoq₃ paganoꝝ velociter suos necessarios precepit aperire. Eos aūt qui fuerāt ab eunuchis oppressi recipere q̄ male ab eis fuerāt abrepta sanciuit: eusebiū vero ꝑsidētē impialı cubiculo morte dānauit nō solū q₂ multos oppresserat s₃ q₂ gallū quoq₃ fratrē suū ei⁹ accusatione adierat intercēptū: ⁊ corpus ꝙdē ostātij regio honore sepeliuit. Expulitq₃ palatio eunuchos tonsores ⁊ cocos. Eunuchos quidē q₂ ei⁹ vxor obierat post quā nō duxit aliā. Cocos aūt eo q₂ cibis simplicibus vteretur. Tonsores aūtē vnus inquit sufficit multis. Scriptorum aūtē plurimos fortune antique restituens: reliquis coꝝ mercedē scripture dari precepit. Abscidit quoq₃ etiā publicū cursum mularū ⁊ caballoꝝ quos publicis iussit vtilitatib⁹ ministrari. Hec ei⁹ ꝑpa laudāt pauci: plurimi q₃ vituperat: q₂ remoto fastu palatij cōteptibile videbat imperiuꝫ

Capitulum.ij.iij,⁊.iiij.

Is enim etiam noctibus vigilans cōscribebat libros. Et descendens in senatū publice recitabat. Solus em̄ imperatorū a iuliano cesare in curiā senatus recitauit orationes. Honorabat quoqꝫ disciplinarū cultores maxime phātes. Quāobrē vndiqꝫ fama cōgregabat huiusmodi viros emanātes circa palatia: qꝛ circūamicti pallijs magis habitu ꝙ̄ magisterio pandebantur. Erantqꝫ graues vniuersis christianis seductores viri ⁊ imperatoris semper religioni fauentes. Habēs itaqꝫ iulianus plurimū vane glorie vitiū: cunctos ante se principes lacerauit in oratione quā de cesarib⁹ scripsit. Hac ergo arrogātia motus etiā contra christianos conscripsit libros. Ut ergo cocos atqꝫ tonsores expelleret/opus phi non tñ imperatorie fuit vt aut detraheret atqꝫ laceraret neqꝫ phi neqꝫ principis fuit.

¶Sozomenus. ¶Capitulū.ij.

Fert itaqꝫ mox in ipso principio iulianum sic aperte ⁊ impudenter negasse christianā fidem: vt quibusdā sacrificijs ⁊ inuocationibus quas expeditiones pagani vocāt: ⁊ sanguinem immolationū nostrum baptisma student ablui et abrenūtiare ecclesiastice cōfessioni. Et illo em̄ tempore tam secrete ꝙ̄ publice ⁊ in templis licēter pagani sacrificia celebrabāt. Fertur qꝛ dū aliqñ sacrificarēt ostensum sit in viscerib⁹ pectoris immolati signaculū crucis corona circūdatum. Quo viso: alios quidē sacrificij ministros fuisse perterritos estimātes quippe hmōi religionis virtutē ⁊ totius dogmatis eternitatē eo qꝛ corona q̄ circūdabat crucē victorie esset indiciū: ⁊ qꝛ ambitus circuli a suo principio nusqꝫ terminaret sꝫ magis rursus reuerteret i seipso. Cūqꝫ ceteri mirarentur: princeps huius scientie confortauit eos dicens prospera ⁊ vtilia sibi indicia fuisse mōstrata: ⁊ qꝛ magis signū dogmatis christiani coerceret nec ei quo vellet dilatari liceret circuli terminos circunseptum.

¶Theodoricus.

¶Julianus em̄ metuens constantiū qꝛ genere proximos tyrannidis formidine pertimebat lectorum sociatus choro: ⁊ diuinos codices in ecclesia populo audiente legebat. Nam ⁊ basilicam martyrum edificauit quam diuina prouidentia nō suscepit.

¶Sozomenus. Cap.iij.

Cum adhuc pueri gallus ⁊ iulianus in cappadocia morarentur aiunt habuisse eos tunc studiū vt maximā basilicā sepulturā martyris mamme fabricarēt. Et inter se diuiserūt op⁹. Cūqꝫ ambo certarent in edificio vt alter alterū superaret: fertur aliud prouenisse miraculū ⁊ nisi hactenus superessent qui hec se audiuisse ab inspicientibus enarrerent videret forsitā incredibile. Galli namqꝫ pars augebat ⁊ omnino crescebat: iuliani ꝟo labores/alij quidē fodiebantur atqꝫ terra ipsa vomēte ruderib⁹ implebātur. Aliquoties deposita fundamēta terre cōpleri nō poterāt: ac si quedā violentia ea ex loco iferiore repercutiēdo depelleret. Que eā cūctis apparebat esse ꝓdigiosa. Ex illo naqꝫ existimabat qꝛ nō esset vir ille in religiōe xp̄iana salubris.

¶Sozomenus. Capitulum.iiij.

Cum igit̄ solus tenuisset īperiū tēplaqꝫ reserasset ⁊ alia repararet: oēm deuotionē etiā ministris tēplorū affluēti⁹ impēdebat. Sepe ꝟo ciuibus in cōe rescripsit: vt ad paganos accederent ritus/⁊ ei⁹ donatiōe fruerent: xp̄ianis se inimicū aperte designās/ita vt neqꝫ venire ad se eos vellet neqꝫ legatiōes eoꝝ suscipere. Demū cū perse mouissent bellū legationē mittentibus nisibenis tanꝙ̄ oib⁹ xp̄ianis ⁊ neqꝫ tēpla referātib⁹ neqꝫ ad eoꝝ sacra volētib⁹ interminat⁹ est nō se auxiliū ꝓbiturum nec legationē quasi pollute ciuitatis esse susceptuꝝ: neqꝫ ad eos primit⁹ accessurū: nisi cognosceret in paganitatē eē mutatos. Hoc ēt apd̄ palestinā q̄st⁹ de cōstātinēsib⁹ delegauit. Hic enim locus cum esset gaze portus et maioma vocarentur: essetqꝫ christianis plenus a constantino dignitatē meruit ciuitatis: ⁊ ex filij ei⁹ noīe constantia nuncupata est. Iniustum enim arbitratus est

constantibus vt paganis subdita videre tur esse gazensibus. Tunc ergo iuliano regnāte: litem gazei cōstantinensib⁹ intulerūt. Quod iudice residente cōstantiā rursus eis subdidit / distantem quasi stadia viginti. Et ex illo sublato priori nōie gaze maritime vocabulo nuncupatur. Habebat enim cōmunes iudices atq3 duces sola vero iura ecclesie priuas videtur ostēdere ciuitates. vtraq3 eñ suū epm habere clerum. Et vigilie martyrū atq3 collectarū apud eos seorsum fiunt: et termini vtriusq3 epatus ecclesieq3 sistūt. Quodā tempore defuncto māmeno pōtifice quidam presulū ecclesie gazeorum: studuit vtrūq3 clerum sue ditioni submittere fas nō esse dicens: vt vni ciuitati duo epi presiderent. Resistentib⁹ maiomenis, deliberauit puincie synodus: vt eis pprium ordinaret epm: opoztere credens vt q̄ sub constantino pprietatis religione ciuitatis habere priuilegia meruerunt ⁊ pagani principis iudicio hec amiserūt in sacerdotij ⁊ ordine ecclesiaꝝ nequaq3 dato antiquitus honore priuarētur. Ea siquidē tēpestate cesariā cappadocie maximam ac felicissimā ciuitatē ita vocari phibuit eiq3 appellationē antiquā cesaris abrogauit quam a claudio cesare: pmeruerat. Nā prius mazaca vocabatur. Habebat eñ odium ei⁹ antiquit⁹ eo q̄ oīs eius esset populus xp̄ianus / ⁊ templum apud se iouis ⁊ patrij destruxisset apollinis. Nā eū etiā eo regnāte fortitudine sacellum qđ solū remanserat a xp̄ianis fuisset euersum ciuitati crudel'r erat infestus ⁊ paganoꝝ populos hic ⁊ illic habitantes valde culpabat qui semetipsos vlti nō essent: ⁊ quodlibet p fortuna sustinuissent. Oēs vero possessiōes atq3 pecunias cesariēsiū ecclesiarū cū verberib⁹ exquirēs ad mediū iussit afferri. Moxq3 ex eis trecētas auri libras in erario publico collocauit. Clericos aūt vniuersos aggregari inter milites iussit duci puincie seruituros qđ est nimis graue ⁊ vehemēter iniuriosum. Populū vo chrīstianorū cū vxorib⁹ ac filijs inscribi pcepit ⁊ tanq3 vicaneos tributa persoluere: cū intermi natione iurans: qꝛ nisi tēplū rursus festinanter edificarent ⁊ ciuitatē nimis affli geret ⁊ neq3 capita sua galileos habere permitteretj. Sic enim solebat euocare chrīstianos. Quod forte venerat nisi fine celeri defecisset. Capitulum. v.

Initio nāq3 parcens xp̄ianoꝝ clemētioꝛ visus est sciēs priores psecutores nihil pfuisse ad augmētū paganitatis quotquot punierint xp̄ianos q̄ magis hic creuerint ⁊ facti sunt gloriosi p xp̄o dogmate moriētes Inuidiā ergo habēs eoꝝ glorie a tormētis abstinuit iudicās esse necessariū vt sermone poti⁹ ⁊ ammonitiōe ad paganitatē colēdā populo suaderet: credens etiam hic se monstrare clemētē.

Capitulum. vi.

Dicitur eñ qꝛ dū in cōstātinopolim apō fortunā sacrificaret: accessisset ad eū maris eps calcedonie: ⁊ publice ipsū ⁊ sine deo apostatāq3 vocitasset: illū vero solā ei improperasse cecitatē. Erat eñ senex ⁊ imbecillitate oculoꝝ manu alteri⁹ agebat. Super hec volēs etiā lacerare deū cōsuete dixit. Neq3 galileus de⁹ tu⁹ curare te potest. Respondens vero maris dixit. Ego inquit deo meo pro cecitate gratias ago: qꝛ hoc ideo est gestum ne te videam pietate nudatū. Imperatoꝛ autem nihil rñdēs abscessit. Sic eñ putabat potius roborari paganitatē: si se patientē ac mitē xp̄o chrīstiano populo demonstrasset.

Capitulum. vij.

Fecit itaq3 faciens q̄ fuerāt a cōstātio fugati pro religione reuocauit ⁊ cōfiscatis patrimonia sua restituit: pcipiēs populo vt nullum lederēt chrīstianū neq3 nolētē sacrificare cōpellerēt: sponte vero accedentes ad aras pri⁹ expiari apud demones: purgariq3 solitis coꝝ sacrificijs preparabat. Clericis autem omnia priuilegia honorēq3 cōsuetudinesq3 subtraxit ⁊ leges positas p eis soluit: ipsosq3 curie tradidit: simul ⁊ virgines atq3 viduas q̄ p penuria iter clericos pascebant iussit exigi: ea

que vndum a publico accepissent. Cõstãtinus eñi imperator disponẽs res ecclesiarũ vnicuiq ciuitati pspexit: vt clerus sufficiẽtie molumẽta perciperet: z hoc lege firmauit qđ hactenus mortuo iuliano seruabat. Hãc exactionẽ aiũt nimis fuisse crudelẽ. Auferebant eñi subinde pecunias z ornamẽta sacra: templaq sub cõstãtino z cõstãtio fundata destruebãtur. Date ad edificia pecunie rursus exigebant. Hac occasione sacerdotes z clerici z ppl's christianus crudeliter vexabat.

¶Socrates. Capitulum.viij.

Per idem tempus in alexãdrinorũ maxima ciuitate cõtigit ex hmõi causa seditio. Erat locus quidaz in ciuitate antiquis tẽporibus desolatus atq neglectus: multaq sorde completus hic pagani olim dee methre sacrificãtes homines immolabant quẽ locũ cõstantinus quasi vacantẽ ecclesie alexandrine concesserat. Hic georgius volens oratoriuz fabricari repurgiũ faciebat. Qđ dũ fieret inuentũ est illic aditũ in multa profunditate cõstructũ in quo paganoz ministeria celebrabant. Erãt eñi ibi caluarie hominũ plurime: maiorũ pariter z infantiũ qui perhibebant illic extincti vt ex eorum visceribꝰ artes magicas exercerent. Hec igit christiani reperientes in adito methre studuerũt ad irrisionẽ paganoz vniuersis hec facinora reserare: diuulgabãtq capita hoim q̃ cõpererãt. Hec alexãdrie pagani respiciẽtes z opprobriũ nõ ferẽtes: ira succẽsi sunt: z oẽ q ad pñs iuenerũt arma iudicãtes: impetu ꝯ xp̃ianos facto multos interemerũt. Alios gladijs: alios fustibꝰ, aut lapidibꝰ: alios funibꝰ strãgulãtes: quosdã etiã crucifigentes ad sacre crucis iniuriã pl'imos diuersis vulneribꝰ affligẽtes. Et ita gestũ est vt neq pximis parcerẽt: sz phs phm pcussit: z frater fratrẽ: pr̃ parẽtes z filios inuicẽ i sua nece grassati sũt. Quãobrẽ xp̃iani eũdẽ locũ purgare dceuerũt. Capi.ix.

Interea cũ iudices denũtiassent mortuũ fuisse cõstãtiũ z imperare iulianũ: seditionẽ fecit in alexandria populus paganoz impetu facto ꝯtra georgiũ vinculis eũ alligauerũt. Quẽ post paululũ veniẽtes ad carcerẽ peremerũt: eiusq cadauer imponẽtes camelo a mane vsq ad vesperã per totã portauerũt ciuitatem: z circa sero cõcremauerunt. ¶Multi ferũt arrianoz q ab amatoribus athanasij factũ: sed ego reor indubitanter hoc fecisse gẽtiles: cũ vtiq z querelas haberẽt aduersus ppter idola z tẽploz iniurias: pphibitionemq solẽnitatũ: quod etiã iulianus sic se hbuisse testatur p literas ad alexandrinos missas: in quibꝰ culpat eos penamq relaxat quasi ppter reuerentiã serapis quẽ ciuitatis conseruatorem dicit: et alexandri conditoris eius: necnon iuliani sui auunculi in paganitate deuotũ, z christianos nimis odientis.

¶Capitulum.x.

Dicitur eñi q2 studiũ habuerit vt in thesauros imperator eospluzima z preciosa ecclesie anthiochene vasa reconderet z q2 clausisset ecclesias z vniuersos clericos effugasset z solũ tũc theodoricũ stetisse psbyterũ. Quẽ dũ tãq vasoz custodẽ cõprehensum crudeliter fauciasset: nouissime gladio pcepit occidi. Qui fortiter inter vniuersa tormẽta rñdit. Et p dogmatis cõfessione deuicit. Cũq vniuersa deo dicata vasa z pallia collegisset pijciens hec in terra ꝯtumelijs z iniurijs vevoluit agẽs christũ: super ea etiã sedit: z cumulũ auxit iniuriarũ. Moxq verẽda eiꝰ z loca femoribꝰ circũposita ferũt eẽ pcussa: z ad tm̃ puenit vsq ad putredinẽ vt vermes crearet: medicis laborãtibꝰ nec valẽtibꝰ vincere passionẽ. Cõficiebãt eñi oimoda pciosaq medicamina ex pinguibꝰ volatilibꝰ vt coz crassitudine corrupta z putrida mẽbra linirẽtur. Hoc facto vermes ad supficiẽ puocabãt: q2 in pfundo ebullientes viuas serpebant carnes. Et donec moreret nõ fuit ab hac passiõe securus. Hoc itaq claruit diuina indignatiõe gestũ dũ etiã custodes imperialiũ thesaurorũ z alij plurimi aduersus ecclesias insurgentes: inopinata z miserãda morte de

functi sunt quasi superna indignatione damnati

¶ Capitulũ. xj.

His dictis tempus est vt memoriã faciamus euse bij ꝛ nectari ꝛ zenonis fratrũ christianoꝝ cõtra quos odiuz exercẽtes populi gazeoꝝ domi celatos ꝛ cõprehẽsos vinculisq traditos atq flagellatos postea cõuenientes in theatrũ aduersus eos clamare ceperũt: quasi eorũ tẽpla destruxissent ꝛ in iniurias paganoꝝ p̃terito tpe multa gessissent. Cũq alterutros vt vulgi moris est excitarẽt: concurrẽtes ad carcerẽ ꝛ educẽtes eos crudeliter occiderũt nũc in terra ꝓnos: nũc supinos trahẽtes atq percutiẽtes ꝛ vulnerãtes lignis lapidibꝰ atq fustibꝰ. Audiui nãq etiã mulieres egressas: ꝛ cum radijs telarũ eoꝝ corpora vulnerasse ꝛ cocos publicos: alios aquã: alios feruẽtes ollas fudisse sup eos alios subulis eorũ mẽbris pforasse. Cũq eos dilacerassent capiteq fregissent ita vt cerebrũ in terra iaceret: deduxerunt ante vrbẽ vbi solebãt mortua iumẽta proijcere. ibiq eorũ cõcremãtes ossa q̃ remãserãt inter cadauera cameloꝝ ꝛ asinoꝝ permiscuerũt ne possent facile reperiri: qđ nõ diu latuit. Quedã nãq mulier christiana nõ tñ de gaza diuino p̃cepto per noctẽ colligẽs ꝛ in vrnã recõdens zenoni eoꝝ cõsobrino seruãda cõtradidit. Deus eñ per visuz mulieris reuelauit hunc virũ: ei nanq erat ignotus ꝛ nuper habita persecutione celabat. Hoc ergo mõ p mulierẽ reliquias eoꝝ accepit et interim domũ seruabat. ¶ Cũq is eiusdẽ ecclesie suscepisset ep̃atum imperãte theodosio fabricata basilica ante ciuitatẽ ꝛ altare fixo ossa martyrũ collocauit iuxta ꝯfessorẽ nestorẽ. Qui dũ in vita sua cũ istis suis ꝓximis habitaret: cum martyribꝰ cõprehensus a populo vinculis eoꝝ flagellisq participatus est. Is enim duz traheretur habens pulcherrimũ corpus ad miserationẽ persequẽtes adduxit. Quẽ ãte portas semiuiuũ morti tñ proximũ proiecerũt. Hũc colligẽtes q̃dã zenoni detulerũt. Apud quẽ dum curaretur defunctus est.

¶ Capitulum. xij.

Nter hec autẽ dũ hilarionẽ mõachũ gazei requirerẽt fugit in siciliã vbi ligna de mõtibꝰ colligẽs: ꝛ i ciuitate vẽdẽs: trãsibat q̃tidianã vitã. Cunq eiꝰ illic ṽtꝰ fuisset patefacta: p demones venit i dalmatias ibiq ṽtute diuina plurima miracula faciebat: ita vt etiã mare qđ q̃dã occupauerat loca sua orõne repelleret. Sed etiã hinc rursus abscessit: qr vbi laudabaẽ habitare declinabat: demutãdo loca cũctis eẽ stupebat incertꝰ atq opinionẽ suã crebra ĩmigratiõe destruere. Nouissime ṽo dũ nauigaret cyprũ venit in pafuz. Inuitatusq ab ep̃o pafi dilexit locũ ꝛ circa p̃diũ charybdim nũcupatũ pbatꝰ est. Quẽ vt martyr nõ eẽt fuga ꝓhibuit. Fugiebat eñ qr p̃ceptũ diuinum est nõ expectare persecutores. Nã qui in persecutione cõprehendunẽ fortiter ferre iubentur. Gazei siquidem ꝛ alexandrini cõtra christianos talia gessisse noscũtur. Sed heliopolitani ꝛ arethusi sinã habitãtes ad tantã venere crudelitatẽ sicut illorũ tẽporũ hoies explanarũt vt sacras virgines insolitas a populo videri publice nu[di]datas stare cogerent in theatro. Quas p̃mitꝰ irriserũt postea totonderũt: nouissime per mediũ sectas: porcos vt eas comederent ꝓuocabant. Ut ergo reor heliopolitas ad crudelitatẽ sacrarũ virginũ res illa pduxit eo q paterna cõsuetudo qua fornicabãtur eoꝝ virgines anteq̃ nuberent ꝓhibita videreẽ. Cõstantinus enim destructo in ea ciuitate veneris tẽplo: priꝰ apud eos cõstruxit ecclesiã ꝛ cõsuetas fornicatiões lege ꝓhibuit exerceri. Arethusij ṽo [...] marcũ sue ciuitatis ep̃m senẽ vita ꝛ ꝯuersatiõe reuerẽdũ: mirabili morte peremerunt. Hunc eñ etiaz priꝰ habuerũt odiosum: eo qđ Constantij temporibus vt paganos ad christianitatẽ reduceret tẽplũ eorum ornatissimuz pretiosumq destruxerit. Cũq iulianus imperasset motus in eum est: ꝛ precepit vt aut estimationem populi redderet aut eum rursus edificaret. Et dum, vtrunq impossibile

foret christiano similiter et sacerdoti primo fugit per euangelicam legem. Postea vero cum multi propter eum periculis et necessitatibus subderentur: de fuga reuersus est et sponte semetipsum populo quod vellent in eum exercere contradicit. Qui dum laudare philosophum debuissent: credentes potius contemptorem irruentes in eum et per singulas plateas trahentes eius capillos et membra dilacerabant viri simul et femine ita vt subtilibus stilis eius aures abscinderent. Uerum infantes apud magistros positi deludebant et alapis cedentes, et graphijs sine aliqua parcitate pungentes. Quem etiam in cunicula deposuere setentia. Cumque adhuc respiraret eum ex melle et liquamine perungentes et in sportam mittentes appenderunt in aerem. Dicitur ergo quod tunc vespis et apibus eum contingentibus: et carnes eius vescentibus dixerit arethusys quia ipse quidem esset excelsus illos vero videret in humili constitutione sed postea hoc etiam ipsos fore passuros. ¶ Theodoricus. Hoc igitur argenteo cogebant eum vt templum reedificaret aut daret expensas. Quod dum non faceret putantes pauperem vel medietatem petebant pecuniarum nouissime vel paucum aliquid exigebant. Quibus ait. Nec vnum obolum pro omnibus dabo: sic igitur superati ab eius se suspendere supplicijs. ¶ Sozome. ¶ Sermo fertur quia tunc prefectus precipue paganus fuerit ammiratus marci constantiam et ad principem veniens quereretur dicens esse verecundum vt in vno sene tanta tormenta committerentur et christianos dum talia paterentur fieri gloriosos: se vero magis esse opprobrio. Marcus ergo tali est fine coronatus.

¶ Capitulum.xiij.

Eodem tempore macedonius quoque theodolus et tacianus friges martyrum pignora consecuti sunt. Nam dum in media ciuitate frigie templum aperuisset prouincie iudex: et longo tempore plenum ruderibus emundaret: ingredientes isti per noctem idola contriuerunt. Cumque propter hoc multi comprehensi ad supplicium ducerentur: illi semetipsos innotuerunt. Quos dum iudex quasi habita satisfactione delictorum nollet occidere: populis clamantibus vario tormentorum genere castigauit. Nouissime vero in craticula superpositos ardere precepit: Cumque cremarentur si assis inquiunt carnibus o amatie delectaris. sic enim vocabatur iudex: altera latera ignibus obice ne dum comedere cepe ris carnes semicrudas inuenias. et isti ergo fortissimi certamine decesserunt. Aiunt itaque busirim in ancyra galacie clarissimam fortissimamque habuisse confessionem cum fuisset in herese que vocatur encratistarum .i. abstinentium. Tunc enim dum iudex comprehendisset quasi contra paganos insilientem torquere volebat in publico iussitque vt appenderetur in ligno. Tunc busiris extensis cito manibus supra caput nudauit latera dicens opus non esse vt ministri appendentes eum deponenteque laborarent: cum esset ipse promptus ad penam quam vellent exercere: et latera sua tortoribus prepararet: miratusque eius promissionem iudex rei experimento magis obstupuit. Nam dum vngule ferree eius latera vehementius exararent: donec iudici placuisset sustinuit manus extensas et plagas cum alacritate suscepit. Post hec autem reductus in vincula quiescebat. Porro post paululum morte nuntiata iuliani: vsque ad theodosij principatum vixit et in ecclesiam catholicam acta penitentia prioris hereseos conuersatus est.

¶ Capitulum.xiiij.

In illo siquidem tempore ferunt vitam finisse martyrio basilium ecclesie ancirane presbyterum et eupsichium cesariensem capadocie ducta nuper vxore dum adhuc quasi sponsus esse videretur. Eupsichius enim propter propter fortune templum quod sicuti iam diximus diruptum fuerat et in commune cesariensium iram principis sunt experti: et alij quidem morte alij fuga mulctati sunt. Basilius autem studiosus vir circa dogma probatus dum vixit constantius restitit arrianis. Et propterea eudoxij decretis ab ordine est remotus ecclesiastico. Cum vero iulianus tenuisset imperium christianos publice commonebat vt proprium dogma seruarent: nec paganorum supersti

tione macularent: honoresq; collatos a
principe pro nihilo iudicarēt: tpales vel=
q; ppetue dānatiōis autores. Propter=
ea ergo in suspitione ꝛ odiū veniēs paga
noꝝ qm̄ publice sacrificantes inspiciens
stabat ꝛ ingemiscens orabat atq; clama=
bat ne vllus xp̄ianoꝝ hmōi errore teneretur obnoxius: cōprehensus ꝛ traditus ꝓ
uincie iudici multa tormēta fortiter susti
nens martyrio coronat⁹ est. hec ergo col=
ligēs sub vno retuli licet diuersi anni vel
dies coꝝ videantur esse martyrij.

Theodoricus. Capitulū. xv.

Que enim idoloꝛuz
seductionibus subditi tem
pore illo ꝗ commiserint:
multa quidē sunt ꝛ ꝓprijs
libris egentia. Sed ego ex
multis pauca narrabo. In ascalonia sīq
dē ꝛ gaza viroꝝ sacerdotio dignoꝝ: ꝛ mu
lierū ꝟginitatis ꝯuersatione pollentium
vjnidētes vteros ꝛ ordeo cumulātes op
posuerūt comestioni porcoꝝ. In sebastia
vero que est eiusdez ꝗ prouincie ciui=
tas: ioannis baptiste sepulchrū aperue=
runt: igniq; tradiderunt: ossa vero ac pul
uerem disperserunt. Porro scelus qđ in
phenice cōmiserūt q̄s poterit vel dicere
sine lachrymis vel audire? In heliopoli
ꝯ eni que est circa libanū erat quidam
diaconus noīe cyrillus. Is imperāte cō=
stantio succensus zelo diuino multa ido
la que ibi adorabant ꝯtriuit ꝛ igni crema
uit. Cuius actiōis memores nec noian=
di viri nō solū peremerūt eū sed etiā se=
cantes ventrē ex eius iecore comederūt.
Qui tn̄ diuinū inspectatorē nō potuerūt ef=
fugere: sed dignas reddiderunt sua pre=
sumptione penas. Quicūq; eni illo scele=
re participati sunt dentibus caruerūt et
fixi oēs elingues sunt. Nā ꝛ ipse lingue
pariter defluxerunt ꝯsumpte putredine.
Perdiderūt etiā visum etiā passionibus
suis ꝑeūtē, ꝑdicauerunt oībus pietatis.

Capitulum. xvi.

In Emesa vero
que est in ei⁹ ꝯfinio; ciuita
tis dyonisio dēdicauit. i. mu=
liebri ecclesiā q̄ deo nuper
fuerat edificata dedicauerūt ꝛ ad derisio
nē, simulachrū illuc statuētes: androginz
idest qđ virū monstraret ac feminaz. In
dorostolo ꝟo insigni trachie ciuitate emi
lianus inuictissimus decertatos a capi=
tolino vniuerse, trachie iudice igni tradi
tus est. Porro marci arethusij epi gesta
vel passio soloecei ꝯtētione noscitur indu
gere vt digne actus illius tragedie ordi=
ne recitent.

Capitulum. xvij.

Innumera quoq;
alia omni terra et mari ab
impijs ꝯ pios illo tpe sunt
cōmissa. Tūc igit apte deo
odibilis impator: ꝯ pietatē
ponebat leges ꝛ primū quidē interdixit
galileorū filijs (sic ei saluatoris nr̄i culto=
res noiabat) poetaꝝ ꝛ rhetoꝝ atq; phoꝝ
legere disciplinas. Proprijs inde pēnis
fm ꝓuerbiū vulneramur. Ex nr̄is eni ar=
mati ꝯscriptiōib⁹ ꝯ nos bella suscipiunt.
Post hāc aliā posuit legē precipiēs gali=
leos expelli militijs. Socrates. Ca. xviij.

Igitur athanasiū
de fuga remeantem, alexan=
drinoꝝ populus libēter exce
pit. Expulerūtq; ecclesijs ar
rianos ꝛ athanasio scepta venerabilis
tradiderunt. Uerum arriani in domibus
ignobilibus se colligentes in loco geor=
gij locū habuerūt.

Capi. xix.

Sa siquidem tem=
pestate lucifer caralensis: et
eusebi⁹ vercellēsis epi impe
ratoris iussione ab exilio re=
uocant. Utrū eni vltra thebaidis terlos
ab exilio remeātes; tractabāt quēadmo=
dū corruptā ecclīaz reparēt. Placuit igit
vt lucifer qdē ad anthiochiā syrie ꝑueni
ret. eusebius alexādriā vt vna cū atha=
nasio facto ꝯcilio eccle dogmata repara
rent. Lucifer tn̄ misit in locū suū dyaco=
nū per quē ꝓfessus est ratū se habituruz
qđ esset ꝯcilio ordinate ꝯstitutū. Ipse au=
tem veniēs antiochiā fluctuantē inuenit
ecclesiam: erat eni inter se turba diuisa et
non tantū heresis arriana que erat sub
euzoio, diuidebat ecclīam: sed etiā mele=
cij sequaces

rū sequaces studiū habētes circa suū ꝑsu lem a suis cōsortib⁹ recesserūt. Tūc ergo lucifer ordinās eis Paulinū epm̄ rursus abscessit. Eusebius autē veniēs alexandriam cum athanasio cōciliū celebrauit.

¶ Capitulum.xx.

Conueneruntq͡ʒ ex diuersis ciuitatibus epi ꝛ de maximis necessarijs rebus habuere tractatum. Ubi etiam de sancti spiritus diuinitate tractātes eū in cōsubstantiali trinitate comprehenderunt. Et verbum inhumanatum nō solū carne sʒ etiā aīa declararunt sicut olim viris ecclesiasticis cōplacuerat. Non eīn nouā religionem in ecclesiam introduxerunt: sed quomodo ab initio ecclesiastica traditio docuit xp̄ianos. Sic eīn oēs antiqui ex hoc habita huius disputatiōe sermonis scripturā nobis probatissimā ꝓreliquerunt. Nam hireneus ꝛ clemens ꝛ apollinari⁹ hierapolites ꝛ serapio anthiochene presul ecclesie aīatum eum qui inhumanat⁹ est in suis sermonib⁹ ꝯsunt ꝓfessi. Necnō per berillum epm̄ filadelfie i arabia constitute facta synodus: scribēs ad eundeʒ berillū hec ip̄a contradidit. Sed etiā ori genēs vbiq͡ʒ in suis libris aīatuʒ nosauit eum q̄ est inhūanatus: ꝓpter tn̄ mouos thomus eius in genesi hoc sacramētū cō gruenter exponit. vbi adā quidem xp̄m euam vero ecclesiam latius ꝓexplanauit. Horum itaq͡ʒ dictorum digni sunt testes sanct⁹ pamphilus ꝛ q̄ ex eo habebat cognomen eusebius. Ambo nanq͡ʒ ꝛ cōiter origenis vitā cōmēdantes: ꝛ eius aduersarijs resistētes insignibusq͡ʒ libris satisfactionem ꝓ eo cōponētes: nō primū origenē ad hanc disputationē venisse dicūt sed mysticā ecclīe interpretatū fuisse traditionē. At illi q̄ alexandriam conuenerunt: nō sine subtili inuestigatione questionem de substātia ꝛ subsistētia reliq̄runt. Osius namq͡ʒ cordube hispanie presul de quo iā sermo prelatus est premissus ad imperatore constātino vt flāmam tunc ab arrio excitatam extingueret: etiā sabellij libiēsis dogma destruxit de substantia ac subsistētia habuit questioneʒ.

¶ Sozomenus. ¶ Interea plurimi epi in alexandria congregati cū athanasio ꝛ eusebio niceni cōcilij cōstituta roborauerunt: ꝛ cōsubstātialē pr̄i ac filio spiritum sanctū sunt ꝯfessi: trinitatēq͡ʒ nolauerūt. Et qm̄ de substātia ꝛ subsistētia questio turbabat ecclesias sapienter decretum est vt his nominib⁹ ꝯtra sabellianos sosos vtamur ne nolm inopia idem puteꝫ esse subsistētia ꝙ substātia. ¶ Socrates.

¶ Capitulum.xxi.

Et quidem tunc synodus: nos autem de substantia ꝛ subsistētia si quid nouim⁹ absurdū non est breuiter indicare. Igiꝫ q̄ helladicā explanauere prudētiā: substātiā q̄dē diuerso mō diffiniuerūt. Subsistētie ꝟo neq͡ʒ sermonē fecerūt vllū. Heryne⁹ aūt grāmatic⁹ in libro vbi verba per literā colligit: etiā barbarū vocat hoc verbū: neq͡ʒ apd̄ aliquos antiquorū dictū ꝛ vel si alicubi sit inuētū nō hoc iudicare qd̄ nunc intelligiꝫ. Nā apud sophoclē in phemea locū insidiarū significare subsistentiā meminit. Apud menandrum veluti feces que ex vino colliguntꝫ in dolio subsistētiā designare dicit. Sciēdū tn̄ qꝛ lʒ antiq̄ ph̄i hūc sermonē reliq̄rūt: tn̄ iuniores ph̄orū ꝓ substātia subsistētie sermone sunt vsi. Substātie ꝟo diffinitionē diuersis modis explanauerūt. Si ergo diffinitiōe substātia circūscribiꝫ quō in deo q̄ nō pōt ꝯprehēdi ꝓprie hoc vti sermone poterim⁹. ¶ Uerū euagrius in monachico libro petulāter q̄dē ꝛ incōsiderate de deo disputādū esse ꝓhibuit. Diffiniri ꝟo diuinitatē modis oībus interdixit. Ait eīn rerū cōpositarū esse diffinitiōes. Is itaq͡ʒ sic ait. Oīs inq̄t ꝓpositio aut gen⁹ hʒ qd̄ predicaꝫ aut speciem aut differentiā: aut propriū aut accidēs: aut ex his cōpositaʒ orationē. Sʒ nihil i sctā trinitate hoꝝ q̄ dicta sunt poterit cōprehēdi. Igiꝫ qd̄ ineffabile est rōne taciturnitatis adoreꝫ. Hec q̄dē euagri⁹. Nos autē lʒ facta digressione hec dixisse videamur tn̄ tāq͡ʒ vtilē historie cāʒ nos retulisse non penitet.

¶ Pars libri athanasij de satisfactiōe fuge. Capitulum.xxij.

VErum athanasius librum de satisfactione fuge olim a se cōscriptum tunc eis presentibus legit. Cuius partes utiles: & que prosint hic interes totū librū multorū versiuz q̄rere & legere studiosos admoneo. Ait em̄. Ecce huiusmodi sunt presumptiōes impiorum: hec agētes nec erubescētes: i quib⁹ primū cōtra nos mala sunt machinati hacten⁹ accusant qm̄ manus eorum preparatas necib⁹ declinare potuim⁹: & amarissime poti⁹ ingemiscunt: qm̄ nos penit⁹ iam putare nequiuerūt: & improperāt timoris causam ignorantes: q: dum hoc submurmurāt in semetipsos magis retorquēt culpā. Nā si fugere malū est: persequi multo deteri⁹. Hic quidē ne moriat abscōdit: hic aūt persequitur ut occidat. Et ut fugiat quidem scriptū est. Qui aūt q̄rit occidere preuaricatur legē: & magis ipse fugiēdi prebet occasionē. Si ergo fugā improperāt ipse querētes: erubescāt poti⁹ semetipsos. Quiescant insidiari & requiescūt cōtinuo fugiētes. Sed a calliditate nō desinūt sua & cōprehēdere omni virtute festināt: sciētes q: fugā persecutionē patientiū indiciū est: maximū persequētiū. Nullus em̄ mitē atq3 clemētē fugit aliqñ: sed magis ferocē simul & callidū. Ois em̄ qui gemebat & verabat a Saul fugiebat & veniebat ad dauid. Sed isti propterea eos q̄ absconsi sunt interimere studēt: ne eorum malitiā videantur arguere: qui etiā in hac parte seccant. Nā quāto fuga manifestior est tāto amplius eorum insidiis neces exiliaq3 cōmissa oib⁹ sunt aperta. Na siue perimāt: mors cōtra eos semp exclamat: siue rursus exilia thinent ubiq3 ipsi ptra se mali memoriā destruare noscunt. Et siquidē sanam haberēt mētē: viderēt semetipsos in his esse cōstrictos: seq3 in cōciliis suis offendere: Sed qm̄ sapere perdiderūt propter eam persecutione decipiunt: & querētes occidere suā non ptēplant impietatē. Nā si derogant eis qui fugiūt q̄rentes occidere: quid faciant cū vident iacob fugientē esau fratrē suū: & moysen in madiā descēdisse propter Pharaonis timorē? Quō satisfacient fugien dauid saul qui in domū misit ut interimeret eum dum abscōsus esset in spelūca: & mutasset vultū suum do nec declinaret ab abimelech ob quā causam inimicorū euasit insidias. Quid dicent isti qui oia proferūt petulāter vidētes maximū heliā in oratiōe quidē mortuū suscitasse: & īn abscōsuz propter achab & fugisse propter insidias hiezabel. Tunc etiā q̄sin filii pphetarū celati sunt latentes in speluncis apud abdiā. Sed si hec tanq̄ vetera nō legeruīt: saltē memoriā habent euāgelioꝝ. Nam & discipuli propter metum iudeoꝝ recesserunt celantes semetipsos: & paulus in damasco a principe gētis quesit⁹ de muro in sportam depositus est & manus querētis effugiit. Hec igitur de sanctis viris scriptura dicentes quā putas excusationē sue petulātie poterūt inuenire. Siue ergo timorē improperent cōtra semetipsos vesani loquunt siue cōtra voluntatē dei hoc dicant fieri scripturarū diuinarū videtur penitus aniexperti. Nā i lege preceptū fuit ut deputarentur etiā ciuitates ad fugā: quaten⁹ hi qui querebātur ad mortē quoquomodo liberari possent. In nouissimo vero tēpore seculorū veniēs: ipsum quod moysi locutum est patris verbū rursus hoc dedit mandatū dicens. Cum persecuti vos fuerint in hac ciuitate fugite ad aliā. Et post pauca dicit. Cum ergo videritis abhominationē desolationis: que dicta est per danielē prophetā stantem i loco sancto qui legit intelligat. Tūc qui in iudea sunt fugiant in montana: qui in tecto est nō descēdat tollere aliquid de domo sua qui in agro nō reuertatur tollere vestes suas. Hec etiam sciētes sancti hmōi habuerunt cōuersationis modū. Que enim nūc precepit dns: hec etiā ante incarnatam sui presentiam in sanctis locutus est. Et hic est hoim terminus ad persecutionē ducens ut quod de⁹ iubet hoc faciant. Propterea & ipsum verbum propter nos humanatum cum quereretur sicuti nos ipse abscondi dignatū est: & iterum dū persecutionem pateretur fugiit & insidias declinauit. Dicebat enim eum sicuti famē et sitim etiam hocpati et hoc modo ostendere semetipsum humanatum. Ab initio siquidem mox homo factus est: cum esset

paruulus ipse per angelū mandauit Joseph. Surgēs sume puerū & matrē eius et fuge in egyptū. Futurus est enim herodes querere animā pueri. ¶ Mortuo quoq; herode videtur ꝓpter archelaum filiū eius in nazareth fugisse qū iā etiaz deū semetipsum innotescebat: & manum aridā restituerat sanā: & pharisei quidē egredientes cōciliū fecerūt aduersus euz vt eū occiderēt. Jesus aūt sciēs discessit inde. Nam & qū lazarū suscitauit a mortuis: ab illa inqt die cogitauerūt vt occiderēt eū. Jesus ergo iā nō palā ambulabat inter iudeos: sed abijt inde in regionē iuxta desertū. Deinde saluatore dicēte. Anteq; abraam fieret ego sum: iudei quidē tulerūt lapides vt mitterēt super eum. Jesus aūt abscōsus est & exijt de tēplo. Et trāsiēs per mediū eorū ibat & ita discessit. Putas hec vidētes magis autē audientes cū nō videāt quomodo secūdū quod scriptū est nō debēt igne cōburi qm cōtraria his q̄ dn̄s facit & docet cogitāt & loquuntur? Nā qū Joānes martyriū sustinuit eiusq; corp⁹ sepelire discipuli audiēs Jesus discessit inde in nauē ad deserti locū seorsuz. Dn̄s itaq; hec faciens ita dicebat. Sed vtinaz isti vel sic erubescerent, & vsq; ad homines suā petulātiā declararēt: & nō magis ac magis insanientes viderētur etiā ipsuz arguere saluatorē ꝯtra eū vtiq; blasphemias meditātes. Sed neq; vesanorū quilibet eos poterit sustinere cū arguātur nec euāgelia ipsa nosse. Et eñ occasio nostre discessionis & fuge rationabilis atq; vera quā in saluatore quidem euāgeliste positam memorauerunt. Nos autem etiā in sanctis viris oportet talia cogitare. Nā ea que de saluatore humano modo cōscripta sunt eadem cōmuniter humano generi deputātur. Que nostra sunt ille suscepit & passiões nostre infirmitatis ostēdit. Quod Joannes ita conscripsit. Querebāt ergo eum tenere & nullus misit in eum manus, quia nondum venerat hora eius. Nā anteq; hec venirēt dicebat ipse matri nondum venit hora mea. Et eis qui fratres eius appellabantur ait. Meum tempus nondum venit. Rursus autē tempore passionis discipulis dicebat. Dormite iaz & requiescite. Ecce eñ appropinquabit hora et filius hominis tradetur in manus peccatorū. Sed neq; anteq; veniret tēpus teneri se passus est neq; cū venisset tēpus absconsus est: sed etiam semetipsum tradidit aduersarijs. Sic & beati martyres in psecutorib⁹ tēporalib⁹ custodiebāt semetipsos: & dū quererētur ꝑ latibula fugiebāt. Cū vero inuenirentur martyrio se subdebāt. Hec de athanasio retulisse sufficiat.

¶ Capitulum.xxiij.

Eusebi⁹ interea vercellēsis epūs repēte postmodū ab alexādria venit ad anthiochiā. Et inueniens paulinū a lucifero ꝯsecratū: plebēq; diuisaz, melecijq; seqces missas faciētes seorsum valde cōmot⁹ est qz facte ordinationi nō vniuersi cōsenserant: reprehēditq; apud semetipsum quod gestū est, & ꝓ reuerētia luciferi: habita taciturnitate discessit ꝓmittens in cōuētu epōrum q̄ gesta fuerant emēdāda: habens tñ curā maximā eos vnire nō potuit. ¶ Inter hec etiā melecius ab exilio remeauit inueniēsq; seorsum celebrare collectas socios suos ꝑsidebat eis: sed ecclesias quidē obtinebat Euzoi⁹ arrij dogmatis ꝑsul. Porro paulinus vnā tātūmodo paruā intra ciuitatē detinebat ecclesiā: ex qua eū Euzoius ꝓ sui reuerentia nō eiecit. Melecius aūt extra ciuitatẓ portas solēnia celebrabat. Tunc igitur hoc modo de antiochia discessit eusebi⁹: verū lucifer sentiēs nō suscipere eusebiū eius ordinationē hoc putauit iniuriosum ac vehemēter irascebatur: & communicare declinabat eusebio. Sed etiam q̄ in synodo placuerant per contentionem reprobare nitebatur. Hec dū inter eos tristitie tēpore gererentur: multos ab ecclesiis remouerunt & denuo altera luciferianoruz heresis est exorta. Sed lucifer iram suam nequaq̄ complere preualuit. Erat eñ cōfessionibus suis obstrictus, dū per suuz dyaconū promisisset ratum se habiturum quod fuisset a concilio diffinitū. Quapropter ipse quidem ecclesie tenens fidem sardineaz ad proprium remeauit thronum. Hi vero

qui prius cū eo contristati fuerāt: hactenus ab ecclesia segregant. Verū eusebius ad instar optimi medici iter faciēs p orientē infirmos fide recreabat imbuēs atq; docēs predicationibus ecclesiasticis vniuersos. Hinc transiens venit illyricū: et inde rursus italiā pagrās hec ipsa pnūtiabat.

Capitulum. xxiiij.

Verum hilarius pictauiēsis secunde aquitanie pontifex: recte fidei dogmata dudum presemināuerat tam Italis q̄ Gallicanis episcopis qppe cum primus ab exilio remeasset: vterq; ergo fortiter in fide laborauerunt. Sed hilarius tanq̄ disertus suis libris satisfactionem de trinitatis consubstantialitate cō scripsit. Quibus hoc sufficiēter exposuit et vehementer arrianorū dogma destruxit. Hec itaq; post breue eorū exilij tempus celebrata noscuntur.

Capitulum. xxv.

Siquidez tēpestate macedonij sectatores: et eleusij: eustachijq; atq; sophronij: hēs ab vno macedonio nūcupati sunt cōciliaq; frequētia faciebant. Et cōuocantes qui in seleucia eos secuti fuerant: anathematizauerunt alterius partis episcopos: idest consentientes acatio fidemq; ariminensis concilij respuentes ea magis q̄ fuerāt recitata seleuciam et antiochiam exposita firmauerunt. Qui dū requisiti fuissent ab aliquibus dicētibus. Vos q̄ nūc macedoni vocamini vsq; aliud sapitis q̄ sectatores Acacij cur eorū hactenus tāq; eadē sapiētiū estis cōmunione participati. Ita venenose respōderunt. Per sofroniū pōpeiapolis pafragoneum episcopum: Occidentales inquit in consubstantialitate languebant. Ecius autem per orientem secundum substātiam dissimilitudinem predicabat: et erant vtraq; prāua cum hij quidem inordinate diuisas substantias patris et filij cōsubstantialitatis nomine copularēt. Ille vero a natura patris naturam filij aperte diuidere credens semetipsum pie predicaret dissimilem esse patri filium per substātiā. Hijs ergo ita putantibus: media via nobis veritatem pietatis habere cōplacuit. Hoc itaq; modo querentibus satisfacere nitebantur.

Sozomenus. Capitulū. xxvi.

Igitur impator audiens Athanasium in alexādrinorū ecclesia cōstitutū licite populo predicare multosq; paganorū ad xpianitatē fuisse cōuersos eū iussit exire de ciuitate. Qui si maneret dāmna maxima eū sustinere pcepit: occasionē criminis in eum inueniēs qr dū prioris pncipis tpe fuisset fuga mulctatus nō eius iussione episcopalē recepat sedē. Quāobrē scdm imparatoris pcepta se pparabat ad fugā. Vidēs igitur circa se xpianorū pplm lachrymātē: habetote inqt filioli fiduciam. Nubes est et cito ptransiet. Hoc dicto valefecit. Et diligētibus amicis cōmēdauit ecclesiam atq; ab alexādria ciuitate discessit.

Capitulum. xxvij.

Praeterea cizicenis legatione fungentibus apud principē de pprijs rebus et paganorū restitutione tēplorū laudans eos pter sacrorū curā q̄ postulauerāt vniuersa cōcessit. Eleusium autē eius ciuitatis remouit episcopum veluti vastatorē tēplorū: et qr viduarum pabula sacrarumq; virginū monasteria constituerat: paganisq; suaserat vt paterna relinquētes ad christiana dogmata se conferrēt. Interdixit etiā christianis pegrinis: ne venirēt ad cizicū credens: q̄ religiōis causa excitarēt seditiōes eosq; ald eius ciuitatis christiani fouerēt et publicos simul opifices artificesq; monete qui in duas diuisi ptes pncipū pceptiōe episcoporū tū xoribus atq; liberis cizicū habitare sunt iussi. Hi em singulis annis certā oblationē publico cōferebāt. Alij q̄dē militū clamydes: alij vero pecunias nouas: Cū igit modis oībus placuisset iuliano ritū cōstituere paganorū: vim q̄dē inferre atq; tormēta populis sacrificare nolētibus fatuū iudicauit. Sz hoc tm̄modo pcepit vt p singulas ciuitates numerus

torū ꝯscriberet: quos tñ nequaꝗ̄ aut ora re prohibuit. sciebat eñi q̄ nō posset vlla necessitas suspēdere quod volūtas spōtanea suggessisset. Porro clericos ⁊ ecclesiarū presules ciuitatib⁹ suspēdere festinabat: studēs vt absentia paulatī solueret ecclesia: neqꝫ sacrorū ministri: nec q̄ docerēt/vel qui mysterijs participarētur existerent ⁊ per hoc longo tempore paterētur proprie religionis obliuionem.

Capitulum.xxviii.

Ostrēsib⁹ itaqꝫ publica voce precepit vt titum: illic ciuitatis epm̄ pcul expelleret. Cūqꝫ iussisset hoc clericisqꝫ minaret quasi ipi facerēt turbas in populo: tūc titus libellū destinauit imperatori cōtestans eū ac dicēs: q̄ inimica iter se esset turba paganorū atqꝫ christianorū: ⁊ eius suasione christiani magis a seditiōe q̄escerēt. Quo facto nisus est imperator ex huiusmodi verbis tito inimicitias populi concitare: scribēs bostrēsib⁹: q̄ titus eoꝝ accusator fuisset dicēdo suis monitis nō sua volūtate pplm̄ a seditiōe cessasse: eūqꝫ velut hostē pplo suadebat expellere. Nō eñi qđ iustū erat aut legitimū iubebat agi: sꝫ odio religionis verbis q̄dē culpare: operib⁹ aūt male pficere cōtēdebat. Quapropter p ciuitates ⁊ pͥuincias xp̄iani diffugebāt. Huius pͥncipes plurimi meoꝝ fuere pgenitoꝝ. Simul ⁊ auus q̄ de pr̄e pagano natus ipse cū tota domo: ⁊ q̄ erāt ex gn̄e alaphionis xp̄iani p̄mo sunt facti in bethelea vico gazēsi nimiū populoso: habētiqꝫ tēpla āntiqua edificiaqꝫ pulcherria ⁊ maxime pāthеū in ciuitatꝫ arce locatū: eminens sup oēm vicū. Quē locū arbitror ex voce syra ⁊ greca deoꝝ habitaculū nominatū. fert itaqꝫ his oib⁹ fuisse xp̄ianitatꝫ autorē hilarionē monachū. Cū eñi demonio vexaret alafiō diuti⁹ pagani atqꝫ iudei incātationib⁹ ⁊ lustrationib⁹ apud eū vsi nihil illi pdesse potuerūt. Uerū hylariō solūmō xp̄i nomē inuocās demoniū effugauit eūqꝫ i religionē xp̄ianā repēte trāsposuit. Floruit itaqꝫ me⁹ auus in exceptionib⁹ ⁊ interpretationib⁹ scripturarū nr̄aꝝ q̄m erat igeniosus sciaqꝫ fulcit⁹ ita vt ēt arithmetice artꝫ eēt expert⁹. Ac ppterea ascalonitis ⁊ gazēsib⁹ ⁊ in circuitu xp̄ianis valde gratissim⁹ tāꝗ̄ religioni necessari⁹ ⁊ ad soluēdas dubitationes scripture diuine pficu⁹. Primi siq̄dē isti in eo loco eccl̄ias ⁊ monasteria cōstruxerūt: easqꝫ honestate atqꝫ hospitalitate pegrinoꝝ ⁊ idigētiū pariter ornauerunt: ex q̄ gn̄e vsqꝫ ad nos fuerunt viri optimi quos grādeuos iuuēculus ipse cōspexit.

Capitulum.xxix.

Gitur imperator iudū studēs paganitatē i ol sua ditiōe dilatari: grauiter ferebat vidēs xp̄ianos poti⁹ approbari ⁊ tēpla q̄dē erāt apta: sacrificiaqꝫ paganoꝝ p ciuitates scđꝫ volūtatē illi⁹ pcedebāt. Ipe aūt estuabat ne feruor ei⁹ xp̄ianoꝝ abūdātia frustraret ⁊ maxie pulsabat: q̄ multorū sacerdotū suoꝝ xp̄ianas audiebat vxores ⁊ filios atqꝫ seruos. Arbitrat⁹ aūt xp̄ianitatꝫ statū ex vita bōa ⁊ ꝯuersatiōe ꝯsistere studuit vbiqꝫ tēpla paganoꝝ ꝯstructione ⁊ ordie xp̄iane religiōis ornare sedib⁹ atqꝫ pcessiōib⁹ paganorūqꝫ dogmatibus atqꝫ monitiōib⁹ lectores sue supstitiōis instituit ad instar clericoꝝ vt ⁊ horas certas ⁊ dies ⁊ orōnes solēniter obseruarēt: p̄cipiēs pariter hēre curā viroꝝ atqꝫ mulierū philosophare sciētiuꝫ: habitaculis peregrinoꝝ atqꝫ ⁊ paupeꝝ aliaqꝫ puidētia circa egenos exhibita: paganoꝝ religionē ꝯponere ⁊ pietatꝫ hr̄e nomē. Si q̄s aūt spōte vel inuite peccaret scđm traditionē xp̄ianoꝝ instituit: post pn̄iam mediocrē sustinere correctionē. Precipue vero zelat⁹ dicit: notas literaꝝ episcopaliū q̄b⁹ solēt alterutris scribētes cōmēdare peregrinos ⁊ vbi proficiscūtur ⁊ a q̄b⁹ veniūt modis omnibus iudicare: ⁊ solatia pmereri tāquā noti ⁊ amici sint testimonio directi signaculi. Hec cōsiderās festinabat vt pagani xp̄ianorū assuescerētur officijs. Sed q̄m multis incredibile ē eū studia xp̄ianoꝝ sequi voluisse nō aliūde ꝗ̄ ex ipsius imperatoris sermonibus est probādū. Huiusmodi eñi arsatio pōtifici galacie scripta direxit. Paganorū ritus nōdū agitur secundū intētionē nostraꝫ:

propter cultores eius in negligentia positos. Nam deorum claritas magnitudo atque sublimitas omni ratione omnique spe maior est. Sed propitii sint nostris mentibus dii: propter negligentiam quam habemus cum illorum providentia parvo tempore tanta mutatio facta sit: quam neque orare primitus quicumque presumpserat. Cur ergo credimus hoc posse sufficere? neque respicimus quemadmodum superstitionem christianorum auxit cura peregrinorum: et circa sepulturas et mortuos multa solatia: honestaque conversationis studia: non vera sed ficta: quas res arbitror apud nos debere sub veritate geri. Non itaque satis est te talem esse: sed omnes absolute circa galaciam sacerdotes. Quos aut deprecare aut ratione flecte, aut certe festinanter a sacerdotali ministerio remove: nisi diis cum coniugibus et filiis atque servis colla submiserint non ferentes ulterius eorum servos aut filios hoc facere contemnentes: aut galileos impie contra deos agentes et impietates pietatibus preponentes. Deinde cunctos ammone ut sacerdos neque ad spectacula procedat, neque in tabernas bibat aut cuilibet arti opibusque turpibus aut impudentibus presit. Qui obediunt honorentur. Inobedientes expelle, xenodoxia constitue per singulas civitates: ut nostra peregrini clementia perfruantur non tamen nostri sed etiam extranei pecuniis indigentes. Et ut habeas unde fiat. Interim decrevi singulis annis triginta milia modios tritici per universam dari galaciam et sexaginta milia vini sextarios. Horum quinta pars pauperibus templa observantibus debet expendi. Reliqua peregrinis: indigentibusque distribui. Turpe namque est ut iudeos quidem non abiiciant: sed potius nutriant impii galilei et suos pariter necnon etiam nostros, nostri vero nostrorum solatio deserantur. Quapropter doce etiam collationes facere paganos ad talia ministeria: paganorumque vicos offerre diis primitias frugum: eosque huiusmodi beneficiis instrue, docens eos hoc opus olim fuisse nostrorum. Homerus enim hoc probat: introducens Eumenum talia facientem. Nos ergo neque bona nostrorum imitamur: sed aliis remittimus negligentia non confusi, magis autem deorum reverentiam respuentes Si igitur hec te facientem ego cognovero leticia plenius ero. Presides provinciarum rarius domi susci pe, frequenter eis scripta transmitte. Ingredientibus eis civitatem sacerdotum nullus occurrat. Cumque ad templa venerint deorum intra ianuas eos, nemo precedat militum forte aut precedentium officiorum, sed qui voluerit subsequatur. Cum ad ipsum limen templi pervenerit privatus existat. Tu enim sicuti nosti intus es iudex. Hoc enim etiam sacra sanctio videtur exigere. Obedientes igitur pro veritate pii sunt. Reluctantes vane glorie comprobantur. Quid enim patiatur aut quod mereatur auxilium quam matrem deorum propitiam habere noluerit? Qui ergo ea neglexerint non solum sine querela erunt, sed etiam nostre indignationis impetum sustinebunt. Neque enim fas est ut illi parcatur qui deos habuerit inimicos. Suade siquidem eis ut si mea volunt frui tuitione omnes matri deorum studeant offerre culturam.

Capitulum. xxx.

Ecitaque faciens imperator ad destructionem christianorum neque suadere subiectis prevaluit et aperte vim inferre palam erubuit. Inter hec ut ad paganitatem milites insuescerent, studuit ad priscum schema reformare signum illud sublimius romanorum: quod constantinus sicut predictum est in crucis formam mutaverat: verum in publicis imaginibus depingebat, iovem quasi de celo sibi coronam et purpuram deferentem. Mercurium et martem in se respicientes: velut pro testimonio sapientie et fortitudinis. Et hoc agebat in imaginibus ut sub occasione imperii latenter adorarentur dii: et hoc modo subiecti laculo fallerentur. Arbitrabatur enim quod si hoc sponte eis imponeret postea quam vellet impleret. Si vero respuentes agnoscerent, venia sublata torqueret tamquam circa romanorum solemnia reluctantes: et in republica atque ipso imperio delinquentes. Pauci siquidem etiam penis subditi cognoverunt dolum: quibus sicut moris erat adorare noluerant. Turba vero ut assolet per ignorantiam simpliciter imagines adorabant. Quod tamen imperatori nil profuit. Cumque multa excogitaret quibus paganorum ritus extolleret, inve=

nit modū q̄ plurib⁹ militib⁹ xp̄ianis cla re virtutis coronā dedit. Cū venisset ita q̄ tēp⁹ quo impialia militēs solēt dona pcipere: hoc em̄ agit plerūq̄ die kalēda rū ianuariar: et natale principū: et v: biū regiarū exq̄siuit quatin⁹ eos simpliciter et ex prisca cōsuetudine fallere potuisset. Jussitq̄ ad manū īperatoris accedētiū admonitus officijs primo incēsu zoffer- re. Erat em̄ añ eū positū thus et ara scdm̄ antiquā romanorū solēnitatē. Tūc q̄de3 aliȷ̄ licenter suam fortitudinem ostende rūt: et neq̄ incēsum offerre neq̄ donū ac cipere ab impatore sunt passi. Aliȷ̄ vero occasiōe legis et antiquitatis neq̄ mēte pceperūt q̄d cōmisere peccatū. Uerū aliȷ̄ pter lucrū capti aut timore turbati: seu iussiōe repentina cōclusi: lȝ intellexerint tū paganitatem declinare nequiuerunt. Plurimi siquidē p ignorātiā decepti vt inter cibos vt assolet et pocula inuocarēt inter alterutros xp̄z: respōdēs quidā di xit. Quid patimini inuocātes xp̄m quē añ paululū denegastis dū donū ab im- peratore percipiētes thus in igne mitte retis? Cūq̄ hoc milites audissēt et quod gesserāt agnouissent: statim exiliētes pu blice currebāt: atq̄ impetu facto clama- bāt deūq̄ suū: et cunctis hominib⁹ testa- bant se esse christianos tan eo nole pma nere: atq̄ per ignorātiā se fecisse et si dici posset solā manū paganā esse: cōsciētia3 p̄o nihil simul egisse. Cūq̄ venissent ad principē piecerunt aurū q̄d acceperāt et forti voce poscebāt vt reciperet quod de disset et illos occideret. Se em̄ penitētiā agere fatebant eo q̄ improuide eor̄ dex tera peccasset: et studere pter christū to tū corp⁹ pene cōtradere. B ¶ Theo- doricus. ¶ Hec igit furorem mouerunt imperatoris. Et primo quidem eorū ca- pita iussit auferri. Cunq̄ deducerentur ad mortē sequente populo miratiq̄ vir tutem eorum proprietate susceptam, ve nerunt ad locum quo rei puniri solent. Tunc spiculatorem rogauit senior om- nium vt ante omnes caput cuiusda3 no- mine romani adhuc adolescentis absci deret, ne dum alios respiceret frangere tur. Cunq̄ ille genua fixisset in terra et gladium spiculator euaginasset, veniēt

repente nuncius clamore prohibens ne- cem. Porro iuuenculus ille ait occisione priuatus. Non fuit romanus dignus vt christi martyr appellaretur: et licet san- guinem malignus imperator fundi pro hibuisset ductus inuidia: veruntamē nō eos in ciuitatibus habitare permisit: sed ad vltima romanorum loca exilio desti- nauit. ¶ Sozomenus. ¶ Postea ve- ro precepit vt qui sacrificare noluerint i palatio nō intrarēt, et neq̄ collegio neq̄ foro eos neq̄ arbitrio neq̄ vlla dignita te nec qualibet administratiōe partici pare iussit. ¶ Theodoricus.

¶ Capitulum.xxxi.

Cum igitur iulia- nus apud pythyū dafneum peteret responsa de parthici belli victoria: et ille vicinita- tem corporis babile martyris accusaret iussit eius corpus auferri. Ob quā rem cū christiani festiuitatē deducto corpore psallentes agerent et indignatione prin cipis q̄dā theodor⁹ iuuēculus multa paf sionū tormēta pertulisset. Hoc ita gesto fallax demō martyris q̄dē gloriā auxit suū p̄o mēdaciū clarius enudauit. Ful- mē nāq̄ celitus missum oē tēplū accen- dit ipsum phiticiȷ̄ apollinis simulachrū redegit in puluerē. Erat em̄ ligneū et ex- trinsecus deauratū. Quod noctāter pre- fectus oriētis tūc nole iulian⁹ iuliani ci- uis agnoscēs: festinātur venit ad dafnē volens referre deo sua solatia. Uidensq̄ eū redactum in cinerem choros verberi bus affligebat: credēs hoc ab aliquo chri stiano fuisse cōmissum. Qui licet torque rētur tamē mentiri noluerunt clamān- tes incēdiū nō deorsū3 sed de sursū3 ha buisse principiū. Ad hec etiā rustici vici norū veniētes locorum dixerūt se vidis- se fulmē celitus fuisse delatū.

¶ Capitulum.xxxii.

Interea iubent va sa ecclesiar sacra fisci erario deputari. Sublatisq̄ ianuis ecclesie maioris fit cūctis ac cessibile sanctuariū. Ingrediē te siquidē iuliano p̄fecto orētis ecclesiā

felix prepositus regaliũ thesaurorũ pariter introiuit ⁊ simul helpidius comes rerũ priuatarum. Aiũt enim ⁊ felicẽ ⁊ helpidiũ primitus christianos tũc a pietate recessisse: impio principi parere cupiẽtes. Julianus itaq͂ prefectus impudẽter contra sacrũ altare minxit. Quẽ dũ euzoius prohibere tẽtaret: eũ ille percussit in capite. Ferũt aũt dixisse q͂z religio christiana eẽt diuina solicitudine desolata. Porro felix videns vasorum ornamẽta q̃ constãtinus ⁊ cõstantius frequẽter obtulerãt. Ecce in q̃bus inquit vasis marie filio ministrat. Sz pro his impietatib⁹ vesanisq͂ ipsum ptrõib⁹ nõ post multũ pena exacti sunt. Nã q͂ repẽte iulian⁹ seua infirmitate detẽtus visceribus putrefactis interijt. Et fimũ nõ per meatus digestibiles emittebat: sed celestũ os quod blasphemijs ministrauerat organũ hoc egestionis est factũ. Aiũt enim ei⁹ vxorẽ fide fuisse clarissimã eãq͂ dixisse. Decet te marite laudare saluatorem christum quoniaz tibi per hanc correctionẽ magnitudinẽ proprie virtutis ostẽdit. Non enim agnoueras cõtra quẽ dimicare voluisti: nisi cõsueta lõganimitate hec tibi flagella diuinit⁹ intulisset. Hijs ergo verbis ⁊ passionibus imminentibus causam languoris agnoscens rogabat imperatorem vt ecclesia quibus fuerat sublata redderetur. Sed nec illũ flexit ⁊ ipse terminũ vite suscepit. Porro felix et ipse repente flagellum virtute diuina suscipiẽs sanguine tota die simul ⁊ nocte ex ore fuso: ⁊ venis corporis vndiq͂ vacuatis omniq͂ virtute simul expẽsa ⁊ ipse celeriter est extinctus eterneq͂ morti cõtraditus. ¶ Ca. xxxiij.

His ita gestis adolescens quidam sacerdotis filius in paganitate nutritus: ea tẽpestate ad christianorũ trãslatus est chorũ. Erat enim tũc quedã insignis reuerẽtie mulier ⁊ dyaconisse honore fulgebat. Hec cum huius m͡re habuit amicitias que sepius dũ ei⁹ m͡r ad eã veniret/hũc infantẽ amplectebat ⁊ ad cultũ christiani nois inuitabat. Porro matre defũcta veniebat adolescẽs ad eã: ⁊ doctrina consueta fruebatur. Cũq͂ firmissime eius consiliũ percepisset: requisiuit doctricem quo posset argumento ⁊ p͡ris supstitionẽ declinare et predicationẽ veritatis adipisci. Que dixit vt patrẽ fugeret ⁊ creatorẽ suum atq͂ illius potius sequeretur atq͂ ad aliam iret vrbẽ in qua latẽter imperatoris impij manus effugeret: ipsam se eius curã habere pmittẽs. Ad quã adolescẽs. Reuertar inquit postea ⁊ aiam meã tibi cõtradã. Cũ vero pauci transissent dies iulianus venit ad dafnẽ: celebraturus publica sacrificia. Cũ quo etiã hui⁹ pater. Erat enim sacerdos ⁊ sequi cõsuetus imperatorẽ. Cũ quo erat ⁊ iste puer eiusq͂ frater habentes officiũ vt cibos imperatori apponerent. Solebant enim septẽ diebus in dafne festa celebrari. Prima siquidez die cũ staret iste ante imperatoris accubitũ: ⁊ epulas solẽniter aspersisset: repletus horrore cũ celeritate anthiochenam venit ad ciuitatẽ ad illã mirandam mulierẽ. Quo facto: ego iquit veni nequaq͂ tibi de pmissiõe mẽtit⁹. Tu vo vtriusq͂ saluti cõsulẽs pmissa cõple. At illa repẽte surgẽs apud dei virũ meletiũ perduxit adolescẽtẽ: verũ ille in supiori habitaculo interim eũ habitare pcepit. Pr̃ terea filiũ reqrens ⁊ dafnim circuibat oẽm. Et ad vrbẽ veniẽs plateas cũctas perãbulabat ⁊ vicos oculis vbiq͂ currẽtib⁹ ⁊ eũ inuestigari desiderantibus. Cũq͂ peruenisset ad locũ vbi habitaculũ sctũs meletius habebat suspiciẽs vidit illũ de fenestra respiciẽtẽ. Et currẽs traxit ac deposuit: atq͂ ad domũ vsq͂ pduxit. Primũq͂ eũ multis flagellis afficiẽs: deinde calefaciẽs obolos/manib⁹ ac pedib⁹ ⁊ dorso ei⁹ imposuit. Post hec, vinctũ in cubiculo clausis ianuis dereliquit ⁊ ita perrexit ad dafnen. Hec ego a viro iam sene cum narraret audiui. Qui etiam hec adiecit: q͂m spiritu diuina gratiaq͂ cõpletus cõtriuit oĩa p͡ris idola ⁊ eorum infirmitati cepit irrogare blasphemias. Quo facto mẽte percipiens q͂d egisset formidauit presentiam patris: rogauitq͂ dominum christum vt ei ferret auxilium: claustraq͂ cõfringeret ⁊ ianuas aperiret. Propter te inquit talia domine pertuli et hec agere non expaui. Cuz hec inquam dixisset ce-

ciderunt repente claustra: apertecꝫ sunt ianue. At ille rursus ad magistrā venit. que continuo eum induēs schemate muliebris: ꝛ in tecto residere constituēs post paululū obtulit rursus sancto meletio. Qui euꝫ epō cyrillo hierosolymitano cō tradidit: ꝛ ita venerunt noctanter in palestinā. Uerum post iuliani mortem etiā patrē iste duxit ad ꝑitatē xp̄ianā: quod iter quoqꝫ alis nobis exposuit. C.xxxiiij.

I Nterea iulianus cōtra fidei pietatem impudētius armabatur: ꝛ vultu quidem se simulat mitē: porro laqueos instruebat quibus deciperet innocentes. Et primum quidē fontes vrbis aq̄ dafneos sacrificijs violauit.: vt vnusquisqꝫ aquam bibentium eius horrore potiretur. Cūqꝫ etiaꝫ in publico venales cibos illo scelere complexuisset: aspergebantur enim ex eis. et panes et carnes ꝛ poma simul et olera ꝛ cūcta que comeduntur. Hec vidētes q̄ nomē salutare pceperāt ingemiscebāt quidem atqꝫ rnugiebant videntes abhominationē tantā. Uerūtamen comedebant legi obedientes apostoli. Omnia inquit que in macello venduntur comedite, nihil iudicātes propter consciētiā. ⁋ Uerū duo quidam militia clari: erāt enim scutarij principis quodā ꝯuiuio hoc horrore feruētius sunt accēsi/ atqꝫ mirabiliū adultorum in babylone splendentiū sermonib⁹ vsi sunt dicētes. Tradidisti eñ nos regi iniquo q̄ recessit a te vltra oēs gētes q̄ sunt in terra. Hec q̄dā cōuiuarū nūtiauit imperatori: q̄ repēte illos ad se fortissimos viros adducēs reqrebat q̄d locuti fuissent. At illi occasionem fiducie interrogatiōe sumētes imperatoris/ laudabilēqꝫ sui firmātes zelū/ dixerunt hec pietatis more nutriti. O princeps laudādis hactenus legibus seruiētes quas cōstātinus ꝛ eius filij posuerūt: ingemiscimus nūc abhominatiōe oīa vidētes esse cōpleta/ ꝛ nefandis sacrificijs cibos pōtusqꝫ violari. Hec ꝛ domi fleuimus ꝛ te ꝑsēte nihilominus eiulam⁹. Hoc eñ i tuo displicet nobis imperio. Hec audiēs ille mitis atqꝫ philosophus asius sibibus nominatū māsuetudinis q̄dē exhibuit vultū ꝛ impietatis faciē ꝑtinus enudauit ꝑcipiens amarissimas eis plagas inferri. Quos etiā luce priuauit. Magis aūt vt veri⁹ est illi⁹ tp̄is ifelicitate liberauit/ victricesqꝫ eis coronas ꝑuidit offerri. fingebat eñ se in eis quasi cām defendere imperialis iniurie/ ꝛ hec diuulgari iussit in uidēs decertatorib⁹ veritatis in appellatiōe martyrij pariter ꝛ honorꝫ. Noīa fuerūt horū iuuētius ꝛ maximin⁹ quos anthiochena ciuitas tāqꝫ pietatis ꝑpugnatores venerata/ ꝑtioso monumēto recōdidit ꝛ vsqꝫ ad diē hūc festis ānalib⁹ honorant. Sed ꝛ plurimi nobiliū ꝛ dignitate fulgentium vtētes tali fiducia coronas equales sunt adepti. ⁋ Capitulū.xxxv.

V Alētinianus etiaꝫ qui post paululum sumpsit imperiū tūc mulenari⁹ erat circa palatia cōstitutus dux lāceariorū. Is zelū quē ꝑ pietate habuit nō celauit. Eo nāqꝫ tp̄e cū fulminād⁹ ille fortune tēplū ingrederet i chorot. ꝛ ex vtraqꝫ parte iannarū astarent ministri templi qui aspersione sicut ipsi dicebant purgarēt ingrediētes: valētinianus precedens principē aspersiōis guttā suā vidit i clamydē. Et indignatus pugno ꝑcussit templi ministrū dicens se maculatū poti⁹ q̄ purgatū. Quo respiciēs imperator iussit eū i custodiā tūc redigi ꝛ ad eremū destinari. Sed ille cum annus ꝛ pauci trāsissent mēses: pro mercede confessionis recepit imperiū. Nō solum eñ in illa vita diligētes se de⁹ honorat: sed aliquando etiam in presenti bonorꝫ operū retributiones impendit: ꝛ presentib⁹ premijs illic sperata confirmat.

⁋ Theodoricus. ⁋ Capi.xxxvi. A

A Rthemiū vero qui temporibus constantij dux fuit egypti qm̄ illus tēpore idola multa cōfregerat non solū facultate nudū reddidit sꝫ etiā capitis sectione mulctauit. Hec et hmōi gessit ille māsuetus ab iracundia remotus sicut ab impijs vocabat. ⁋ Adijciaꝫ super B hec etiā miraculū femine: que zelo diuino huius cōtempsit impietatē. Pu

blica quedam fuit illo tempore nominatissima et preciosis virtutibus exornata. Hec cū nuptiale iugū ad tēpus paululū suscepisset: fructū dignissimum obtulit creatori Joānes enī anthiochia presbyter multo tpe cōstitutus et sepe aplici presidatus decreta refugiēs de terra illius femine mirabilis germinauit. Hec habens apud se chorū cōuersatiōe dignā virginitatē seruātiū semper cū eis laudabat factorē saluatorēq̧ deū. Trāseunte vero imperatore clarius in cōmune psallebāt: cōtēptibilē et deridēdū iudicantes errorē eius illaq̧ maxime cātica resonātes: que idolorū videntur pdere debilitatē. Dicebātq̧ cū dauid. Simulachra gētiū argētū et aurū opera manuū hoīm. Et iterū. Similes illis fiāt q̄ faciūt ea et omnes qui cōfidūt in eis. Hec audiēs iulianus et vehementer accēsus: eas cū trāsiret tacere precepit. Que eius legē paruidētes chori maiori ordine compleuerūt. Rursus eo illo trāseūte psallebat. Exurgat de⁹ et dissipent inimici eius. Tūc ille seuiēs magistrā chori pcepit adduci. Quā cum videret senectute maceratam nec corporis caniciē miseratus est nec animi studuit honorare virtutem sed quibusdam spatariorū iussit vt eam alapis cederēt. Que veluti summū honorē cōtumelias illas excipiēs domi reuersa est eūq̧ consuetis melodijs spiritalibus venerabat. Sicut cōscriptor illius cātici malignum spiritū effugauerat a saul. Nā et iulian⁹ erroneus demones sibimet applicans contra domum pietatis insaniebat.

Sozomenus. Capitulū .xxxvij. A.

Ontristabat igitur eū nō mediocriter Apolinaris syr⁹ omni scia nimis instructus: simulq̧ basilius et gregorius capodoces illius tēporis rhetores xpiani aliiq̧ plurimi eloquētes viri. Quorū alij q̄dē zelati sunt verā gliā: alij arriane heresis habuere ꝯsensum. Quāobrē arbitrat⁹ hic armati xpianos phibuit eos grecorū doctrinis imbui: et eorū lectionib⁹ erudiri. Tūc apollinaris cū eēt doct⁹ et simul ingeniosus / p homeri poemate versib⁹ heroicis hebraicā cōscripsit antiquitatē vsq̧ ad imperiū saul et viginti quatuor libris opus oē diuisit. vnicuiq̧ libro nomē litere ponēs sm homericā lectionē. Fecit aūt et aliud opus scdm menādri fabulas: comedie similitudine ꝯparatas: imitatus etiā euripidis tragedias: et lirā pindari: et absolute dicēdū ex diuinis scripturis argumēta sumēs: oēs euclidias lectiōes tpe paruo cōposuit: numero vi rtute moribus conscriptione / caractere et dispositione grecorū valde pares. Et nisi q: vetustatē hoīes honorabāt et q̄ sūt i vsu grata credebāt: nā, vt ego reor equa veteribus apollinaris opuscula decreuissent. Fecit etiā non ignobilē ad ipsum impatorē siue contra paganos philosophos librū. Cui titulū posuit pro veritate: in quo de sacris testimonijs tacens: pbauit illos quidē fuisse deceptos se aūt sapere vera de deo. Hec aūt cōsiderās imperator cla B ris tūc epis scripsit. Legi et reprehēdi. Cui et rescripserūt: et si legisti sz nō agnouisti. Si enī cognouisses nequaq̄ reprehēdisses. Quidā dicūt hāc eplam pssules ecclie capadocene fuisse basilij qd incredibile nō est. Siue aūt ei⁹ siue sit alterius iustū est virtutis laudare doctrinā. Socrates.

Capitulum .xxxviij.

Lurimi siquidem nō recta mēte xpianū habentes nomē quippe pecunias et honorē presentem felicitati vere fidei preponentes ad sacrificiorum scelera descēderūt. Quorū vnus fuit sophista cōstantinopolitanus ethiobolus. Is enim mores imperatorum sequens: sub constantio quidē feruētissimū se finxit xpianū: sub iuliano pagan⁹ celeriter est effect⁹. Et rursus post iulianū volebat eē xpian⁹. Prosternēs etenī semetipz āñ ianuas ecclesie pnū magna voce clamabat. Cōculcate me sal insensatū.

Capitulum .xxxix.

Gitur cū iulian⁹ iret ad persas volens in eis vlcisci eo q sub constantio romanorū terminos inuasissent: et sciēs quoniā in preliis eue niūt frequēter aduersa: et quia plurimis

pecunijs indigeret adinuenit modum vt auferret pecunias xpianoꝝ. Nolētib⁹ ergo sacrificare pecuniā multaȝ imposuit exigebāturq; vere xpiani. Singuli nāq; eoꝝ ſm substātiā offerebāt ⁊ imperator ex iniusta collectiōe iniuste fact⁹ idone⁹ est. Ubi eñ nō erat hāc dirigebat legem: vbi erat vtebatur ipse. Tūc ergo pagani xpianos grauiter oppſſerūt: interdū etiā tormētis corporalib⁹ affligebāt eos. Qđ imperator audiēs xpianis quippe adeū tib⁹ eū: defendere contēnebat dicēs. Uestrum est vt patientes mala sustineatis: hoc enim est preceptum vestri dei

¶ Sozomenus. Capitulum.xl.

Gitur impator pugnaturus cōtra persas venit in anthiochiā. Cūq; popul⁹ quereret q: venalia quidez abūdarent: sed carius venderentur volēs magnitudinē sue largitatis ostendere minora q̄ debuit ptīa in foro rerum venaliū deputauit. Et cuȝ fugissent tabernarij negotiatoresq; diuersi/res necessarie defecerunt. Anthiocheni vero grauiter hoc ferētes cōtumelias fecerunt imperatori. ¶ Socrates. ¶ Querebant eñ aduersus eū facetias de eius barba pferētes erat eñ ei valde plixa. Dicebāt ergo Tōdat vt ad funes eius pficiat barba. Et qm̄ superstitionis eius causa taurū idolis frequēn⁹ immolabat/arā vel taurū in solido suo formari pcepit. Ob quā rem lacerātes eū dicebāt. Iste taurus euertet mūdū. His iniurijs prouocat⁹ ad iracūdiā: interminat⁹ est se anthiochiā affligere ciuitatē. Quā obrē ad tharsum cilicie reuerti volēs iussit necessaria pparari. Ex qua intētione eū sophista libani⁹ reuocauit: scribēs pro anthiochenis intercessionis librū ⁊ rursus ad anthiochenos de principis iracūdia: quos tñ libros nō edidit. Uerū imperator respuēs se operib⁹ vindicare: reciprocas iniurijs irā sue indignatiōis ammouit. Librū enim aduersus anthiochenos fecit lepidū ⁊ satis vrbanū quem anthiochū notauit. Uerū cōtra christianos multa mala etiā in ea ciuitate cōmisit.

¶ Sozomenus. Capitulum.xlj.

Lliud quoq; q̄ sub iuliano prouenit narrare nō sileo. Fuit eñ signū quidē virtutis xpi ⁊ indiciū cōtra principē iracūdie dei. Cū eñ agnouisset in cesarea philippi ciuitate phenicie: quam paneā vocāt isigne xpi eē simulachrū qđ mulier sanguinis liberata pſinuio cōstituerat: eo deposito suā ibi statuā collocauit. Que violēto igne de celo cadēte circa eius pectus diuisa est ⁊ caput eū ceruice vna parte delectū atq; i terra fixū: reliq̄ vo pars hactenus restitit ⁊ fulminis indiciū reseruauit. Statuā vero christi tūc quidem pagani trahentes cōfregerunt. Postea vo christiani colligētes in ecclesiā recondiderūt que hactenus reseruatur. ¶ Hoc itaq; simulachrū sicuti refert eusebius: oim passionū ⁊ egritudinū noscitur esse medicamentū. Iuxta qđ quedam herba germinauit cuius speciē nullus nostre medicus terre licet expertus agnouit.

¶ Capitulum.xlij.

Ibi nanq; videt q: adueniēte deo nullū miraculū nullūq; bñficiū putari dȝ icredulū. Nā ⁊ alia plurima miracula p ciuitates ⁊ vicos plerūq; apud multos pulciales: antiq̄tus tradita sunt habētia varietatem qđ repētē mōstrabo. Est itaq; ciuitas palestine nicopolis nomē. Hāc dū vicus adesset emaus sacer euangelicorū liber appellat. Quā romani post vastationē hierosolymorū iudeāq; victoriā: nicopolim ex euētu quippe victorie vocauerunt. Ante hāc vrbem in triuio vbi christus cū cleopha post resurrectionē noscit ambulasse tanq̄ ad alium vicum iturus fons quidā est salutaris in quo passiōes hoim diluunt ⁊ alia pariter aialia diuersis detēta lāguorib⁹ emūdantur. Qđ vt ita cōtingat tradit ex quodā itinere apparuisse christū ad fontē cum discipulis suis: ⁊ lauisse pedes. Ex quo aqua facta diuersarū medicabilis passionū ¶ Fert etiam B q̄ in hoc hermopoli Thebaide. Arbor que vocatur persidis multorū

languores subegerit: si fructus aut foliuz
aut pars eius corticis collo egrotantiuz
ligaret. De hac enim arbore ferunt qm dū
apd egyptū ioseph cū xpo z maria virgi
ne sctā fugisset herodē: venissetqꝫ ad her
mopolim ciuitatē mox vt ingrediebat vr
bem nō ferens hec arbor maximū xpi sa=
lutaris aduētū: inclinata est vsqꝫ ad ter
rā z eū suppliciter adorauit. Hec ergo de
ista arbore a multis audiens enarraui.
Reor aūt hoc signū fuisse factum ciuibus
diuine p̄sentie: aut certe qm ritu pagano
hec arbor ꝓpter magnitudinē atqꝫ pul=
chritudinē colebat mota est nō ferēs xpi
diuinitatē. Demonibꝰ quippe contremi
scentibꝰ cū viderent rerū talium destru=
ctorē: necnō z oibꝰ simulachris egyptioꝝ
scdm Isaie ꝓphetiaz fugatoqꝫ demonio
pro testimonio xpi arborē vacuā reman=
sisse. Igit apud egyptios z palestinos ge
storum testimonia conseruantur.

¶ Theodoricus. Capitulum. xliij.

IGit iulianꝰ etiaz
iudeos ɔtra xpianos arma=
uit. Primūqꝫ conuocās, req̄
siuit: cur eiꝰ p̄cipiēte lege sa
crificare nequaqꝫ imolatio=
nibꝰ vetarent. Cūqꝫ respōdissent vno tā=
tūmodo loco sibi offerēdi sacrificiū fuisse
permissum: repēte iussit deo odibilis de=
structū resuscitare tēplū: credens infelix
ꝓphicū verbū se posse destruere: cuiꝰ p hoc
veritatē magis ostēdit. Hec itaqꝫ vba iu
dei libēter accipiētes cunctis p diuersuz
terrarū orbē mādauere iudeis. Qui vndi
qꝫ cōcurrētes pecunias ad edificiū alacri
ter offerebāt: non largitatis gratia sz ve=
ritati repugnātes. Misitqꝫ pariter p̄sidē
impioꝝ executorē dignissimū precepto=
rū. Aiunt enim qm ad repurgiū faciēdū
argenteas hamas z cophinos z scaphas
habuerint. Cūqꝫ fodere iā cepissent statu
to quidē die hoc multitudo plurima fa=
ciebat. Nocte vo spontanea terra de val
le crescebat. Solutis itaqꝫ prioris etiam
fundamēti reliquijs noua oīa p̄parabāt.
Cūqꝫ gypsi z calcis multa modioꝝ milia
cōgregassent vis magna ventorū repēte
respirās tēpestates atqꝫ procelle subito
facte: quicqd congregatū fuerat disperse
rant. Adhuc asit vesaniētibus eis z ne=
quaqꝫ diuina lōganimitate correptis ma
ximus primo terremotus est factus. Et
qsquis nō fuerat mysterijs diuinis imbu=
tus: vehemēter attritus est. Cū vero neqꝫ
hoc terrerētur iudicio ignis ex fundamē
tis que suffodiebant egrediēs plurimos
fodientiū ɔcremauit: alioꝝ mēbra dissol=
uit. Nocte quoqꝫ plurimis in vicina por
ticu dormiētibus cadens subito cū tecto
ipsa porticus dormientes oppressit. Alia
vo die in celo signū splēdens crucis salu
taris apparuit. Sed etiā iudeoꝝ vestes
crucis signaculis sunt implete nō tn̄ splē
denti sz nigro colore signate. Hec itaqꝫ re
belles dei ɔsiderātes: z diuina flagella cō
tremiscētes ad ꝓpria sunt reuersi confitē
tes esse deū: qui ab eorū ꝓgenitoribus li=
gno ꝓbatur appensus. Qd audiēs iulia=
nus dum vtiqꝫ caneretur ab oībus tanqꝫ
pharao indurato corde non timuit.

¶ Capitulum. xliiij.

IGitur dum per se
mortuū cognouissent cōstā=
tiū capta fiducia venerūt ad
terminos romanoꝝ denun
tiātes bellū. Ob quā rē col=
lecto exercitu iulianꝰ misit i delfum z de
lū z dodonē / ad pcipiēda respōsa illi expe
diret ei bella suscipere. Tūc vniuersi va=
tes z pugnādi fiduciā dabant z victoriā
ꝓmittebāt. Unū vero respōsum ꝓ exēplo
mēdacij ac seductiōis inserere nō pigebit.
Est enim hmōi. Nūc oēs aggredimur diui
ctorie trophea referētes circa fluuiū thi=
rez. Horū ego dux ero belligerator mars.
Horū itē carminū ridiculū eos conuenit
diuulgare qd rationalē dm musarū prin
cipē: pythiū esse vocāt. Ego aūt mēdaciū
seductionis eius inueniens ingemisco.
Thirē nāqꝫ fluuiū tigrē voluit appella=
re qm thiris eiꝰ noī silis est. Is enim fluuiꝰ
ex armenie redūdās mōtibꝰ z p assirioꝝ
arua discurrēs / sinū descēdit in persicū.
Per hec ergo rn̄sa deceptꝰ infelix z victo
riā mēte somnitabat z post partitū pluz
pugnā galileis iferre p̄parabat. Sic enim
vocabat xpianos: cōtumeliā nols
se eis inferre putās: cū magis debuisset
eoꝝ cōsiderare ꝟtutē. Nō enim socrates sz

-ritias fuerit appellat⁹: vt pythagoras phalaris ex mutatiōe noīs qualibet sūt peste pricipati. Neqꝫ uere⁹ thersitas vocat⁹ naturalē pulchritudinē quā gerebat amisit. Nox nihil mēte pcipiens: ex hac appellatiōe aliqd monstri se vobis putauit inferre fallaci rīso credēs intermīnabat p ecclesias demonū se statuere simulachra. Post has igit minas: ab vno viro i beroea debellat⁹ est. Is eni nobilis erat eiusqꝫ ciuitatis C curie psidebat quē zelus xpi reddidit clariorē. Uidēs nāqꝫ filiū in impietatē q tūc vigebat fuisse demersuz: expulit sua domo ⁊ corā oib⁹ abdicauit. Qui i vicine ciuitatis itinere aggressus imperatorē: suā volūtatē ⁊ abdicationē patris innotuit. At ille quiescere iuuenē imperauit: placādū pmittēs patrē. Cūqꝫ venisset in beroeā nobiles ⁊ honoratos puocauit ad prādiū. Inter quos erat ⁊ hui⁹ pater quē cū filio in suo prandete iussit accubitu. Tunc circa medias epulas dixit ad patrē. Nō mihi videt iustū vim facere volūtati ad aliud declinādi: ⁊ alaz ad alia mutare q nō vult. Noli itaqꝫ eē filio violēt⁹: sed ẽ ia dogmata respuēti. Neqꝫ eni ego tibi vim facio mea sequi: licet cogere valde possim. Ille cauſaz diuine religiōis mēte pcipiēs: de isto inqt o imperator errōneo dicis ⁊ deo odibili ⁊ veritati ppōnēti mēdacium. Tū ille rursus māsuetudinis inducēs vultū cessa inqt detrahere. Et declinās ab eo vultū adolescēti dixit. Ego tui curā habeo qm pri tuo vt hoc faciat suadere nō possuz. Hec itaqꝫ nō frustra retuli sz volēs ostēdere nō solū illius mirabilis viri fiduciā sed qm ꝯcepta iuliani a pl'imis sit ptās. C In anthiochia nāqꝫ D quidā vir optim⁹ pedagogus adolescētiū habitabat: Eratqꝫ illic famosissimus sophista libani⁹ impius expectans qꝫ iuliani victoriā habēs pre oculis ei⁹ minas. Ergo interrogauit pedagogū quasi nostrā deridēdo religionē. Nūc inqt fabri fili⁹ quid putas agit? At ille qd paululū ꝯtigit cōpletus gratia diuina pdixit. Rndit eni o sophista: creator olm quē tu fabri filium notasti: locellū sepulture iuliano componit. Post paucos eni dies mors illi⁹ nūciat erronei ⁊ in locello posit⁹ ⁊ aduect⁹ minarumqꝫ timore vacuatus est.

C Capitulum.xlv.

E O siquidē tpe rell[i]giosimus iulianus cognomēto saba qui angelorꝫ incorporaliū vitā corporali cōuersatione videbat imitari: cuius etiā vitā cōscripsim⁹, pluriores offerebat deo preces cū illi⁹ impij minas audisset ⁊ ea hora q ille pcussus est orās mortē ei⁹ iste cognouit lz plusqꝫ viginti mutatiōes ab eo loco vsqꝫ ad ei⁹ exercitū eē viderent. Aiūt eni qꝫ dū cōtinue ingemisceret ⁊ clemētē dn̄o supplicaret: subito lachrymarꝫ eius fluui⁹ restituisset: fuissetqꝫ alacritate ꝯpletus vt ei⁹ vultus exhilarat⁹. Hac animi pturbatiōnē ei⁹ ministri respiciētes: rogauerūt vt eis causaz repētini gaudij patefaceret. Tunc ille dixit. Ferus sacre vinee deuastator: penas exact⁹ est vastationis sue iacetqꝫ mortu⁹ terroribꝫ minisqꝫ frustratus. Hec agnoscētes exultauerūt oēs deoqꝫ hymnos gratificos obtulerūt. Postea ho a nūtijs est cōpertū eādē fuisse diē simul ⁊ horā necis iuliani: quā ille sacratissim⁹ senior cognouit atqꝫ pdixit.

C Capitulum.xlvi. A

A Lius itaqꝫ semper inconsulte gessisse mortis demonstrauit euētus. Trāsiēs eni cū exercitu fluuiū q persarum romanorūqꝫ regna diuidit: repente naues incēdit nō suadēs reb⁹ aut xbis: sꝫ cogēs milites pliari. Porro duces alacritate cōpleti: animabāt milites ⁊ eos spe varia cōfortabāt quā imperator abſciderat: cū eorꝫ reuersionē incēsis nauibus abnegasset. Sup hec aūt cū debuisset cibos militib⁹ ꝯgregare neqꝫ de pprijs finib⁹ pcepit afferri neqꝫ de inimicorꝫ abūdātia iussit aliqd depredari. Relinquēs ergo habitabilē viā: pergebat p solitudinis loca vbi ⁊ cibo ⁊ potu milites defraudati: ⁊ duces itineris nō habētes sed errātes in deserta puincia sapiētissimi principis agnouere consilia. C Socrates. C Multos: itaqꝫ vicos castraqꝫ deti B nens: iā etiā ciuitates capiebat: Cūqꝫ venisset thesiphontē ciuitatē:

Instantum obsedit regem vt crebris legationib⁹ vtereẞ offerēs dare sue patrie partē: si solutus bello discederet. Qd ille noluit neq₃ supplicantib⁹ est misert⁹, neq₃ mēte percepit quia vincere quidē bonū est: superuiuicere nimis inuidiosum. Credēs p̄cipue magicis artib⁹ quas ei maximus phs exhibebat ꝛ arbitrat⁹ alexādri macedonis se gloriā percepturū aut certe potiorē. Putabat cū s̄c̄dm pythagore platonisq₃ sn̄iaꝫ ex mutatiōe corpoꝝ alexādri animā possidere aut esse poti⁹ in altero corpore ali⁹ alexāder. Ob hāc itaq₃ causam persarū regem noluit p̄ces admittere. ¶ Sozomen⁹. ¶ Cū igit in deserti loca primo captiuoꝝ habuisset ducatuꝫ: postea quidā senior sub schemate ꝓditorie se ei cōpendiosum iter ostendere cōpromisit. Cūq₃ trib⁹ dieb⁹ ambulātes ad maiorē solitudinē venissent illū siquideꝫ fustib⁹ occiderūt: cōfitētē hoc se fecisse ꝓ patrie libertate etiā libēter tormēta oīa sustinere. Exercit⁹ interea persarū ex itinere fatigato exercitu romanoꝝ irat⁹ occurrit: seq₃ ad ꝯgressionē prelij p̄parauit. ¶ Socrates. ¶ Querebant eñ romani de principe cur noluerit bellū cū lucri ꝓmissione finire. Uerūtñ persis instātibus resistebāt ita vt frequēter verterētur hostes in fugā. Porro iulianus erat phs in equo ꝛ exercitū cōfortabat inermis q̄dē spe felicitatis sue presumens.

¶ Theodoricus. ¶ Capitulum. xlvij.

Contra quē iaculū repente delatum discurrēs per brachium in eius latus immersuꝫ est. Ex hoc vulnere suscepit terminum vite. Qui vero iustissimum intulit vulnus hactenus ignoratur. Sed alij quēdā inuisibiliū hoc intulisse ferūt: alij vero vnū pastoꝝ ismahelitaꝝ: alij melitē fame ꝛ itinere fatigatū. Sꝫ siue hō siue angel⁹ fuerit: palā est q2 diuinis iussiōib⁹ ministrauit. Aliū eñ q2 dū fuisset vulnerat⁹ mox manū sanguine suo ꝯpleuerit ꝛ in aerē ꝓiecit dicēs. Galilee vicisti. Et i corpso ꝯiessus est cū blasphemia victoriā. ¶ Socrates. ¶ Calisc⁹ aūt q̄ inter familiares imperatoris tunc militabat ꝛ heroico versu eius cōscripsit historiā. Ait eum a demone vulneratuꝫ fuisse defunctū. Julian⁹ ergo quarto consulatu suo quē ediderat cū salustio: sexto die iunij mēsis in p̄sica regione defunct⁹ est. Anno tertio imperij sui, septimo ꝯo ex quo cesar a constantio fuerat ordinatus vite anno tricesimo primo.

¶ Capitulum. xlviij.

Post cuius mortem ei⁹ magie cōperte sunt. Carras nāq₃ ciuitas est: hacten⁹ impietatis reliquias habēs per hāc iter agēs qm̄ per edissam ꝓpter pie religionis cultū trāsire noluerat in templū qd̄ a paganis colitur est ingressus. Ubi dū quedaꝫ cū suis cōsortibus sacrilegia celebrasset ianuas ꝛ claustra disposuit: ꝛ quosdā ibi milites obseruare p̄cepit vt iter hui⁹ nullus accederet donec ipe remearet. Cūq₃ mortuus fuisset ꝛ impio piuꝫ successisset imperiū: ingrediētes in tēplum inuenerūt mira principis simulachra eiusq₃ sapientiā ꝛ famosissimā pietatē. Uiderunt eñ mulierē capillis appensam extensas habentē manus: cui⁹ vteꝝ aperuerat vt persarū victoriā in iecore ei⁹ inspiceret. Hoc ergo scelus in charris inuētū est: verū in anthiochia plurima sacra sunt i palatio humanis aiūt capitib⁹ plenas fuisse cōparatas ꝛ innūera in puteis demersa corpora mortuoꝝ. In qua vrbe dū ei⁹ nuntiatus fuisset interitus publicam cū ei habuere festiuitatem: ꝛ non solum in ecclesijs ꝛ sepulturis martyrum i exultabant: sed etiam in theatris victoriam predicabant cum sacerdotibus exultantes. Ego autem etiam clamorem fauoris eorum hic ponere necessarium iudicaui, vt etiam apud posteros hec memoria reseruetur. Cōmuniter enim clamabāt omnes. Maxime fatue: vbi sunt tua vaticinia? Uicit deus et christus eius. Hic ergo libri terminus est habendus ne pro imperio impietatis potentia copuletur.

¶ Explicit liber sextus.

¶ Incipiunt tituli libri. vij.

De iouiniani imperatoris auspicijs ꝛ quēadmodū a p̄sidijs finib⁹

sit egressus.
ij Qui sophista libanius ꝯtra christianos scripsit ꝛ quō hystoriographus eius dicta destruxerit.
iij De rectitudine fidei iouiniani: ꝛ quid athanasius alexandrinus scripserit.
iiij Quō iouinieni tpībus orthodoxi floruerunt ꝛ heretici sunt oppressi.
v Qr athanasius venit ad iouinianū ꝛ ab eo decēter, est honorat⁹.
vj De consulatu ꝛ fine iouiniani.
vij De ortu principis valentiniani ꝛ quemadmodum fratrem valentem ipse fecit imperatorem.
viij De ambrosij Mediolanēn. episcopatu, atq̧ fiducia.
ix Edictum valentiniani ꝛ valētis de consubstantiali trinitate.
x Epistola illyricianoꝝ epōꝝ orientales epōs ꝯfitentium consubstātialem trinitatem.
xj De heresi audianorum.
xij De lampsaceno concilio.
xiij Quemadmodū valens factus fuerit arrianus.
xiiij Qua crudelitate valens fuit vsus aduersus orthodoxos.
xv De tyrannide ꝛ ꝓditiōe ꝓcopij.
xvj De exilio sancti eusebij samosateni pontificis: ꝛ quia ciues eius amorē fidei alio episcopo se subdere noluerunt.
xvij De exilio barsini epī.
xviij Idē de crudelitate valētis quā gessit aduersus orthodoxos extincto procopio.
xix De eunomio heresiarcha.
xx De seuitia valētis ꝯ ꝯstātinopolitanos orthodoxos.
xxj De ↄstructiōe muroꝝ calcedon.
xxij De natiuitate valētiniani minoris ꝛ de immensitate grādinis ꝛ de ortu principis gratiani.
xxiij Quomodo arriani macedonianos fuerint persecuti ꝛ illi se cōtulerūt ad liberium.
xxiiij Libellus macedonioꝝ liberio romano datus epō.
xxv Epistola liberij ꝛ siciliensis cōcilij ad macedonianos epōs post penitentiam.
xxvj Cur eunomius ab eudoxio segregatus sit.
xxvij De latebris athanasij.
xxviij De concilio tramensi vbi litere liberij et occidentalium sunt recepte.
xxix De eudoxio arriano qui fuerat constātinopolitanus episcopus et de persecutione valentis propter euagrium orthodoxum episcopum.
xxx Quia octoginta orthodoxorū a valente in naue cremati sunt.
xxxj Quid valens gesserit in capadocia ꝛ anthiochia.
xxxij Quid in edissa vel quō muliercula suo filio currēs ad martyrū ꝓfectū ꝛ imperatorē stupore facti a crudelitate remouit.
xxxiij De examinatione ꝛ exilio plurimorum orthodoxorum.
xxxiiij De miraculis confessorum.
xxxv De risu demonis qui post valentē imparatur⁹ esset ꝛ qr ob hoc valens multos occiderit.
xxxvj De basilio epō cappadocie ꝛ quō exilij minas euaserit.
xxxvij De fine athanasij alexādrini et successione petri ꝛ seditiōe ꝯ eum facta ꝛ qr romā ꝓfectus est.
xxxviij Qua crudelitate lucius alexandriam fuerit introductus.
xxxix Que miracula gesserint eremite in exiliū a lucio destinati.
xl Litere petri alexādrini pontificis in qb⁹ lucij mala referuntur.

Incipit liber septimus.

Socrates. Capitulum. j.

Milites igitur i maxima estuatione venientes omissa omni dilatione altera die iouiniano infulas imperatoris imposuēt. Erat enim vir fortis ꝛ nobilis ꝛ illo tpe millenari⁹ quo iulianus electionē militib⁹ lege ꝓposuit vt aut sacrificarent aut militia cederent. Qui cingulum magis elegit amittere, q̄ imperatoris ꝓceptionibus ipsis obedi=

e. Hunc ergo tunc Julian⁹ propter bel= inecessitatem inter viros militares ha= debat. Qui cum violenter a militibus ad imperium traheretur: clamabat dicens non se velle paganis hominibus impe= rare: cum ipse christianus existerett. Cū= qꝫ vox omniū cōmuniter proclamasset di= centium se quoqꝫ esse christianos susce= pit imperium. ¶ Theodoritus.

¶ Cogitabat itaqꝫ iouinianus de com= muni salute: ꝛ quomodo posset de medio hostium illesum exercitum liberare. Nec indiguit grandi consilio: sed seminibus pietatis vltimum vindemiauit fructum. Repente namqꝫ suam prouidentiā deus ostendit ꝛ fluctuationem eius ad portuz tranquillitatis adduxit. Dū enim huius angustiam persarum rex agnouisset mis= sa legatione petiuit pacem: deinde ciba= ria militib⁹ destinauit: ꝛ forum venaliū eis preparari in deserto precepit. Cele= bratisqꝫ federibus exercitum reduxit in= columē. ¶ Socrates. ¶ Que pacta quā= tū ad gloriā romanoꝝ turpia sed tempo= ri congruebant. Amissa nāqꝫ syria ꝛ tra= dita persis nisibin mesopotamie ciuita= te discessit. Hec itaqꝫ nuntiata christia= nos cōfortauerūt paganis intulerūt lu= ctū. porro milites incautū iuliani feruo= rem valde culpabāt causamqꝫ dāni finiū romanoꝝ ei potius inferebāt qm̄ a psa= rū quasi ꝓditore seduct⁹ naues que per fluuiū frumēta deueherent incendit ꝛ fa= mē militibus irrogauit.

¶ Capitulum. ij.

HUnc itaqꝫ sophista libanius lamētationis librum in iulianū ꝯscripsit quē iulianū denoīauit. festinatū qppe laudibus illi⁹ in quo etiā meminit libroꝝ quos ꝯ chri= stianos ediderat iulianus. Et si quidem laudes impatoris sophista dixisset: ego quiescerē vestigia historie sequēs. Sed qm̄ tanqꝫ callidus rhetor memoria iulia= ni libroꝝ christianā videt lacerare reli= gionez: ꝓpterea ꝯ eū positis primū ꝟbis ipsius pauca dicēda sunt. hyemis inquit noctes amplius impator extendēs incū= bendo libris: palestinez holez deū deiqꝫ filiū referētibus ꝓliabat̄ enixius: ꝛ redar= guēdo ꝓualuit. vt risum ꝛ quandā inani= tatē ostenderet eoꝝ q̄ colunt̄ a talib⁹. In quib⁹ labor⁹ sene tyrio sapientior est in= uentus. Propitius aūt sit iste tyrius ꝛ tā= palcide verba mea suscipiat tanqꝫ a filio victus est. Hec quidē sophiste libanij sūt: verꝫ ego sophistā eum optimū fuisse nota= rē si nō eius religionis cui⁹ impator fuis= set olā que de iuliano xp̄iani etiā iste tūc diceret. ꝛ forsitan quasi rhetor augeret. Nā ꝛ viuo ꝯstātio laudes: ꝛ eo defuncto iniuria plenas criminib⁹ eius effudit. Et si senex prophyri⁹ fuisset: impator libros eius iuliani ꝓposuisset opibus. Sed ꝛ iu= lianus si sophista fuisset dixisset forsitan etiā ipsum malū sicut ethiuolū. Qr ergo ille tanqꝫ ei⁹ secte ꝛ tanqꝫ sophista ꝛ ami= cus impatoris: que ei sunt visa dixit ei. Nos vt possumus obuiemus. Primum itaqꝫ dixit qr libris incūberet hyemis no= ctes extendens. Incūbere nāqꝫ significat qr intētionē habuit vt vitupatonē ꝯscri= beret sicut cōsuetudo sophistis. Nā olim hos libros scierat: sꝫ tūc incūbebat ꝛ ma= ximo ꝓlio ꝯtēdebat. Uñ palā est qr nō: si= cuti libani⁹ putat redarguendo ꝓualue= rat sꝫ infirmitate sue ꝟitatis estuabat: ea q̄ bene illic cauteqꝫ sunt posita tanqꝫ de= tractor lacerare laborabat. Ois em̄ qui resistit alicui: nūc ꝟtēdo: nūc celādo ꝟita= tem mētitur aduersus eū ꝯ quē litigat. Et q̄ īfensus alicui est: oia sicut hostis nō solū agit sꝫ etiā loq̄ ꝯtēdit. Qr ꝟo iulian⁹ atqꝫ porphyri⁹ senem vocat: detractores ꝙ ambo fuerūt suis ꝟmonib⁹ arguntur. Nā porphyri⁹ summi phoꝝ socratis vitā dilacerauit in historia phie quā ipse cō= scripsit: ꝛ talia de eo retulit qualia soliti derogatiōibus occupari. Et de illo socra= te q̄ apud grecos mirabilis castitate iu= stitia/aliisqꝫ ꝟtutib⁹ habebat̄. Quē plato mirabilis eorum phs ꝛ ex eo fonte alter phoꝝ thiasus nō solū tāqꝫ deo amabilez honorāt: sed etiā vltra hoīem sapuisse ꝓ= nuntiant. Porro iulianus zelatus passio= nē ꝓpriā i cesarib⁹ enudauit: ꝛ olim ante se regnantiū vitas carpēs: neqꝫ philoso= pho marco pepercit. Igitur ambo detra= ctores fuerūt. Nō opus habeo plurimis vti sermonibus. Ego nāqꝫ ex vtro= rūqꝫ ꝟbis mores eorū cōiciens. hec dixi.

A B C

Quid aūt

Quid aūt de iuliano gregori⁹ nazanzen⁹
retulit audiamus. Ait eñi i scdo libro cō-
tra paganos hec verba post alia. Hec eq̄
dem de iuliano alijs ipa experimēta tradi
derunt ⁊ assumpta ptās imp̄ij. Mihi aūt
olim ei⁹ mores cōpti sunt: dū hūc virū in
athenis clari⁹ agnouissem. Venerat eñi
illic dū frater ei⁹ imperatori videret ini-
micus. Fuitq̧ aduent⁹ ei⁹ causa duplex
vna quidē quasi decentior qua dicebat
se venisse vt videret helladam atq̧ doce-
retur. altera verō secretior ⁊ nō nota plu
rimis vt immolatores demonū et viros
fallaces inquireret qr nondum habebat
impietatis sue licētiā. Tūc igitur nō fru
stra cōsideraui virū. Nō eñi fortuite ista
cōspexi: sed faciebat me cautū inconstan
tia motum ei⁹: ⁊ excessus vberior. Vates
enim egregi⁹ est qui bene cōsiderat. Nul
lum eñi signū in eo mihi vtile videbatur.
Ceruix inflexibilis: hūeri iactabiles: ocu-
li currentes huc illucq̧ directi: ⁊ furiose
respicientes. Pedes impatiētes: nares
spirātes iniurias: atq̧ cōtēptus: schema
ta risibilia ⁊ hoc ip̄m semp̄ habentia. Vi-
sus incōtinēs ⁊ quasi sabuliens. Cōsen-
sus ⁊ negatio simul ratio nulla ratione
cōsistēs: interrogatio inordinata atq̧ re-
sponsio nulla congruentia sibi cōueniēs.
Sed qd p̄ vniuersa discurro? hunc ante
opera vidi ⁊ operibus ipsis agnoui. Et si
quidem essent mihi p̄sentes qui tūc ad-
erāt testarētur: qr cū hec vidissem repēte
dixi. O quale malū nutrit respublica ro-
manorum? Et cū hec dixissez optaui me
inuenire debere mēdacē. Meli⁹ eñi fue-
rat hoc / q̄ȝ vt tātis terra scelerib⁹ imple-
retur. Nūq̄ȝ arbitror talia fuisse p̄digia:
cum multa diluuia, multa incendia: mul
te pestes: ⁊ hiat⁹ terre p̄uenerūt: licet ho
mines inhumani: ⁊ feroces / compositiq̧
dissimilib⁹ naturis fuisse referantur. Ob
quam rē digno sua sup̄bia fine cōclusus
est. Hec gregorius de iuliano narrauit.
Quia D vero contra x̄pianos multa
verba proferētes nisi sunt vim facere ve
ritati: quedā ex sacris literis p̄uertētes /
aliaq̧ p̄mutātes oia, tñ scdm̄ suā sumētes
intentionem / multi eis obuiātes ista ipa
refecerūt destruētes ⁊ redarguētes eorū
vana sophismata. ⁊ ante oia origenis: lȝ
ante multa fuisset tēpora iuliani. Is eñi
ea q̄ videbant turbare legētes sacratissi-
mas lectiones obijciens sibimet ⁊ inter
pretatus ea detractorū sophisticas adin
uentiones exclusit. Que si sepi⁹ legissent
iulianus atq̧ prophirius ea libenter ac-
cipientes in aliud forte sua verba muta
uerant ⁊ non ad blasphemie sophismata
verterentur. Quia enim lacerare studuit
imperator apud idiotas ⁊ simplices ver
ba faciens / et non apud eos qui scriptu-
rarum diuinarū obtinent veritatē ex his
palam est. Similes eñi ea verba que di-
spēsationis causa humanius posita sunt
cum multa hmōi collegisset exempla: hec
nouissime dicit. Horū igit singula si non
aliqua habēt ineffabilē cōtēplationē ma
xima de deo blasphemia sunt plena. Hec
ergo iulian⁹ in tertio cōtra x̄pianos libro
dicit. In libro aūt suo quē de cinismo scri
psit docēs quomodo sacras fabulas de-
cet fingi dicit oportere harū veritatē ab
scondi. Sic eñi ait. Amat eñi natura cela
ri ⁊ abdita, deorū substātia nō patitur nu
dis verbis in aure introire pollutas. Ap
paret ergo per hec imperatorē suspitio-
nē habuisse diuinis scripturis: qm̄ essent
verba mystica ineffabilē quēdāmodū cō
templationis habētia. Sed indignat cur
non oēs eandē sententiā habuerint ⁊ in-
sistit his qui inter x̄pianos diuina simpli
citer suscipere videtur eloquia. Nō igit
oportebat eū cōtra simplices insurgere:
nec p̄pter illos cōtra sacras literas intu
mescere: neq̧ odio habere ⁊ aduersari q̄
magis intellexerāt qm̄ nō oēs tūc ita sen
tiebant sicut ipse voluerat. ¶ Simi-
lis ergo prophyrio factus est. Ille namq̧
in cesaria palestina a quibusdā x̄pianis
cessus iracūdiā nō ferens christianitatē
deseruit per furorē: ⁊ odio inimicorū scri
bēdo blasphemias x̄pianitate priuatus
est: sicut eū eusebi⁹ pamphili redarguit ⁊
eius verba destruxit. Imperator autem
apud idiotas superb⁹ inter christianos
extitit ea passione in blasphemias por-
phirij declinauit. Ambo siquidem spon-
te deliquerunt: ⁊ scienter peccando di-
gnissima pena mulctati sunt. Cuȝ igitur
sophista libanius velut irridens dixisset
hominem ex palestina deum et dei filiuȝ

faciūt oblit⁹ suorū vidētur eē verborū. Ad finē namq; ei⁹ libri iulianū deificauit: sic inter alia dicēs. Primū nāq; nuntiū ei⁹ mortis pene perimerāt cur putaretur de deo mētitus. Deinde paululū descendēs ait. O demonū alne demonūq; discipule et demonū obseruator. Qui licet hoc aliter intelligeret verūtamē hec eadē de iuliano dixit que xp̄iani exprobrātes affirmāt. Si ḡ eū laudare cogitabat: oportebat eū hoc nomē effugere: nec eū deditū demonibus iudicare: sicut sermonē aliū declinauit quē dū reprehēderet de suis libris abscidit. Quō eīm hō xp̄i deificetur: et quēadmodū imperato hō fuerit inuisibiliter sūt de⁹: et quēadmodū vtraq; sint vera xp̄ianorum ratio sacra nouit. Pagani vero anteqū credāt itelligere nequeūt. Dicit eīm sermo diuinus. Nisi credideritis non intelligetis. Quapropter non erubescūt mul ꝑ tos hoīes deificātes. Et vtinā bonis morib⁹ institutos/ aut iustos/ aut castos: et nō potius lubricos: iniquos et ebriosos .i. hercules: dionisios et asclepios sicuti frequēter in suis libris iulianus iurare nō erubescit. Quorum masculos feminasq; cupidines si numerare voluero lōga disgressio generaꝶ. Sed sufficit hec scire volētib⁹ aristotelis palliū: et corona dionysii: et liber regine multe memorie: turbasq; poetarū q̄ de talib⁹ scribētes vere ridiculū et inanitatem theologie ostendere paganoꝝ. Quia vero propriū paganorum est hoīes summa falsitate deificare mōstram⁹. Rhodys quadā calamitate detētis respōsum est datū vt phrygiū attin sacerdotē vesanie phrygiū celebritatis placarēt. Tale nāq; respōsū est Attim placate deū magnū purū adonē bone vite diuitiarū datorē: comatūq; dionysium. Hoc itaq; respōso attin q̄ amore vesano semetipsum occidit: eūdē adonē dionysiūq; nominauit. Cū alexāder macedonū rex trāsisset asiā: anxfiziones alexādro fauētes carmia ista finxerūt Jouē deorū cōsulēt: et mineruā honora ter, genitā q̄ corpe mortali supnū abscōdis regē quē iupiter heroū seminauit generibus adiutorē bone leges. Hec in parthia pronūtiauit demon. Qui cum potentib⁹ adularetur deificabat eos. Quid eīm dicamus dum etiā Cleomedem adletham deificauerint ita dicētes. Ultim⁹ heroū cleomedis ciuitatis athleta quem sacrificijs honorate: quia mortalis iā non est. Propter hoc ergo responsum dyogenis cynici et oenamās philosophus: pythium reprehenderunt apollinē: cizicem vero tertiūdecimū deum adrianum appellauerunt. Sed etiā ipse adrian⁹ amatum suum antinum deificauit: et hec ridiculum et inanitatem non dicit esse libanius. Hec ergo a nobis ꝑpter ei⁹ detractionē per disgressionem dicta sufficiāt.

¶ Theodoricus.

¶ Capitulum .iij. B

Jouinianus ergo imperator mox vt imperij sui terras ingressus est primū hoc scripsit vt episcopi de exilio remearēt et ecclesias eis reddēdas eē professus est. qui expositam in nicea fidē inuiolabiliter seruauerunt. Scripsit euā athanasio q̄ precipuus erat horū dogmatum ꝓpugnator: petēs vt ei rescriberet pfectā diuinorū dogmatū disciplinā. Qui eloquētiores ep̄os cōgregans rescripsit rogās: vt fidē nicee expositā custodiret tanq̄ apostolicis dogmatib⁹ cōgruētem. Cui⁹ ep̄le v̄ba sunt hec. Piissimo atq; clementissimo victori augusto Jouiniano. Athanasi⁹ et reliq̄ ep̄i veniētes ex psona oīm ep̄oꝝ egyptiorū: thebaidis: et libie. Decet deo amabilē pincipē discēdi habere voluntatē: desideriumq; celestiū sic eīm vere et cor habens in manu dat: et ipe tū cū pace multis annoꝝ curriculis gubernabis. Uolente igiꝶ te a nobis tua discere pietate catholice ecclesie fidē grās ob hoc dn̄o referētes curauim⁹: vt ꝓlatā ab oībus patrib⁹ in nicea tue pietati insinuaremus fidem. Hanc enim repudiāstes quidā nobis equidē frequenter insidiati sunt eo q̄ arriane non consentiremus insanie. Autores vero facti sūt here sis et schismatum vniuersalis ecclesie: Uera ergo et pia in dominum nostrū iesum christum fides est omnibus manifesta: et ex diuinis literis agnita atq; lecta. Jn hac enim etiam sancti martyrio consummati sunt et requiescentes in domi

no tunc consistant. Manserat itaq₃ sem=
per fides illesa. nisi calliditas quorundã
hereticorũ eam violare presumeret. Ar=
rius enim quidam eiusq₃ sectatores erũ=
pere ꝛ inpietatem aduersus eam intro=
ducere tentauerunt dicentes: ex non ex=
tantibus et creaturam atq₃ facturam cõ
uertibibilẽq₃ esse filiũ dei. Plurimosq₃ ꝑ
talia seduxerũt / ita vt etiã ꝗ aliquid esse
videbant blasphemia huiusmodi trahe=
rentur. Verũ sancti patres nostri olim cõ
uenientes sicuti ꝑdiximus in niceno cõci=
lio: arrianam quidẽ sectam anathemati
zauerũt: catholico ecclesie fidem scriptu=
ra teste professi sunt. Eaq₃ predicata nec
heresis extincta est ꝙ vbiq₃ videbatur ac
censa. Hec itaq₃ fides ꝑ omnes ecclesias
legebatur: sed quoniam arrianam here=
sim quidã renouare volẽtes: ipsam fide₃
patribus in nicea ꝓlatã anathematiza=
re ꝑ̄sumpserũt. aliqui vero fingũt se eam
ꝯfiteri sed ipsam veritatẽ negare noscũ=
tur. Alteri interpretãtes cõsubstãnalita
tẽ ꝛ sancto spiritu blasphemantes cũ di=
cũt eũ creaturã esse atq₃ facturã per filiũ
celebratam necessario cõsiderãtes lesio=
nemq₃ huiusmodi causa cõtra populum
generatam offerre tue pietati cõfessionẽ
concilij niceni curauimus vt pia religio=
tua cognoscat cũ quanta scrupulositate
conscripta est: et quantũ errent qui extra
eam volunt aliquid edocere. Cognosce
deo amabilis imperator quoniã hec qui
dem predicatura seculo: et hanc professi
sunt patres nicea conuenientes. In hac
quoq₃ fide cõcordant omnes ecclesie hy=
spania ꝛ britãnia necnon gallijs Italijs
et dalmatijs constitute. In cappadocia
mysia: ꝛ macedonia vniuersa simul hal=
ladia / sed etiam vniuersa Affrica / Sar=
dinia / Cypro / Creta / Pãphilia / Licea /
Isauria / ꝛ in omni Egypto et Libya põ
to / et Cappadocia / partibusq₃ vicinie et
oriẽtales ecclesie preter paucos arrij se=
ctatores. Omnium namq₃ predicatoru₃
sententiam experimento cognouimus ꝛ
literas habemus eosq₃ nouim⁹ deo ama
bilis imperator: quia cum pauci quida₃
huic fidei contradicant preludium face=
re non poterũt in toto orbe terrarũ. Mul
to enim tempore ab herese arriana pul=
sati: nunc etiam pietati contentione mã=
xima cõtradicũt. Ut vero hec pietas tua
cognoscat licet sciat tamẽ studuimus fi=
dem niceno concilio professam ab episco
pis trecentis decem et octo subiungere.
Est autẽ hec niceni concilij fides. ¶ Cre
dimus in vnum deum patrem omnipo=
tentem omnium visibilium inuisibiliũq₃
factorem. Et in vnum dominum Iesum
christum filium dei natum ex patre vni=
genitũ: hoc est de substantia patris / deu₃
de deo / lumen de lumine deum veru₃ de
deo vero / natum non factum consubstan
tialem patri per quem omnia facta sunt
que in celo ꝛ ꝙ in terra. Qui propter ho=
mines et propter nostram salutem descẽ
dit: incarnatus / humanat⁹ / passus est / et
in die tertia resurrexit. Ascendit in celo
vẽturus iudicare viuos et mortuos. Et
in spm̄ sanctũ. Eos aũt ꝗ dicunt erat qñ
nõ erat ꝛ anteq₃ nasceret nõ erat: ꝛ q₂ ex
nõ extãtib⁹ fact⁹ est: aut ex altera substã=
tia vel subsistẽtia dicẽtes esse aut creatũ
aut cõuertibilem aut mutabilẽ filiũ dei:
hos anathematizat sancta catholica et
apostolica ecclesia. In hac fide deo ama=
bilis iperator nos ꝯsistere necessariũ est
tanq₃ sacra ꝛ apostolica: nullaq₃ mouere
eã seductione verborũ atq₃ cõtẽtione qꝫ
ab initio arriani fecerũt / ex nõ extãtibus
filiũ dicẽtes. Et q₂ erat qñ nõ erat: ꝛ crea
tus ꝛ factus ꝛ ꝯuertibilis est. Propterea
sicuti ꝑdiximus: ꝛ nicena synodus here=
sim anathematizauit hmõi. fidẽ vero ꝓ=
fessa est veritatis. Non eñ simpliciter si=
milẽ dixerũt filiũ patri ne simpliciter si=
milis deo deus verus esse crederet: sed
etiã cõsubstãnalẽ scripserũt quod ꝓpriũ
est geniti veriq₃ filij ex vero ꝛ naturali pa
tre nascẽtis. Sed neq₃ spiritũ sanctũ alie
nauerũt a patre ꝛ filio: sed potius glori
ficauerũt eũ cũ patre ꝛ filio in vna sancta
trinitatis fide eo ꝙ vna sit in sancta trini
tate diuinitas. Has literas imꝑator le=
gẽs confirmauit quã habuerat de sacris
sciẽtiam ꝛ affectũ aliãq₃ B cõscripsit
legẽ vt frumẽtorũ cõsuetudo redderetur
ecclesijs: quã maximus distribuerat con
stãtinus ꝛ dari ꝓhibuerat iulianus. Et
qm̄ propter illius impietatẽ orta fames
nõ sinebat totã tũc summã quã constãti⁹

cōſtituerat erogari tertiā partē Iouinianus ad pn̄s impēdi ꝑmiſit: ita vt ceſſante fame frumēta integra preberentur.

Socrates. Cap. iiii. A

Vocauit igit̄ imperator a conſtantio exilio miſſos ep̄os q̄ nō occurrerāt iuliani redire tēporib⁹. Tunc autem etiam tēpla paganorū oīa claudebantur: ⁊ ipſi ſacerdotes vbiq̄ fugiebant. Indutiq̄ pallijs ipſa pallia reponebant ⁊ ad ſchema cōmune reuertebant. Quieuit etiam pollutio ſanguinis quā publice, inſatiabiliter ſub iuliano celebrabāt. Porro xp̄iani nō quieſcebāt: preſules eñ regionū adibāt crebro principē credētes ei⁹ obtinere ſe volūtatē aduerſus ꝓprios inimicos. Et primū quidē macedoniani libellū p̄ncipi porrexerunt poſtulātes vt expellerent eccleſijs q̄ diſſimilē filiū ꝓdicabāt: ⁊ ipſi introducerētur in eas. Erāt eñ q̄ libellū obtulerāt Baſili⁹ ancyre: Syluan⁹ tharſi. ſophroni⁹ pōpeiopoleos: paſinicus zilenus: leōtius coman⁹: callicrates claudiopoſitis: theophilus incaſtabele⁹. Horum libellū imperator accipiēs: eos ſine reſpōſo dimiſit: hoc tātummodo dicens. Ego cōtētiones odi: eos aūt q̄ ad cōcordiam feſtinant diligo pariter et honoro. Quod audiētes q̄ ad cōtētionē ſe preparabāt: quieuerūt. Hoc ergo ꝓ voto imperatoris eſt factū. Nam tunc intentio ſecretorum acacij reuelata eſt: ⁊ ſicuti ſolebāt ad vota ſe principis cōtulerūt. Cōuenientes enim in anthiochia ſyrie: habuerunt verba cum meletio: qui ante paululum diuiſus ab eis conſubſtātialitatem defendere videbatur. Hoc itaq̄ fecerunt quoniam eū honorari conſpiciebāt: principe tunc ibi morante. Cōmuni ergo conſilio libellum componentes conſubſtantialitatem profeſſi ſunt: ⁊ nicenam roborantes fidē obtulerunt imperatori. Cuius libelli verba ſunt hec. Pijſſimo et deo amabili domino noſtro Iouiniano victori auguſto: ſynodus preſentiū epiſcoporū ex diuerſis prouincijs in anthiochena vrbe cōuenientiū. Quoniam eccleſiaſticam pacē atq̄ concordiā tua primū ſtuduit pietas celebrare: bene nouimus etiā nos deo amabilis imperator. Quia vero verticē huiuſmodi, vere vnitatis et orthodoxe fidei bene ſumpſiſti, neq̄ hoc ignoramus. Sed ne cū his q̄ adulterant veritatis dogma reputemur: tue pietati ſuggerimus: qm̄ ſancti cōcilij nicea olim ⁊ ab initio celebrati fidē ⁊ ſuſcepimus ⁊ tenemus. Quādo etiā ⁊ cōſubſtātialitatis nomen quo aliter ſe quibuſdā habere videtur dicimus cautā interpretationē a patribus excepiſſe: quippe ſignificātibus qm̄ ex ſubſtantia patris natus eſt filius: ⁊ quia ſimilis per ſubſtantiā patri eſt. Nō eñ velut aliqua paſſio circa ineffabilem natiuitatē creditur. Neq̄ ſecundum aliquem paganorum vſum percipitur a patribus ſubſtantie nomen dictū: ſed ad deſtructionē arrianorū q̄ preſumpſerunt ex non extātibus de xp̄o aliquid impie predicare. Quod etiam iſti q̄ nunc inequalitatē aſſerunt aſperius ⁊ audacius ad vaſtādam eccleſie cōcordiā impudētes auſi ſunt perpetrare. Quāobrē huic noſtre relationi ſubiunximus exemplar fidei niceni concilij. quam etiam decenter amplectimur. Eſt eñ huiuſmodi. Credimus in vnum deū patrē omnipotentē: ⁊ reliqua. Et ſubſcriptio. Meletius ep̄s anthiochie obtuli in ſupraſcriptis cōſentiens. Euſebius ſamoſatenus euagrius ſiculus: vranius apamie zoilus lariſenus: acatius ceſarie: antipater, roſi: abraminus emenus: ariſtonicus ſeleucobeli: barlabentius pergami. vranius meletie/magnus calchidis/euthicius eleutheropleos: ioſacius armenie maioris: titus boſtrenſis/pelagius laodice: arabianus adrenſis piſo: adademus ꝓ lamitionē preſbyterū. zabiniauus zeumatis athanaſius ancyre ꝓ orſitū ⁊ eatium preſbyteros: hyrenc⁹ gaze piſo auguſte patricius palti ꝓ lamirionē p̄ſbyterū. Bnaſtholius berothes: theotimus aramen⁹/ lucianus arcenus. Hunc itaq̄ libellū in collectione ſynodaliū ſabini cōſcriptū inuenimus. Uerū imperator ꝓpoſitū hunc habebat vt blādimētis ⁊ ſuaſione verbo tū diſcordātiū cōtētiones abſcinderet dicēs: nulli q̄dē ſe quōcunq̄ credentiū fore moleſtū: eos tñ diligere. ⁊ nimis honora

re:q principiũ ecclesiastice vnitati prebe=
rent. Quia vero hoc egerit etiã themisti⁹
philosoph⁹ ait in laude quã in eius ꝓtu=
lit cõsulatu vbi mirabatur imperatorem
quod ꝑmiserit vnũquẽqꝫ colere sicut vel
let: atqꝫ deuicerit blãdiẽtiũ mores quos
valde deridẽs ait manifestare purpurã.
¶ Sozomenus. B ¶ Igitur impera
tor tunc etiã secundo nomine prefecturã
gubernãti pretorianã legẽ dedit vt capi
tali sentẽtia plecterentur q̃ sacrã virginẽ
nuptiali thoro violare presumeret ⁊ vel
impudico aspectu respiceret: non dicam
abripere forte tentaret. Quã legem ideo
posuit eo quod iuliani tpibus q̃dã hmõi
virgines vxores ducere presumpserunt.
¶ Sozomenus. ¶ Capitulum. v.

INter hec athanasi⁹
alexãdrine sedis eps: cũ pau=
cis suorũ cõicato cõcilio neces
sarium iudicauit vt xpianũ vi
deret imperatorẽ. Veniensqꝫ anthiochiã
principẽ de q̃b⁹ oppoztebat edocuit. Qui
dã aiũt qꝛ cũ ipse magis euocauerit im=
perator: vt q̃ necessaria pro religione ⁊ re
cta fide videbãtur exponeret: disponẽsqꝫ
vt decebat causas ecclesie de reuersione
cogitabat. Uerum euzoius arriane secte
anthiochene ciuitatis eps studebat vt
probatianus quidã eunuchus in alexã=
dria vrbe ordinaret eps. Cũqꝫ hoc agere=
tur: lucius alexãdrinus a georgio presby
ter ordinat⁹ adijt imperatorẽ: ⁊ maledi=
cẽs athanasio quasi tẽporib⁹ epatus sui
fuisset inscriptus: ⁊ plurima exilia ꝑcedẽ
tibus sustinuisset imperatorib⁹ essentqꝫ
circa sacra ꝑ eum cã discordie: supplica=
bat insuper vt alter in alexãdrina ciuita
te ordinaret eps. Uerũ imperator sciens
quãte athanasio inimicorũ insidie ꝑue=
nissent: derogationes hmõi nõ respexit:
sed luciũ quidẽ cũ multa interminatiõe
tacere iussit. Probatium vero eiusqꝫ se=
quaces eunuchos autores hmõi scelerũ
atqꝫ turbarum castigãdos esse precepit.
Porro athanasium amicũ sibi maximũ
factũ destinauit in egyptũ/ vt sicut ei vi=
deretur causas ecclesiarũ populosqꝫ di=
sponeret. Fertur enim: qꝛ eũ ꝓ maxima
virtute cõuersationis sapiẽtieqꝫ lauda=
uerit. Aiũt q̃dã anteq̃ sub cõstãtio impe
ratore arriani tenerent ecclesias somniũ
vidisse antoniũ monachũ q̃si burdones
altare sacrũ calcib⁹ euertissent: experre=
ctũqꝫ dixisse ab adulteris ⁊ ꝑmixtis ho=
minibus ecclesia calcaret. Que nõ fuisse
mẽdacia: posterior monstrauit euentus.
¶ Socrates. ¶ Capitulum. vj.

TUnc igit̃ impe=
rator impetũ retinẽs he
reticoꝝ discessit ab ãthio
chia ⁊ venit ad tharsũ
cilicie: ibiqꝫ corp⁹ iuliani
sepeliuit. Et dũ cũcta so
lẽnia funeri ei⁹ exhibuisset cõsul est desi=
gnat⁹. Dũqꝫ cõstãtinopolim festinaret ve
nit ad ꝑdiũ nole dadastã inter galatiã et
bithiniã q̃ philozophus themestius cũ
alijs senatorib⁹ occurrẽs: cõsularẽ recita
uit orõnẽ. Feliciter tũc agi potuerãt res
romane publice: ⁊ simul ecclesiastice sub
principe benigno disposite: nisi repẽtina
mors mortalẽ viruz ab hoib⁹ abstulisset.
In ꝑdicto nãqꝫ ꝑdio hyemis tpe i fraxis
lãguore cõstrictus est mortuus: cõsulatu
suo ⁊ baroniani filij: septima decima die
februarij mẽsis q̃ regnauit mẽsib⁹ septẽ:
vixit annis triginta tribus.
¶ Sozomenus. ¶ Capitulum. vij.

CUmqꝫ in niceã bi=
thinie venisset exercitus: va
lentinianum ordinauit im=
peratorem: virum optimũ
⁊ apice ꝑncipali dignissimũ. Socrates.
¶ Ualentinianus igitur ordinatur vice=
simaquinta die eiusdem februarij mẽsis:
pannonius genere/ de scibala ciuitate.
Cui tunc erat militum cura commissa:
quoniã probatissime militarem nouerat
disciplinã. Fuit etiã vir magnanimus ⁊
semper presenti fortuna melior appare=
bat. ¶ Theodoricus. ¶ Is eñ nõ modo
fortitudine: sed etiã prudẽtia temperan=
tia atqꝫ iustitia: ⁊ corporis magnitudine
prefulgebat. Sic enim fuit regalis pari=
ter ⁊ vrbanus vt dux exercitus tentasset
ei alium sociare consortem: ille responde
rit. Quod cãtatur ab omnib⁹ vestrũ iudi
fuit: o milites imperatore non existente

mihi dare regimē imperii. Uerū vbi hoc ego suscepi: meū iā et nō vestrū est de rebus cogitare cōmunibus. Cuius verba mirati milites eius secuti sunt volūtatē. Et ille fratrē de penis vocās qd non debuit sociū fecit imperij. ¶ Socrates.

¶ Post triginta dies auspicij sui.

¶ Theodoricus. ¶ Cui asie sceptra cōtradēs pariter et egypti europā sibi distribuit. Et veniēs ad hesperiā oēm illico docuit edtatē a predicationib⁹ pietatis incipiens. ¶ Cap. viij.

Auxentio nāq̧ defuncto q̄ mediolanēsem presulatum tenuerat: multisq̧ fuerat cōcilijs abdicat⁹: reuocās ep̄os hōi apud eos verba locutus est. Nostis aperte eruditi quippe diuinis eloquijs qualē oporteat esse pōtificē et q̄ nō decet eū verbo solū: sed etiā ꝯuersatiōe gubernare subiectos et totius semetipsuz imitatorē virtutis ostēdere: testēq̧ doctrine cōuersationē bonā habere. Talē itaq̧ in pōtificali ꝯstituite sede cui et nos q̄ gubernam⁹ imperiū syncere nr̄a capita summittam⁹ et eius monita dum tanq̄ homines deliq̄rim⁹ necessario veluti curātis medicamenta suscipiamus. Hec cū dixisset imperator: petijt synod⁹ vt magis ipse discerneret sapiēs et pius existēs. At ille: sup vos est inquit talis electio. Uos eñ gratia diuina potiti: et illo splendore fulgentes: melius poteritis eligere. Tunc sacerdotes egressi de ep̄ali sede tractabāt. Uerū ciuitatis habitatores vt ꝟ assolet tumult⁹ faciebāt: alij hūc: alij illum ordinare petētes. Qui enim erant de arriani auxētij secta similē sibi fieri cōcertabāt. Rursuz orthodoxi sui dogmatis nitebant habere ep̄z. Hāc seditionē ambrosius cui tūc p̄sidalis fuerat cura cōmissa cognoscēs et metuēs: ne qd turbe consurgeret ad ecclesiā festinus accessit. At illi cessante seditiōe cōmunem dederunt vocē petētes vt pastor gregis ordinaret ambrosius q̄ nōdū fuerat baptizat⁹. Hoc imperator agnoscens: repēte iussit et baptizari tanq̄ dignū virū ordinari pōtificē. Nouerat eñ eius certiorē omniū possidere volūtatem et totius regule decreta subtiliora arbitratus etiā diuinuz in eo esse decretū dū in ei⁹ electiōe etiā pars cōtraria cōsonaret. Is ergo sacri baptismatis dona potitus gratiā quoq̧ simul suscepit ep̄atus. Quo facto hūc hymnū optimus imperator saluatori et dn̄o obtulisse fertur. His q̄ppe q̄ gerebant intererat. Gratias inq̄t ago tibi dn̄e oīps et saluator nr̄ qm̄ huic viro ego q̄dē cōmisi corpora. Tu aūt animas et meā electionē ostēdisti tuc iustitie cōuenire. Cūq̧ ¶ post paucos dies sanct⁹ ambrosius cū multa fiducia apud iperatorē q̄reret: q̄ male a iudicib⁹ agebat: tūc iperator ait. Hāc inq̄t cōfidentiā tuā dudū noui et aperte p̄bās nō solū nō restiti sed etiā in electionē ordinationis tue socius fui. Festina itaq̧ sanare sicut diuina lege p̄cipit alaruz delicta nr̄aruz. Hec igit imperator mediolani et dixit et fecit. Cognoscēs aūt quosdā ꝟ in asia et phrygia de diuinis dubitare dogmatibus: in illirico quidē precepit synodū celebrari et q̄ de illis decreta atq̧ firmata sunt dubitātib⁹ destinauit. Porro q̄ illic cōuenerāt decreuerūt fidē expositā in nicena vrbe seruādā. Scripsit aūt et ipse sociū adhibēs in suis literis fratrē: quatinus l his q̄ placuerāt durarent. Nūc ergo etiā legē ipsam ponere necessarium est q̄ aperte et eius pietatē predicat: et valētis tūc syncerítatē sine dubitatione demonstrat. ¶ Capitulum. ix.

Imperatores maximi pij victores augusti valētian⁹ valēs et gratianus: epi scopis dioceseos asie phrygie: carophrygie: pagaciane in dn̄o salutē. Tāto cōcilio in illirico celebrato: et subtiliter habita q̄stione de salutari verbo ostēderūt ter beati pontifices trinitatē consubstantialē patris et filij et spiritussancti. Quā nequaq̄ declinātes iuxta ministeria religionis magni regis exercēt. Hāc ergo predicari decreuit nostra quoq̧ potētia: ita tamen vt non dicant aliqui: sequimur religionē imperatoris hanc patriam gubernātis: et nō illi potius obediētes qui nobis salutis mādata cōtradidit. Euangeliū nāq̧ christi

fic habet. Reddite q̃ sũt cesaris cesari: et que sunt dei deo. Quid ergo, dicitis vos epi ⁊ presules salutaris verbi: si ita se ha bet vestra probatio diligẽtes alterutros imperiali abuti dignitate? Quiescite et nolite persequi eos qui deo perfecte mi nistrant: quorum orationibus et terrena bella sedantur: et recedentium a deo an gelorũ repellentur incursu: quiq; oẽs de mones corruptores precũ assiduitate cõ fundũt: tributa secundũ leges inferre nõ respuũt: ptãtiq; regie nõ resistũt: sed syn cera voluntate ⁊ superni dei mãdata cu stodiunt: ⁊ nostris legibus subiugantur. Uos autem inobedientes esse monstra= mini: ⁊ nos quidez subijcimur ei qui pri mus est ⁊ nouissimus: vos aũt vobismet arrogatis. Nos itaq; pueros nosipsos a vobis esse desideram⁹. Et sicut pylatus in examinatione nostri xp̃i: cũ nollet euz perimere cõuersusq; ad oriẽtẽ ⁊ petens aquam diluit manus suas dicẽs. Inno= cẽs ego suz a sanguine hui⁹ iusti: sic etiã nostra maiestas semper mandauit perse cutionẽ non fieri: neq; fluctuationes in= ferri: nec inuidere laborantibus in agro dñico: dispensatores magni regis expel lere: vt nõ ad presens ⁊ sub imperio no= stro crescere videamini: et postea testa= mẽtum dñi subdere passioni sicut in san guine zacharie. Sz illi post aduẽtũ sup ni regis nr̃i xp̃i iesu disrupti sunt: cõtra= diti mortui cũ adiutore suo demone cor= ruptore. Hoc pcepim⁹ in megecio ⁊ cice ronio ⁊ damaso ⁊ lãpone ⁊ brintisio q au ditores fuerũt. Sed etiã ip̃a vobis gesta dixerim⁹ quaten⁹ agnoscatis ea que in eximio sunt cõcilio celebrata. His ergo literis subdit etiã dogma ꝯcilij: hec sum matim habentia. Profitemur sequentes magnũ orthodoxorũq; cõciliũ cõsubstã= tialẽ esse patri filiũ ⁊ nõ sic itelligim⁹ cõ substãtialẽ sicuti dudũ q̃dã exposuerũt nõ vere subscribẽtes ⁊ nunc alij illos vo cãtes patres: virtutez sermonis respuũt ⁊ sequunt eos q̃ p cõsubstãtialitatẽ simi litudinem significatam esse conscripse= rũt: eo q nulli reliquarũ creaturarũ p eũ factarũ similis sit filius / nisi tantũmodo patri. Sed qui hec exponũt creaturã pre cipuã dei filiũ impie dogmatizant. Nos itaq; sapimus: sicut etiaz concilia nuper rome ⁊ gallijs celebrata: vnã esse eãdẽq; substantiam patris et filij ⁊ spiritussan= cti: in tribus personis quod est in tribus perfectis substãtijs. Confitemur autem secũdũ nicenam expositionẽ et incarna= tum filium dei consubstantialẽ ex virgi= ne sancta maria: ⁊ in hominibus habi= tasse / ⁊ complesse dispositionem pro no= bis omnẽ in natiuitate ⁊ passiõe ⁊ resur rectione ⁊ in celos ascensione / et iterum venturũ vt reddat nobis similitudiẽ di= uinam a semetipso deo existẽtẽ carnige= rum ⁊ hominẽ deiferum. His ergo que predicta sunt cõtraria sapiẽtes anathe= matizamus: ⁊ eos simul qui nõ vere / ana thematizant eũ qui dixit anteq̃ nasceret nõ fuit filius sed scripsit quia anteq̃ ope re nasceretur virtute erat in patre. Hoc eñ ⁊ in oĩbus creaturis est q̃ nõ semper existunt sicuti deus. Filius eñ semp cũ patre est sempiterna natiuitate progeni tus. Hec igitur imperator summatim si gnificauit. Ego vero etiam ipsas cõcilij literas ponendas existimo.

Capitulum decimum.

Episcopi illyrici.

Ep̃is ecclesiarũ dei dioce seos asiane phrygie / caro= phrygie / pagatiane / in do mino salutẽ. Cõuenientib⁹ nobis in vnũ et habita maxima questio ne de salutari verbo probabimus cõsub stãtialẽ esse trinitatẽ patris ⁊ filij ⁊ spũs scti. Quamobrẽ iustũ fuit vobis literas destinare / non quibusdam argumenta tionibus religionem trinitatis scriben= tes: sed in humilitate rogãtes: has nr̃as lr̃as destinauimus per dulcissimũ fratrẽ nr̃m helpidiũ presbyterum. In pñtibus itaq; nr̃is lr̃is quasi illud refert q̃ in sa lutaris nostri iesu xp̃i libus scriptus est. Ego quidẽ sum pauli ego aũt apollo ego vero cephe. Nũquid paulus crucifixus est pro vobis aut in nõie pauli baptisati estis. Et hec quidẽ sufficiebant humili= tati nr̃e: etiã si non vobis vniuersales li teras mitteremus / propter tñ timorem quẽ ibi predicatis cũcte vr̃e prouincie a patre ⁊ filio ⁊ spiritum sanctũ diuiden=

tes. Quãobrẽ necessariũ habuimus ad vos destinare dñm nrm̃ ⁊ comministrũ helpidium a regio principatu romanorum has literas defendentem: vt si forte talis est predicatio vestra cognoscat: quoniã qui consubstãtialẽ trinitatẽ nõ predicãt anathema sint. Et si quis his non communicans inuenitur/anathema sit. His aũt qui consubstantialẽ predicant trinitatẽ preparata sunt regna celorum. Rogamus ergo vos fratres vt nõ aliud doceatis: nõ aliud innouetis: sed cõsubstantialem semper vbiq̃ predicãtes trinitatẽ possidebitis regnum dei. Ob hoc scribentes et cõmemorãtes: has literas destinauimus. De episcopis autẽ constituẽdis vel cõministris iam constitutis si permanserint vsq̃ ad finem sani/bene: alioquin ex ipso presbyterio repellãtur. Similiter p̃sbyteros atq̃ dyaconos in sacerdotali ordine diffiniuimus: vt sint irreprehensibiles vndiq̃ et a curia et ab officio militari. Propterea ergo hoc noluimus pluribus v̾bis scribere: eo q̃ direxerimus vnũ ex oĩbus dominũ nostrũ ⁊ cõministrũ: helpidium: studiose predicationem vestram cogniturũ si ita se habet sicut audiuimus a dño nostro ⁊ consacerdote eustachio. De cetero licet aliq̃ in errore fueritis deponẽtes veterem hominem induimini nouo. Nam et ipse frater ⁊ cõminister helpidi⁹ docebit vos veram predicare fidem quia sancta trinitas cõsubstãtialis deo et patri/et filio cum spũ sctõ sctificata/glĩficata/manifestata est: pater in filio/filius in patre/cũ sancto spiritu in sclã. Hoc itaq̃ declarato aperte poterimus sanctã trinitatẽ cõfiteri cõsubstantialem esse secundũ fidem olim in nicea expositam: quam patres confirmauerũt. Qua fide predicata poterim⁹ erroneũ dei nomẽ declinare. Quo extincto: pacificos nosmetipsos literis degẽtes in pace salutabim⁹. Scripsim⁹ itaq̃ vobis vt noueritis arrianos esse cõdẽnatos nolẽtes cõfiteri ex patris substãtia filiũ ⁊ spiritũ sanctũ: quorum nomina sunt subiecta. Polyerpnius: telamatus faustus/asclipiadis/amantius/cleopater. Hec ergo ita se habent in gloria patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti in secula seculorum amẽ. Ualere vos optamus patri et filio saluatori christo cũ sancto spiritu multis annorum curriculis.

¶ Capitulum. xi.

Amosissimus igit imperator tanq̃ apostolicis dogmatibus sollicitudinem perhibebat. Interea syrus q̃dam ⁊ genere ⁊ lingua pariter audens nomine illo tempore fuit dogmata noua reperiẽs. Qui dudũ quidẽ malignos habere cõceptus incipiẽs: tunc manifestus apparuit. Prius nãq̃ fatue intelligens quod scriptum est. Faciamus hominem ad imaginẽ ⁊ similitudinẽ nostrã humanam formã putauit habere diuinitatẽ: ⁊ corporis partibus esse distãtiã: diuine scripture nequaq̃ sensum respiciẽs: que sepe diuinis operationibus humanorũ membrorũ nomina circũponit: quoniã: qui facile subtiliora intelligere nequeũt per hec dei prouidẽtiã magis agnoscũt. Adiecit aũt huic impietati ⁊ alia his vicinia. Et vesania nãq̃ manetis aspsus: neq̃ ignis: neq̃ tenebrarũ deum asserunt creatorem. Sed hec quidẽ ⁊ quecũq̃ his similia celãt manetis vesanie participes vt iste predicabat ab ecclesia segregati sunt quia quidã maledictũ asserunt par tũ: quidã vero cũ mulieribus non longe cohabitãtes cõtra legẽ viuũt: ⁊ ppterea dicũt remotius esse viuẽdũ celãtes dogmatũ blasphemiã. Est tamẽ eis habitatio arrogãtie plena ⁊ pharisaice propago doctrine. Nam illi animarũ ⁊ corporũ medicũ accusabãt in tẽplo dicentes apostolis: vt quid cũ publicanis ⁊ peccatoribus mãducat magister vester? Et p prophetã de talib⁹ dicit de⁹. Qui dicunt mũdus sum: noli me tãgere: isti fum⁹ erũt in furore meo ignis ardẽs tota die. Sed horum stultitiã redarguere presentis tẽporis nõ est: quapropter ad narrationẽ reliquã procedam⁹. ¶ Ea tẽpestate messalianorum quos orãtes appellãt: heresis est ororta. Uocant aũt ⁊ alia appellatiõe eutisyaste idest sacrificatores. Isti enim cum eiusdã demonis opationẽ expectãt ⁊ hãc scĩ spũs presentiã arbitrant. Qui vero integro huius rei lãguore participant: ad

uersantur operationē manuū quasi ma=
lignam: somnoq3 semetipsos indulgēt:
7 iniquitatū fantasias pphetias appel
lāt: hui⁹ heresis fuerūt principes: dado
sius 7 sebas: 7 adelfili⁹: hermas, 7 symeo
nis et alij qui ab ecclesiastica quidē ne=
quaq3 cōmunione recesserunt: dicētes di
uinū cibū nihil nec prodesse nec ledere.
De quo dn̄s dixit xp̄s. Qui comedit car
nem meā 7 bibit sanguinē meū viuit in
eternū. Cūq3 voluerint hūc celare lāguo
rē etiā cōuicti impudēter negant et hec
alios sapientes que ipsi animo retinent
prorsus abdicāt. Litonis itaq3 p̄sul me=
liciēsis ecclesie diuino zelo decēter orna
tus: vidēs eo͛q3 hic lāguor multa mona
steria magis aūt latronū vt ita dixerim
speluncas inuaderet: eas incēdit 7 lupos
ab ouib⁹ segregauit. Similiter etiā phi
locinus famosissimus lichaonensis anti=
stes: dū hec pestis illic cresceret eā valde
cōpressit: 7 oues q̄ tali cōtagione vexebā
tur eripuit. Porro flauian⁹ vbiq3 lauda
bilis presul anthiochenus audiens hos
in edissa degere: 7 venenū propriū vrbi
bus vicinis aspergere turbā dirigēs mo
nachor̄ deduxit ad anthiochiā: 7 negā=
tes eā pestē hoc modo redarguit. Accu=
satores itaq3 dixit calumniosos esse: te=
stes vero mendaces Adelipium aūt val
de senem cum mansuetudine vocans 7
iuxta se sedere precipiens ait. Nos o se=
nior qui iam magnā partē vite transiui
mus humanāq3 didicim⁹ valde naturā:
7 aduersariorum demoniorum machi=
namēta cognouimus ipso experimento
gratie ministratiōes edocti sumus. Isti
vero cum sint iuuenes nihil horum per
fectius agnoscētes: spiritalia audire ver
ba non portant: quapropter dicito mihi
quomodo credis spiritū contrariū rece=
dere 7 gratiā sancti spiritus aduenire?
His verbis senex ille multat⁹ omne ve=
nenū quod celabat euomuit atq3 dixit.
Nullam quidē vtilitatē ex scto baptis=
mate baptisatis accedere: s3 solā studio
sam orationem inhabitātē demonē effu
gare dicebat. Insuper vnumquēq3 nascē
tiū a pgenitore suo sicuti naturam: etiā
sic demonum trahere famulatū. Et his
expulsis per illā orationē studiosā3 san
ctū spiritū aduenire et sensibiliter ac vi
sibiliter suā designare p̄ntiā atq3 corpus
passionibus motus cuiuslibet eripere: et
animā a mala volūtate penit⁹ liberare
ita vt nequaq3 de cetero egeat: neq3 ieiu
nio macerāte corp⁹ neq3 doctrina refre=
nāte: et pgredi disciplina libēter edocē=
te. Nō solū aūt q̄ hoc ipetrauerit corpis
inq̄t exultationib⁹ liberabat: sed aperte
etiā futura puidet: 7 sāctā trinitatē ocu
lis cernit. Hūc itaq3 flauian⁹ fetidissimū
fodiēs fōtē: 7 ei⁹ pocula cūctis examinā
da pducēs: infelicissimo ait seni. Vetustis
sime malor̄ dier̄ crepauit te os tuū: 7 nō
ego: labia em̄ tua testant aduersū te. Cū
q3 hic lāguor cūctis innotuisset a de syria
q̄dē expulsi 7 ad pāphiliā sunt progres=
si eamq3 huiusmodi peste compleuerūt.

Sozomenus. Capitulum.xiij.

IGitur valentinianus cum ita saperet sicut niceni patres 7 similia profitētib⁹ pderat. Aliter ꝟo sa
piētibus nō erat importunus. Qui dux
initio regni vrbe cōstantinopolitana per
thracias properaret ad romā: tūc episco
pi hellesponti bithinie: 7 quicūq3 cōsub
stantialem patrem ac filium predicabāt
legatuz miserunt hypationum heraclie
perichij presulem: quatenus dignaretur
ad emendationē dogmatis interesse. Is
cū audisset impatorē 7 epor̄ legationem
intimasset: rn̄dēs valētinian⁹ ait. Mihi
q̄dē cū minim⁹ de pplo sim: fas nō est ta
lia pscrutari. Verū sacerdotes q̄b⁹ hec cu
ra est apd̄ semetipsos cōgregent vbi vo=
luerint. Cū hec itaq3 respondisset prin=
ceps lāpsacū ouenerūt epi. Cūq3 duos
tractassent mēses nouissime decreuerūt
vt ea q̄ cōstantinopolim gesta fuerāt stu
dio eudoxij 7 acacij vacuarent. Silr̄ aūt
vt vacaret etiā expositio fidei quā velut
occidētaliū episcopor̄ pferētes quosdā
subscribere i ea pmissione fecerūt: q2 q̄d
fuerat constitutū de dissimilis substātie
nomine penitus abdicarēt q̄d etiā sunt
mentiti. Similem vero esse patri filium
per substantiam asserebant: dicentes ne
cessariam similis abiectionē propter si=
gnificationem substātiarū. Fidem vero

illā esse precipiēdā per omnes ecclesias que selentia fuerat promulgata: et exposita in dedicatione anthiochene probat ecclesie. Depositis autē ab eis qui dissimilem patri filiū asserebant sedes proprias recipi decreuerūt. Si quis autem eos accusare vellet: equo hec periculo facere sanciuerūt: iudices esse decernētes episcopos recte sapientes/et de vicinis prouincijs in ecclesia cōuenictes vbi testes essent singulorū qui dicerentur oppressi. Hec decernentes cum euocassent eudoxium et qui cum eo erāt locum eis penitētie tribuerūt. Quib⁹ obedire nolētibus que fuerant placita cunctis ecclesijs intimauerūt. B Cumq̄ crederēt studere eudoxiū vt vniuersa regalia sue partis faceret: ꝛ istis sine dubio derogaret necessariū putauerūt vt precurrerēt ꝛ que fuerāt lāpsaco gesta nuntiarēt. Remeantē itaq̄ valētē imperatorē de trachia in heraclia adierūt. Fuerat enī cū fratre suo digressus vsq̄ ad quēdā locū. Tūc enī eudoxi⁹ iā apd principē atq̄ proceres p̄cipuus habebat. Adeuntib⁹ ergo legatis a lāpsaco missis iussit imperator ne semetip̄os ab eudoxio separarēt. Qui dū resisterēt et de gestis cōstātinopolitanis apud selentiū cōciliū habitis aduersus eudoxiū quererētur: cōmotus ad irā princeps illos quidem deputauit exilio ecclesias autem tradi iussit eudoxio.

¶ Theodoricus. ¶ Capitulū. xiij.

Tempore quo valens suscepit imperiū apostolicis dogmatib⁹ ornabatur. Cum ergo gothi transissent histrū: ꝛ trachiā pagrarent collecta militia pugnare cogitabat aduersus eos. Cui placuit vt nō nudus sacra grā dimicaret: sz scil baptismatis munit⁹ armis: ꝛ b̄ q̄dē bn̄ placuit ꝛ valde sapiēter. Qd̄ v̄o postea gessit magnā animi mollicieē: ꝛ pditionē significat veritatis. Ea nāq̄ infelix passus: q̄ pgenitor adā. Cōiugis enī est seduct⁹ alloquio et muliebribus verbis laqueat⁹. Illa nāq̄ primit⁹ arriane fallacie captionib⁹ irretita: etiā istū secū corruere i blasphemie fouēā persuasit. Cui⁹ seductionis autor fuit eudoxius. Is enī adhuc cōstātinopolitane gubernacula tenebat ecclīe nō regēs: sed suā poti⁹ mergēs nauē. Tūc ergo in ipso baptismatis iureiurādo miserrimum obligauit vt et in impietate dogmatis permaneret: ꝛ vndiq̄ ꝯtraria sapiētes expelleret. Sic igit̄ ille doctrinā apostolicā derelinquēs contrarias partes sumpsit: ꝛ post paululū q̄ iurauerat adimpleuit. ¶ Sozomen⁹. ¶ Capi. xiiij.

Intereavenit in europam metuebat enī ne forte persepacta sub iouiniano triginta annorum facta soluerent. Qui cum nihil mouerēt degebat in anthiochia. Quo tēpore melecium quidem epm̄ destinauit exilio. Paulino vero veritus eius vitam pepercit. Eos autem qui eudoxio cōmunicare nolebāt ecclesijs expulit: pecunijs cōdēnauit/verberibus ꝛ alijs rebus afflixit. ¶ Socrates ¶ Dicitur enī q: etiā multos i oriēte flumine suffocasset. ¶ Theodoricus. ¶ De samosateno aūt scm̄ eusebiū expulit pelagiū mirabilē pastorem laodicensiū vrbe priuauit: qui cum in iuuentute duxisset vxorē in ipso thalamo prima die nuptiarum spōte persuasit vt puritatē cōi voluptati p̄poneret: charitatemq̄ fraternam adipisci pro copulis nuptialibus erudiuit. ¶ Socrates.

¶ Capitulum. xv.

Cum hec autē in syria fierent surrexit constantinopolim tyrannus nomine procopius. Qui paruo tempore multā sibi militiā coaceruās festinabat aduersus imperatorē. Qd̄ dū nūtiatū fuisset cōturbatus valēs paululū suū impetū remorat̄. Cūq̄ belli euētus interea parturiret. terremotus fact⁹ multas diruit ciuitates. Sz etiā mare terminos pprios immutauit ꝛ i q̄busdā locis tāto poti⁹ influxit vt loca q̄ pridē ambulari poterāt rigarent̄. Ab alijs vero locis tātū recessit vt arida tellus inueniret̄. Hoc ergo factū est primo duorū principū cōsulatu. ¶ Socrates. ¶ Sequenti autē anno gratiani et dagalaifi consulatu bella parabantur. Cūq̄ tyrānus pcopius de cōstātinopoli

digressus:castra moueret aduersus imperatorē/audiēs valēs venit ab anthiochia ⁊ cū eo cōgressus est circa ciuitatem phrygie naroliā. Et prima quidē pugna deuictus est. Post paululū vero ꝓcopium cepit:tradentib⁹ eū agelone gomorioꝗ militib⁹. Quos etiā postea inopinatꝫ quibusdā suppliciis iussit expēdi. Despiciēs enim iusiurandum quod eis ꝑbuerat ser ris diuisos crudeliter interemit. Tyrannus vero duabus vicinis arboribus flexis singulos in eis pedes eius ligare fecit:que demissis aerē repentes procopiū diuiserūt. Et hoc modo tyrānus interijt.

¶ Theodoricus.

¶ Capitulum.xvj.

EUsebius interea samosatenus ep̄s in thraciā exilio deportat⁹/apostolicis laboribus desudabat. Js em̄ multas ecclesias desolatas pastorib⁹ esse conspiciens habitu militari suscepto ⁊ calamauco caput operiens:syriā peragrabat ⁊ phenicē pariter ⁊ palestinā ꝑsbyteros ordinās atꝗ dyaconos:aliaꝗ eccl'ie replebat officia. Sic vbi aūt inueniret sibi cōcordes ep̄os eos presules e gentib⁹ constituebat ecclesijs. Quātā vero fortitudinem sapientiāꝗ monstrauit imperialez suscipiēs iussionē qua eū precipiebat in thraciā habitare necessariū arbitror nescientes agnoscere. Uenerat em̄ gerulus huius preceptionis circa vesperā. Quez eusebius silentium habere:⁊ aduētuz sui celare iussit dicēs. Si cognouerit hec turba:sacri zeli amore flāmata te quidē interimet. Ego autem pro tua morte apud deum penas cogor exoluere. Cū hec dixisset vespertino cōsuete ministerio celebrato circa ipsa somni primordia vni famulorum secretū pādens solus egressus est senex. Sequebatur itaꝗ famulus plumacium tātummodo ⁊ codicem gerens. Cūꝗ venisset ad eufratis fluminis ripā: iuxta ipsos, muros ciuitatis expositam ascēdit in nauez:vt ad zeuma,nauigaret iussitꝗ nautis vt remigarēt. Factoꝗ die ille quidē peruenit ad zeumatis locum. Samosate hō gemitibus ⁊ lamētatione cōpleti sunt. Nā cuz ille seruis suis proximis que iussa fuerant indicasset et qui cum eo pergerēt ⁊ quos codices detulissent:ingemiscebāt vniuersi scilicet pastore priuati fluuiusꝗ nauigātibus atꝗ sequentibus est impletus. Cūꝗ venissent ⁊ desideratū pastorē cernerent amplius eiulabāt:ac suspirātes fundētesꝗ lachrymarū fontes:eū retinere nitebātur ne in lupis ei⁹ oues incurrerent. Quē dū flectere nō valuissent audierūt eo legēte aplicā legez:q̄ aperte iubet nos principibus ⁊ potestatibus esse subiectos. Quo facto alij quidē ei obtulerūt aurū:alij argētuz alij vestes:alij famulos tanq̄ ad peregrinā ⁊ extraneā ꝓperāti terrā. At ille pauca quedā a valde notis accipiēs:doctrinisꝗ cūctos ⁊ oratiōib⁹ suis armās:⁊ ꝓ aplicis dogmatib⁹ ꝓpugnare ꝑcipiens ad histrū ꝓfectus est. Illi vero ad vrbez ꝓpriam remeantes ⁊ alterutros exhortātes/luporū circūspiciebant sapienter insidias. Nūc quoꝗ narrādus est horum fidei:calor ⁊ puritas. Puto em̄ me relinquere nisi per hāc relationē illi semp memorabiles habeant. Cū ergo arrianorū participes egregio pastore nudassent gregē: aliumꝗ ꝓ eo eunomiū nomine fecissent ep̄m null⁹ illic habitātiū nō pauper:non diues nō famulus:nō opifex:non agricola:non ortolanus:non vir:nō mulier:nō iuuenis/non senex:ad ecclesiasticum accessit cōsuete collegium:solusꝗ degebat episcopus. Tunc nullo eum neꝗ vidente neꝗ penitus appellante: licet feratur cum multa virisse mansuetudine cuiusqrei hoc probatur indicium. Cum enim voluisset lauari ⁊ eius famuli balnei ianuas obserassent/volentesꝗ ingredi prohiberent ipse populū ante ianuas videns:eas aperire precepit et libenter secum omnes lauachro participari. Hoc idem etiam in balnei solio fecit. Nam dum lauanti sibi quosdam videret astare:iussit vt cum eo communiter aqua calida fruerentur: qui tacentes astabant. At ille honoris causa hoc fieri putans: velociter ascendens, egressus est. Illi vero nequissime heresis immundicia etiam aquam iudicantes esse pollutam: eam repente cuniculorum egestionibus tradiderunt: et alterum fecerunt

folium temperari. Quod ille cognoscens relicta ciuitate discessit inimicã habitare ciuitatẽ: ꝛ horrorẽ habẽtẽ aduersuz se cõe arbitratus opprobriũ. Quo de samo satis abeunte: luciũ pro eo aperte lupũ ꝛ ouib⁹ inimicũ cõstituerũt. Sed oues licz desolate pastore: tñ q̃ sunt pastoris operabãtur. Permanserũt eñi doctrinã aplicã inuiolabiliter obseruãtes. Quõ eñi etiaz luciũ oẽs habuerint odio/alijs narrationib⁹ explanabo. Adolescentes in platea sperã alterutris porrigẽtes lusu delectabãtur. Isto autẽ transeunte cõtigit vt spera cadens/p asini ei⁹ transiret pedes tũc pueri vehemẽter eiulauerunt/arbitrati sperã pollutione cõpletã. At ille hoc intelligens iussit alicui sequẽtiũ vt sustineret/ꝛ qd gerebat agnosceret. Pueri vero accẽdẽtes ignẽ/ꝛ speram iaculantes per mediã flamã hoc mõ eã arbitrati sunt expiatã. Et hoc quidẽ esse noui iuuenile et cõsuetudinis antique reliquias. Verũtñ indiciũ est quo possit ostẽdere quale odiuz circa arrianaz vesaniaz ciuitas habuerit vniuersa. Verũ lucius mãsuetudine non est imitatus eunomium/sed multos qui dẽ sacerdotũ fecit per iudices exilio deportari: eos p̃cipue qui viriliter p sacris dogmatib⁹ dimicabant/vsq; ad nouissimos romani fines imperij euslociũ dyaconij ministerio functus herculã orasi Anthiocẽ p̃o eusebij maxima ghatiõe decoratũ. Erat eñi ꝯsobrinus ei⁹ ꝛ multis virtutib⁹ chorusçãs necnõ sacerdotij dignitate fulgentẽ in armenie terminos destinare satagit. Cui⁹ opa p diuinis dogmatibus celebrata quis explanare sufficiat. Cũq; itaq; vir sanct⁹ eusebius post multa certamina innumerasq; victorias etiã coronam martyrij suscepisset/cõuenit solemni modo puincie synodus pariter et iouinianus perẽne tunc ciuitatis eps: q̃ pauco tpe arrianoruz fuerat cõmunione maculatus. Cũq; vniuersi anthiochũ clegissent auũculo pprio successorem; et ad sacrũ perduxissent altare: ꝛ genua ad ordinationẽ ordinare cõpellerẽt: cõuersus ꝛ videns iouinianũ suo capiti dexteram imponentẽ/manũ eius repulit dicẽs nõ esse ferendã dexteraz imponentẽ q̃ aliqñ sacrãuictã blasphemijs celebrata suscepera. Sed hec quidẽ nõ post multum tẽporis euenerũt. Tunc eñi in interiorẽ est vt dixi ductus armeniã: qua tempestate vir sanct⁹ eusebius morabatur apud histrum/celtis trachiam deuastantibus et obsidẽtibus ciuitates: sicut eius scripta commemorant.

Capitulum. xvij.

Barsini quoq; cuius etiã nũc maxima gloria est nõ solũ in edissa quã regebat vicinasq; prouincias: sed etiam in phenice ꝛ egypto/necnon thebaida quas gẽtes cũ maximo virtutis sue splendore transierat: primum quidẽ valẽs insulam aradi habitare precepit. Cũq; cognouisset innumeros ad eũ concurrere populorũ: qz dñi plenus esset gratia verbo egritudines effugabat in oxirinthum egypti vrbem eũ exilio destinauit. Cũq; etiam illic ei⁹ gloria oẽs accederet in quoddã castruz nouissimũ barbaris vicinũ cui nomẽ est feno senex dignus celesti vrbe deduct⁹ est. Siũt quidã in arado hactenus constare lectum eximia celebritate dignuz: multi enim infirmantium dum in illo collocantur salutem fide percipiunt.

Sozomenus. Capitulum. xviij.

Git imperator extincto pcopio felicitate puectus denuo cõtra xpianos p̃lia cõmouebat oẽm religionẽ in arriano dogmate cupiẽs cõcordare. Precipue tñ eũ ad furorẽ prouocabat synodus in lãpsaco celebrata nõ solũ qz arrianoꝝ abdicarat epos: sed qm p̃romulgationẽ fidei arimine non anathematizauerat. Veniens igitur nicomediã bithinie ꝯuocauit eleusiuz cizicẽ: ei⁹ eñi sectã macedonij poti⁹ sequebat sicut iã dixi ꝛ faciẽs cõciliũ arrianorũ epõrũ cogebat eleusiũ vt in illoꝝ dogmate cõsentiret. Qui primũ quidem negauit. Postea vero cũ ei minaretur exilium formidat⁹ in arrianũ dogma cõsensit. Quo ppetrato mox pnia tract⁹ veniẽs cizicũ corã oĩ pplõ de violentia querebatur dicẽs consensum violẽtia nõ volũtate factũ. Et vt quererẽt/sibimet aliũ epm

hortabatur: qm̄ ipse per necessitatem do gma ꝓpriū denegasset. Porro cizicēni ꝓpter amicitias eiꝰ alio ep̄o subdi noluerunt mā̄serūtqꝫ sub eo non tn̄ a ꝓpria heresi permutati sunt. Hoc audiēs cōstātinopolitanus ep̄s eunomiū in cizico ordinauit ep̄m tanq̄ꝫ q̄ posset populū calliditate verboꝝ ad suū circūuenire cōsensuꝫ. Descēdēte siquidē eunomio. sacris ꝑceptionibꝰ expelli iubet eleusiꝰ: ⁊ in sede eunomius collocari. Quo facto amatores eleusij extra vrbē oratorium fabricātes: collectas ibi faciebāt. Hec ergo de eleusio dicta sufficiant. Nunc de eunomio referendum est.

Capitulum.xix.

EUnomius notariꝰ fuit ecij: q̄ sine deo vocabat cuius memoriā fecimus. Cū quo dū esset modū eiꝰ sophisticū imitatꝰ est: ⁊ sermonibꝰ quibusdā vacās faciēsqꝫ sibi sophismata nō sentiebat: ex his inflatꝰ qr in blasphemias incideret/ q̄ppe dogma zelatꝰ arrij multis modis repugnās dogmatibꝰ veritatis. Paucūq̄ dē edoctus ⁊ literis sacris ⁊ eas neqꝫ intelligere preualēs: circa vero frequēter occupabat: easqꝫ cōuertēs semꝑ neqꝫ valebat intētiōis sue ꝓpositū adimplere: sicut septē eiꝰ demōstrāt thomi in q̄bꝰ vanissime laborauit: q̄s in ep̄la ap̄li ad romanos fecit: mlt̄a em̄ illic ꝟba profundēs intentionē ep̄le nō potuit inuenire: sunt alij eiꝰ siles libri quos q̄ legere voluerit eoꝝ cōtēptum experimentis agnoscet. Hunc igit eunomiū eudoxius in cizico fecit ep̄m expellere nisus eleusiū. Cūqꝫ illic venisset vtens more solito dyalectica q̄si peregrinū aliquid auditoribꝰ inferebat. Quāobrē cizici tumultus exortus est: eūqꝫ vrbe pepulerūt/ nō ferētes eiꝰ ꝟboꝝ fastū. Qui cōstātinopolim veniēs cū eudoxio morabat ep̄atu vacās. Sed ne detrahere videamur audi vocē ipsiꝰ eunomij q̄ ꝑsumit cōtra deū sophismatibꝰ loqui. Sic em̄ ait. Deꝰ de substātia sua nihil nouit ampliꝰ q̄ꝫ nos: neqꝫ est illi potiꝰ nobis aūt agnita minꝰ: sꝫ quod cūqꝫ de illa nouimꝰ nos hoc modis oībꝰ etiā ille nouit. Qd̄ aūt rursus ille hoc iue nieus immutabiliter in nobis. Hec quidē aliaqꝫ similia eunomius sophismata.i. circūuētiōes faciēs nō sentiebat occumbere. Quō aūt ab arrianis paulopost segregatus est proprio loco narrabimus.

Sozomenus. Capitulū.xx.

VExabantur enim ēt cōstātinopolim habitātes/ q̄ nicenū dogma ꝓfitebant/ quos oēs imperator expelli ciuitate ꝑcepit. Nouacianoꝝ ꝟo etiā ecclesias claudi: alioꝝ ꝟo hereticorū q̄d clauderet non inuenit. Dudū em̄ sub cōstātio principe probantur ablate. Sed etiā ageliū nouatianoꝝ ep̄m ecclesie cōstātinopolim cōstitute exilij deportatione dānauit. Dicebant em̄ mirabiliter ꝯuersari scd̄m ecclesiasticas sanctiones cuius vita erat ph̄ica ⁊ pecuniarū possessione segregata. Quod etiam cōuersationis eius qualitas ostēdebat. Unā em̄ tunica vtebat ⁊ semper ambulabat excalciatus. Qui nō lōgo post t̄pe vocatus est ecclesiaqꝫ recepit. Cuiꝰ rei fuit autor quidā martianus: vita/ scientiaqꝫ mirabilis dudū quidē in regalibus militans. Tunc aūt presbyter nouatianꝰ artem grāmaticā imperatoris filias edocebat anastasiā atqꝫ carosaꝫ. Ex quaꝝ noībus hactenus anastasiane ⁊ carosiane lauachra publica constantinopolim nuncupantur.

Socrates. Capitulum.xxi.

TGitur imperator valēs calcedonēsis vrbis cōtra bizantiuꝫ posite muros destrui iussit. Jurauerat em̄ hoc se facturū tyrāno victo qua calcidonēses fauorē tyrāni ⁊ turpes cōtumelias intulerūt: ⁊ portas clausere ciuitatis. Murus aūt iussione destruebat imperatoris ⁊ saxa ad edificiū thermaꝝ que constantiane vocantur constantinopolim vehebantur. Inter q̄ saxa vnū inuentū est/ in quo responsum habebat inscriptū olim quidē absconsum tūc quidē manifestū. Significabat em̄ quia dū perueniret aquarum abundantia ciuitati/ tunc murus quidem lauachro seruiret:

Innumere vero barbarorum natiões ro
manorũ finibus discurrẽtes dũ crudelia
multa cõmitterent: nouissime aũt etiam
ipse perirent: post aliq̃ntum itaq; tp̃s eue
nit: vt valens aqueductũ edificaret: et ha
bũdãtiã cõstantinopolim preberet aqua
rũ. Tũc etiã barbare mote sunt natiões
responsum etiã alio modo cõtigit adim=
pleri. Cũ eñ aqueductus in ciuitatẽ fuis
set induct⁹ p̃fectus vrbis tunc clearchus
nympheũ maximũ edificauit in platea q̃
theodosij nũc vocat̃: vbi aque affluentia
est emissa: i quo maximã festiuitatẽ ciui=
tas habuit. Sed hoc rñsum post paululũ
est impletũ. Porro dũ soluerect mur⁹ prin
cipẽ cõstantinopolitani rogauerunt vt a
muri destructiõe cessaret. Cũ quib⁹ etiã
supplicabant possessores bithinie: nico=
medicẽses: atq; niceni. Uerũ impator fu=
rore plen⁹ vix quidẽ supplicãtiũ suscepit
p̃ces: volẽs tñ iusiurãdũ implere muruz
destruebat eũq; subinde minorib⁹ lapidi
bus rursus edificabat. Quod nũc etiã in
quibusdã muri partib⁹ inuenitur vbi ma
ximis mirabilibusq; lapidib⁹ vilis tunc
fabrica superposita demonstratur.

Socrates. Capitulum. xxij.

Hoc itaq; tẽpore ta=
lia gerebant̃. Sciendũ tñ: q̃
bellũ c̃ p̃copiũ tyrãnũ gestũ
est cõsulatu grãni et dagalai=
fi circa terminũ maij mensis.
Post paululũ ṽo tẽpus codẽ cõsulatu
valẽtiniano principi in occidẽtis partib⁹
cõstituto natus est fili⁹ nomẽ referẽs pa=
tris: v erũ gratian⁹ ante ei⁹ fuerat natus
imperiũ: e seqñẽti cõsulatu lupicini et io=
uiniani grãdinis multitudo in cõstanti=
nopolitana vrbe scd̃a maij vel iunij men
sis die sacroꝝ gerẽs similitudinẽ vehemen
ter effundit̃. Qđ multi dicebant propter
motũ imperatoris accidere: q̃ plurimos
sacerdotuz exilio deportauerat eudoxio
cõicare fugientes. Post paululũ vero tp̃s
codẽ consulatu valentinianus princeps
etiã filiũ gratianũ imperatorẽ cõstituit
vicesima quarta die mẽsis augu. Seqñẽ
ti vero cõsulatu valẽtiniani scd̃o: et valen
tis idẽ scd̃o terremotus circa bithiniam
maxime niceã subuertit vrbẽ vndecimo
die mensis octobris. Agebatur enim an=
nus duodecim⁹ post nicomedie casum.
post paucũ ṽo tp̃s alio terremotu: multe
portis germanie ciuitates in hellesponto
cõstitute: destructe sunt. His ergo ita p̃=
uenientib⁹ nulla reuerẽtia terruit: neq; eu
doxiũ arrianoꝝ ep̃m: neq; valentẽ impe
ratorẽ. Nõ eñ a persecutione cessabant.
Porro terremotus turbarũ ecclesiastica=
rum indiciũ esse videbatur. Cũ ergo mul
ti sacerdotũ exilio portarentur: soli diui=
na prouidentia propter eminẽtem sui re
uerentiã exilium non sunt passi basilius
atq; gregori⁹. Quoꝝ alter quidem cesa=
re capadocie fuit ep̃s. Gregorius autem
naziance ciuitatis omnino vilissime que
est posita vicina cesarie. De basilio atq;
gregorio precedẽti sermone narrabim⁹.

Capitulum. xxiij.

Umq; igit̃ eo tp̃e
cõsubstãtialitatis dogma
p̃fitẽtes vehemẽter afflige
rent̃: rursus p̃secutores cõ
tra macedonianos insurre
xerũt. Qui terrore magis violẽtiaq; con
stricto p̃ singulas ciuitates legationibus
fungebant̃ apud alterutros iudicãtes vt
per necessitatẽ cõfugere deberẽt ad fratrẽ
imperatoris. et ad liberiũ romane vrbis
ep̃m cuius fidẽ amplectebãtur potius q̃
cõmunionẽ eudoxij. Miserũt ergo eusta=
chiũ sebastie q̃ fuerat sepe depositus: syl
uanũ a tharso cilicie atq; theophilũ mã=
dantes ne declinarent fide in causa libe
rium sz romane cõmunicarẽt ecclesie: et fi
dem de cõsubstãtialitate roborarent. Hi
siquidẽ literis in selẽtia depositis italiã
peruenerunt et imperatorẽ quidẽ videre
non potuerũt. Erat eñ occupatus in gal
lia et cõtra sauromatas dimicabat. Libe
rio tñ epistolas obtulerunt qui eos susci
pere nullatenus voluit: dicens eos arria
nos eẽ: nec ab eccl̃ia suscipi posse qui ni=
cenam nõ susciperent fidem. At illi respõ
derunt per penitentiã se cognouisse veri=
tatem et dudum abnegasse dissimilitudi
nis fidem: et similẽ professos per oia filiũ
patri: nihilq; differre a consubstantiali
per omnia dissimilem. Hec dicentes exi=
git liberius scriptam sue sententie dare

p̄rofessionē. At illi libellū porrexerūt in quo etiā ꝓposuerūt v̄ba fidei niceni cōcilij. Epistolas aūt ab smirna in asia cōstituta ⁊ phisida isaurie atq; pāphilia nec nō licea ferās: hic ꝓpter multiloquiū nō ↄscripsi: v̄ba ꝟo libelli ab eustachio ⁊ reliq̄s liberio dati hec eē noscūt. Ca.xxiiij.

Domino fratri ⁊ consacerdoti liberio eustachius theophilus ⁊ siluanus in dño salutē. Propter hereticorum vesanas suspitiões q̄ nō cessant catholicis ecclesijs scādala generare ⁊ ea grā oēm occasionē eoꝝ perimētes ꝓfitemur synodum lāpsaco celebratā ⁊ smirne alijsq; diuersis locis orthodoxorū eꝑoꝝ. Pro qua synodo legatione fungentes apud tuā paternitatē: ⁊ vniuersos italie cūctosq; occidentis eꝑos literas deportamus catholicā fidē tenere atq; seruare: q̄ in sancto niceno ↄcilio sub beate memorie ↄstantino a trecētis decē ⁊ octo epis cōfirmata ꝑfecto ⁊ immobili statu hacten⁹ ⁊ imperpetuū permanebit in qua substātialitas sancta piceq; diffinita est ↄ̄ arriū prauitatem Similiterq; nos cū p̄dictis eandem tenuisse atq; tenere ⁊ vsq; ad terminum custodire manu ꝓpria ꝓfitemur: ↄdēnātes arrium impiūq; doctrinā eius cū discipulis suis: eiq; similia sapiētibus nec non oēm heresim sabellianos: patripassianos: marciōistas photinianos: marcellianos simul etiā paulosamosatenos: eorumq; doctrinā: oēsq; his similia sapientes ⁊ vniuersas hereses sante fidei p̄dicte ↄ̄iās q̄ pie catholiceq; est i nicena a sanctis patribus explanata. Anathematizātes p̄cipue explanationē lectā in ariminensi cōcilio: tanq; ↄ̄iam p̄dicte fidei sancti ↄcilij in nicena vrbe celebrati cui⁹ lectiōe probata in vrbe trachie nicee: dolo ac periurio capti: ↄstātinopolim subscripserūt. Est aūt fides nostra coraz quibus legatiōe fungimur hec. Credimus in vnū deū patrē oīpotētē oim visibiliū ⁊ inuisibiliūq; factorē: ⁊ i vnū vnigenitū deū dñm iesum xp̄m filiū dei natum ex patre hoc est ex substātia dei patris deū ex deo lumen: ex lumine deū veꝝ ex deo vero natū nō factū ↄsubstantialē patri per quē oīa facta sunt que in celo ⁊ q̄ in terra. qui ꝓpter nos hoīes ⁊ ꝓpter nostrā salutem descēdit: ⁊ incarnatus est ⁊ hō fact⁹ passus: ⁊ resurrexit tertia die: ascēdit ad celos ⁊ vētur⁹ est iudicare viuos ⁊ mortuos Et in spiritumsanctū. Eos aūt qui dicūt fuit quando non fuit ⁊ anteq; nasceret̃ non fuit. Et quia ex non existentibus factus est aut ex altera essentia vel substātia dicētes esse aut ↄuertibilē aut mutabilē filiū dei anathematizat catholica ⁊ ap̄lica ecc̄lia. Eustachius eꝑs sebastine ciuitatis: ⁊ theophilus et siluanus legati cōcilioꝝ lampsaci smirne ⁊ reliquoꝝ hāc ꝓfessionē manib⁹ nostris ⁊ ꝓpria volūtate subscripsimus. Si q̄s aūt post expositam a nobis fidē ↄ̄ nos vel eos a quibus directi sumus aliqḋ crimē inferre voluerit: cum literis ad nos tue sanctitatis ad quos ꝓbaueris orthodoxos eꝑos dirigere ⁊ apud eos nobiscū cām dicāt. Et si qḋ criminis fuerit approbatū in autore procul dubio vindicet̃. Hoc itaq; libello legatarios obligans liberius eos in communionem suscepit. Quibus dās hmōi literas abire precepit. ¶ Capitulum.xxv.

Dilectissimis fratribus ⁊ cōsacerdotib⁹ eustachio / Cyrillo / hyperecio / heroni / helpidio / maximo / eusebio / eucarpio / et ortasio / neoni eumathio / faustio / polcane pasinico arsenio / seuero / dydimionis britalno callicrati damabio / edesio eustachio / ābrosio / gelonio / pdalio macedonio / paulo marcelio / heradio / alexādro / adolo / martiano / schenelo / lohi / maceri carisio siluano: photino / autho / antonio celso / eu: ranori: melecto p̄ricio seueriāo eusebio: eumulpio / athanasio / dyaphāto minodoro / diocli / chrisampelo / eugenio eustachio / calligrati / arsenio / eugenio / martyrio / eratio / leōtio: philagrio: lucio: ⁊ vniuersis orientalib⁹ orthodoxis liberi⁹ eꝑs ⁊ occidētales eꝑi i dño salutē. Optabile nobis pacis atq; ↄcordie gaudiū vr̄e lr̄e detulerūt: fidei lumine resplēdētes. Frēs charissimi oblatae nobis p̄ charissimos frēs et coeꝑos eustachiū siluanum

atq theophilũ: ⁊ maxīe qꝛ nostrã sniam vestrosq sensus ꝯcordare et cõsonare cũ mea humilitate: ⁊ talis atq occidẽtalibus vniuersis affirmauerunt atq demõstrauerunt ⁊ hãc esse cognoscim⁹ catholicã ⁊ aplicã fidẽ q̃ vsq ad nicenũ ꝯsiliũ integra imobilisq ſuata est ⁊ hãc ipsi retinere ꝓfessi sunt gaudioq repleti ⁊ oẽ vestigiũ ac nebulas iepte suspitiõis abyciẽtes: nõ solũ ſmone cã sed ẽt scriptura currẽte ꝓfessi sunt. Cui⁹ exẽplar his lr̃is subdere necessariũ iudicam⁹ ne vllã occasionẽ hr̃ticis ad exercẽdas isidias denuo reliquam⁹ q̃b⁹ iterũ flãmas ꝓpꝛie malitie cõmouẽtes incẽdia discordiarũ ꝯsuete resuscitẽt. Hec insup sunt ꝓfessi charissimi frẽs nr̃i eustachi⁹: siluan⁹: atq theophil⁹ vestrã charitatẽ semꝑ hãc fidẽ hũisse: ⁊ hãc vsq ad terminũ custodire. i. in nicea vrbe a trecẽtis decẽ ⁊ octo epis orthodoxis approbatã q̃ perfectã ꝯtinet ṽitatẽ ⁊ os toti⁹ heretice multitudinis obstruxit atq dissoluit. Nõ enĩ spõtaneo motu sꝫ nutu diuino tantoꝝ epoꝝ numer⁹ aggregatus est ꝯ vesaniam arrij q̃to numero tũc abrahã tanta milia fide destruxit. Que fides dũ in substãtia ⁊ noĩe ꝯsubstãtialitatis ꝯtinet velut quoddã munitissimũ ⁊ inexpugnabile castrũ oĩa iacula et molitiões arriane incredulitatis decẽter euitat. Cũ igit̃ oẽs occidentales epi arimino ꝯgregati q̃n eos arrianoꝝ collegit vesania: quadã suasione aut veri⁹ dicaꝫ mũdana potẽtia: hoc q̃d cauti⁹ erat in fide positũ auferre: aut obliq̃ denegare coactati sunt. Tñ nihil eoꝝ calliditas profuit. Nam pene oẽs ꝯuenientes arimino tũc terrore ꝓmoti atq decepti: nũc resipiscentes ⁊ anathematizantes eos qui ibi ꝯuenerũt: aut scribẽtes catholice fidei q̃ in nicena vrbe est sancita est. Nobisq cõicãtes feruẽtius ꝯ arrij dogma eiusq discipulos inflãmatur. Cuius rei idiciũ etiaꝫ ipsi legati vestre ciuitatis agnoscentes: vosipsos in sua subscriptione iunxerunt: anathematizantes arriũ ⁊ q̃ ab eius sequacibus arimino gesta noscunt̃ ꝯ fideꝫ in nicena vrbe sancitã. In quibus ẽt vos capti periurio subscripsistis. Unde ꝯsequẽs nobis visum est scribere charitati vestre: ⁊ adiuuare iusta poscẽtes maxime qꝛ ꝑ ꝓfessionem vestroꝝ legatoꝝ resipiscẽtes orientales cũ orthodoxis occidẽtalibus concordare cognouimus: ⁊ significamus vt noueritis blasphemias ariminenses qui tunc videbant̃ per surreptionẽ maculari: nunc anathematizatos ⁊ vniuersos ad nicenã respirasse fidẽ. Q̃d opꝫ ꝑ vos oib⁹ iudicari quatenus possint qui violẽter lesi sunt. aliq̃n hereticis tenebris ad diuinũ lumen catholice libertatis accedere. Qui post hãc synodũ nisi voluerint respuere venenũ perfidie ⁊ blasphemias arrij vniuersas abijcere easq̃ anathematizare cognoscant se cum arrio eiusq discipulis ceterisq serpentibus siue sabellianis vel patripassianis: aut cuiuslibet alterius heresis socios esse ⁊ cõmunione priuatos ab ecclesiastica synodo q̃ ad se filios adulterij nõ admittit. Deus vos incolumes custodiat frẽs charissimi. Has literas eustachius ceteriq percipientes rursus ad ciciliã deuenerũt: ibiq facientes synodũ siculoꝝ epoꝝ corã ipsis consubstantialitatis fidẽ sunt ꝓfessi. Cũq nicenã fidẽ roborassent ꝑsonas ab eis quoq percipientes eplãs ad eos a quib⁹ fuerant destinati reuersi sunt. ¶ Qui liberij precepta suscipientes legationes mittebant per ciuitates apud presules: ⁊ ꝯsubstantialitatem fidei ꝓdicabãt inuitãtes eos vt in tharsum cilicie pariter conuenirent: quatenus nicenã roborãtes fidẽ de cetero soluerent oẽm contentioneꝫ. Que fieri potuerũt nisi eudoxius arriane religionis presul tunc apud imperatorẽ eminens valde prohibuisset. Qui ampli⁹ ꝓpter indiciũ iter adorsus ad tharsuꝫ accensusq mala in eis potiora cõmisit. Qui vero macedoniani per legatos quos miserant cõicantes liberio: niceni cõfirmauerunt fidem ipse sabinus in collectione synodalium est professus.

¶ Capitulum. xxvj.

CIrca hec itaq tẽpora eunomius ab eudoxio separatus seorsum agebat missas. Qui dũ per se rogasset vt susciperet̃ ꝓcerꝫ ei⁹ aecij⁹: eudoxi⁹ nõ audiuit. Hoc aũt nõ ideo refutauit: qꝛ sectã ꝯ̃clinabat ecij: cũ eam

tum eã scz predicaret: sed qm omnes vnanimes illius eum secte alterius fatebantur. Ista ergo causa fuit vt ab eudoxio separaretur eunomi⁹. hec igif cõstãtinopolim gerebantur. ¶ Capitulum. xxvij.

Deinde Alexãdria preceptum ꝓrefectorũ studio eudoxij destinatum conturbauit ecclesiam. Uerum athanasius irrationabilem furorem populi metuens atq timens ne malorum faciendorũ ipse causa esse videretur quatuor mensibus semetipsum in sepulchro patris abscondit. Cumq propter eius absentiam: seditionem desiderio ipsius populus excitasset: agnoscens imperator propter hoc alexandriam esse turbatam: literis intimauit vt athanasi⁹ licenter teneret ecclesias. Et hec fuit causa vt vsq ad athanasij mortem alexandrina non turbaretur ecclesia. Quia ꝟo post eius mortem rursus arriani eas ecclesias inuaserunt: narrabo post pauca.

¶ Sozomenus. ¶ Capitulum. xxviij

Illo siquidem tẽpore celebrabatur concilium in thianis ab eusebio episcopo cesarie cappadocie / athanasio / ancyre / pelagio laodicie / zenone tharsi / paulo emeseno / ostresio meletinense / et gregorio nazanzeno / aliijsq multis qui verbum cõsubstantialitatis seruandum esse apud anthiochiam Iouiniano imperãte decreuerunt. Releguntur ibi liberij ⁊ occidentalium litere sacerdotũ. Quãobrez gaudio repleti: scripserunt vniuersis ecclesijs vt legerent decreta epõrum apud asiam celebrata liberij ⁊ occidentaliũ literas italorũq afrorum atq gallicanorũz necnõ syculorum. Detulerant enim hos literas legati de lasaco destinati vt considerarent olm numez sibi cõcordantiũ. Plurima nãq multitudo cõciliũ arimi nense vincebat: pariterq scripserunt vt in tharsum cilicie conuenirẽt certa die: ⁊ illi quidem hoc modo alterutros inuitabãt. Cumq synodus pararetur in tharsuz cõuenietes in anthiochia carie: quasi. xxxiiij. asiani põtifices studiũ quidem concordie ecclesiastice collaudabant. Cõsubstantialitatis vero nomẽ respuentes: fidẽ in anthiochia ⁊ seleucia probatã roborare nitebanf tanq luciani martyris existentẽ ⁊ multorum sudorib⁹ a suis ꝓgenitorib⁹ approbatã. Uerũ imperator studio eudoxij synoduz in cicilia celebrari prohibuit.

¶ Socrates. Cap. xxix.

Agit imperator valens festinanś ad anthiochiã de constantinopoli digressus venit in nicomediam: ⁊ illic hmõi causa moratus est. Eudoxius eniz arriane religionis mox post egressum imperatoris defunctus est consulatu valẽtiniani ⁊ valẽtis tertio: cũ vndecim annis sedem cõstantinopolitane tenuisset ecclesie. Quãobrem arriani in locũ eius ordinauerũt dimophilũ. Uerũ predicatores cõsubstantialitatis opportunũ iudicãtes inuenisse se tps euagriũ quẽdã sue fidei cõstituerunt epm. Quẽ ordinauit eustachi⁹ dudum ãthiochenus epus: qui pri⁹ quidem a iouiniano fuerat exilio reuocatus tunc aũt aderat in vrbe cõstãtinopoli latenter degẽs: vt cõsubstãtialitatis ꝑdicatores sua ꝑsentia roboraret. Hoc facto ex alio rursus initio ꝑsecutionẽ arriani mouebãt. Hec gesta dũ peruenissent ad principem metuens ne seditionẽ ciuitas turbaretur: militarẽ manũ a nicomedia constãtinopoliz destinauit precipiẽs vt teneretur ⁊ ordinator ⁊ ordinatus ⁊ alter alibi mitteretur in exiliũ. Eustachi⁹ igitur in bissa trachie ciuitate mittitur euagri⁹ in locum alium destinaf. His ita gestis arriani ãplius efferati vexabãt vehemẽter orthodoxos cedẽtes cõtumelijs affligentes carceribus recludẽtes pecunijsq sepe dãnificãtes: ⁊ oia cõtra eos faciẽtes importabiliter. Que dũ illi ferre nõ possent: ad supplicãdũ principem veniebãt si quomodo mererẽtur violentias euitare. Sed hoc cogitantes valde frustrati sunt ab iniusto se arbitrati iustitiã ꝓmereri. Cumq viri electi ex ecclesiastico collegio octoginta nũero: quibus preerãt vrbasus / theodor⁹ / ⁊ menedem⁹ in nicomediã ꝓuenissent / ꝓces obtulerũt imperato

ri violentiā proclamantes etiam ea que videbantur esse perpessi.

¶ Theodoricus. ¶ Capitulum .xxx.

INdignatus igitur imperator ad presens celauit irā: latenter aūt modesto pfecto pcepit vt eos cōprehēsos occideret. Mod⁹ aūt mortis erat quodāmodo pegrin⁹. Quapropf nec morte cōtradit⁹. Metuēs eīn prefectus ne seditio nasceret in pplo si eos aperte peri meret: simulauit se eos viros exilio destinare. Illis aūt simpliciter acquiescentibus iussit eos pfectus mitti in nauē quasi exilio deuehendos precipiēs nautis vt cuz ad mare mediū peruenirēt eos dimergerēt & hoc modo morerent. Quo facto per ductis eis in mediū sinum q̄ vocat astacenus qd iusserat prefectus & imperator impletum est: & in alia sequenti nauicula transeuntes cōcremauerūt nauē. Contigit aūt ventum flare nimie subsolanum: & ita nauis velociter est accensa. Cuius reliquie peruenerūt ad locuz qui dacidiza nūcupatur vbi ad plenū cū viris religiosis absumpte sunt. Quod tñ aiūt non sine vltione trāsisse. Fames namq̄ repēte secuta est circa frigias gētes: ita vt necessitate haberēt habitatores patriā relinquere: & ad cōstātinopolim diuersasq̄ prouincias properare. ¶ Sozomenus.

¶ Capitulum .xxxi.

VAlens itaq̄ nicomedia relicta pergebat ad anthiochiā. Interea dum venisset ad cappadociā solite eius loci turbabat ecclesias: arrianis eas tradere volens. Quod se credebat cito pficere: eo q̄ p quibusdā inimiciis basilius eusebio qui tūc cesariēsem regebat ecclesiā videbatur offensus & abscedēs in pōtū cū monachis habitabat ibi philosophantib⁹. Porro pplus & maxime nobiliū ac sapiētiū eusebium in suspitione habebāt quasi ipe fuisset auctor fuge viri phi: vita verbo perfecti. Volebātq̄ eū deserere & apd semetipos missarum celebrare solēnia. Sz basili⁹ q̄dez ne turba nascerek in pplo p seditione heretico2ū agebat in pōto silentiū cum suis epis q̄ semp adheserāt illi. Cōtigit etiaz circa eusebiuz vt odiū ppli nasceret. Dū q̄ basilio fuisset nūtiatum q2 valēs veniret in cappadociā: relicto pōto cesariā venit & pactis cū eusebio celebratis: ecclesiā p tpe suis adhortatiōib⁹ roborabat. Valēs aūt dū suā intētionē nō valuisset iplere cū epis secū ambulātib⁹ tūc abscessit. ¶ Socrates. ¶ Igit iperator valēs preuidēs famis inuasionē venit ad anthiochiā syrie. Cūq̄ ibi moraret nolētes arrianis cōsentire vastabat vehementerq̄ cōsubstātialitatis pdicatoribus imminebat / & quos dū ecclesiis pene oiz ciuitatū oriētaliū expulisset / nō ei suffecit: sz etiam diuersis eos suppliciis subdidit. Multosq̄ diuersa morte contraditos interemit: plurimos tamē vexabat in flumine.

¶ Capitulum .xxxii.

DIcendum quoq̄ est quod in edissa Mesopotamie gestum esse dignoscit. In hac vrbe est appli thome basilica: clara nimis pariter & ornata. In qua ppter loci reuerentiam collecte sepi⁹ celebrant. Quā volēs imperator inspicere & agnoscēs sibi oēs odiosos ibidē cōuenire ferk manu pcussisse pfectū cur ex inde ortodoxos nō expulerit vniuersos. Cūq̄ pfect⁹ iniuriam passus: inuict⁹ indignatiōi pncipis ministrare cōtenderet: nō eīn volebat tantis hoib⁹ cedes inferre: latēter mādauit vt null⁹ i illa basilica remaneret. Sz nemo respexit / neq̄ cōciliū neq̄ terrorem eius. Oēs altera die ad locū orōnis pariter cōfluxerūt. Cūq̄ pfect⁹ cū multa militū manu ad basilicā festinaret vt imperatoris pficeret iussionē: q̄dā muliercula cū paupertate degēs suū filiū manu tractum cursu ad illā basilicā pperās pfecti interrupit officiū. Indignat⁹ po pfectus mulierē sibi iussit adduci. Dixitq̄ ad eā. O infelix mulier quo sic indecenter curris? At illa vbi & alii inquit ire festināt. Tūc ille. Nō audisti quia prefect⁹ ille occisur⁹ est vniuersos quoscunq̄ cōpererit? Et mulier. Audiui inq̄t. Ideoq̄ festino: vt illic inueniar inter eos. Et vbi hūc paruulū trahis infantē? Tūc mulier ait: vt & iste martyriū.

suscipere mereat. Hec cũ audisset vir ille cõsiderauit cõcurrẽtiũ volũtatẽ. Et mox recurrẽs ad principem suggessit ei eo ꝙ essent oẽs mortẽ ꝓ sua fide suscipere preparati: irrationabile dicẽs breui tꝑe tantos occidere. Qd dictuz ab ira reuocauit imperatorẽ. Hoc ergo modo edisseni furorem imperatoris effugiunt.

Theodoricus. Capitulũ. xxxiij.

ET quidem cum prefect⁹ imperator dixisset populum quidem quod sustinebat nõ pertulit experiri. Uerum igitur duces eoꝝ: idest presbyteros atqꝫ dyaconos interrogari ꝓceptũ est: vt vnũ e duob⁹ eligerẽt: aut cõicare lupo / aut vt de pelli ꝛ in ꝗbusdã extremis ꝑtib⁹ destinari. Cũqꝫ cõgregasset vniuersos mitib⁹ vtebat verbis persuadere nitẽs: vt leges sequerẽtur imperatoris iudiciũ vesanie dicẽs eẽ: vt tãto imperatori pauci hoies resultarẽt. Cũqꝫ cũcti tacerẽt ad horã ducẽ eulogiũ virũ valde laudãduz ꝓfectus ait. Cur nõ respõdes his ꝗ dicũtur a nobis? At ille. Nõ inꝗt oportet nihil interrogatuz respõdere. Tũc ꝓfectus. Multa itaqꝫ verba locutus sum: monẽs vos ꝗ satis expediunt Porro eulogius vniuersis hec dicta fuisse respõdit ꝛ incõgruuz esse vt solus alios despiciens respõderet. Si vero me solũ inꝗt interrogas: meã declarabo sentẽtiã. Prefectus ait. Cõmunica possidẽti regnũ. At ille / pacifice ꝛ nimis gratãter ait. Et mihi regni qꝫ sacerdotijqꝫ cõsortiũ est. Tunc ꝓfectus irrisionẽ sentiẽs seuiebat iniurijs cõtra senẽ vsus etiã hec adiecit. Nõ hoc locut⁹ suz fulminãdo: sed ꝗbus cõicat imperator cõicare vos monui. Cũqꝫ dixisset senex pastorẽ se habere ꝛ illius nutib⁹ obedire: octoginta eodẽ tꝑe cõprehẽdẽs destinauit in thraciã. Qui cũ ducerent plurimo pariter apparatu fruebãtur. Ciuitates enim occurrebãt ꝛ vici: deuictores athletas honorãtes. Sed hostes armauit inuidia: vt imperatori dicerẽt: qꝛ plurimũ honorem viris illis ꝗ contumeliã putabant efferret. Hec agnoscens imperator iussit vt bini separarẽtur: ꝛ alios quidez in thracias: alios in extremam arabiã: alios vero in thebaide dispersit vrbes. Aiunt enim qꝛ fratres quos natura iunxit crudelissim⁹ corpore separauit. Porro eulogiũ presulem aliorũ ꝛ protogenem ꝗ post eũ fuit in antino vsqꝫ transmisit. Quorũ virtutẽ nõ patior obliuioni cõtradere. Cũ eñ cõcordẽ viderẽt ciuitatis episcopum ecclesiasticoqꝫ collegio ꝗ cõmunicarent viderẽt paucos esse ad ecclesias cõcurrebãt. De qua cõsulẽtes agnouerunt habitatores ciuitatis esse paganos: vnde dolẽtes de eorũ incredulitate lamentati: non tamẽ esse diu lugẽdũ arbitrati sunt: sed omni virtute de medicina curauerunt.

Capitulum. xxxiiij.

SAcratissimus igitur eulogius in habitaculo suo redactus: tota die cunctaqꝫ nocte olm deprecabat deuz. Protogenes autem valde dignissimus: eunomij literis eruditus ad scribẽdum velociter ꝑeparat⁹: inueniẽs opportunũ locũ cumqꝫ sibi segregãs ad docendum adolescentium magister effectus est: quos ꝛ scribere velociter edocebat ꝛ diuina erudiebat eloquia: dictabat eis dauiticas melodias ꝛ apostolice doctrine cõgruas lectiones meditari precipiebat. Cũqꝫ vnus adolescẽtium incidisset in egritudinẽ venit ad domũ eius. Et tenẽs egroti dexterã languorẽ orationibus effugauit. Hoc agnoscentes aliorũ parentes infantium deduxerunt euz ad domos suas ꝛ egrotis auxiliari deprecabãtur. At ille non ante se dixit deũ vt expellerent egritudines rogaturũ nisi ꝓus egroti sacri baptismatis munere potirẽtur: qd illi letãter adipleuerũt. Cogebat enim eos salutis desideriũ: ꝛ sub vno aia corpusqꝫ sanitate fruebãtur. Si ꝗs vero alicui suasisset vt sacrã gratiã mereretur accipere ducebat eum ad eulogium ꝛ cõcutiens ianuam rogabat vt aperiret ac signum dominicũ ei qui fuerat renatus imponeret. Cũqꝫ ille difficilius aperiret ne intercideret orationẽ: dicebat potius esse necessariã salutẽ errãtiũ. Mirabãtur igitur vniuersi videtes protogenem talia facere. Qui licet tantis lumen diuine cognitionis impertiret: tamẽ eulogio

primatum.per omnia reseruaret:vt eos quos capiebat:illi magis offerret vnde coniiciebant multomagis virtutez illius eminere. Cuz igitur luctuatio quieuisset tranquilitate facta remeare pceptos de duxerunt oēs ingemiscētes ꝛ lachrymātes maxime vero psul ecclesie eorum primat⁹ affectu. Cūqꝫ ad ppria remeassent sanctus qdē eulogius barso maximo ad vitā felicissimā transeunte eius suscepit regimē ecclesie. Porro mirabilis protogenis colere iussus est vrbē carrensium desolatam:ꝛ spinis gentilium plenam que vtiqꝫ pluribus indigebat.

Socrates. Capitulum.xxxv.

O tempore demō quidam erroneus crudelitate valentis abusus ei persuasit vt perscrutaretur qui post euz suscepturus esset imperiū. Quāobrem nigromantiam fecit quibus artibus adimpletis plurimos ille demō nō quidem aperta sed obliqua solite respōsa proferēs interemit. Nā cum de imperio consuleretur quatuor literas demonstrauit delta.e o.te.ta.dicēs hoc nomen post valentē imperij culmē accipere. Qđ dum ad aures puenisset imperatoris zelo ductus multos peremit quos tyrannidem assumere iudicauit. Occidebantur itaqꝫ theodori:theodoti:theodoli:quicūqꝫ has literas in capite sui nominis habuissent. Inter quos etiā theodosiolus qdam vir fortis ex hispania prouincia genus ducens occisus est. Hoc ergo timore plurimi sua nomina mutauerunt:negātes que prius habuissent cum iuramento vt pericula declinarent.

Theodoricus. Capitulum xxxvi.

Valēs igitur imperator cuz vniuersas vt ita dicam A ecclesias pastore nudasset:in cesareaz capadocie venit. Cuius tūc psul erat basilius:lumen totius orbis:pmisitqꝫ pfectum precipiēs vt aut flecteret basiliū:quatenus dogmati communicaret eudoxy:aut hoc facere nolēs expelleret. Audiēs eñ gloriam tāti viri noluit ex pri⁹ inferre certamen ne duz fortiter basilius eius iacula deuitaret fieret ceterꝫ clarior imago virtutis. Hui⁹ machinamēta velut tela aranee facte sunt. suffecerūt eñ ceteris sacerdotibus ad vtilitatē sui antiq patrū narratiōes ꝛ velut quedā turres muroꝝ fidei inclinabilē seruauerūt. Porro pfect⁹ cesareā veniēs:ꝛ euocās magnū basiliū honorauit:ꝛ māsuetis apud eum sermonibus vsus est monēs vt ipse pareret:et nō tātas ecclesias ppter paruā dogmatum subtilitatē vexari pateret. Promittebat etiā imperatorias amicitias:multaqꝫ beneficia ppter hec plurimis offerenda. Uerū ille vir sacratissim⁹ ait adolescētibus hec verba cōgruere. Illi inquit ꝛ illorū similes talia pmissa respiciūt. Naz qui diuinis signātur eloquijs:corrūpere de diuinis dogmatibus neqꝫ vnā sillabā patiūtur:sed pro his si cōtingat etiā oēs mortis species amplectūtur. Amicitias aūt impatoris magnas quidē cū pietate iudico:sine qua perniciē poti⁹ has appello. Cūqꝫ pfectus seuiret in eū/stultūqꝫ vocitaret:sanct⁹ basilius ait. Hāc stultitiam habere semper exoro. Quem dum egredi tūc iuberet:aut quid deberet facere cogitaret sentētiāqꝫ suā altera die depromeret:fertur vir famosissimus hoc dixisse. Ego quidē etiā cras ipse regredior dūmodo tu sentētiā nō pmutes sed vtere minis tuis. Post hec verba prefectus occurrēs impatori que dicta fuerāt:ꝛ virtutē viri huius atqꝫ fortitudinē ꝛ fiduciā nuntiauit. Tūc ergo tacens impator ingressus est. Post hec iaꝫ cōtigit vt diuinitus plagas sibi videret imissas. Filius eñ eius egrotans circa ipsius mortis metas agebat periculo. Sꝫ etiā coniugē diuerse occupauerāt passiōes. Cognoscēs ergo cām sue tristitie:virū sacratissimum quē punire minabat:venire ad palatiū depcat⁹ est. Duces autē pceptis impialib⁹ ministrabāt. Tūc itaqꝫ magn⁹ basili⁹ veniēs ad palatiū:vidēsqꝫ principis fiu circa mortē:ad vitā eū remeaturū esse pmisit si per pios viros sacro baptismate potiret. Hec cū dixisset egress⁹ est. At ille iurisiurādi qđ baptismatꝫ ipe pmiserat memor/scđm stultū errorē:presentib⁹ arrianis/filiū baptizare precepit.

Quo gesto mox infans terminū vite sor=
titus est. Penitētia vero ductus valēs et
noriā iurisiurādi iudicās veritatē: in sa=
crū tēpluz ingressus magni basilij mini=
sterio sociatus est ⁊ altari obtulit dona
solēnia. Quē intra aulas vbi ipse reside=
bat venire precipiens: multa. apud eum
de diuinis dogmatibꝰ verba locutus est:
⁊ docētē libēter audiuit. Ubi tūc aderat
quidā nomine demosthenes sup īperia=
les epulas cōstitutus: q̄ dū doctorē mun
di culparet barbarismū fecit. Tūc sanctꝰ
basilius subridēs. Uidimus inq̄t sine li=
teris demosthenē. Cū potiꝰ ille minaret
sanctus ait basilius. Tuū est de pulmen
tarijs cogitare: nō dogmata diuina deco
quere. Post hec imperator ita dilexit vi=
rū: vt etiaz optima predia q̄ illic habuit
pauperibꝰ q̄ ab eo gubernabant offerret
ex q̄bꝰ leprosis precipue necessaria mini=
strātur. Primū ergo valētis imperiū hoc
mō magnus basilius declinauit. Cū ve=
ro postea reuersus illic fuisset: priorum
oblitus: q̄m a seductoribꝰ eius voluntas
obsidebat: rursus eū monebat vt ad par
tes inclinaret hereticas. Cui nō persua=
dēs legē de eius scribi ꝑcepit exilio/quā
volēs manus sue subscriptione roborare
nullū apicē cōplere preualuit/calamus
enim cōtritus est. Cūqꝫ secūdus et tertiꝰ
calamus hoc pertulisset ⁊ adhuc legē im
piam firmare cōtēderet: cōmota est eius
dextera/eāqꝫ subito tremor inuasit. Tūc
eiꝰ aīo terrore impleto ambabꝰ manibꝰ
chartā rupit ostēditqꝫ prouisor oīm deꝰ:
q̄ ⁊ alios ipse permisit pati: ⁊ hūc ab insi
dijs liberauit: ⁊ per ea q̄ in isto contigere
signū ꝓprie virtutis ostēdēs/et per alia
dispēsationū fortitudinē virorum predi
cans optimorum. ¶ Socrates. ¶ Scien
dū vero q̄ dū viueret atha= B nasiꝰ
alexādrinus episcopus: diuina q̄dē ꝓui=
dentia alexādriā vel egyptū distulit cō=
mouere. Audiēs athanasiū a cūcta dili=
gi plebe ⁊ metuēs ne forte seditiōe facta
respublica vexaret. Uerū athanasius cō
sulatu gratiani secūdo ⁊ probi/post cre=
bra ꝓ ecclesie statu certamina hac priua
tus est vita: cū quadraginta ⁊ sex annis
per multa pericula sedē rexisset episco=
palem. ¶ Theodoricus.

¶ Capitulum.xxxvij.

DUm igitur in ale=
xandria victor athanasius
post multa certamina innu
merasqꝫ coronas vite termi
num suscepisset ⁊ ad laborum suorū pre=
mia demigrasset suscepit petrꝰ vir opti=
mus presulatum: quem dudum ille beа=
tus elegerat: cunctis vna cōsentientibus
⁊ sacerdotibus ⁊ nobilibus cunctaqꝫ ple
be: ⁊ fauore suo propriam ostendētibus
voluntatem. Is enim athanasij sudori=
bus particeps fuit. Et dum esset in ciui=
tate: ⁊ dum diuersa latibula peragraret
multipharia qꝫ pericula cuz eo sustinuit.
Quapropter cūcti sacerdotū cōcurrētes
dignū heredē petrū athanasij clamaue=
runt. Cūqꝫ enim in pontificali sede consti
tuissent: repente iudex ꝓuincie pagano=
rum populū cōgregās ⁊ pariter iudeorū
ecclesie secta circūdedit, petrūqꝫ exire pre=
cipiēs nolētēqꝫ interminatus est vt ab=
straheret. Faciebat hoc imperatori pla=
cere volēs: dū ei cōtraria sapientes cala
mitati submitteret. Quod autē verū est
impietatis ira completur. Idolis potius
placere nitebatur ⁊ tempestatez ecclesie
clarā putabat esse festiuitatem. Petrus
itaqꝫ vir mirādus inspiratum respiciēs
bellū: latenter egressus est ⁊ conscēdens
nauem profectus est rome.

¶ Capitulum.xxxviij.

TRansactis vero die=
bus paucis euzoius ab antio=
chia venit cuz lucio ⁊ ecclesias
ei contradidit. Cuius etiam impietatez
samosata noscuntur experta: populus
autem doctrinis primitus athanasij sa=
tiatus deinde cibum sibimet offerri con
trarium ab ecclesiasticis collegijs se sus=
pendit. Porro lucius armigeris vtens
cultoribus idolorum : alios verbera=
bat/alios suspendebat: alios cogebat
effugere. Aliorum vero instar barbaro=
rum vastabat domos. Sed hec melius
vir mirabilis petrus in sua narrabat
epistola. Ego tamen vnum scelerum lu=
cij referens epistolam petri ponā. Uiri
quidam in egipto conuersationē imitā=

tes angelorum ciuitates euitātes ⁊ turbas vitā habere in eremū potius elegerunt: arenosā ꝗ terrā ⁊ sterilē fructiferā reddiderūt fructū quippe deo suauissimū frutis eorum ⁊ optimū referētē. Cuius deserti multi quidem videtur esse victores. Sed a puero illic creuit antonius famosissimus monachis virtutē luctaminis l spiritualiꝰ ostendens. ¶ Capitulum. xxxix.

Quius ergo loci tūc incolas sequaces antonij infelix lucius expulit eorūꝗ sanctissimos presules machariū venerabilē: aliūꝗ machariū: isidorū ⁊ ceteros speluncis suis eijciēs in quādā insulam q ab impijs inhabitabat holbus destinauit: quippe q nūꝗ magistrū susceperat pietatis. Cūꝗ nauis l tutū littus insule peruenisset: demō q ab illis honorabat reliquēs idolū vbi dudū habitare cōsueuerat filiā sui sacerdotis inuasit: ⁊ bacchātē illuc vsꝗ pduxit: vbi nauis aduenerat monachorū. Tūc demon vtēs lingua puelle clamabat sicut l philippis per phitonissā. Audiebātꝗ cūcti viri simul atꝗ mulieres demone proclamāte. O p potentiā vestrā o ministri xpi vndiꝗ a vobis expellimur a ciuitatibus atꝗ vicis a mōtibus simul ⁊ collibus ab heremo q̄ priuata pbat holbꝰ. Sperabamus in hac insula cōmorātes vestris iaculis liberari qua spe noscimur esse frustrati. Hic vos psecutores miserūt: nō vt vos vexarēt: sed vt nos p vos magis expellerēt. Ecce recedimus ab hac insula: virtutē eim vestre radijs iaculamur. Hec dicētes ⁊ his silia: puellāꝗ l terra psternētes: ipsi quoꝗ eius disparuerūt. Tūc ille sacratissimus chorus oratione facta suscitauit puellā: ⁊ suo pri sanā valētēꝗ restituit: verū illi q miraculū conspexerūt ad sanctorū puolutipedes salutis viaticū se pcipere supplicabāt. Et tēplū quidē demonū destruxerunt doctrine vero radijs illuminati sacri baptismatis gratie sunt potiti. Hic in vrbe nuntiatis oēs populi congregati lucio detrahebāt dicētes irā sibi imminere diuinitus: nisi sanctorū reuerteret chorus. Sic itaꝗ metuēs tumultū luciꝰ ciuitatis sacratissimos viros ad suas speluncas remeare precepit. Et hec quidē sunt digna q abominationē illius impietatis aperiant. ¶ Capi. xl.

Uerūtamen presumptiōis eiꝰ iniqtates litere petri mirabilit edocebāt. Quarū ego longinqtatē fugiēs q in medio posita sunt ponere non omittā. Prouincie indē iudex pelladiꝰ cū esset religione paganus: ⁊ idola semp adoraret cōtra xpm sepius dimicare conabatur: ⁊ colligēs predictū populum impetū fecit aduersus eccliā ⁊ tāꝗ si barbaros subderet nitereē. Tūc itaꝗ multa crudelia gesta sunt: q solūmō dictare volens ipsarū memoria: dolore maximo sum cōmotus: ⁊ fluxū ptuli lachrymarum diuꝗ hoc potuerā pati nisi diuina rōne alm releuassem. In ecclesia q theona vocat ingressa multitudo p verbis honorabilibus idolū fauoribꝰ exaltabāt. Pro sacrarū lectione scripturarū: turpes manuū plausus gerebātur. Refracteꝗ cū turpitudine voces cōtra xpi virgines cōtumelias dicūt quas lingua holm pferre nō patitur. Audiēs eim qlibet sapiētiā talia claudebat auditus ⁊ magis optabat esse surdus ne hmōi verba audire cōpelleretur. Sed vtinā verbis peccādo quieuissent: ⁊ nō acta verborum luxuriā superārēt. Faciliter nāꝗ detractio est hmōi apud quos xpi sapientie ⁊ doctrine cultus inhabitat. Hi quidē ire vasa ad pditionē facta subsannātes ⁊ horribilē sonū de naribus emittētes ⁊ vt ita dicā fetorē veluti de quodā cuniculo pfundentes: vestes sanctarū xpi virginū dirūpebāt: quarū cōtinētia formā sanctorū imitabatur angelorū. Et sicut habet natura nudas p totā circūferētes vrbē sicuti volebāt eis cū turpitudine deludebāt. Si quis aūt eorū tūc cōpatiendo prohiberet: vulneribꝰ maceratus agebatur. Ue illis cladibus. Multe siquidē violentiā corporis sustinuere corruptionem: plurime virginum vectibus in capite cese sine vocē manserunt. Quarū etiā funera solēni sepulture tradi prohibita sunt. Multa deniꝗ corpora hactenꝰ parentibus ingemiscentibus inquisita reperiri nō possunt. Sed cur parua de ma-

gnis loquor? Cur in istis moror/ et nō po
tius ad necessaria iā recurro: et nō ī q̄b⁹
bn̄ noui qr mirabit̄ q̄libet nobiscū pbstu
pescēs patiētiā dn̄i: qr nō repēte/ vniuer
sa ꝯclusit. Que em̄ nūq̄ facta sunt/ neq̄
ꝑ scripturas patrū nostroꝝ diebus audi
ta. Hec sup ip̄m altare impij cōmittebāt
Sicut em̄ in schema turpi consistentes/
puerū quēdā natura masculi denegātē
et vtētē veste feminea: inunctis oculis et
vultu serico colore depicto: vt apd̄ azistū
est idolū feminei schematis sup ip̄m al
tare vbi aduentum sancti spiritus inuo
camus/ circuitus huc et illuc agere: et ma
nibus abhominationē celebrare fecerūt
ridentes nephandas mittentes voces.
Qui rursus hoc parū iudicantes/ et prete
rita decora q̄ turpia potius estimantes
quēdā ex suis turpitudine notissimū ve=
ste genitalibusq̄ nudatum in sede ponē
tes ecclesie cōcionatorē turpē cōtra xp̄m
impudēter eleuauerunt. Pro sacris em̄
verbis: ille scelera proferebat: pro hone=
stis laudabat luxuriā/ pro pietate impie
tatē ꝓ cōtinētia fornicationē et adulteriū
masculoꝝ cōcubitū/ furtū/ cibū/ potū/ vi=
te huius vtilia ꝓclamabat. His itaq̄ ge
stis et me ab ecclesia recedēte quippe cū
illic stare nō possem. vbi militū inuasio=
nes/ vbi popul⁹ pro seditione redēptus
largitate pecuniarum et gentilium mul=
titudo magnis promissionibus/ aderat
nosterq̄ successor direct⁹ est aut pro epi=
scopatu quasi mūdanā cōparans digni
tatē quidā lucius lupi nequitiā et actus
habere festinans: nō orthodoxorū epōrū
cōsilio nō decreto veraciū clericoꝝ/ non
petitione populoꝝ electus sicuti concio=
nātur ecclesiastice sanctiones non q̄libet
epōꝝ nō pbr̄oꝝ nō dyaconoꝝ nō populi
multitudo nō precedebāt cum monachi
hymnos decātātes scripturarū/ sed eu=
zoius erat cū eo dudū quidē dānatus cū
arrio ī sctō niceno maximoq̄ cōcilio: nūc
aūt per patrocinia anthiochensiū vasta=
tor ecclesie et comes largitionū ac militū
dux/ olim pietate nouissim⁹ nōie magn⁹
q̄ iuliani tēporibus berithioꝝ incendēs
ecclesiā btē in emorie iouiniani tēporib⁹
ex ꝓpriis facultatib⁹ eā reparare coact⁹
est/ ita vt pene caput tunc amitteret nisi
multoꝝ labore imperialē clemētiā me=
ruisset. Cōsiderare siquidē hec vestrū ze
lū et ad vindictā excitari deposco. Quan
ta et qualia sunt cōmissa contra dei eccle
siā cū talis aduersuz nos fuerit tyrānus
excitatus. Is em̄ luci⁹ q̄ ꝑ vestrā religio
nē et oēs orthodoxos epōs frequēter ab
dicatus est pro rationabilib⁹ causis/ nūc
assistit ciuitati et nō solū sicut blasphem⁹
et insipiēs vt dicit ī psalmis. Nō est de⁹
verus christ⁹ sed etiā in opportunitati=
bus est correptus/ atq̄ corrupit gaudēs
in blasphemijs cōtra eos q̄ saluatorē co
lere cōprobātur. Dū em̄ paganorū sensi=
bus est vicinus recētē presumit errone⁹
colere deū. Nā alij corā eo laudes hmōi
proclamabāt Bene venisti episcope qui
filiū nō defendis. Alij dicebāt. Te sera=
pis amat/ et hic introduxit simulachrum
vtiq̄ paganoꝝ nolantes inter hec eodē
monēte predictus magnus impietatis
ei⁹ soci⁹ indiuisus: armiger amarissimi et
minister crudelitatis ei⁹ collecta multi
tudine populorū: p̄sbyteros atq̄ dyaco=
nos decē et nouē nūero ꝯprehēdēs quoꝝ
quidā octogesimū trāscēderat annū/ tan
q̄ captos in quodā scelere et romanoruz
inimicos legib⁹ coartabat nesciēs virtu
tē xp̄anoꝝ legis et apostoloꝝ fidē per pa
tres traditā nobis. Hec etiā clementissi=
mū principē valētē grata habere ꝓnun
tians. Flectimini inq̄t miserrimi et arria
noꝝ cōcordate dogmatibus flectimini.
Ignoscet em̄ vobis diuinitas lz vere re=
ligiōi cultū exhibeatis nō spōte sz violē
ter hoc faciētes Necessitati nāq̄ satisfa
ctio deest. Spōtaneā ꝓo voluntatē accu
satio digna subsequit̄. Quapropter hu=
iusmodi rōnes pre oculis hn̄tes prōpte
sequimini/ et dogmati arriano subscribite
qd̄ nūc p̄dicat lucius bene sciētes: quia
si obediatis pecunie questus honores
ab imperatore percipietis. Resistentes
vero carceres supplicia tormēta: flagel=
la vincula sustinebitis Pecuniis posses=
siōibusq̄ priuati et postea pulsi loca cru=
delia ihabitare dānamini. Et iste fortis=
sim⁹ seductor minas seductiōi ꝯtēperās
inuitabat atq̄ cogebat vt oēs a pia snīa
deuiarēt. Et illi nihil amari⁹ estimātes
q̄ pietatis ꝓditionē huiusmodi respon

derem verbis virtute fortiq; sensu seductionē minasq; subdētes. Quiesce iā desce his nos terrere sermonib⁹: cessa verba vana pferre. Nos neq; nouū neq; recēs colim⁹ deū. Et lȝ inaniter furias teq; cōcutias sicut vehemēs vētus in dogmatibus pietatis ad mortē vsq; cōsistimus. Nō impotētē nō insipiētē non sine veritate aliqñ fatētes. Nō aliqñ q̄dē existētē sicut ipietas arrij tēporalē pdicat filiū. Si eñi creatura est scōm ei⁹ vesaniā filius nō existēs cum patre: etiā pr̄ aliqñ nō fuit. Quippe filio nō extāte scōm eos aliqñ: filio semp est pater existēte q̄ppe ex eo filio nō scōm generatiōis fluxū deus eñi impassibilis est: quō nō est insipiēs atq; vesan⁹ q̄ hoc de filio pfitet̄ dicēs: erat qñ nō erat p quē oīa vr̄sint per gratiā cōstituta sunt Nostri siq̄dē pr̄es a q̄b⁹ isti cadētes iuste sine pr̄e sunt facti in nicenā veniētes ꝛ anathematisantes arrij sectā cui⁹ nūc iste iuuenis patron⁹ existit nō alterius substātie q̄ tu fateri nos cogis ex natura pr̄is esse dixerūt sed ex ei⁹ essentia. Q̄ bn̄ ꝛ cū pia mēte intelligētes ex plurima sacrorū verboꝝ collectiōe ꝯsubstātialē esse pfessi sunt. Talia siq̄dē ꝛ his similia dicētes p multos dies exercuit putās a pia sn̄ia posse mutari. Qui magis velut in stadio fortiores esse eti terroreq; cōculcātes ꝛ semetipsos patrū rōnibus coarmātes validiorē habuerūt de pietate sensum virtutis exercitiū sua pericula iudicātes. Sic igit̄ illis decertātib⁹ ꝛ spectaculū facti sicut scribit apostolus angelis ꝛ hominibus vniuersa ciuitas concurrebat: athletas contemplatura christi. suasq; constātia verba iudicis ꝛ flagella superātes triūphūq; pie cōtra arrianos per patiētiā possidētes: quos ille vtiq; credebat se vicere ꝛ illoꝝ ipietati cōtradicere. Cuȝ ergo defecisset eos tormētis afficere: cunctis flentibus atq; lugentibus rursus collecta irrationabili multitudine ad iudiciū eos imo magis ad preiudicium circa portā fecit adduci. Et cū illic ꝯsueti ꝯtra eos clamores emitterent̄ a paganis atq; iudeis: et illi nolēt arrianorū impietatibus cōsentire sentētiā protulit vniuersis ante tribunal ei⁹ ingemiscētib⁹ vt ab alexādria sublati in heliopolim fenicē ducerentur. Cuius habitatores neq; nomē xp̄i audire patiuntur. Sunt nāq; pagani. Quo facto iubens eos nauē cōscendere ipse stabat in portu nudum gladium vibrās. Et hoc mō illos terreri putans q̄ bis acuto gladio hostiles demones crebri⁹ vulnerauerāt. Sic ergo dimisit eos absq; sumtibus ꝛ absq; quolibet solatio nauigare precipiens mare spumante ꝛ vt ita dicā nolente suscipere viros iniqua iussione communicare compulsos. Ingemuit eñi ciuitas vniuersa ꝛ hactenus lamētatur. Et alij quidē suis manib⁹ pectora percutiebant: alij vero manus ꝛ oculos tendebāt ad celum violentiā protestātes ꝛ velut dicentes. Audi celū ꝛ auribus percipe terra quoniā iniusta sunt que gerūt̄. Cunctaq; simul gemitu complebātur: ꝛ veluti cātus quidā erat in ciuitate luctificus currebatq; fluuius lachrymarum. Cum igitur iudex ille precepisset vt vela nauis tollerent̄ tūc gemitus ingens vniversoꝝ virginū ꝛ mulierū senioꝝ ꝛ iuuenū permixtus lachrymis est emissus. Cū illi ergo heliopolum nauigarēt ibi diabolica superstitio celebrabat̄ oēs in media ciuitate cōmuniter ꝛ singuli ingemiscentes atq; lugētes angebant̄. Quib⁹ tamē nec aperte licebat flere iussiōe vrbis prefecti palladij. Erat eñi ꝛ ipse paganus. Multi deniq; flētū arrepti ꝛ in carcere ducti dein de castigati: lacerati: verberati: nouissime in metallo sunt traditi. Uiri quippe ecclesie ꝛ pp̄ter diuinū zelū valde pugnātes. Erāt eñi plurimi eorū monachi heremū incolētes nu. xxiij. Cū q̄b⁹ post paululū dyacon⁹ a dilectissimo fratre nr̄o damaso romane ciuitatis epō: diferēs nobis manib⁹ post tergū vinctis: publice ab ipsis spiculatoribus ducebat̄ veluti q̄dā reus insignis ꝛ homicidarū verberibus coequandus lapidibusq; simul ꝛ plūbo eius ceruicibus maceratis ad mare reduct⁹ est: ꝛ sicut illi sine sumptibus sine vllo solatio metallico deportatus exilio. Cūq; iudex ille multos quoq; infantiuȝ cruciasset: quidā eoꝝ mouētes neq; parentum neq; fratrū exequijs solēnibus sunt potiti. O multa inhumanitas iudicantis magisq; preiudicāns.

Qui enim ꝓpter pietatē decertati sunt nec homicidis comparari potuerūt quorum vtiq̧ corpora insepulta relicta sunt pie laborantes escis bestiarum volatiliū q̧ proiecta sunt Quiq̧ patribus natorū naturaliū cōsciētia cōpati voluerūt/velut iniqui capite secti sūt. Que lex romanorum: que babarorum sentētia: quolibet patribus cōdolentes punit: quādo quispiā veterū huiusmodi gessit iniquitatē? Jussit itaq̧ pharao vt masculi interficerent hebreoꝝ sed inuidia ꝛ timor tūc protulit hoc preceptum. Quanto tamen illa que tunc gesta sunt humaniora modernis existūt: quāto desiderabiliora ad discretionē iniquitatis huius. Et licet malitia nequaq̄ separentur alterutris sunt tamen incredibilia que dicunt inhumana: crudelia seua barbara amara sine misericordia in quib9 exultabāt arriani choros agentes cū vniuersa ciuitas ingemisceret. Nō fuit eñ domus in qua nō erat mortu9 sicut i exodo scribit. Et cū hec ita sint gesta nō eñ quieuerūt iniquitatis autores/sed ad peiora ꝓfecti vsq̧ ad episcopos ꝓuinciarū venena ꝓpria dispersa sunt habētes iniquitatis sue solatiū comitē largitionum quē prediximus magnum. Alios etenim episcoporum curie tradiderunt/alios diuersis machinationibus affecerūt volētes vniuersos impietatibus obligare: ꝛ secūdū patrem eorum diabolum querētes quē sua rabie deuorarēt. Sup hec aūt: vnde cim egyptiorum episcopos viros quipene ab infantia vsq̧ ad senectutem heremum incolentes verboq̧ superātes actu libidinē/piāq̧ fidem sine confusione predicātes ꝛ dogma pietatis edocētes: multasq̧ victorias de demonibus exercētes ꝛ arrianā sectā sapientissima ratione denotātes exilio direxerunt in ciuitatē iudeorum noie diocesaream. Et veluti infernus crudelissimus nunquā morte satiati fratrū sue senicie memoriam relinquere voluerūt. Nup eñ ecclesie catholice clericos degentes in anthiochia cūm fidelib9 monachis: volētesq̧ eoꝝ scelera denotare: aures īperatoris in flāmantes ne diocesareā pōti mittēdos esse preparauerūt Qui puto ꝓpter ferocitatē locorum etiam vita priuati. Tale itaq̧ tempus illud tragedias exercuit taciturnitate q̄ dē ꝛ obliuione diguas sed literas inemorandas ad obiurgationē eorū qui ꝯtra vnigenitū linguas suas exacuerūt. Hi nāq̧ rabie coarinati blasphemie nō solum dñm omnium iaculari nitunt: sed etiam contra eius famulos bellum sine vllo federe susceperunt.

¶ Explicit liber septimus.

¶ Sequuntur tituli libri octaui.

i De conuersatione miraculis et respōsionibus vel scriptis diuersorum monachorū necnō ꝛ episcoporum.

ii Qr arriani cōstantinopolim conprehēdētes orthodoxos multos in naui concremauerunt.

iii Quia valens paganis iudeis et hereticis tribuit licentiam suas festiuitates agēdi ꝛ orthodoxos vbiq̧ ꝓhibuit: ꝛ de flauiani diodoriq̧ virtutibus.

iiii De laudibus afrate monachi et qua fiducia valenti responderit.

v De iuliano monacho.

vi De acepsema ꝛ aliis.

vii De malis que sub valēte in alexandria ꝛ per egyptū gesta sunt.

viii De didimo ꝛ scriptis ei9: de gregorio pontico eiusq̧ miraculis.

ix Quia nouatiani festiuitatē pasche mutauerū: tet de schismate inter cornelium romanū episcopum ꝛ nouatum facto pro recipiendis errantibus.

x De damaso et vrsitio qui rome episcopi pariter ordinati sunt.

xi De fide valentiniani maioris ꝛ auspiciis valētiniani minoris et quomodo iustinam matrē eius valentinianus viua priori cōiuge duxit vxorem.

xii Quia themistius philosophus valentem ab orthodoxorū nece tenuit.

xiii Quemadmodum se gothi contulerunt ad valentem: ꝛ quomodo ad gothos pestis arriana peruenerit.

xiiii De euersiōe petri episcopi alexā

driā & de eius morte & successio=
ne thimothei.

xv Quomodo valēs contra gothos
pugnando sit deuict⁹ ac mortu⁹.

Incipit liber octauus.

Socrates. Capitulum.i.

E Odem tempore
fuit arsius monasterij pre=
sul. Is enim delinquētes
iuuenes nō excōicabat sed
magis etate prouectos; di
cebat enim: Iuuenis excōicatus spernit/p
uectus vero velociter excōicationis dolo=
re corrigit. Alius B nole prior ambu
lās comedebat. Cōsultus aūt cur ita co=
mederet: nō inquit volo veluti necessarie
vti cibo/sed tanq̄ extraneū aliq̄d agere.
Pro qua re etiā ab alio requisit⁹ ait. Ut
neq̄ dū co C medo aīa voluptatē sentiat
corporalē. Isodorus dicebat quadragesi
mū se annū habere cū sentiret q̄ppe mē
te peccatū nō tn̄ cōsentiret vel cōcupiscē
tie vel furori. Pābo aūt cū si D ne li=
teris esset accessit ad quēdā vt doceretur
psalmū. Qui dū audisset primū versum
tricesimi octaui psalmi. Dixi custodiam
vias meas vt nō delinquā i lingua mea:
secūdū versum nō passus est audire di=
cēs. Si potuero ope hoc implere/hic ver
sus tātūmō mihi sufficiet. Cūq̄ doctor q̄
ei tradiderat vsuz culparet cur p sex mē
ses ad eū minime venisset: respōdit. Qr
versum illū adhuc ope nō impleui. Post
ea vero cū multos superuixisset annos a
quodā noto requisitus an didicisset vsuz
quadraginta & nouē inq̄t ānis vix eū im
plere p̄ualui. Hinc itaq̄ quodā aurū dā
te ad cibaria pauperū & dicente: numera.
At ille r̄ndit. Qd dedisti non eget nūero
sz salubritatꝫ effectu. Is etem̄ pābo atha
nasio epo deprecātes: ab eremo descen=
dit in alexādriā. Cūq̄ vidisset ibi mulie
rē theatralē fleuit: & a presentib⁹ inq̄sit⁹
q̄re ploraret due inq̄t me res mouerunt:
vna q̄ est illi⁹ pditio/altera vero q: ego nō
tm̄ studeo placere deo q̄ztū hec vt turpi
bus placere possit hoīb⁹. Alter q̄dā dice
bat. monachus nisi opat⁹ fuerit violento
iudicat equalis. Piterius multas expo=
sitionū naturalēs adhibebat frequenter
aliijs alia requirētib⁹ enarrabat. Per sin=
gulas aūt explanationes orabat. Illo si=
q̄dē tēpore inter mona E chos fuerūt
duo viri deo amabiles noīe vterq̄ ma=
charius: vnus ex egypto superiore: alter
alexādrin⁹. Ambo p multis reb⁹ isignes
p abstinētiā cōuersationē: mores atq̄ mi
racula q̄ eor manib⁹ agebant. Egypti⁹
itaq̄ machari⁹ tātas curas fecit & tātos
demones effugauit vt ex ei⁹ opib⁹ liber
ppri⁹ expleat. Erat aūt reuerēdus & cir
ca delinquētes seuer⁹. Porro machari⁹
alexādrinus: similis esset egyptio p oīa
in hoc mutabat q: circa cōsulētes hila
rior apparebat: & vultu letifico ad cōuer
sionē iuuenes educebat. Horū discipul⁹
euagrius philosophiā ope rebusq̄ pos=
sedit: pri⁹ sermōe solūmō philosophat⁹
& in vrbe cōstantinopolim a gregorio na
zāzeno dyacon⁹ ordinat⁹: deinde cū eo
descendēs in egyptū & predictos viros
inspiciēs cōuersationē zelatus eorū est.
Tantaq̄ miracula in eius manib⁹ facta
sunt q̄nta in preceptorum eius. Conscri=
psitq̄ libros valde necessarios: quorum
vnus quidē monachus titulat & est de
actuali: ali⁹ cognitionalis s̄m q quispiā
cognitiōe fit dignus. Huic capitula sunt
quinquaginta. Alius vero cōtradictorius
ex diuinis scripturis collectus cōtra de
mones tētatores partibus octo diuisus
est s̄m numerū octo cogitationū. Et sex=
cēte propositiones ad contēplationē pti
nētes quas gnostica pbleumata id ē co
gnitiōales ppōnes denolauit. Insup &
versuū opa duo: vnū q̄dē ad monachos
in cenobijs vel itinerib⁹ cōstitutos. & vnū
ad virgines: q̄ q̄ mira: Et q̄ necessaria sunt
legētes itelligūt sed opportunū est sicut
arbitror pauca ei⁹ dicta de monachis ac
scriptura referri. Sic enim ait. Necessariū
est enim vias inquirere recte p̄cedētiū mo
nachorū & s̄m eas exerceri. Multa enim in
ueniunt ab eis dicta bn̄ simul & acta. In
ter quos & in hoc ait q̄dā q̄m sicca & non
iequalis dicta charitate cōiūcta: cito pdu
cit monachū ad ipassibilē portū. Is aūt
cū vidisset quēdā fratrū fantasijs nocte
turbari hoc mō curauit eū precipiens vt
lāguētibus cibos ieiun⁹ ministraret. Uñ
requisitus/nihil inq̄t sicut in mīa huiōi

passiones extinguit. Quidam tunc philosophorum accessit ad iustum antonium dicens. Quo sufficis o pater codicum consolatione priuatus? Ad quem antonius. O inquit philosophe meus codex natura creaturarum est: et adest cum voluero verba que mihi relegi dei. Requisiuit me vas electionis macharius senex egyptius dicens. Quare mali memoriam aduersus homines retinentes memorabilem virtutem anime dissipamus. Contra demones autem habentes mali memoriam innoxii permanemus? Cumque in questione huius interrogationis hesissem, rogaui eum explanare sermonem. At ille. Prima inquit passio furoris contra naturam est exhibenda secundum naturam. In ipso feruenti meridie puerum apud sanctum patrem machariumque sitiuehementer accessus aquam vt biberem postulaui. At ille vmbra inquit tibi sufficiat multi namque nunc iter agentium aut nauigantium etiam hac refectione priuantur. Deinde cum apud eum verba de abstinentia exercerem: confide inquit fili per viginti annos neque aqua neque somno sum satiatus. Panem namque meum in pondere comedebam aquam vero bibebam cum mensura: parietibus autem reclinatus somnum paululum rapiebam. Cuidam monachorum nunciata mors patris est. At ille nunciati cessa inquit et blasphemare noli: meus enim pater immortalis existit. Quidam fratrum euangelium solummodo possidebat: quod vendens pauperibus erogauit: dignum proferens memorandumque sermonem. Ipsum inquit verbum vendidi quod mihi semper dicit vende omnia tua et da pauperibus. Est quedam insula circa alexandriam trans paludem marie in qua habitabat monachus contemplantibus approbatissimus qui dixit. Omia querunt a monachis agi propter causas quinque idest propter deum propter naturam propter consuetudinem propter necessitatem: propter opus manuum. Idem ipse dicebat vnam quidem nature esse virtutem sed etiam diuersas species sumere per anime qualitates. Nam et lumen inquit solis eum sine specie sit diuersa fenestris tamen per quas ingreditur schema quoddam varium facere videtur. Alius itaque monachus propterea inquit abscindo libidines vt auferam furoris occasiones. Non enim furorem semper pro libidinibus ligare mentem meam turbare: scientiam persequentem. Quidam senum dicebat. Charitas appositum ciborum aut pecuniarum seruare non nouit. Idem ipse dicebat. Nescio me in eadem re a demonibus fuisse deceptum. Hec igitur euagrius in libro suo actuali commemorauit. Iit contemplatiuo autem hec dicit. Quatuor virtutes et contemplationes earum a gregorio iusto esse didicimus: prudentiam: fortitudinem temperantiam atque iustitiam. Prudentie quidem opus esse dicebat contemplari intellectuales sanctasque potestates: absque sermonibus quod per quos sapientia significaret contradidit. Fortitudinis autem perdurare in veritate licet quispiam debelletur et non accedere ad ea que nihil sunt. Temperantie vero proprium hoc esse respondit suscipe premia agricole semina et ea plantare conuenienter. Porro iustitie opus vt pro merito singula cuique verba reddantur. Alia quidem obscure pronunciata: alia enigmatibus iudicata. Quedam secundum propter vtilitatem simplicium aperte disposita columna itaque veritatis cappador basilius ait. Humanam scientiam reddit crebra meditatio: et exercitatio meliorem. Eam vero que gratia dei conceditur iustitia patientia atque misericordia: et humanam quidem etiam passibiles suscipere poterunt diuine impassibiles tantummodo sunt capaces. Qui etiam orationis tempore proprio mentis lumine resplendentes semet ipsos inspiciunt. Egyptiorum vero sacratissima lux athanasius ait. Precepit moyses mensam contra aquilonis constitui partem. Quamobrem cognoscant contemplatiui quis est qui contra eos spirat: et omnem tentationem forti mente sustineant: et cum alacritate ad se accedentes enutriant. Thmuitarum ecclesia angelus serapion dicebat. Mens quidem spirituali intellectu potita: perfecte purgatur. Charitas autem curat membra furore tumentia. Iniquas concupiscentias et influentias continentia retinet. Maximus contemplationum doctor didymus ait. De prouidentia atque iudicio apud temetipsum semper exerce: sermones et studiorum materias memoria retine. Pene enim omnes in his peccamus. Rationemque iudicij in

corporum differentia in qua etiā est mū=
dus inuenies. Prouidentie vero in mo=
dis quib⁹ malitia vel ignorantia ad vir=tu
tes atq; sciētie culmē euehitur. Hec autē
ex euagrij dicto retulim⁹. ¶ Fuit autem et
ali M us vir mirabilis inter mona=
chos cui nomē ammonius qui tāto sine
vlla curiositate fuit: vt rome cū athana=
sio veniens nullū opus ciuitatis inspice
ret nisi tm̄ vt videret petri et pauli basili=
cas. Is enim ammonius ad epatum tra
ctus atq; diffugiens: dexteram sibi ampu
tauit aurem: vt semi corpore ordinatio=
nis op⁹ effugeret. Cūq; posteriori tēpore
etiā euagrius a theophilo Alexandrino
pontifice ad episcopatum tentus nihil
amputās de corpore suo fugisset: veniēs
ad ammoniū cū ioco dicebat: quasi male
fecisset vt aurem amputaret et de eo reus
existeret. Ad quē ammonius. Tu inquit
euagri ignorantie puniendum qm̄ absci=
disti linguam. Et ne tibi arrogare videa=
ris nō vteris gratia dei. Plurimi siquidē
eo tēpore digni fuerūt viri: quorum si quis
vult verba miraculaq; cognoscere: et quē
admodū illis fuerūt etiā bestie subiuga=
te: librū legat palladij monachi qui disci
pulus fuit euagrij. Omnia nāq; de istis
subtiliter explanauit in quo etiā femina=
rū imitationē conuersationēq; memora=
uit. Euagrius igitur atq; palladi⁹ mor=
tuo valente post paululū floruerunt. J

¶ Sozomenus. ¶ Tēporis est vt quātū
potuero memorari possim qui sunt in il=
lo tpe inter christianos pbati. Quorum vn⁹
quidē in egypto ioānes: cui futura et alijs
incerta de⁹ nō minus q̄ antiquis pphe
tis reuelauit donūq; dedit vt curaret in
sanabiles passiōes. Is em̄ a iuuētute lau
dans deū degebat in solitudine comede
batq; herbas et radices: bibebatq; aquā
si cōperisset. Cūq; venisset ad senectutem
diuina iussione migrauit ad thebaidā et
multorum monasteriorū factus est presul.
Qui oratione tm̄modo lāguores et demo
nes effugabat: et cū literas nō didicisset
ad memorādū aliqd codicib⁹ nō egebat
at qcquid semel mēte perceperat sub ve
ritate retinebat. In hac itaq; regiōe pbha
batur am K mon tabēnensiorum presul
circa tria milia discipulos habēs. Non
minus quoq; et thionas multorum presides
fuere monachorum. Ambo operatores
inopinabilium rerū et diuina prouidētia
prophetias cōpleti. Dicitur nāq; thionē
eruditū egyptiarū grecarū latinarumq;
literarum: et triginta annis habuisse taci
turnitatem. Porro hominum a nullo vi=
sam irascentē aut iurantē: aut mentiētē
aut vanum aliquid aut asperum vel infir
mum protulisse sermonem. Ea tēpestate
fuerunt copras et L helim: necnō he=
lias. Copras quidē vt aiunt diuinū ha=
buit donū salutes efficere passionum / et
demones expellēdi. Helin vero a paruu
lo nutritus in monasterio plurima inopi
nabiliter miracula faciebat ita vt etiam
ignē in sinu portaret: et nequaq̄ ei⁹ vestis
arderet. Verū helyas tūc quidem procul
ab antimo ciuitate degebat in heremo a=
gens annū etatis circa cētesimū atq; de=
cimum. Antea tamē pene septuaginta an
nis sol⁹ vixit in solitudine: et vsq; ad hāc
etatem ieiunādo et viriliter cōuersando p
uenit. Fuit etiā appelles in egypto ex fa
bro M ferrario qui dū aliquādo per
noctē hoc opus exerceret / vmbra demo=
niaca veluti mulier speciosa eum de casti
tate tentabat. At ille ferrū quod opera=
batur ex fornace trahēs eam pcussit in fa=
ciē. Tūc ille stridēs et ingemiscēs procul
effugit. ¶ Inter hos etiā isodo N rus
qui fuit vndiq; monasteriū muniēs cura
bat vt nullus egrederetur sed omnia ne=
cessaria haberet interi⁹. Necnō serapion
circa decem milia sub se monachos hns
quos omnes sic educabat: vt ex pprijs su
dorib⁹ necessaria cōpararet et alijs mini=
straret egentibus. Dioscorus quoq; non
amplius centū monachis psidebat O
Qui cum presbyter esset sacrificia faciēs
oēm perfectionē adhibebat examinādo
et diligenter dijudicando accedentes ad
sacra misteria: ita vt expiarēt mētē et ma
li cuiuspiā cōscientiā non haberent. Eu
logius P presbyter fert psentiam ha
buisse cogitationū quorūlibet ad se veniē
tium / eorūq; delicta palā redarguebat et
quecūq; latēter cogitassent sibi reuelata
manifestabat. Qui vo aliqd mali gessis=
sent: vel prauū csiliū habuissent ab alta=
ri suspēdebat: manifestās eis peccatū qd

egerant ⁊ diligentia purgatos ſuſcipie-
bat. His itaq̃ ſimilis erat appollo in the
baida qui quadraginta annis in interio
re morabat̃ ſolitudine ſpelũcã paruulã
in mõte vicino habẽs / ſ; ꝓ multitudine
miraculorũ paruo tpe inſignis effectus
plurimoꝝ p̃ſul extitit monachoꝝ. ¶ Eo Q
nãq; tpe multi ⁊ optimi ſtudioſe philoſo
phãtur in alexãdria / quaſi duo milia vi
ri. Quoꝝ alij in ſolitudine morabantur /
alij circa mareote degebant. Excellẽter
aũt inter alios emicabat dorotheus ge-
nere thebeus: cuius hec fuit vita vt quo
tidie lapides a mari colligeret: ⁊ annis
ſingulis hoſpitiũ edificaret ⁊ fabricare ſi
bi nõ valẽtib⁹ daret. Noctibus autẽ pro
pter eoꝝ cibu; faciebat ſportas vt vẽde
ret. Cui⁹ cibus erat panis vncie ſex / ⁊ ole
rum minutoꝝ faſciculus vnus: ⁊ ad bibẽ
dum aqua. Hic a iuuẽtute ſic viuens nec
in ſenectute defecit. Nũq̃ viſus eſt i le-
ctulo ſoporatus vel pedes ꝓ requie tetẽ
diſſe: aut dormire ꝓ volũtate niſi q̃ntum
operando aut comedẽdo natura cõpreſ
ſus oculos claudere potuiſſet: ita vt ſepe
dũ comedẽdo dormiret cib⁹ ex ei⁹ ore la-
beretur. Aliqñ ergo ſomno valde graua
tus cũ in ſtercore cecidiſſet obdormiuit.
Expergefactus aũt ⁊ contriſtatus dixit.
Si angelis dormire ſuaſeris ⁊ mihi vlte
rius ſuadebis. q̃ forte dicebat ad ſomnũ
aut ad demonẽ qui nitebat̃ bonis actio-
nibus impedire. Huic laborãti quidã di
xit. Cur ita perimis corp⁹ tuũ. At ille q̃
me inquit occidit. ¶ Piamonẽ vero pre
ſbyterũ ferunt q̃ dum ſacrificaret: aliqñ
ſanctũ angelũ circa ſacrũ vidiſſet altare
ſtãte;: ⁊ p̃ſentes monachos in codice cõ
ſcribẽtẽ abſenteſq; delẽtẽ. Ioanni quoq;
tantã deus noſcitur donaſſe virtutẽ con
tra paſſiões atq; lãguores: vt plurimos
podagricos et articula habentes ſoluta
curaret. ¶ Inter hos beniamin ſenio
valde clarus habebat̃ dono dei potit⁹ vt
ſine medicamine tactu manuũ aut olei
facta oratione ſanaret egrotos. Hunc fe
runt incidiſſe in idropicã paſſionẽ. ⁊ tm̃
eius corpus intumuiſſe: vt nõ poſſet p ia
nuas cellule ſue i qua habitabat efferri
niſi ianue cũ tabulis antepoſitis ſublate
fuiſſent. Is ergo paſſionis ſue tẽpore pe
ne octo mẽſibus ante mortem in ſella la
tiſſima ſedens: curabat ſolẽniter egrotã
tes nõ grauiter ferẽs qm̃ ſue egritudini
nõ prodeſſet: ſed etiã ſe vidẽtes ↄſolaba
tur ⁊ deprecabatur vt rogarent deũ pro
anima ei⁹ ⁊ de corpore nõ curarent quia
et dũ ſanũ inquit eſſet nihil ꝓfuit mihi.
¶ Marcum in ſcy thia degentẽ fe-
runt etiã in iuuentute valde fuiſſe man-
ſuetũ et ſapientẽ memoriaq; ſcripturaꝝ
diuinarũ ſatis idoneũ: ⁊ tãto deo ama-
bilẽ vt cũ ad dominicũ corpus accederet
angelus ei ſacramẽta preberet / cui⁹ ma
nũ vſq; ad iuncturã brachij tantũmodo
dicebat inſpicere. ¶ Machario vero da-
tum eſt vt vltra ſuperaret demo-
nes. Huic occaſio cõuerſionis cõmiſſum
homicidiũ fuit. Nam dũ puer eſſet oues
paſceret circa mariã paludẽ: ludẽs quẽ
dam coetaneũ interemit: ⁊ metuẽs fugit
in ſolitudinẽ. Qui diu; tribus annis ſub
diuo moraretur poſtea paruũ hoſpitiu;
fecit ſibi in quo annis. xxv. moratus eſt.
Plurimi ſiquidẽ ſe eũ audiſſe dicebãt: q̃
gratias illic calamitati referret ⁊ ſaluti-
ferum vocaret illud homicidiũ nõ ſpõte
cõmiſſum: qḋ ⁊ beatitudinis cauſa pue-
nerat. ¶ Appolonius autẽ cũ p dẽ
tpe vite nihil vite mõachice didiſciſſet.
Sciens quia nec ſcribere nec artem etiã
exercere poſſet: ꝓpter etatẽ omnia medi
camina ⁊ cibaria opportuna laborãtib⁹
⁊ ꝓprijs pecunijs cõparabat ſingulaſq;
ianuas monaſterioꝝ a matutino circui
bat vſq; ad horã nonã viſitãdo languen
tes ⁊ miniſtrãdo qḋ indigerẽt. Qui mo-
riturus alio tradidit qḋ habebat iubẽs
vt talis vota ſeruaret. ¶ Mo yſes
autẽ cũ ſeruus eſſet ꝓpter culpas expul
ſus e domo eſt: qui latrocinio dedit⁹ ho
micidia multa cõmiſit. Poſtea vero con-
uerſus repẽte huiuſmodi phie virtute cõ
pletus eſt. Cũq; ꝓprijs vite feruore fan-
taſijs adhuc libidinũ moneretur: multa
abſtinentia domabat corpus ſuũ: pane;
ſolũmodo comedens ⁊ multũ opus effi-
ciens. Sex aũt annis per totam noctem
ſtans orauit neq; genibus inclinatis ne
q; oculis in ſomno clauſis. Inſuper etiã
noctanter circuibat cellulas monachorũ
et lagenas ſingulorum aqua implebat.

cum longe aut decem aut viginti aut triginta stadijs aqua maneret. Qui licz ita domaret corpus: priorē tamen valetudinem nō amisit. Fertur eciā quia duz quatuor latrones eius inuasissent hospitiuz cōprehendisset oēs atq3 ligasset suisq3 humeris impositos ad ecclesiam perduxisset in voluntate monachorū ponens qd de illis facere vellent. Fuit ergo in summa phia z terribilis demonibus et presbyter in scithi cōstitutus. vixit annis pene .lxxv. Sub hoc igitur imperio y fuit paulus de libia in scithi nō minus quingētos monachos habens. Nihil autem operabatur neq3 percipiebat nisi qd comederet, tantū. Orabat autē solūmodo. Et veluti quoddā tributū habēs impositū trecētas oratiōes deo vnaquaq3 die reddebat. Et ne numero forte delinqueret trecētos lapides ponebat et singulis orationibus lapidē mittebat in sinū. Expensis vero lapidibus orationes sciebat esse cōpletas. ¶ Tūc etē Z nim pachomius abbas in scithi florebat a iuuētute vsq3 ad senium optime cōuersatus. Quē neq3 circa anime passionem demō aliqñ decepit. AB ¶ Stephan⁹ aūt circa mareotez habitauit pfecte degens et integra cōtinentia. Qui circa sexaginta annos pbatissimus monachus fuit: z antonio magno notissimus. Fuit itaq3 mansuetus z sapiens locutione suauis z vtilis tristātiuz consolabatur animos z alacritatē reuocabat licet necessaria tribulatio pueniret. Talis etiā erat in cladibus pprijs. Deniq3 dū infirmitatē incurabilem incurrissent z medici putrida mēbra eius incidissent: ille manibus tñ operabatur palmaruz flectēs folia z presentibus persuadens vt de reb⁹ huiusmodi incidi nō dolerent neq3 aliud cogitarent nisi de bono fine. Deus inquit q̄ fecit cūcta vtilia sunt. Ego autē noui quia hmōi passiones p peccatis eueniunt. Et meli⁹ est hic penas soluere: q̄ post mortem ppetua supplicia sustinere. ¶ Pyor autē cuz de domo patris ad philo AC sophiā conuersionis exiret: promisit denuo nullū se ppinquorum de cetero fore visuruz. Post quinquaginta vero annos dum eius soror eū videre vellet z habitare in heremo cognouisset: nō cessabat donec inspiceret. Quā dum episcopus loci iam grādeuam propterea videret affligi scripsit presulibus heremi vt pyorem dirigerent. At ille qm̄ contendere nephas est iussionibus seniorū obediens: et assumens quendam venit ad patriā. Cumq3 ante ianuas dom⁹ sue accessisset z suū nūtiasset aduētū: deueniēte germana clausis oculis dixit. Ecce ego sum pyor quāto vis aspectu satiare. Tunc illa gratificata laudauit deum. At ille oratione facta remeauit ad heremum: vbi fodiens aquam inuenit amarā eaq3 vsus est vsq3 ad vltimū vite diem. Post cuius obitum nullus illic habitare preualuit. Ego autem reor q2 per orationem eam ad suos vsus fecit dulcem: dum etiam alibi non errantem orationem meruerit emanare. Nam cum moyses z eius monachi puteum aliquando foderent, z nec venā aliquam reperirent: nec amplius iam fodere altitudo permitteret medio die superuenit pyor z oratione facta descendit in foueam. Cumq3 tertio percussisset terraz mox emanauit aqua. Cumq3 oratione facta discederet: illis eum petentibus vt vel ex aqua gustaret: ad hoc inquit directus sum: z propter quod veni peractum est. ¶ Ammonium itaq3 ferunt AD nimis eruditum: origenis didymiq3 discipulum a iuuentute vsq3 ad nouissimum diem preter panem assum nihil aliud comedisse. Hunc dum voluissent quidam ad episcopatum protrahere nec ille posset eos sermonibus euitare: abscidit propriam aurem dicens. Jam modo neq3 volente me quisq3 patitur ordinari dum ecclesiastica regula corpore perfectos exquirat. Proinde discedentibus illis et denuo remeantibus atq3 dicentibus: quia morum perfectionem potius ecclesia quam corpus exquirat: iurauit etiam linguam suam abscindere si ei vim niterentur inferre. Quo audito qui venerant recesserunt.

¶ Eo siquidem tempore fuit Eua- AE grius vir eloquentissimus a gregorio episcopo nazanzeno decenter eruditus: cuius etiam fuit Archidiaconus. Ferunt enim eum aspectu fuisse pul-

therrimum: et circa cultum vestitus ornatum. Cumque eum quidam senator zelotypus vxoris sue cognouisset esse notissimum: ei mortis parabat insidias: que ad perfectū peruenire potuerunt: nisi ei quedā terribilis et salutaris visio predixisset. Uidit enī in somno quasi pro crimine fuerit cōprehensus ferroque vinctus pedibus manibusque ad suppliciū duceret. Quod dū fieret quidā protulit euāgeliū: et promisit eū de vinculis esse soluendū si ab vrbe cōstantinopolitana discederet: id que compulit sibi iureiurādo pmitti. At ille tactis euāgelijs hoc se cōpiere pmisit: et vinculis solutis expergefactus est: ac sacre credens visioni pericula declinauit. Tūc ab vrbe cōstantinopolitana venit in hierosolymā. ¶ Fuerūt etiaz in rinocoruna uo peregrini sz punctales viri philo A ff sophiaque florentes. Inter quos fertur melas episcopus huiusmodi fuisse benignitatis. Dum iussi fuissent qui episcopo resistentes arrio deportarent exilio: venerunt ad huius ecclesiā. Quez dū inuenissent veluti vltimū ministrum candelas ecclesie pparantē: interrogauerunt vbi esset episcopus. At ille. Ego inquit vos episcopo nūtiabo. Tunc ex itinere fatigatos ad epm duxit: et apposita mensa pauit et valuit. Postea ministerio completo ciboruz dixit hijs quos apposita mensa refecerat se esse episcopū. At illi mirati virū causas aperuerunt et reddita reuerentia ei dederūt fugā. Tunc ille. Non inquit declinabo quod mei similes libentissime susceperunt: sed volēs exilij precepta suscipio. Huius frater salomon ex negotiatore conuersus ad magnū philosophie culmen AG euectus est.

¶ Hoc tempore epiphanius qui postea cipri fuit episcopus: inter eremitas maximus habebatur. ¶ Fuit etiam in carris pretogenis episcopus post vitum: qui vt ferunt sibi professus est in domini epyphania reuelatuz qz vidisset imperatorem constantinū quemadmodum ei deus futura monstraret, et iuberet vt quod ei diceret obedire: Apud hos itaque tanta abstinentia vigebat vt ppter nimia ieiunia dentes eorum vermibus ebullirēt. Alios quosdā fro vsque ad octoginta annos panem ferunt penitus non gustasse. Helyodorum plurimas insomnes duxisse noctes ieiunioque septenos cōtinuasse dies. Multi quoque apud palestinam et syriam atque persas fuere monachorum quoruz si noīa conscribere quispiā voluerit multos libros implebit. ¶ Teodori:

¶ Capitulum.ij.

Eo siquidem tempore in constantinopolitana vrbe comprehendētes arriani quosdam religionis pie presbyteros: eosque mittentes in nauem inermem et trahentes in pelagus alijs quippe in alia naue sequentibus: immisso igne cremauerūt. Quo facto sancti viri cuz igne atque mari pugnātes nouissime sunt absorpti et triūpho martyrij coronati.

¶ Capitulum.iij. A

In antiochia vero valens plurimo tempore cōmoratus omnibus licentiam dedit gentilibus: atque iudeis necnon et hereticis. Nā et gentiles festiuitates agebāt demonibus ministrātes: et post iuliianū a iouiniano idolatrie vanitates extinctas florere rursus iste pmisit et iouis cultū atque dionysij sacraque cereris iā nō in occulto tanque sub pio imperatore celebrabant sed per mediā plateam bacchantes vbique currebant. Illis tantūmodo tūc pnceps erat inimicus: q aplicam doctrinā pdicare videbantur. Et pmū qdē a sacris basilicis fecit expelli qbus iouinianus famosissimus impator nouā dedit ecclesiam. Cūque in mōte sacra celebrarent hymnis laudātes deū: et diuinis illic eloquijs pfruētes lz aeris aduersitatē sepius sustinerēt aliqn pluuijs: aliqn niuibus aliqn gelu frequenter ignis ardore maceratis neque in hmōi locis laudibus diuinis eos frui pmisit sz missis militibus effugauit. Tūc B flauianus atque dyodorus veluti qdā ppugnacula iacul' iminētibus resistebāt. Naz cū melecius eorū pastor seorsum degere cogeret: isti curā gregibus adhibebāt: lupis qdē obijcientes propriam fortitudinem et sapientiam suam: ouibus autē curam

congruā iugiter offerētes. De mōtanis aūt locis expulsi ꝯ ripas vicini fluminis pascebant oues. Nō enim patiebanť fm israelitas captiuos in babylone organa sua suspendere: sed laudabāt creatorem ⁊ largitorem deū in omni loco dñationis eius. Sed neq; in hoc loco ꝯsiliū piorum quietū esse permisit hostis seruorū christi. Uerūtñ concordia illoꝝ mirabiliū pastoris magni discipuloꝝ ad exercitiū sanctas oues enutriēs: spūalia pascua ministrabat. Et dyodorus q̄dē sapientissim⁹ atq; fortissim⁹ velut q̄dā fluui⁹ ꝑspicuus atq; torrēs oues q̄dē ꝓprias irrigabat: luꝑ ꝟo blasphemias penit⁹ diluebat: ⁊ generis sui nobilitatē spernēs libēter sustinebat quālibet ꝓ fide calamitatem.

Flauianus vir optim⁹ ⁊ ipse gñe nobilissim⁹ honestatē solā iudicabat esse pietatē: ⁊ velut puer exercitat⁹ maximū dyodorū quasi quendā infinitoꝝ certaminū vigebat athletā. Illo nāq; tp̄e nō ꝯtionabať inter ecclesiastica collegia: sꝫ hoc agētibus multa solatia ꝯferebat cōsilioꝝ et scripturaꝝ ⁊ expositionū. Et doctores q̄dem ꝯ arrianas blasphemias tēdebant arcus. Iste ꝟo velut ex quibusdā pharetris sue mētis sagittas ꝯgruas offerebat: ⁊ nō solum domi sed etiā publice hereticis resistēs rhetia eoꝝ facili⁹ erūpebat: ⁊ labores ostendebat araneas.

Capitulum .iiij.

CUm his itaq; laborabat afrates: cui⁹ conuersationē alio loco cōscripsimus. Is eñi oīm salutē sue quieti preponēs ⁊ speluncā deserēs ꝓpriā pastorales sudores aggressus est. Quātas ꝟo ꝟtutis diuitias cōgregauit nunc referre superfluū est. Unum tantūmodo eius debet dici qđ huic historie valde ꝯgruit. A boree parte fluuius currit oriens circa palatiū: a meridie ꝟo est maxima porticus vndiq;: turres excelsas habēs. Inter palatiū ꝟo ⁊ flumen platea est qua egredientes ex vrbe mittit ad suburbanos agros. Per hāc plateā dū transisset afrates ad hostilia certamia ꝓperabat vt sacris ouibus curas necessarias exhiberet. Hunc de palatio respiciēs imperator vilissimo pallio vidit indutū: ⁊ in longeua senectute celeriter ꝓperantem. Cūq; dixisset quidā q̄ iste esset afrates i quo ciuitas vniuersa penderet. Dicit ei imperator. Dic mihi vbi vadis? At ille sapienter rñdit ⁊ ꝯgrue. Pro tuo inquit oraturus imperio. Tunc imꝑator. Oportebat te domi inq̄t orare fm monachicū morem. At ille scītissimus. Optime inq̄t dicis. Si sic quoq; ꝑmitteres hoc me facere oportebat. Et hoc hactenus egi donec x̄pi oues pace pristina fruerenť. Q̄r vero cū multu maximo cōmouenť ⁊ periculi onus impedit ne captiue teneātur: necesse est vbiq; discurrere: easq; a necessitate saluare. Sed dic mihi trāquillissime imꝑator. Si puella essē in cubiculo residens ⁊ ad lanā vacās viderē q̄ paternā domū ignib⁹ cōcremari quid me facere ꝯgruebat? sedere intus ⁊ ardētē cōtemnere domū: an certe discurrere vbiq; aquā ferre: flāmas extinguere? credo q̄ dicis hoc poti⁹ fuisse faciēdū. Id eñi puelle sapiētis est op⁹. Hoc ergo fīmūc igitur imꝑator. Te nāq; in paternā domū nostrā mittēte flāmas discurrim⁹ vt eas velociter extinguam⁹. Hec illo dicēte interminat⁹ est q̄dē sꝫ tacuit imꝑator. Un⁹ ei cubiculari⁹ imꝑatori aspere rñdens viro scītissimo hmōi clādē noscit ꝑtulisse. Is eñi habebat balnei curā vbi post hec ꝟba descēdens vt imperatori pararet ingressus ⁊ mente percussus in aquā feruentem descendit ibiq; defunctus est. Sedebat imperator: expectās: vt eo renūtiāte lauaret. Eoq; tardante misit alios viros cur moraretur. At illi ingressi viderunt eum in solio feruente defunctum atq; solutū. Quod cū nuntiatum fuisset imperatori cognouerant virtutem orationis afrate: non tamen ab impijs dogmatibus recesserunt sed secundum pharaonem induratū est cor eorum.

Capitulum .v.

HAc itaq; tempestate iulianus famosissimus solitudine derelicta venit anthiochiam. Nam cum heretici soliti facile sarcire mendacia: hunc virum sue dicerent esse prauitatis: miserūt

ad eū

ad eũ lumẽ veritatis flauian⁹ atqꝫ dio=
dor⁹ pariter ⁊ afratres acatiũ virtute flo
rente qui postea berse fuit eps: rogātes
vt multis hominũ milibus sibi venirent: ⁊
aduersariorũ fallaciā redargueret veri
tatisqꝫ dogmata cõfirmaret. Is ergo vir
sanctissim⁹ ⁊ veniẽs ⁊ reuertẽs: ⁊ in ipsa
maxla ciuitate quāta miracula fecerit
in historia deo amabili a nobis conscri
pta retulimus. Qr vero tot⁹ pr̃s ciuita
tis ad collegia nostra cõuenit nullũ secu
lum dubitare cõfido. Res enim inopina
biles ad se ꝓbantur vniuersos attrahe
re. Sed qr maxima miracula ille vir ope
ratus est etiā veritatis hostes nequeunt
denegare. Hoc em̃ ⁊ in alexādria tempo
B ribus ꝯstātij fecit magn⁹ antonius.
Deserens em̃ solitudinẽ: totas circuibat
vrbes satisfaciẽs vniuersis: qm̃ athana=
sius doctrine apostolice p̄dicator exta=
ret: ⁊ hostes essent veritatis participes
arrij. Sic igit̃ sciebāt illi sacratissimi vi
ri q̇d tpi vnicuiqꝫ cõgrueret: ⁊ quādo op⁹
erat frui quiete quādo necessariũ soli tu
di ni p̄ponere ciuitates. ¶ Cap. vj. B

Uit igitur illo tem
pore in cyrrestis famosissi=
mus accepsemas in cella re=
clusus ⁊. lx. annis neqꝫ visus
neqꝫ locutus. Teumatius
qꝫ mirabilis: q̇ lꝫ oculorũ acie priuare
tur oia circuibat: ꝯfortās oues lupisqꝫ re
sistens. Propter quā causaꝫ monachicaꝫ
eius cellulā cõcremauerũt: sed traianus
magister militũ fidelissim⁹ aliā ei fabri=
catus multo cũ sonit auxilio. Hoc itaqꝫ
tẽpore B fuit effrẽ in edissa: in alexan=
dria vero didim⁹. Et effrẽ syra vsus lin=
gua spiritalis gratie radios emittebat.
Qui licꝫ nesciret doctrinā grecā: multos
grecorum eruditosqꝫ redarguit: ⁊ totius
heretice prauitatis infirmitatẽ nudauit.
Et quoniā tũc armoni⁹ bardisanus que
dā cantica cõponẽs: ⁊ impietatem melo
dice suauitati permiscens alliciebat au
dientes: et capiebat in peste. Iste sumẽs
inde concentus pietatem cantilene p̄mi
scuit: ⁊ audientibus suaue nimis ⁊ vtile
medicamẽ apposuit. Que cãtica trium=
phatoꝝ martyrum festiuitates hacten⁹
efficiunt clariores.

¶ Socrates. ¶ Capitulum. vij.

Um igitur impera
tor valens lege precepisset
prosequẽdos esse in alexan=
dria ⁊ egypto cunctos ortho
doxos/oia vastabātur. Alij nanqꝫ ad iu
dicia trahebātur: alij mittebātur in vin
cula: alij verberib⁹ agebātur. Plurimaqꝫ
supplicia aduersus quietis amatores in
gerebātur. Et dũ hec in alexādria fierẽt
secũdũ lucij volũtatẽ fuissetqꝫ in anthio=
chiā reuersus cuzoius mox ad monaste=
ria per egyptũ cõstituta ꝓcesserũt. Duo
macharij in exiliũ missi multis miracu=
lis claruerunt: magister militũ cũ multi
tudine armatorũ: ⁊ lucius arrian⁹. Cũqꝫ
plurima viris sanctis mala facerẽt nec
eos vllo modo superarẽt ꝑsuasione lucij
patres monachoꝝ mittunt̃ in exiliũ. In
ter quos machari⁹ egypti⁹: ⁊ alter alexā
drin⁹. Cũqꝫ venissent in insulā quādā ar
repta cuiusdā filiā sacerdotis a demone
clamātẽqꝫ illis viris cur venistis ⁊ hinc
nos expellere: suis orationib⁹ liberatā
patri restituũt: ⁊ ad christianitatẽ sacer
dotem simul ⁊ reliquos habitātes in in
sula ꝑduxerũt. Qui mox simulachra ꝓij
cientes: formam tẽpli in ecclesiam muta
uerunt. Batizabātur em̃ ⁊ officia chri=
stianitatis gratissime docebātur. Sic igi
tur ꝓpter cõsubstātialitatis fidẽ viri mi
rabiles ꝓbabiliores affecti sunt. Aliosqꝫ
sanantes firmiorem operibus ostende=
runt fidẽ. ¶ Capitulum. viij.

O siquidem tem=
pore virũ aliũ fidelẽ ꝑduxit
de⁹ vt ꝑ eũ fidei testimoniũ
ꝑberet didimũ mirabilẽ vi
rũ q̇ oi tũc doctrina florebat. Iacũ paru⁹
adhuc p̄ma literaꝝ elemẽta doceret pas
siõe oculoꝝ ꝑdidit visuꝫ. Cui de⁹ ꝓ visi=
bilib⁹ oculis itelligibiles condonauit.
Nā q̇d ꝑ oculos doceri nõ potuit auditu
vigilāti cognouit q̇ cũ a puero fuisset in
geniosius vincebat ẽt acute cõspiciẽtes.
Facile nāqꝫ regulas grāmatice atqꝫ rhe
torice artis didicit. Cumqꝫ venisset ad
philosophiam/ mirabiliter dyalecticā/

arithmeticã/ muſicam/ aliaſq̃ philoſo-
phie diſciplinas didicit/animoq̃ recõdi
dit ita vt celeriter obiuauerit ei qui ocu
lis inſpectoribus talia didiciſſent. Sed
etiam vetus nouũq̃ teſtamentũ ſic perfe
cte cognouit vt multos ederet libros. Qui
et de trinitate tres libros fecit et origenis
opus de principiis id eſt peryarchon in-
terpretatus/ in eis explanationes reliquit
eximias. Fertur enim cũ antonius va-
lentis tpe propter arria- B nos veniſ-
ſet in alexandriam vidiſſe Didimũ eiq̃
dixiſſe. Non te cõturbet o didime amiſ
ſio ſenſibiliũ oculorum: tales etenim ocu
li tibi deſunt quibus et muſce et publices
noſcere poſſunt. Sed gaude potius quo
niam habes oculos quibus etiam ange
li cõtuuntur per quos videtur deus eius
lumẽ inſpicitur. ¶ Theodoricus. ¶ Di
dimus ab infantia priuatus oculis/ grã-
maticam/ rhetoricam / arithmeticam et
aſtronomiam/ et ſillogiſmos ariſtotelis et
eloquentiam platonis auditu didiſcit/ nõ
quaſi hec veritatem erudirent: ſed tanq̃
aduerſus mendaciũ arma viritatis ex-
ſterent. ¶ Socrates. ¶ Et quoniam aliq̃
ex nominis ſimilitudine no C ſcuntur
errare neceſſariũ eſt oſtendere qm̃ alter
eſt gregorius ponticus ortus ex ceſarea
ponti nimis antiquus et diſcipulus orige
nis. De iſto namq̃ gregorio multus eſt
ſermo in athenis: et beritho: necnõ et põ-
to: et vt ita dicatur in vniuerſo orbe terra
rum. Is enim cũ diſceſſiſſet ab athenis
venit in beritho ibiq̃ iura legabat. Cũ
q̃ cognouiſſet ceſarea libros ſacros ori-
genẽ exponere venit illic explanatiões
magniloqui illius auditurus. A quo ve
ram philoſophiam eruditus: euocantibus
parentibus remeauit ad patriã. Ubi pri
mo quidẽ dum eſſet adhuc laicus pluri-
ma ſigna fecit: lãguores curando demo-
nes per epiſtolas expellendo/ paganoſq̃
ſermonibus et operibus ſibimet ſubiugã
do. Huius meminit et pãphilus martyr
et euſebius in libris quos de origene con
ſcripſit. fuit ergo Gregorius antiquus iſte
diſcipulus origenis et alter nazanzenus
fraterq̃ baſilij. Fuitq̃ alius gregorius ale-
xandrinus arrianus.

¶ Capitulum. ix.

A tempeſtate no-
natiani, habitãtes i phrygia
feſtiuitatẽ paſche mutaue-
rũt. Quõ autẽ geſtũ ſit dicã.
Primo tñ referens cuius rei gratia cir-
ca phrygiam paflagoniorumq̃ gentes ſe
uerius eccleſiaſtica regula conſeruetur
nouatus preſbyter ſe ab eccleſie romane
cõmunione ſuſpendit: qm̃ cornelius epi-
ſcopus fideles qui ſacrificauerant tẽpo-
re facte perſecutiõis a decio in cõmunio
ne receperat. Pro hac itaq̃ cauſa ſegre-
gatus et ad epiſcopatũ a cõſortibus ſuis
epiſcopis euocatus ſcribebat eccleſijs ne
eos qui demonibus immolauerãt ad ſa
cramẽta ſuſciperent ſed inuitarent: qui
dem ad penitentiam remiſſionem vero
dei reliquerẽt poteſtati: cuius ſolius eſt
peccata dimittere. Tales epiſtolas ſuſci
pientes: in vna quaq̃ prouincia ſecundũ
proprios ſẽſus reſponſa reddebant. Cũ
ergo iſte mãdaret vt nõ oporteret ſacris
intereſſe myſterijs: eos qui poſt baptiſma
peccatum cõmiſiſſent, quod ducit ad mor
tem quibuſdam quidem videbatur amara
nimis et dura huiuſmodi regula. Alij vero ve-
luti iuſtã rectãq̃ ſuſcipiebãt. Inter hec
mota queſtio eſt venerũt litere Cornelij
romani preſulis: que remiſſionem pecca
tibus etiam poſt baptiſma promittebãt.
Sic ergo ambobus diuerſa ſcribentibus
ex diuinis eloquijs ſua ſenſa firmantibus:
ſinguli prouinciales diuerſas ſunt ſecu
ti ſententias. Sanantes namq̃ ſanare
promiſſa remiſſione etiã reliquo tempo-
re deliquerunt. Unde videtur quia gen-
tes phrygum caſtiores q̃ alie magis eſſe
noſcuntur. Nouatus itaq̃ licet propter
conuerſationem ſubtiliſſimam ſegrega-
uerit ſemetipſum: tamen non mutauit
paſche feſtiuitatem. Nam ſecundum pa
tres heſplos etiã iſte celebrabat. Agitur
enim apud illos paſcha poſt equinoctiũ
olim: et ex quo chriſtiani eſſe ceperũt. Sed
iſte quidẽ poſtea ſub pſecutione valeria
ni principis martyrio terminauit vitam.
Hi vero q̃ ex eo nomẽ habuerũt eiuſq̃
fuere participes facto concilio paucorũ
epiſcoporum in vico pazeno vbi ſunt fon
tes ſagarij fluminis regulam ptulerunt

vt iudeos obseruent azima facientes: et cum eis agāt pasche celebritatē. Postea tñ etiā nouatianorū ecclia propter illud ꝯciliū noscit̄ esse diuisa. ¶Cap.x. A

In tempore dñ valētinianꝰ imperator nullam heresim perturbaret post liberiū rome damasus ordinatur epūs/ simul et vrsinus ex dyacono eiꝰ ecclesie in basilica sicininiensi latēter. Ob quā rē multis seditione vel prefectu maximini animaduersione punitis remoto vrsino damasus remansit episcopus. ¶Theodoricus. ¶Tunc itaqꝫ apud hesperiā damasus romanus et ambrosiꝰ mediolanus spiritalibus iaculis feriebāt hostes. Cū quibꝰ etiā illi ꝗ ad longa fuerāt exilia destinati: literis cōfortabāt suos et aduersarios destruebāt. Quos diuina pṙuidētia gubernatores in fluctuatione ꝑparauit et militū sapientissimos duces in prelijs. ¶Socrates.

¶Capitulum.xi. A

Inter hec igit̄ valētinianus imperator hesperie ꝯtra legatos sauromatarū vehemēti furore cōmotꝰ: eruptiōe venarū fluxu sanguinis expirauit post ꝯsulatū gratiani tertiū et eqtij septimadecima die mēsis nouēbris: anno vite quinquagesimo q̄rto imperij vndecimo. Quo moriēte: ita= B lie milites sexta die post eiꝰ mortē valētinianū puerū eiꝰ filiū ad imperij culmina ꝓuexerūt. Cuiꝰ imperiū frater.s.gratianꝰ et valēs et patruꝰ lꝫ ingrate qꝺ eis ignorātibus factū sit: tamen postea susceperūt. Hoc itaqꝫ mō valētinianus minor in paterno successit imperio. Is eñ natus est de iustina quā viuēte seuera priore coniuge valētinianus hoc mō duxisse ꝓbat̄ vxorē. Iustus iu= C stine pater cum esset piceni iudex cōstātij tēporibꝰ vidit in somnis qm̄ ex dextero femore impialē purpurā genuisset. Cūqꝫ visio p multos recitaret̄ cōstātij aures vsqꝫ peruenit. At ille cōsiderās somniū tanꝙ imperator ex eo nasceretur: mittēs occidit iustū. Cuiꝰ filia iustina cū orphana remāsisset a patre virgo permāsit. Posteriore vero tpe puenit ad seuere notitiā ad quā frequentius veniebat et amabatur: ita vt etiā cū ea balneis vteretur. Cūqꝫ seuera secū lauātē iustinā diutius inspexisset: pulchritudine virginis obligata est et dixit imperatori: qꝛ sic eēt speciosa virgo iustina vt etiā ipa licet esset mulier: eiꝰ tñ amore sit capta. Uerū imperator eius sermone cōcepto iustinā ducere tractabat vxorē nō tñ seuerā abijcere ex qua gratianꝰ fuerat natus: quem pauloante firmarat imperatorē. Legē itaqꝫ ꝓtulit publice p ciuitates ꝓpositā sanciētē vt liceret volētibꝰ hr̄e duas vxores. Cūqꝫ lex posita haberet̄: iustine ipe cōiunctꝰ est ex qua natus est valētinianꝰ iunior et filie tres iusta/ grata/ et galla/ quarū due qdē in virginitate māserūt: gallā vero postea maior theodosiꝰ imperator duxit vxorē. Ex q̄ placida noscit̄ ei eē ꝓgenita. Nā archadiū et honoriū ex placcilla priori coniuge habuisse cognoscit̄. ¶Sozomenus.

¶Capitulum.xij.

Preterea valēs in antiochia syriꝫ degēs: cōsubstātialitatis cultores vehemēter iseq̄bat̄: nisi eū liber themistij philosophi reuocasset/ in q̄ perorauerat: qꝛ eū eē nō oporteret infestū ꝓpter discordiā ecclesiasticoꝝ dogmatū: qñ et apud paganos vltra trecētaꝝ sectaꝝ differētia videret̄: et vnusqꝫsqꝫ p dogmate ꝓprio in suis diuersa ꝯsisteret: et si forte hoc deo gratū potiꝰ eēt dū nō facile cognoscit̄ et diuerso mō glorificat̄: quatenꝰ vnusquisqꝫ amplius timeat dū integritatē eius sciētie vel qūo aut q̄lis quātusqꝫ sit magis ignorat. His ergo themistij cōcinationibꝰ aliquantulū mitior factꝰ est imperator.

¶Socrates. ¶Capitulū.xiij. A

Non tñ oino se ab idignatiōe suspēdit: sꝫ p morte imponenda sacratissimis viris decernebat exilia donec eius impetum causa huiusmodi rei publice remouisset. Barbari trās histrū cōstituti q̄ vocātur gothi ciuile bellum

inter se duabꝰ partibꝰ cõmouerũt. Uniꝰ
ꝑerat fridigernus: alteriꝰ athalaricus.
Cũq3 preualuisset athalaricus fridiger
nus ↄfugit ad rõanos: corũq3 postulauit
auxiliũ. Quo cognito valẽs precepit tra
chie militibꝰ vt barbaris auxilia cõmo
darẽt. Hoc solatio victꝰ athalaricus est
ẽt fuga ṽsus. Ob hãc ꝗ cãm fridigernus
volẽs aliqͦd beneficiũ repẽsare valẽtinũ
suis oibꝰ dogmata eiꝰ religionis amplc
xus est. Unde hactenꝰ gothi arriani esse
noscũt. Tũc etiã vulphilas gothorũ eps
literas gothicas adinuenit: ⁊ scripturas
diuinas in eã ↄuertit linguã. Cũ igitur
nõ solũ fridigerni gothos: sed etiã atha=
larici vulphilas edoceret / tunc athalari
cus videns religionẽ patriã violari: mul=
tos arrianorũ suppliciĳs tradidit: q̃s ar=
riani martyres nunc appellãt. Nõ vero
postmultũ denuo inter se barbaris cõpa
catis: a vicinis gẽtibus hunorũ depreda
bant. Expulsi de ꝓpriĳs ad rõanoꝝ loca
cõfugiũt seruire potius volẽtes impera
tori. Hoc dũ cognouisset valẽs nihil futu
ri prouidẽs terras eis tribuit trachiaꝝ:
arbitratus preparatũ se ↄtra oẽs barba
ros habere solatiũ: ac propterea milites
de cetero negligebat: ⁊ eos q̃ dudũ cõtra
hostes elaborauerãt despiciẽs etiã colla
tores ꝓuincie ꝑ vicos ⁊ ciuitates ꝓuno=
quoq3 milite octogita solidos exigebat:
q̃ dudũ coꝝ tributa releuarat. Hoc ergo
fuit initiũ vt illo tpe romanoꝝ respubli
ca calamitatibꝰ subderet. Barbari nãq3
cũ trachiã tenuissent: licẽter romanorũ
prouinciã deuastabant. Hec audiens va
lẽs cũ ab orthodoxorũ exiliĳs nõ quiesce=
cet: tunc tñ hac se necessitate suspendit.
Turbatus enĩ ab anthiochia ad cõstan=
tinopolim venit. Unde etiam aliquantũ
christianorum persecutio tunc cessauit.

Theodoricus. B

Interea valẽs imperator dũ gothorũ
gentẽ cõmouisset ad preliũ / apud borfo=
rũ tũc fatuꝰ vires sue infirmitatis agno
scẽs: misit ad fratrẽ solatia petẽs. At ille
rescripsit: q2 religiosũ3 nõ esset talẽ virũ
iuuare q̃ deo rebellis existeret: s3 magis
esse iustũ vt eius superbia sedaretur. Qd̃
dũ ille miserrimus agnouisset: licet ma=
iori necessitate cõstrictus nõ tamẽ a sua
nimietate cessauit: sed fuit veritati rebel
lis. Terẽtius igitur inter hec victor re=
uersus est ab armenia vir optimꝰ ⁊ pie
tate decẽter ornatus. Tũc ei iussit valẽs
poscere dona q̃ vellet. At ille quod dece
bat piũ virũ cogitare respõdit. Petĳt ei
nõ aurũ: nõ argentũ: nõ prediũ: non cin=
gulum / neq3 donũ: sed vt eis q̃ pro apo=
stolica doctrina ꝑicula sustinuerãt vna
preberetur ecclesia. At ille petitionẽ ex
scripto susceptam cognoscens / q̃ illic te
nebantur ascripta dirupit: cũq3 alia po=
stulare ꝑcepit. Uerũ ille colligẽs verba
precũ suscipe inquit o imperator: ⁊ habe
to donũ. Aliud vero nõ postulo intẽtio=
nis mee iudex est. vniuersorũ iudex. Cũ
ergo valẽs transacta bossoro venisset in
thraciã: primũ q̃dẽ in cõstãtinapolim cõ
moratus est preparãs bellũ deinde inde
traianũ cũ expeditu cõtra barbaros de=
stinauit. Cũq3 remeasset ille deuictꝰ: de
rogabat valẽs ⁊ molliciẽ ⁊ causam timo=
ris ascribẽs. At ille vsus fiducia viro for
tissimo ↄgruẽti. Nõ inq̃t imperator ego
sum victus sed tu victoriã perdidisti dũ
deo resistis: ⁊ illius solatia barbaris fa=
cis potius opportuna. Dũ enĩ a te expu
gnatur ꝓ illis pugnat. Et necesse est dei
sequi victoriã. An nescis quos ab eccle=
siis expulisti vel quibꝰ eas cõtradidisti?
Hec eadẽ arãtheus ⁊ victor magistri mi
litũ sunt ꝓfessi: ⁊ imperatorẽ ne tẽc indi
gnaret ammonuerũt. Aiunt D etenĩ
ysaac monachũ habentẽ cellulã illic cũ
videret eũ ingredientem ad pugnã cũ cla
more dixisse. Quo vadis imperator q̃ pu
gnas aduersus deũ quẽ nõ habes adiu=
torẽ. Ipse enĩ contra te barbaros mouit
qm̃ ⁊ tu aduersus eũ blasphemias linguas
plurimas incitasti. Et q̃ ei psallũt sacra:
domibꝰ expulisti. Quiesce ergo rebella
re / ⁊ ille facit bella cessare. Redde gregi
bus pastores eximios: ⁊ victoriã sine bel
lo percipies. Si vero nihil horũ sic agẽs
pugnare cõtẽdis experimẽto cognosces
q̃3 durũ est cõtra stimulũ calcitrare. Nã
neq3 reuerteris: ⁊ exercitum vehemẽter
amittes: Betranion autẽ omni virtute
clarus vniuerse scithie presul habens ze
lo fidei cor accẽsũ3 ꝓ corruptiõe dogma
tum ⁊ iniquitatibus quas cõtra sanctos

agebat valētē sepe redarguit clamās cū sacratissimo dauid. Loq̄bar de testimonijs tuis in cōspectu regū ⁊ nō cōfundebar. Qua E tamē grā barbari arma nō sint vitiati lāguore narrabo. Tēpore quo trāscūtes histrū pacē cū valēte fecerūt tūc p̄sens eudoxius suggessit impera tori vt ei gothi cōmunicarent. Dudū eī̄ diuine sciētie radijs imbuti apostolicis dogmatibꝰ pascebātur. Cōmunio inq̄t vniꝰ dogmatꝭ firmiorē faciat pacē. Hoc valēs laudās ducibus gothoꝝ exegit vt dogmatuz quoqꝫ cōcordiā retinerēt. Illi vero dicebāt paternā se mutare nō posse doctrinā ⁊ illo tp̄e vulphilias esset eorū ep̄s quē valde sequebantur cuiusqꝫ verba quasi leges immobiles estimabāt/hunc verbis pecunijsqꝫ flectēs eudoxiꝰ egit vt barbari cōmunionē amplecteretur imperatoris: sic decipiēs eos ac dicēs certamē esse verborū nō differētiā dogmatū. Quāobrē hactenus gothi maiorē quidē patrem filio dicunt creaturā vero filiuz nequaq̄ dicere patiuntur licet hoc asserentibus communicare videantur.

Socrates. Capitulum.xiiij.

De itaqꝫ tempore imperatore ab anthiochia discedēteꝯ fortati sunt q̄ ab eo p̄secutionē patiebant ⁊ maxime alexādrini. Petro quippe reuerēte de roma cū lr̄is damasi romane vrbis antistitis: cōfirmātis consubstātialitatis fidē ⁊ petri ep̄i roborantis ordinationē. Quo fctō populus sumpta fiducia lluciū expulit ⁊ reduxit petrū. Sz luciꝰ cōstātinopolim nauigauit. Petrus cū paucum vixisset tempus reliquit fratrē suum thimotheum successorem.

Capitulum.xv.

Porro valens cum xxx. die maij mēsis sexto cōsulatu suo: ⁊ valētiniani iunioris scdo ꝯstātinopolim venisset inuenit ppl'z i mestitia ꝯstitutū. Barbari nāqꝫ p trachias discurrētes: etiā cōstātinopoleos suburbana vastabāt: nō existēte q̄ eis resistere fortiter preualeret. Qui dū vsqꝫ ad muros venissent vrbis: afflicta ciuitas murmurabat: quasi eos impator illic euocasset dū nec resisteret ⁊ magis bella ꝑtraheret. Circēses ludi igit̄ agebant/⁊ illic imperatori clamabāt da arma ⁊ nos pugnabimꝰ. Hinc accēsus impator.xi. die Junij mēsis egreditur/interminatus penas se ꝑ iniurijs cū rediret cōstātinopolitanis ciuibus exacturū. Et q̄m p̄nuntius videbātur procopio prebuisse solatiū: ita vt ciuitatem aratro vertere minaretur. Duxit igit̄ ciues vsqꝫ ad vrbē hadrianopolim que est in confinio macedonie.

Theodoricus.

Et exercitu quidē premisso, ibe in quodam vico victoriā sustinebat. Porro milites barbarorum impetum nō ferentes alij fugiebāt alij necabātur. Barbari autem venientes ad vicum vbi valēs agnita ꝑditione se celare nitebatur: inmisso igne cōcremauerunt cum vico etiaz pietatis inimicū. Socrates. Qui terminum vite sortitus est nona die mēsis augusti: eodē consulatu.i.quarto anno ducentesime octogesime none olimpiadis. Aiunt aliqui cum igne cōsumptum: cuz in vico fugisset/quem barbari cōcremauerunt. Alij vero ferūt: qꝛ mutato imperiali habitu ad pedestriū venit exercitū. Et cū equestres se tradidissent pugnare nolentes: in cōgressione vniuersos pedestres repente confossos. Ubi dicunt ip̄m quoqꝫ ignoto vulnere fuisse prostratum. Defunctꝰ est anno ⁊ vite quinquagesimo. Qui cū fratre regnauit annos.xiij. post fratrē vero tres: taliqꝫ sorte defunctꝰ est.

Explicit liber octauus.

Sequuntur tituli libri noni.

i Quia mortuo valente constantinopolim barbari vastabant.

ij De benignitate gratiani ⁊ fidei rectitudine.

iij De contentione apud anthiochiam inter paulinum et meletium facta et apollinare laodiceno eiusqꝫ secta.

iiij De theodosij ducatu vel quomodo a gratiano imperatore fuerit ordinatus ⁊ ad orientale missus imperium orthodoxis profuit ⁊ retrusit hereticos.

v Quomodo macedoniani denuo ab orthodoxis diuisi sint.

vi Quomodo imperator thessalonica baptizatus sit.

vii Professio theodosii de fide.

viii De gregorio nazanzeno cōstantinopolim transmutato.

ix De basilica sancte anastasie.

x Quomodo theodosius ab ecclesia constātinopolitana arrianos repulerit.

xi De eunomii calliditate.

xii De constātinopolitano concilio contra macedonianos.

xiii De ordinatione maximi cynici eiusque depositione et ordinatione recta nectarei et de canonib⁹ in ea synodo constitutis.

xiiii Epistola constātinopolitani cōcilii ad papam damasum et occidentales episcopos.

xv Epistola damasi de dānatione apollinaris ad thimotheum.

xvi Statuta sedis apostolice cōtra diuersas hereses.

xvii Quia corpus pauli constantinopolitani pontificis de ancyra fecit reuocare theodosius.

xviii De auspiciis imperatoris archadii.

xix Quomodo theodosi⁹ examinatione facta hereticorū, oēs expulerit et fouerit solos orthodoxos.

xx De schismate facto inter orientales et egyptios propter flauianū anthiochenum.

xxi Quomodo iustina ambrosium fuerit persecuta et de gratiani nece et inuasione maximi.

xxii De morte thimothei alexādrini et ordinatione theophili.

xxiii De prelio theodosii contra maximium atque victoria.

xxiiii Quemadmoduz latrocinia que rome per pistrina fiebant theodosius remouerit: imperator et de lege contra adulteras prolata mulieres.

xxv Quēadmodū amphiloci⁹ theodosio persuaserit vt arrianorum conciliabula prohiberet.

xxvi De morte paulini anthiocheni episcopi et ordinatione euagrii: et quomodo flauianus sit damaso reconciliatus.

xxvii Quomodo apud alexandriā paganorum templa destructa sint.

xxviii De fraudibus quas per tēpla sua pagani faciebant.

xxix De characterib⁹ sub crucis figura factis qui in tēplo serapidis sunt inuenti.

xxx De cede q̄ sub theodosio thessalonice facta est: et de penitentia eiusdē theodosii ambrosiique constantia.

xxxi De virtutibus vxoris theodosii.

xxxii De indignatione et recōciliatione theodosii propter anthiochenos statuam eius coniugis deponentes.

xxxiii Quomodo theodosi⁹ fuerit paganis infensus.

xxxiiii Quomodo marcellus episcop⁹ appanie templa destruxit.

xxxv Ob quam causam presbyteri sub per penitētes positi sūt remoti.

xxxvi De diuisione hereticorum inter semetipsos.

xxxvii De sabacio heresiarcha.

xxxviii De pascha vel diuersitate institutionum seu obseruationū que per diuersas ecclesias celebrātur.

xxxix De pascha montanistarum.

xl De arrianorum diuisione.

xli De diuisione macedonianoruz.

xlii De recessu nili fluminis et rursus accessu.

xliii Quemadmodum caput Joānis baptiste constantinopolim fuerit deportatum.

xliiii Quemadmodum flauianus anthiochenum solus percepit episcopatum.

xlv De eugenio tyranno et quemadmodum fuerit superatus.

xlvi De miraculis donati pontificis beroee.

xlvii De theothinio comitano pontifice.

xlviii De epyphanio ciprio.

xlix Quomodo abacuc et michee, p=

phetarum corpora ostensa sunt.
De fine theodosij principis.

Incipit liber nonus.

Capitulum primum.

Sic defuncto valē lente denuo barbari ad muros constantinopoleos venientes: eius suburbana vastabant: quapropter ciues q̄ inuenissent arma portātes: hostibus vt poterāt resistebant. Uxor enim valentis imperatoris nomine dominica: premia ex erario publico bene pugnantibus secūdum cōsuetudinē militū ministrabat. Quib⁹ etiā sarraceni pbuere solatia: q̄ eorū regina noīe mania romanoꝝ federata dixerat. Theodoricus. Cap.ij.

Porro gratianus valentiniani filius: cū dudū patre defuncto europe sceptra tenuisset: defūcto valēte sine sobole: asie quoq; libieq; regna suscepit. Moreq; pietatē quā mente pceperat operibus demonstrabat initiaq; sui regni rerū oim dño dedicauit. Scripsit itaq; legē pcipiēs vt expulsi pastores ad sua ouilia remearēt: sacreq; basilice eis redderent q̄ cōmunionē damasi seq̄bant. Is enī damasus romane vrbis eps laude dign⁹: vir mirabilis spe ornatus: dicere facereq; p apostolicis dogmatib⁹ cuncta festin⁹: post liberiū gubernacula suscepit ecclie. Direxit igit imperator cū hmōi lege etiā saborē quēdā tunc noīatissimū militie pncipē: et arriane q̄dē blasphemie pdicatores veluti q̄sdam bestias diuinis scptis iussit expelli optimis vero pastorib⁹ et sacris ouilib⁹ vniuersa restituit. Hoc ergo i vniuersis prouinciis decreuit obseruari. Socrates.

Gratianus itaq; cū iuniore valētiniano regno potit⁹: ab exilio reuocatis oib⁹ lege fēcit vt vnaqueq; religio decēter sacra celebraret solos vo ab ecclesijs phibuit eunomianos: fotinianos: et manicheos. Theodoricus. Cap.iij. A

Tunc igit in anthiochia q̄ preside orienti contētio huiusmodi cā pcenit. Pro apostolicis dogmatibus laborantes sicut iā dictum est erant diuisi: et alij post calumnias irrogatas eustachio: arrianā abominati vesaniā: apd semetipsos sacra celebrātes paulinū habebāt antistitē. Alij vero post ordinationem euzoij cū melecio cōuenientē ei doctrina fruebant. Ad hec aūt appolinaris laodicen⁹ alterius partis sibimet presulatū assumpsit. Qui dū pietatis induceret vultū et aprica se fingeret dogmata cōseruare post paululū manifestus hostis apparuit. De diuina nanq; natura adulterinis ratiōib⁹ vtebat gradus quosdam generans dignitatum: et sacramētū dispēsationis inperfectū explanare presumēs: aiamq; rōnabilē que corpus regit: priuatā salute cōfirmās: si enī aiam non assumpsit fm illius rōnem deus verbū neq; medicinā pbuit neq; honorē dedit: sed corpus dñe terrenū ab inuisibilib⁹ virtutibus adoratur. Anima vero fm diuinā imaginē facta i inferiora puāsit cōtumeliis induta peccati q̄ plurima sup hec vesanus asseruit. Alij etenī pariter cōfitebant et ipē ex sctā virgine assumptā carnē. Aliqi vero eā cū deo celitus descēdisse. Aliqi eū ipsū factum carnem sumpsisse nihil ex nobis aliasq; plurimas et ianes fabulas sacris pmissionib⁹ copulabat/quas in psenti dicere superfluū iudicaui. Talia siquidē ille dicēs: non solum suos peste complexuit: sed etiā quosdā nostrorū fecit hmōi lepra participari. Post pauca vero tempus cum suum viderent opprobrium et ecclesie claritatē pene cūcti reuersi sunt: et communionē ecclesiasticam percipere meruerunt non tamen priorem deposuere languorē sed magis plurimos constantiū latēter sauciauerūt. Ex hac ergo radice in ecclesijs germinauit radix vna carnis deitatisq; natura: et vt diuinitati vnigeniti passio copuletur: et alia quecūq; populis et sacerdotibus certamina genuerunt: sed hec quidem postea facta sunt Tunc igitur veniente sabore magistro militie et ostendente principis legē paulinus quidem fatebat se damasi esse participē. Promittebat etiā apollinaris hoc ipo lāguore celato. Sacratissim⁹ vero melecius sub quiete degens: illorum

certamina deuitabat. Porro flauian⁹ sapientissimus tūc in ordine presbyteri cōstitutus: primo quidē veniēte magistro militum ita ad paulinū locutus est. Si cōionem damasi o amice sectaris: ostende nobis dogmatū tuorum aperte cōsortium. Ille namq; dum vnam trinitatis substantiam confiteretur tres subsistentias predicabat in aperto. Uerumtamē e diuerso subsistētias perimis trinitatis ostende itaq; dogmatum concordiam et suscipe secundum leges ecclesias. Cum ergo illum his sermonibus obiurgasset conuersus apollinari dixit. Ammiror te amice sic impudenter veritati resistere: cum aperte noueris quoniam laudabilis damasus perfecte naturam nostram a deo verbo dicit assumptam: tu vero cōtraria fatearis. Mentē nāq; nr̄am salute frandas. Si aūt loquimur te forsitan accusantes: vel nūc nouitatē a te natam denega: et damasi amplexus doctrinam lecta suscipe veneranda veritatis. His itaq; rationib⁹ sapiētissimus flauianus illorū fiduciā redarguit. Porro melecius omniū mansuetissimus: omniū tranquillissimus atq; modestius pau B lino dixit. Quoniam et mihi harum oviū curam cōmisit dn̄s: et tibi similiter aliarū suscipe hanc solicitudinem: et communica alterutris sub dogmate pietatis. Iūgamus amice greges et soluamus de presulatu contentionem cōmuniter pascentes oues curam earū cōmuniter offeramus. Si autem de sede certamē est: ego etiam hāc cōtētionē conabor expellere. In sede sacrum ponatur euangelium: et vtraq; nos parte sedeamus. Et siquidē prius ego terminū vite suscepero solus eris: antistes si vero hoc tibi prius euenerit ego rursus gregis habebo curam. Cum hec ergo melecius cum omni mansuetudine ptulisset: paulinus acquiescere non consensit. Tunc magister militie iudex vtrorūq; verborum ecclesias melecio tradidit Paulinus autē aliarū oviū permansit antistes. Uerum apolinaris presulatu nudatus ecclesie nouitatē doctrine sua aperte impudētia predicabat et ducem semetipsum ostēdit hereseos, et ipse quidē in laodicia crebro morabatur. In anthiochia vero iā prius vitalē ordinauerat vita quidē optima decoratum et apostolicis dogmatib⁹ enutritū postea tamē hoc lāguore putrefactū. Porro sacratissimus melecius diodorū illū cuius iā meminimus: qui sub tēpestate nimis asperrima ecclesie nauem sine submersione seruauerat: pastorē constituit cilicie gentis eiq; curā cōmisit. Apamie vero pontificalem curam ioāni dedit. Qui licet genere ac nobilitate fulgebat tn̄ progenitores proprijs virtutibus adornabat. Hunc ergo et sermo decorabat et vita. Is itaq; tpe tēpestatis/cū fideliū suorū numerū gubernauit: cooperatorē hn̄s laudabilē stephanū quē sacratissim⁹ melecius ad alia certamina destinauit. Naz dū agnouisset germaniciū eudoxū peste corruptū: hunc ibi tanq̄ sapientissimus medicū destinauit. Erat eni el grecorū doctrina plenus: et diuinis dogmatibus fascinatus. Quāobrē spe sua frandatus nō est. Usus nāq; dono spiritalis doctrine: lupos mutauit i oues. Porro magn⁹ eusebius de exilio remeans: acaciū summe claritatis virū: in boccia ordinauit epm: in hierapolim theodotū cui⁹ mira cōuersatio hactenus C decantatur. Eusebiū in chalcidic: in cyro nostra isidorū. Aiunt eni quia etiā eulogiū qui pro apostolicis dogmatibus fuerat decertatus/ et i ātino cū pthogene missus exilio edissa ordinasset epm. Barsis enim sacratissimus: iā de presenti luce migauerat. sanctus ergo eusebius vltimū epm marin i ciuitate dolichia fecit. Hec eni parua ciuitas vesaniā tūc obtinuerat arrianā. Ubi dum accessisset eusebius vt marin virum plurimis virtutib⁹ decoratū in sede collocaret episcopali: quedā mulier arriana peste cōpleta tegulaz de tecto dimisit qua ei⁹ caput valde cōtriuit Is q; post paululum ad vitaz meliorem de hac luce migrauit. Qui moriēs p̄sentes iureiurādo cōstrinxit/vt ab ea q̄ hoc fecisset nullo mō penas exigerēt: imitatus dn̄m suū q̄ de crucifigentib⁹ ait. Pater dimitte eis. Nō eni sciūt qd faciunt. Similr et seruū stephanū q̄ post multos lapidū iactus clamabat: dn̄e ne eis statuas hoc peccatū. Hoc ergo mō magnus

eusebius est defunctus. Et q̃ thracie bar
baros euitauit impiorũ hereticorũ ma
nus declinare nõ potuit: sed martyrij co
ronã illoꝝ ferocitate suscepit. Hec ergo
gesta sunt post reuersionẽ episcoporuꝫ.

¶ Capitulum quartum.

Porro gratianus tra
chiam barbaros vastare co=
gnoscẽs italia derelicta phe=
nicam venit. Ea tempestate
theodosius tam propter parentum nobi
litatem q̃ȝ pro fortitudine propria nomi
natissimus habebatur: ⁊ ob hanc cau=
sam inuidia similium iudicum fatiga=
tus in hispania morabat̃ vbi ⁊ ortus fue
rat ⁊ nutrit⁹. Cũqȝ imperator quid face
ret hesitaret: quippe cum barbari eleua
ti victoria inexpugnabiles esse viderẽt
ducatu theodosij pugnã credidit termi
nari. Repente siquidem cum ab hispa=
nijs euocans: ⁊ magistrum militum esse
denũtians cũ expeditu ad barbaros de
stinauit. At ille fide munit⁹ cõfidẽter ad
trachas est ꝓfectus. Quo dum venisset
vidissetqȝ barbaros: exercitũ ordinauit
ad pugnam. Cõgressione facta impetũ
barbari non ferẽtes suas acies reliquer=
rũt. Et illi siquidem fugiebant hi ꝟo for
titer sequebãtur. Ingensqȝ cedes tũc
facta est barbarorũ. Plurimis igitur in
terẽptis paucisqȝ latenter trãseuntibus
histrũ moꝝ dux optim⁹ exercitu dispo=
ꝑ vicinas vrbes ipse velociter remeauit
ad principẽ ita vt ipse triũphorum suoꝝ
nũtius extitisset. Qđ tamẽ nec ipsi impe
ratori dũ miraret̃ factũ credibile videba
tur. Inuidi siquidẽ etiam fugisse euꝫ di
cebãt ⁊ exercitũ perdidisse. At ille dero=
gatus sibi petijt dirigi q̃ viderẽt hostiũ
multitudinẽ peremptoꝝ. His ꝟbis im=
perator flexus: direxit q̃ res actas inspi
cerẽt eiqȝ renũtiarẽt. Porro dux optim⁹
inter hec diuinã visionẽ vidit: ⁊ ab ipso
somniũ aperte sibi ministratũ. Cõspexit
enim in somnis q̃ sctũs meleci⁹ anthioche
ne ciuitatis antistes: clamydẽ sibi vesti=
ret imperialem: ⁊ corona caput ornaret.
Hec cũ nocte vidisset cuidaꝫ mane retu
lit clericoꝝ. At ille clarũ esse somniũ di
xit ⁊ nihil enigmaticum nihil dubiũ cõ
tinere. Cumqȝ pauci omnino transissent
dies q̃ pro victorie inspectione missi fue
rãt reuenerũt: perẽptaqȝ hostium multa
milia narrauerunt. Quamobrẽ letatus
princeps theodosium fecit imperatorẽ.
¶ Socrates. ¶ Consulatu ausonij et
olibrij sextadecima die ianuarij mẽsis.
¶ Theodoricus ¶ Traditaqȝ ei sce=
ptrorum parte valentis ipse rursus ad
italiã redijt ⁊ illũ ad regna collata trã
misit. Moꝝ igitur vt imperium sumpsit
pre oib⁹ de cõcordia ecclesie cogitauit: ⁊
vniuscuiusqȝ presulatus episcopoꝝ con
stantinopolim conuenire precepit. Hec
sola erat arriano plena ꝯtagio. Nã occi
dens liber ĥmōi lan B guore permã=
sit. Constãtius enim senior filius cõstan
tini maioris: ⁊ constans iunior paternã
fidẽ integrã seruauerũt. Rursus etiã va
lẽtinianus imperator hesperie: inuiola
tã custodiuit fidei pietatẽ. Orientis au=
tẽ tractus: multipharian ĥuiusmodi la
be completus est: arrius enim alexãdri
ne ꝑsbyter ciuitatis hãc ibi genuit blas
phemiã. Post queꝫ eusebius patrofilus
⁊ ecius palestine: ⁊ paulinus atqȝ grego
rius fenicis theodolus. Post quos etiã
athanasius ⁊ anecissus cilices ⁊ alij plu
rimi male iactata semina nutriuerunt.
His igitur nequissimis cultoribus fuit
cooperator constantius atqȝ valẽs. Pro
hac ergo solũmõ cã theodosius suo sub
iacẽtes imperio constãtinopolim cõgre
gari precepit episcopos. ¶ Socrates.

¶ Capitulum.v.

Interea macedo=
niani post legationẽ ad li
beriũ destinatã aliquanto
tpe sine discretione cõica=
bãt ibi ⁊ q̃ ab initio difini
tionẽ fidei nicene susceperant. Cũqȝ lex
principis gr̃a iu licẽtiã religiõib⁹ sicuti
vellẽt cõicare ꝓbuisset denuo sunt diui=
si. Cõgregatiqȝ in anthiochia statuerũt
vocẽ cõsubstãtialitatis amouẽdã ⁊ ve
nerãtib⁹ nicenã fidẽ nõ esse cõmunican=
dum. Sed plurimi vidẽtes eoꝝ varieta
tem recesserunt ab eis et consubstãtiali
tatis sectatoribus sunt vniti.

¶ Sozomenus. ¶ Capitulũ.vi.

Unc theodosius bello barbaros superasset et illi romanos amicos habere deprecarentur causa federis acceptis obsidibus thessalonicam venit. Ubi dum in egritudinem incurrisset: ab acolio eius ciuitatis episcopo baptisatus est licet a progenitoribus christianum dogma et fidem niceni concilij sequeretur.

¶ Socrates. ¶ Tunc igitur baptisari cupiens propter infirmitatem thessalonicensium requisiuit episcopum cuius fidei esset. Quo respondente quod arriana pestis in illyricum non valuisset accedere: sed inuiolatam ab initio fidem niceni concilij seruarent ille libenter eius verba suscipiens baptisatus atque egritudine liberatus est.

¶ Sozomenus. ¶ Capitulum. vij.

Ogitans igitur imperator quod melius esset pronuntiare subiectis cuius esset fidei: ne videretur vim facere si quemque subito inuitum ad cultum religionis impelleret: legem a thessalonica populo constantinopolitano proposuit. Hoc enim visum est ut veluti de quadam ciuitatis arce omnibus subiectis alijsque ciuitatibus inde cante scriptura fieret manifesta. Cuius legis verba sunt hec. Imperator gratianus: valentinianus: et theodosius augusti: ad populum urbis constantinopolitane. Cunctos populos quos clementie nostre regit temperamentum in tali volumus religione versari: quam diuinum petrum apostolum tradidisse romanis: religio usque nunc ab ipso insinuata declarat. Quamque pontificem damasum sequi claret et petrum alexandrie episcopum virum apostolice sanctitatis: hoc est ut secundum apostolicam disciplinam euangelicamque doctrinam patris et filij et spiritus sancti unam deitatem: sub pari maiestate et sub pia trinitate credamus. Hanc legem sequentes christianorum catholicorum nomen iubemus amplecti. Reliquos vero dementes vesanosque iudicantes: heretici dogmatis insaniam sustinere diuina primum vindicta post etiam motus nostri quam ex celesti arbitrio sumpserimus vitione plectendos. Data. iij. cal. martias thessalonice gratiano. v. valentiniano et theodosio augustis consulibus. Hec sanciens post paululum constantinopolim venit.

¶ Capitulum. viij.

Unc igitur gregorius nazanzenus communi decreto multorum episcoporum in constantinopolim transmutatus intra ciuitatem in paruo oratorio sacra celebrabat. Cui loco postea principes basilicam maximam copulantes eam vocauerunt anastasiam. ¶ Capitulum. ix.

Ue vero non solum pulchritudine et magnitudine verum aptissima apparitione dei noscitur illustrari. Illic enim diuina virtus in somnis et apte plurimis et frequenter multisque languentibus et iterum in rerum periculis constitutis subuenisse dignoscitur: ita ut crederetur ab aliquibus sanctam mariam christi matrem virginem hanc esse. Cum tali namque habitu multis ostenditur quam basilicam ideo anastasiam vocant sicuti reor eo quod dogma niceni concilij in constantinopolim quasi iam mortuum eo loco expositionibus gregorij resurrexerit. Ego tamen audiui quosdam verilo quos retulisse dum populus illic congregaretur ad missas: mulier pregnans de superiore porticu cadens defuncta est. Tunc communi oratione facta super eam reuixit et cum partu saluata est. Quamobrem nimis inopinabile anastasie nomen id est resurrectionis accepit. ¶ Socrates. ¶ Capitu. x.

Regorius itaque vir eloquentissimus ac venerandus cognoscens aliquos murmurare eo quod esset ex alia ciuitate adueniente principe constantinopolim habitare declinabat. Imperator tamen dum in tali statu inuenisset ecclesias: cogitabat quemadmodum pacificaret omnes et cunctas augeret ecclesias. Mandauit ergo repente dimofilo qui tunc arriane religioni presidebat: si vis inquit credere secundum niceni dogma concilij: uniatur populus et suscipiat pacem. Cumque ille propositionem huiusmodi refugisset: tunc imperator. Si pacem inquit concordiamque

declinas: fugere te etiam a sacris basilicis ego te precipio. Hec audiens demofilus & cogitās qȝ graue esset potioribꝰ resultare: cōuocans in ecclesiā plebē & surgens in medio cunctoꝝ hec per se subiectis verba locutus est. Fratres. Scriptū est in euāgelio. Si persecuti vos fuerint ex ista ciuitate fugite in aliā. Quia igit imperator ecclesijs opꝰ habet: scitote cra stina nos collectā foris vrbem celebraturos. Hec cū dixisset: egressus est. Non tñ sic intelligens euāgelijꝫ ba quēadmodū dicta sunt. Illic eīm pcipitur vt fugiētes habitationē mūdanā hierusalē requirāt supernā. Egressus ergo ciuitatē aū portas cōciliabula celebrabat. Cū q̄ simul exijt lucinas alexādria pulsus: qȝ tūc cōstātinopolim morabaṫ. Sic itaqȝ theodosij concordiā nō ferētes post.xl. annos ecclesias quas vi tenuerunt reliquerūt. Egressi de ciuitate quinto cōsulatu gratiani & theodosij primo mēse nouēbris. quo facto nicene fidei sectatores ecclesias receperunt.

¶ Sozomenus. Capitulum.xi.

Igitur cuȝ eunomiꝰ valētis tēporibus a suis clericis recessisset: apud semetipsum in bithinia morabaṫ. vir callidus & dicēdi peritꝰ multusqȝ populus concurrebat ad eū: alijqȝ experiri volētes: alij audire q̄ diceret. Hoꝝ fama peruenit ad pncipē cū quo ipse quoqȝ voluit habere sermonē. Sȝ augusta placella pcibꝰ eū retinuit. Erat eīm fidelissima: niceni dogmatis iura sub integritate seruabat. Timuitqȝ ne vt assolet eloquio viri callidi captus imperator facile in sectam eius incurreret.

¶ Theodoricus. Cap.xij.

Interea cū epi centum quinquaginta fuissent cōstātinopolim cōgregati pcepit impator vt nullꝰ pderet qs esset maximꝰ ille meleciꝰ. Volebat eīm ex memoria sui somnij virū illū sibimet indicari. Cū ergo oīs illa multitudo pōtificū regiā introisset domū/relictis oibꝰ ad magnū concurrit meleciū: & veluti quidē filiꝰ patris amator post multū tpis paterna visione potitus amplexabaṫ eū & simul osculabatur oculos labia pectus & caput dexterāqȝ q̄ eū in somnio coronauerat insinuauitqȝ illi quā viderat visionē. Cūqȝ etiā ceteros cōgrue salutasset rogauit tanq̄ patres vt de rebꝰ presentibus cogitarent.

¶ Socrates. ¶ Et vt in vrbe cōstantinopolitana ordinareṫ epūs. Et cū speraret posse macedonianos vniri: etiam eorum conuocauit epos. Cōuenerūt ergo de cōsubstantialitatis fide/thimotheus alexādrinus/cirillus hierosolymitanꝰ: post penitentiam in cōsubstantialitatis dogma cōsentiens: meleciꝰ anthiochie/ & acolius thessalonice/alijqȝ plurimi ita vt cētum quinquaginta numerus impleretur. Macedonianoꝝ vero preerat eleusius cizici: & lampsaci marcianus: erātqȝ simul.xxxvi. quorum plurimi esse videbātur de ciuitatibus hellesponti. Cōuenerunt itaqȝ consulatu eucharij et euagrij mēse maio. Igitur imperator & epi partis eius laborabant vt eleusius eiusqȝ sequaces vnirentur ecclesie: cōmemorātes eis legationē quā miserant ad liberium tūc romane vrbis epm per eustachiū. Et quia dudū sponte eis cōmunicassent: nec esset sine pudore vt subito bene priꝰ placita pmutarēt. At illi eiꝰ monita aptaqȝ conuicia paruipēdentes: elegerunt sequi potius arrianam pestem q̄ consubstantialem dicere trinitatem. Hec fatentes, de constātinopoli sunt egressi: & scribebant alterutris ne quis eoruȝ in niceni concilij dogmate consentiret.

¶ Capitulum.xiij.

Gregorius itaqȝ q̄ tunc constantinopolitanā regebat ecclesiā: ad nazanzenum remeare tendebat. Pro quo cū epatꝰ constātinopolitane vacaret ecclesie/thimotheꝰ alexandrinus petri successor: maximum quendam cinicū ordinauit epm: cum nuper totondisset eum. Is eniȝ erat etiam apollinaris vesanie fascinatus. Sed nō pertulerūt hoc malū viri sanctissimi cōstantinopolim cōgregati. Et dū egyptij

marime se p cius ordinatione separassent sacra officia gregorio celebrabāt. Et ille grauiter ferēs: rursus factā diuisionē exorabat vniuersos vt laude dignū virū quererēt quē pōtificē ordinarēt. Tūc illi cius verbis acquiescētes: nectariū genis nobilitate decoratū cōstituerūt cōstātinopolitane ciuitatis epm. Maximū vero appolinaris cōtagio laborātē nudatū pōtificali dignitate piecerūt. Tūc etiā regulā ptulerūt vt cōstātinopolitanus eps haberet honoris priuilegia post pontificem romanū: eo q sit noua roma. Firmauerūtqꝫ rursus nicenā fidē et patriarchas cōstituerunt distribuentes puincias et ebi vniuscuiusqꝫ diocesis ad ecclias nō irēt extrancas. Hoc em primitus pter psecutionis tps indifferēter agebat. Distribuerūt itaqꝫ nectario qdē maximā ciuitatē et thraciā. Pōticā vero diocis helladio q post basiliū fuit cesareā capadocie gregorio niceno/basilijqꝫ germano troilo qꝫ meletine armenie iuspatriarche dederūt. Asianā vero diocesim amfilocius est sortitus. Optimus autē anthiochie psidie egyptū quoqꝫ thimotheo alexādrino distribuerūt. Porro ecclīarū oriētaliū gubernationē cius ꝑsulibus cōmiserūt palagio laodiceno et diodoro tharsi. Anthiochene ecclie puilegia reseruātes: q tūc meletio pñti dederūt: Definierūt pariter vt si qd in puincia qualibet emergeret: puincie cōcilio finiret. In his oibus suū pbuit etiā imperator assensum. ¶ Theodoricus. ¶ Paruo quidē tpe trāseūte sctūs quidē meletius est defunctus et ab oibus sapiētibus cū preconiis maximis est sepultus. ¶ Theodoricus. ¶ Estate vero sequente rursus ptes epi ad cōstātinopolim pro causis ecclasticis sunt reuersi vbi oriētaliū epoꝝ synodicā susceperūt eplaz incitātē eos ad romā vt illic maximū celebrarēt cōciliū. Sꝫ illi qdē pfectionē qsi nihil habiturā lucri refugerūt: verū literas direxerūt damaso ceterisqꝫ psulibus qs p clariori notitia subdere necessarium iudicaui. ¶ Capitulum. xiiij.

Dominis honorabilibus atqꝫ venerandis fratribus et cōministris damaso ambrosio britonio valeriano acolio basilio: et reliquis sanctis epis in maxima roma collectis: sancta synodus orthodoxoꝝ epoꝝ congregatorum maxima ciuitate cōstātinopolim in dño. S. Uelut nūc ignorāti vestre reuerētie isinuare atqꝫ narrare mltitudinē passionū ab arriana potētia nobis sepius illatarū forsitā supuacuū est. Nō em ita negligētē vestrā credimus sanctitatē vt adhuc cecatis discere quos certū est cōdolere. Sed neqꝫ nos cōstrixere tēpestates vt pisiu paruitate latere potuissent. Neqꝫ tēs persecutionis est nouus sed adhuc memoriā seruat antiquā: nō solū in his q passi sunt sed etiā in eis q participes sunt illoꝝ: quoꝝ proprias indicāt passiones. Hesterno em vt ita dicamus aut hodie exiliorū vinculis resoluti post inumeras tribulatiōes ad ecclesias pprias sunt reuersi. Alioꝝ vero in exilio defunctoꝝ funera reuocata sūt. Quidā vero etiam ab exilio remeātes et feruenti heretici coꝝ furore detēti amariora qꝫ in exilio in pprijs sunt ppessi: lapidibus ab eis obruti: sicut btūs stephanus. Alij diuersis macerati sūt suppliciis: adhuc stygmata christi et vulnera i suo corpore circūferre noscūtur. Pecuniarū vero dispēdia honoris ademptiones singulorūqꝫ cōfiscationes/et machinamina/iniurias atqꝫ vincula qs numerare valebit ad singula? Oēs em tribulationes vere sup nos multiplicate sūt vltra numerū. Iuste quidē qm valde peccauimus. Aut certe clemēs dñs passionū multitudine nos voluit exercere. Propt hec itaqꝫ gratias deo referimus: qz et p tātas tribulationes seruos corripit suos et scdm multitudinē miserationū suarū deduxit nos rursus ad refrigeriū. Nobis itaqꝫ tēs et labor maximus necessarius fuit quatinus emēdatio pueniret ecclesiaꝝ vt tanqꝫ p longa egritudine diligētia paulatim adhibita pu[r]issimā pietatis redderet sanitatem. Hoc etem putabimur nō persecutiōibus acerrimis liberati et ecclesias longo tpe ab hereticis detētas denuo reparare: verūtamen graues adhuc nobis sunt lupi qui postqꝫ de caulis expulsi sunt ex ipsis pascuis oues abripiūt: collectas facere contendentes: populos commouentes et

in nullo segnes ad ecclesie lesionē. Erat itaq̃ sicut diximus necessariū huic ope ri tp̄s. Qui tñ fraternā circa eos charitatē ministrātes synodū in romana vrbe dei volūtate fecistis ⁊ nos illic tanq̃ mēbra ꝓpria: literis deo amabilis principis euocastis vt tūc ad tribulationes soli sumus addicti tūc sub imperatoꝝ pia concordia nō sine nobis regnaretis: sed etiā nos vobiscum secūdū apostolicā vocem cōregnaremꝰ. Oratio quidē nostra fuit si esset possibile vt oēs nostras simul relinquentes ecclesias desiderio vtili iūgeremur. Quis eñ nobis dabit pennas sicut colūbe vt volemꝰ: ⁊ apud vos requiescamus: sed qm̄ hoc omnino nudabat ecclesias: reqũe nuper inchoāte res q̄ minus erat plurimis impossibilis: q: cōcurramus in vrbē cōstantinopolitanā: causa literarū ad nos directarū ⁊ vestra charitate post aquilepēse cōciliū a deo amabilem imperatorem theodosium ꝓpter hanc solummodo causam vsq̃ ad cōstantinopolim p̄parati: ⁊ de hac tantūmodo synodo ferētes cōsensum epoꝝ q̄ per prouincias permansere. Maioris vero profectionis neq̃ imperauimus opus neq̃ presaudiuimꝰ olno antequā cōstātinopolim veniremus super hec antē induciarum angusto tēpore faciēte neq̃ preparare nos valentes ad lōgam profectionē neq̃ vniuersos cōmunicatores nostros in ꝓuincijs positos cōmonere: ⁊ eorū cōsensum sumere ꝑualuimꝰ. Qm̄ igit̃ hec ⁊ alia multa plurimorū aduentū prohibere videbātur / quod erat secundū ad effectum rerū ⁊ vestre circa nos charitatis ostensionē hoc egimꝰ. Reuerendissimos atq̃ charissimos fratres ⁊ comministros episcopos cyriacū / eusebiū / ⁊ pristianū: vsq̃ ad nos laborare alacriter exorātes per quos ⁊ nostram voluntatem pacificam ⁊ intentionē habētem vnitatis ostēdimus zelumq̃ nostrum quem pro saluberrima fide gerimus indicamus. Nos etenim persecutiones siue tribulatiōes siue minas imperiales siue crudelitates iudicū: siue quaslibet alias tentationes hereticorum libēter sustinuimꝰ pro euāgelica fide que in nicea bithinie a trecētis decē ⁊ octo patribꝰ roborata digno scitur. Hanc enim ⁊ vobis ⁊ nobis ⁊ oībus q̄ nō subuertūt verbū vere fidei complacere cōfidimꝰ quā scimus antiquissimā existere: ⁊ sequacē baptismatis docētemq̃ nos credere. In nōie patris et filij ⁊ spūs sancti. Diuinitatē q̄ppe ⁊ virtutē atq̃ substātiā vnā patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti credimꝰ: ⁊ equalē honorē ac dignitatē ⁊ imperiū coeternū in tribꝰ perfectissimis substātijs seu tribꝰ ꝑfectis ꝑsonis vt neq̃ sabellij lāguor habeat locū cōfusione subsistētiarū aut perēptione ꝓprietatū: neq̃ eunomianoꝝ arrianoꝝ ⁊ pneumathomacoꝝ. i. spiritui resistentiū blasphemia ꝑualeat substātiā vel scdꝫ illos aut natura aut diuinitate diuisa ⁊ increate consubstātiali ⁊ coeterne trinitati postrema q̄dā vel creata vel alterꝰ sube natura dei. Inhumanatiōis ꝟo xp̄i sermonē sine aliqua violatione seruamꝰ neq̃ sine aīa neq̃ sine mēte aut imperfectam carnis dispēsationē suscipiētes: sed totū sciētes ꝑfectū quidē ante secula existere dñi ꝟbū ꝑfectū vero holem in nouissimo dierū ꝓpter nostrā salutē factū. Igit̃ q̄ de fide a nobis aperte ꝑdicant̃: velut in summa hec esse noscunt̃. De q̄bꝰ amplius instrui poteritis si ⁊ thomū i anthiochia factū a synodo ibi ꝯstituta dignemini legere. Et qđ anno in ꝯstātinopoli ab vniuersali synodo cognoscitur esse ꝓlatū in quibꝰ latiꝰ fidē ꝓfessi sumꝰ: ⁊ ꝯtra nouitates heresum nuper exortas anathemata ex scripto ꝓtulimꝰ. De dispēsatiōibꝰ autē particularibꝰ eccl̃iarū antiq̄ sicuti nostis sanctio tenuit ⁊ diffinitio scōꝝ patrū in nicea cōuenientiū scdm vnāquāq̃ ꝓuinciā. Et si pōtifices voluerint vt cū ⁊ vicini ꝓpter vtilitatē celebrēt ordinationes q̄bꝰ rebꝰ ꝯñr ⁊ ceteras ecclesias apd̄ nos edificari cognoscite ⁊ in signū ecclesiarū hec approbasse sacerdotes. Porro cōstātinopolitane vrbis nouella vt ita dicamus ecclesiā: velut ex ore leonis hereticis subfossaꝫ blasphemijs: abstraximꝰ ⁊ per misericordias dei reuerēdissimum ⁊ deo amabilē nectarium ep̄m ordinauimus corā vniuersali concilio cū cōmuni cōcordia: sub aspectu etiam deo amabilis imperatoris theodosij: vniuersiq̃ cleri: cunctis decernente pariter ciuitate,

In seniore autem et vera apostolica ec=
clesia anthiochie syrie in qua pri⁹ vene=
rabile xp̄ianorū appellatū est nomē re=
uerendissimū ⁊ deo amabilē ep̄m flaua
num de vniuersa ꝓuincia ⁊ orientali dio
ceti concurrētes regulariter ordinarunt
oī ecclesia pariter decernēte: ⁊ quasi sub
vna voce hūc honorātes virū. Quā ordina
tionē tanq̄ legalē suscepit comune cōci
lium. In matre vero cūctarū ecclesiarū
hierosolymis cōstituta: reuerendissimū
⁊ deo amabilē cirillum ep̄m esse signifi=
camus qui regulariter olim ꝓuincialī=
bus ordinat⁹ plurima ꝓpter arrianos
diuersis tēporib⁹ certamina passus est.
His igit̄ tam legaliter ⁊ canonice apud
nos gestis: etiā vestrā reuerentiā cōgau
dere deposcim⁹: spūali intercedēte dile=
ctione ⁊ timore dn̄ico per que humana
ratione offensio ⁊ ecclesiarum edificatio
ꝑponitur vniuersis. Sic etenim verbo fi
dei cōcordāte: xp̄iana i nobis charitate
firmata: cessamin⁹ dicere qđ rep̄hēdebat
ap̄ls. Ego qdē sum pauli: ego ꝟo apollo:
ego aūt cephe: dū oēs vez appareamus
xp̄i q̄ i nobis diuisus nō est. Et sine schis
mate corp⁹ eccl̄ie deo adiuuāte seruem⁹
cū fiducia añ dn̄i tribunal astabim⁹ hec
cōtra arrij ⁊ ecij eunomijq̧ vesaniā nec=
non cōtra sabellij/fotini/marcelli/pau=
li samosatani ⁊ macedonij cōscripserūt.
Similiter autē ⁊ apollinaris nouitatē
palam abdicauerūt dicētes: inhumana=
tiones vero dn̄i sine violatiōes seruam⁹:
neq̧ sine aīa neq̧ sine mēte/aut imperfe
ctā carnis dispensationem suscipiētes.
Porro damasus omni laude dignissim⁹
agnoscēs hāc heresim exortā fuisse nō so
lum apollinarē sed etiā thimotheū disci
pulū illi⁹ abdicauit. Et hoc orientē guber
nātibus ep̄is literis proprijs indicauit
quas curauimus subter annectere.

Capitulum. xv.

Uoniam apostoli=
ce sedi reuerētiam debitam
charitas vestra distribuit vo
bis plurimam charissimi fi=
lij pretisitis. Nā lz eccl̄ie in
qua sctūs ap̄ls residēs docuit quēadmo=
dū nos gubernacula q̄ suscipim⁹ teneā=
mus: tñ profitemur nos honore minores
esse: ⁊ propterea omnimodo festinamus:
vt ad gloriā eius beatitudinis perueni=
re possimus. Scitote igitur q: dudū thi
motheū ꝓphanū ineruditū: apollinaris
heretici discipulū: cū impio ei⁹ dogmate
cōdēnauim⁹: nec vltra cōcedim⁹ ei⁹ reli=
quias qualibet ratione de cetero preua
lere. Si aūt adhuc ille serpēs antiqu⁹ se
mel ⁊ secūdo percussus ad penā propriā
reuiuiscit: quiq̧ extrane⁹ ab ecclesia est
mortiferisq̧ venenis suis quosdam fide
lium tentare nō cessat hāc tanq̄ pestife=
ram declinate corruptionē: quaten⁹ vos
memores ap̄lice fidei q̄ precipue in vrbe
nicena a patrib⁹ ex scripto ꝓlata est fir=
mo gradu stabiles i fide ⁊ immutabiles
ꝑduretis ⁊ nō vaniloquia ⁊ exterminabi
les questiones ab isto audire patiamini
clericos vestros aut plebē. Iā eñ semel
formā didicimus vt qui semetipsum co=
gnouerit christianū illud seruet qđ apo
stolicis nouerit esse cōtraditū: dicente san
cto paulo. Si quis vobis annūtiauerit
ꝑter qđ accepistis anathema sit. Christ⁹
eñ fili⁹ dei dn̄s noster humano generi ꝑ
propriā passionē salutē plenissimā cōdo
nauit. vt totū hoiez delictis obnoxiū pec
catis oibus liberaret. Hūc siquis in dei=
tate siue in humanitate minus aliqđ di
xerit habuisse plen⁹ spiritu diaboli gehē
ne semetipsum filiū demonstrauit. Cur
itaq̧ rursus a me queritis dānationem
thimothei: q̄ ⁊ hic iudicio apostolice se=
dis presente quoq̧ petro alexandrine ci=
uitatis episcopo cum apollinari suo do
ctore dānat⁹ est ⁊ in die iudicij tormenta
debita ⁊ supplicia sustinebit: Si vero q̄
busdā leuioribus ille suadet veluti quā
dam spem habens qui verā spem in chri
sti cōfessione mutauit sciāt se cū isto simi
liter perituros cū quo ecclesiastice regu
le resultabāt. De⁹ vos incolumes custo=
diat filij charissimi.

Capitulum. xvi.

Ed etiam alia que
dam in eminentissima roma
colligētes cōtra diuersas he
reses conscripserunt: q̄ huic
operi necessario subdere iudicaui.

j Quoniam post nicenum concilium talis error exortus est: vt quidam dicere prophano ore presumant per filium sanctum spiritum suisse factū anathematizamus eos qui non cum omni predicant libertate cum patre & filio sanctū spiritum vnius eiusdemq̧ substātie atq̧ potestatis existere.

ij Similiter autem anathematizamus & eos, qui errorem sabellij sunt secuti/eundem dicentes patrem esse quem filium.

iij Anathematizamus arriū/ & eunomiū qui simili impietate licet ꝟbis discrepēt filiū tñ & spm̄sanctū creaturā esse confirmant.

iiij Anathematizamus macedonianos q̄ ex arriana radice deriuati nō impietatē sed vocabulum mutauerunt.

v Anathematizam⁹ fotinū q̄ hebionis hrs̄im renouās dn̄m nr̄m iesum xp̄m solum ex maria confitetur.

vj Anathematizamus etiā eos qui duos filios esse ꝑhtentur: vnum ante secula: & aliū post carnis assumptionē ex virgine.

vij Anathematizam⁹ & hosq̄ ꝑ rōnali oia ꝯfirmāt: q: dei ꝟbū in humanā carnē ꝯuersum est: ip̄e n̄aq̧ fili⁹ ꝟbū dei nō ꝑ rōnali alo & intelligibili in suo corpe fact⁹ est sz nostrā hoc est rōnalē & intelligibilē alam sine pctō assumpsit: atq̧ saluauit.

viij Anathematizam⁹ & eos q̄ dicūt ꝟbū dei ꝑductione & corruptiōe a p̄re separatū/ & sine subsistētia eū aut terminādū esse blasphemāt. eos aūt q̄ ab ecclesijs ad alias ecclesias migrauerūt tādiu a nr̄a cōione alienos habeam⁹ donec ad eas redeāt ciuitates in q̄bus primitus ordinati sunt.

ix Si quis autem alio de loco ad locum migrantem viuentis ordinatus est tandiu vacet sacerdotij dignitate qui propriam deseruit ciuitatem donec successor ei⁹ requiescat in domino.

x Si q̄s nō dixerit semꝑ p̄rem & filiū & spm̄sctm̄ esse: anathema sit.

xj Si quis non dixerit filiū natū ex patre hoc est ex ei⁹ diuina substātia anathema sit.

xij Si quis nō dixerit verū deū filiū dei: sicut verū patrē ei⁹: & oia posse & oia nosse/ & p̄ri equalem esse anathema sit.

xiij Si q̄s dixerit q: in carne degēs fili⁹ dei cū esset i terra i celis & cū patre nō fuit anathema sit.

xiiij Si q̄s dixerit q: in passione crucis dolorē passus est fili⁹ dei de⁹ & nō caro cū ala q̄ induta ē formā serui quā sibi assumpsit, sicut sancta scriptura dixit: anathema sit.

xv Si q̄s nō dixerit q: in carne quā assumpsit sedet i dextera p̄ris: in quā etiā vēturus est iudicare viuos & mortuos: anathema sit.

xvj Si quis non dixerit spiritūsanctū ex patre esse ꝟe & ꝓprie sicut & filiū ex diuina substātia & deū dei verbum anathema sit.

xvij Siquis non dixerit oia posse spiritum sanctum & omnia nosse: et vbiq̧ adesse sicut & filium & patrem anathema sit.

xviij Si q̄s dixerit spm̄sctm̄ facturam aut ꝑ filiū factū anathema sit.

xix Si q̄s nō dixerit oia ꝑ filiū et per spm̄sanctū fecisse patrē hoc est visibilia & inuisibilia anathe. sit.

xx Si q̄s non dixerit patris & filij & spūssancti vnā deitatē/ ꝑtātem/ diuinitatē/ ꝟtutē/ vnā gloriā/ dn̄ationē/ imperiū vnā voluntatē et veritatem anathema sit.

xxj Si quis tres ꝑsonas non dixerit veras patris & filij & spiritussancti equales semper viuentes oia q̧ saluantes: omnia cōtinentes visibilia & inuisibilia omnia potentes: oia iudicātes: oia viuificātes: oia creātes anathema sit:

xxij Si quis non dixerit adorandum spm̄sanctum ab vniuersa creatura sicut & filium atq̧ patrē anathema sit.

xxiij Si q̄s de patre & filio bn̄ sapuerit

de sancto aut spū nō recte credi-
derit: hereticus est: quoniam hereti
ci filio dei et de spiritusancto ma
le sapiētes: l iudeorum atq; gen-
tilium incredulitate consistere
coniunguntur.

xxiiij Si quis aūt diuisit deū patrē di
cens et deum filium et spm̄sanctū
affirmans deos dicit/ et non deum
ppter vnā deitatē ac potestatē quā esse
credimus et nomini⁹: patris et filij et spiri
tussancti deū vnū: substrahēs vero filiū
et spm̄sanctum tanq; solū opinat⁹ patrē
deū anathema sit. Nomen enim deorum et an
gelis et hoībus sanctis a deo positum est
atoz donatū. De patre vero et filio et spū-
sctō ppter vnā equalēq; diuinitatē: non
deorum nola dei nostri traditur atq; signi-
ficatur vt credamus qz in patre et filio et
spiritu sancto solūmodo baptizamur: et
nō in archāgelorum et angelorum noīb⁹ sicut
heretici: aut sicut iudei gētilesq; vesant-
iunt. Hec igitur christianorū salus est vt
credentes trinitati hoc est patri et filio et
spiritui sancto et in ea baptizati vnā dei
tatem/ et potestatem et diuinitatē: et sub-
stantiā in eum esse credimus. Hec itaq;
gratiano viuente facta sunt.

Socrates. Capitulum. xvij.

Nterea theodosi⁹ imperator corpus episcopi
pauli de ancira tunc reuoca-
re fecit quem philippus pre-
fectus propter macedoniū exilio desti-
natū in cucusso armenie fecerat suffoca-
ri. Qd̄ funus: cū honore maximo atq; ve
neratione suscipiens in ecclesia recōdi-
dit que nunc ex eius noīe noscitur appel
lari quā tunc macedoniani tenuerāt ab
arrianis diuisi et expulsi ab imperatore:
qz eius noluerunt sequi fidē. Sozome
nus. In qua basilica plurimi nescien-
tes veritatem paulū apostolū illic iace
re credunt et maxime mulieres et populi.
Hoc itaq; tpe etiā melecij reliquie ī an-
thiochiā relate et iuxta sepulchrū babi
le martyris noscunt̄ esse recondite. Ferē
enim qz per totā viā iussu principis mini-
strantibus cunctis ciuitatibus cū psal-
modia et honore debito funus eius vsq;
ad anthiochiam fuerit reuocatum.

Socrates.

Capitulum. xviij.

Nter hec theodosius iperator filiū suū ar
chadiū designauit augu-
stū consulatu merobaudis
scdo et saturnini sextadeci
ma ianuarij mēsis die. Nō lōgo post tpe
aderāt vndiq; toti⁹ religiōis epi eodē cō
sulatu iunio mēse. Capitulum. xix.

Nter hec euocās imperator nectariū tracta
bat cū eo quid fieret: vt nō
christianitas discordaret:
sed tota vniret̄ ecclia. Dicebat aūt Opor
tet examinari questionē ecclesias segre-
gantē: qz dum discordia recederet cōcor
dia ecclesias congregaret. Hoc audiēs ne-
ctarius cogitabat: et euocans ageliū tūc
nouatianorum epm tanq; in fide consor
tem/ indicauit ei votum imperatorū. At
ille cū esset reb⁹ alijs venerādus/ de dog
mate tn̄ non valebat reddere rationem:
sz lectorē suū sisinniū noīe statuit q̄ p eo
deberet pferre sermonē: virū eloquentē
et rebus expertum: summieq; scientem sa
crarū pfundissima literarum: sz phophica
dogmata. Is ergo dixit quia disputatio
nō solū schismata nō vniret: sz etiā here
ses ad contentionē potiores adduceret: et p-
pterea nectario dedit tale consiliū. Sn̄ nā
qz sciebat qz veteres patres pncipiū sub
sistentie filio dei dare vitabāt: qm̄ prece
pissent eū esse patri coeternum. Quapro
pter dedit consiliū vt disputatiuas negeret
intentiones: et testimonia et traditi de ve
terū adhiberet: itaq; principes hereticū re-
quireret imperator vtrū sermone vellet fa
cere de antiquis ecclesie doctorib⁹ q̄ ante
diuisionē floruerūt. An certe illos velut
alienos a xpianitate respueret. Et si idē
eos abnegarent/ obijceret̄ eis. Ergo eos
anathematizare psumeret. Et si hoc ppe
trare nō psumerēt a pplo expellerentur.
Quo facto apertam victoriā vanitatis.
Si vero de principibus nō offenderent̄
doctorib⁹ nrm indicē pberet veterū libros
p q̄s nr̄m dogma eorum testimonio robo
retur

retur. Inter hec cũ nectari⁹ sisinio dicente libenter audisset: festin⁹ ad palatiũ ꝑperauit. Dicitq₃ principi cõsiliũ datum. At ille cõsiderata sentẽtia causam sapiẽter instituebat. Deinde cõuocatis heresiarchis requisiuit si susciperent magistros ecclesie qui añ tẽpora diuisiõis extitissent. Illis vero nõ abnegãtibus: sed tãq₃ p̃ceptores honorãtibus rursum imperator interrogauit: si eis horũ testimonia christiani dogmatis cõplacerẽt. Hec audiẽtes ꝓsules heresiũ atq₃ disputatores eorũ: erãt eñ plurimi ad disputationis certamina ꝑparati: in rhiso vehementer hesérũt. Irruit eñ in oẽs magna discordia. alijs dicẽtibus bonũ imperatoris esse ꝓpositũ: alijs vero cogitantib⁹ q2 nõ eoꝝ expediret intẽtiõi dũ aliter de libris veterũ sentire viderenẗ: nequaq₃ inter se cõspirabãt: sed erãt diuisi: non solũ aduersus alias hereses: sed etiã inter se metipsos q̃ dudũ vni⁹ heresis esse videbanẗ. Quãobrẽ cõsors malitia: sicut lingue gygãtum veterũ est diuisa: et turris eoꝝ funditus est subuersa. Cognoscens igitur imperator eorũ confusionẽ: ⁊ q2 in disputatione solummõ ⁊ nõ in antiquis expõnib⁹ cõfidebãt alio ꝓperauit itinere eisq₃ declarauit: vt ex scripto vnaqueq₃ religio terminũ sue fidei declararet callidi viri singulaꝝ heresum subtiliter sua verba tractãtes: dogma propriũ conscripserunt. Erat etiã definitus dies quo singuli eꝑorũ ad palatiũ cõuenirẽt. Aderãt ergo nectarius ⁊ ageli⁹ cõsubstãtialitatis fidei ꝓsidẽtes: arrianorũ vero dimofilus: eunomianorũ ipse eunomi⁹: macedonianorum eleusius cizici. Igitur imperator eorũ qui conuenerant ⁊ vniuscuiusq₃ dogmatis scripta suscipiens: seorsumq₃ recedens orauit intente vt ei cooperaretur deus ad veritatis electionem. Deinde vniuscuiusq₃ dogmatis relegens scripturam: alia quidem oĩa tanq₃ diuisionẽ trinitatis introducentia culpans: repente dirupit: ⁊ solum consubstantialitatis dogma cum laude suscepit. Hec eñ occasio fuit vt nouatiani bene agentes intra ciuitatem haberẽt rursus ecclesias. Ammirat⁹ nãq₃ princeps eoꝝ cõcordiã circa fidẽ: lege p̃cepit vt ꝓprias oratoria detinerẽt ⁊ priuilegia sue ecclẽie atq₃ fidei possiderẽt. Uerũ aliarũ religionũ antistites ꝓpter discordiã suã in rep̃hensionẽ sui populi venientes estuabãt: tristitiaq₃ cõfusi discedebãt: ⁊ literis cõsolabãtur alterutros vt nõ affligerenẗ cur eos plurimi relinquentes ad fidẽ cõsubstãtialitatis accederent dicentes. Quid eñ multos vocatos paucos autẽ electos? qđ vtiq₃ nõ dicebant qñ multum populũ per potestatẽ sibimet aggregabãt. ¶ Imperator interea lege sanciuit vt heretici neq₃ ecclesias haberẽt: neq₃ de fide docerent: neq₃ episcopos aut alios ordinarent: ⁊ alios q̃dẽ e ciuitatib⁹ expelli alios sine honore esse: neq₃ frui communi ciuilitate permisit. Insup crudeles penas aduersus eos in lege cõscripsit: quas tamen executus nõ est. Studebat eñ vt per hoc cõcordes efficerẽt: non vero supplicio subiacerent.

¶ Socrates. ¶ Capitulum.xx. A

Sed neq₃ hi q̃ tuebantur fidem niceni concilij: penitus a tristitia fuerũt extranei. Nam anthiocheni eos qui in concilio presentes fuerant declinabant. Egyptij ⁊ arabes ⁊ ciprij flauianũ ab ãthiochia expellendum esse dicebãt. Palestini ꝓo ⁊ phenices atq₃ syri: ꝓ flauiano laborabant. Quarum rerũ terminũ ꝓpria loco narrabim⁹. Eo siquidem tempore quo B cõstantinopolim hec synodus agebaẗ: talia circa hespertã ꝓuenerũt. Maximus de britãnioꝝ partibus cõtra Romanoꝝ surrexit imperiũ: ⁊ laborãti gratiano cõtra alamanos intulit bellũ. In italia vero puero satis C existẽte valẽtiniano: rerũ curã ꝓbus ex cõsule atq₃ p̃fectus habebat. Iustina vero valẽtiniana mr̃ cuz esset arriana viuo q̃dẽ marito ledere nõ ꝑualuit orthodoxos. Eo mortuo et filio valde iuuẽculo: mediolanũ veniẽs ambrosio epõ erat infesta: ita vt eũ destinare iuberet exilio. ¶ Theodoricus. ¶ Cũq₃ de ecclẽia iuberet exire ambrosi⁹ ait. Ego sponte hoc non ago: ne lupis ouiũ septa contradere videar aut blesphemãtibus deum: hic si placet occide hoc loco mortẽ pronus suscipio voluntate. ¶ Sozomen⁹.

D ¶ Cūq; popul⁹ singulariter diligēs ambrosium resultaret: ⁊ trahētibus eum ad exiliū valde resisteret: poti⁹ indignata iustina vocauit beniuolum tūc questorem iubens vt velociter proponeret legē que fidem prolatā arimino cōfirmaret. Cūq; ille hoc agere declinaret: erat enim orthodox⁹ maiorib⁹ eū singulis inuitabat. Beniuolus aūt discingēs se balteū ante pedes auguste proiecit dicens: non illū honorē neq; maiorem velle se pro impietate habere mercedem. Cūq; ille hoc facere omnimodo refutasset: inuēti sunt alij qui nequitie iussionib⁹ ministrarent.

¶ Socrates. ¶ Capitulū.xxi. A

Iter hec nūtiatur q; gratianus dolo tyrāni maximi fuisset occisus. Andragacius eñ dux maximi in letitia portat⁹ vt occideret gratianū: hmōi opinionē misit in vulg⁹: quia vxor gratiani suo viro festinaret occurre rei lugduno gallie ciuitate fluuiū trāseū ti. Gratian⁹ aūt credēs cōiugē revera venire quā nup acceperat nō precauit eius insidias ⁊ veluti cec⁹ in foueā in manus hostis incurrit. Dū ergo venisset gratianus q̄si ad vxoris vehiculū ex improuiso exiliēs andragaci⁹ gratianū callid⁹ interemit. B Mortu⁹ ergo est cōsulatu merobādis: ⁊ saturnini āno impij.xv. vite.xx. ⁊ quarto. Hoc itaq; facto ad p̄sens cōtra ambrosiū ira iustini quieuit. Porro valētinian⁹ lʒ inuit⁹ tēpore necessitatis flex⁹ in maximi consensit imperio. Tunc probus metuēs maximi potestatē: ab Italia in illiricū venit: et in thessalonica macedonie morabatur. ¶ Theodoricus. ¶ Cūq; audisset C maximus q̄ cōtra ambrosiū rursus magniloquū p̄dicatorē veritatis agerent: scripsit valētiniano vt bellū qḋ agebat ꝯ ecclias solueretur: monēs vt paternā nō amitteret pietatē: ad iecitq; etiā minas belli: ⁊ nisi q̄esceret verba operib⁹ adimpleret. Quāobrē sumēs exercitum venit mediolanum vbi tunc ille degebat. Porro valentinian⁹ agnoscēs eius inuasionē fugit in illiricū: experimēto cognoscēs q̄ mala matris consilio sustineret. Porro theodosi⁹. D audiēs que a iustina fuerūt gesta ⁊ a tyrāno scripta fugiēti valentiniano rescripsit nō esse mirandum si imperatori quidem terror tyranno vero potestas accresceret dū imperator pietati rebellis extitisset. Tyrann⁹ aūt ei auxilia cōmodaret: ⁊ ꝓpterea ille quidē fugeret nudus: ille vero armarek versus nudū. ¶ Socrates. ¶ Tūc igitur theodosius imperator in maxima sollicitudine constitut⁹ contra tyrānum preparabat exercitum metuens ne quid etiā cōtra iuniorē valētinianum insidie tyrānice preualerēt. Ea tempestate etiā legatio persarum aderant pacē E petens. Quo tēpore filius quoq; honorius ei natus est: de vxore placella consulatu rithomeri et elearchi nona die septēbris mensis quo consulatu agelius quoq; nouatianoꝝ ep̄s est defunctus. Cap̄.xxij.

Equenti vero consulatu archadij augusti primo ⁊ baudonis defuncto thimoteo alexandrine ciuitatis ep̄o: theofilus suscepit presulatū. Post annū vero dimofilo arrianorū antistite moriente: arriani marinū quendam ep̄m sibimet ordinauerunt qui tamen diu non vixit: sub quo diuisa est arriana religio. Quo moriēte dorotheū ab anthiochia syrie ducētes habuerūt pontificem. ¶ Capitulum.xxiij.

Gitur imperator cōtra maximū festinās cōstātinopolim imperatorē filiū reliq̄t archadiū. Cūq; thesalonicā venisset inuenit valētiniani iudices i maxia tristitia cōstitutos: q; tyrānū velut imperatorē ex necessitatis cā susceperant. Theodosius aūt aperte q̄dē: nec refutabat nec admittebat legationē maximi. Nō tñ patiebat sub tyrāno positum imperiū romanorū. Sumēs ergo cūctū exercitū: mediolanū tēdebat vbi erat ⁊ maxim⁹. Interea arriani cōstantinopolim po B siti diuersas opiniōes in pplo seminātes dicebāt: ⁊ exercitū imperatorē amisisse ⁊ ipsuʒ tyrāni ducibus subiugatum: aliaq; multa que solent inimici voto nequitie iactare:

ita vt crebro hec audiētes non opinionē sed vera iā crederēt. His sermonibus ar rianorū populus inflāmatus ad irrationabilem quēdā exarsit audaciā: domūq nectarij epī cōcremauit cōsulatu theodosij scdo & cinegij. Uerū ☙ C imperator theodosius dū tyrānū aggrederetur: cognoscētes maximi milites pñtiā instructionis imperialis & signorū eius aduentū: nec fame ipsius imperij sustinere preualuerūt: sed apprehēdentes tyrānū vinctū ei protinus obtulerūt. Qui eorū consulatu peremptus est septima & vicesima die augusti mēsis. Andragatius aūt qui peremerat gratianū in vicino fluuio: semetipm̄ pyciēs expirauit. Tūc igit imperatores valētinian⁹ & theodosius peracta victoria venere romā. Erat eñi cum eis pariter & honorius valde puer. Quē post victoriā cōtra maximū gestā ab vrbe cōstātinopolitana theodosius euocauerat ☙ D Dumq in romana vrbe mo rarētur festiuitates pro victoria celebrātes tunc suā bonitatē circa symmacū ex cōsulē theodosius imperator ostēdit. Is eñi symmacus inter senatores pcipuus habebatur: eratq romani eloquij eruditione mirabilis: cuius multi quoq reperiūtur libri. Scripsit aūt maximi laudē eāq recitauit: vnde postea reus maiestatis esse videbatur. Quāobrē mortem metuēs cōfugit in ecclesiā: verū imperator cū esset perfectissime christianitatis: & nō solū sue fidei sacerdotes honoraret: sed etiā nouatianos q pxime eius fidei decreta seruarēt: leontio tunc epo romano ecclesie nouatianorū rogāte beneficiū conferēs: symmacū absolutū crimine. Cūq veniā symmacus meruisset apologeticū idest satisfactionalē librum in theodosio cōscripsit imperatore. ☙ Socrates.

☙ Capitulum.xxiiij.

Theodosius igit imperator in romana vrbe posit⁹ mult ū profuit ciuitati: alia prebendo: alia vtiliter auferendo. Duas tñ res dignas confusione phibuit. Erāt ab initio in vrbe roma domus ingenti magnitudine fabricate: in quibus panis fiebat q vniuerse ciuitati ministrabat. Horū māncipia tpe pcedēte pistrina publica latrocinia eē fecerūt. Cū eñi essent mole in locis subterraneis cōstitute: p singula latera eorū domuū tabernas instituētes: meretrices in eas pstare faciebāt: quatenus p eas plurimos deciperēt: alios q pro pane veniebāt: alios q ibi p luxurie turpitudine festinabāt. Arte nāq mechanica in molā de taberna cadebant: & hoc patiebātur maxime peregrini. Et ita fiebat vt multi vsq ad senectutis tēpus laborātes exinde nō permitterentur exire estimātibus eorū ppinquis eos eē defunctos. In hmōi laqueo qdā miles theodosij imperatoris incurrit. Cūq fuisset clausus ad molā nec dimitteret exire euaginato gladio phibētes occidit. At illi terrore detēti militem exire dimiserūt. Hec agnoscens imperator & māncipes supplicijs interemit: et ipsa pistrina funditus esse distribuēda precepit. Aliā rursus abrogauit hu☙ B iusmodi cām. Si qua mulier in adulterio capta fuisset: hoc nō emēdabat: sed potius ad augmētū peccādi cōtradebat includētes eā in angusto pstibulo: & admittētes q cū ea fornicaretur hora qua turpitudine miscebātur tintinabula pcutiebātur vt ei⁹ sono illius iniuria fieret manifesta. Hec audiēs imperator pmanere non passus est: sed ipsa pstibula destrui iussit aliisq penis adulteratā sanciuit affligi. His actis relicto valētiniano rome: ipe cū honorio cōstātinopolim remeauit ꝯsulatu daciani & symmachi die decima mēsis nouēbris. ☙ Theodoricus.

☙ Capitulum.xxv.

Euertente siquidem theodosio ab hesperijs partib⁹ venit ad eū amphilochius vir ammirādus cuius sepe meminim⁹ supplicans vt arrianorū cōcilia de singulis ciuitatib⁹ phiberet. Uerū imperator crudelē iudicās esse petitionē spreuit eum. Porro sapiētissimus amphilochius eo q dem tempore tacuit. sed cause remediū memorabile preparauit. Post aliquot nāq dies ingressus palatium: vidēsq filium archadium iam imperatorē astare patri theodosio solenniter salutauit:

liū vero nō ei exhibita salutatione deseruit. Uerū imperator credēs oblitū am philochiū inuitauit vt eū osculari deberet. At ille. Sufficit inquit ei ꝓprius honor. Tunc imperator cōtristatus/ad suā iniuriā filio factā cōtumeliā iudicauit. Porro sapiētissimus amphilotius ꝯsiliū sue intētiōis aperuit ⁊ cū clamore dixit. Uides īperator quēadmodū filio tuo cōtumeliā nō pateris irrogari:crede ergo ⁊ olm deū sic abhominari eos q̄ ei⁹ vnigenitū filiū blasphemare ꝯtēdūt/⁊ velut ingratos circa saluatorē ⁊ benefactorem habere semper in odio. Hoc intelligens imperator ⁊ gesta simul dictaq̄ mirat⁹/ legē repēte ꝓtulit hereticoꝝ cōcilia prohiberi. ¶ Socrates.

¶ Capitulum. xxvj.

Circa hec itaq̄ tēpora ī anthiochia syrie pau lino epo moriēte plebs ei⁹ declinabat olmodo flauiano. Et ꝓp̄ hoc euagriū ordinauerūt sue p̄tī epū. Quo in breui tp̄e mortuo alter q̄dē ī ei⁹ loco factus iā nō est. Flauiano q̄ppe retinente. Uerū hij q̄ declinabāt flauianū ꝓp̄ iusiurādi p̄uaricationē seorsū solēnia celebrabāt. Porro flauian⁹ ōl v̄tute curabat: vt eos sibimet aggregaret. Qđ post paululū hoc mō cognoscit̄ euenisse. Cū damasus roman⁹ pōtifex ⁊ theophil⁹ alexādrinus indignarent̄ circa flauianū non solū ꝓpter piuriū:s; etiā q̄ ipse fuit occasio vt ꝓp̄lus fideliū discordaret. Postea theophilus a flauiano rogat⁹ misit isidoꝝ p̄sbyterū vt contristatū damasū flauiano mulceret epo dicēs vtilē fore ꝓp̄li cōcordiā si culpa iā facta flauiano remitteret̄. Hoc itaq̄ mō cōmunione reddita flauiano:anthiochenus ꝓp̄lus paulatī cōcordiā reparauit. Arriani v̄o ab eccl̄ijs pulsi ī suburbanis anthiochenis collectas agebāt. Inter hec aūt mortuo cyrillo hierosolimoꝝ epo Ioānes in ei⁹ sede successit.

¶ Capi. xxvij. A

Eo sīq̄dē tēpore etiā in alexādria hmōi seditio generata est. Preceperat imperator vt studio theophili ī alexādria paganoꝝ tēpla destruerētur. Theophilus ꝑ̄tāte ꝑcepta studuit paganoꝝ destruere misteria:⁊ tēplū quidē mithriū purgauit:serapis vero subuertit. Uerū mithrie sacra vbi homicidia ꝑpetrabāt: publice patefecit. Serapis aūt ⁊ alioꝝ risu plena mōstrauit:iubēs ꝑ mediā plateā portari verenda:q̄ pagani cū maximo honore venerabātur. Hec pagani vidētes maxime philozophi iniuriā ferre nequerūt. vno nāq̄ impetu ꝯtra xp̄ianos facto necces innumeras perpetrauerūt:resistētibusq̄ christianis clades hec vsq̄ ad immēsa bella ꝓcessit. Mortui deniq̄ sunt in ea egressione paganoꝝ pauci:xp̄ianoꝝ plurimi ex vtraq̄ vero parte innumeri vulnerati. Porro pagani metu principis post q̄ cede fuerant satiati ꝑ loca singula celabātur:multi quoq̄ etiam de ciuitate fugerūt. Inter quos hallodi⁹/ammoniusq̄ grāmatici apud quos ego valde puer cōstātinopolim legi. Et halladius q̄dē sacerdos iouis eē dicebat̄:ammoni⁹ vero symie. His ita gestis theophilo in destructione tēploꝝ solatia ministrabāt prefectus alexādrie ⁊ dux ordinis militaris. Idola sīq̄dē deoꝝ cōflabant̄ ad faciēdas ollas alexandrine ecclesie ad diuersas vtilitates:cui ab imperatore dij donati fuerāt ad expēsas egētiū. Cū igitur theophilus oēs cōtriuisset deos:vnū tātūmodo reliquit symie simulachrum:iubēs eū publice ꝓponi atq̄ seruari:ne sequēti tp̄e pagani negarent tales se adorasse deos. Quā rē nouī ego q̄ grauiter ferebat āmonius grāmaticus dicēs paganos nihil tā graue ꝑpessos nisi q̄ non ꝯflatū ē ⁊ ip̄ :s; ꝑ derisiōe vnū illud idolū seruaret̄:halladus aūt gloriabatur dicēs q̄ in cōgressione xp̄ianoꝝ nouē ipse peremerit. ¶ Sozomenus. ¶ Igit̄ imperator audiēs q̄ alexādrie fuerāt ꝑpetrata beatificauit equidē xp̄ianos martyrū eis palmas attribuēs:eo q̄ pro dogmate tanta pericula ꝑtulissent. Paganis aūtē veniā dedit vt eis xp̄ianitatē facile suaderet. Iussitq̄ vt tēpla funditus q̄ fuerāt necis causa destruerentur. Cuius litere dū publice lecte fuissent:⁊ christiani paganos impeterēt terrore ducti. custodes

serapis fugerũt: ⁊ ex illo tẽpore christiani ea loca tenuisse noscuntur. Olimpius autem philosophꝰ sicut audiui non ante multũ tẽpus lucẽte die q̃ hoc euenit audiuit quẽdã in templo serapis. Alleluya psallentem B Cumq̃ ianuis clausis adhuc quietis tpe nullũ ibi cõspiceret: sz tãtũmodo vocẽ psallẽtis audiret: cognouit signũ quod esset futurum ⁊ latenter egressus inuenta naue discessit.

¶ Theodoricus. ¶ Ca.xxviij. A

Theophilus igitur alexandriã vrbẽ idoloꝝ errore purgauit ⁊ nõ solũ a fundamẽtis tẽpla subuertit: sz etiam fallaciam sacerdotũ his qui seducebantur innotuit. Erant enim simulachra erea: ligneaq̃ intus vacua / ⁊ dorsuz copulatum ad parietes habẽtia: vbi quedam foramina relinquebant ⁊ per abdita ascendentes ⁊ intrãtes in simulachra que volebant per eorum ora loquebãtur: ⁊ hoc modo seducebantur iugiter audiẽtes: in serapidis aũt ascendens templuz vidit simulachrum quod magnitudine sua terrebat conspicientes. Referebatur B etiã sermo fallax q̃ si q̃s iuxta eum accederet mox terra cõmoueretur: ⁊ pestis cunctos inuaderet. Sed hec verba fabulis anilibus plena cõfidens magnitudinem despexit velut exanimẽ: iussitq̃ alicui habẽti securim vt serapẽ forti percussione concideret. Cũq̃ cecidissent clamauerũt omnes illa senili fabula formidãtes. Porro serapis neq̃ doluit (nẽpe ligneus) neq̃ vocẽ emisit sicut exanimis. Cuz vero eius abstulissent caput greges soricũ exinde cõcurrerũt. Erat eñ habitatio soricũ egyptiorũ deus. Tũc eũ partibus incidẽtes igne cõcremauerunt: caput autem per totam traxerunt vrbem.

¶ Socrates. ¶ Capitulum.xxix.

Cumq̃ tẽplum serapis nudaretur: inuente sunt litere in lapidibꝰ sculpte: q̃ apud egyptos vocant sacre; habebantq̃ ipsi caractere figuram crucis. Hoc christiani vidẽtes atq̃ pagani singuli eorũ hoc signũ religioni ꝓprie deputabãt: christiani dicebant signuz esse salutifere passionis christi / pagani vero aliquã cõmunionẽ christoꝝ serapidi per hoc signũ asserebant. Interpretes aũt signũ crucis insinuare dicebãt vitã superuenturam. Quã ob causam christiani ad summũ fastigiũ sunt euecti. Cũq̃ et per alias literas que apud eos sacre dicũtur indicaretur terminũ habituruz serapidis templũ: quando caracter crucis apparuisset q̃ vitam superuenturã sine dubio declararet: multo plurimi ad christianitatem festinabant ⁊ peccata cõfitẽtes baptizabantur. Sed ego nõ arbitror sacerdotes egyptioruz aduẽtũ precisse christi: ⁊ crucis signaculum designasse. Nam sacramentum aduentus domini a seculis ⁊ a generationibus fuit absconditum sicut dicit apostolus: et latuit principem nequitie diabolum: multo magis famulos eius sacerdotes egyptiorum. Sed diuina prouidentia hoc prestruxit: vt in literarum fieret questione quod etiã in apostolo paulo monstratum est. Nam et ille sancto spiritu ditatus multos atheniensium duxit ad fidẽ qñ ea que in ara erãt scripta sensu proprie narrationis exposuit / nisi forte quis dicat q̃ etiam in sacerdotibus egyptiorum operatus fuerit deus sicut in balaã ⁊ in cayphaz ⁊ illi ꝓphetasse referũtur. ¶ Theodoricus.

¶ Capitulum.xxx. A

Non est itaq̃ facile hominibus vniuersas vitare hostis [i]nsidias. Nam dum quispia[m] libidinis effugerit passionem incurrit in auaritiam. Qua declina[ta] inuidie fouea preparatur. Hanc si transcenderit vitium furoris incurrit ⁊ al[ios] plurimos ponit laqueos inimicus q[uibus] capere possit incautos: et corporis q[u]idem passiones habet facile ministran[tes] vt animã possit occidere. Sed mẽs [d]iuino solatio vigilãs: machinationũ eiu[s] destruit argumenta. Humana nãq̃ n[atura] particeps theodosiꝰ imperato[r] habuit passionũ quoq̃ communionem [i]ustoq̃ furori immensam permiscens [c]rudelitatem:

iniustam operatus est passionē. Quam
rem narrare necessariū est, ⁊ ꝓ vtilitate
legentiū ⁊ pro memorabili virtutum opi
nione. Thessalonica ciuitas est grandis
⁊ populosa in qua dum fuisset orta sedi=
tio quidā iudicū lapidati sunt atq; truci
dati. Hinc indignat⁹ theodosius iracun=
die non refrenauit infirmitatē: sed iussit
iniustos gladios super oēs euaginari et
vna cum nocētibus innocētes interimi.
Septē milia etenī hoīm sicut ferł occisi
sunt nō ꝑcedēte iudicio sed tāq̄ in messi
bus oēs simul occisi sunt. Hmōi cladem
plenā valde gemitibus audiēs ambro=
sius: cū princeps mediolanū venisset ⁊ so
lenniter in sacrū voluisset intrare tēpluꝫ:
occurrit foris ad ianuas: ⁊ ingrediētem
his sermonibus a sacri liminis incessu
prohibuit. Nescis imperator perpetra=
te a te necis quā sit magnitudo: neq; post
causam tāti furoris mens tua molē pre=
sumptionis agnoscit: sed forte recogni=
tionē peccati prohibet ptās imperij. De
cet tamē vt vincat ratio potestatē. Sciē=
da quippe natura est: eiusq; mortalitas
atq; resolutio ⁊ puluis ꝓgenitoꝝ ex quo
facti atq; redigēdi sumus: ⁊ nō flore pur
pureo cōfidētē infirmitates operati cor=
poris ignorare. Coequaliū hominū prin=
ceps es o imperator ⁊ conseruoꝝ. Unus
enim est omnium dominus rex omniū et
creator. Quib⁹ igitur oculis aspicies cō=
munis domini templum? quibus palpa
bis pedibus sanctuꝫ illius pauimentū?
quomodo manus extēdes: de q̄b⁹ adhuc
sanguis stillat iniustus? quomodo hmōi
manibus suscipies sanctuꝫ dn̄i corpus?
qua presumptione ore tuo poculum san=
guinis preciosi ꝑcipies: dū furore sermo
nū tātus iniuste sit sanguis effusus? Re
cede igił recede: ne secūdo peccato prio=
reꝫ neq̄tiā augere cōtēdas. Suscipe vin=
culū quo te oīm dn̄s nūc ligat: est enī me
dicina maxima sanitatis. His sermoni=
bus imperator obediēs: erat enim diui=
nis eruditionib⁹ enutrit⁹ ⁊ aperte sciēs
q̄ sunt ꝓpria sacerdotuꝫ q̄ regū: gemēs ⁊
deflens ad regalia remeauit. Cūq; octo
mēsiuꝫ cōtinuorū transisset tēpus: ꝓpin=
quauit natiuitatis saluatoris nostri fe=
stiuitas. Imperator autem lamentatio=
nibus assiduis in palatio residens conti=
nuas lachrymas incessabiliter expēde=
bat. Ingressus aūt rufinus tūc magister
⁊ singularē apud principē habens fidu=
ciā; ⁊ vidēs principē in lamētatione pro
stratū: accessit vt lachrymaꝝ causas in=
quireret. At ille amarissime ingemiscēs:
⁊ vehemētius lachrymas fundēs: tu in=
quit rufine ludis ⁊ mea mala nō sentis?
Ego aūt lamentor ⁊ gemo calamitatem
meam: q2 seruis quidē ⁊ mendicantibus
aperta sunt tēpla dei: ⁊ ꝓpriū dn̄m ingre
dientes licēter exorāt: mihi vero ingres=
sus ad eum nō est. Insuper etiā celi sunt
mihi clausi: hec dicēs verba singula sin=
gultibus irrūpebat. Rufinus vero. Curro
inq̄t si tibi placet: pōtificiq; precib⁹ per=
suadeo vt soluatur vinculum qđ ligauit.
Ait imperator. Nō inquit suadebis am=
brosio. Noui ego decretū illi⁹ esse iustuꝫ:
neq; reuerebił imperialē potētiā vt legē
possit preuaricari diuinā. Cūq; rufinus
verbis plurimis vtereł ⁊ ꝓmitteret am=
brosiū esse flectendū: imperator euꝫ per=
gere cum festinatione precepit: ipse vero
spe data post paululū est secutus credēs
rufini ꝓmissionibus. Porro vir mirādus
ambrosius mox vt vidit rufinū ait. Im=
pudētiā canū imitatus es o rufine, tāte
vezinecis auctor existēs, pudorē ex frōte
detergēs nec erubescis nec metuis cōtra
imaginem latrare diuinā. Cūq; rufinus
supplicaret ⁊ imperatorē diceret esse vē
turū superno zelo accēsus ambrosi⁹ ait.
Ego vero eū inq̄t rufine ꝑdico: q2 eū in=
gredi sacra limina ꝓhibebo. Si vero im
periū in tyrānidē mutabit: necē libēter et
ego suscipio. Hec ⁊ alia plurima rufinus
audiēs annūciauit imperatori votū an=
tistitis monēs vt ne de palatio forte ꝓcede=
ret. At imperator in medis iam plates
cognoscēs pergo inquit ⁊ iustas in facie
suscipio contumelias. Cūq; ad sacra li=
mina peruenisset in sanctam quidem ba
silicam non presumpsit intrare, sed ve=
niēs ad antistē ⁊ inueniens eū in saluta=
torio residētem supplicabat vt eius vin
cula resolueret. At ille tyrannicam dice=
bat eius presentiaꝫ ⁊ contra deum vesa=
nire theodosiū eiusq; calcare leges. Ue=
rum imperator. Non inquit insurgo ad=

uersus ecclesiasticas sanctiones/nec ini que ingredi limina sacra contēdo:sed te soluere mea vincula deposco/ꝛ communis domini pro me exorare clementiam: nec mihi ianuam claudi quaꝫ cūctis penitentiam agentibus domin⁹ noster aperuit. Tunc antistes. Quam inquit penitentiam ostendisti post tantas iniquitates? Quib⁹ medicaminibus incurabilia vulnera plagasqꝫ curasti? At imperator. Tuū inquit opus est ꝛ docere ꝛ medicamina tē B perare:meū ꝟo oblata suscipere. Tunc sanctus ambrosius. Qm̄ furori inquit tuum iudicium cōmisisti:ꝛ non ratio protulit sentētiam sed potius iracūdia scribe legē que decreta furoris euacuet vt triginta diebus sentētia necis atqꝫ prescriptionis in literis tantūmodo maneat ꝛ iudicium rationis expectet. Quibus transactis diebus ira videlicet iā cessante rō causam iudicās/apd̄ semetipsam que cognouerit sub veritate disponat. In his em̄ dieb⁹ agnoscet an iusta sit quā ꝓtuleris aut iniusta sententia Et siquidē ratio probauerit iniusta que sunt prolata/disrumpet. Si vero iusta:firmabit. Dierum vero numerus ad hec examinanda sufficiet. Hāc ammonitionē imperator animo libēti suscipiēs ꝛ optimū esse cōfidēs legē cōscribi repente precepit:ꝛ proprie manus literis confirmauit. Quo facto vinculū eius soluit ambrosius Que lex hactenus obseruat. Est enim huiusmodi. Imperator gratianus: valentinianus ꝛ theodosius augusti:flauiano:ꝑfecto ꝑtorij illyrici. Si vindicari in aliquos seuerius contra nostrā consuetudinem pro cause intuitu iusserimus: nolumus statim eos aut subire penam aut excipere sententiā sed per dies triginta super statu eorum sors ꝛ fortuna suspensa sit. Reos sane accipiat vinciatqꝫ custodia et excubijs solertibus vigilanter obseruet. Sic igitur sacratissimus imperator ingredi limina ꝑsumēs non stans domino supplicauit neqꝫ genua flexit sed pronus in pauimēto iacēs dauiticā proclamauit vocem. Adhesit pauimēto aīa mea viuifica me secūdum verbuꝫ tuū. Manibus aūt capillos euellens/frōtēqꝫ ꝑcutiēs ꝛ pauimēto lachrimarū guttas aspergēs veniā impetrare poscebat. Cūqꝫ tēpus accederet quo munus C ad altare solebat offerre: surgēs cū lachrymis est ingressus. Cū vero obtulisset sicuti solit⁹ erat intra cācellos stetit. Rursus aūt ambrosi⁹ nō quieuit: sed differentiā locoꝝ edocuit. Et primo quidē requisiuit q̄d ibidē expectaret:imperatore dicente sustinere se sacroꝝ perceptionem ministerioꝝ/per archidyaconum remādauit. O imperator interiora loca tantum sacerdotibus sunt collata: que ceteri nec ingredi nec cōtingere permittūtur. Egredere igitur ꝛ hanc expectationē cū ceteris habe communē: purpura namqꝫ imperatores:nō sacerdotes facit. Tūc fidelissimus imperator etiam hanc traditionem animo gratanti suscipiens remādauit:non audacie causa intra cancellos mansi/sed in constantinopolitana vrbe hanc consuetudinem esse cognoui. Unde ago gratias pro huiusmodi disciplina. Tali ergo tātaqꝫ et presul et imperator:virtute clarebant. Ego nāqꝫ vtriusqꝫ opus ammiror/illius fiduciam:huius autem obedientiam. Illius zeli feruorem:huius fidei puritatē. Porro regulas pietatis quas a magno sacerdote percepit: etiā reuersus in constantinopolitana vrbe seruauit. Nā dū festiuitatis tp̄e ad ecclesiā ꝓcessisset: oblatis in altare muńerib⁹ mox egressus est. Cūqꝫ nectarius tūc ꝑsul eccl'ie mādasset:cur intus stare noluisset:mādauit princeps. Uix inq̄t potui discere q̄ differētia sit imperatoris ꝛ sacerdotis/vix em̄ inueni magistrū. Ambrosiū nāqꝫ solum noui digne vocari pontificem. Tantū itaqꝫ prodest increpatio a viro virtutibus florēte prolata. ¶ Theodoricus. ¶ Capitu. xxxii.

Habebat igitur imperator ꝛ aliam vtilitatis occasionē per quam de bonis opibus triūpharet. Cōiūx em̄ ei⁹ diuinis legib⁹ eū sepi⁹ ammonebat: seipsaꝫ tamen perfectē prius erudiens. Non enim regni fastigijs eleuata est sed poti⁹ diuino amore succēsa. Uiri cū nāqꝫ magnitudo magis ei vel īderinꝫ benefactoris adhibebat. Repēte namqꝫ

vt venit ad purpuram claudorũ atqꝫ de
biliũ maximã habebat curã: nõ seruis:
nõ alijs ministris vtẽs sꝫ per semetipsã
agens et ad coꝝ habitacula veniens: et
vnicuiqꝫ qd opus haberet prebens. Sic
etiam⁊ per ecclesiarũ xenodochia discur
rẽs suis manibus ministrabat infirmis
ollas coꝝ tergens: ius gustans offerẽs
coclearia: panem frangẽs ciboſqꝫ mini-
strans calicem diluens et alia cuncta fa
ciẽs que seruis ⁊ ministris mos est solẽ-
niter operari. Illis autem qui eam de re
bus talibus nitebantur prohibere dice-
bat. Aurũ distribuere opus imperij est.
Ego autem pro ipso imperio hoc opus
offero: bona mihi oĩa cõferẽti Nam viro
suo sepe dicebat. Oportet te semꝑ mari
te cogitare qd duduꝫ fuisti: quid mõ sis.
Hec si semꝑ cogitaueris: ingrat⁹ benefa
ctori nõ eris Sꝫ imperiũ qd suscepisti le
galiter gubernabis: et harũ rerum placa
bis autorẽ. His ergo sermonibus velut
optimã quãdã vtilitatẽ: ꝟtutisqꝫ abũdã
tiã cõiugi suo sermonibus offerebat.

¶ Capitulum. xxxij.

Hec itaqꝫ aũ mari
tũ defũcta est. Post aliquã
tũ ꝟo tp̃s mortis ei⁹ aliqd
tale prouenit: qd maximuꝫ
amorẽ quẽ habuit circa im
peratorẽ ostẽdit. Coact⁹ itaqꝫ theodosi⁹
plurimoꝝ ꝯtinuatiõe belloꝝ quãdã illa
tionẽ nouã imposuit ciuitatib⁹. Anthio-
chena ꝟo ciuitas nouũ vectigal ferre nõ
potuit/ sed vidẽs populus suspẽdi diuer
sos egit: qd vulgus solet occasionẽ sedi-
tiõis inueniẽs. Deponẽtes eñ imaginẽ
ornatissime placcl'e (sic eñ augusta fue-
rat vocitata) ꝑ oẽm traxere ciuitatẽ. Hec
audiẽs imperator ⁊ indignat⁹/ abstulit
priuilegia ciuitatis ⁊ vicine vrbi. i. laodi
cie tradidit principatũ credẽs hinc ma-
xime anthiochenos affligere. Post hec
aũt incẽdere ⁊ destruere atqꝫ ad istar vi
corũ anthiochiã redigere minabat. Am
ministratores aũt locoꝝ etiã quosdã cõ
prehẽsos interemerũt: anteqꝫ hãc presum
ptionẽ cognosceret imperator. Hec igit
oĩa imperator qdẽ precipiebat A non
tñ fiebãt (ꝓhibẽte lege quã ꝓferri fecit
ambrosius) Cũ igit venissent q portabãt
minas imperatoris: hellebichus magi-
ster militũ ⁊ cesarius magister officiorũ
erãt oẽs sub formidine constituti. Porro
viri eremũ habitantes ꝟtutis ꝓpugna-
tores nr̃i scti ⁊ optimi viri plurima mo
nita simul ⁊ ꝑces eis q a principe missi
fuerãt offerebant. Macedonius aũt vir
sanctus ¶ nihil huius vite sciẽs: sed
etiã diuinoꝝ libroꝝ penit⁹ inexpert⁹ in
summitatibus habitãs mõtiũ noctibus
ac dieb⁹ saluatori olm puras offerẽs pre
ces: nõ imperatoris indignatiõe permo
tus/ nõ iudicũ ab eo missoꝝ/ i media ci-
uitate vtriusqꝫ clamydem cõprehendẽs
ab equis suis vt descẽderent imperabat.
At illi paruũ senẽ pãnis obsitũ vilissimis
intuẽtes primitus indignati sunt. Cum
vero quidam obsequia perhibentiũ vir-
tutem viri illius indicassent: repente ab
eqs exiliẽtes ⁊ genua tenẽtes ei⁹ veniã
simpliciter implorabant. At ille sapiẽtia
diuina repletus hec eis verba locut⁹ est.
O amici dicite iperatori. Nõ es imꝑator
solũmõ sꝫ etiã hõ. Noli itaqꝫ respicere so
lum imperium: sed cõsidera quoqꝫ natu
rã. Nam cũ sis homo eiusdẽ nature ho-
minibus cognosceris imꝑare: ⁊ ſm ima-
ginẽ diuinã atqꝫ similitudinẽ hoĩm creatu
ra natura est. Noli igit crudeliter atqꝫ se
uissime dei imaginem necibus subiuga-
re. Irritas etenim creatorem) dum illi⁹
punis imaginem. Illud considera: quia
tu ipse tantum propter ereã contristaris
imaginem. Quãtũ eñ differat inanima
ta res alateviuẽti atqꝫ rõnali/ cũctis sen
suꝫ habẽtib⁹ est apertũ. Insuꝑ etiã illud
cõsideret qꝛ nobis quidẽ facile est ꝓ vna
imagine plurimas ereas ꝑparare. At il
li oĩno difficile vel vnũ capillũ restituere
peremptoꝝ. Hec audiẽtes illi principiqꝫ
mãdãtes: flãmã iracũdie penitus extin
xerũt. Qui pro terroribus satisfactioneꝫ
rescripsit: ⁊ causam indignationis inno
tuit. Nõ inqt oportuerat me peccãte mu
lierẽ oĩ fauore dignissimã post mortẽ tã-
tã cõtumeliã sustinere. Aduersuꝫ me nãqꝫ
furore indignantes decebat armare.
Adiecit etiã qꝛ tribularetur ⁊ ingemisce
ret eo qꝫ audisset aliquos a iudicib⁹ inte
remptos. ¶ Capitulum. xxxiij.

Fidelissimus igitur imperator tunc cōtra errorē paganorū suū trāstulit studiū: legesq; cōscripsit precipiens idolorū tēpla subuerti. Cōstātinus enim maximus omni fauore laudādus qui primus pietate ornauit imperiū: demonibus quidē sacrificare oibus interdixit nō tamē eorū tēpla destruxit: sz inacessibilia esse pcepit. Cuius filij paterna vestigia sunt secuti. Julianus aūt renouauit impietatē & flāmā veteris seductionis accēdit. Porro iouinianus imperio sumpto rursus immolatiōes phibuit idolorū. Ualētinianus aūt maior huiōi legib⁹ vsus gubernauit europā. Porro valēs oibus quidē alijs concessit vt regiones suas colerēt sicut vellēt. Illos solos impugnās q p apostolicis dogmatibus decertabāt. Oi siquidē tpe ei⁹ imperij & ad aras ignis accendebāt & libamina atq; sacrificia idolis offerebant. Sed & p publicas festiuitates: p plateas agebāt & orgia dyonisij celebrabāt & cū sacris currebāt canes eius cerātes furētes atq; bacātes & agētes oīa q nequitiā pprij doctoris insinuāt. Hec ola theodosius inueniēs fidelissimus imperator radicitus euulsit et obliuioni contradidit. ¶Capitulum.xxxiiij.

Primus igitur aliorū marcellus eps lege principis pro armis vsus pprie ciuitatis tēpla destruxit. De fiducia diuina non de hominum virtute presumēs. Quod opus dignū memoria: narrare nō sileam. Defuncto ioāne apamie ciuitatis epo marcellus vir sanctissimus ordinatus est feruens spiritu secūdū apostolū. Inter hec venit prefectus orientis apamiā duos millenarios cum subiectis habēs. Quo facto: popul⁹ militari timore pterritus est. Ubi dū esset tēplū iouis valde pcipuū & ornamētis plurimis variatū eū pfectus destruere nitebat. Uidēs aūt forte nimiū edificiū acro bustū impossibile iudicauit hoibus lapidū iūcturas & cōmissiones posse dissoluere. Erāt em̄ igētes & alterutris inligati: desuper & ferro plumboq; cōiūcti. Porro marcellus pusillanimitatē pfecti vidēs: eū qdē misit ad alias ciuitates. Ipse vero supplicabat deo vt tēpla destruēdi pberet occasionē. Inter hec venit quidam spōte diluculo non structor nō lapidū sector nec alteri⁹ cuiuscūq; perit⁹ artis/ sed lapides ferre & ligna in humeros cōsuetus. Is ergo accedēs pmisit facile tēplū esse soluēdū: qui tm̄ mō accipere mercedē poscebat artificum. Cūq; hoc sctūs pōtifex pmisisset hoc ille machinat⁹ est. Coherebat eīm tēplo in altitudine cōstituta ex quatuor laterib⁹ porticus: erātq; colūne ingētes & altitudinē tēplo habētes equalē. Singularū vo circul⁹ colūnarū erat sexdecim cubitorū. Porro nature petre fortissime q nō facile quibuslibet ferramētorū generib⁹ rūperet. Harū itaq; tres p circuitū suffodiēs/ & sub eaz basibus fortia ligna supponēs immisit ignē. Quo facto nō poterat ligna naturaliter ignis accēdere. Demō etem̄ qdā teterrimus apparuit q flāmā vires suas prohibebat operari. Cūq; frequēter hoc facerēt & molitionē suā explere nō posset: nūtiauerūt hoc pōtifici meridie dormiēti. At ille repēte ad ecclesiā cōcurrēs & aquā in vasculo portari precipiēs quā posuit sub altare. Ipse vero in pauimēto positus frōte clemēti dño supplicabat ne amplius tyrānidē demonis vllā peteretur habere fiduciā sed vt infirmitatez illius euadaretur & signū proprie virtutis ostenderet ne magis ex hoc infidelibus exaltatiōis occasio nasceret. Hec dū dixisset facto signaculo crucis in aqua quēdam dyaconē suū equitiū fide & zelo munitū sumere iussit aquā/ & velociter currere & cū fide aspergere: ignēq; supponere. Qd dū fuisset factū demō effugit non ferens aq. virtutē. Ignis aūt velut oleū habuit illius aque naturā: cōprehēsaq; sunt ligna & repēte cōsumpta. Colūne vo suffulture solatio nudate: & ipse ceciderunt et alias duodecim vna traxerūt. Tū latus qd coherebat tēplo violētia ruine depositū est. Sonus aūt totā cōcutiēs ciuitatē cūctos fecit ibi cōcurrere. Et dū inimici demonis aperte cognouissent fugā, in diuinis laudibus ora soluebāt. Sic em̄ & alia tēpla sacratissimus pōtifex ille de-

struxit. Qui ⁊ victoribus scribebat martyribus ⁊ rescripta suscipiebat ⁊ nouissimo etiam ipse martyrio coronatus est.

¶ Socrates. ¶ Capitulum. xxxv.

Hoc itaq₃ tempore placuit vt presbyteri qui erāt super penitētes ꝯstituti remouerent̄ ꝓpter hm̄oi causaz. Ex quo nouatiani ab ecclesia sunt diuisi ⁊ cū his q̄ deliquerāt sub persecutionibus imperatoris decij cōicare nolētes ex illo ep̄i pro ecclesiastica regula presbyterū super penitentes esse constituerunt.

¶ Sozomeus. ¶ Qm̄ omnino nō peccare diuinū ⁊ vltra humanā naturā esse cognoscit̄. Peccātibus aūt penitētiā agētibus veniā de⁹ dari ꝑcepit. Qui vero cōfiteri refugiūt maius peccatorum onus acquirunt. Propterea visum est antiq̄s pōtificibus vt veluti in theatro sub testimonio ecclesiastici populi delicta pandant̄. Et ad hāc causaz ꝑsbyterꝝ bone cōuersatiōis seruātēq₃ secretū ac sapientē virū statuerūt. Ad quē accedētes hi q̄ delinquebāt delicta ꝓpria fatebant̄. At ille scd̄m vniuscuiusq₃ culpā indicebat ⁊ mulctā. Qd̄ etiā hactenus diligēter in occidētalib⁹ seruat̄ ecclesijs: ⁊ maxime apd̄ romā vbi etiaz locus est cert⁹ penitētiū. Stantes enim rei ⁊ velut in lamētatiōibus cōstituti. Dum eñi sacra celebratio fuerit adimpleta: illi cōmunionē nō percipiētes cum gemitu ⁊ lamentatione semetipsos in terra prosternunt. Ad quos concurrens episcopus et ipse cuz lachrymis gemitu spūali prosternit̄ ⁊ oīs ecclesie plebs fletibus inundat̄. Post hoc aūt prior surgit ep̄s/⁊ eleuat iacētes a terra. Tūc cōpetenter pro penitentibus facta oratione dimittit oēs. At illi afflicti oīb⁹ spōte vacantes ⁊ aut ieiunijs: aut abstinentia lauachri/aut suspensione ciborū: aut rebus alijs que iubentur expectant commune tempus quod decreuit episcopus. Cōstituto vero tempore velut quoddā debitū exsoluentes afflictione peccatum curati cuz populo communiōe participant. Hec ergo antiquitus romani pontifices vsq₃ ad nostrum conseruauerunt tempus. Porro constantinopoli presbyter super penitentes fuit vsq₃ ad illud tēpus: quo quedā mulier nobilissima dum peccata sua fuisset confessa ⁊ ei a presbytero preceptū vt ieiunaret: ⁊ deo operibus supplicaret dum hoc seruaret crebrius in ecclesia cum dracono se concubuisse cōfessa est. Hoc dū popul⁹ agnouisset/seuiebat sup̱ sacerdotes quasi per eos facta fuisset iniuria ecclesie. Tūc nectarius episcop⁹ remouit draconum sceleratum: ⁊ quibusdā suadētib⁹ vt singulos ad communicandum iudicio conscientie sue relinqueret: etiā presbyterum nequaq̄ super penitentes esse precepit. Et ex illo antiquitatis consuetudo sublata est dum vt arbitror maiora peccata pro pudore confessionis ⁊ subtilitate examinantium patrarentur.

¶ Socrates. ¶ Capitulum xxxvj. B

Dignum itaq₃ iudico non tacere que apud alios gesta sunt idez apud arrianos nouatianos macedonianos: ⁊ eunomianos. Eccl̄ia nāq₃ diuisa erat et apd̄ semetipsos singuli ꝯgregabant̄ Quēadmodū eñi ⁊ ꝓ q̄b⁹ causis diuisi sunt sermone ꝑcedēte narrauim⁹. Hoc aūt sciendum ⁊ q₂ imperator theodosi⁹ nullū horꝫ persequebat̄ ꝑter eunomiū q̄ cōstātinopoli collectas in domo faciebat ⁊ cōscriptos a se libros recitabat/ita eius doctrina multi corrūperētur. Pro qua causa B eū mulctauit exilio: nullūq₃ aliū fatigauit neq₃ sibimet cōmunicare cōpulit: sed singulos per loca ꝓpria collectas celebrare permisit: ⁊ cultum tenere christianitatis sicut precipere potuit et alios q̄dē ꝑmisit foris ciuitatē oratoria fabricare. Nouatianos aūt cōcordes sue fidei intra vrbē eccl̄ias habere cōcessit. De q̄bus pauca dicenda sunt. Quadraginta annis agelius presul fuit a tēporibus cōstantini vsq₃ ad annū sextum theodosij. Qui cū venisset ad mortē sisiniū presbyterū ordinauit episcopū virū eloquētissimū ⁊ a maximo philosopo vna cuz iuliano iperatore literis eruditū. Cūq₃ ppl̄s nouatianorū culparet ordinationez cur non martianū potius ordinasset per quē

sub valente nouatiani sine persecutione mansissent: tūc agelius populi volēs placare tristitiā etiā marcianū ordinauerūt epm. Et cum melecius habuisset in ecclesiā pcessit z sermonem fecit dicens. Marcianū habetis post me: post marcianū sisiniū. Post paucos vero dies defunct9 est. Sub epatu vero marciani etiā eorū ecclesia ex huiusmodi causa diuisa est.

Capitulum.xxxvij.

Sabbacius quidā ex iudeo fact9 christian9: z a marciano ad presbyterat9 honorē prouect9 nihilomin9 secte iudaice seruiebat. Cuz q̄ scelere ambiebat epatū. Assumēs ergo sui desiderij cōscios duos presbyteros theoctistū z macharīū nouitatē festiuitatis paschalis sub valēte imperatore constitutā in vico phrygie pazo defendere nitebatur. Et primū quidem quasi p ecclesie integritate custodiēda dicebat nō esse dignos quosdā participatione sacramentorū. Procedēti vero tēpore manifestatus est dum collectas ppias celebraret. Inter hec marcian9 cognoscens eius errorem z ordinatiōis sue culpā: qm vane glorie homines presbyteros ordinauerat/cū gemitu dicebat melius fuisse sup spinas ponere man9 suas q̄ sabbaciū ordinasse presbyterū. Proinde synodum in sagario bithynie nouatianorum fecit epm. Quo cōgregati euocauerūt eos vt corā synodo causas dissensionis sue pponerent. Cūq̄ sabbatius discordiā festiuitatis paschalis suaz diceret esse tristitiā: z oportere vt secūdum iudeorū obseruationē eā celebrari firmaret sicut in pazo fuerit constitutū: estimātes epi qm ppter ambitum sabbatius talia perpetraret: iusiurādum ei imposuerunt quia nunq̄ desideraret epatū. Quo iurante regulā de pasche festiuitate protulerunt/qua singulis liceret quo vellēt celebrare pascha: ne ppter discordias festiuitatis diuiderent ecclesiam. Cū antiqui ecclesijs pmis licet discordātes de tali festiuitate communicassent/tamē alterutris z nouatiani in regia vrbe roma cōstituti nunq̄ fuissent secuti iudeos sed semper post equinoctium celebrarēt pascha. Cum hec ab eis tunc fuisset regula definita: sabbacius iuramentis obstrict9 si qn paschalis festiuitas discordaret ille apud semetipsum precedentius ieiunabat: z nocte pter solenne diem pasche sabbati celebrabat z rursus cū omnib9 in ecclesia conueniebat z mysterijs fruebatur. Hoc ergo multis annis faciēs latere nō potuit. Quapropter qdā simpliciū z maxime frigiū z gallatorū ex hac re iustificari credēres zelabātur eū z pascha cū illo celebrabāt. Sz sabbacius postea z remotas collectas faciebat: paruiq̄ pendens iusiurandum suorum sequacium ordinatur episcopus.

Capitulum.xxxviij.

Sed mihi non videtur hmōi viros de festiuitate pasche rōnabiliter cōtendisse neq̄ illos q̄ nūc sequūtur iudeos. Non eni mente perceperunt: qz iudaismo in christianitatem mutato illa subtilia et figuratiua legis mosaice quieuerunt: quod hinc apparet iudaizare. Namq̄ nulla gens christiana percepit legem. Ediuerso aūt etiam apostolus contradixit: nō solū circuncisionē prohibens: sed etiā de festiuitatib9 cōtētiones abijciendas monens. Scribens enim ad galathas ait. Dicite mihi qui sub lege vultis esse: legem non audistis? Et hinc pauca loquens seruum ostendit populum iudeorum et in libertatem vocatos qui accedunt ad christum. Monet etiam nullatenus obseruandos dies z menses et annos. Colossensibus autem scribens magna voce clamabat vmbram fuisse obseruationes antiquas. Quapropter inquit nullus vos iudicet in cibo aut potu aut in parte festiuitatis aut initio mensis: aut sabbato que sunt vmbra futuri. Et ad hebreos idez apostolus dicit. Mutato enim sacerdotio necessario legis mutatio fuit. Non igitur apostolus nec euāgelia accedētibus ad predicationem iugum seruitutis imposuerunt: sed festiuitatem pasche z alias celebritates honorandas esse dixerunt. Quapropter qm diligunt hoies huiusmodi celebritates eo quod in eis laboribus requiescunt: sin

guli per prouincias sicuti voluerunt memoriã salutaris passionis antiquitus ex quadã cõsuetudine celebrabãt. Non em̃ hec saluator aut nostri ap̃li lege p̃dicaue runt: nec penã aut suppliciũ maledictũ sicut lex mosaica iudeis: nobis euãgelia aut ap̃li sunt minati: s3 solũmodo propter derogatione iudeoꝝ qui in festiuitatib⁹ homicidiũ cõmiserũt. In tpe azimoꝝ sal uatore passum in euãgelijs est relatum. Intẽtio nãq3 fuit aplo꜄ nõ de dieb⁹ san cire festiuitate: sed cõuersatione recta et dei p̃dicare cultura. Mihi ergo videt q2 sicut multa alia p̃ p̃uincias ad consuetu dinẽ venerũt, sic 7 pasche festiuitas tra dita est eo q̃ null⁹ aplo꜄ aliqd hinc san xisset. Nã plurimi circa minorẽ asiã an tiquitus quartodecimo die obseruauere nõ respiciẽtes sabbati diẽ. Et hoc facien tes non tñ segregabantur ab illis q̃ aliter celebrabãt: donec romane ecclesie victor ep̃s excõicationem quatuordecim annis misisset in asiam. Quo facto hyreneus lugdunẽsis gallicanus ep̃s victore ep̃la sua culpauit dicens etiã veteres ita cele brasse. Et q2 policarpus smirne ciuitatis ep̃s, q̃ postea sub gordiano principe mar tyrio coronatus est a niceto ep̃o romano cõicauerit nihil discernens de paschali festiuitate: cu3 ipse .xiiij. annis esset sicut eusebius in quinto ecclesiastice historie libro docet. Quidã igit̃ sicuti dixi in asia minore quartũdecimũ obseruabãt die3. Quidã vero etiã circa orientales partes sabbatũ custodiebãt, dissonabãt aũt circa mẽsem. Nã alij iudeos licet integritatẽ cõseruarẽt sequẽdos esse in sacra festi uitate dicebãt. Alij vero post equinoctiũ celebrabãt declinãtes sequi iudeos 7 di cẽtes q2 dũ sol esset in ariete pascha cele brari deberet. Scd̃m anthiochenos autẽ zantico mense scd̃m romanos aprili. Et hoc faciẽdũ nõ seq̃ndo modernos iudeos qui per oĩa errare noscunt̃ sed magis an tiquos 7 iosephũ. Sic em̃ ille I tertio ãn tiquitatis libro cõscripsit. His itaq3 cõtẽ dentibus oẽs occidẽtales vsq3 ad occeanũ post equinoctiũ ex antiqua traditiõe pascha celebrasse cõperimus nec aliquã do habuisse discordiã. Nõ em̃ sicuti quidam dicũt celebratũ sub cõstantino con cilium, festiuitate3 pasche mutauit. Na3 ipse constantinus discordantib⁹ scribẽs: mouet vt isti cũ pauci essent imitarentur plures. Cuius epistole partẽ ponere non omisi. Sic em̃ post alia dixit. Est em̃ ordo decorus quẽ omnes ecclesie in vniuer sum orbem apud occidentem 7 meridie3 7 arturũ posite seruare noscũtur: necnon etiã quidam orientaliu3. Quapropter in p̃senti bene se habere oẽs estimauerũt: 7 egoipse vestre quoq3 sapiẽtie placere p̃ misi vt qđ in romana ciuitate italia: affri ca: vniuersa egypto: hispania: gallijs: bri tannis lybis: tota helladia asia: diocese ponto, et cilicia: libẽter sub vna cõcordia custoditur. Hoc etiã sapiẽtia vestra suscipiat cõsiderãtes nõ solũ multitudinẽ p̃dicto꜄ loco꜄ 7 ecclesiarũ numerum: sed etiã quia hoc maxime debetis oẽs cõmu niter celebrare quod ratio subtilis videt exigere nullã cũ iudeorũ periurio habere cõmunionẽ. Talia siquidẽ constantinus. Sed aiũt quatuordecim annis hãc obseruationẽ ioannẽ apostolũ tradidisse: Alij vero petrũ 7 paulũ apostolos roma nis 7 occidẽtalibus dicunt pasche tradi disse solẽnitatẽ. Sed nullus cõscriptã p̃ bationẽ ho꜄ũ habere dignoscit̃. Quia vero ex cõsuetudine quadã p̃ p̃uincias celebratur pascha: hinc estimo q̃ nulla religio easdẽ videatur seruare solẽnitates: nam cũ vnius sint fidei plurimi tñ dispo nunt circa pasche legitima. Unde pauca dicenda sunt. Nam in ipsis ieiunijs aliter apud alios inuenis obseruari. Romani em̃ sex ante pascha septimanas p̃ter sabbatũ 7 dñicam sub cõtinuatione ieiunant. Illyrici vero et tota hellas: alexandria quoq3 ante sex septimanas ieiunãt. Eaq3 ieiunia quadragesimam vocant. Alij vero ante septẽ pasche septimanas ieiuniorũ facere noscũtur initia 7 tres tãtũmodo septimanas: hoc est quinis diebus per intermissiones aliarum duaru3 septimanaru3 ieiunantes: nihilominus quadragesimã vocant. Unde miror cum numeru3 ipsum non habeant quomodo quadragesimam vocent. Sed etia3 cibo rum abstinentiam non similem habent. Nam alij omnino ab animatis obseruãt alij animantium pisces solummodo ce

meduntur quidam cum piscibus noscuntur et volatilibus dicentes hec secundum moysen ex aqua habere nouatiam. Alij vero etiam caulibus et ouis abstinere noscuntur: quidam sicco tantummodo pane vescuntur. Alij nec hoc. Alij vsque ad nonam ieiunantes horam sine discretione ciborum reficiuntur: et innumere consuetudines apud diuersos inueniuntur. Et quia lectio nulla ex hoc inuenitur antiqua: puto apostolos singulorum hoc reliquisse sententie: vt vnusquisque operetur non timore nec necessitate quod bonum est. Sed etiam circa celebritatem collectarum quedam diuersitas inuenitur: nam dum per ecclesias in vniuerso terrarum orbe constitutas die sabbatorum per singulas ebdomadas sacrificia celebrentur: hoc in alexandria et in roma: quadam prisca traditione non faciunt. Egyptij vero alexandrie vicini: et thebaidis habitatores sabbato quidem collectas agunt: sed dominica sicut moris est sacramenta percipiunt: nam postquam fuerint epulati et cibis omnibus adimpleti circa vesperam oblatione facta communicant. Rursus autem in alexandria quarta et sexta feria scripture leguntur: easque doctores interpretantur et omnia fiunt preter solennem oblationis morem. Origenes enim plurima in his diebus videtur edocuisse qui dum sapiens esset magister: et consideraret quia impossibilitas mosaice legis ad literam esset infirma rationem pasche ad modum contemplationis euexit: vnum pascha solummodo verum fieri dicens: quod saluator celebrauit. Petrus aduersus contrarias potestates dum crucem susciperet: hoc tropheo vteretur contra diabolum. In eadem alexandria lectores et psalmi pronunciatores indifferenter faciunt sicut cathecumini siue iam christiani dum omnes ecclesie eius fideles in his ordinibus haberi videantur. Ego quoque cognoui in thessalia consuetudinem aliam. Dum quidam clericus ante clericatum legitime duxisset vxorem quia cum ea mixtus fuisset abdicatus est: dum in oriente cuncti spontanea voluntate et non aliqua necessitate etiam episcopi semetipsos abstineant. Plurimi enim eorum etiam episcopatus tempore ex legitima vxore etiam filios habuerunt. Hoc quoque in thessalia seruare cognoui quoniam apud eos in diebus pasche tantummodo baptizantur. Quapropter plurimi sine baptismate moriuntur. In anthiochia vero syrie altare non ad orientem ecclesie sed magis ad occidentem habent. In helladia hierosolymis et thessalia ad tempus vespertinum orationes similes nouatianis constantinopolim degentibus agunt. In cesarea cappadocie et egypto die sabbati et dominico circa vesperam cum lucernariis episcopi atque presbyteri scripturas interpretantur. In alexandria presbyter non facit sermonem. Et hec res initium accepit ex quo arrius ecclesiam conturbauit. Rome sabbata vniuersa ieiunant. In cesarea cappadocie eos qui post baptisma deliquunt a communione suspendunt sicuti nouatiani: et macedoniani in hellesponto faciunt et in asia. Quatuordecimani nouatiani circa frigiam binubos non recipiunt. Constantinopolim vero nec aperte recipiunt neque palam remouere noscuntur. In occidentalibus vero partibus aperte recipiunt.

¶ Sozomenus. Capitulum.xxxix.

Montani siquidem quos frigas nominant peregrinam quandam adinuentionem introducentes secundum eam pascha celebrant. Culpant enim eos qui cursum lune requirunt et dicunt solares tantummodo circulos sequendos et menses quidem singulos esse dierum.xxx. diffiniunt et inchoare primum ab equinoctio vernali quod est secundum romanos.viij. Kalendas aprilis. Tunc inquit duo luminaria facta sunt quibus tempora et anni manifestantur. Et hoc indicari eo quod luna per octo annos cum sole concurrat et ambo idem nouum habeant menses eo quod octo annorum cursus lune compleantur et tanquam principium fit primi mensis reputant predictam diem in scripturis quartadecimam et hanc esse dicunt.viij. Kalendas aprilis secundum quem semper celebrant pascha. Si contingit etiam concurrere resurrectionis i. dominicum diem aliorum dominica significante celebrant. Scriptum enim eam inquiunt quartadecimam vsque ad vicesimam primam esse celebrandam. ¶ Sozomenus. ¶ Apud romanos in vnoquoque anno semel psallent alleluya primo die pasche ita vt romani velut hunc per iuramento habeant vt hunc hymnum audire

mereātur. In qua ecclesia neqꝫ epūs neqꝫ alter quisqꝫ corā populo docet. Apd alexandrinos hoc opinabile est qꝛ dum legūtur euāgelia non surgit eps: quod apud alios nusqꝫ fieri noui vbi solus archydiaconus hanc lectionem legit. In alijs locis dyaconi. In multis vero ecclesijs sacerdotes soli Constantinopolim prima die resurrectionis dominice pontifex.

Socrates. Capitulū. xl. B.

Conuenerūt em̄ etiā apud arrianos diuisiões propter huiuscemodi cām: singule vcꝫ eorū cōtētiões ad ineptos eos p̄ducere sermões. Cū em̄ i eorū ecclīa credatur deus p̄r esse filij. vbi ex hoc apud eos questio p̄cessit si possibile sit vt etiā antequā existeret fili⁹ pater vocari potuisset qm̄ dei vbū nō ex patre naturaliter sed ex nō existētibus subsistisse credebāt. Circa primū itaqꝫ capitulū errātes rite de puro noīe in certamē illicitū irruerūt Dorotheus etem̄ ab anthiochia euocatus ab eis dicebat non posse patrem esse neqꝫ vocari filio nō subsistēte. Porro marin⁹ quē a trachia ān dorotheū vocauerāt occasionē inueniēs opportunā dorotheo em̄ erat aduersari⁹ respōdit sermonē de hac questione cōtrariū. Et propterea sunt inter eos facte diuisiones. Diuisiqꝫ ꝑpter hoc verbū seorsum singuli solēnia celebrabāt. Alij em̄ sequebāt dorotheū. Alij vero marinū dicētes quippe patrē semper esse patrē etiā filio non extante. Uocabant em̄ isti psatyriani eo qꝫ quidā theorisi⁹ syrus genere psatyra. i. duplicia vendēs hāc ꝑpositionē valde defenderet. Hos quoqꝫ secutus est selētias gothorum eps: sed isti quoqꝫ paulopost se parati sunt cū marinno cum agapio discordiam habuisset qm̄ ipse epm̄ fecerat ephesi. Uerū isti non ꝑpter religionē sed ꝑpter presulatū inimicitias inter se bellaqꝫ gesserēt. Gothi nāqꝫ defendebāt agapiū. Quādobrē plurimi clericorū eoꝝ vanam gloriā fugiētes ad fidē consubstantialitatis vtiliter accesserūt. Arriani siquidem. xxxv. annis diuisi inter alterutros. postea sub imperio theodosij iunioris cōsulatu pleniter adhesere psathirinorum recedentes vniti sunt veluti lege decernentes nunqꝫ capitulū propter qd diuisi fuerāt memorare. Sed hoc cōstātinopolim gestū est. Uerū in alijs ciuitatib⁹ sub diuisione māserūt. Nā ꝛ ipse eunomius dudū ab eudoxio qui eū cizici ordinauit epm segregatus est occasiōe percepta eo q̄ eciū doctorē eius expulsum suscipere noluisset. Reliq vero ab eo ꝑ schismata diuersa partiti sunt. Pri⁹ itaqꝫ theofroni⁹ quidā capadox eunomio versare cōtentiones edoctus et aliquid de aristotelis cathegorijs ꝛ periarmenias intelligens fecit libros quos de exercitio mētis attitulauit. Is ergo cū effodisset ꝓsecutores suos tanqꝫ recedēs ab eis expulsus est ꝛ seorsum colligens sui noīs heresim dereliquit. In cōstantinopolim vero quidam euthicus ex tepidissima questione ab eunomianis diuisus hactenus collectas seorsum facit: vocāturqꝫ hoꝝ alij eunomiotheos romani. Alij ve ro eunomos theuticiani: veruntn̄ isti baptisma corruperunt. Nō em̄ in trinitate sed in xp̄i morte baptizant. Capitulum. xlj.

Acta est igitur quodam tempore etiā inter macedonianos diuisio cū eutropius presbyter seorsum colligeret ꝛ nequaqꝫ ei carterius consentiret: fuerunt forsitan ꝛ alie diuisionēs heresū sed ego tanqꝫ cōstantinopolitanus atqꝫ nutritus q̄ mihi clariora visa sunt ea narrare curaui.

Sozomenus. Capitulū. xlij.

Aliquidem tempestate dicunt egypti fluuium circa primum ascensum aque post tergum recessisse. Quo facto egyptū seuiebant eo qꝫ nō sinerentur flumini sacrificia solemnia celebrare. Iudex autem seditionem perspiciens concitari nuntiauit imperatori. Uerum imperator melius iudicauit diuine fidei seruiendum q̄ pocula nili ꝛ preponere sacrilegis pietati. Nūqꝫ inquit currat ille fluuius si magicis artib⁹ ꝛ fluxu sanguinis vnde polluende sunt sacri paradisi. Hoc acto post paululum ita vberrime nilus effusus est vt etiam altius q̄ so

lebat fluctus spargeret. Cumq; solitas co̅plesset me̅suras & adhuc i culme̅ extolleretur: in terrorem nuntiu̅ egyptij sunt redacti metue̅tes ne & alexa̅driam & libye p̄tes forte destrueret. Tunc eni̅ fert paganos alexa̅drinos in theatro clamasse: q̄ velut senex et delirus euanuisset nilus. Quaobre̅ plurimi egyptiorum derogantes paterne religioni ad christianitatis iura conuersi sunt.

¶ Capitulum.xliij.

Eo siquidem tempore dicitur delatu̅ constantinopolim Joannis baptiste caput qd̄ herodiadis petijt ab herode tetrarcha: fertur eni̅ inuentu̅ caput a monachis macedoniani qui primu̅ quide̅ hierosolymis habitaba̅t postea ꝯo cilicia̅ migraueru̅t. Cu̅ enim ante hoc imperiu̅ mardonius maior domus imperialis nu̅tiasset hoc imperatori p̄cepit vole̅s caput sacru̅ consta̅tinopolim deportari. Qua iussione dire̅cti & impone̅tes vehiculo deportabant. Cu̅q; venissent ad locu̅ qui vocat̄ pantichiu̅: est enim circa calcedoniam nequaq; poterat trahi vehiculum: licet multis plagis burdones affligerent. Et cu̅ hoc inopinabile videretur vniuersis/& ipsi simul imperatori sacru̅ hoc caput reco̅diderunt in vico appellato cosilai. Erat enim possessio ipsa mardonij. Illo siquidem tempore aut ipso propheta mone̅te in hu̅c locu̅ vsq; perductu̅ est. Cu̅q; postea theodosius imperator has baptiste reliquias voluisset auferre: sola̅ referu̅t extitisse matronam virgine̅ sacra̅ que eius custodia̅ capitis exhibebat. Cui du̅ sepius imperator viole̅ter s; cu̅ lachrymis supplicaret vt eu̅ permitteret sua vota co̅plere: hec puta̅s q̄ sicut tempore valentis etia̅ tu̅c no̅ pateret vlterius baptista portari/cessit. At imperator amplecte̅s sua purpura theca̅ in qua caput baptiste iacebat: ea̅q; porta̅s venit: & ante ciuitate̅ co̅sta̅tinopolitana̅ reco̅didit in septimo miliario: ibiq; magna̅ & pulcherrima̅ deo edificauit ecclesia̅: crebroq; deprecatus est matronam: promisitq; dona gratissima si reco̅ciliari vellet nec passa est. Erat eni̅ macedonia heresi violata: s; fortiter vince̅tibus spectator eius qui prophete sepulchru̅ equaliter obseruabat co̅uersus fuisset & catholice co̅ncasset ecclesie. Feru̅t eni̅ q̄ co̅urationem habea̅t macedoniani nu̅q; se a sua secta recedere: vere is presbyter du̅ ageret de migratione sacri capitis: apud se diffiniuit q̄ si sequeret baptista imperatore̅: & ipse co̅cordaret ei: quo facto conuersus est.

¶ Theodoricus.

¶ Capitulum.xliiij.

Igitur in anthiochia meletij maximi successionem flauianus accepit q̄ cum diodoro plurima pro o̅ibus certamina passus est. Uoluerat enim paulinus ecclesie suscipere presulatu̅: sed pontificum restitit chorus, dicens no̅ oportere eu̅ qui concilium non receperat post illius mortem in eius sede consistere: sed eum potius qui plurimis laboribus effugerat: et pro omnium cura pericula sustinuerat. Hoc factum romanos & egyptios fecit infestos aduersus orientales. Sed neq; morte paulini inimicitie sunt destructe. Nam et post illum cum euagrius eius percepisset sedem perstiterunt flauiano vehementer infensi licet euagrius preter ecclesiasticam regulam fuerit ordinatus. Solus enim paulinus eum instituerat: plurimas regulas preuaricatus ecclesiasticas. Non enim precipiunt vt pro se quilibet ordinare posset sed conuocare vniuersos prouincie sacerdotes & preter tres pontifices ordinationem fieri penitus interdicunt. Ueruntamen nihil bonorum respicientes euagrij sunt amplexi communionem et aduersus flauianum auditus principis commonerunt. Que̅ frequenter impulsus deduxit eum ad vrbem constantinopolim et rome proficisci precepit. Porro flauianus excusatione hyemis promissione̅ factam: quia tempore opportuno pergeret roma̅/tunc est reuersus ad propria. Cumq; romani pontifices non solum mirabilis damasus sed etiam post eum siricius & anastasius imperatori vehementer insisterent dicentes: quia tyrannos quidem proprios debellarent. Quiuero christi res-

flerent legibus eos fineret ipunitos: rursus enim euocãs rome pficisci cogebat. ¶Tunc flauianus sapientissimus digna fiducia vsus ait. Siquidẽ fidẽ meã o imperator quasi nõ rectã accusant quidã: aut vitã dicũt sacerdotio nõ esse dignã etiã ipsos accusatores hr̃e iudices nõ refuto: eorũqʒ snĩam gratãter excipio. Si ṽo de sede ⁊ psulatu ɔtẽdũt: nec litigo nec hec volẽtib⁹ habere resulto: sed abscedo ⁊ me ab cp̃atu suspẽdo. Da igit̃ anthiochenã sedẽ cuicũqʒ volueris impator. Mãcipius fortitudinẽ sapientiãqʒ mirat⁹ pncepere dire ad patriã ⁊ cõmissam sibi regere p̃cepit ecclesiã. Post aliquãtũ epus rome veniẽs impator easdẽ ab epis patiebat̃ querelas quasi flauiani tyrãnidẽ subdere noluisset. At ille spẽm tyrannidis eos fari p̃cepit dicẽs se esse flauianũ. Illis vero dicentibus q: nõ possent cũ impatore cõtendere: monuit vt de cetero eccl̃ie cõcordiã haberẽt deponerẽtqʒ certamen: ⁊ stultas ɔtentiones extinguerẽt. Paulin⁹ inquit olim est mortuus. Euagrius ɔ regulas ordinatus. Oriẽtales aũt ecclesie p̃sulatũ flauiano deferẽtes ⁊ asia põtus ⁊ trachia: eius cõioni ɔiuncte sunt. Ois illyricas illũ nouit per orientẽ epis presidere. His flexi monitionib⁹ hesperie sacerdotes soluturos se inimicitias pmiserunt: ⁊ legatos mittẽdos ab eo suscipere. Hoc agnoscens sacratissimus flauianus misit rome quosdã laude dignos epos: ⁊ anthiochenos p̃sbyteros atqʒ dyaconos: quib⁹ p̃erat acatius berie in omni terra pelagoqʒ cantatus. Is cũ aliĳs rome veniens longãqʒ sanãs odiĳ passionẽ: post decẽ ⁊ septẽ annos ecclesĳs restituit pacem. Qđ agnoscẽtes egyptĳ inimicitias extinguẽtes ɔcordiã sũt amplexi. Tunc igit̃ ecclesie romane innocentius successor anastasĳ p̃sidebat vir prudẽtia ⁊ itellectu decenter ornatus alexãdrine vero theophilus. ¶Socrates.

¶Capitulum.xlv.

Res itaqʒ publica eo tẽpore p hmõi causa turbabatur in occidentis partibus. Grammaticus quidẽ noie eugenius literarum latinarum doctor relinquẽs scholas suas i palatio militabat. Eratqʒ impatoris antigraphe⁹ ⁊ pp̄ter eloquẽtiã a multis honorabat̃. Tũc ergo vt fert̃ nõ mediocrit̃ cogitãs cooperatorẽ assumpsit arbogastũ de minorib⁹ gallĳs ortũ: militaris ordinis ducem virũ seuũ ⁊ necib⁹ p̃paratũ. Quo facto declinauit ad tyrennidẽ. Igit̃ vterqʒ ɔ imperatorẽ valẽtinianũ necẽ machinabant̃ cubicularios corrũpentes eunuchos. At illi dormientẽ suffocarunt. Hoc eugenius repente cognoscẽs impio potitur hesperie. Agebatqʒ qđ tyranno poterat ɔuenire. Hec audiẽs theodosius impe B rator: rursus sollicitudinis obstrictus secũda certamina post maximũ preparabat. Congregãsqʒ militatẽ virtutem ⁊ honoriũ filium designãs impatorẽ cõsulatu suo ⁊ habundantĳ decimo die ianuarĳ mensis denuo ad partes hesperias magno studio festinabat. ¶Sozomenus. ¶Interea euen C tum belli considerans misit ad thebaidã ad ioannem monachũ tunc p̃scientia clarum. Ad quẽ destinauit eutropium eunuchũ sibimet fidelissimũ vt aut eũ si vellet venire deduceret: aut nolentẽ de euẽtu belli requireret. At ille ioãnem quidẽ deducere nõ p̃ualuit: sed mãdatum retulit ei⁹ q: bello vinceret ⁊ perimeret tyrannũ: ⁊ post victoriam in italia moreretur. ¶Socrates. ¶Relictis ergo theodosi⁹ ambobus filĳs in vrbe ɔstantinopolim cum pergeret cõtra eugenium bellaturus plurimi trans histruʒ barbari sunt secuti cũ eo pugnaturi contra tyrannum. Paruoqʒ tempore cuʒ manu maxima venit ad gallias. Illic enim ipreparabat bellum vbi iam multa milia habebat exercitus. ¶Theodoricus. ¶Cum igitur D in quodam monte oratorium inuenisset ibi nocte domino supplicabat ⁊ circa galli cantum sopore cõpressus: vidit in somnis quasi iaceret in campo et astarent ei duo quidam viri in vestibus albis ⁊ eq̃s candidissimis residentes eumqʒ iubentes habere fiduciam et diluculo armare milites ad victoriam. Dicebantqʒ se p solatio destinatos. Quorum alter ioannes euangelista. alter se philippum dicebat apostolum. Hac visione cõperta nequaqʒ

quaquã ab oratione cessauit: sed lachrymas vberiores effudit. Que visio et alicui militi reuelata est & per diuersos peruenit ad principē. At ille. Nō ꝓpter me inquit hec iste vidit: sed ne quis crederet quia finxi quod ego vidi. Ideoq̃ etiã isti monstratum est: nã primo mihi hoc dominus cõmunis ostendit. ¶ Socrates. Fuit ergo congressio circa fluuium ẽ vocabulo frigidum. Igitur in parte qua romani cõtra romanos cõfligebant bella erãt equalia. Unde vero barbari auxiliatores imꝑatoris/pars eugenij potior esse videbatur. Imperator aũt vidēs barbaros deperire in maxima veniēs estuatione ꝓstrauit semetipsũ in terra/adiutorem inuocãs deũ: & petitione frustratꝰ nõ est. Quidã eñ bacuriꝰ magister militum eius repente sic confortatus est vt cum primis ducibus cõcurreret ad eam partem qua barbari premebantur. Quo facto dirupit acies: & in fugã mox vertit inimicos: fitq̃ denuo ea hora miraculũ: ventus eñ vehemētissimus inspirans: emissa iacula ab eugenij partibus cõtra eos denuo reuocabat/& a partibus imperatoris ad hostes cũ magna fortitudine deferebat: tantũ valuit imperatoris orõ. Hoc itaq̃ modo dimicatione cõsumpta tyrãnꝰ currēs ad pedes imꝑatoris exorabat ꝓmereri salutē. Qui circa pedes eiꝰ a militibus capite sectus est. Hec gesta sunt septimadecima die septēbris mēsis consulatu archadij tertio & honorij secũdo. Arbogastis aũt tantorũ causa malorum post duos congressionis dies fuga lapsus dũ cognouisset: qr vincere nõ posset ꝓprio gladio se peremit. ¶ Sozomenꝰ.

¶ Capitulum.xlvi.

EA siquidem tempestate plurimi inter eṗos effulgebant sicuti donatus euriahe epi/de quo ꝓuincia les miracula multa testantur: maximũ tamē est qđ de dracho gessit. Is eñ circa pontem in via publica iacens cibũ habebat oues/capras/equos/boues/& omnes abripiens deuorabat. Ad quam bestiam donatus sine gladio sine quolibet iaculo veniēns dum illa leuasset caput quasi voratura virũ tũc ille vexillũ crucis ante faciē eius digito designãs in aere in os eius expuit. Bestia vero sputum mox ori suo suscipiēs expirauit. Quam sicut audiui acto paria boũ in vicinũ cãpum traxerũt. Et misso igne cõbusta est ne aerem fetore corrũperet. Huius itaq̃ donati sepultura insignis est vbi oratoriũ ex eius nomine vocitat̃: habēs fontem aquarum quẽ ipse fertur orationibus inuenisse. Nã duo etiã locꝰ inaquosus, & illic ex itinere aliqñ venisset aiunt: quia fatigatis qui cũ eo erãt orasset et mox aque inundatio prorupisset: & ex illo hactenus permaneret.

¶ Capitulum.xlvii.

IN tempore tomitanam & schitie ecclesiam theotimus gubernabat vir in philosophia nutritꝰ: cuius virtutem diligētes barbari trãs histrũ habitãtes deũ romanorum esse predicabãt. Diuinarũ ĩ eo quippe rerũ experimenta sepius perceperũt. Nam cũ aliquo tēpore iter faceret illiꝰ terre barbari occurrerũt ei. Et dũ q̃ erãt circa eũ terrore turbarentur/quasi continuo morituri: ex quo descendens orauit. Porro barbari neq̃ eũ neq̃ sequaces eiꝰ nec equos de q̃bus descenderant videntes pertrãsierunt. Dũ igitur crebro trãseũtes scithas naturaliter feroces epulis muneribusq̃ mansuefaceret quidã barbarus arbitratus eũ esse locupletem cepit insidiari vt eum caperet alligaret et traheret. Cum hoc iaz p̄parasset ꝯ dexteram ad hoc haberet & cũ iactu laquearet: manus in aere mox ligata & barbarꝰ ille inuisibilibꝰ vinculis est obstrictus. Tũc alijs pro eo rogãtibus supplicauit deo theothimus vt barbarus solueret̃.

¶ Capitulum.xlviii. A

EO quoq̃ tempore fuit epyphanius cypriorum episcopus ad cuius sepulchrũ hactenus demones expellũtur. Is enim dum substãtiam ꝓpriam necessitatẽ sustinētibus erogasset/& multis quoq̃ offerentibus ei pecu

nias manu largissima dispensaret: contigit vt pecunijs deficientibus economus ecclesie murmuraret. Quo facto assistēs quidā in domo qua manebat economus sacculum multarum pecuniarum dedit: et ita disparuit: vt nec q̄ dedit nec q̄ misit agnosceret. Qđ factū oēs diuinū eē iudicauerūt. Aliud quoq; ei⁹ libet referre miraculum. Quidā pauperes studētes epyphanium arte deludere: vt eis aliq̄d daret: dū iter ageret vn⁹ eorū supinū se prostrauit i terra: alter stabat quasi mortuū deflens nec habens vnde eū sepelire potuisset. Epyphani⁹ aūt superueniēs orauit vt sub quiete dormiret. Et sepulture necessaria p̄buit simulq; cōsolat⁹ est flētē dicēs. Quiesce fili a lachrymis. Nō ei iste tu resuscitari poterit. Est eñ ineuitabile quod euenit. Cumq; discessisset epyphanius cepit ille pulsare sociū vt resurgeret. Et cū hoc semel et secūdo fecisset dicens surge hodie de tuis laboribus epulemur: et ille penit⁹ nō sentiret: cognoscēs vere mortuū cucurrit ad epyphaniū flēs et petens vt eius sociū suscitaret. At iste consolat⁹ est, ne ferret grauiter quod euenerat. Nō tamē defunctū denuo suscitauit. Hoc eñ credo proinde gestum p̄ vt nō dei ministri facile deludant. Eo tēpore fuit eas et zeno i palestine gaza p̄hantes. Et vir eas fertur dum pulcherrimā duxisset vxorem ter cū ipsa solū cōcubuisse et tres filios genuisse, postea vitā monachicam apprime esse sectatū. Zeno autem episcopus vsq; ad annorum centum habens etatē nunq̄ solēnnibus minor fuit aut quieuit officijs.

Capitulum. xlix.

NOn solum hanc religionē hec tunc nobilitabant sz etiā abacuch et michee p̄phetarum corpora sicut audiui hoc tp̄e sunt ostensa reuelatiōe diuina, dū zebenius tūc eleuthero politanā gubernaret ecclesiam in vico qđ pri⁹ vocabat ceila: in berethasia p̄dio qđ distat ab vrbe quasi stadia decē. Circa hūc locū sepultura mi chee fuit quā nescientes q̄d dicerēt p̄uinciales o fidelem memoriā vocitabant.

Capitulum. l. [illegible]

IGitur theodosius imperator post laborē publicum corpore fatigatus et sperans se ea egritudine non moriturum potius de republica cogitabat, considerans que solent hoībus p̄uenire imperatore moriēte. Filium itaq; honorium de cōstātinopoli velociter euocauit ordinare volens partes hesperias. Cūq; filius mediolanum venisset ex egritudine releuatus circum de victoria celebrabat et ante prādiū quidē spectaculū quasi sanus exhibuit. Post prandium repente pregrauatus ad spectaculum venire nō potuit filium tamen ludis adesse precepit. Superueniēte vero nocte defunctus est cōsulatu olibrij et p̄bini septimadecima die ianuarij mēsis anno primo ducentesime nonagesime quarte olimpiadis. Vixit autem imperator theodosi⁹ annos sexaginta ex quib⁹ sedecim imperauit.

Explicit liber nonus.

Incipiūt tituli libri. x.

i De successione arcadij et honorij.
ij Quomodo honorius ludum gladiatorum remouerit.
iij De morte nectarij cōstantinopolim ex ordinatiōe actibusq; ioannis.
iiij Quomodo eutropi⁹ p̄posit⁹ imperatoris fuerit interemptus.
v De cōuersiōe clericorū p̄ ioānē.
vi De gaina magistro militū eiusq; rebellione.
vij De questione inter egyptios monachos exorta vtrum de⁹ corporeus sit an incorporeus.
viij Quomōdo hymni nocturni a ioanne sunt incepti.
ix Qr episcopo ignacio angelorum deum laudātiū visio sit ostensa.
x De inimicis ioannis.
xi Quomodo epyphanius cipri⁹ ioanni fuerit inimicus.
xij Quomodo ioānes habuerit epyphaniū inimicum.
xiij Cur augusta grau⁹ et per quos ioanni facta sit inimica et quomō exilio deportatus.

xiiij Quomodo sit reuersus et denuo a calumniatoribus impetitus.
xv Qualiter Joānes tractauit augustam.
xvi De insidijs que Joanni fiebant.
xvij De secūda depositione Joānis et de facto schismate ꝓpter eum.
xviij De exilio et morte Joannis.
xix Quo illiric⁹ et occides ꝓpter ioā nē ab orientalib⁹ se suspēdit ephis.
xx De ordinatione arsatij ꝯstātino politani et ei⁹ odio ꝓpter ioānē.
xxi De eutropio lectore ꝓ Joānem tento.
xxij De morte arsatij et ordinatione pontificis attitij.
xxiij De successione diuersorum patriarcharum.
xxiiij De cōcussionibus quas barbari reipublice faciebant.
xxv Quo alexāder anthiochen⁹ eps discordantem populum ad vnitatem reuocauit ecclesie.
xxvi Quo corpus Joānis cōstantinopolim fuerit reuocatum.
xxvij De laudib⁹ theodosij minoris.
xxviij De miraculis cōtra ꝑsas gestis.
xxix De successione pontificum.
xxx De ṽtutib⁹ abde apd ꝑsas epi.
xxxi De hormisda apud persas nobilissimo confessore.
xxxij De sainna apud ꝑsas cōfessore.
xxxiij De Beniamin persico dyacono eiusq; martyrio.
xxxiiij De theodoro anthiocheno epo et theodoro mōpsuesceno pōtifice.
xxxv De fine imperatoris archadij.

¶ Incipit liber decimus.
¶ Socrates.
¶ Capitulum primum.

Defuncto igit theodosio in eius imperio filij successerunt archadius in oriente: honorius autem in occidente. Hoc tempore in romana damasus presidebat ecclesia: in alexandria theophilus: hierosolymis Joānes: flauianus anthiochenam tenebat sedem cōstātinopolitanū nectarius. Igitur circa octauam diē nouēbris mēsis codē consulatu: corpus theodosij delatū: cū solēni honore ab archadio filio et sepulture cōtraditur. Post paucos vero dies: idest vicesimaseptima eiusdem mensis etiā exercitus qui cū imperatore theodosio fuerat cōtra tyrānū reuersus est. Et dū imperator archadius secundū cōsuetudinē ad portas occurrisset exercitui remeanti: tūc milites rufinum prefectū imperatoris peremerūt. Erat enim suspectus quasi tyrannidē posset assumere. Dicebatur autē q hunnos ipse in romanorū prouincias euocasset: qui tunc armeniā et ptes oriētis valde vastabāt.

¶ Theodoricus.
¶ Capitulum secundum.

Honorius itaq; suscipiēs occidētis īperiū: ludū gladiatorū q dudū rome celebrabant huiusmodi causa remouit. Quidā tilemachius cōuersatione monachica pro hac causa ab oriēte venit ad romā. Dūq; nephandū illud spectaculum ageretur: ipse intrauit in stadium. Et descendēs nitebatur pugnātes aduersum se gladijs separare. Cūq; spectatores aduersus eum seuirent et in effusione sanguinis grassarentur: prouisorem pacis lapidibus occiderunt: hoc agnoscēs mirabilis imperator illū quidē inter victores martyres numerauit: nephādū vero spectaculū potius abscidit.

¶ Socrates. ¶ Capitulū.iij.

Pauco tēpore transeunte etiā nectarius cōstātinopolitan⁹ episcopus defunctus est consulatu cesarij et attici septima et vicesima die septembris mensis. Mox ergo studia generantur in episcopatum alijs alium ordinare cupientibus. Nouissime vero placuit vt ab anthiochia Joannes euocaretur ecclesie presbyter. Erat enim doctrine fama mirabilis. Intra paucū ergo tps cōi decreto omni cleri corū et laicorū imperator arcadius euocauit eū et ꝓpter dignitatē ordinis cū adesset eius imperiali iussione plurimi epi: etiā

theophilus venit alexandrinus q̄ studebat quidem Joāni detrahere ⁊ isidorū suū presbyterū ordinare. Diligebat eīm eū q̄m aliq̄n [illegible] sustinuerat ꝓ eo tale periculū. Cū imperator theodosius aduersus maximū tyrānū decertaret theophilus ꝑ isidorū exenia misit impatori et duplices misit epistolas mandans vt alias epistolas nō vincēti daret. Porro victori ⁊ munera/⁊ alias porrigeret literas. Has dū isidorus portasset rome veniēs victoriā sustinebat sz nō diu latuit. Quidā eīm lector rapiēs epistolas demōstrauit imperatori. Quāobrem isidorus terrore cōprehēsus in alexādria fugit celare volēs qđ fuerat ei mādatū. Ob quā cām isidorū theophilus diligebat. Uerū palatij iudices preposuere Joānē. Cūq̄ multi theophilum accusarēt libellos ad eū ꝓ diuersis causis pn̄tibus ep̄is obtulerūt. Tūc ꝑpositus palatij eutropiꝰ nomine sumēs accusationes scriptas ostēdit theophilo dicēs: aut ordina Joānē/ aut accusationes veniāt ad examen. Hic perterritꝰ theophilus Joānē ordinauit ep̄m. Qui suscepit episcopatū sextadecima die februarij mēsis cōsulatu honorij imperatoris ⁊ euthiciani prefecti. Erat vero Joānes vir fuit omni= [illegible] no ꝑclarus ex libris quos reliq̄t cognoscit. Cuius vitā/genus/conuersationē ⁊ quēadmodū sit depositꝰ ⁊ morte posterius honoratur exponam. Joānes itaq̄ fuit anthiochenus filius secūde ⁊ anthuse nobiliū ꝑsonarū/discipulus sophiste libanij et auditor andragachij phi. Cumq̄ se ad aduocationē prepararet: cōsiderās molestias litigātiū: illustūq̄ vite ꝓpositū potius elegit quietē. Et hoc fecit emulatus euagriū: q̄m ⁊ ipse dū iisdē studijs esset vsus: quietā magis secutus est vitā. Mox ḡ mutato schemate pariter ⁊ lectiū diuinis lectionibus incūbebat ⁊ frequētius ad sanctā concurrebat ecclesiā. Hec agēs persuasit etiā theodoro ⁊ maximo qui fuerant condiscipuli eius apud sophistam libaniū: vt ꝑpositam relinquerent vitam ⁊ simplicē sequerētur. Quorū theodorus postea episcopus mōsuestene ordinatur ecclesie: maximus autez seleucie isaurie. Tūc itaq̄ isti fiunt discipuli in lectione diuina diodori atq̄ carterij q̄ eo tempore sacris monasterijs ꝑsidebant. Sed diodorus postea tharsi ordinatur episcopus multos conscripsit libros sacras ad literas intuens scripturas. Porro Joānem degētem cū basilio tūc a meletio facto dyacono: ⁊ postea cesarie cappadocie presule cōstituto: zeno episcopus hierosolymis euertēs lectorē in ecclesia anthiochena ꝯstituit. In quo adhuc in officio positus librū edidit cōtra iudeos. Post paucū vero tēpus etiā dyaconatū a meletio promerēs de sacerdotio aliū fecit librum aliosq̄ plurimos explanauit. Postea vero meletio in constantinopolitana vrbe defuncto recedēs Joānes a meletianis ⁊ neq̄ paulino cōmunicās tribꝰ annis cōtinue sub quiete degebat. Postea vero paulino moriente ab euagrio eius successore presbyter ordinatur. Ante episcopatum [illegible] itaq̄ hoc modo cōuersatus est. Fuit enim vt aiunt propter zelum castitatis seuerior/ et amplius q̄ habebat a iuuentute sua furori magis q̄ reuerentie se prebebat/ ⁊ propter vite rectitudinē incautius prospicere de futuris. Propter simplicitatē vero oris libertate profusus apud colloquentes non mediocriter vtebat᷑. Docēdo precipuus erat vtilis ad corrigendos audiētiū mores/in confabulatione vero arrogās a nesciētibus putabatur. Cum ergo talis moribꝰ esset episcopatu suscepto: maiori fastu q̄ debuerat vtebat᷑ clericorū suorū corrigere vitā volens. Mox igitur in ep̄o initio cū clericis asper videretur ecclesie: erat plurimis odiosus ⁊ veluti furiosū vniuersi declinabāt. Cōpellebat eīm eū vt velut oēs offenderet serapio dyaconus eius q̄ aliquādo presentibus clericis hunc ꝓtulit magna voce sermonē. Nūq̄ poteris o episcope hos corrigere nisi vno baculo ꝑcusseris vniuersos. Quo dicto maiora cōtra eū odia cōcitata sunt. Nō post multū vero tempos plurimos clericorum ꝓ diuersis exemit causis. At illi cōspirātes aduersus eum etiā derogationibus apud populos vtebātur quorū rerū faciebat maximā fidē eo q̄ nec vllū secum comedere pateretur nec ipse ad aliū inuitatus accederet. De

cunt enim quidā .ppterea noluisse cū eū quocūqȝ comedere eo q̄ turpiter mādu=caret escasqȝ peiperet. Alij vero pter ex=cellētē cibor̄ cōtinētiā:hoc eū facere pre dicabāt. ¶ Sozomenus. ¶ Ego tñ quo=dā viro veraci referēte audiui:q̄ .ppter abstinētiā capite ⁊ stomacho sepe dole=bat:⁊ ideo prādiorum epulas euitabat. ¶ Socrates. E ¶ Porro populus .ppter sermones quos in ecclesia facie=bat diligebat eū ⁊ parupēdēs accusator̄ voces. Quales vero sunt eius libri non oportet nūc dici q̄m legētib⁹ poterūt iu=dicari. Igit̄ dū non clero tātūmodo esset infensus:machinationes contra eū non olno valuerunt. Dū vero etiā plurimos .pcerū obiurgare cepisset: tūc inuidia cō tra eū maior accensa est. Et quidē pluri=ma dicebant:multa quoqȝ faciebāt au=gientibus fidem. ¶ Cap. iiij. A

Jus derogationi bus dedit augmētū omē=lia ptra eutropiū tūc .pla=ta. Eutropi⁹ enī ennuch⁹ prepositus imperatoris:⁊ habēs cōsulis dignitatē volens in qui=busdā refugiētibus ad ecclesiā vindica=re studuit ab imperatorib⁹ legē poni iu=bētem vt nullus ad ecclesias cōfugeret. Imo qui dudū refugerēt traherent. Sz dei secutū est rep̄te iudiciū. Erat ergo proposita lex. Post paucos vero dies cū ipse eutropius offendisset imperatorez: inter refugas erat apud ecclesiā. Episco pus vero eutropio sub altare iacēte ni=mioqȝ repercusso timore residēs sup am bonē vbi solebat pri⁹ facere cōsuete ser=monē omeliā increpatoriā fecit aduersus euz. Unde magis plurimos offendebat eo q̄ hominē in felicitate posito nō solū miseratus nō est sed etiā nec obiurgare desisteret. Igitur eutropij tūc cōsulatus dignitatez habentis .ppter quedam vi=tia caput imp̄atori iussit auferri/⁊ ex or=dine cōsulū ei⁹ nomē penitus abrogari. Quāobrem theodori solummodo q̄ cum eo consul fuit nomen ascriptum est. Pro diuersis igitur causis multos sepius fi=ducialiter obiurgabat et plurimis erat odiosus. Unde theophil⁹ alexādrine ci=uitatis episcopus mox post ordinationē causas eius directiōis manifestū ⁊ qui=busdā presentib⁹ de eo latēter obloque=batur. Multis etiam lōge positis scribe bat. Cōtristabat etiā nō solū pro fiducia Joānis:sed q̄ etiam nō isidor̄ presbyte=rum suū epm cōstātinopoleos: ordinare nō valuit. ¶ Theodoricus. ¶ Sacerdo=tibus igitur Joānes eēs supplicabat vt secūdū ecclesiasticas viuerēt sanctiones quas quicūqȝ preuaricari p̄sumeret/eos ad pncipē .phibebat accedere. Dicebat enim q̄ nec deberēt frui honore sacerdo tij:qui eorū vitā cōtēnerent imitari. Nō solū enī .puidentiā vrbis cōstantinopo=leos habebat:sed etiaz totius trachie q̄ sex pnuncijs est diuisa:⁊ q̄ vndeciz admi nistrationibus dispensatur. His legib⁹ ornabat etiam pōticaz regionē q̄ totidē iudicibus gubernari dignoscitur. Cūqȝ cognouisset in fenice adhuc demonibus sacrificia ministrari:electos monachos ⁊ imperialib⁹ sanctionibus coarmatos aduersus cultores destinavit idolorum: dans pecunias tēplor̄ destructionibus erogādas:nō ex erario publico: s̄z quas a fidelissimis mulieribus oblatas spon=te percipiebat. ¶ Capi. v.

Videns igitur etiaz populū celticorum arrianis retibus laqueatū ⁊ cogitans de eorum capienda salute consilium huiusmodi venationis inue=nit. Eiusdem nāqȝ lingue presbyteros: dyaconos/atqȝ lectores fecit:⁊ vnaz eis ecclesiam dedit. Qua occasione multos eorū cepit/qȝ ⁊ ipse frequēter illic iret:⁊ per interpretem celti cū diuinas lectio=nes exponeret. Hec ergo intra ciuitatē crebro faciēs plurimos eius gētis arria norum ad apostolica dogmata reuoca=uit. Apud scythas aūt quidam erant de siderium salutis habētes:quo nō pote=rāt peruenire. Quod Joānes agnoscēs quesiuit viros apostolico zelo feruētes: eosqȝ direxit ⁊ desiderātibus salutis gra tiā ministrauit. Ego aūt etiā literas ei⁹ legi ad leontiū ancyre presulem quibus indicauit scytas fuisse conuersos in no=stra prouincia ⁊ cognoscēs in quibusdā

vicinis marchionis creuisse languorez: scripsit eius loci pastoribus vt eos pelle rēt. Insuper etiā principis pro hac causa proferri petijt sanctionem.

¶ Capitulum. vj.

Gainas quidā genere celticus: cōcilio barbarus studio tyrānico vehementer elatus: eo tpe cū esset magister militum multos sue gētis multos etiā romanorū sub suo magisterio habēs terrorē plurimis: etiā ipsi principi meditatiōe tyrannidis inferebat. Eratqʒ arrianus. Is ergo rogauit imperatorē vt intra ciuitatē ei vnaʒ daret ecclesiā. At ille cū se placare promisit. Tūc euocās Joanē eiqʒ potētiā illius meditatāqʒ tyrānidem dicēs petebat vt data ecclesia eius refrenaret intētionē. At ille virtute fortissimus noli inqt o imperator hec promittere neqʒ sanctū canibus dare. Nō enī potero ideo benedicentes expellere et sanctū tēplū blasphemātibus iniuste ɔtradere. Neqʒ hūc barbarū metuas imperator sed ambos nos iube vocari et sub silētio inter nos q̄ dicuntur audi. Ego nāqʒ linguā illius sic frenabo vt nō p̄sumat petere q̄ dari nō expedit. Hoc audiēs imperator gauisus est: et vtrūqʒ altera die vocauit. Tunc gainas petitionē suā poscebat dicēs. Nō lʒ imperatori pietatē custodienti aliqd cōtra mādata diuina p̄sumere. Cūqʒ respōderet ille: qz oratoriū ipe habere deberet. Joānes ait. Ubiqʒ tibi diuina domus aperta est vt nullus te vetat orare. At ille. Sʒ ego inqt alterius secte sum: et cū eis vnū tēplū habere deposco. Multos enī p romana republica labores assumpsi: et non debeo in mea petitione cōtēni. Cui Joānes. Plurima inquit p̄mia et q̄ trāscēdūt tua certamina pcepisti. Magister militū factus cōsulari toga insup exornatus. Et oportet te cōsiderare qs dudū fueris: et qualis modo conspiciaris: et que prisca paupertas: et q̄ moderna substātia. Quibus vestibus vtebaris anteqʒ histrū trāsisses et: quibus nūc vteris. Cōsidera igitur: qz pauci labores maxima tibi p̄mia cōtulerunt: et circa honorantem te nō sis ingratus. His sermonibus tātus ille doctor: obstruxit os gaine eumqʒ cōpulit vt taceret. ¶ Socrates. B

¶ Igitur dū gainas adipisci desideraret imperiuʒ qui dudū de sua fide apud beatam martyrē euphemiā in calcedonia imperatori archadio promisisset: diuersa consilia reuoluebat et in sua intētione instabat. Dūqʒ per diē nihil in vrbe ɔstātinopolitana agere potuisset machinatus est vt nocte barbaros mitteret qui placiū ɔcremarent. Tūc enim aperte monstratum est quomodo deus custodiat ciuitatē. Missis enim ab eo barbaris ad incendiū atqʒ predas: angelorum turba apparuit armatorū ingētis corpus habentiū. Illi vero putātes esse milites abscesserūt. Cūqʒ hoc gaine fuisset nunciatū / incredibile visuʒ est. Nouerat enī qz cūctus exercitus per ciuitates fuerat cōstitutus. Quapropter denuo futura nocte alios destinauit. Cūqʒ idem ei renūtiatum fuisset denuo enim angeli eādeʒ visionē barbaris ostendebant. Nouissime ipse ingressus cū multitudine miraculi sumpsit experimentuʒ. Arbitratus renera qz per diem quidē lateret exercitus: nocte vero p eius custodia poneret. Et ita dū intra vrbē nihil posset implere egressus ad trachiā apte hostilē monstrauit intentionem. ¶ Theodoricus. C

¶ Cū igitur aliquātum transisset tempus diu meditatā tyrānidē gainas patefecit. Collecto nāqʒ exercitu per trachias vniuersas vastabat. Hoc cognoscētes et iudices et populi terrebātur et neqʒ repugnare illi qlibet presumebat: neqʒ apud eum legatione fungi dum asperitatem barbaricam formidarent. Tūc ergo tanqʒ metuentes relinquens imperator / Joanni viro sanctissimo onus legationis imposuit. At ille neqʒ illius resultationis memor: neqʒ inimicitiarūʒ que hinc exorte videbant: alacriter est profectus ad thracias. At ille cognoscēs legatum eiusqʒ fiduciaʒ p pietate sic libenter assumptā / occurrit ei lōgo itinere eiusqʒ dexteram suis oculis circumposuit. Insuper etiaʒ suos filios sacratecius genua osculari precepit. Huius virtutis Joannes fuit vt etiam valde terribiles humi

barecogeret & timere. ¶ Socrates.

¶ Capitulum.viij.

E A tempestate questio mota fuerat: vtrū deus corporeus esset & hois haberet schema. An certe incorporeus & schemate humano oibus modis alienus. Ex questione contentiones & certamina plurima surrexerunt: aliis hoc affirmantibus aliud aliis maxime tamen simplices monachorū corporeum & humane forme deum esse indicabant. Plurimi vero reprobantes illos deū incorporeum esse dicebant et forma corporea esse segregatum. Cū quibus theophilus quoq; alexādrin⁹ consonabat eps: ita vt in eccl'ia corā pplo cōtra eos q̄ humane forme deū asseuerant cōtēderet/& deū incorporeū suo dogmate definiret. Hec agnoscētes egyptiorum monachi: venerunt alexandriam/& seditionē contra theophilum velut impiū excitarūt: ita vt eum occidere niterētur. Hoc ille cognoscens cogitauit quemadmodū euitaret mortem. Quos sub blādimento suscipiens hec eis locut⁹ est. Sic inq̄t vos video sicut dei vultum. Hoc dicto monachos a suo īpetu reuocauit. At illi. Si vere inquit dicis q: dei vult⁹ sic est sicut & noster anathematiza libros origenis. Ex ipsis enī q̄dam aduersant opinioni nre. Si enī hoc: feceris ū impiorū & deo rebellium sunt a nobis sine dubio sustinebis. Ego inq̄t theophilus q̄ vobis placēt facio: nolite in me seuire. Nā & ego inimicus sum librorū origenis & culpo suscipiētes. Si ergo monachos declinauit: & forsitā iō hec q̄stio hacten⁹ est ablata. Post hec hmōi cā puenit egypti monasteriis. Quatuor venerabiles p̄sidebāt viri dioscorus: ammoni⁹: eusebi⁹: euthimius: germani q̄ pro corporis magnitudine longi vocabantur sermone vitaq; fulgentes & propterea apud alexandrinos egregij. Sed etiam theophilus eos honorabat episcopus. Quamobrez dioscorum violēter tractum: hermopoleos fecit episcopū. Duos autem eorū rogauit vt habitarent cum eo/& vix vt episcopi fierent impetrauit. Factosq; clericos ecclesie economos instituit. Cumq; illi estuarent cur minus propositum sue conuersationis implerent: & procedenti tempore cum viderent animas ledi/duz episcopus pecuniarum haberet vitaz & multum auri studium congregandi: repudiabant esse cum eo/& deserti potius habitaculum diligebāt. Dumq; ille nesciens eorum volūtatem sibi eos adesse deposceret. Postea videns q: eis potius ipse displiceret iratus interminabatur eis. At illi hoc paruipendētes abscedūt. Porro theophilus cum animo feruens esset nisus est viros illos quaqua posset arte vexare. Et fratrem interim eorum dioscorum habebat odiosum. Contristabatur enī quia eos turba diligeret & coleret monachorū: & sciebat quia eis aliter nocere non posset nisi monachos debellaret. Probauerat quoq; quia crebro cum eis habito sermone faterentur incorporeum esse deum: & non humane forme ne forte necessitate hūane forme humana quoq; passio sequeretur. Et cū sic theophilus saperet: tamen vt se vindicaret quod bene prius p̄dicauerat immutauit. Mittens enim in eremum plurimos monachorum simplicium & spiritali exercitatione carentiū est venatus dicēs non oportere sequi dioscorū neq; fratres eius dicētes incorporeum esse deū. Deus enim secundum diuinam scripturam & oculos habet & aures & manus & pedes sicut & homines. Dioscorus autem eiusq; sequaces sequentes origenis dogma blasphemiam introducunt quasi deus nec oculos nec aures nec manus habeat neq; pedes. Hac seductione monachorum plurimi sunt decepti: & seditio feruentissima suscitatur. Sed exercitati viri seducti non sunt: simplices aūt ardore fidei repente cōtra fratres insurgūt. Et facta diuisione alterutros impetebāt theophili sequaces origenistas et impios appellebāt fratres. Isti vero sequaces theophili hūani forma: nos vocabāt. Ob quam rem orta immani seditione theophilus cum armatorum multitudine venit in nitriam cōtra dioscorū eiusq; fratres. At illi vix fuga valuerūt declinare pericula.

¶ Capitulum.viij. ¶ Socrates.

Cum hec in egypto fierent: ioannes constantinopolitan⁹ doctrina florebat ⁊ apud cunctos fauoribus habebatur. Auxitq; primus in nocturnis hymnis orationes ob huiusmodi causam. Arriani sicuti dictum est foras ciuitatem collectas agebant. Sabbato aūt atq; dominica infra portas ⁊ per porticus congregati: hymnos ⁊ antiphonas ex arriano dogmate composita decantabant. Et hoc maxima noctis parte faciētes: diluculo cum ipsis antiphonis per mediā ciuitatē egressi portā ad suā ecclesiam cōcurrebāt. Cūq; hoc crebro quasi ad vituperationē orthodoxorum facere nō cessarēt/frequēter eni etiā hoc cantabāt vbi sunt q̄ dicūt tria virtute vnū? Tūc ioannes metuēs ne simplices huiusmodi cantibus traherētur/instituit suū populū vt ⁊ ibi nocturnis occuparēt hymnis: quatin⁹ ⁊ illoꝝ obscurarēt opus ⁊ fideliū professio firmarēt. Studiū ergo ioannis nimis vtile cū turba periculisq; finitū est. Nā dū clariores hymni omousianoꝝ noctib⁹ apparerēt: fecerat enim ēt cruces argēteas q̄ cū argēteis cereis portabātur expensas ad hec eudoxia augusta prebente. Tunc arriani zelo tracti vsq; ad neces insurgūt. Una ergo nocte facta congressione petra frōte percussus est brison eunuchus auguste: q̄ ad hymnos exercēdos fuerat deputatus. Sed etiam quidā ex populo vtriusq; patris extincti sunt. In his mot⁹ īperator prohibuit arrianos hymnos publice decantare. ¶ Capitulum.ix.

Dicendum tamen est vn̄ sumpsit initiū vt in ecclesia antiphone decātētur. Ignati⁹ antiochie syrie tertius post apostolū petrū eps̄ qui etiā cū ipsis degebat apostolis vidit angeloꝝ visionē quoꝑ antiphonas sancte trinitatis dicebant hymnos. Iseq; modum hymnorum anthiochene tradidisse probatur ecclesie/⁊ ex hoc ad cunctas transiuit ecclesias.

¶ Sozomenus. ¶ Capitulum.x.

Fertur enim quoniā inter alia ioānes etiā pro seueriano gabalēsi ep̄o odiū augusste cōceperat. Is enim seuerianus ⁊ anthiocus ptolemaidis ambo eloquētissimi ⁊ corā ecclesia docere preparati. Ueniens ergo prius anthiochus constantinopolim eloquētia promotus atq; pecuniis ditatus in suā reuersus est ciuitatē. Pro cuius zelo seuerian⁹ postea venit. Uidensq; ioannē q̄ frequēter in ecclesia sermōe facto mirabilis apparebat. Erat q̄ honorablis apō multos pceres/⁊ apō ipsū imperatorē pariter ⁊ augustā. Cū q; ioannes perrexisset in asiā huic cōmēdauit ecclesiā. Credebat eni ei⁹ blādimētis: q̄ eū reuera diligeret. At ille magis se auditoribus cōmmēdabat. Quod dū ioannes audisset serapione nuntiante zelatus est. Reuersoq; ab asia ioanne cōtigit transeūte seueriano vt studiose nō assurgeret serapio. At ille exasperatus clamauit. Si serapio clericus mortuus nō fuerit: xp̄s humanat⁹ nō est. Ob hāc rem accusatus a serapiōe velut iniuriosus ⁊ in deum blasphemus ciuitate pulsus est a ioāne. Quod augusta agnoscēs perfamiliares seueriani mox eū a calcedone fecit reuocari. Porro ioannes multis rogātib⁹ eū videre refugiebat donec in pꝛoꝝ ecclesia ei⁹ genib⁹ poneret augusta theodosiū filiū suū supplicās ⁊ sepe cōiurās vt seuerianū suo recōciliaret affectu. ¶ Socrates. ¶ Interea monachi ab eremo ad constātinopolim venerūt cū dioscoro ⁊ fratrib⁹ cū qb⁹ isidor⁹ q̄ theophili amicissim⁹ dudū ob hmōi causā postea fuerit inimicus. Petr⁹ qdē archipresbyter alexādrine fuit ecclīe. Hūc theophilus ab ecclīa odio faciēte proiecit culpās eū quasi mulierē quandā manicheā nō primit⁹ abrenūtiātē heresim in cōmunionē sacrā suscepisset. Cūq; petr⁹ diceret se eā iussu theophili suscepisse: illo negāte isidori testimoniū petr⁹ implorabat quia hoc actū nō ignorasset eps̄. Eo tēpore isidorus rome degebat a theophilo missus ad damasum vt ei flauianū anthiochie recōciliaret epm̄. Uerū reuersus isidor⁹ petri respōsionē verā

esse firmauit dicens: quia mulier mani=
chea cum episcopi fuisset iussione susce
pta. Hinc accēsus theophilus ambos ex
pulit ab ecclesia. Ob hāc ergo causaz isi
dorus cum dioscoro ꝛ reliquis constanti
nopolim venit vt principi ꝛ ioāni eius
facta narraret. Hec ioannes agnoscens
honorabat principio viros eorūꝗ frue=
batur orationib⁹. Cōmmiōe vero sacra
cū eis ante cause cognitionē participa=
re nō voluit. His itaqꝫ gestis puenit ad
theophilum sermo falsus quasi ioānes
illis cōmunicasset vt eis ferret auxiliū.
Parabatqꝫ vt nō solū de dioscoro ꝛ isido
ro semel vlcisceretur sed etiam ioannez
episcopatu deponeret. Misit ergo ad sin
gulaꝝ eꝑes ciuitatū epistolas: celās in
tētionē suaz: culpās tñ origenis libros.
Deinde epyphaniū cipri fecit amicū cū
prius ei⁹ fuerit inimic⁹ tanꝗ̄ de deo mi
nus saperet eūqꝫ formā hoīs habere iu=
dicaret. Tūc ergo quasi ex penitētia ei⁹
se professus est sequi sectā: egitqꝫ vt syno
dus eꝑorū cypri celebraretur quatenus
libri danarētur origenis. Porro epipha
nius ꝓpter nimiā sui reuerētiā atqꝫ sim
plicitatē circūuētus: cōstitutasynodo le
ctionē librorū origenis interdixit. Misit
qꝫ lr̃as ad ioannē monens se vt ab orige
niana lectione suspenderet: ꝛ synodo cō
gregata que placuerāt etiam ipse firma
ret. Theophilus igitur famosissimū epy
phanium circūueniens ꝛ agnoscens sua
vota proficere: etiā ipse collectis episco
pis libros damnauit origenis: qui pene
ante ducentos defunctus est annos: non
qꝛ huiusmodi haberēt intētionē sed stu=
dens dioscoro eiusqꝫ nocere sequacibus.
Ioannes autem paruipendens que ab
epyphanio et theophilo fuerant nuntia
ta in doctrina ecclesiastica laborabat: ꝛ
in ea quidem florebat. Nihil tamen de
hisque contra eum cogitabātur sepe cu
rabat. Cūqꝫ theophilus iam manifesto
studere videretur vt ioannem episcopa
tu deponeret: tunc etiā inimici ioannis
theophilum sunt secuti: ꝛ multi clerici/
multi proceꝝ palatij tēpus inuenientes
opportunū: nitebātur vt synodus ꝯstāti
poli fieret cōtra ioannē. Et hoc tā per
epistolas sibimet ꝙ̄ per ꝟba mādabāt.

Auxit igitur odiū ioanni causa seueria
ni anthiochi eꝑorum ꝗ̄ supra relata est.

Capitulum.xj.

Post paucū vero tē
pus eꝑs epyphanius cōstā
tinopolim venit portās dā
nationem librorum orige=
nis. Quibus non quidem
ipsuz origenē excōmunicatū decreuerāt
sed libris tm̄modo derogauerāt. Egres=
sus ergo ad basilicam sancti ioannis mi
liario ab vrbe septimo cōstitutā ꝛ colle=
cta ibidē celebrata: ordinatoqꝫ dyacono
rursus venit ī ciuitatē: ꝛ inuitationē qui
dē ioannis declinauit causā theophili.
In propria vero mansione habitare ma
gis elegit. Et vocās tunc presentes epi=
scopos damnationem librorūz origenis
legebat eis. Et quidā habentes epypha
niū reuerentiam subscribebant/plurimi
autē hoc facere recusabant. Quorū fuit
etiā theothim⁹ scythie ꝓsul: ꝗ ita respō=
dit. Ego inquit o epyphani neqꝫ eiū ꝗ du
duz bene requieuit iniurias infero neqꝫ
rem blasphemaz tētare presumo: dānās
ea ꝗ̄ priores nostri respuere noluerunt.
proinde neqꝫ malaz doctrinam in libris
origenis esse conspicio. Tunc proferens
libros ei⁹ origenis legit ꝛ ecclesiasticas
expositiōes ostēdit: ac postea procedens
dicebat. Qui his cōtumelias inferūt ne
sciūt semetipsos. Hec ergo theothimus
vite rectitudine famosissimus epypha=
nio respondisse fertur. Sed quoniam de
tractores plurimi subripiētes velut blas
phemum respuūt origenē pauca de his
dicere nō videt̃ absurdū. Uiles hoīes/ꝛ
ꝗ ꝑ semetipsos nequeūt apparere: vitu=
perādo meliorē esse se aliqͣd conant̃ ostē
dere. Hoc passus est primo methodi⁹ li=
tie olimpi ciuitatis eꝑs. Deinde eusta=
chius pauci ꝓsul tꝑis: ꝛ post eū apolina
ris: nouissime theophilus. Isti deroga=
bāt origeni ꝛ alteros ob aliā cā̃s ad accu
sationē ei⁹ accēderūt. Methodi⁹ igit̃ cū
multū derogasset primit⁹ origeni postea
velut ex penitētia mirat⁹ viꝝ in dialogo
quē attitulauit xenonē sic ait. Sed quid
amplius ego de illorum querimoniis fa
ctis cōtra origenem loquor? Dum enim

culpãt cũ pro quibꝰ putãt causis: ꝛ nihil quasi male credẽtẽ de sctã trinitate repe riũt: ostẽdũtur in eo magis pietatis ꝛ re ctitudinis testimonia perhibere. Atha nasius aũt defensor niceni cõcilij libris proprijs cõtra arrianos voce clara testẽ sue fidei hũc virũ vocat: illius libros cõ iũgẽs suis ꝛ hec dicẽs. Mirabilis inqt ꝛ laboriosissimꝰ origenes hoc de filio dei nobis testimoniũ phibens ait: coeternũ eũ asseuerans patri. Ignorant igitur se metipsos deragatores origenis etiã lau datorem eius athanasiũ blasphemãtes. Hec de origene dicta sufficiant. Nũc se quamur hystoriam.

Capitulũ .xij.

IOannes igit̃ cõstã tinopoleos indignatꝰ nõ est cur absq regulis in eiꝰ eccle siã ordinationem fecerit epi phaniꝰ: sz tñ rogabat vt inter episcopos cũ eo maneret. At ille nec ma nere se cũ eo nec orare rñdit nisi dioscorũ ꝛ qui cũ eo erat vrbe depelleret ꝛ ipse librorũ origenis dãnationẽ subscriberet. Ioanne hoc facere differẽte ꝛ dicẽte nõ oportere ante catholicã cognitionẽ aliqd facere petulãter, ꝛ ad hoc cõciliũ ab ini micis ioãnis epiphaniꝰ instigaẽ. Cũ eẽt in apostolorũ ecclia celebrãda collectio pcedere faciũt epiphaniũ: ꝛ corã oĩ pplo origenis dãnare libros: ꝛ adiudicare dio scorũ eiusq sequaces: simul quoq dero gare ioanni velut eorum defensori: hec ioãni nuntiantur. Altera vero die dum iam venisset epiphanius ad ecclesiam: hec p serapionẽ vba mãdauit. Cõtra re gulas multa gessisti o epiphani. Primũ qdẽ q: ordinationẽ fecisti in ecclesia sub meo iure cõstituta: deinde q: me nõ iubẽ te in eis autoritate ppria sacra celebra sti. Rursus q: inuitatꝰ excusasti ꝛ nũc de nuo in teipm cõfidis. Quapropter obser ua ne turbatio nascaẽ in pplo ꝛ huiꝰ rei periculũ ipse suscipias. Hec dũ audisset epiphaniꝰ ab ecclia formidatꝰ abscessit. Cũq reuersurꝰ esset ad cypriũ: ferũt qdã hec eũ mãdasse ioãni. Spero q: non mo rieris epũs. At ille remandauit Spero te ad tuã patriã nõ redire. Hec vtrũq vere di cta sint nescio. Ambo tñ hũc habuere fi nẽ. Nã nec epiphanius viuus puenit ad cypriũ sed in naue defunctus est: ꝛ ioan nes post paululũ episcopatu depositꝰ ẽ.

Capitulum .xiij.

DUnq epiphanius discessisset peruenit ad ioan nem quoniam eudoxia au gusta cũ cõtra ioãnẽ ai mas set, ꝛ exhinc accẽsus lingue vbertate ser monẽ fecit in populo cunctarũ mulierũ vituperatiõe plenũ. Hũc sermonẽ popu lus omnis arripuit quasi cõtra augustã prolatus esset ꝛ ita puenit ad aures ipe ratoris. Qd augusta cognoscẽs velut in iuriã suã narrauit iperatori dicẽs illius magis esse contumeliam que eius vxori fiebat. Quãobrẽ gestũ est vt theophilus cõtra eum velociter synodũ celebraret. Qd etiã seuerianus simul agebat. Erat enĩ adhuc inimicꝰ. Inter hec itẽ theophilꝰ venit multos simul epõrũ monens. Con fluebant igitur plurimi ioãnis inimici. Aderant etiã quos episcopatu remoue rat. Omnes ergo concorditer in calcedo na cõuenerũt vbi tũc erat episcopus qui rinus multa contra ioannem loquẽs im pium eum superbumq vocãs. Episcopi vero delectabanẽ in talibus. Porro ma ruthas mesopotameus epũs nolens cir mi calcauit tunc pedẽ. At ille dolore cõ strictus cõstantinopolim cum episcopis trãsire nõ potuit: alij vero sunt trãsuecti. Sozomenus. Postea vero cũ dolo re laboraret eiꝰ crus frequẽter est absci sum: quia putredo pene oẽ corpus eius inuaserat: ꝛ pedez aliũ iam serpebat. Is ergo post paululum tempus est defun ctus. Socrates.

Theophilo aũt ab alexãdria veniẽti nullus occurrit: nec solẽni honore potitꝰ est. Erat enĩ apertissimus inimicus. Sz alexãdrini naute qui tũc venerãt cũ fru mentis occurrentes eum fauorabiliter susceperunt. Cumq venisset cõstantino polim refutauit ecclesiã introire: sed in vna domo augustarum vocabulo placi diana tũc habitauit. Hunc ergo ceperũt contra ioannem mouere causas, ꝛ non iã de libris origenis memoria ferebaẽ:

sed has accusationes illicitas excitabā=
tur. His ita pparatis;cōuenientes epi: in
suburbano calcedoniēsi qđ rufini nomi=
ne vocitat: vbi in honore petri et pauli
apostolorū basilica constituta: euocaue=
rūt ioannē satisfacturū p quib⁹ accusa=
batur. Iusserūtq; vt cū eo veniret sera=
pion: ⁊ tigrius eunuchus psbyter ⁊ pau
lus lector. Isti eñ simul:accusabant. Cū
q; ioannes euocātes velut inimicos re=
fugeret: vniuersalē synodū fieri procla=
mauit. At illi nihil morati quater, eum
euocauerūt. Qui cū noluisset occurre=
re: sed synodum fieri proclamaret. Dā=
nauerūt eū in nullo culpantes nisi q: vo
catus noluit obedire. Dūq; hoc fuisset
circa vesperā nuntiatū: populus ad sedi
tiones maximas excitatus est. Et nocte
cōcurrentes, eū trahi ab ecclesia nō sine=
bant, sed clamabāt vt apud maius conci
liū de eo agitaret examen. Porro, iussio
principis imminebat velociter eū eijci ⁊
exilio deportari. Hoc agnoscēs ioannes
tertia dānationis die circa meridiem se
metipsū populo ignorāte ɔtradidit. Co
gitabat eñ ne vlla ppter eū seditio na=
sceret. Et ille quidē exilio ducebat: i po
pulo aūt seditio importabilis est exorta
ita vt etiā multi inimicoꝝ ei⁹ misericor=
dia mouerētur dicētes eū calūniā passuz
quē pauloante desiderabāt videre depo
sitū. Quāobrē clamabāt oēs ɔtra princi
pē atq; conciliū sacerdotū ⁊ maxime con
tra theophilū. Nō eñ machinatio iā po
terat latere q̄ multis ꝙdē indicijs appa=
rebat maximeq; dioscoro eiusq; fratri=
bus mor, post ioannis deiectionē cōmu=
nicauerat. Tūc igit etiā seuerianus in
ecclesia docens ioāni derogabat dicēs.
Etsi nullo alio vituperādus ioānes est:
eius tñ superbia crimē est dānatiōe suf=
ficiēs. Omnia namq; peccata remittun=
tur hominibus: superbis aūt deus resi=
stit sicut sancte scripture docent.

Capitulum.xiiij.

Urta igitur immē=
sa seditione populo discur
rente ⁊ ad ipsa regalia p=
clamāte, augusta permo=
ta rogauit imperatorē vt
eū reuerti preciperet. Misso igitur sic
eunucho bresone etiam necessitas ioan=
ni nolēti vt in ciuitatē ingrederet impo
sita est. Eo siquidē remeāte cū multo ei
honore ad ecclesiam plebs occurrit. Et
mox vt ioānes ingressus est rogabāt vt
in epali sede resideret ⁊ populo orationē
pacis impēderet. Quo refutāte atq; dicē
te quia hoc oporteret iudicio fieri syno=
dali: ⁊ eos qui dānauerunt suā sententiā
reuocare: accēdebātur oēs videre eū in
loco pprio residētē ⁊ verba doctoris au=
dire. Qui licet diu tardaret preualuit tñ
popul⁹ ⁊ eū in sede residere epali coegit:
⁊ consuete orationē pbere pacis. Coact⁹
etiā sermonē fecit in populo. Hec cau=
sa aliā prebuit inimicis occasionem. Et
primū quidē de heraclide ordinatiōe cō
tra eū mouere dicebat theophilus que=
stionē: vt ioannē huius rei occasione de=
poneret: verum heraclides non aderat.
Iudicabat aūt veluti phs quosdā iniu=
ste cecidisset: cathenisq; vinctos misisset
in pompani ephesi per inuidiā ciuitatē.
Cūq; pars ioannis diceret auditoriū de
bere iuste constitui: alexandrini contēde
bant vt heraclidis accusatores suscipe=
rent. Hinc ergo seditio ⁊ cedes inter cō=
stātinopolitanū populū ⁊ alexādrinū ve
hemēs est orta. Ob quam rem plurimi
vulnerati: pauci etiā mortui sūt. Hec vi
dēs theophilus repēte diffugit in ale=
xandriam. Quod etiā alij fecerūt episco
pi preter paucos qui personam ioannis
amplexabant. His B ita gestis re=
prehensibilis theophilus est inuentus.
Cuius auxit inuidiā q rursus origenis
libris incūberet. Qui dū ab aliq̄ fuisset
interrogat⁹ quomodo ea que abdicaue=
rat rursus amplecteretur: ita respondit.
Origenis libri similes sunt prato florib⁹
vniuersis pleno: qcquid ergo in eis bonū
inuenero hoc decerpo. Si quid vero mi
hi spinosum occurrerit: hoc quasi pun=
gar omitto. Hec ergo theophilus ait
non considerans salomonis sapientissi=
mi verba dicentis: quia verba sapien=
tū sicut claui aculei sunt. Ob hāc ergo
causam apud omnes theophilus repre=
hensibilis videbatur. Porro dioscorus
hermopolios episcopus post paululum

fuge theophili mortu⁹ est claracq sepul
tus in basilica apud silicē ɔstituta: vbi ꝑ
pter ioannē synodus fuerat celebrata.
¶ Theodo. ¶ ¶ Missus ergo tūc io
annes in exiliū ad oxificū habitabat pō
tiq̄ qd vocat̄ hyerō. Cūq̄ per noctē terre
mot⁹ ciuitatē regiā inuasisset legati matu
tino mittebāt ad eū rogātes vt velociter
reuerteret̄ ad ciuitatē: ꝛ orōnib⁹ ei⁹ peri
la remoueret. Sȝ ꝛ alij post illos: ꝛ rurs⁹
alij destinati sūt ita vt legati bosfor⁹ imple
ret. Qd dū fidelissim⁹ popul⁹ agnouisset
sinu⁹ ꝓpōtidis nauib⁹ est opert⁹. Oēs
eī occurrerūt cereos ꝛ lāpades accedē
tes ꝓ reuersiōe pastoris. ¶ Sozome
nus. ¶ Interea cū theophilus ꝺ na
uigio in hierapolim aduenisset mortuo
eius ciuitatis epo: nilāmonē monachū
elegerūt ciues. At ille cū crebro fugeret
ei theophilus suadebat ne sacerdotiū re
futaret. Tunc ille rñdit dicens: cras qd
dño placet implebit. Altera aūt die venie
tes ad cellā ei⁹ cogebāt eū. Tūc nilāmō
pri⁹ inqt. Orem⁹. Qd dū theophilus lau
dasset simul orabat. Nilāmon aūt repē
te terminū vite cū illa oratiōe suscepit.
¶ Socrates. ¶ Capitulū. xv.

Oānes itaq̄ do
ctrinis occupabat: ordi
nauitq̄ serapionē hera
clie tracensis epm. Unde
cōtra eū maius odiū exci
tat. Post pauculū nāq̄ hec cōtigisse no
scunt. Auguste eudoxie statua argentea
cōstituta est in colūna pphiretica clamy
de circūamicta eratq̄ posita nec ꝓxime
ne lōge ab ecclia sophia q platee mmo
do diuidebat iter. Illic ergo cōsuete lu
sus public⁹ occurrebat. Porro ioānes ad
iniuriā hoc arbitrat⁹ ecclie ɔsueta fidu
cia rursus suā armauit linguā. Et cum
oporteret pncipes supplicatiōis verbo
deꝺcere vt a tali lusu recederet̄ hoc nō
fecit sȝ impetu sui vsus eloquij: iubētes
fieri talia lacerabat. Augusta vero: rur
sus ad suā hec trahebat iniuriā ꝛ denuo
preparabat vt aduersus eū synodus cele
braretur epozum. Hoc sentiēs ioannes
illam famosissimam in ecclesia protulit
omeliam cuius initiū est. Rursus hero
dias vesanit rursusq̄ turbatur. Denuo
saltat: denuo caput ioannis in mensorio
cōcupiscit accipere. Quod factū ampli⁹
ad iracundiam accendit augustam.
¶ Sozomenus. Capitulū. xvi.

Nterea quidā ho
mo cōprehēsus est q ioānē
volebat occidere: traditusq̄
ad suppliciū pfecto a io
anne ne perimeret̄ erept⁹
est. Postea vo etiā hilpidij
presbyteri seruus: cursu in epm accedēs
eū interimere nitebat̄. Et dū a qdā tene
retur ꝛ ipm repēte percussit simul ꝛ aliū
astāntē ꝛ tertiū. Tūc clamore facto mul
tis cōuenictib⁹ plurimos interemit: no
uissime tpe ꝛ tradit⁹ est. Ex illo tpe ioā
nē populus custodiebat noctibus ꝛ die
bus ad eius circūsedentes domum.
¶ Socrates. Cap. xvii.

Ost populū vero
aderant epi: leoncius ancyre
galatie: ammonius laodicie:
briefon thracie: philippensis:
acacius berie syrie: ꝛ alij qdā
his p̄sentib⁹ accusatores eius denuo mo
uebant̄: ioānes itaq̄ cōfidebat in talib⁹
rogās vt accusatio decēter flagitaretur.
Cūq̄ superuenisset festiuitas natalis sal
uatoris impator solēniter ad ecclesiā nō
decurrit sȝ mādauit ioāni qr nō ei nō cōi
caret nisi criminib⁹ pri⁹ exueret̄. Cūq̄ ꝺ
securitate ioānis accusatores ei⁹ valde
perterrerent̄ pōtes epi nihil aliud reqre
bāt nisi qr post depositionē nō fuato de
creto cōsilij resedisset iīsede. Cūq̄ ille rñ
deret qr. lxv. epi cōmunicātes ei decre
uissent leōti⁹ ꝛ alij reclamabāt dicētes.
Sȝ plurimi te ioānes deposuerūt. Cūq̄
denuo ioānes hāc regulā nō orthodoxo
rū ecclie sȝ esse firmaret arrianoꝝ: nā in
anthiochia cōgregati ꝓ dānatiōe fidei
de cōsubstātialitate prolate odio athana
sij hanc regulā ptulerunt. Tunc illi nō
recta satisfactione dannauerunt eū: nō
intelligētes qua dū hoc regula vterent̄
athanasiū quoq̄ deposuerunt. Hec acta
sunt circa festiuitatē pasche. Mandauit
q̄ imperator ioanni nō se posse ad eccle

siam venire quiā eum duo concilia cōdē=
nassēt. Uacabat ergo ioānes: ꝛ nequaq̄
i ecclesia descēdebat. Mox igit oīnes ei
fauētes ab ecclesia recedētes pascha q̄
dē in thermis cōstātiniane vocātur ce=
lebrauerāt. Cū quib⁹ plurimi ep̄oꝝ p̄sby
teroꝝ et sacri ordinis clericorum: cōmo
ti sunt: collectiones scorsum per loca di
uersa celebrātes: vnde etiā ioannite vo=
cati sunt. Porro ioannes duob⁹ mēsib⁹
nusq̄ p̄cessit: donec princeps cū duci iu
beret in exiliū Et ille quidē tract⁹ ab ec
clesia ducebat, Quidā ṽo ioannitarū ea
die ecclesiā incēderunt. Qua ardēte flās
ventus: etiā basilicā senatus pariter cō
prehēdit. Quod actū est vicesima die ia
nuarij mensis: consulatu honorij sexto ꝛ
aristenis. Ob quā rē optatus prefect⁹ vr
bis cuꝫ paganus esset odio christianorū
plurimos ioannitarum diuersis tormen
torum generibus laniauit.

¶ Theodoricus. Cap. xviij.

Ioannes igitur

nō solū ex ciuitate puls⁹ est
ꝫ et i quādā puulā ciuitatē
atq̄ desertā armenie cucusso
destinat⁹ est. Inde rurs⁹ ad pytiūtē vbi
fines sūt pōti imperiq̄ romani: que lo=
ca crudelib⁹ barbaris sunt vicina. Sed
clemēs dn̄s nō permisit victorē athletaꝫ
per loca tala diu morari. ¶ Sozome
nus. ¶ Inter hec innocentius roman⁹
antistes audiēs de ioāne ꝛ moleste ferēs
volēsq̄ ḡnale celebrari ꝯciliū: scripsit io
āni ꝛ clero ꝯstātinopoleos qd̄ nō oporte
ret ioāni successorē dari nec ei⁹ clero alio
parere pontifici: q̄s plixitatis cā nō trā=
stuli. B Aiūt em̄ ioānē cū exilio duceret
p visionē cognouisse diē q̄ moritur⁹ esset
ostēsaꝫ sibi a basilico martyre i cumanis.
vbi cū eēt itinere fatigat⁹ dolorē capitꝭ
nō ferēs ꝛ ardorē solis vitā lāguore fini=
uit. ¶ Socra. ¶ Quartadecima die mē=
sis ꝯsulatu honorij septies ꝛ theodosij
scdo. ¶ Theodoricus Capi. xix.

Uius igitur iniusti

tie causas abominati sunt pre
cipue europe ponti fices ab eo
rū nāq̄ se suspenderūt cōione
pariter omnes illirici eiusq̄ partis effecti
sunt. Orientales aūt plurimi q̄dē iniusti
tiā declinauerūt corp⁹ tn̄ ecclesie diuide
re noluerūt. Uerū moriēte illo oīꝫ docto
re terrarū: nō pri⁹ occidētales ep̄i egy=
ptioꝝ ꝛ orientaliū bosforēsiū atq̄ tracēsiū
sunt amplexi cōionē: q̄ꝫ illi⁹ sacratissimi
viri nomen inter p̄decessores poneretur
ep̄os. Et acaciū quidē q̄ post eū ordinat⁹
est: nullo habuerūt sermone dignū. Atti
cum ṽo arsatij successorē legationē cre=
bro mittentē ꝛ pacis pignora postulātē
dipticis scripto ioannis nōie postea su=
sceperunt. ¶ Socrates. Cap. xx.

Rāsactis itaq̄ die

bus paucis arsatius consta
tinopleos ordinatur ep̄s ne
ctarij frater/ valde longeu⁹
et vltra octoginta annoꝝ:
qui māsuetissime nimis regebat ep̄atū.
¶ Sozomenus. ¶ Cuius opi A
nio derogauit postea qd̄ de ioānis ama
torib⁹ agebat. Nā cū arsatio cōicare no
let nec orationē habere cōmunē sed sicu
ti dictū est scorsuꝫ ꝑ loca secretavltima
ciuitatis sacra celebrarēt: hec ille renū=
tiauit imperatori. Cumq̄ iussisset vt eos
manu militari turbaret: lapidib⁹ atq̄ fu
stib⁹ populū ꝯuertit i fugā; Nobiliores
aūt ꝛ priores in amore ioannis redegit
in carcerē. Porro milites vt assolet acce
pta fiducia: predā circa mulierū ornamē
ta faciebāt zonas aureas: dexterali a: mo
nilia: libatoria: anulos: dyademata ꝛ/ cū
ipsis aurib⁹ eaꝝ auferētes inaures. Ob
quā rē turba maxima ꝛ gemit⁹ in ciuita
te puenit. Nec sic tn̄ illi affectū deposue
re ioannis. Uerū publice plurimi ꝯueni
re nec in platea nec i balneo p̄sumebāt.
Quibusdā etiā erat domi quoq̄ manere
periculosum/ ita vt ciuitatē declinarēt.
multi siquidem viri plurimeq̄ mulieres
nobili gn̄e procreate: ṽginitate atq̄ ṽtute
vite laudabiles fugerūt. ¶ Socrates.
B ¶ Eo tp̄e etiā grādo vehemēs con
stātinopolim ꝛ circa ei⁹ suburbana descē
dit. Qd̄ actū est ꝯsulatu eodē honorij se=
xto: aristene die. xxx. septēbris mēsis: qd̄
dicebāt dei iracūdia gestū: eoq̄ sine iudi
cio ioānes fuerat ꝯdēnat⁹. Quib⁹ verbis

crementum dedit mors auguste cōtinuę cōsecuta. Quatuor nāq; dieb⁹ post grādinē est defuncta. ¶ Sozomenus. ¶ Tunc eciā z cyrinus calcedonēsis eps q̄ ioānē crebro laceraueral sectopede de funct⁹ est. ¶ Socrates. ¶ Aliū tñ dicebāt ioannem hoc iuste ꝑpessum eo q̄ multas ecclās nouatianorū q̄rtodecimanorū z aliorum obtulisset hereticorum.

¶ Sozomenus. Cap. xxi. A

Ð siquidem tempore quidā lector entropi⁹ est detectus quasi z ipse in ecclesiam misisset ignem. Qui dū multa fuisset tormēta perpessus redactus in carcerē post paululū est defunct⁹. Quid aūt de eo cōtigerit existimo eē memorādū. Quidam vidit in somnis astitisse altari virū pulchritudine z magnitudine decoratū/ q̄si in honore martyris stephani cōsistentē: z si qua cogitātē eo q̄ boni viri nusq̄ inuenirent/ atq; totā se circuire ciuitatē: z nisi eutropiū nullū penit⁹ inuenisset. Cū q̄ is q̄ viderat euigilasset: somniū retulit fidelib⁹ viris. Deinde requirēs eos q̄ a p̄fecto cōprehensi fuerāt z verberib⁹ macerati inuenit eutropiū: eiq; retulit visionē. At ille flēs/ orōnē sibi dari ab eo q̄ viderat implorauit. Cūq; diuersos p̄fect⁹ afflige B ret: neq; personas ledēdi reperiret et mulieres quasdā tenēs suadebat vt ep̄i cōionē amplecterent arsatij: z multe q̄dē declinauerūt. Olimpias autē inlustū credēs nequitie satisfacere dixit. Adduce mihi calūniatores z violētias maiores impone: mihi vo fas nō est cōicare e ea facere q̄ pūs nō lʒ ppetrare. Quam dū nequisset declinare p̄fectus vt cōicaret arsatio: tūc demissam z post paucū tēctaʒ multo nudauit auro: hoc mō credēs ei⁹ frāgi cōstātiā. Eōstpe tigrius p̄sbyter veste nudatus: z dorso cesus ita tēsus est vt pedū ei⁹ ac manuū articuli soluerentur.

¶ Socrates. Cap. xxij.

Arsatius itaq; cum paucum vixisset tempus defunctus est consulatu sequēti stiliconis secundo: z ante mēj vndecima die nouēbris mēsis. Quo moriente de episcopatu cōstantinopolitano magna cepit eē contentio. Et propterea cū quatuor vacasset mēses sequēti cōsulatu archadij sexto: z vbi atticus ordinatur eps genere armēnius/ habitu monach⁹ a iuuētute sua naturali sapiētia decoratus.

¶ Sozomenus. ¶ Capitulum. xxiij.

Prterea cū siricus quinq; annis romanorum rexisset episcopatum anastasius ei successit. Post quem innocentius pontificatus iura suscepit. Defunctus quoq; est etiam flauian⁹ nō consentiens in dānatione ioannis. Flauiano moriente porphirius antiochenum suscepit episcopatū. Et quoniā plurimi contra ioannem consenserant propterea in constantinopolitana vrbe multa diuisio facta est/ ita vt missas apud semetipsos plurimi celebrarent z scandala prouenirent: qm̄ propter gratiam arsatij atq; porphirij necnon z theophili alexandrine ciuitatis ep̄i dudum studio procerum posita lex fuerat: iubēs oēs in ecclesiam cōuenire z qui nō cōmunicarent procul expellerentur.

¶ Capitulum. xxiiij.

Ð tempore cum discordia sacerdotum etiam respublica magnis concussionibus turbatur. Huni nāq; transeuntes hystrum trachiam deuastabant. Isaurie quoq; latrones maxima multitudine cōgregata vsq; ad carenos et feniciam venientes vrbes z vicos in medio positos populati sunt. Per idem tp̄s stilicō magister armorū erat apd honorium magna p̄ditus ptāte: habebatq; sub se romanorū plurimos atq; gētiliū. Qui ꝯtractis inimicitiis cū archadij ducib⁹ cogitabat ꝯgredi ꝯ eos. Tūc ḡ agēs cū honorio alaricū regē gothorū fecit ordine magistrū militū/ z accessit aduers⁹ illiricū: eiq; iouium prefectum cōstituit: vt arma contra romanos attolleret: ac prouinciales honoriū subderet ditioni: z cum alaricus barbaros sub se consti-

tutos & per dalmathias habitantes cōgregasset venit ad chyzum ubi multo tēpore commoratus versus est in Italiam qz cū discederre voluisset honoris literis est detentus sicut ipse confessus est.

¶ Theodoricus. ¶ Capitulū.xxv.

Ea tempestate cyrillus theophili cōsobrinus alexandrinū suscepit eꝑatum: hierosolymorum ecclesie presidebat ioannes vir mirabilis successor cyrilli. Antiochiē aūt alexander vir sermone doctus & virtutem ostendens magnis opibus. Is enī ꝑphyrio succedens qui post flavianū fuerat ordinatus multa reliqt monimēta, clemētie. Flavianus quidē sapiētie subtilitate florebat. Porro sacratissim⁹ alexander conuersatione summoqz plīe eloquio: & plurimis bonorum beneficijs abūdabat. Is nāqz etiā partē eustachij quam dudū paulinus flectere nō potuit nec post illū euagrius ꝑcibus vsus cetero corpori copulauit: egitqz festiuitatem qua simile nemo potuit aliqñ videre. Nā dū oēs fideles sumpsisset sacerdotes simul & populos venit ad locū vbi eustachiam ꝯgregabant. Simulqz psallentes & vnū canticū sub quadā ꝯgrūētia ꝑdicātes: a porta vltima ciuitatis vsqz ad maiorez ecclesiā totā plateā cōpleuit hominibus & ostēdit, riuū rōnalem & ad instar fluminis decurrētis. Hec iudei videntes & arriani, & parue reliquie paganorum ingemuerūt, cōsiderātes alios fluuios in mare ecclesie ꝯcurrentes. Is ergo pontifex ioannis magni vocabulū in ecclesiasticis diptichis primus inseruit.

¶ Capitulum.xxvi.

Huius doctoris reliquie sequenti tpe in regiaz deuecte sunt ciuitatē. Rursū fidelissimus ppl'us ꝑ pelag⁹ qualiꝑ terram currēs vndas bosforum lampadibus & cereis obuolauit. Hunc ergo thesaurū illi ciuitati recōdidit impator. Qui sui aui & vocabulū sortitus est & pietatem seruat inuiolabilez. Is ītī eius loculo defigens oculos atqz frontē pro archadio & eudoxia genitoribus supplicauit vt ignoranter delinquētib⁹ veniā cōdonaret. Dudū eñ mortui sunt eius parentes hūc orphanū relinquētes. Sz patrū & ꝑgenitorum deus experimenta pupilli euz sentire nō ptulit. Nā & pie nutriri fecit & sine ꝯcussionis metu custodiuit ei⁹ imperiū: atqz tyrānorum ꝯsilia refrenauit.

¶ Capitulum.xxvii.

Is enim beneficiorū semꝑ memor honorabat beneficij largitorē habebatqz participes hymnorū sorores seruātes ꝯuersatiōe virginitatē repulsas maximas iudicātes: sacrorum meditationes eloquiorum: thesaurū mandibilem estimātes manus egentiū. Verū ipe princeps multis ꝑconijs adornat maxime vo clemētia: māsuetudine: animi trāquillitate nūqz recipiēs tempestatē fide vera atqz ꝓbabili. Cui⁹ iudiciū nesꝯue ut ostēdere manifestū. Quidā vir cōuersatione quidē monachi B ca: sed asperior ꝯsilio adijt impatorē ꝓ aliqua cā rogans. Cū hoc crebro fecisset nec ea ꝓ quibus postulauerat impetrasset eū ab ecclesiastica cōione ꝓhibuit: & posita ei⁹ obligatiōe discessit. Verum fidelissimus imperator ad palatiū reuersus tpe prandij astātib⁹ ꝑfasorib⁹ ait: nō se sumpturum cibū nisi prīe ei⁹ cingulū solueret. Ob quā rē misit ad ciuitatis eꝑm rogās vt iuberet eiqd ligauerat ꝑtin⁹ ei⁹ vincula solueret. Cūqz dixisset eꝑs nō debere a quolibet obligatiōnē recipe: & mādasset qz solut⁹ esset: ille tñ ei⁹ nō suscepit solutionē donecqz ligauerat multo labore reqsitus et cōionem quā ꝓhibuerat reddidisset Idolorum igitur tēpla qui e fuerant derelicta a fundamentis euelli fecit: vt posteri nec vestigium erroris pristini reperirent. Hunc eīm C sensuīn etiam in sua lege conscripsit. Quando igitur roylas dux scythie transiuit histrum: & cum innumero exercitu vehementer thracias populatus est ipsamqz regiam ciuitatez obsidere se & subuertere minabatur: supernis iaculis atqz fulminibus eum maiestas diuina percutiens: & ipsum & oēm simul ꝯcremauit exercitū.

¶ Capitulum.xxviii. A

Tale aliqd a dño
eius consolatore ēt par=
cō ꝑlio gestū est. Nā cū
illi romanos vacare co=
gnouissent et ciuitates
in cōfinio ɔstituasdebel
larēt: pacisq pacta transcenderent: va=
statis finibus nemo ferebat auxiliū. Im
perator nanq de pace presumens du=
ces et milites ad alia bella direxe=
rat. Tūc ergo imbre vehementissimo ⁊
grādine deposita / vlterius eos deus ac=
cedere nō ꝑmisit eorūq ligauit cursum
ita vt viginti diebus totidem ambulare
stadia non valerent. Duces vo veniētes
⁊ ɔgregantes exercitū primo bello obsi
dentes vrbē imꝑatoris vocabulo nolatā
reprobi sunt inuēti. Cū B cm̄ plꝰ q̄
triginta diebus gororanus rex predictā
obsideret vndiq ciuitatē ⁊ nr̄a machi
namenta ɔstrueret ⁊ turres ɔ̄ muros ci=
uitatis excelsas edificaret / solus euno=
miꝰ sacratissimus eius ciuitatis epūs re
stitit / ⁊ impetum moliminis eoꝝ machi
nasq destruxit. Et lz duces nostri hosti=
bus bellando cessissent ⁊ obsessi ciues re
sistere nō auderent: iste solus pugnando
sine vastatione reddidit ciuitatē. Unus
itaq partis hostilis vir cū cōsuete blas=
phemaret ⁊ rapsacis atq sennacherib
verba ꝓfunderet: ⁊ cū vesania minaret
sacrum se concrematurum templuz: ille
vir sanctissimus non ferens huius insa=
niam: iussit arcu balistam poni iuxta ꝓ
pugnaculum quod apostoli thome vide
batur habere vocabulum: ⁊ maximo in
eo lapide coaptato in nomine inquit eiꝰ
qui est blasphematus: lapidem tenso ar=
cu dimitte. Tunc lapis dimissus ꝑueniēs
vsq ad faciem nephandissime blasphe=
mantis: vultum eius valde corrupit ca=
put cōtriuit: cerebrumq in terra disper
sit. Hoc cuz dux exercitus cognouisset q̄
se ciuitatem capturum esse minabatur
siluit: ⁊ rebus ipsis victum se esse profes
sus est ⁊ metuens quesiuit pacem. Sic
ergo rex omnium fidelissimum hunc ꝓn
cipem conseruauit: cum iste seruitutem
⁊ zositeatur ⁊ competens offerat domi=
no ministeriū. ¶ Capitulū. xxix.

Inter hec innocen
tio mirabili romane vrbis
antisti successit bonifaciꝰ:
bonifacio zozimꝰ: zozimo
celestinus: hierosolymis vo post ioannē
praylius suscepit ecclesie ꝑsulatū. Uex
in anthiochia post sacrū alexādrinoruz
theodotꝰ castitatis speculū ecclesie pon=
tifex ordinat: māsuetudine: ⁊ pietate cō=
uersationis ornatus. Is em̄ cohortē ap=
pollinaris sacris ouibus miscuit: rogās
eos vt vnirent ouilibus. Ea siquidē tem
pestate disgerdis persaꝝ rex ɔ̄ ecclesias
hmōi cū bella cōmouit. ¶ Capi. xxx.

Abdas quidaz erat
epūs plurimis virtutibꝰ ador
natus. Is non mediocriter
vsus zelo diuino pyri. i. fo=
cos eorum seu ꝑuestam de=
struxit. Pyria nāq pagani vocāt tēpla
in quibꝰ ignem seruāt deū em̄ arbitrant
ignem. Hoc dū rex cognouisset a magis
euocauit abdā. Et ꝓmo quidē mānsuete
culpauit factū ꝑcipiēs vt pyrion rursus
edificaret. Illo resistēte ⁊ hoc nequaq fa
cere ɔfirmante vniuersas se destructurū
interminat ecclesias: cuius itermīnatio=
nem terminus subsecutus est. Nā prius
illū virū occidi ꝑcipiēs destrui quoq ec=
clesias impauit. Ego siquidē destructio
nez veste non reor opportune commissaz
neq enim sanctus apostolus dum venis
set athenas et ciuitatem repletam ido=
lis conspexisset: aras ab illis honoratas
destruxit: sed ratione ignorantiam redar
guit: ⁊ veritatis iura monstrauit. Quis
vero destructum templum reedificare
noluit: sed necē magis elegit nimis am=
miror ⁊ plurimis eum honorandum co=
ronis existimo. Tale est enim ignē ado=
rare quale eius edificare templum. Hūc
ergo sumens tempestas initium seuissi=
me atq ferociter circa pietatis alumnos
intumuit: ⁊ triginta iugiter annis flu=
ctuatio dura permansit a magis veluti
quibusdam procellis agitata. Magos
enim appellant per se eos qui elementa
deificant. Quorum fabulas in alia con=
scriptione monstrauimus in qua honor

interrogatiōibus

interrogationib⁹ dignas solutiones obtulimus. Sororanias itaq filius disgerdis post patris mortem cū imperio etiā ɔtra christianā pietatē bella suscepit. Quas enim tormentorū species et suppliciorū adinuentiões piis intulerit nō est facile nunc narrare. Aliorū nāq man⁹ excoriauerunt: aliorū dorsa: aliorū capita a fronte inchoantes usq ad ceruices nuda cute reliquerūt. Alios sectis per mediū calamis: nudos operiētes ipsasq sectiões calamorū aptātes a capite usq ad pedes funib⁹ stringētes: postea calamos ex eorū mēbris violēter trāhebāt vt acute sectiões calamorū dū trahebant eorū carnes secarēt: et tormento armarissimos dolores inferrent. Deinde fodientes lacus et eos vndiq obturantes soricū magnorū greges in eis miserunt eisq pabulum athletas dederūt impie ligātes manus eorū et pedes ne possent a se bestias remouere. Sed et alia tormēta seueriora nimis exercuerunt: habentes doctorē veritatis inimicū: sed non potuerunt athletarum deuincere fortitudinē. Spōte nāq currebāt vt occasiõe hui⁹ mortis incorruptibilis vite dona perciperēt. Duorū tamē aut triū memorabor: vt ꝑ hos reliquorū fortitudo monstretur.

¶ Capitulū. xxxi.

Hormisda quidam valde nobilis apud persas erat q̄ patrē pfectū habuerat. Hūc dū rex agnouisset eē christianū deduci fecit et iperauit vt salutarē negaret deū. At ille: nec iustū inquit nec vtile ꝑcipis impator. Nā q̄ docetur vt deū omniū facile contemnat ac neget: facillime quoq spernit imperatorē cū et ipe sit particeps nature mortalis: et si summo supplicio dignus est qui tua sceptra cōtempserit imperator: multiplicibus tormentis subdēdus est qui cunctorum negauerit creatorem. At imperator cū debuisset mirari prudentiam fortissimū diuitiis et dignitate nudauit athletā: iussitq vt nudus traheret camelos exercitus. Cūq plurimi transissent dies: respiciens de superioribus imperator vidit illum eminentissimum virū solis radiis inflammatum et pulueris squalore completū: patrieq nobilitatis memor: eū ad se iussit adduci et ex lineis vestibus operiri. Deinde putans qz tā precedenti afflictione q̄ eius miseratione molliretur: vel nunc inquit illa obstinatione priuatus nega filiū fabri. At ille dei zelo cōpletus dirupit vestem et iactauit dicens. Si propter hoc me putas a pietate recedere: habe domū cum impietate quam possides. Hanc ei⁹ fortitudinē contemplatus: nudum eū a suo piecit imperio

¶ Capi. xxxii.

Sain quoq mille famulorum dominum resistentem sibimet negare creatorē omniū nos ferentem requirens quis sernor ei⁹ esset seuissim⁹ ei aliorū seruorū tradidit dominatum. Cui etiam ipsum quoq dominum seruire precepit: simul et eius vxorem per hoc putans ꝑpugnatorē reflectere veritatis. Sed spe sua decept⁹ est: habebat enim ille domū in petra cōstructam.

¶ Capi. xxxiii.

Beniamin etiā dyaconū comprehendēs clausit in carcerē. Cūq duo transissent anni superuenit legatari⁹ romanorū ꝑ aliis causis actur⁹. Et dū hec agnouisset postulauit a rege vt dimitteretur dyaconus. Porro rex iussit vt ꝑmitteret beniamin: quia nulli magorū doctrinā christianorū ꝑdicare ꝑsumeret et dimitteretur extre. Tunc legatarius q̄dem custodire beniamin quē rex preceperat compromisit. Beniamin autē audiēs monita legatarii impossibile est inquit nō me participare lumē aliis qd ipe percepi. Quāto enim supplicio dignus sit qui talentū abscōdit sacra euāgeliorū testatur historia. Sed rex horū tūc nihil agnoscens iussit eū absolui a vinculis. At ille predicare nullatenus quiescebat: et capiens eos qui in ignorantie caligine tenebant: intelligibili luci iugiter offerebat. Cūq transisset annus regi gesta illius nuntiante. Tunc deductum ad se negare iussit quem adorabat deum verum. Ille requisiuit a rege dicens: quo dignus

honore est qui suum derelinquens regnum: inuadere studuerit alienum? Cumque dixisset rex: morte nouissimoque supplicio: sapientissimus vir ille respondit. Quid ergo non iuste patiatur homo qui factorem mundique creatorem nutritorem ac saluatorem deserens: vnum conseruorum suorum deificare voluerit et debitum illi cultum isti magis obtulerit? His sermonibus rex accensus: viginti calamos acuit: et totidem vnguibus digitorum eius manuum atque pedum precepit infigi. Cumque hoc supplicium ab eo derideri conspiceret: alium rursus calamum acutum in eius femore vnde humana origo descendit iussit immitti. Cumque crebro eijceretur et rursus induceretur: ineffabiles ei dolores operabantur. Post hoc vero supplicium impius atque ferox virgam grossam spinis vndique plenam: per eius meatum iussit induci: et hoc modo spiritum fortissimus decertator emisit. Sed et alia multa ab illis impijs sunt presumpta. Nec tamen mirandum est quia illorum ferocitatem et impietatem longanimiter deus olim patiatur quando ante imperium maximi Constantini quicunque fuerunt romanorum imperatores contra veritatis ministros vehementer insanierunt. Diocletianus namque passionis salutaris die in omni imperio romanorum destruxit ecclesias: sed nouem transactis annis isti quidem denuo floruerunt et multiplicem magnitudinem susceperunt. Ille vero post rabiem sue impietatis extinctus est. Nam et bella huiusmodi futura dominus predixit: et ecclesie victoriam predicauit. Nos tamen ipse quoque res edocent: quod plus nobis vtilia sunt bella quam pax: quia pax delicatos nos remissos facit et timidos. Porro bellum et mentem acuit et presentia quasi transeuntia contemnere persuadet. Sed et hec quidem: et in alio opere crebrius enarrauimus.

Capitulum. xxxiiij.

Illis quoque temporibus quo sacratissimus theodorus antiochenam regebat ecclesiam theodorus mopsuestie quidem episcopus: sed totius doctor ecclesie: dum contra vniuersam cohortem hereticorum fortiter dimicasset terminis vite fortitus est. Is diodori quidem magni doctrina potitus est. Joannis vero sacratissimi fuit socius atque cooperator. Communiter enim diodori pocula spiritualia sunt adepti: qui sex et triginta annis manserit in presulatu et contra arrij eunomijque acies fortissime preliatus est: insidiasque latronis apollinaris extinxit: optimaque pascua diuinis ouibus preparauit. Cuius frater Policronius apamenam rexit ecclesiam: et gratia sermonis et claritate conuersationis ornatus.

Socrates. Capitulum. xxxv.

Non multo post tempore quam ioannes defunctus est moritur et archadius imperator vir mitis et quietus: et circa finem vite pro huiusmodi causa venerabilis estimatur. In vrbe constantinopolitana domus est maxima habens cognomen carie id est nucis. Est enim in eius domus vestibulo arbor nucis in qua sermo est: eo quod fuerit appensus martyr Acatius et defunctus. Ob quam rem etiam oratorium illic est edificatum. Hinc Archadius videre volens ad orationem venit votoque completo reuertebatur. Proinde cuncti circa oratorium habitantes volentes imperatorem videre currebant: et alij quidem foras domum precesserant: vt melius aspectum principis et ordinem viderent obsequij: alij vero sequebantur. Dumque omnes cum mulieribus atque filijs simulque mancipijs extra domum iussent egressi repente maxima domus oratorio coherens subito tota corruit: clamorque cum admiratione secutus est: quoniam oratio principis tantos a ruine imminentis periculo liberauit. Archadius itaque relicto annorum octo filio Theodosio de quo iam plura sunt narrata defunctus est: consulatu Basilij et Philippi prima die Maij mensis: anno secundo ducentesime nonagesime septime olimpiadis. Is ergo cum patre quidem Theodosio tredecim regnauit annis: post mortem vero patris quatuordecim: vixit annis triginta et vno.

Explicit liber decimus.

Incipiunt tituli libri xj.

i Qnia theodosij minoris imperium prefectus regebat anthemius.

ij De attico epo eiusqz moribus.

iij De theodosio episcopo synnade & quemadmodum illic macedoniani conuersi sunt.

iiij Quomodo iudeus paraliticus p baptisma sit curatus.

v De sabbatio heresiarcha eiusqz sequacibus.

vi De morte theodorici arrianorũ episcopi & ordinatione barbas & que sub eo sint gesta.

vij De ordinatione cirilli alexãdrini pontificis.

viij Quomodo apud persas per maruthaz episcopum sit christianitas dilatata.

ix Quemadmodum italiam vastarit alaricus.

x De celestino romano pontifice & quomodo nouacianos fuerit insecutus & de sabbato.

xi De seductione & nexib⁹ christianorũ que per iudeos alexandriã prouenerunt.

xij De hipacia philosopha quomodo in alexãdria fuerit interempta.

xiij Quomodo iudei presumptionis sue penas exoluerint.

xiiij De iudeo qui dum sepe baptisaretur aqua fontis abscessit.

xv Quomodo disgerdus rex persarum christianos fuerit persecutus & romanis euictus.

xvi Quomodo acacius eps amide captiuos persarũ redemit a romanis militibus venditis vasis ecclesie & pastos cum sumptib⁹ ad propria destinauit.

xvij De eudoxia vxore theodosij & de laudibus ipsius theodosij.

xviij Quomodo Joannes tyrãnus in occidente fuerit superatus.

¶ Incipit liber vndecimus.

¶ Socrates.

¶ Capitulum primum.

Sic archadio imperatore defuncto: honorius quidã eius frater regebat hesperias: orientales autem prouincie sub ditione manebãt theodosij minori secum esset annorum octo: anthemio prefecto omnia disponẽte. Erat enim iste nepos philippi qui paulũ epm sub constãtio ab ecclesia expulerat: & macedoniũ introduxerat. Js eciã muro maximo vrbẽ cõstantinopolim circũdedit. Qui vir sapiẽtissimus inter illius temporis homines: & putabatur & erat & nihil inconsulte faciebat: sed cum multorꝫ cõcilio que erãt agẽda tractabãt & maxime sophiste troilo se credebat.

¶ Capitulum.ij.

Imperatore igitur octo annos agente: tertiuz annum atticus habebat episcopatũ vir clar⁹ & eruditus venerabilis atqz prudẽs. Vñ etiã ecclesias sub eo magnũ sumere cõtingit incrementũ. Nõ eñ solis proprie fidei psonis munificus erat: sed etiã hereticis miraculũ sue sapiẽtie demonstrabat: quos fatigare qdẽ nolebat. Cũ vero eos terrere tẽtasset: denuo mansuetudinẽ ostẽdebat. Et inter hec nõ negligebat eloquiũ. Laborabat eñ circa veterũ lectiones noctibus eis incũbens. Quapropter nõ eũ mouebãt philosophice aut sophistice lectiones. Erat eñ confabulãtibus gratus: cũ tristibus mestus & absolute secũdũ apostolũ omnib⁹ oĩa factus est. Primo qdẽ cũ presbyter esset libros faciebat & meditatos corã ecclesia recitabat. Postea vero etiã fiduciã cũ labore sortitus sub oculis doctrinã laudabilẽ pferebat. Nõ tamen tales erãt eius sermones vt etiã ab auditorib⁹ scriptis traderẽtur. Que vero eius tẽporibus memoranda prouenerunt enarrabo.

¶ Capitulum.iij.

In synnada pacatiane frigie ciuitate: theodosius qdaz erat eps & macedonianos

cū illic plures essent insequebatur ꝛ non solum eos ciuitate sed etiā ab agris nimia crudelitate pellebat dū orthodoxorum ecclesia persecutiones inferre nō solebat. Quod ille nō zelo recte fidei/sed ꝑ pecuniarū amore faciebat. Contra vniuersos tam clericos ꝙ̄ iudices ꝓuinciales armabat ꝛ precipue agapitum eorū turbabat episcopum. Cūq; iudices prouincie ad inferenda tormenta sibi sufficere nō putaret: cōstantinopolim est profectus vt prefectorū solatia mereretur. Ibiq; posito theodosio ꝓpter huiusmodi causa3 agapitus macedonianorū episcopus ad meliorem se contulit partem. Habitoq; tractatu cū omni clero ꝛ euocato populū sibimet subiacentem suasit eis vt ꝯsubstātialitatis susciperē fidem. Hoc facto repēte cum maxima multitudine magis cum omni vt ita dixerim ciuitate ad orthodoxorum ecclesias venit: ꝛ oratione facta: sedē in qua theodosius presidere solebat obtinuit. Tunc vniens populum ꝛ de cetero fidem consubstantialitatis docens: ecclesiā tenuit synnadensem. His itaq; gestis non post multū temporis theodosius cum prefectianorum venit auxilio. Et nihil sciens horū que fuerant gesta ad ecclesiam properauit. Ex qua ab omnib⁹ expulsus: rursus constantinopolim remeauit: ꝛ apud episcopum atticum que fuerāt contra eum gesta deposuit: quēadmodū irrationabiliter episcopatu fuisset expulsus. Attic⁹ autem cognoscens vtilem causam ecclesie prouenisse: theodosiū quidē verbo cōsolatus est vt patienter ferret preponens autē causis personalibus generalē vtilitatē scripsit agapito vt teneret epatum nihil de inimicitijs cogitaret theodosij.

¶ Capitulum.iiij.

Hoc igitur vnu3 est rerū vtiliū que attici temporibus in ecclesia ꝓuenerūt. Sed neq; miraculorū aut sanitatū hijs defuit eā tpibus. Quidā nāq; iudeus cum paralitic⁹ esset: plurimis ānis i lecto iacebat. Cūq; ois medicina ei fuisset exhibita: ꝛ cūctoꝝ iudeorū nihil orō ꝑualeret: nouissime ad baptismatis christiani gratiā confugit huic soli veritatis medicamini se cōmittēs: hoc velociter episcopo attico nūciatur. Qué catecuminū factū et spem christi promittēs deportare cum lecto ꝑcepit ad baptismū. Verū iudeus paraliticus. baptismū vera fide suscipiens cū de fonte fuisset leuat⁹ egritudine repēte priuatus est: ꝛ de cetero san⁹ fuit. Hanc igitur curā virtus christi etiā nostris tēporib⁹ demonstrauit. Qua causa plurimi paganorum credētes baptisati sunt. Iudeos aūt licet signa querētes: hec tamē nō prouocauerūt ad fidē: his ita apud christianos gestis plurimi paruipēdētes in sua neqtia permāserūt. Et nō solū iudei tantis prodigijs resultabāt s3 etiā sequaces eorū similia sapuisse conuicti sunt.

¶ Capitulum.v.

Sabbatius itaq3 cuius dudum fecimus mentionem nolens in suo ordine manere presbyterat⁹ desiderabat episcopatu3. Hisdēq; tēporibus recessit ab ecclesia nouatianoꝝ occasionē hñs quasi ꝓpter obseruationē pasche iudaici. Faciebatq; collectas cōtra sisinniū suū episcopum in loco ciuitatis qui xerolotus appellatur in archadij foro. Illic enim rē cōmisit valde periculosam. Die nāq; festiuitatis in euāgelica lectiōe vbi scriptū est: erat em̄ pascha iudeorū: verba que nusq̄ scripta neq; audita sunt ꝓsumpsit adijcere idest maledict⁹ q̄ preter azimas celebrauerit pascha. Hoc auditū ꝑcucurrit in populū ꝛ simplices decepti/nouatianoꝝ laicorū cōuenerūt ad illū. Quod tamē malū non remāsit inultū: s3 in finē pessima eius falsitas est conuersa. Post paululū em̄ dum ad quādā festiuitatem multi cōcurrerēt vt vigilias solite celebrarēt formido subito demonica irruit sup eos quasi sisinnius eorū cū venire cū maxima multitudine. Factaq; turba ꝙ̄ppe nocte ꝛ in angustie loco comperti semetipsos cōtriuerunt ita vt vltra.lxx. homines morerentur. Hoc factum plurimos a sabbatianorum secta ꝓhibuit: quidā vero in eius rusticitate manserunt.

¶ Capitulum.vj.

Ode tēpore doro; theus arrianorum presul quē ab anthiochia constātinopolim transtulerūt cū centum decem & nouē vixisset annos defunctus est cōsulatu honorij septimo: & theodosij secundo: sexta nouembris mensis: post quez arriane superstitionis barbas ordinatur episcop⁹. Sub hoc itaq̄ barba per duos presbyteros eloquentissimos arrianorū religio floruit: quorum alter thimotheus/alter georgius dicebatur. Sed georgius doctrina helladica erudit⁹ erat: thimothe⁹ sacris literis incumbebat. Et georgius quidem semper aristotelē & platonē habebat in manib⁹. Thimotheus origenez ita vt etiaz lingua hebraica loqueretur. Thimotheus dudū psaltirianorum fuit heresorū: georgiū barbas presbyterum ordinauit. Thimotheū itaq̄ ego ipse vidi & cognoui quēadmodū interrogātib⁹ erat respondere paratus/soluēs obscurissimas questiōes q̄ in diuinis inueniūtur eloquijs testē vocās veracissimū origenē. Mihi tñ videt̄ mirabile quomodo tales viri in arrianorū lege mãserūt quorū vnus quidē platonē semper habebat in manib⁹. Alter respirabat iugiter origenē dū nusq̄ plato sc̄daz vel tertiā causam sicut ipse nominare solet initiū subsistētie asserat percepisse: & origenes coeternum vbiq̄ fateatur filium patri. Qui licet in sua sentētia mãserint: religionē tamē arrianā perduxerūt latēter ad meliora. Multas nanq̄ arrij blasphemias doctrinis proprijs expulerunt.

¶ Capitulum.vij.

Nter hec defuncto theophilo passione litargica. cōsulatu honorij nono: et theodosij quinto: facta contentione propter episcopatū inter thimotheum & cirillum die tertia mortis theophili cyrillus ordinatur episcop⁹: & maiori fastu q̄ theophilus tenebat episcopatum. Qui mox episcopatus sui principio nouacianorū claudēs ecclesias oia vasa eorū sacra percepit episcopūq̄ eoꝝ theopōpū reb⁹ quas habebat omnib⁹ spoliauit.

¶ Cap.viij.

O tēpore apud persas est christianitas dilatata. Inter romanos enim et persas semper ꝓpter diuersas causas mittūtur legationes. Tūc ergo casus attulit: vt merutas mesopotamen⁹ episcopus cuius dudū meminimus: a romanorum imperatore ad persarum destinaretur regem. Qui multā reuerentiā apud maruthaz inueniens cūnctis pcēter honorabat & tāq̄ diuinū respiciebat virū. Hoc factum mordebat magos metuētes ne regem christianum fieri suaderet. Nā cū dolore capitis multo tēpore torq̄retur: magis eum curare nō valētibus maruthas orationibus fecit incolumē. Ob hanc ergo causam moliti sunt quandaz magi fallaciā. Et qm̄ per se ignē colunt cōsuenitq̄ rex in quadā domo ignē ardentez perpetuo suppliciter adorare: magi sub terra hominē quendā abscōdētes tēpore quo rex solebat orare: & eū talia clamare fecerūt. Mitte foras regem: impie cm̄ regit: q̄ sacerdotem christianorū iudicat esse venerandū. Hec audiens disgerdis persarum rex: licet reuerētiā haberet: tñ maruthā abijcere cogitabat. Porro maruthas vere deo venerabilis homo vacabat orationibus per quas inuenit dolum magicis artibus fabricatū. Ueni ēm̄ ad regē noli inquit: illud rex: sed ingressus dū audies istiusvocem fodi iube: & doli causas inuenies. Nō cm̄ ignis loquitur: sed hominū molimina huiusmodi esse noscimꝰ. Hoc dicto flexus est persarum rex. Et rursus ingressus vbi ignis inextinguibilis seruabatur: cū audisset vocem: iussit fodi locū. Tūc qui mittebat quasi diuinā vocez inuētus arguitur. Iratus itaq̄ rex magorum genus vsq̄ ad decimā iussit immini portionem. Hoc facto maruthe dixit vt templa que vellet edificaret. Ex hoc apud persas sumpsit christianitas incremētum. Tunc igitur maruthas a persis cōstantinopolim remeauit. Et nō longo post tempore rursuz destinatus est. Ite=

rūcꝫ magi machinabātur ne eū suscipe-ret rex. Feceruntqꝫ fetorē quēdā in locum vnde rex transire solebat: et quasi a chri-stianis factū fuerit derogabāt. Cūqꝫ rex suspectos iam habens magos hoc cum studio requisisset denuo ab eis cōcinatū esse cognouit. Quāobrē plurimos eorū supplicijs tradidit. Maruthami vero po tiori honore coluit: et romanos valde di-lexit: eorūqꝫ amplexatus est pacem. Qui pene christianus fieri potuit dum aliud miraculū per maruthā et ablatā perfidis epm prouenisset. Ambo nāqꝫ molestū de mone a regis filio ꝓtulerunt orationib⁹ vacātes atqꝫ ieiunijs. Post hec alijs dis-gerde defuncto anteqꝫ fieret xpianus ad eius filiū peruenit imperiū. Cuius tem pore inter persas atqꝫ romanos pacta so luta sunt. ¶ Capitulum. ix.

Er idem tēpus in-nocētius prim⁹ rome noua-cianos persequi cepit mul-tasqꝫ eorum tulit ecclesias. Quo tēpore roma est a bar-baris depredata. Alaricus eni quidam barbarus ditioni romanorum/ et theodo sio imꝑatori subiectus: atqꝫ cōtra euge-niū tyrānū solatia ꝓbēs: et ꝓpterea roma nis dignitatib⁹ honorat⁹: felicitatē suā nō ferēs imperare ꝗdē nō elegit: sed di-scedēs ab vrbe cōstātinopolitana venit ad partes hesperias. Cūqꝫ venisset illiri cū oia subuertebat: et trāsiēs thessaliam habita ꝯgressiōe circa fluuiū pinū apud nicopolim epyri (pene tria milia viros eius thessali peremerūt. Post hec autē quicquid eis incurreret destruentes no-uissime rome venerūt. Quā vastātes plu rima quidē miraculorū eius igne cōcre-mauerūt pecunias aūt abripuerūt mul-tosqꝫ senatorū ordinis diuersis subdide-re supplicijs. Deridētesqꝫ romanorū re-gnū imperatorē fecerūt quendā nomine attallū: quē vna die tāqꝫ imperatorē fe cerunt procedere altera vero serui sche-mate ministrare. Hec dū egisset alaric⁹ in fugā repēte cōuersus est: fama proce dēte qꝫ theodosius imperator contra eū misisset exercitum que fama non fuit fi-cta sed vera: nanqꝫ exercitus veniebat.

Fertur itaqꝫ: qꝫ cū alaricus pergeret ro-mā vir quidā venerabilis cōuersatione monachus eū monuisset: vt mala talia facere nō auderet: neqꝫ necibus gaude-ret aut sanguine. At ille. Nō inquit ego volēs romā ꝑfici scor: sed quidā quotidie mihi molestus est torquēs et dicēs. Per-ge et romā destrue ciuitatē. Hec etiā de his dicta sufficiant.

¶ Capitulum. x.

Post hec celestin⁹ rome ordinatur episcop⁹: qui etiā nouacianorū ab-straxit ecclesias et eorū epi-scopū nole rusticulū in oc-culto coegit celebrare col-lectas: vsqꝫ ad illud nāqꝫ tēp⁹ plurimas nouaciani habebāt ecclesias. Porro con stātinopolitani nō talia pertulerūt: sed cū eos diligerēt etiā intra vrbē eos col-lectas facere permiserunt. Moriēte ve-ro sisinio nouacianorū episcopo crisan-tus ad episcopatū trahebatur: vir mul-tis romanorū dignitatibus honoratus. Quo fugiēte sabbati⁹ se tēpus opportu-nū ad episcopatū inuenisse credēs/ fecit quosdā ignobiles sibi manus imponere insusurādūqꝫ quod prebuerat paruipen-dēs. Cuius mores cum populus abhor-ruisset: chrisantū ꝑ loca omnia require-bāt. Quē inuenientes in bithinia inuitū sacerdotiū suscipe coegerūt. Qui nihil percipiebat ecclesie nisi dnico die duos panes. ¶ Capitulū. xi.

Ad siquidē tēpesta-te iudeorū gens ab alexan-dria est huiusmodi causa proiecta. Alexādrinorū po pulus plusqꝫ alie gnatiōes seditionib⁹ deditus est qui si occasionē acceperit importabilia ma-la cōmittit. Nam preter sanguinem non cessat a lite. Cōtigit itaqꝫ tūc vt inter al-terutros cōtentiones haberēt: nō ꝓpter necessariā causam: sed ꝓpter studiū pā-tominorū: qꝫ enim is qui die sabbatorū saltabat plurimū habebat populum iu-deorum dū vacantes nō auditioni legis sꝫ theatris occuparent: ea dies litigiosa

extitit iter partes. Cūq; hoc aliquaten⁹
fuisset ab alexādrie prefecto correctum:
nil, ilominus nāsere iudei. Et cū essent
semperchristianis infensi cōtra pātoni
mos eorū amplius dimicabant. Tunc
igitur orestes prefectus alexādrie festi=
uitatē quandam quam policiā vocant/
in theatro celebrabat vbi ⁊ aderant qui
dam armatorū cirilli: dispositiones pre
fecti volētes agnoscere. Inter quos qdā
nomine gerax ductor puerilium literarū:
⁊ cirilli feruentissimus vehementer au=
ditor: ac sollicitus plausus in eius expo
sitionibus excitare: hūc itaq; geracē cū
vidisset in theatro iudeorum turba cla=
mabat aduersus eū quia pro nihilo ve
nerit nisi vt in theatro seditiones inter
populos excitaret. Uerum horrestis du
dū habens odiū contra cirilli superbiā
arreptum geracē publice fecit in thea
tro agitari vberib⁹. Hoc cirillus agno=
scens: conuocatis, prioribus iudeorū (vt
decebat ammonuit) ne contra xp̄ianos
seditiōes excitarent. Porro turba iudeo
rū hoc paruipendēs maiora cōtra xp̄ia=
nos tractauere molimina. Dātes itaq;
sibimet signum vt anulum factū ex pal=
ma omnes haberēt in digito cōtra chri=
stianos hoc mō dimicauerunt. Fecerūt
eñ quosdā de suis vna nocte per omnes
ciuitatis discurrere regiones clamātes
quoniam alexandria arderet ecclesia.
Ob quā rem christiani vndiq; concurre
bant/quasi ecclesie flāmas extinguerēt.
Porro iudei ignorātes interimebant: se
metipsos per signū anuli cognoscentes
ac parcentes alterutris. Facto autē die
latere nequiuerunt. Ob hāc rem permo
tus cirillus cū maxima multitudine sy
nagogis astitit iudeorum: ⁊ illas quidē
abstulit iudeos autē expulit ciuitate eo
rumq; substātiam diripere populis im=
perauit. Hoc ergo modo iudei a tempo
ribus alexandri macedonis illam habi=
tātes: vrbem: tunc nudi prorsus expulsi
sunt ⁊ persingula loca dispersi. Adamā
chius vero ;medicine sophista ;cōstanti=
nopolim veniēs christianum se fore pro
mittens postea reuersus in alexādriam
est. Igit̃ alexandrie prefectus horrestes
valde contristabatur eo q; populosam
vrbem ita desolatā repente cōspiceret.
Unde etiā principi retulit quod proue=
nit. Sed ⁊ cirillus delicta iudeorum im
peratori nō tacuit: ⁊ horrestis amicitias
cogente populo postulauit. Cūq; prefe=
ctus amicitiarū verba refutaret euange
lia obtulit ei cirillus. Et dū neq; sic ei⁹
corda subigerentur: hec denuo prouene
runt. Monachorum quidam in mōte ni
tria cōstituti fautores theophili ex illo
quo cōtra dioscorum iniuste fuerit coar
matus etiā pro cyrillo libēter prelia su
sceperūt. Relictis monasterijs viri pene
quingenti ⁊ venientes ad ciuitatem pro
cedentem in carpento prefectū immola
torē idolorū paganūq; clamabāt. At ille
putans inimissiōe cirilli factū: clamare
cepit Christianus sum/ ⁊ ab attico con=
stātinopolim baptisatus. Illis hec v̄ba
despicientibus ammonius quidam eorū
p̄fectū petra p̄cussit in capite. Qui repē
te completus est sanguine ⁊ recedenti=
bus officijs atq; lapidum impetū decli
nātibus cum paucis remāsit. Inter hec
populus cōcurrebat vt p̄fecti vindica
ret iniuriā. Detentūq; ammoniū tādiu
vberib⁹ castigauit donec traderet mor=
ti. Non post multū hec nuntiātur impe
ratori. Corpus autē ammonij sumens
cirillus: in quadā ecclesia sepeliuit eiq;
aliud nomē imposuit vt non pro sua cul
pa: sed pro christo mortuus crederetur.
Cui laudes quasi martyrib⁹ offerebat.
Sed qui vere nouerāt q; dignas susce pe
rat pro suo scelere penas cirillum valde
culpabant. Sed neq; in hoc solummo=
do cirilli ⁊ horrestis aduersitas cōquie=
uit quādoq; post hec aliud est exortum.

Capitulū.xiij.

ERat in alexandria
quedā mulier hypacia noīe
filia theonis philosophi: et
tantū erudita vt super philosophos ei⁹
tp̄is emineret: ⁊ i platonicā scholā a plo
tino veniēte: susciperet ipsa successionē
atq; oēs philosophicas lectiones expo
neret. Quapropter oēs currebant ad eā
p̄pter honestā doctrine fiduciā. Uenie=
bat eñ etiā ad iudices nec habebat vllā
verecūdiā apud iudicē p̄mixta viris dū

eā cuncti pro sui castitate venerarētur. Tunc ergo inuidia contra hāc feminam est accēsa. Dū eñi crebro pergeret ad horestem ecclesiasticus populus motus aduersus eā est tāq̄ ipa cū ab amicitijs prohiberet episcopi. Quamobrē conspirātes viri acerrimo feruore pulsati quorum dux erat quidā petrus lector obseruauerunt mulierem ad propria remeantem/eā de vehiculo deponētes ad ecclesiā que vocatur cesaris traxerunt/et vestibus exutam lapidibus peremerunt. Quā postea membratim dilacerantes in loco qui dicitur cinarus igne concremauerunt. Hec res non mediocrē liuorem cirillo et alexandrine concussit ecclesie. Aliene nāq̄ sunt a christianis cedes et pugne. Hec igitur acta sunt quarto anno episcopatus cirilli: cōsulatu honorij decimo: et theodosij sexto: mense martio ieiunijs existentibus.

¶ Capitulū. xiij.

Post paucum vero tēpus iudei rursus illicite cōtra xp̄ianos agentes/puniti sunt in loco qui dicitur nestar: posito inter calcidem et anciram syrie. Hec itaq̄ iudei consueta quedā risibilla celebrantes per ebrietatē accensi inter alia christianis ipsiq̄ christo derogare ceperunt deludentes cruci et spē in eo qui est crucifixus habentibus. Comprehendentes igitur infantulum christianum alligatū cruci suspenderunt. Et primū quidē deludebant et irridebāt ei. Postea vero correcti vesania ictū infantulū verberibus peremerunt. Ob hoc ergo dira congressio inter eos atq̄ christianos exorta est. Quod dū principes agnouissent pro nunciarum iudicibus mandatum est vt huiusmodi quererentur autores et punirentur et hoc modo dignam vltionē sue nequitie receperunt. ¶ Capitulū. xiiij.

Alsiquidē tempestate iudeus quidam seductor ficta christianitate crebro baptisabatur, et hac arte pecunias congregabat. Cumq̄ multis heresibus illusisset arrianorum atq̄ macedonianorū: postremo ad ecclesiā venit orthodoxorū. Cū dum tempus ieiuniorū fuisset impositū/multisq̄ adhuc diebus occuparetur cepit festinare vt quasi i feruēti studio baptismatis dona pciperet. Preparat baptismatz vestigia ɔgrua baptismatis. Cūq̄ fons fuisset implet⁹ deducit iude⁹ ad baptisandū. Tūc dei q̄dā inuisibilis virt⁹ aquā disparere pcepit. Cūq̄ presentes nō cogitātes dei virtutem aquam per cuniculum proprium defluxisse suspicarētur diligēter vndiq̄ clausum rursus impleuerūt fontē. Et denuo deducto iudeo aqua disparuit. Tūc sacerdos. Quid mali inquit fecisti hō. An certe nesciēs baptisma iam potitus es? Ob hanc rem cum diuersi concurrerent: quidā iudeus recognouit quem baptisatū ab attico episcopo ipse susceperat. Et hoc modo illius fraus vniuersis apparuit. ¶ Capitulum. xv.

Preterea defūcto disgerdo rege psarū: ei⁹ filius barabanis ei successit. Hinc instigat⁹ a magis crudelib⁹ torqbat suppliciīs xp̄ianos. Cūq̄ xp̄iani apō psas opprimerent cōfugiūt ad romanos eorū petētes auxiliū. Quod atticus ep̄s libēter excipiēs eosq̄ quātū erat possibile fouēs q̄ gesta fuerāt theodosio nūtiauit imperatori. Eo quoq̄ tp̄e etiā alia causa puenerat que romanos persis faciebat infensos. Quoniā perse aurifossores quos a romanis ad mercedē acceperāt reddere contemnebāt: et quia onera negotiatorum romanorū violenter abstulerant. Cū illa ergo ingratitudine etiā christianorū ad romanos confugientiū est adiecta. Mox ergo persarū rex legatos mittit repetēs fugiētes. Porro romani nequaq̄ ad se ɔfugiētes reddere voluerunt: non solū supplices liberare studētes sed pro christianitate libenter omnia sustinere. Quamobrē dimicare q̄ pituros christianos tradere potius elegerunt. Solutis igit̄ propter hoc pactis bellum crudele commissum est. B De quo absurdum nō est pāuca narrare. Romanorū igit̄ impator missa

exercitū:cui prefuit militie magister ar dabur us. Js em̄ persicā regionē p armenie fines ingrediēs vnā eius prouinciā azamensem valde vastauit: cui;cū plurimo exercitu narzeus dux parthoꝝ regi occurit. Factaq; ꝯgressiōe deuictus est. Quo facto cogitauit p mezopotamiā romanoꝝ prouinciā sine custodia cōsistentem inuadere: ⁊ hoc modo de romanis vlcisci. Sed romanoꝝ ducez narsei cōsiliū latere nō potuit. Depdatus em̄ azazenam velociter regionem ⁊ ipse mesopotamiā venit. Et ideo narseus lz multum habuisset exercitum:romanorū terras introire non potuit:sed veniens ad nisibin persarum ciuitatem in confinio cōstitutā ardaburio mādauit;vt diē ⁊ locum statueret preliorū/ At ille venientibus. Nuntiate inquit narseo quia non quando tu volueris romanorum pugnabunt imperatores. Verū imperator deo soli spez belli committens destinauit exercitū. Et q2 fideliter deo supplicans repēte impetrauit auxiliū hinc dat agnosci. Dū igit cōstātino C polim p eueñtu bellorū estuatio magna consurgeret angeli dei iter agentibus per bithiniaz ad vrbē constantinopolim se demōstrauerunt iubentes vt cōfiderent ⁊ orarēt ⁊ deo crederent:quiá romanos victoria sequeretur: dicētes se mediatores belli directos a deo. Hoc auditum nō solū ciuitatem sed etiam milites confortauit. Cūq; ad mesopotamiaz bellū fuisset De armenie regiōe trāslatū:romani persas nisibi;clausos fortiter obsidebāt:ligneas turres faciētes aduersus eos:easq; contra muros applicātes ⁊ plurimos d muris cōtra se pugnantiū perimentes. D Porro bardebanis persaruz rex audiēs azazenam regionē ab eis fuisse vastatā ⁊ eos qui in nisibi clausi videbant obsessos:seipsum cū magno exercitu preparauit occurrere. Miratusq; romanorū ktutē sarracenoꝝ solatia postulauit. Quorū tūc erat rex alamūdarus vir fortis ⁊ preliator q dū multa millia sarracenoꝝ haberet persaꝝ regi victoriā pmittebat seq; ei anthiochiā syrie tradituꝝ sed nō cōtigit qd putauit. Deꝰ em̄ oibꝰ sarracenis quēdā irrationabilē metū latenter iniecit:ita vt putarēt sibimet romanos insistere. Turbatiq; nec habētes quo ingerēt in fluuiū effratē semetip sos armati proijciebant:vbi plus cētū milia virorū necati atq; ꝯsumpti sunt. His ita puenientibus nisibin obsidētes cū audirēt persarū regē plurimos elephātos adducere perterriti: cuncta quidem obsessionis machinamēta concremauerūt ⁊ ad ppria loca reuersi sunt. Que vero ꝯgressiones postea puenerunt. Et quō arrobindas alter romanorum magister militum fortissimum persarum monachum interemit. Aut quō ardaburius septē fortissimos persaruz duces insidijs captos occidit:vel quomō biacianus alter dux romanorum reliquos sarracenos extinxit pretereundū est ne videar multum a pposita relatione digressus E Que tunc igitur gerebātur velociter imperatori theodosio nuntiata sunt. Quō autē hoc cito cognosceret,indicare nō piget. Inuenit quendā virū animi habitu corporisq; fortissimū nomine palladiū qui tanta velocitate veredos agebat:vt tribus diebus perueniret ad terminos romanoruz atq; persarum ⁊ rursus totidē remearet ad cōstantinopolim ciuitatē. Js enim etiaz alios romani imperij terminos velociter transibat. De quo qdā eloquentissimus sic;ait. Iste vir cū sit lata romana respublica eam paruulā sua velocitate demonstrat. Quez etiam persarum F rex sepius admiratus est. Romanoruz igitur imperator licet videret aperte sibi collatam a deo victoriaz prouenisse/tamē pacē non dissimulauit expetere/misitq; helionē virum prudentem ⁊ honoratuz vt cum persis de pace loqueretur. Qui dū venisset mesopotamiam vbi erant fossata romanorum misit pro pace petenda legatariū quendaz maximum virum eloquentissimū ardaburij militie magistri consiliariuz. Qui pro pace veniens ad persaruz regē missuz se non ab imperatore sed a ducibus asserebat dicens:quia hoc bellū pro sui contēptu neq; peruenisset ad principez. Cumq; paratus esset vt legatarij verba susciperet:quia fame eius laborabat exercitus:veniens numerus qui apud eos

immortalium appellatur (est eñ decem milia virorum valde fortissimorum) nõ prius dixerunt pacẽ cum romanis esse faciendã: q̃ ipsi eos sine custodia constitutos inuaderẽt. Quibus verbis persua sum est regi vt se a pace suspẽderet. Tũc legatariũ quidẽ clausum seruari fecit/ ⁊ misit numerum immortalium dimica re cõtra romanos. Qui venientes in duas acies diuisi medios habuere romanos. Porro romani vnã persarum videntes aciem contra eam se preparabant aliã nõ videbant q̃ paulatim accessit ad pugnam. Cumq̃ ergo iam congressio pene esset in opere dei prouidentia ex quodã colle exercitus alter apparuit romanorum cũ duce procopio. Qui cum videret socios in periculo instabat a dorso persarum. Tunc in medio cõclusi qui circundederãt primo romanos in momẽto ab eis extincti sunt. Quo facto romani ad alios qui erant in subsidijs positi cõcur rerunt/ eosq̃ fortiter iaculati sunt. Sic igitur qui immortales appellantur oẽs mortales apparuerunt penas exigente christo de gente persarũ: eo q̃ plurimos eius famulos occidissent. Porro rex persarũ infortunij sui causam agnoscens: simulabat se nescire quod gestum est. Suscepitq̃ legationẽ dicens legatario romanorum. Non bello cedẽs pacem amplector sed tibi prestare volẽs qui omniũ romanorum te sapiẽtem esse cognosco: ⁊ hoc modo bellum propter christianos exortum de parthorum regiõe cessauit. Contigit enim consulatu honorij tertio decimo ⁊ theodosij decimo.

Capitulum. xvj.

Tunc igitur acacium amide ciuitatis episcopũ act⁹ optimus reddidit clariorẽ. Cũ enim romani milites captiuos persarũ de azazena regione vastata reddere regi parthorum nullo modo vellent captiui fame consumebantur dum essent circa septem milia: quod persarum regem non mediocriter contristabat. Tunc igitur acacius conuocans clericos sibi subiectos: viri inquit fratres deus noster nec discis nec calicib⁹ opus habet. Nã neq̃ comedit neq̃ bibit. Et q̃ multa vasa aurea ⁊ argẽtea eccl'ia nr̃a ex oblatione xp̄ianorũ habet/ cõuenit ex his liberari exercitũ captiuorũ: egẽtibusq̃ cibos offerri. Hec ⁊ his similia cũ dixisset/ cõflauit vasa ⁊ militibus dedit pretiũ captiuorũ. Quos dũ recreasset cibis: datis sumptibus ad regẽ propriũ destinauit. Hoc mirabile opus acacij per sarũ rex magis obstupuit/ ⁊ q̃ bello romani ⁊ bñficijs eui cissent. Aiunt enim quia etiã desideriũ habuerit persarũ rex vt videret acaciũ sed hoc theodosius prohibuerit imperator.

Capitulum. xvij.

Victoria siquidem auxilio dei collata romani plurimi pollentes eloquijs: conscribebant laudes imperatoris. Cuius vxor heroico metro poemata multa confecit. Erat enim eloquens filia leoncij sophiste atheniensis a patre oib⁹ lectionib⁹ erudita. Quã dũ imperator ducturus esset vxorẽ christianã atticus fecit ep̄s: in baptismate cũ prius vocaretur athenais eudochie nomen imposuit. Multi ergo sicuti dixi volẽtes innotescere: alij suã facũdiã demõstrare preconia imperatoris conscripserũt. Ego vero nec innotescere cupiens/ nec facundiã sermonis ostẽdere cũ veritate imperatoris bona memorare studeo q̃ sint dãnosa si taceant. Primũ itaq̃ regaliter natus atq̃ nutrit⁹ nihil habuit tepidũ sed sic fuit sapiens inter confabulãtes vt experimentũ omniũ crederetur habere. Plerunq̃ ieiunabat ⁊ maxime quarta feria ⁊ sexta studio xp̄ianitatis nec aliter q̃ monasterium regaliã videbant. Ipse nãq̃ matutino ad suas sorores pgẽs diuinas dicebat laudes. Quã obrẽ etiã sacras literas sine codice recitabat. Loquẽtib⁹ ep̄is velut olim sacerdos tact⁹ ex diuina lectiõe respõdebat. Congregabatq̃ sacros codices et quoscũq̃ q̃libet eorũ interpretes seu expositores ↄscripsisse videbant pl⁹ q̃ ptolome⁹ studuerat filadelfus. Patiẽtia atq̃ clemẽtia vniuersis hoib⁹ eminebat. Nã iulianus imperator: licet philosophus diceretur: nõ tamẽ anthiochẽsium portauit

iniuriam/sed maxime theodoro tormenta indignatus imposuit. Porro theodosius multū gaudēs syllogismis aristotelis: philosophiam exercebat operibus/iram tristitiā: libidineq; deuincens ⁊ in nullo se vlcisci desiderans. Dum igit a quodā familiarium interrogaretur cur nullū se ledentium morti subijceret: vtinam inquit esset, mihi possibile ad vitā etiā mortuos reuocare. Quem dū alter pro ea causa requireret: nō est, inquit magnum neq; difficile hominē mori: quia neq; deo soli semel mortuum ex penitentia suscitare. Sic eīm fuit clemēs vt si qñ quispiam dignum aliquid morte cōmitteret: nec vsq; ad ciuitatis portas moriturus perueniebat: sed eius clementia continuo reuocatio sequebatur. Dū aliquo tempore ipse in amphiteatro cōstātinopoleos expectaret: cepit clamare popul⁹ crudele bestiarū artifex parabolis pugnet. At ille nesciens inquit quia consueuim⁹ nos expectare clemēter? Tanta eīm pietate precelluit vt omnes quidem deo cōsecratos honoraret: precipue tñ quos audiebat veneranda actione pollere. Fert aūt quia dum cōstantinopolim eps chebronensis fuisset mortu⁹/sagum ei⁹ valde sordidissimū quesierit/eoq; circūamictus sit: credēs se aliquid ex defuncti sanctitate pmereri. Cum aliqñ aeris tēpestas esset ⁊ ille circum pp̄ter populū expectaret: pleno circo tēpestas vehementius agebat multo imbre diffuso. Dūq; hoc fieret suam voluntatem imperator aperuit/fecitq; per preconem clamari qr melius esset spectaculum contemnere ⁊ oēs rogare deū vt illesi ab imminente tēpestate seruarētur. Quo dicto cūcti deo magno gaudio supplicātes hymnos cōcorditer offerebant/⁊ tota ciuitas velut vna psallebat ecclesia. In medio autem horum imperator existens priuato schemate properebat. Nec spe sua frustratus est. Repente nanq; aer ad serenitatem diuina clementia reuocatus: annū prebuit frugibus vniuersis vberrimum. Si quando bella mouerentur secundū dauid confugiebat ad deū sciens eū preliorum autorem: inimicos orationibus superabat.

¶ Capitulum.xviij. A

Post paululū itaq; tēpus partici belli defuncto imperatore honorio/cōsulatu asclepiodoti ⁊ mariniani augusto mēse: quō ioannē tyrānū deo se cōmittēs superauerit enarrabo. Sicut eīm tunc sub moysen hebreis cōtigit rubrū trāsire mare/talia etiā ei⁹ ducibus euenerūt dū eos mitteret cōtra tyrannū. Defuncto siquidē sicuti diximus honorio principe cognoscens theodosius celauit factum: ⁊ alia dicendo diuersorū suspitiōib⁹ obuiauit. Inter hec mittit magistrum militū in salonas ciuitatē dalmatiarum: vt si qua bellorū commotio pueniret circa partes hesperias vicinis adiutor esset. Quo facto mortē patrui patefecit. Inter hec ioannes primus imperialiū cōscriptorum nō ferens suā felicitatem imperium cōtendit arripere. Misitq; legatos ad imperatorem theodosiū petens vt eius, susciperet imperium. At ille legatos quidē reclusit in carcere misitq; magistrum militū ardaburium qui multū laborauerat apud persas: hic salonam veniens exinde nauigauit aquileiam. Contigitq; ventum aduersum flare ita vt tyranni manus incideret. Quo capto sperabat ad necessitatē peruenire theodosium: vt per hoc eum decerneret imperatorem si vellet magistrū militū liberare. Imperator tñ vt audiuit factū estuabat ne quid mali ardaburius sustineret. Aspar vero ardaburij filius B cognoscēs patrē a tyranno teneri multa millia barbarorū in solatio tyrāni cōsistere qd faceret ignorabat. Quo tūc imperatoris orone pualuit. Angelus eīm dei sub schemate pastoris educebat asparem: et oēs q̄ cū eo erant ac p paludem adiacētē rauennā ad loca sperata peruenerūt. In eamq; ciuitatē tyrannus degens habebat exercitū vnde nullus aliqñ transisse fertur. Tūc de⁹ ergo madibilē terram fecit adibilē. Trāseuntes nāq; per siccā paludis aquam apertasq; inuenientes ciuitatis portas tyrannum quoq; detinuerunt. ¶ Tunc ergo piissimus imperator reuerentiam quā circa diuin=

tatem habebat ostendit. Dum eni circū expectaret nūtiatū est ei tyrannum fuisse peremptū. Quaobrē sermonē fecit in populo dicēs: venite si placet relinquētes hāc volūtatē & pergētes ad ecclesiā gratificos deo soluamꝰ hymnos: cuiꝰ manꝰ tyrānū ꝯsumptionibꝰ obuiauit. Quo dicto spectaculo cessante p mediū circū cūcti cū eo cōcorditer gratias agētes ad ecclesiā cōuenerūt ita vt tota ciuitas vna videret ecclesia. Venientesq; ad locū oratio nis iugi dic gratias dn̄o retulerunt.

¶ Explicit liber vndecimus.

¶ Incipiunt tituli libri .xij.

i De ortu valentiniani principis filij placidie.

ij De bonis actibus attici constātinopolitani pontificis.

iij De ordinatione sisinnij & moribus ipsius & qr proclus ordinatꝰ cizici nō sit susceptus.

iiij De ordinatiōe nestorij ꝗ sub eo in ecclesijs mala prouenerunt.

v De ephesino concilio contra nestorium.

vi Quō ioannes anthiochenꝰ cirillum damnauerit.

vij De ordinatione maximiani con stantinopolim.

viij Quāti epi ex alijs ad alias ecclesias sunt mutati.

ix Quō apud cretam quodā iudeo dicēte se esse moysen plurimi iudeorum deceptione sūt mortui & reliqui facti sunt christiani.

x De magno incendio cōstantino polim facto & morte maximiani atq; constitutione procli.

xi De cōuersatione & moribꝰ pcli.

xij De victoria barbarorum.

xiij Quomodo filia theodosij valentiniano sit iuncta.

xiiij Quō corpus ioannis epi sit constantinopolim reuocatum.

xv Quō eudoxia vxor imperatoris ad hierosolymam properauit.

xvi Quia proclus thalassium senatorē autoritate sua cesarie capadocie fecit episcopum.

¶ Incipit liber duodecimus.

¶ Capitulum primum.

Igitur occiso tyrāno cogitabat theodosiꝰ imperator cui deberet hesperiarū regna cōmittere. Tūc valētinianꝰ erat valde puer natꝰ ex matre placidia eiꝰ qdē amita filia & o ma ioris theodosij archadij & honorij soror de pfe cōstātio q ab honorio imperij iura susceperat paruoq; tpe cū eo regnauerat. Hūc ergo valētinianū cōsobrinū suū cesarē factū: mittit ad partes italie: cum quo matrē pariter placidiā eiq; vniuersaz dispositionē ꝯmisit imperij. Cūq; voluisset ipse quoq; italiā pergere vt cōsobrinū ad imperij culmē eucheret: quatenus sui vigore tyrānorū remoueret audaciā: veniēs vsq; ad thessalonicā lāguore prohibitus est. Quaobrē coronā īperialē post hec cōsobrino p patricium stilicōnem mittēs cōstantinopolim remeauit. Hec de talibus retulisse sufficiat.

¶ Capitulum .ij.

Igitur atticus episcopus causas ecclesie sapientia mirabiliter disponebat doctrinisq; populū ad virtutis studia puocabat. Cūq; videret diuisam ecclesiaz cū ioānite seorsum apud semetipsos sacra solēnia celebrarēt: iussit vt in cronibꝰ memoria ioānis haberet sicut aliorū dormiētiū epoꝝ fieri ꝯsueuit: p hoc sperās plurimos ad ecclesiaz reuocare. Largus aūt sic erat vt nō solū pauperibus suarū parochiarū sed etiā in vicinis ciuitatibꝰ multas pecunias p egentium cōsolatiōe trāsmitteret. Calliopio nāq; pbytero ecclesie nicene trecētos aureos diriges hec scripsit. Calliopio atticꝰ i dn̄o salutē. Cognoui decē millia esurientes in ciuitate aptis exhibēda egere misericordia. Decē millia & cū dico multitudinē intelligo, nō pfectū numerū cōprehēdo. Quia igitur ego quidē habeo preceptū numerū datū ab eo qui manus habet munificā: & prebet cōgruis dispēsationibꝰ & cōtigit aliquos indigere habentes non tn̄ qui nesciētes/suscipiēs o charissimus mihi caput hos trecētos solidos expendē sicuti volueris: & maxime

illis qui petere confunduntur: et non eis qui propter vitę ventrem magis negotiantur ex talibus. Non igitur vel religionē in hac parte cōsiderare sed vnā tantūmodo rem obseruauit nutrias indigētes: nec cogites si q̄ nostra sunt sapere nō vident. Sic igitur atticus etiā procul indigentiū habebat curam sed etiā superstitionē aliquorū studebat abscidere. Audiēs etenim nouacianos iudaicū pascha sequētes propter sabbatiū fuisse diuisos: eiusque corpus ab insula rhodi vbi mortuus fuerat trāslatū et plurimos ad tumulū eius orare noctā ter/mittēs in aliud sepulchrū corpus sabbatij iussit abscōdi. At illi cōsuete venientes effossumque reperiētes tumulū de cetero eū locū colere quieuerūt. Erat enim circa nola locorum studiosus. Nā dū quidam portus in ore pōti euxini cōstitutus ex antiquo farmacus appellaret .i. venenarius mutato noie eū locū senatorium nominauit ne dū ibi collecte predicarent nole blasphemo locus ipse designaret. Sed et aliū locū argyropolim pro huiusmodi causa nominauit chrisopolis .i. in capite bosfori cōstitutū: huius multi antiquorum faciunt mentionē de qua ciuitate xenofon in primo libro helladicorum dicit: quia eam murauit alchibiadis et in ea cōstituit vt qui nauigabāt de ponto: decimas ibi prebe rent. Uidens ergo atticus locū in cōtraria ripa chrisopoleos positū delectabilē et decorū ait: Argiropolim nominet. Qui locus eius repēte cognomē obtinuit. Igitur quibusdā dicētibus ei nō debere nouacianos intra ciuitatē missas facere. Nescitis inquit quantū nobiscū in persecutiōe cōstantij atque valētis fuerint passi q̄ etiam testes sunt nostre fidei. Nā cū dudum ecclesia fuerit diuisa isti circa fidē nihil innouauerūt. Pro episcopi ordinatiōe aliquando veniens in nicea asclepiadē nouacianorū vidit episcopum valde senem: interrogauitque quot in episcopatu annos haberet. Quo respondente quinquaginta, Felix inquit homo es tanto tempore boni operis curam habens. Super hec ait. Ego quidem nouatū laudo nouacianos non approbo. Tūc asclepiades. Quō hoc dicis episcope? Uerum atticus: illū inquit laudo quoniam his qui sacrificauerāt cōicare nō voluit: hoc etiam egoipse fecissem. Nouacianos autē non laudo: quia pro vilibus vitijs laicos gratia communionis excludūt. Asclepiadis dixit. Extra sacrificādi inquit peccatū etiā alia plurima sunt delicta secundum scripturas q̄ ducunt ad mortē propter quas vos quidem clericos: nos autē cōmunicare etiā laicos prohibemus deo soli eorum remissionis iudiciū cōmittētes. Atticus igitur etiā suā prescripsit mortē. Nam cum a nicea discederet callipio presbytero dixit. Ante autūnū cōstātinopolim venire festina si viuū me denuo videre desideras: Si tardaueris non videbis. Quo dicto mētitus nō est. Anno nāque .xxi. sui episcopatus: decima die mensis octobris est mortuus: consulatu theodosij .x. et valentiniani cesaris primo.

Capitulum tertium.

Porro theodosius imperator a thessalonica reuertēs eius exequias nō uenit. Ante vnū nāque diem quā ingrederetur ille sepultus est. Post paucos vero dies .i. viginti tres mēsis octobris nuntiatum est quod valentinianus infulas suscepisset imperij. Post obitū igitur attici fit maxima de episcopi ordinatione contentio: alijs aliū postulantibus quidam philippum presbyterum querebant: alij proclū itē presbyterū. Sed omnis populus communiter desiderabat ordinari sisinnium qui et ipse presbyter quidē erat. In nulla tamen ciuitate ordinatur sed in suburbano constātinopolis cui nomē oliua ē ministrabat. hoc suburbanū est positum cōtra faciem ciuitatis vbi dies ascēsionis saluatoris solēniter celebratur. Hūc ergo virū omnes laici diligebant pro sui reuerētia: et maxime quia fouebat paupes vltra sui mensuram. Preualuit ergo votum laicorum et sisinnius ordinatus ē vicesimaoctaua die februarij mēsis: consulatu sequēti theodosij duodecimo et valentiniani iunioris secundo. Philippus autem presbyter cui prepositus fuerat sisinnius in historia christiana in qua triginta sex libros ipse conscripsit ordinationem sisinnij valde lacerauit derogans ordinato

⁊ pariter ordinātibus ⁊ maxime laicis. Is enim philippus a ioanne epo dyacon⁹ ordinatus: multa quoq; cōscripsit cōtra iulianū imperatorem: cuius tn̄ historia mihi multam videtur habere confusionē ⁊ nō satis prodesse legentibus. Sisinnio igitur ordinato cōtigit eū obire ciziceni. Tunc sisinnius proclum in cizico cōsecrauit qui anteq̄ꝫ proficisceretur ad cizicum ciues recedētes palmacium monachum sibimet ordinarunt paruipendentes regulam qua iubetur preter cōstantinopolitanū episcopum ordinationē fieri nō debere. Quod ideo ciziceni neglexerunt: q2 attico soli hec lex personaliter prestita videbatur. Mansit ergo proclus nō habens ecclesiam propriam: qui tn̄ in doctrina ecclesiarum cōstantinopoleos valde florebat. Igitur sisinnius cum duos in episcopatu compleuisset annos defunctus est cōsulatu hierij ⁊ ardeburij vicesima quarta die decēbris mēsis vir famosissimus castitate ⁊ rectitudine vite sue māsuetus moribus sine vllo figmēto remotus a causis. Quāobrē curiosis viris tristis ⁊ inefficax videbatur.

¶ Capitulum. iiij.

Defuncto sisinnio imperatoribus visum est nullum ex ecclesia cōstantinopolitana ordinare pontificē eo quod essent vane glorie ⁊ sibimet arrogātes. Cum itaq; multi philippū plurimi proclum habere desiderarent interea ab anthiochia visum est vocari debere antistitem. Erat enim ibi quidam nestorius nomine genere germaniciensis. bone vocis et simul eloquij. Ideoq; eū q̄si opportunū, doctrinis eius cauerunt. Cūq; transissent tres mēses nestorius venit ab anthiochia qui castitate inter plurimos precipuus habebatur. Quibus aūt fuerit moribus institut⁹ sapientes a primo eius sermone nō latuit. Ordinatus enim decima die mensis aprilis consulatu felicis et tauri mox illam deuulgatam coram omni populo protulit vocem: faciens sermonē ad principē. Da mihi inquit o imperator terrā purgatam hereticis: ⁊ ego celū tribuo: debella mecum hereticos ⁊ ego tecū debellabo persas. Hec cū dixisset licet quidā odio haberent hereticos tn̄ leuitas sensus ei⁹ ⁊ indignationis initiū et vane glorie tumor eis valde displicuit: quia neq; paruulum tēpus sustinēs ad talia verba descēdit ⁊ scdm prouerbiū vt ita dicā cū neq; ciuitatis adhuc gustasset aquā persecutor feruentissimus apparebat. Quinta vero ordinationis die oratoriū arrianorum in quo latenter cōueniebant auferre volēs eos ad tantū furorem perduxit vt eundē oratoriū cōcremarent. Que causa etiam vicinas cōsumpsit edes turbaq; vehemēs in ciuitate puenit. Verū arriani semetipsos defendere pparabant: sed eorū consiliū custos ciuitatis dn̄s impediuit. De cetero aūt ipsum nestoriū vocabant incendium nō solum heretici sed etiā qui eius fidei cōcordabant. Non enim eos simile patiebatur sed semper cōtra hereses machinatus quantū ad se subuertit fundit⁹ ciuitatē. Nouacianos autem depopulari tentabat eo q̄ paulus eorum episcop⁹ preditus esse reuerētia diceretur sed proceres eius impetū refrenarunt. Quanta vero circa asiam lidiam cariam: contra quartodecimanos mala commiserit et quanti propter eum circa miletum ⁊ sardis facta seditione sint mortui nūc omitto. Quam vero propter hec propter inefrenatam linguam receperit vltionem post pauca narrabo. Nunc itaq; res memorabilis iudicanda est. Quedam insula vltra rhenum fluuium est burgundionum. Isti vitam quietam agunt ⁊ pene omēs fabri lignorum sunt ex qua mercede pascuntur: quorum regionem huni crebra inuasione vastabant ⁊ plurimos occidebāt. At illi licet anxietate cōstricti ad nullum se tamen hominem cōtulerunt: sed alicui deo se cōmittere cogitabant. Tūc audientes q2 romanorū de⁹ fortiter adiuuat se timētes: oēs cōi cōcilio ad credulitatem christi cōfugiūt. Venientesq; in vnam ciuitatē galliarum rogabant: vt ab epo christianorū baptisma mererētur. At ille eos septē diebus faciēs ieiunare ⁊ imbuens fide baptizans eos octaua die abire pcepit. Qui sumpta fiducia cōtra tyrānos alacriter festinabant

⁊ spe sua priuati non sunt. Naz cum rex hunorum nomine vptaros per noctem fuisset ciborum nimia voracitate corruptus: burgundiones gentem inimicam hinc duce reperientes ⁊ pauci pluribus resistentes facta congressione vicerunt. Nam cum essent isti tria milia peremerunt: ⁊ ex illo cuncta gens feruentissime in christianitate permansit. Eo tempore barbas arrianorum episcopus est defunctus consulatu theodosij tertiodecimo ⁊ valentiniani tertio vicesimaquarta die iunij mensis: in cuius loco sabbacius ordinatur. Nestorius itaq; agens preter consuetudinem ecclesie contra se plurimos incitabat sicut eius actus ostēdunt. In germanij etenim hellespōti ciuitate antonius erat: qui cognoscēs instantiā nestorij aduersus hereticos macedonianos ⁊ ipse persequi festinabat quasi patriarche imitat⁹ imaginē. Porro macedoniani aliquātulū sunt ꝑpessi: Cūq; antoni⁹ vehemēter insisteret iam molestiā nō ferentes ad scelus se durissimū cōtulerūt. Mittentes etenim quosdā ⁊ qd rectū est in secūdo loco ponētes interemerunt euz: Hoc factū macedonianoꝝ maioris ꝑsecutionis dedit occasionē. Persuasit enim imperatoribus vt coꝝ ecclesie tollerent: Quāobrem cōstātinopoli eis ecclesia alba ta est ante murū veterē posita ciuitatis/ ⁊ cizico/ ⁊ alie plurime quas habebāt in hellesponto: quoꝝ aliqui ad ecclesiā cōfugerunt in consubstantialitatis fide cōsentiētes: Sed sicut ait scri C ptura ebriosis vinū nō deest: neq; cōtentioso lites: sic quoq; nestorio amanti persecutiones euenit vt ꝑsequeretꝰ semꝑ ecclesiam dei. Erat cū eo anastasius presbyter ab anthiochia pariter destinatus quem nimis honorabat ⁊ veluti consiliariuz habebat in causis. Aliquando igitur coraz ecclesia anastasius docens ait. Dei genitricē mariā nullus appellet. Maria enim homo fuit: ⁊ deum ab homine generari nimis est impossibile. Hoc cum audituz fuisset: plurimos clericoꝝ ⁊ laicoꝝ pariter conturbabat. Olim nanq; didicerāt deum pariter ⁊ hominem christū ⁊ nullatenus eum per dispensationez velut hominem a diuinitate separari credentes apostolice voci que dicit. Et si cognouimus s'm carnem christuz sed nūc nequaquā cognoscim⁹. Quapropter relinquētes de christo sermonem ad perfectionē ꝓcedamus. Tumultu siquidem sicuti diximus in ecclesia facto: nestori⁹ anastasij sermonem firmare volens ⁊ non redarguere velut blasphemū qui videbatur ab eo honorari: frequenter ex hoc coram ecclesia docuit. Et cuz maiori ꝯtentione questionem hanc agitabant sermonem dei genitricis habētes: vnde diuisio nata est in ecclesia: ⁊ velut i nocturna lite diuisi nunc his nunc alijs consentiebant ⁊ verba propria denegabāt. Nestorius apud multos in ea erat opinione q; purū hominem diceret christum ⁊ tanq; pauli samosateni atq; Fotini dogma i ecclesias introduceret. Sed de his maxima questio nata est ⁊ tumultus: ita vt vniuersalis synodus ageretur. Ego vero legēs nestorij libros quē intellexisse cōperi hunc virum ⁊ cum veritate conspexi neq; pro eius inimicitijs neq; pro gratia alteri⁹ explanabo: Non mihi videtur nestori⁹ neq; samosatenū secutus paulū neq; fotinū neq; oīo purū hoīem dixisse christū sed sermonē tantummodo quasi metuendum expauisse. Et hoc passum qz decenter non erat eruditus. Qui dū naturaliter eloquens fuisset putabat se doctū et libris antiquoruz interpretum dedignabatur incumbere omniumq; se meliorē putabat esse: ignorās quia in catholica ioannis epistola in antiquis exemplaribus habeat. Omnis spiritus qui soluit iesuz a deo nō est. Hūc enim sensuz ex veteribus exemplarib⁹ abstulerūt: q separare volūt ab hoīs dispēsatione diuinitatē: Quapropter veteres interꝑtes hoc ipsū dedignati sunt: q̄m aliq adulterati sunt hanc epistolam soluere hominem a deo volētes. Est enim humanitas copulata diuinitati ⁊ iā non sunt duo sed vnū. Hac rōne ꝯfidentes antiqui: mariam dei non timuerunt dicere genitricē. Pamphilus enim eusebij tertio libro de vita ꝯstātini dixit. Etenim et generationem sustinere qui nobiscum esse deus propter nos voluit ⁊ locus eius incarnate gñationis nominat⁹ est apud hebreos bethleē. Quā-

obrez ⁊ helenā augusta deo amabilis lo
cum amplū vbi dei genitrix peperit me=
morijs mirabilibus adornauit: hāc sacra
tissimā speluncā decenter irradiās. Sed
origenes in primo thomo de ep̄la pauli
apostoli ad romanos ait. Quō dei geni=
trix dicatur latius animaduerto. Appa
ret igitur nestoriū ignorasse lectiōes an=
tiquorum. Quapropter sicut dixi in ser=
mone solo moratus est: ⁊ non solū cū ser
monez ex animo didicit sed etiā omnino
deum esse qui natus est denegauit. Nos
enim fatemur quoniaz qui de sancta vir
gine natus est crucifixus est dominus est
⁊ glorie sicut dixit apostolus. Si enim
cognouissent nūq̄ dominum glorie cru=
cifixissent. Porro nestorius dicit. Noli
gloriari iudee non crucifixisti deum: tan
q̄ ipse dominus glorie idem non sit de=
us. Nam quia purum non dicit homi=
nem christum sicut fotinus: aut paulus
samosatenus etiam omolie quas fecit
ostendunt. Nusquaz enim dei verbi sub
sistentiam perimit/sed vbiq̄ eum subsi=
stere confitetur ⁊ habere substantiam
non sicut Fotinus et samosatenus eius
existentiam perimentes. Hoc enim ⁊ ma
nichei a montano dogmatizare presu=
munt. Sic igitur nestorium inuenio sa=
puisse ex eius libris. Non ergo medio=
crem concussionem orbi terrarum tepi=
dissima nestorij ratiocinatio concitauit.
¶ Interea contigerat D scelus quod
dam in ecclesia prouenire. Serui quidā
potentiū genere barbari dominum cru=
delem experti: ad ecclesiam confugerūt
et portantes gladios ingressi sunt ad al=
tare. Cumq̄ rogarentur exire nullo mo=
do voluerunt sed impediebant solennia
celebrari: plurimis diebus gladios tenē
tes euaginatos: ⁊ parati se vindicare et
omnibus ad eos accedentibus insiste=
bant. Qui postremo vnum clericuz peri
mentes ⁊ alium vulnerantes: etiam se=
metipsos interemerunt. Quo facto qui=
dam transeuntium hoc scelus nihil bo=
ni ecclesie significare predixit: nec verita
te priuatus est. Significabat enim popu
li diuisionem ⁊ deiectionez eius qui fue
rat causa diuisionis.

¶ Capitulum.

Non multo post tē
pore iussio principalis epi
scopos vndiq̄ ad ephesuz
cōuenire p̄cepit. Mox ergo
post paschalē festiuitatē: ne
storius cum maxima multitudine venit
ad ephesum: inuenitq̄ plurimos episco
poꝝ ibi fuisse collectos. Porro cirill' ale
xādrin' modicū retardat': circa penteco
stē occurrit. Quinta vo die post penteco
sten: ⁊ iuuenalis hierosolymorum venit.
Porro Joanne anthiocheno tardāte mo
uebant presentes ep̄i questionē. Cirill'
autem alexandrinus ep̄s: deflorationes
quasdam libroꝝ nestorij faciebāt: eū tur
bare volens. Et enim erat inimicus ei'.
Et cum plurimi deū confiteantur esse ie
suz/ego inquit nestorius bitrē ⁊ trinitrē
nequaq̄ confitear deū. Qua gratia mū=
dus sum a sanguine vestro ⁊ amodo ad
vos nō venio. Dum hec itaq̄ dixisset cū
reliquis cōgregabat episcopis qui eius
sententiam sequebantur. Presentes er=
go in duos ordines sunt diuisi. Porro ci
rillus cum suis facto concilio nestorium
vocauerunt. At ille non obediuit. Diffe
rens in presentiaz ioannis anthiocheni.
Qui vero circa cirilluz omilias nestorij
quas de hac questiōe protulerat sepius
relegentes: ⁊ ex ex ipsis iudicantes eū ve
lut blasphemantem dei filium damna=
uerūt. Hoc facto: qui circa nestoriū aliud
apud se concilium facientes damnauere
cirillum ⁊ cum eo mennonez ephesine ci
uitatis episcopum. Non vero post mul=
tum venit etiam ioannes anthiochen'
episcopus/⁊ cognoscens que gesta sunt:
indignabat contra cirilluz tanq̄ seditio
nis autorem: eo q̄ sic feruentissime ne=
storij fecisset damnationem. Porro ciril
lus cum iuuenale volens se vlcisci con=
tra ioannem damnauit etiaz ipsuz. His
tali mixtione confusis cognoscens nesto=
rius cōtētionem/ad quādā perniciem
peruenisse dei genitricē mariā vocabat
dicēs. Dicat inquit etiā dei genitrix ma
ria ⁊ ea que offerunt tristia conquiescāt.
Sed nullus eū ex penitētia talia dicen=
tem suscepit. Quaproter hactenus dāna
tus ⁊ i exiliū missus onasim habitare dig
noscitur

noscitur. Hunc ergo terminum synodus habuit que gesta sunt consulatu bassi et anthiochi vicesimaoctaua die iunij mensis.

Capitulum.vj.

Porro ioannes veniens anthiochiam et plurimos episcoporum colligens: damnauit Cirillū cum iam esset in alexandria. Post paululum vero tempus inimicitias resoluentes/ad gratiam sunt regressi: et sedes alterutris reddiderunt. Post damnationem vero Nestorij/ dura constantinopolim turba contra ecclesiam facta est. Diuisus est namq; populus propter tepidum eius sicut dixi tractatuz. Clerici tamē omnes cōmuni decreto eū anathematisauerūt. Sic enim nos christiani contra blasphemos prolatum solemus appellare decretum quando eum velut in marmore scriptum manifestum cunctis ostendimus.

Capitulum.vij.

His itaq; prouenientibus de electione episcopi questio rursus exorta est et multi philippum cuius iā fecit memoriā plurimi proclū eligebāt Potuitq; proclus tenere pōtificatū nisi q̄dā procerū phibuissent: dicentes regulā ecclesiasticā nō pmittere eū q̄ alteri⁹ ciuitatis eps nominat⁹ est ad alteram migrare ciuitatem: quod dictū pplˀs reuocauit. Cūq; quatuor trāsissent menses: post Nestorij dānationē maximian⁹ ordinatur eps: in monachica q̄dem vita presbyterorum tamen collegio cōstitut⁹. Is eñi opinionem reuerēdi viri olim habuerat eo q̄ proprijs sumptibus monumēta fabricaret: vt in eis religiosorū corpora sepeliret. Erat eñi idiota sermone et sub q̄ete viuere potius eligebat.

Capitulum.viij.

Quia vero quidam dicebāt ecclˀasticā regulā prohibere: nec procl⁹ cōstātinopolitanā teneret ecclˀiā: cū cizico fuisset ordinat⁹ volo pro hac re pauca narrare. Nō eñi mihi hoc vere dixisse videnī: sed aut inuidia faciēte aut ignorātes ecclˀasticā sanctionē phibuerūt q̄ frequēter i ecclesijs vtilit facta noscunt. Eusebius itaq; pamphili in sexto ecclesiastice hystorie libro alexādruz vni⁹ capadocie ciuitatis epm refert: quia cū venisset causa oratiōis ad hierosolymā: tentus sit ab eius ciuibus & in locum narcisi epi constitutus: & de cetero omni vita sua ipsi ecclesie psedisse. Sic igit apō veteres sine vlla differētia de ciuitate ad aliā migrabat eps vbi vtilitas euocaret. Oportet autem etiaz regulā huic operi: copulari: vt ostendatur quia mentiti sunt q̄ proclum inthronisare phibuerūt. Regula.xviij

Si quis eps ordinatus ad parochiā in qua ordinatus est minime pficiscitur non sua culpa: sed sine pplˀo respuēte aut propter quamlibet aliā causam non necessitate factā: hunc honore ministerioq; participari tantum: nec euz misceri reb⁹ ecclesie in qua collectas celebrat ecclesia sed sustinere quod puincie synodus suo iudicio terminauerit. Hec itaq; rˀla est.

Quia vero plurimi episcoporū ex alijs ciuitatibus ad alias propter vtilitates tēporum sunt migrati nomina eorū q̄ sunt mutati subdim⁹. Perigenes in petris ordinatur episcopus. & quoniam ciues ci⁹ eum suscipere noluerunt romane ciuitatis episcopus iussit eum inthronisari in chorinto metropoli defuncto eius episco po eiq; donec aduixit ecclesie prefuit. Gregorius nazanzenus prius vnius capadocene ciuitatis fuit episcopus: deinde nazanzo cōstitut⁹ est. Melecius pri⁹ in sebastena ecclesia prefuit/& postea anthiochie presul est cōstitutus dosiotheuz Seleutie episcopum. Alexander anthiochenus episcopus in Tharsum cilicie demigrauit. Reuerentius ab arsis phenicie in Thiruz migratus est. Joannes de Gordo lydie mutatus est in proconissuz: & in ea presidet ecclesia. Palladi⁹ ab helinopoli mutatur in aspona. Alexander ab hellinopoli in adrianos mutatus est. Theosebius ab apamia asie transfertur in eudoxiopolim que dudum salambria vocabatur. Policarpus de vrbe antapristena misie in Nicopolim thracie mutatus est. Hierophil⁹ de trapez arcli phri

gic/migratus est in plutinopoli trachie. Optimꝰ,ab agadamia phrigie.i anthiochiam psidie migratur. Siluanus a philippo polithrachie mutatur in troadaz. Tantos igitur quantos ad presens inuenimus ex proprijs ciuitatibus ad alias migrasse nos memorasse sufficiat. De siluano tñ qui ex philippopoleos in troada migratꝰ est vtile iudico pauca narrare.

¶ Siluanꝰ quidā B rhetor fuit,prius throili/sophiste ad pfectū xpianꝰ vitāq̧ monachicā diligēs. Is em̄ doctoris pallio vti despexit. Quē post hec Atticꝰ eps̄ cōprehēdēs epm̄ philippopoleos ordinauit. At ille tribꝰ annis in thracia degēs nec frigora ferre valēs cū haberet corpꝰ valde debile atq̧ subtile rogauit atticū vt eū in locū aliū cōstitueret dicēs nō ob aliā cāz nisi ꝓpter frigus ea loca vitare. Cūq̧ alter pro eo fuisset ordinatꝰ mansit siluanꝰ cōstātinopolim vitā monachicā pfecte custodiens/Tantūq̧ sine vlla fuit arrogātia vt plerūq̧ in tāta multitudie ciuitatis solus de sparto ꝓcederet. Quodā ꝟo tpe preterea ūte/troiane psul ecclie morit. Troianiq̧ venerūt ꝓpetētes epm̄. Cūq̧ cogitaret atticꝰ quē ordinare debe ret subito cōtigit ad eū salutādū venire siluanū. At ille videns eum mox cogitare cessauit. Tunc ad siluanū: Nō habes inquit vlteriꝰ occasionē pro qua ecclīasticas curas possis effugere. Troiana nāq̧ nō hz frigus: sed ecce apparatus est tuo corpori oportunus a deo locꝰ, prepara ḡ temetipm̄ ꝛ ad troiā ꝯtinuo proficiscere. Migrat ḡ Siluanꝰ. Quo facto,miraculū qđ inter eius manꝰ accesserit enarrabo. Nauis,maxima que grādes colūnas deuexit:nuper in littore troiano fabricabat. Cūq̧ eam ad mare voluissent deducere multis funibꝰ atq̧ populo trahente nullatenus mouebatur. Quod cū plurimis diebus ageretur:suspicati sunt nauem a demonio retineri. Tunc ad Siluanū venientes episcopum rogauerunt eū vt in eo loco daret orationē credentes hoc modo trahi nauem. At ille humili sermone dicebat se esse peccatorem/asserens hoc opus alicuius esse iusti non tamen suū. Quem dum rogassent venit ad litꝰ. Factaq̧ oratione tetigit vnū funem:iubens vt insisterent operi cū labore. Tunc [illegible] presbyteris impellentibus cursim nauis ad mare processit:hoc miracu[illegible] rētiam illius viri cūctos [illegible] uinciales. Qui dū esset etiam [illegible] bus eximius/videns clericos [illegible] tētione litigantiū negotia facie[illegible] lum clericum aliquando iud[illegible] pit:sed petitiones postul[illegible] ipsi [illegible] pit. Rogabat vnū fideliū laicorū [illegible] toremq̧ iustitie:vt ipse litigant[illegible] teresset ꝛ terminuz iustitie definiret. [illegible] quam rem maximā apud omnes [illegible] consecutus est. Cū igitur maximi[illegible] vrbe constantinopolitana ordi[illegible] set episcopus/consulatu basti ꝛ a[illegible] quinta ꝛvicesima die mēsis o[illegible] se ecclesiastice quieuerunt. Cap[illegible]

Circa hoc tē[illegible] multi iudeorum in [illegible] christiani facti [illegible] pter huiusmo[illegible] Quidā seduct[illegible] xit semetipsum esse moysem ꝛ c[illegible] stinatum:vt iudeos ll[illegible] insulam [illegible] tes p mare duceret ipsum se esse [illegible] qui olim filios israel ꝑ rubrū [illegible] uerat. Circuibat itaq̧ toto āno [illegible] q̧ illius insule ciuitatem:suade[illegible] deis vt crederent/monens vt o[illegible] nias atq̧ possessiones relinquere[illegible] vtiq̧ deducti per siccūm mare ad [illegible] missionis gaudia peruenirēt. [illegible] spe capti omne opus ꝓpriū n[illegible] contemnentes etiam posse[illegible] dimittentes eas quibuscum[illegible] p[illegible] Cumq̧ deuenisset dies quam d[illegible] rat seductor ille iudeis eo p[illegible] sequebantur omnes cum c[illegible] et pueris: deduxitq̧ ad q[illegible]nd[illegible] pem declinus incubentē. [illegible]q̧ [illegible] mo:um schemate semetipsos [illegible]ol[illegible] hoc:gif faciebāt priores. Et cū [illegible] ad rupes repēte moriebant tā [illegible] acutis rupibꝰ q̄ in aqua necati [illegible] mori potuerūt nisi deo ꝓuide[illegible] viri christiani superuenissent [illegible] atq̧ negotiatores qui alios [illegible] eripientes recreauerūt. Tū [illegible] stultitie sentientes alios ne [illegible]

facti interficerent tenuerunt: nūtiantes corā morte q̄ primo ceciderāt. Qui etiaz cognoscentes seductionē: culpabāt se eo q̄ facile credidissent. Cūq̄ voluissent illum perimere seductorē: comprehēdere nequeūt. Repēte nāq̄ disparuit: deditq̄ suspitionē: q̄ demō fuisset erroneus hūano scemate circūamictus. Pro hac itaq̄ passione multi tūc cretēsiū iudeorum ad christianam conuersi sunt fidem.

Capitulum.x.

PAterea incendiuz in ciuitate cōstātinopolitana factū paulatim peruenit ad termas q̄ vocant achillee: deinde ad locū q̄ dicit pelargus ita vt nouacianorū cōprehēderet ecclesia. Tūc fert paulū corūz epm inter flāmas ecclesie restituisse supplicātē deo ne ecclia cremaret. Qui loc⁹ ereptus est: et hactenus septimadecima die mensis augusti apud nouatianos collectio celebratur. Hunc tamē locū nō solū christiani: sed etiā pagani ex eo tēpore venerantur. Maximianus igitur cū duos annos ɂ sex menses ecclesiā gubernasset defunctus est ꝑsulatu artob inde ɂ aspa ris die duodecima mēsis aprilis: in septimana maiore ieiuniorum feria quinta. Tūc igitur theodosius imperator sapiēter causaz prospexit ne rursus de episcopatu seditionis questio aut tumultus in ecclesia nasceretur. Cuz adhuc ergo corpus maximiani iaceret presentibus episcopis: precepit inthronisare ꝓclum. Ob etiā romani episcopi celestini litere firmauerūt quas ad cirillū alexādrine destinauit epm ɂ ad Joānē anthiochenū ɂ rursum thessalonicēsem dicens: q̄ nihil ꝓhiberet alterius ciuitatis existētē epm in aliā demigrari. Inthronisatus igitur ꝓclus exequias maximiani corporis celebrauit: de q̄ tps est vt pauca dicamus.

Capitulum.xi.

PRoclus ab etate primo lector fuit: apud doctores tamen obseruās zelator quidem rhetorice. Qui dū ad perfectā venisset etatē. Plerūq̄ cum attico erat episcopo exceptor sermonū eius. Et dū proficeret ab attico dyaconus ordinatur postea presbyter. A sisinnio vero cizici cōsecrat episcopus. Hec equidē ei primitus prouenerūt: postea thronū cōstātinopolitane sortitur ecclesie. Erat enim vir morib⁹ optimus ɂ ab attico vtiliter erudit⁹: oia eius imitabat. Sed in isto patientia potior apparebat. Et ille quidez hereticis se terribilē opportune mōstrabat: iste vero omnibus mitis erat: ɂ sic eos potius q̄ violenter flectere nitebat nullā heresim fatigare volēs: in hac parte theodosium imitatus imperatorem. Ille nāq̄ iudicabat cōtra culpabiles imperiali nō vti potestate. Hec autē paruipendebat siquis de deo nō ita saperet sicut ipse. In his igitur etiam imperator laudabat eū: cum ɂ ipse veros sacerdotes imitaret ɂ nequāq̄ persequi volētes admitteret. Ego tamē presumptiue dico: q̄ mansuetudine oēs veros sacerdotes euicerit. Ob quā causaz hostes suos extra belli certamina subiugabat: sicut ostēditur in Joāne tyrāno ɂ facta post hoc perditione barbarorūz.

Capitulum.xii.

POst interitum nāq̄ tyranni barbari quos ille cōtra romanos suū euocanerat in auxiliū parati erāt romanorū fines inuadere. Hec audiēs imperator cōsuete hāc solicitudinē deo cōmisit: ɂ orationib⁹ occupat⁹ cito ꝓmeruit quod quesiuit. Que enim prouenerunt barbaris enarranda sunt. Dux enim eorū nomine rugas fulmine percussus interijt. Secutaq̄ pestis maximā partē eorū hoim Ītercimit. Et nō solū hoc suffecit sz etiā ignis de celo descēdēs plurimos q̄ videbāt remāsisse cōsumpsit. Que res barbaros Ī formidine magna ɂstituit: nō solū q̄ ɂ gētē romanoꝶ fortissimā arma leuare ꝑsūpserāt: sz q̄ sic eos a forti deo cōspiciebāt. Tūc eni ꝓclus eps de ꝓphetia ezechiel corā ecclia faciēs smonē de collata salute ab o[m]nib⁹ est laudatus. Cui⁹ prophetie vba sunt, Fili hois propheriza in gog principe mosoch et tubal. Iudico eni eū morte ɂ sanguine ɂ imbre diluuij

⁊ lapidibus grādinis: ⁊ ignē ⁊ sulphur pluā super eū ⁊ oēs q̄ cū eo sunt. Et post pauca. Et scient q2 ego sum dominus.

¶ Capitulum. xiij.

Agitur imperatori ppter suā mā[n]suetudinē ⁊ alia plurima prestitit de⁹ quorum vnū illud est. Erat ei filia ex eudoxia nomine eudoxia. Hāc valentinianus cōsobrinus ei⁹ hesperiarū partiū ab eo fact⁹ imperator petijt vxorē. Cūq̧ theodosius annuisset: cogitabat in medio itineris quodam loco nuptias celebrare. Placuerat[que] vt thessalonicā ambo venirēt. Interhec nūtiauit valentinian⁹ ne fatigaretur theodosius: ipse em̄ venturum se cōstantinopolim compromisit. Cūq̧ ergo partes munisset hesperias: constantinopolim venit ad nuptias Quibus celebratis consulatu Isidori ⁊ senatoris vxore sumpta reuersus est.

¶ Capitulum. xiiij. A

Non multo post eps proclus eos q̄ propter Joānis depositionē segregabantur/ecclesie restituit. Sapiētiaq̧ sua con tristiā mitigauit hoc mō. Corpus em̄ Joannis in cumanis sepultū: tricesimoquinto anno post depositionē cōstātinopolim inbēte imperatore reuocauit: ⁊ publice diuulgatū in ecclesia apostolorū multo honore recōdidit. Quod actū est sexies decies cōsulatu honorij theodosij septimadecima Januarij mēsis die. Paulus q̧q̧ B nouatianorū eps eodē cōsulatu vicesima Julij mēsis die defunct⁹ est. Qui cū egrotaret: nec dietā cōsuetā trāsgressus est: nec orationes solitas pretermisit. Cumq̧ esset morti vicinus euocauit oēs clericos suos dicēs. Cogitate epm̄ eligere donec viuo: ne post hec turbas ecclesie nostre sustineātis. Illis vero ei potius electionē dātibus: paulus ait. Ergo scriptā mihi huiusmodi date professionē: quia ipsum eligetis quē ego decreuero. Quibus hoc facientibus atq̧ subscribentib⁹ marciani presbyteri nomē in carta conscripsit atq̧ signauit. Feceruntq̧ priores similiter signare presbyteros: eam q̄ certā apud marchum deposuit. sciret arū ecclesie nouatianorū ephorum dicēs Si vixero mihi redde. Si mortuus fuero hic inuenietis qui debeat ordinari. Post cui⁹ obitū tertia die resignantes: ⁊ marciani nomē inuenientes eiusq̧ laudātes electionem sine vlla mora miserūt in thibenade frigie vbi tūc habitabat. Et cōprehensum deduxerunt vicesima prima die eius mensis ⁊ ordinauerunt episcopum.

¶ Capitulum. xv.

Theodosius igitur imperator p bñficijs a deo sibi collatis grās referens: pluribus xp̄o sua vota cōpensans: coniugēq̧ suā eudoxiā ad hierosolymā destinauit. Hoc enim ⁊ ipa votū habuerat si filiā videret nuptā. Que tā hierosolymis ecclias cōstitutas q̄ p singulas ciuitates positas honorauit: ⁊ cū pergeret ⁊ cū denuo remearet.

¶ Capitulum. xvj.

Proclus aūt episc[opus] eodē tpe septimodecimo imperatoris theodosij [...]latu: rē mirabilē operat⁹ [...] quā nullus priorū fecit e[...]rum. Cū em̄ firmus eps cesariensis capadocie mortuus fuisset: aderāt cesarienses petentes episcopū. Cūq̧ cogitaret quē ordinare debuisset cōtigit vt ad eū [...] tandē die sabbato senatores vniuersi venirent. Inter quos thalassius q̄ p[...]rā illirici ministrauerat dignitatē [...] futurus esset sicut habebat fama [...]lem regere p̄fecturā: missa manu [...] pro prefecture dignitate episcopatum cesariane ciuitatis imposuit. Hec q[...] deīn in ecclesia illo tempore gerebantur.

¶ Nos autē hic terminum faciamus historie in pace gubernari cunctas ecclesias exorantes. Nos ergo o sacra[tissime] homo dei theodore tuā complentes iussionē finē facientes historie. In [...] secūdo trecentesime quinte olimpiadis consulatu septies decies imperatoris theodosij percontulimus.

¶ Finis.

Incipit tabula huius libri.

Abacuth.
Inuentio corporũ sanctorũ pphetarum abacuth ꝛ michee.lib.ix,capitulo.xlix.
Achacius.
Quõ achacius hereticus cesariẽsis eps preuenit imperatorẽ cõstãtiũ ꝛ ad partẽ heresis sue traxit eũ lib.v.ca.xxv.
Quõ acaci⁹ nomẽ similitudinis filij ad patrẽ extinguere molliebat.li.v.ca.xxx.C.
De arbore in qua passus est sanctus miles achacius.lib.x.cap.xxxv.
De beato achacio amide ciuitatis epo ꝛ eius claris actibus ꝛ beneficiẽtia in inimicos.lib.xj.ca.xvi.
Acepsimas.
De passione sancti acepsime ꝛ sociorum eius.lib.viij.ca.ij.G.
Gesta acepsime ꝛ zeumacij monachorũ lib.viij.ca.vj.A.
Acesius.
Quomodo requisitus acesius hereticus a constantino cur non communicaret:ors thodoxis heresis rationem assignauit; lib.ij.ca.xiij.B.
Accusatio.
Quomodo cõstãtinus accusatores epõrũ noluit audire sed libellos accusationum audire fecit.lib.ij.ca.ij.A.
Acticus.
Quõ acticus arsatio successit in cõstãtinopolitano epatu lib.xj.ca.xxij.
De bonis moribus ꝛ pclaris gestis eiusdem.lib.xj.ca.ij.
De eodem ꝛ quomodo mortem suã predixit.lib.xij.ca.ij.
Agapitus.
Quõ agapitus macedonius synadẽsem epatum tenuit expulso theodosio pter ecclesie vnionẽ quã fecerat.li.xj.ca.iij.
Alaphio.
Quomodo alaphio vir literatus p beatũ hilarionẽ a demone curatus xpianus factus sit.lib.vj.ca.xxviij.B.
Allaricus.
De allarico rege gothorũ li.x.ca.xxiij.
Quomodo allaricus romã vastauit ꝛ de mirabili huius destructionis occasione. libro.xj.ca.ix.
Affrates.
Sancti affratis monachi cõstantia ꝛ gesta.lib.viij.ca.iiij.
Alleluya.
Quomodo olympus philosophus in tẽplo serapis audiuit nemine ibi existẽte cantare alleluya.lib.ix.ca.xxvij.B.
Alexander.
Quomodo alexander alexandrinus eps arrium excõmunicauit.lib.j.ca.xij.
Exẽplar epistole eiusdẽ alexãdri ad vniuersas ecclesias cõtra arriũ ꝛ eusebiũ nichomedie.lib.j.ca.xiij.B.
Exẽplar epistole eiusdẽ alexãdri ad alexãdrũ cõstãtinopolitanũ cõtra impium arrij dogma.lib.j.ca.xiiij.
Quõ alexãder cõstãtinopoleos eps causam ecclesie cõtra arriũ deo orationibus cõmẽdabat.lib.iij.ca x B.
Gesta alexandri anthiochene ciuitatis episcopi.lib.x.ca.xxv.
Ambrosius.
Electio beati ambrosij in mediolanum episcopum.lib.vij.ca.viij.B.
Quomodo beatus ambrosi⁹ reprehẽdit imperatorem valẽtinianum pter suos iudices male iudicãtes.li.vij ca.viij.C.
Quomodo iustina imperatrix pter arrianã heresim infesta fuit beato ambrosio.lib.ix.ca.xx.C.
Cõstãtia ambrosij in reprehẽsione theodosij magni.li.ix.ca xx.
Lex quã pferre curauit ambrosius per theodosium.lib.ix.ca.xxx B.
Quomodo correxit theodosiũ pter chori introitum.li.ix.ca.xxx,C.
Ammonius.
Celibatus ꝛ castitas ammonij monachi ꝛ sponse sue,li.j.ca.x.G.H.I.K.
Item de gestis eiusdem.lib.viij.ca.j.H. item.A.D.
Bellum monachorum pro cyrillo alexandrino ꝯtra horestẽ prefectum:quorũ dux erat aiter ammonius.lib.xj.ca.xj.B.
Anastasia.
Oratorium sancte anastasie id est resurrectionis christi.ꝛ quare sic vocatur.lib. ix.capitulo,ix.
Amphilochius.
Quomodo ad sapientissimam suasionẽ magni amphilochij theodosi⁹ magnus

arrianorum conciliabula prohibuit.lib. ix.capitulo.xxv.

Angelus.

Quomodo per angelorũ visionez tribus vicib⁹ gaynas tyrannus est repulsus ab vrbe.cõstantinopolcos.li.x.ca.vj.B.
Quomodo sancti angeli visibiliter appa ruerũt promittẽtes victoriã cõtra sarra= cenos ꝛ persas.lib.xj.ca.xv.C.

Ammon.

Gesta sancti Ammon.li.viij.ca.j.R.

Antonius.

De virtutibus ꝛ vita magni antonij.lib. j.ca.xj.D.
Quomodo beatus antonius vidit ani= mam beati ammonij in celum deferri.li. j.ca.xj.R.
Sõniũ beati antonij circa ventura here= sum pericula.li.vj.ca.v.B.
Quoddam sancti antonij dictum nota= bile.lib.viij.ca.j.G.
Quomodo beatus antonius cõtra arria nam heresim profectus est alexandriaz. lib.viij.ca.v.B.
Quomodo didimũ consolatus est super oculorum amissione.lib.viij.ca.viij.B.

Antiphona.

Qua occasione antiphone i ecclesia ale= xandrina fuerunt decantate.li.x.ca.ix.

Antropomorphita.

De ortu heresis antropomorphitarum dicentium deum habere corporea mem bra.li.x.ca.vij.A.

Apollinaris.

Apollinaris heresiarcha ꝛ eius heresis. lib.v.ca.xliiij.
Ortus heresis apolinaris laodiceni.lib. ix.ca.iij.A.
Epistola damasi ad orientales epos sup dãnatione apollinaris ꝛ thimothei.lib. ix.ca.xv.
Quomodo per Julianum apostatam p= hibita lectura poetarũ christianis apolli naris syrus bibliam metrico carmine cõ posuit.lib.vj.ca.xxxvj.A.

Apolo.

Quomodo phicij apolinis templum in= censum est:ꝛ simulachrum in pulucrem redactum.lib.vj.ca.xxxi.
Responsa apolinis delphici ad liciniũ.li. j.cap.viij.B.
Respõsum apolinis delphici ad [illegible] lib.vj.ca.xliiij.A.

Apelles.

Gesta sancti apellis monachi.libro.vij. capitulo.j.M.

Apolonius.

Gesta scti apolonij mõachi.li.viij.[illegible]

Archadius.

Quomodo theodosius magnus [illegible] diũ designauit imperatorẽ li.ix.c[illegible]
De imperio archadu in oriẽte ꝛ q[illegible] do exercitus eius interfecit pre[illegible] lib.x.ca.j.
Mors imperatoris archadij ꝛ d[illegible] dam mirabili signo.li.x.ca.xxxv.

Armenia.

Conuersio gentis armeniorum ad [illegible] lib.iij.ca.j.

Arrius.

Definitio arrij heretici ꝛ ortu here[illegible] riane.li.j.ca.xij.A.
Quomodo excõmunicatus est per [illegible] drum alexandrinum episcopum [illegible] capitulo.xij.B.
Due epistole alexandri alexandri[illegible] tra arrium.li.j.ca.xiij.ꝛ.xiiij.
Epistola arrij ad eusebium nicho[illegible] episcopum.li.j.ca.xv.
Quomodo arrius per suos compli[illegible] borauit vt ad communionem reci[illegible] tur.lib.j.ca.xix.B.
Occasio congregandi concilium [illegible] in niceam propter arrium.li.j.ca [illegible]
Quod nonnulli episcoporum in co[illegible] niceno partẽ defendebant arrij [illegible] culte.lib.ij.ca.v.B.
Quomodo in cõcilio niceno omne[illegible] ter paucos vnanimiter arriũ dãna[illegible] lib.ij.ca.v.F.
Quod sancti patres nomen cõsu[illegible] litatis in trinitate propter arrij [illegible] miam inuenerunt.li.ij.ca.vij.B.
Edictum constantini magni de d[illegible] ne arrij ꝛ cõbustione librorũ ei[illegible] capitulo.xv.
Expositio fidei fallax quam fecit [illegible] coram cõstantino post reuocati[illegible] ab exilio.li.iij.ca.vj.A.
Quomodo hec expositio exam[illegible] in concilio hierosolimitano:ꝛ ab [illegible] cis recepta.li.iij.ca.vj.B.
Quomodo episcopi arrij sequa[illegible]

tes accusationes procurauerũt beatum athanasium in exiliũ mitti.lib.iiij.c.viij.
Quomodo arrius per pꝛãtem eusebij ni chomedie renitẽte alexãdro cõstantino politano iubẽte principe voluit in eccle sie cõionẽ recipi.lib.iij.c.x.A.
Quomodo cõstãtinus rursus examina= uit arrium:⁊ respondendo cautum per= iurium commisit arrius.lib.iij.cap̃.x.C.
Nephanda diuino iudicio arrij mors. lib.iij.ca.xi.C.
Quõ latrine in quib⁹ ceciderũt arri ij inte stina postea per quẽdã arrianũ in domũ sunt edificate.li.iij.ca.x.E.
Quomodo constantinus letabatur sup diuino iudicio in arriũ facto.libro quar to.ca.xij.A.
Quõ arriani catholicos i naue cõcrema uerũt.lib.iiij.cap̃.ij.
Quomodo oriẽtalis regio labefacta est arriana heresi:occidentalis vero non.li= bro.ix.ca.iiij.B.
Quomodo arriani ab ecclesijs pulsi fũt lib.ix.cap̃.x.
Rumores falsi conficti per arrianos in odium theodosij magni.libro.ix.capitu= lo.xxiij.B.
Diuisio arrianorũ inter se ꝓpter nomẽ paternitatis.lib.ix.ca.xl.A.

Arsenius.

Arsenij gesta.lib.viij.cap̃.i.A.

Arthemius.

Passio arthemij ducis egypti.libro.vi. capitulo.xxxvi.

Arsacius.

De morte arsacij successoris in sedẽ io= hãnis chrysostomi.lib.x.cap̃.xxij.

Aspar.

Quomodo aspar angelico ductu per pa ludes cũ suo exercitu vsq3 rauẽnã peruc nit vbi tyrannum ioannem interemit. lib.xi.cap̃.xviij.

Asterius.

Quomodo asterius sophista scripsit li= bros pro confirmatione dogmatis arria ni.lib.iij.ca.ix.A.

Athanasius.

Relatio athanasij ad afros de gestis cõ tra arrium in cõcilio niceno.libro secun= do.cap̃.vij.A.
Quomodo post beatum alexandrũ atha nasius suscepit episcopatum alexãdrine ecclesie.lib.iij.ca.iiij.
Quomodo cõtra athanasium insurrexe rũt arrianorũ episcoporũ accusationes ⁊ insultus.lib.iij.cap̃.v.
Quomodo athanasius imperatori con= stãtino fecit querimoniã de iniusta dam natione sui in concilio tyri per fautores arrij.lib.iij.ca.vi.E.
Quõ athanasius primo missus est i exi liũ apud treuerim galliarũ.li.iij.ca.viij.
Quõ cõstantinus iussit ab exilio reuerti athanasiũ.lib.iij.ca.xij.C.
Reuersio athanasij i alexãdriã ⁊ episto le quas scripsit constãtinus pro eo eccle sie alexãdrine.lib.iiij.cap̃.ij.
Quõ iterũ per cõstãtiũ athanasius a se= de sua pulsus est.lib.iiij.ca.iij.A.
Quõ cõstantius arrianis fauendo atha nasiũ deposuit.lib.iiij.ca.v.
Quõ athanasius ostẽdit constanti insi= dias fidei ab arrianis factas:⁊ quomo= do super his scripsit cõstãtio fratri suo. lib.iiij.cap̃.vij.
Calũnie ꝓducte cõtra beatũ athanasiũ per arrianos in concilio anthiochene.li bro.iiij.cap̃.ix.D.
Quod gregorio intrãte alexandriam cũ multitudine milituũ athanasius miracu lose euasit ⁊ romam profectus est.libro. iiij.cap̃.xi.
Reuersio secũda athanasij in alexandri nam sedem:⁊ detractiones arrianorũ cõ tra eũ.lib.iiij.cap̃.xvj.
Fuga iterata athanasij eo q̃ cõstantius arrianorum concilio iusserat eũ occidi. lib.iiij.cap̃.xix.A.
Quomodo accusantes athanasium corã constante imperatore defecerunt in pro batione:nec se potuerũt purgare.lib.iiij. capitulo.xx.A.
De trib⁹ epistolis athanasio scriptis ab imperatore cõstantio:vt ad se reuertere tur.lib.iiij.ca.xxvi.xxvij.⁊.xxviij.
Quomodo a cõstãtio receptus est atha= nasius post exiliũ.lib.iiij.cap̃.xxx.
Quomodo athanasius hierosolymis ce lebrare fecit concilium.lib.iiij.ca.xxxiij.
Quomodo iterum athanasius icõstantij furorem declinans fugit ⁊ latuit.libro quarto.cap̃.xxxviij.

Quō athanasius iussus occidi miraculo se euasit manus militū.lib.v.ca.j.&.ij.
Epistole athanasij ɔsolatorie ad vgines dilaceratas per georgiū.lib.v.ca.iiij.
Quō athanasi⁹ rursus insidias a cōstan tio passus manus ei⁹ euasit.li.v.c.xxvj.
Quomdo per cornicule vocē.futura pre dixit.lib.v.c.xxvij.
Quō athanasius in alexādriā reuersus est.lib.vj.cap.xviij.
Quomodo athanasius scribit pro satis= factione sue fuge.lib.vj.cap.xxij.
Quō iterū athanasius iuliani iussu pul sus est.lib.vj cap.xxvj.
Quō athanasius factus est amicus ioui niani imperatoris.lib.vij.cap.v.A.
Quō valēs voluit athanasiū alexādriā permanere.lib.vij.ca.xxvij.
Mors beati athanasij alexādrini.lib.vij. cap.xxxvj.B.
Augurium.
Quō auguratus est athanasius per cor niculā.lib.v.cap.xxvij.
Azanis.
Passio sctī azanis eunuchi regis persa= rū.lib.iij.cap.ij.C.
Baptismus.
Quō theodosius magnus in baptisma= te apd tessalonicā curatus est.li.ix.c.vj.
Quō quidam iudeus apud constantino polim baptisat⁹ illico sanitatē recepit. lib.xj.cap.iiij.
Quomodo ad ostendēdū cuiusdā iudei sepius baptisati fraudē aqua a vase ba= ptisterij repēte disparuit.li.xj.c.ix.
Barabanis.
Quō barabanis rex persar persequitur christianos.lib.xj.ca.xv.A
Quō bellat cōtra romanos.li.xj.c.xv.B.
De acie barabanis īmortali q̄ facta est mortalis.lib.xj.cap.xv.F.
Barbas.
Quō post theodoricū ordinat barbas ar rianorū epūs.lib.xj.cap.vj.
Barsis.
Barsis episcopi edisse gesta & exiliū.lib. vij.cap.xvij.
Basilius.
Quomodo contra epistolas iuliani egre gie scripsit ad eundem basilius capado cex lib.vj.cap.xxviij.
Quō beatū basiliū capadocenū persecu tus est valēs imperator: sed deo [illegible] nihil potuit in eū.lib.vij.ca.xxxvj.
Passio sctī basilij ecclesie ancirane pres biteri.lib.v.cap.xiiij.
Beniuolus.
Quomodo beniuolus miles [illegible] litie sponte soluit ne in fidei detrimentū iustine preceptum adimpleret. lib. [illegible] capitulo.xx. D.
Beniamin.
Gesta sancti beniamin monachi li. [illegible] capitulo.j.P.
Passio sancti beniamin dyaconi.lib.[illegible] cap.xxxiij.A.
Bichor.
Passio sancti bicor epī sub sapore rege p sarū.lib.iij.cap.ij.H.
Bizantium.
Quō cōstātinus magnus diuinitus mo nitus est bizātiū edificare q̄ & cō stātino polim rome equauit.lib.ij.cap.l.
Blasphemias.
Quomodo prefecti iuliani blasphemā tes in christum grauiter puniti sunt lib. vj.cap.xxxij.
Quomodo blasphemus sagitta percus sus interijt.lib.decimo.cap.xxuij.[illegible]
Bonum ecclesiasticū.
Quomodo constantinus singulas eccl sias prouinciales dotauit regio [illegible] lib.primo.cap.nono.H.
Britannio.
Quomodo britānio tyrānice inuasit im periū.lib.iiij.cap.xxxvij.
Quomodo britannionē cōstātius in gra tiā recepit.lib.v.cap.v.
Burgundio.
Qua occasione burgundiones conuersi sunt ad fidem christi.libro duodecimo capitulo.iiij.B.
Busiris.
Constantia busiris pro fide christi [illegible] esset heresi eucratistarū notatus.lib. xj capitulo.xiij.B.
Castitas.
De admirabili castitate ammonij mona chi.li.xj.c.vj.G H.
Cecitas.
Quas grās egit maris calcedonie epūs pro sua cecitate.lib.vj.c.vj.

Quomodo beatus antonius didimum super sua cecitate cõsolatus est.lib.viij. capitulo viij.B.

Cirillus.

Passio sancti cirilli dyaconi: repnnitio eorũ qui de eius iecore mãducauerunt. lib.vij.cap.xv.C.
Quõ in cõcilio seletie cirillum hierosolymorũ episcopũ arriani damnauerunt. lib.v.cap.xxxvij.
Qui episcopi cirillo deposito hierosolymorũ rexerũt ecclesiam.lib.v.cap.xl.B.
Quomodo alius cirillus theophilo in sede alexandrina successit,libro.xj.cap.vij.

Conciliũ nicenũ.

Occasio congregandi nicenũ concilium. lib.j.cap.xxx.C.
De his qui ad nicenum conciliũ conuenerunt.lib.ij.cap.j.B.
De quibus regionibus interfuerũt huic cõcilio episcopi.lib.ij.c.j.C.
De numero episcoporũ existẽtiũ in cõcilio quibus omnibus cõstãtinus necessaria ministrabat.lib.ij.cap.j.D.
Quomodo nõnulli eþorũ partẽ arrij tuebantur licet occulte.lib.ij.c.v.A.
Quõ subsellia z sedes pro numero episcoporũ parari fecit cõstantinus z ipsemet sedit in inferiori sede.li.ij cap.v.B.
Quõ magnus eustachius anthiochenus pſul prius sedit z bñdixit.lib.ij.ca.v. D.
Quõ constãtinus omnes monuit ad pacem z ipsos questionibus diffiniẽdis sequi scripturas apostolorũ z prophetarum. lib.ij.cap.v.E.
Qõ oẽs preter paucos vnanimiter arriũ cũ sua doctrina damnauerũt.lib.ij.ca.v.
Qõ eusebius nychomedie in pleno cõcilio scripturam protulit blasphemie que illic cito rupta fuit.lib.ij.cap.vj.
Relatio athanasij ad aplos de gestis i concilio nyceno.lib.ij.ca.v.A.
Quõ sancti patres inuenerunt in concilio nomen, consubstantialitatis propter vnitatem trium personarum .libro secũdo.ca.vij.B.
Quomodo vnigeniti sanctiones de conuersatione ecclesiastica in eodem concilio conscripserunt.li.ij.ca.vij.C.
Quomodo sabinus ecclesie tracẽsis eþs sacro detraxit cõcilio.li.ij.ca.viij.
Symbolũ niceni cõcilij.li.ij.ca.nono.A.
Quod trecẽtum septez z decẽ epi ample xi sunt fidẽ quinq; qui huic fidei subscribere noluerunt in exiliũ deportati sunt. lib.ij.ca.ix.B.
Epistola eusebij pamphili de fide niceni cõcilij ad palestinos.li.ij.ca.xj.
Epla niceni cõcilij ad alexandrinã ecclesiam.li.ij.ca.xij.AB.
Quõ cõcilium nicenũ ordinauit celebrare pascha.li.ij.ca xij.C.
Quõ episcopus nouatianorum euocatus ad cõciliũ fidei cõsubstantialitatis cõsensit.li.ij.ca.xiij.A.
Quõ pafunci impediuit decretũ de vxoribus abscĩdẽdis post cõsecrationẽ sacerdotũ eþoz dyaconorũ z subdyaconorum prius cõiunctorum.li ij.ca.xiiij.A.
Quõ magnus cõstantinus euocauit oẽs synodum ad cõuiuium z eis vale dixit. lib.ij.ca.xiiij.B.

Concilium.

Prima synodus hierosolimorũ vbi here tici arrium susceperunt li.iij.ca.B.
Quomodo in concilio tyri fautores arrij athanasiũ damnauerũt.li.iij.ca.v,E.
Quõ constantinus p eplas suas dissoluit cõcilium tyri.li.iij.ca.vij.
Quomodo eusebius nichomedie absq; autoritate Julij romani pontificis celebrare fecit concilium anthiochenum vbi damnauerunt beatum athanasium.lib. iiij.ca.ix.B D.
Symbolum ab hereticis factũ in cõcilio anthiocheno li.iiij.ca.x.A.
Episcopi qui rome patiebãtur exiliũ tẽpore constantij imperatoris propter fidẽ cõcilij niceni.li.quarto,ca.xv.A.
Quõ iulius pontifex romanus irritauit oĩa facta in cõcilio tyri.li.iiij.ca.xix.B.
Quot occidentales episcopi noluerũt recipere gesta in cõciliis arrianorum neq; portitores eorũ lib.iiij.ca.xx.B.
Quõ iussu cõstantij cõuocatũ est sardicẽse concilium.li.iiij.ca.xxj.A.
Numerus episcoporũ tã orietaliũ q̃ occidentaliũ episcoporũ conuenientiũ in cõcilio sardicensi.li.iiij.ca.xxij.A.
Diuisio facta in cõcilio per arrianos: z q alıunde suum celebrauerunt cõciliũ.lib. iiij.capi.xxiij.B.

Quō conciliū sardicēse damnauit accusatores athanasij ꝛ fidē niceni cōcilij roborauit libro quarto.ca xxiij.C.

Epistola sardicēsis cōcilij ad vniuersos catholicos de damnatione arriane heresis ꝛ arriano: ū episcoporū ꝛ iustificatiōe athanasij ꝛ aliorū orthodoxorū episcoporum.li.iiij.ca.xxiij.

Quomodo athanasius hierosolymā veniens fecit ibi celebrare conciliū hierosolymitanum.li.iiij.ca.xxxiij.A.

Exēplar epistole hierosolymitane synodi pro athanasio.li.iiij.ca.xxxvi.

Quō imperator cōstantius iussit cōciliū syrmiū congregari.li.v.ca.vi.

Symbolum fidei editum in cōcilio syrinio presente cōstātio vna cū viginti quinq; canonibus.li.v.ca.vij.

Secunda explanatio fidei facta in eodē concilio multum a fide dissona.li.v.cap.viij.A.

Quod ibi fotini dogma damnatum est. lib.v.ca.viij.B.

Quō osius cordube violentatus syrinio subscripsit simbolo.li.v.ca.x.

Quō cōstātius vocauit epōs ad conciliū in ciuitate romana.li.v.ca.xij.B.

Quō in cōcilio mediolano q̄rebāt epi. heretici vt cōfirmaretur eorū episcoporū depositio quos antea deposuerāt li.v.ca.xiiij.

Quomodo aduersati sunt occidentales episcopi arrianis querētibus depositionem athanasij in cōcilio mediolano.lib. quinto ca.xv.B.

Quomō constantius duo concilia voluit celebrari: vnum in arimino pro occidentalibus episcopis: aliud in nycomedia p orientalibus.li.v.ca.xvi.C.

Cōciliū ariminēse ꝛ gesta eiꝰ li.v.c.xx.A.

Symbolum quod eidē concilio presentauerunt vrsatius ꝛ valēs heretici.lib.v. capitu.xx.B.

De contentionibus in eodem cōcilio factis lib.v.ca.xx.C.

Epistola missa imperatori constantio a concilio arimino contra vrsatium ꝛ valētem.li.v.ca.xxi.

Quō cōstantius plus honorauit vrsatiū ꝛ valentem hereticos q̄ concilium.li.v. capitulo.xxi.B.

Epistola constantij ad.concilium ariminense.lib v.cap.xxij.

Epistola cōcilij iterū ad cōstātiū ꝛ [illegible] patio cōcilij preter licētiā imperatoris [illegible] lib.v.cap.xxiiij.

Epistola damasi romani epi illiricis [illegible] recta pro fide niceni cōcilij in cōcilio ariminēse roborata.lib.v.cap.xxi[illegible]

De his q̄ scripsit athanasius de con[illegible] ariminēse.lib.v.cap.xxx.

Quō voluit cōstātiꝰ scdm cōcil[illegible] celebrari in derogationem prim[illegible] passus est deus.lib.v.cap.xxiiij.B.

Gesta in cōcilio selētie de pluribꝰ c[illegible] sessionibꝰ.lib.v.ca.xxxiij.

Dānatio ecij ꝛ macedonij in cōcilio [illegible]stātinopolitano.lib.v.ca.xxxvi.

Quod in huiusmodi cōcilio depo[illegible] cyrillus.lib.v.cap.xxx[illegible]ij.

Exemplar epistole misse ab hereti[illegible] tenuerāt synodum cōstantinopolit[illegible] lib.v.cap.xlij.B.

Cōciliū alexādrinū cū athanasio vbi [illegible] diuinitate spūs scti diffinitū ē li.v[illegible]

Quō in eodē diffinitum est de di[illegible]fere[illegible] substātie ꝛ subsistētie.li.v cap.xxi.

Quō valētinianꝰ p̄cepit celebrari [illegible] Jlliricū.lib.vij.cap.viij.D.

Quomodo certis ecclesijs mand[illegible] valentinianus q̄ in eodē cōcilio gesta [illegible] lib.vij.cap.ix.

Epistola cōcilij Jllirici ecclesijs [illegible] tibus a fide niceni concilij lib.vij.[illegible]

Cōciliū lampsacenū.lib.vij.cap.xy.[illegible]

Quō a valēte ipedita est synodus [illegible]ci ꝛ ab hereticis soluta.lib.vi[illegible].cap.xx[illegible]

Quō theodosius magnus cōuocari [illegible] cōciliū cōstātinopolitanū cētū quinquaginta episcoporū.lib.ix.ca.xij.A.

Decreta cōcilij constātinopolitani.li[illegible] capitulo.xiij.

Qō ibi decretū est cōstantinopol[illegible] esse primā ecclesiā dignitate post r[illegible]nā.lib.ix.ca.xiij.

Epistola orientaliū episcoporū ad [illegible] sum super excusatione de nō cūd[illegible] ciliū romanū.lib.ix.cap.xv.

Decreta plurima romani concil[illegible] capitu.xvi.

De quadā alia synodo particul[illegible] tinopolitana.lib.ix.cap.xix

Quomō beatus iohānes chrysost[illegible]

appellauit ad consiliũ vniuersalis eccl'ie super iniusta eius dãnatiõe per theophilum ⁊ eius complices.lib.x.c.xiij.
Conciliũ ephesinũ cõtra nestoriũ.lib.xij.

Confessio.

Quõ solẽnis penitẽtia ab ecclesia cõstãtinopoli ablata est.lib.ix.ca.xxxv.

Consecratio.

Quod non nisi a tribus epis debeat eps consecrari.lib.ix.ca.xliij.

Constantia.

Exẽplũ quõ fide incõstãtes sunt indigni principibus assistere.li.j.ca.vij.B.
Cõstãtia nobilis virĩ filiũ negãtẽ fidez a se repulit.lib.vj.ca.xliiij.C.

Cõstãtinus magnus.

Creatio cõstantini magni in imperatorẽ lib.j.ca.iiij.AB.
Quõ cõstantinus decus imperij romani mutauit in signũ crucis.li.j.ca.v.A.
Quedã falsa opinio grecoꝝ de baptisma te ꝯstãtini ⁊ eiusdẽ reprobatiõe.li.j.c.vj.
Quõ cõstantinus terra mariq̧ licinium vicit.li.j.ca.viij.C.
Quõ cõstantin⁹ gratias agebat deo eo q̃ dñs eum ministrum fecisset pacis ecclesiastice.lib.j.ca.ix.B.
Quõ cõstãtinus omnia infirmauit q̃ per predecessores suos facta fuerant contra fidem christi.lib.j.ca.ix.B.
Quomodo constantinus omnes ab infamia relaxauit quos p̃decessores sui persecutores ecclesie in fames fecerant.libro j.capitulo.ix.C.
Qđ martyrum substantiã q̃ fisco addita fuerat restituit.li.j.ca.ix.D.
Quod diuinationibus eius tpe non erat locus.lib.j.ca.ix.E.
Quõ tempore eius edificabantur ecclesie.lib.j.ca.ix.F.
Quõ gothi ab eo petierũt gratiã q̃ alias nationes superabant.lib.j.ca.ix.G.
Quõ singulas ecclias ꝓuinciales regio fũdo dotauit.lib.j.ca.ix.H.
Quõ signũ crucis honorabat feruens in dei seruitio.lib.j.ca.ix.J.
Quõ suppliciũ crucis ꝓhibuit ⁊ in numismate iussit imprimi.lib.j.ca.ix.L.
Quomodo constantinus proletariam legem aduersus virgines a predecessoribus editaz irritauit.libro primo capitulo primo.M N.
Quõ placuit constantino vt de ciuilibus iosis formari posset appellatio corã epis. lib.j.ca.ix.O.
Quõ cõcessit o^s in ecclesijs manumissos sub testimonio sacerdotũ romana ciuilitate frui.lib.j.ca.ix.P.
Quõ constãtin⁹ dolebat scismaꝫ esse in ecclesia propter doctrinas.libro primo capitulo.xix.B.
Exemplar epistole cõstantini magni ad alexandrum alexandrie episcopum ⁊ ad arrium.li.j.ca.xx.
Quõ grauiter ferebat dissensionẽ de pascha celebrando.lib.j.ca.xxj.
Quõ in cõcilio niceno ꝯstantinus noluit cognoscere de causis sacerdotum sed libellos ardere iussit.lib.ij.ca.ij.O.
Quomodo subsellia ⁊ sedes pro epis parari fecit ⁊ in infima licentia prius petita sedit.li.ij.ca.v.B.
De humilitate constantini imperatoris lib.ij.ca.v.A.
Quõ constantinus omnes de cõcilio monuit ad pacẽ:vt in questionibus diffinitẽ dis scripturas aplorum ⁊ ꝓphetaruz sequerentur.li.ij.ca.v.E.
Rñsuz memoratu dignũ cõstãtini ad acesium nouatianoꝝ epm.li.ij.ca.xiij.AB.
Uincennalia cõstãtini ⁊ quomodo totaz synodum vocauit ad conuiuium.libro.ij. capi.xiij.B.
Edictũ cõstãtini de dãnatione arrij ⁊ cõbustione librorum suorum.lib.ij.ca.xv.
Epl'a pulcherrima quam scripsit cõstantinus eusebio cesariensi super confectione sacrorum librorum.li.ij.ca.xvj.A.
Quõ purgare fecit dñicum sepulchrum a sordibus idolorũ destruendo tẽplũ veneris ibidẽ edificatum.lib.ij.c.xvj.B.
Quomodo imperator letus post conciliũ nicenum vbiq̧ erigebat ecclesias.lib.ij. capitu.xviij.A.
Quõ voluit edificare ilion ⁊ monit⁹ est a deo edificare bizãtiũ.li.ij.c.xviij.BC.
Quõ constantinus paganoꝝ templa destruxit.lib.ij.ca.xviij.D.
Pars epistole constantini cõtra crudelitatem eusebij nycomediẽ libro secundo capitulo.xxij.B.
Epistola cõstantini omni fide ornata ad

sapotem persarū regē pro sedatione per secutiōis in christianos.li.iiij.ca.ij.
Qua occasione constantinus arrium ab exilio revocauit.li.iij.ca.vi.A.
Quomodo expositionem nouam quā fecerat arrius misit cōstantinus ad examē episcoporum hierosolymis congregatorum. lib.tertio.ca.vi.B.
Epistola ad eos qui erant in concilio tyri vt ad eum venirent.li.iij.ca.vij.
Quomodo per falsas accusationes misit athanasium in exiliū apud treuerim galliarum.li.iij.ca.viij.
Quomodo cōstantinus rursus examinauit arrium.lib.iij.ca.x.C.
Quō cōtra nouatianos friges valētinianos marcionistas et paulianistas leges edidit.lib.iij.ca.xi.
Quō letabatur de diuino iudicio sup arriū facto.lib.iij.ca.xij.A.
Quō tres filios suos designauit cesares. lib.iij.ca.xij.B.
Quō apud nycomediā circa finē baptizatus est.li.iij.ca.xij.C.
Quō athanasium iussit ab exilio reuerti. lib.iij.ca.xij.C.
Quō facto testamento defunctus est et corpus eius cum honore sepultum est.li.iij. capitu.xij.D.
Cōstantinus filius constantini magni.
Epistole quas scripsit iste cōstantinus pro athanasio alexandrine ecclesie.li.iiij.capitulo secundo.
De morte eius in bello.li.iiij.ca.iiij.
Cōstantius pater cōstantini magni.
Quō sub isto cōstantio ecclesia christi pacem habebat.lib.i.ca.vij.A.
Quō probauit qui essent fideles imperatori.lib.i.ca.vij.B.
Cōstantius filius constantini magni.
Quo medio cōstātius in arrianū dogma declinauit.li.iiij.ca.i.
Quō athanasium ab alexandria expulit. lib.iiij.ca.iiij.A.
Quō arrianis fauens athanasium deposuit.lib.iiij.ca.v.
Quō constantius ordinari fecit eusebium nichomedie in episcopum cōstantinopolitanum.lib.iiij.ca.ix.
Quō vindicatus est constantius in vrbē constantinopolitanam propter mortem magistri militū.lib.iiij.ca.xiij.C.
Quō fabricauit ecclesiam sancte [illegible] lib.iij.ca.xviij.C.
Quō constantius iussit athanasium [illegible] di.lib.iiij ca.xix.
Exemplar trium epistolarum quas [illegible] constantius athanasio vt ad se re[illegible] tur.lib.iiij.ca.xxvi.xxvij.et.xxviij.
Quō receptus est athanasius [illegible] tio cū supplicatione vniue ecclesie [illegible] rianis in alexandria.li.iiij.ca.xx[illegible]
Epistole pro athanasio vniuersis e[illegible] presbyteris.lib.iiij.ca.xxxi.
Epistole pro eodem Alexandrine ec[illegible] lib.iiij.ca.xxxij.
Epistole nestorio iudici pro aboli[illegible] rumque contra athanasium gesta [illegible] lib.iiij.ca.xxxiij.
Quō constantius bellum persicum [illegible] sit.lib.iiij.ca.xxxv.B.
Quō iterum athanasius iussus est [illegible] ab eo.lib.v.c.i.et.ij.
Quō constantius cāstrametatus [illegible] bertramonem tyrannum.li.v.c.v.
Quō constantius mirab[illegible] rianis.lib.v.ca.xv.
Quō per constantium liberius [illegible] pontifex et eusebius vercellen. et [illegible] ti sunt exilio deportati.lib.v.c.x[illegible]
Dyalogus inter constantium et li[illegible] papam.lib.v.c.xvij.A.
Quō constantius reuocauit liberium [illegible] preces romanarum mulierū lib.v.c [illegible]
Quod constantius plus honora[illegible] tium et valentem hereticos [illegible] con[illegible] ariminen.li.v.ca.xxi.B.
Quō per terremotum prohibitus e[illegible] stantius ne scdm concilium celebra[illegible] nicea.lib.v.ca.xxxiij.B.
Quō constantius volebat verb[illegible] substantialitatis a symbolo fidei [illegible] ueri.lib.v.c.xlvi.
Quō iulianus apostata inuasit imp[illegible] et de morte constantij.lib.v.ca.l.

Constans.

Quō constans filio constantini suc[illegible] lib.iiij.ca.iij.
Quō cōstans scripsit cōstantio fratri [illegible] pro athanasio lib.iiij.c.vij.
Quō constans subiecit sibi francos li[illegible] iiij.ca.xiij.B.

Quomodo cōstātia scripsit cōstantio mittens legatos ad eum pro catholicis: et de calumnia quam passi sunt legati eius. libro. iiij. c. xxv.

Copres.

Sancti copres monachi gesta li. viij. capitu. j. L.

Crux.

Quomodo signum crucis ostēsum est cōstantino. lib. j. c. iiij. D.
Quō cōstātinus decus imperij mutauit in signū crucis. lib. j. c. v. B.
Quō destiturꝰ signo crucis ī prelio illud alteri tradēdo percussus interijt.
Quō cōstātinus signū crucis venerabatur. lib. j. c. ix. J.
Quō supplicium crucis prohibuit et crucem in suo nummismate iussit imprimi. lib. j. c. ix. L.
Inuentio sancte crucis per helenam imperatricem cum miraculis ibidē factis. lib. ij. c. xviij. F.
Quid fecerit constantinus de ligno crucis. lib. ij. ca. xviij. H.
Quidam sanatur a podagra adorando crucē christi. lib. ij. ca. xix. B.
Quō iulianus apostata demones euocatos crucis virtute fugauit. lib. vj. c. j. C.
De signo crucis inuento corona circūdato in visceribus pecoris immolati et aruspicio eius. lib. vj. c. ij. B.
Quō signū crucis apparuit in vestibus iudeorum volentiū reedificare templū hierusalē. lib. vj. c. xiiij.
Quō in tēplo serapis inuēte fuerint litere crucis. lib. ix. c. xix.

Dalmacius.

Quō dalmacius cōstātij cōsobrinus occisus est. lib. iiij. c. xxxv. A.

Damasus.

Epistola damasi romani epī illiricis episcopis directa pro fide nicena in cōcilio ariminēsi roborata. lib. v. c. xxix.
Ordinatio scti damasi pape. li. octa. ca. x.
Epistola damasi ad orietales epōs sup dampnatione apollinaris et timothei. libro. ix. c. xv.

Dedicatio.

Quō blasphemātes in templum et vasa templi sunt a deo mirabiliter percussi: et illud exemplum predicari potest in dedicatione ecclesie. lib. vj. c. xxj.
Quō deus nō libēter accipit munera et edificia infideliū patet in tēplo edificato a iuliano. li. vj. c. iij.
Quō in tēplis gētilium homines interimebantur: in nostris autē viuificabant. libro septimo. c. viij.
Quō iulianus ecclie vasa inhoneste tractans plaga insanabili percussus est vermiū horrore. li. vj. c. x.

Dyocletianus.

Mors dyocleani. li. j. c. v. C.
Quō dyocletianus in quadā die veneris sancta in omni romano imperio destruxit ecclesias. li. x. c. xxxiij. B.

Diodorus.

Quomodo beatꝰ dyodorus monachus sub persecutione valētis pascebat ecclesiā. li. viij. ca. tertio. B.

Didimus.

Gesta sancti didimi doctoris. lib. octauo capi. viij.

Dyoscorus.

Gesta sancti dyoscori monachi. lib. octa. capi. x.

Diuinatio.

Quod diuinationibus cōstātini tēpore nō patebat locus. lib. j. c. ix. E.
Qō persis aggredientibꝰ romanū imperiū iulianꝰ consuluit idola. li. vj. c. xliij. B.

Donatus.

Gesta et miracula. s. donati episcopi. lib. ix. ca. xlvj.

Dorotheus.

Gesta s dorothei monachi. lib. octauo. c. primo. Q.

Eas.

De scto eas monacho. li. x. c. xlviij. B.

Ecius.

Ecij heretici mores et heresis. li. v. c. xiij.
Quō eudoxius germanice epūs ecium hereticū fouere voluit. lib. v. c. xix.
Quō eciꝰ suadētibꝰ flauiano et dyodoro mōachis ab offō sit suspē. li. v. c. xxxij. B.
Dānatio ecij et eiꝰ depositio. lib. v. c. xxxj.

Effrem.

Gesta scti effrem monachi. li. viij. c. vj. B.

Electio.

Quō tpe cōstātini apud pplm residebat epōrum electio superiore epī electione approbāte. lib. ij. c. xij. B.

Quomodo post mortē alexādri constāti
nopoleos orta est seditio pro electione
pontificis lib iiij.cap̄.viij.
Quō nō obstāte cleri ⁊ ppl̄i electiōe con
stātiꝰ imperator introduxit i epatū euse
biū nichomedie arrianū.lib.iiij.c.ix. A.
Quō ecclesia ꝯstātinopoleos propter ele
ctionem presulis diuidit.li.iiij.ca.xi.B.
Quomodo valentino imperatori obtule
rūt epi electionem mediolani epi sed re
nuit.lib.vij.cap̄.viij.A.
Quō mortuo attico cōtētio fit de electio
ne epi cōstantinopolitani inter clerum ⁊
populū:⁊ preualuit populus.li.xij.c.ij.
Diuisio in electione epi constātinopoli=
tani.li.xij.cap̄.vij.

Eleusius.

Quomodo sub persecutiōe valētis eleu=
sius in arrium dogma consensit coactus
libro.vij.cap̄.xviij.

Emaus.

De fonte in emaus curante varias infir
mitates vbi christus apparuit cleophe.
lib.vj.ca.xlij.A.

Emilianus.

Passio scti emiliani martyris.li.vj.c.xvj

Epyphanius.

Aliq̄ gesta scti epyphanij.li.viij.c.j.A.B
De gestis ⁊ moribꝰ eius.lib.ix.c.xviij.A.
Quō epyphaniꝰ cipri ⁊ theophilꝰ impru
dēter dānauerūt libros origenis.li.x.c.x.
Dyalogus iter epyphaniū ⁊ ioānē chry
sostomū.lib x.cap̄.xij.

Ethibolus.

Quō ethibolus sophista ꝑpter iulianū
negauit fidē christi.lib.vj.c.xxxviij.

Euagrius.

De gestis scti euagrij ⁊ scriptis eius.lib.
viij cap̄.j.F.G.Itē.B.E.

Eudoxius.

Quō eudoxiꝰ germanicus fouebat eciā
hereticū lib.v.cap̄ xxix.
Quō eudoxius hereticꝰ anthiochene ec
clesie sedē abripuit ⁊ inde expulsus est.
lib.cap̄.xxxiiij.A.
Quomodo inuasit cōstātinopolitanam
sedē.lib.v.ca xxix.A.
Quō eudoxiꝰ de heresi accusatꝰ negauit
corā īperatore qđ scripserat.li.v.c.xlij.A
Quō eudoxio defuncto aliū arriani or=
dinauerūt.lib.vij.ca.xxix.

Eugenius:

Quō eugenius grāmaticus ty[illegible]
inuasit.lib.ix.ca.xlv.

Eunomius.

Eunomius notarius ecij ⁊ de heret[illegible]
rū.lib.v.ca.xiij.
Quō eunomius a sede anthi[illegible]
positus est li.v.ca.xliij.
Eunomij heretici calliditas.li.[illegible]
Quō eunomius ab eudo[illegible] sep[illegible]
est.lib.vij.ca.xxvj.
Quō placella xpianissima theod[illegible]
gni cōiunx impediuit ne euno[illegible]
haberet cū theodosio.lib.ix.ca.xj.
Quō theodosius eunomium m[illegible]
liū.lib.ix.ca.xxxvj.B.
Quō qđā vir dei eunomius eps [illegible]
fecit blasphemū ꝑcutere.li.x.c.[illegible]

Eusebius nycomedie.

Exemplar epistole eusebij ny[illegible]
ad paulinū tyri episcopū.lib.[illegible]
Quō eusebiꝰ ꝓ arrij dogmate [illegible]
imperatoris familiaritate.lib.[illegible]
Quō eusebius nychomedie in cō[illegible]
ceno scripturā ꝑtulit blasphem[illegible]
to rupta fuit.lib.ij.ca.vj.
Quō eusebiꝰ libellū pnie ōdit.li.ij.c[illegible]
Libellus penitētie eusebij ⁊ theo[illegible]
bro ij.cap̄.xvij.
Quō eusebius nycomedie inua[illegible]
cōstantinopolitanū.lib.ij.ca.xxij [illegible]
Quō iterū dānati sunt eusebiꝰ ny[illegible]
die ⁊ theogniꝰ nicenus eps:⁊ [illegible]
tiā recepti sunt.lib.ij.ca.xxxiij.A.
Quō pt āte eusebij nycho.apō p[illegible]
arrius recipi credidit in ecclesia c[illegible]
nopolitana.lib.iij.ca.x.A.
Quō voluit post mortē ꝯstātini ꝯ[illegible]
dogma arrij:⁊ quo medio factus [illegible]
cus cōstā[illegible].lib.iiij.cap̄.j.
Quō scripsit iuliano romano pō[illegible]
lumnias in ath.lib.iiij.ca.vj.
Quō ꝯstātiꝰ ordinare fecit eusebiū in c[illegible]
stantinopolitanum epm.lib.iiij.ca.x.[illegible]
Quō celebrare fecit cōciliū anthio[illegible]
absq̄ autoritate iulij romani ponti[illegible]
lib.iiij.cap̄.ix.B.
Quō ꝯ athanasiū scpsit iulio romano pō
tifici:sꝫ rnsuꝫ nō audiuit qr priuatus e[illegible]
li.iiij.c.xij.A.

Eusebiꝰ ces[illegible]

Quō eusebiꝰ pāphili subtil'r nomē [illegible]

stantialitatis interpret tꝰ est.li.ij.c.x.B.
Epistola eusebij pamphili de fide niceni concilij ad palestinos.li.ij.ca.xj.
Quomodo constantinus eusebio scripsit super confectione sacrorum librorum.li.ij.ca.xvj.A.
Quomodo eusebius palestine qui et pamphili respuit episcopatum anthiochenū li.ij.c.xxiiij.
Quō cōtra marcellū ancyre galacie scripsit eusebius tres libros.li.iij.c.ix.B.
De morte eusebij cesariensis.lib.quarto capitu.iij.B.

Eusebius vercellen.

Quomodo eusebius per constantium in exilium deportatus est.li.v.c.xvj.
Quō ipse cum lucifero caralleñ. regulā ecclesie corruptā reparabāt.li.vj.c.xix.
Quomodo reprehendit ordinationes lu ciferi episcopi.li.vj.c.xxiiij.
Martyrium magni eusebij per mulierē lib.ix.ca.iij.C.

Eusebius samosatenus.

Constantia eusebij samosateni.li.v.capitulo.xlix.
Exilium eius et amor populi sui ad apostolica dogmata.li.vij.c.xvj.

Eulogius.

De gestis sancti eulogij edisse ciuitatis epī et eius exilio.li.vij.c.xxxiij.et.xxxiiij.
De sancto eulogio monacho et gestis eiꝰ. lib.viij.ca.j.P.

Eustachius.

Ordinatio magni eustachij i anthiochia lib.j.c.iiij.A.
Quomodo primus in concilio niceno sedit et benedictionem fecit.libro secundo. capi.v.D.
Falsa accusatio contra eundē facta per eusebium nicomedie propter quam mitti tur in exilium lib.ij.c.xxiiij.A.

Euticianus.

Gesta sancti euticiani monachi.li.primo capitu.xl.L.
Euticiana heresis et ortus eius.libro.ix. ca.xl.B.

Eutropius.

Quomodo eutropius consul qui immunitatem ecclesie certa lege destruere. fecit hac immunitate iusto iudicio priuatus est.lib.x.ca.iiij.A.
De morte eutropij viri dei et visiōe facta cuidā de eo.li.x.c.xx.A.

Festum.

Quomodo reuerebatur cōstantinus magnus dnicum diem.li.j.c.ix.R.

Fides.

Quare gentiles potius quā iudei fidē xpi susceperunt.li.j.ca.ij.A.
Quō i fide vacillātes indignati sunt prīcipibꝰ assistere de hoc exēplū in illa probatione quā fecit cōstātius.lib.j.c.vij.B.
Quō per fidē senioris simplicis cōuincit maximus dialecticus.li.ij.c.iij.
Multiplicitas symbolorū et expōnū fidei qbꝰ diuisi sunt iter se hētici.li.v.c.xxxviij.
Pulchrum exemplū pro militibꝰ quō opīa propter tuendā christi fidē sunt relinquenda.li.ix.c.xx.D.
Exēplū pulchrū quō principes fidei rebelles infīus bellis rotāt.li.ix.c.xxj.C.D.

Filippus.

Quō in necessitate beatus philippꝰ aptꝰ apparuit theodosio tanq̄ adiutor sibi in bello aduco ordinatus.li.ix.c.xlv.D.

Filosophus.

Quantū honoris antiquitus solebāt prīcipes phīs exhibere pulchra exempla.li.j.ca.j.B.

Flauianus.

Quomodo flauianus et dyodorus primi inuenerūt p duas ptes chori decantare psalmos.li.v.c.xxxiij.B.
Quō sancti flauianus et dyodorus tpe valentis pascebāt ecclīam anthiochenā.li.viij.c.xxxvj.
Diuisio fctā ppt ip̄m flauianū tūc anthiochenorū epm.li.ix.c.xx.A.Itē.c.xliiij.
Quō flauianꝰ damaso pape recōciliatus est et facta est cōcordia in anthiochena ecclesia.li.ix.c.xxvj.
Quō flauianus non cōsensit depositioni beati ioannis chrysostomi et de morte flauiani.li.x.ca.xxiij.

Fotinus.

Quō fotinus est ab epatu depositus et dānatum fotinianū dogma.li.v.c.viij.B.

Francia.

Turbatio reipublice propter francorū gentem circa gallias cōstitutam.li.iiij.c.x.B.
Quomodo constans subiecit sibi frācos li.iiij.ca.xiij.

Friges.

Quõ cõstãtinus Friges leges edidit: eorũ ecclesias catholicis applicãdo. li. iij. c. xj.

Furtum.

Quidã curatus a beato ammonio p furti restitutionem. li. j. c. xj. J.

Gallus.

Quõ gallus in tyrannidem versus a constantio interemptus est. li. v. c. xj. B.

Gainas.

Quõ gainas tyrannus ab archadio petijt vnam ecclesiam pro arrianorũ secta, sz ei restitit chrisostomus. li. x. ca. vj. A.

Quõ predictus tyrannus tribus vicibꝰ a nocumento vrbis cõstantinopoleos repulsus est per angelorum visionẽ. libro. x. ca. j. B.

Quomõ gainas obuius fuit cum filijs suis beato ioanni ad eũ legato ꝛ qualiter eum immutauit. li. x ca. vj. C.

Gentiles.

Quare gentiles potius q̃ iudei christi fidem susceperunt. l. j. c. ij. A.

Georgius.

Quanta mala fecit georgius in alexandria athanasio absente. li. v. c. iij.

Quõ iterum georgius cũ multa cede alexandrinã sedẽ inuasit. li. v. c. xxviij. A.

Quomodo monachi ei derogabant. li. v. ca. xxviij. B.

Quomodo alexãdrinã crudeliter regebat ecclesiã. lib. v. ca. iiij. A.

Quõ p paganos occisus est. li. vj. c. ix.

Gratianus.

Bona initia gratiani imperatoris. libro ix. ca. xxj. A.

Quomodo dolo maximi tyranni est interemptus. li. ix. c. xxj. A.

Gregorius.

Quõ gregoriũ quẽdam arriani deposuerunt a sede alexãdrina: quem tamen antea instituerãt. li. iiij. ca. xiiij.

Quid beatus gregorius nazanzenus senserit de apostata iuliano cum studeret athenis. li. vij. c. ij. C.

Translatio eiusdem in constantinopolim. lib. ix. c. viij.

Gesta gregorij pontici origenis discipuli viri sancti. li. viij. ca. vij. C.

Gothus.

Quõ gothi in dementiã arrianã p valentis intercessionẽ deuenerũt. li. v. c. xiij. A. C.

Helena.

Quõ beata helena sepulchrũ hierosolymorũ adiẽs xp̄i crucẽ clauos ꝛ titulũ inuenit lib. ij. ca. viij. C.

Quid fecerit de clauis christi. li. secundo ca. xviij. G.

Transitus sancte helene. li. ij. c. xviij. J.

Helias helyn.

De sanctis monachis helyn et helya. li. viij c. j. L.

Heresis.

Heresis arriana orit. li. j. c. xij. A.

Heresis melecianorũ oritur. li. j. c. xviij.

Heresis macedonianorum oritur. li. iiij. capi. xiij.

Heresis ecianorum ꝛ eunomianorũ oritur. li. v. c. xij.

Heresis apollinaris oritur. li. v. c. xliij.

Heresis luciferiana orit. li. vj. ca. xxij.

Heresis andianorum orit. li. septimo capitu. xj. A.

Heresis messalianorũ q̃ orantes aut euthisiaste dicuntur oritur. li. vij. c. xj. B.

Heresis nouatiana oritur. libro octauo capitu. ix.

Heresis euthiciana oritur. libro nono capitu. xl. B.

Heresis antropomorfitarum oritur. li. x. capi. vij. A.

Heresis nestoriana oritur. libro. xij. capitulo. ij. C.

Heridanus.

Natura heridiani fluuij qui ꝛ padus. libro. j. ca. vij. C.

Hyberia.

Conuersio gentis hyberorum ad fidem. lib. ij. ca. j. A.

Hilarius.

Quomodo beatus hilarius pictauiensis cõsubstãtialitatis fidem suis scriptis edocuit. li. vj. c. xxiij.

Hilario.

Gesta hilarionis monachi. libro. vj. capitu. xij. A.

Quomodo alaphionem virum. literatũ conuertit ad fidem. li. vj. c. xxviij. B.

Hymnus.

Quomodo per diuersos hymnos in antiochia decantatos populus suam heresim ostendebat. libro. iiij. ca. xxxv. C

Quomodo

Quõ ioãnes chrisostom⁹ prim⁹ hymnos nocturnos apud greciam fecit decantare.lib.x.capitu.viij.
Hypacia.
Hypacia illustris mulier supueniens in doctrina philosophorum floret ꝛ mors eius habetur.lib.xj.capitu.xij.
Honorius.
De ortu honorij pncipis.li.ix.ca.xxj.E.
Quomodo theodosius magnus designauit honoriũ imperatorẽ.li.ix.ca.xlv.B.
Quomodo honorius ludum gladiatorũ rome interdixit.lib.x.ca.secundo.
Hormisda.
Sancti hormisde gesta:et passio ei⁹.li.x. capitu.xxxj.
Jacobus nisibenus.
Gesta sancti iacobi nisibeni ꝛ eius miracula.lib.vj.capi.xlv.
Jdolum.
Quomodo tempore constantini idola cõflata sunt:ꝛ templa veneris ꝛ asclepij destructa.lib.ij.capitu.xx.
De idolis serapis ꝛ symic. lib.ix.capi.xxvij.ꝛ.xxviij.
Jesus.
Quomodo alexãder in nomine iesu fecit dialecticuz obmutescere.lib.ij.capi.iiij.
Jgnacius.
Quomodo beat⁹ ignacius diuinitus admonitus primo apud anthiochiam decantare fecit antiphonas.lib.x.cap.ix.
Jlion.
Quomodo cõstantinus edificare voluit ilion sed prohibit⁹ est.lib.ij.ca.xviij.B.
Jnnocentes.
Quomodo christus fugiens in egyptuz propter innocentiuz mortem inuenit arborẽ que se sibi iclinauit.li.vj.ca.xlij.B.
Jnnocentius.
Quomodo innocenti⁹ pontifex roman⁹ egre tulit exilium beati ioannis chrisostomi.li.x.ca.xviij.A.
Joannes baptista.
Quomodo quidam opinantur ioannem baptistam ꝛ helyam fuisse initiũ cõuersationis monachorum.li.j.ca.ix.B.
Ossa ioannis baptiste per iulianum cõcremata.lib.vj.capitu.xvj.B.
Jnuentio capitis eiusdem cũ quibusdã miraculis.li.ix.capi.xliij.
Joannes euãgelista.
Quomodo sanct⁹ ioãnes apparuit theodosio magno tanq̃ ei⁹ adiutor cõtra tyrannum.lib.ix.capi.xlv.D.
Joannes anachorita.
Gesta sancti ioanis monachi.libro.viij. capitu.j.J.
Quomodo ad eum misit theodosius ad sciendũ de fortuna belli.li.ix.ca.xlv.C.
Joannes chrisostom⁹.
Electio ioannis chrisostomi in episcopũ constantinopolitanum.li.x.capi.iij.B.
Gesta ꝛ vita eiusdem ante episcopatuz. lib.x.ca.iij.C.
Quomodo gayne tyrãno in faciez restitit.lib.x.ca.vj.A.
Qualem curam gerebat ecclesiarũ li.x. capitulo.iij.B.
Quomodo eo mediante gens celticorũ ꝛ scitharum pro parte ad fidez conuersa est.lib.x.capitu.v.
Quõ gaynas tyrãnus obuiam venit ioãni legato ad eum.lib.x.capitu.vj.C.
Quomodo ioannes prim⁹ fecit hymnos decantare cõstãtinopolim per constantinopolim ꝛ greciam lib.x.capi.viij.
Multiplex odij causa in ioannem excitata.libro.x.capi.x.
Dylogus inter epiphaniuz ꝛ ioannem ꝛ quantũ derogauit ei epyphanus. li.x. capitu.xij.
Quomodo theopilo iniuste eum damnante ad vniuersale concilium appellauit.lib.x.cap.xiij.
Quomodo post exilium procurante augusta reuersus est cõstãtinopolim.lib.x. capitu.xiij.A.
Quomodo propter terremotum sedandum constantinopolim sit reuersus.li.x. capitulo.xiiij.C.
Qua ratione eudoxa augusta concepit odium contra ioannem lib.x.cap.xv.
¶ Quomodo plures voluerunt occidere ioannem. lib.x.ca.xvj.
Quomodo ioannnes chriso. secũdo falso damnatus est:ꝛ in exilium missus.lib.x. capi.xvij.
Quomodo romanus pontifex egre tulit exilium eius.lib.x.capitu.xviij.
Quomodo beatus ioannes chrisostom⁹ sciuit per reuelationem diẽ mortis sue.

libro.x.ca.xviii.B.
Quomodo o͠es episcopi europe ꝛ plurimi orientalium propter iniustitiã Joannis damnationem se suspenderunt a communione damnantiũ. lib.x.ca.xix.
Quomodo popul⁹ nolebat successori episcopi propter Joannem communicare. lib.x.ca.xx.A.
Punitio diuina que dicit̃ processisse ex iniusta Joannis damnatione.libro.x.capitu.xx.B.
Persecutio in fautores Joannis. lib.x. capitu.xxi.B.
Quomodo theodosius iunior reliquias magni Joannis constantinopolim fecit transferri.lib.x.ca.xxvi.

Joannes tyrannus.

Quomodo Joãnes tyrannus inuasit occidentale imperium: ꝛ quomodo miraculose captus postea interemptus est. libro.xi.cap.xviii.

India.

Conuersio gentis indorum ad fidem.libro.iii.ca.i.A.

Josephus.

Assertio Josephi d̃ domino iesu christo. lib.i.ca.ii.B.

Jouinianus.

Creatio iouiniani in imperatorem. lib. vii.capi.i.
Quomodo Jouinianus ab athanasio petiit regulã fidei.li.viii.cap.iii.A.
Quomodo scripsit legem vt darẽtur frumenta ecclesiis que constantinus ordinauerat.li.vii.capitu.iii.B.
Quod prohibuit paganorum templa et quomodo multi arriani per ipsum fidez niceni concilii amplexati sunt.li.vii. capitulo.iiii.A.
Quomodo legem scripsit pro virginib⁹ sacris.li.vii.ca.iiii.B.
Mors Jouiniani benignissimi imperatoris.li.vii.cap.vi.

Isaac.

De constantia ꝛ ꝓphetia sancti Isaac monachi.li.ix.cap.xiii.

Isidorus.

Gesta sancti isidori abbatis.lib.viii. capitu.i.Item.ca.i.M.

Judeus.

Quomodo iudei tentauerunt rebellare romanis.li.v.ca.xi.A.
Electio iudeorum extra alexãdriam lib. xi.ca.xi.B.
Quomodo iudei infantulum crucifixerunt.lib.xi.ca.xiii.
Quomodo ostẽdit̃ cuiusdaz iudei sepius baptizati apparuit.li.xi.ca.xiiii.
De seductione quadã iudeorum credentium ꝛ aliquorum conuersione ad fidem li.xii.ca.ix.
Quomodo iudei impediti sunt diuinit⁹ ab edificatione templi hierusalem.li.vi. ca.xliii.

Julianus saba.

Quomodo vir dei Julianus saba ea die qua mortuus est Julian⁹ cognouit mortem eius.lib.vi.ca.xlv.

Julian⁹ monachus.

Gesta Juliani monachi.li.viii.Capitulo.v.A.

Julianus apostata.

Quomodo Julianus a constantio cesar creat⁹ in gallias belli causa direct⁹ est. lib.v.cap.xii.B.
Quomodo romanum inuasit imperium li.v.ca.xl.
De genere ꝛ initiis Juliani.li. vi.capitulo.i.A.
Quomodo per signum crucis demones euocatos figurauit.lib.vi.ca.i.
Quomodo ad gallias destinat̃ ꝛ de eius victoria.li.v.ca.i.D.
Quomodo Julianus a militib⁹ coronatur augustus.lib.vi.ca.i.E.
Quomodo pro vana gloria in principio sui imperii se gesserit. li.v.ca.i.F.
Quomodo imprudenter fidez christianã negauit.lib.vi.ca.ii.A.
Prodigium ꝙ futurus esset fidei aduersarius.li.vi.ca.iiii.
Quomodo se primum ostendit christianis inimicum.li.vi.ca.iiii.A.
Quomodo in odiũ christianitatis cesaree capadocie nomen commutauit.li. vi.ca.iiii.B.
Quod christianos noluit ꝑ tormẽta: sed per blãditias euertere.lib.vi.cap.v.
Quomodo maris eṗs calcedonie publice vocauit eum apostatã.lib.vi.ca.vi.
Quomodo priuilegia ꝛ honores omniũ ecclesiasticorum abstulit ꝛ coercuit,

lib.vi.c.vi.
Quõ inhoneste tractans vasa ecclesie et diripiens percussus est horrore vermiũ. li.vi.c.x.
Persecutio facta sub eodem.lib.vi.c.vi.
Leges quas tulit i xp̄ianos.li.vi.c.xvii.
Quõ dolose agebat contra xp̄ianos. lib. vi.c.xxvii.
Qua ratione titum bostrensium ep̄m pepulit.lib.vi.c.xxviii.A.
Quõ voluit paganitatẽ dilatare inducẽdo sanctos mores et cerimonias christianorum.li.vi.c.xxix.
Quõ iulianus remouit crucem a nũmismate suo et quõ multos milites decepit. li.vi.ca.xxx.A.
Quõ omñes cibos et fontes prophanauit. li.vi.c.xxxiiii.A.
Quõ p̄hibuit lecturas poetarũ christianis.li.vi.c.xxvii.A.
Quõ contra eũ scripsit basilius magnus li.vi.c.xxxvii.
Quõ per collectas pecuniarũ oppressit christianos.li.vi.c.xxix.
Quõ ab anthiochenis pro barba sua et aliis hmõi est derisus.lib.vi.c.xl.
Qđ imaginẽ christi deponẽs suã ibi posuit q̃ statim fulmine icta est.lib.vi.c.xli.
Quõ precepit iudeis edificare templum hierusalem.li.vi.c.xliii.
Quõ iulianus consuluit idola pro bello partico.li.vi.c.xliii.A.
Quõ post preliũ particũ intẽdebat xp̄ianis inferre prelium.li.vi.c.xliii.B.
Quõ quidã pedagogus solerter predixit iuliani mortẽ.li.vi.c.xliii.D.
Quõ improuide multũ duxit in parthiã exercitum.li.vi.c.xlvi.A.
Quõ regi persarũ iam victo et supplicanti noluit annuere.lib.vi.c.xlv.
Mors iuliani et varie opiniones de eius morte li.vi.c.xlvii.
Nephandissima homicidia eius ad auspicia et diuinationes faciendas. libr.vi. c.xlviii.
Quõ nisus est peruertere sacras scripturas.li.vii.c.ii.D.
Quid de eo senserit gregorius nazãzen[us] cũ studeret athenis vterq̃.li.vii.c.ii.C.

Julius.

Quõ iulius romanus pontifex pro ep̄is exulibus scripsit autoritatiue vt suis sedibus restituerentur.li.iiii.c.xv.B.
Quõ econtra iulio scripserunt põtifices arriani.li.iiii.c.xvi.
Quõ iulius irritauit omnia facta in cõcilio tyri.li.iiii.ca.xix.B.
Quõ iulius p athanasio alexãdrino populo et ecclesiasticis viris affectuosissime scripsit.li.iiii.c.xxix.

Juuencus.

Passio sanctorũ iuuẽci et maximiani sub iuliano apud anthiochiani.li.vi.capitu. xxxiiii.B.

Kalende.

Quõ in kalendis ianuarii imperatores dare solebãt munera militibus sub quo pretextu multos militum decepit iulianus.li.vi.c.xxx.A.

Leontius.

De malitia leontii ep̄i anthiocheni arriani.li.v.c.xxxii.C.

Lex.

Leges cõstantini magni p xp̄ianis et maxime p ecclesiasticis viris.li.i.c.ix.
Leges quas tulit constantinus in hereticos.li.iii.ca.xi.
Lex theodosii prohibens mulierũ adulteria.li.ix.c.xxiiii.B.
Edictũ legis ambrosiane.li.ix.ca.xxx.B.
Quõ lex ambrosiana furorem imperatoris theodosii mitigauit aduersus anthiochenos.li.ix.c.xxxii.B.

Libanius.

Quõ libanio sophiste irridenti fidẽ christi quidam solerter respondit.libr. sexto c.xliiii.D.
Quõ libanius famulo scripsit de laudibus iuliani.li.vi.c.ii.A.

Libertas.

Quomõ libertate ecclesie caruit eutropius qui ea libertate priuauerat ecclesiã li.x.c.iiii.A.

Liberius.

Quõ iulio pape successit liberius.lib.v. ca.xii.C.
Quõ liberius cum aliis multis a cõstantio propter fidem trinitatis in exiliũ deportatus est.li.v.capi.xvi.A.
Dyalogus magne constantie inter liberium et constantium hereticum.lib.v.capi.xvii.A.
Qđ liberi[us] i exiliũ apud tracias missus

est.li.v.c.xvij.B.
Quod ad preces et suggestionem mulierum romanarum: constantius eum revocauit ab exilio.li.v.c.xviij.
Epistola liberij ad macedonianos. libr. vij.capi.xxv.

Licinius.
Conuersio licinij in paganismum et occasio belli contra constantinum.libr.j.c.viij.B.
Quomodo terra et mari a constantino victus est.li.j.c.viij.C.
Quomodo per oracula apollinis seductus est.li.j.c.viij.B.

Literatus.
Quomodo viri literati antiquitus a principibus honorabantur.li.j.c.j.B.

Lucifer.
Quomodo lucifer carelleñ. cum eusebio vercelleñ. reparabat iram ecclesie corruptam.li.vj.c.xix.
Quomodo ordinationes luciferi reprehendit eusebius et de ortu heresis luciferianorum.li.vj.c.xxiij.

Lucius.
Quomodo lucius arrianus pro petro alexandrino ordinatur per valentem eps. li. vij.c.xxxviij.
Quomodo sanctos monachos expulit ab egypto.li.viij.c.xxxix.

Macharius.
Quomodo ambo macharij in quandam insulam deuenientes paganorum totam insulam conuerterunt ad fidem.li.vij.c.xxxix.
Gesta eorundem.li.viij.c.j.E.et.T.

Macedonius.
Interemptio hermogenis magistri militum propter intrusionem macedonij heretici in episcopatum constantinopolitanum.li.iiij.et.xij.B.item.c.xviij.B.
Quomodo macedonius aperte blasphemauit in filium et spiritumsanctum.li.iiij.c.xxij.
Tyrannia macedonij apud constantinopolim.li.iiij.c.xxxviij.
Quomodo turbabat ecclesiam constantinopolitanam varijs tormentis affligendo catholicos.li.v.c.xxxj.B.
Quomodo propter translationem corporis constantini magni meruit iram constantij.li.v.c.xxxj.B.
Depositio et deiectio macedonij in synodo constantinopolitana.li.v.c.xxxvj.
Quomodo macedonius in consubstantialitate filij dei consensit: sed spiritumsanctum deum esse negauit.li.v.c.xlj.
Error macedonianorum et quomodo ab alijs hereticis sunt diuisi.li.vj.c.xxv.
Quomodo macedoniani niceam fidem professi sunt.li.vj.c.xxiij.et.xxiiij.
Epistola liberij ad macedonianos. libr. vij.c.xxv.
Quomodo recesserunt macedonij ab orthodoxis.li.ix.c.v.
Quomodo macedoniani diuisi sunt inter se.lib.ix.c.xlj.
Passio sanctorum martyrum macedonij theodoli et taciani frigum.li.vj.c.xiij.B.
Quomodo macedonianus monachus vir dei furorem iudicum et theodosij pro anthiochenis temperauit.li.vj.c.xxxj.C.

Magia.
Quomodo maximus ephesius magus propter magiam iussus est occidi.li.vj.c.j.B.
Nephanda que fiunt in magicis.lib.vj. capi.xlviij.

Magnentius.
Quomodo magnentius tyrannus inuasit imperium lib.iiij.c.xxxvij.
Quomodo victus a constantio seipsum interemit.li.v.c.x.A.

Marcus.
Passio sancti marci arethuse ciuitatis episcopi.li.vj.c.xij.C.
Marci monachi gesta.li.viij.c.j.S.

Marcellus.
Quomodo marcellus ancyre galacie scripsit contra asterium sophistam. libr.iij. capitu.ix.B.
Quomodo beatus marcellus apamie martyr templum iouis quasi miraculose destruxit.li.ix.c.xxxiij.

Marcioniste.
Lex constantini contra marcionistas.libro.iij.c.x.

Maris.
Quomodo maris episcopus calcedonius cecus iulianum vocauit apostatam.lib. vj.capitu.vj.

Maruthas.
Miracula que fecit apud isgerdem persarum regem maruthas eps.li.xj.c.viij.

Martyr.
Quomodo martyrum substantiam que fisco adiudicata fuerat lege restituit con=

stantinus li.x.c.ix.D.
De zelo & amore martyrii pulchra exempla li.vi.c.xxx.B.& li.vii.c.xxxii.

Matrimonium.
Quomodo pafuncius noluit in synodo nicena matrimonium episcoporum & presbyterorum dissolui. li.ii.c.xiii.A.
Quomodo sacras virgines nudauerunt heliopolite quia fuerat phibita consuetudo fornicandi virgines antequam nuptiis traderentur.lib. vi.capi.xii.B.
Lex quam protulit valentinianus de duabus vxoribus in matrimonio habendis.li.viii.c.xi.C.

Maxentius.
Mors maxentii tyranni.li.x.c.v.C.
Deciꝰ tyrannide & crudelitate.li.x.c.x.C.
Quomodo maximus tyrannus contra gratianum surrexit.li.ix.c.xi.B.
Quomodo dolo maximi occisus est gratianus. li.ix.ca.xx.A.
Quomodo iste maximus valentiniano maiori mandauit vt bella solueret contra ecclesias.lib.ix.c.xxi.C.
Quomodo theodosius maximum vicit:et de morte maximi.li.ix.c.xxiii.

Meleciani.
Meleciana heresis oritur.li.x.c.xviii.

Melecius.
Ordinatio sancti melecii in anthiochia. li.v.c.xlvii.& xlviii.
Quomodo iussu gratiani recepit ecclesias anthiochie.li.ix.c.iii.B.
Somnium theodosii magni videntis melecium imponentem sibi coronam imperii.li.ix.c.iiii.
Quomodo theodosius in concilio constantinopolitano inter omnes episcopos ex somnii visione cognouit magnum melecium quem nunquam viderat.li.ix.c.xii.A.

Melas.
Sancti melas abbatis gesta.libro.viii. ca.x.A F.

Michael.
Ecclesia que michaelium appellatur in honore sancti michaelis & miracula que illic fiunt.li.ii.c.xix.A B.

Migadia.
Conuersio migadorum ad christum.li. ii.capitu.xxi.

Milesius.
Passio sancti milesii sub rege persarum. lib.iii.ca.xxi.

Miles.
Quomodo milites zelabant ad fidem.li. viii.c.xiii.C.

Micheas.
Translatio corporis sancti michee prophete.li.ix.c.xlix.

Moyses.
De sancto moyse abbate.libro.viii.capitulo primo.X.

Mulier emorroyssa.
ymago quam fecit mulier emorroissa in honorem christi & quomodo iulianus eam destruxit.li.vi.c.xli.

Monachus.
Commendatio vite monastice que olim fuit apud egyptios.lib.x.c.xi.A.
Alii dicunt helyam alii ioannem baptistam fuisse conuersationis monastice.libro.x.ca.xi.B C.
Quomodo gloria monachorum est esse in eremo.lib.x.c.xi.E.
Conuersatio plurimorum monachorum in eremo.li.vii.c.x.

Nepotianus.
Quomodo nepotianus tyrannus inuasit imperium.li.iii.c.xxxvii.

Nestorius.
Nestorius ordinatur episcopus constantinopolitanus.li.xii.c.iiii.A.
Nestoriana heresis contra dei genitricem oritur.li.xii.c.iiii.C.
Prodigium quod contigit in ecclesia constantinopolitana designans nestorii eiectionem.li.xii.c.iiii.D.
Depositio nestorii per concilium ephesi. lib.xii.capi.v.

Nilamon.
Quomodo beatus nilamon episcopatum refugiens mortuus est.li.x.c.xiii.D.

Nilus.
Quod constantius mensuram nili non amplius in templo serapis sed in ecclesiis portari iussit.li.ii.c.xviii.R.
De augmento nili & cessatione pollutionum paganorum que propter nilum fiebant.li.ix.c.xiii.

Nouacianus.
Leges contra nouacianos a constantino edite.lib.iii.ca.xi.
Nouacianorum heresis oritur.libro octauo.capitu.ix.

Quomodo theodosi⁹ nouacianos in vr=
bibus dimittebat propter consubstātia
litatis fidem.lib.ix.ca.xxxvi.B.
Quomodo nouaciani a roma expulsi
sunt.lib.xi.capi.x.
Quod nouacian⁹ paul⁹ inter flāmas re=
stitit incendio.li.xii.cap.x.A.
·Quod paulus nouacianorū eps moriēs
aliū sibi successorē;elegit.li.xii.c.xiiii.B

Onager.

Calūnia;cuiusdā onagri quā facere vo=
luit quibusdā sanctis episcopis legatis
a constante intrudēdo mulieres in corū
hospitio.li.iiii.ca.xxv.B.

Origenes.

Quomodo epiphanius cipri ⁊ theophi
lus alexandrinus impudēter damnaue=
runt libros origenis.li.x.ca.x.
Quale respōsum dedit beat⁹ theothim⁹
epyphanio sup dānatiōe librorū orige=
nis.lib.x.capi.xi.

Osyus.

Quomodo;osyus cordube ⁊ alii plures
ornabant ecclesiam dei.li.i.ca.x.B.
Quomodo missus est a constātino vt ec=
clesiā sedaret super facto arrii.li.i.c.xxi.
Quomodo fuit euocatus ad conciliū sy=
rmium.lib.v.ca.vi.
Quomodo osyus subscripsit violētatus
concilio syrmio.lib.v.ca.ix.
Laus osii cordube ⁊ exilium eius pro fi=
de.lib.v.ca.xvi.B.

Pafuncius.

Quomodo pafuncius habens oculū eru
tum pro christo ornabat ecclesiam.lib.i.
ca.x.B.⁊.lib.ii.ca.i.B.
Quomodo ipse vir nuptiarum inexptus
prohibuit tamē separationē vxorū in cō
secratione episcoporū ⁊ presbyterorum.
lib.ii.ca.x.A.
Quomodo palladius quidam erat velo
cissimus cursor.li.xi.ca.xv.E.

Pambo.

Gesta sancti pambo monachi libro.viii.
capitu.i.D.

Pascha.

Quomō grauiter ferebat;cōstātinus di=
uisionem christianorū de pascha celebrā
do.lib.i.ca.xxi.A.
Ordinatio in concilio niceno de celebra
tione pasche conformiter ad romanos:
lib.ii.ca.xii.C.
Mutatio celebritatis pasche p nouaci a
nos.lib.viii.ca.ix.
Quomodo sabbati⁹ nouacianus iudai=
sabat pascha celebrando iudeorum mo
re.lib.ix.ca.xxxvii.
Diuersitas celebrandi pascha apud di=
uersas ecclesias.lib.ix.ca.xxxviii.
Quomodo montani diuersimode cele=
brant pascha.lib.ix.ca.xxxix.

Paulus.

Gesta sancti pauli simplicis.li.i.c.xi.F.
Pauli neocesarie;epi gesta.li.ii.ca.i.B.
Quomodo paulus constantinopolitan⁹
iussu constantii in exilium thessalonice
deductus est.li.iii.ca.xviii.A.
De morte ei⁹ ⁊ martyrio.li.iiii.c.xxi.B.
Pauli nouaciani miraculū i extinctiōe
ignis.lib.xii.ca.x.A.
Leges cōtra paulianistas.li.iii.ca.xi.
Pauli libiensis gesta.li.viii.ca.i.y.
Pauli cōstantinopolitani funus cōstan
tinopolim;delatū est.lib.ix.ca.xvii.

Persa.

Quō christianū nomē apud persas dila
tatum est.lib.iii.ca.i.B.

Persecutio.

Sub sapore rege persarum seuit perse=
cutio;in christianos.lib.iii.ca.ii.
Persecutio sub iuliano impatore.li.vi.
ca.xi.xii.xiii.xiiii.xv.xvi.⁊.xvii.
Persecutio sub sigerde persarum rege.
lib.x.ca.xxxii.⁊.xxxiii.
Persecutio christianorū sub rege persa=
rum barabanis.lib.xi.ca.xv.

Petrus.

Quomodo petrus exilii beati athanasii
particeps in Alexandrina sede successit
⁊ pulsus romam abiit.libro septimo.ca=
pitulo.xxxvii.
De reditu petri in alexandriam. libro
octauo.capitu.xiiii.

Pyamon.

Gesta sancti pyamonis monachi.li.viii.
capitulo.i.Q.

Pyor.

Gesta sancti pyor monachi.lib.octauo.
capitulo.i.B.Item.A C.

Paconius.

De sancto pachonio monacho.lib.viii.
capitulo.i.Z.

Placella.
De sanctis moribus et monitionibus placille imperatricis. lib. ix. ca. xxxi.
Quomodo impedivit ne eunomius hereticus cum viro suo theodosio verbum haberet. lib. ix. cap. xi.
De imagine placille quam anthiocheni per urbem traxerũt, libro. ix. capitulo xxxij. A.

Porphirius.
Quomodo porphirius fuit maximus philosophorum detractator. li. vij. ca. ij. B.
Quomodo a fide christi apostatavit. lib. septimo. capitulo. ij. E.

Princeps.
Quomodo principes viros literatos honorabant antiquitus. libro primo, capitu. i. B.
Quã malũ sit principes malos prope se habere seductores patet in constantio i fide seducto. lib, quarto capitulo primo.
Quãti periculi sit regibus i bellicis actibus que sunt rationis a suis adversarijs respuere patet in Juliano imperatore. li. vi. capitulo. xlvi.
Quomodo principes fidei rebelles multis bellis quassantur patet in valẽte. libro. ix. cap. xxi. C. D.

Privilegium.
Quomodo constantius ordinavit quod de iurisdictionibus civilibus appelaret qui vellet ad iudicium episcoporum. libro. i. capitulo. ix. O.
Concessit etiam omnes in ecclesijs manumissos sub testimonio sacerdotum romana civilitate frui. libro primo. capitulo. ix. P.

Procopius.
Quomodo procopius invasit tyrannidẽ et de eius suffocatione. lib. vij. cap. xv.

Protogenes.
Gesta sanctorũ protogenis et helydori. lib. viij. capitulo primo. A. H.

Proclus.
Quare proclus non fuit post nestorium in episcopum constãtinopolitanũ sublimatus. lib. xij. cap. viij. A.
Quomodo post maximinum in episcopum est ordinatus. lib. xij, cap. x. B.
De moribus procli. libro. xij, cap. xi.
Quomodo reduci fecit corpus sancti Joãnis chrisostomi constantinopolim. lib. xij. cap. xiiij. A.
Quomodo proclus quendam prefectum cesariensis civitatis fecit episcopum. libro. lxij. capitu. xvi.

Psalmus.
Quomodo apud anthiochiam primo inventum est in duas partes decãtare psalmos. lib. vi. cap. xxij. B.

Publia.
Publia mulier nominatissima cõtumelias et alapas recepit a iuliano. libro. vi. capitulo. xxxvi. B.

Pusicius.
Passio sancti pusicij magistri artificum regis persarum et eius magnanimitas et etiam filie eius virginis. lib. iij. ca. ij. D.

Quadragesima.
Exemplum spiridonis quomodo cibi in quadragesima prohibiti possunt in necessitate comedi. lib. i. cap. x. E.

Restitutio.
Exemplum spiridonis quomodo cos qui aliorum bona recipiunt bona fugiũt. libro. i. capitulo. x. C.
Exemplum de eo qui curatus est a beato ammonio per restitutionem furti. li. primo. capitulo. xi. J.

Romana sedes.
Quomodo tẽpore cõstantij regula erat ecclesiastica quod sine autoritate romani pontificis nõ poterat convocari universale concilium. lib. iiij, capitulo. ix. C.
Quõ romana sedes tũc tẽporis erat omnibus oriẽtalibus ecclesijs superior patet per executionẽ. lib. iiij. cap. xv. B. C.
Quõ põtifices orietis arriani scripserũt iulio romano põtifici cõfitẽtes romanã sedẽ omnibus esse superiorẽ: postea tñ ex malitia cõtradicere volẽtes. lib. iiij. ca. xvi.
Quomodo iulius romanus põtifex irritavit omnia facta in cõcilio tyri ubi ostẽditur superioritas romane sedis. li. iiij. capi. xix. B.
Decretum quod post romanam ecclesiã prima dignitate est cõstãtinopolis ecclesia lib. ix, cap. xiii.

Romanus.
Quomodo romanus quidã iuvenis miles voluit quia martyr esse non potuit. libro. vi. cap. xxx. B.

Sabacius.
Quomodo sabacius celebrãdo pascha iudaizabat.libro nono capitulo.xxxvij.
Quõ dimisit ecclesiã nouacianorum.li. xi.capitu.v.
Sabinus.
Sabinus ecclesie tracen.episcopus detraxit concilio niceno. li.ij.capitu.viij.
Sacra scriptura.
Exemplum pulcherrimũ scti spiridõis cõtra illos qui dedignant vti rhetorica sacre scripture .lib.i.cap̃.x.
Sarraceni.
Quomodo sarraceni angelorum medio miraculose victi sunt.libro vndecimo capitulo.xv.D.
Sayn.
De his que passus est sayn dñs mille seruorum sub disgerde rege persaz.lib. x.capitulo.xxij.
Sapor.
Sapor rex persarũ persequitur christianos.libro.iiij.capitu.ij.
Sepulchrum.
Quomodo cõstãtinus purgari fecit dominicum sepulchrum a sordibus idolorum.libro.ii.cap̃.xvi.B.
Serapion.
Gesta serapionis abbatis.libro.viij.capitulo.i.N.
Serapis.
Quod nili mẽsura nõ plus serapidi offerebatur.lib.ij.cap̃.xviij.R.
Quod templum mitrium z serapis destructũ est.libro nono capitu.xxxvij. A.
Quõ in eodem tẽplo serapis añ destructionez decãtatũ ẽ al̃iis.li.ix.c.xxvij.B.
De fabula serapis.lib.ix.cap̃.xxviij.B.
Quõ in templo serapis inuẽte sunt litere crucis.lib.ix.cap̃.xxix.
Sibila.
Quare voluit deus sibilas apud gentiles prophetare.lib.i.ca.ij.
Sigerdis.
Occasio psecutiõis in christianos facta per sigerdem regem persaz.li.x.ca.xxx.
Quõ sigerdis quasi fuit conuersus ad fidem.li.xi.cap̃.viij.
Syluanus.
Gesta scti syluãi troiãi epĩ.li.xij.c.viij.
Quõ syluan⁹ tyrãn⁹ occisus ẽ.li.v.c.x.b.
Symeon.
Accusatio symeonis epĩ scientie apud regẽ persarũ.lib.iiij.c.ij.A.
Passio ipsius symeonis cum aliis centũ lib.iij.cap̃.ij.C.
Sisinnius.
Quõ post atticum constantinopolitanũ cum diuisione cleri z populi electus est sisinnius.lib.xij.c.iij.
Sophia.
Quã cõstantius edificauit ecclesiã sancte sophie.lib.iiij.ca.xviij.C.
Dedicatio sctẽ sophie.li.v.ca.xxxix. B.
Spiridon.
Gesta sancti spiridõis abbatis.li.i.c.x.
Spiritussanctus.
Quõ spũsctũs p fidẽ cuiusdã simplicis senioris quẽdam maximum dialecticuz conuertit ad fidem.li.ij.c.iij.B.
Quõ in virtute eius alexander fecit alterũ obmutescere.li.ij.c.iiij.
Stephanus.
Quõ stephani anthiocheni arriani cognita est iniquitas z pp̃ter hoc duct⁹ est in exilium.lj.iiij.ca.xxv.B.
Gesta stephani monachi.li.viij.c.A.B.
Superstitio.
Quõ per superstitiões licini⁹ seductus est.li.i. ca.viij.B.
Quõ diuinationibus tẽpore cõstãtini nõ erat locus.li.i.cap̃.ix.E.
De malis hominibus per superstitionẽ deificatis.li.vij.ca.ij.
Quõ valẽs per superstitiosaz demonis interrogationẽ z rñsionem multos occidebat.lib.vij.ca.xxxv.
Tabua.
Passio mirabilis btẽ tabue ṽginis z ancille ei⁹ z aliarũ multarũ.li.iiij.c.ij.F.
Themestius.
Quõ per themestij libellũ valẽs aliquo modo mitigatus est.lib.viij.ca.xij.
Theodoricus.
Mors theodorici arrianoz epĩ.li.xi.c.vi
Theodorus.
Gesta sancti theodori epĩ z magni ecclesie doctoris.li.x.c.xxxiiij.
Theodosius magnus.
Quõ theodosi⁹ cõtra barbaros missus victoriã maximã obtinuit.li.ix.ca.iiij.A.
Quõ apud thessalonicam baptisat⁹ est

ꝛ ab infirmitate sua curatus.lib.ix.capitu.vi.
Professio eius de fide cōstantinopolim missa.li.ix.ca.vij.
Quō ab ecclesijs constātinopolis arrianos expulit.li.ix,ca.x.
Quomodo ab vxore impedit⁹ est ne cū eunomio heretico verbum haberet.lib.ix.capi.ix.
Quō communicauit concilium constantinopolitanum.li.ix.caꝑ.xij.A.
Quō ex visione somnij cognouit magnū melecium.li.ix.ca.xij.B.
Quō designauit archadiū imperatorē lib.vi.capi.vij.
Quō ad vnionē ecclesie faciendā preclegit veterum doctoꝝ expositiones ꝙ disputationes.lib.ix.c.vij.
Quō theodosi⁹ scripsit valētiniano ista bella procedere quia rebellis esset fidei. lib.ix.capi.xxi.C.
Quō maximum tyrannū vicit.li.ix.capi.xiij.A.C.
Quō symacho pepercit theodosi⁹.li.ix. ca.xxiij.D.
Quō pistrinū rome destrui iussit.li.ix. capi.xxiiij.A.
Quod scandalū mulierum adulterarū lege prohibuit.li.ix.c.xxiiij.B.
Quō suadente amphilocio arrianorum conciliabula prohibuit.libro.ix.ca.xxv.
Quomodo fecit subuertere tēpla in alexandria.lib.ix.c.xxvij.ꝛ.xxviij.
De mirabili obediētiā theodosij ad ambrosiū ꝛ eius patiētia ꝛ occasio omniū istorum.li.ix.capi.xxx.
Quō placatus est anthiochenis.li.ix.capi.xxxij.
Quomodo omnia templa paganorū ꝛ festiuitates destruxit.libro nono capi. xxxiij.
Quō misit eunomium in exiliū.li.ix.capi.xxxvi.A.
Quō designauit honoriū imperatorē. li.ix.ca.xlv.B.
Quomodo misit ad ioannem anachoritam vt sciret de euentu belli ꝛ de apparitionibus sibi factis ꝛ de victoria belli. libro.ix.capi.xlv.
Mors felicis īperatoris magni theodosij.li.ix.capi.l.

Theodosius iunior.
Quō theodosius iunior fecit reliquias magni ioannis cōstātinopolim deferri. li.x.capi.xxvi.
Quomodo vinculum excommunicationis quo quis eū ligauerat anteꝙ comederet voluit ammoueri.libro decimo capi.xxvij.B.
Quō de⁹ pugnauit pro illo cōtra scitharum exercitum.li.x.ca.xxvij.C.
Miracula pro eo facta pugnādo contra persas.li.x.ca.xxviij.A.
De imperio theodosij iunioris.lib.xi. capitulo.i.
De vita laude ꝛ optimis moribus eius li.xi.caꝑ.xvij.Item.li.i.c.i.C. Itē.li.x. capi.xxvij.A.
Reuerētia ꝛ gratiarū actiones quas habuit ad deum pro audita victoria.li.vndecimo.ca.xviij.C.
Quō valentinianum consobrinū suū cesarem fecit.li.xij.caꝑ.i.
Quō barbari inuadentes imperiū per eius orationem diuinitus sunt consumpti.li.xij.capi.xij.
De nuptijs filie eius cū consobrino suo valentiniano iuniore.li.xij.c.xiij.

Theophilus.
Quō theophilus alexādrie suscepit episcopatum.li.ix.ca.xxij.
Quō templum mirū ꝛ serapis destruxit.li.ix.ca.xxvij.
Quō paganorum fraudes in idolis manifeste ostendit.li.ix.c.xxvij.
Quō fuit aduersarius ioānis chrisostomi.li.x.ca.iij.B.
Quō damnauit male libros origenis.li. x.capi.x.
Quō iniuste ioannē damnauit.libro.x. capi.xiij.
Quō legebat libros origenis quos damnauerat.li.x.ca.xiiij.B.
Mors theophili per passionem letargicam.li.xi.caꝑ.vij.

Theonas.
Sācti theone abbatis gesta.libro.viij. capitu.i.R.

Theotimus.
Gesta sancti theotimi episcopi scitharū lib.ix.capi.xlvij.
Quomodo solerter respōdit epyphanio

super iniusta damnatione librorum ori
genis.libro.x.capi.xi.

Tyrannus.

Tyrannidem occupant magnentius bri
tannio et nepotianus.lib.iiii.cap.xxxvij.
Tyrannus sylvanus occiditur.libro.v.
capitulo.x.B.
Gallus tyrann⁹ interimitur.libro.v.ca
pitulo.xi.B.
Procopius tyrannidē invasit.libro.vij.
capitulo.xv.
Maximus tyrannidem invasit.libro.ix.
capitulo.xx.B.
Eugenius grammaticus tyrānidem in
vasit.lib.ix.capi.xlv.A.
Gainas tyrannus cōstātinopoli aduer
satur.lib.x.capitu.vi.
Joannes invadit tyrannidem.libro.xi.
capi.xviij.A.

Terremotus.

Terremotus in anthiochia durans per
annum.lib.iiij.cap i.x.C.

Trinitas.

Quomodo nomē consubstātialitatis in
trinitate inuētum est.lib.ij.capi.vij.B.
Quomodo arrius blasphem⁹ trinitatis
mortuus est.lib.iij.ca.x.D
Quomodo beatus meletius articulū de
trinitate per digitos suos ostēdebat.li.
v.ca.xlvij.et.xlviij
Conciliū in quo de divinitate spiritus
sancti actum est.lib.vi.ca.xx.
Somnium beati antonij qd erat presa
gium heresum circa misteriā de trinita
te.lib.vij.capitu.v.B.
Quō blasphemantes trinitatem arria
nos solerter multū expellere fecit āphi
lochius.lib.ix.capi.xxv.

Valens imperator.

Creatio valentis fratris velentiniani i
imperatorē.li.vij.ca.vij.
Quō valēs cepit arrianis fauere et ortho
doxos in exilium mittere.lib.vij.capi.
duodecimo.B.
Quō ab eudoxio heretico baptisma ar
rianū suscepit.lib.vij.ca.xiij.
Quō sanctorum episcoporum quosdā in
exilium misit quosdām submersit.libro.
vij.capi.xiiij.
Quō iussit oēs catholicos a constantino
poli expelli.li.vij.ca.xx
Quod destrui fecit muros colcedonēsi.
vrbis.lib.vij.capi.xxi.
Quod terremotibus maximis nō est ter
ritus q̄n exilio deportaret epos catholi
cos.lib.vij.ca.xxij.
Quomodo impedivit synodum tharsi.
libro.vij.ca.xxviij.
Quō catholicos nuncios ad iustitiam si
bi petendā de iniurijs fecit submergere.
lib.vij.ca.xxx.
Quod arrianum episcopum iussit ordi
nari constantinopoli:alios in exiliū mit
ti.lib.vij.ca.xxix.
Quō voluit subuertere vrbē cesariēsē et
multos orthodoxos necabat in flumine
libro.vij.ca.xxxi.
Quomodo multos sanctos in exiliū mi
sit.lib.vij.ca.xxxiij.
Quomodo interrogatiōe demonis mul
tos quos post se credebat regnaturos oc
cidebat.lib.vij.ca.xxxv.
Quod magnū basilium non misit in exi
lium.li.vij.cap.xxxvi.A.
Persecutio valentis in ālexādria.libro.
vij.capitulo.xl.
Quod ab ecclesijs expulit catholicos.li
bro.viij.capi.iii.A
Persecutio grandis valentis cōtra chri
stianos.lib.viij.capi.vij.
Quomodo mitigatus est per libellū the
mistij.li.viij.c.xij.
Quod gothi eo mediante arriani facti
sunt li.vij.ca.xiij.AC.
Mors inhonesta valentis.li.viij.ca.xv.
Quod vxor valentis valente mortuo go
this restitit.li.ix.c.i.

Valentinianus maior.

Valētinianus sacerdotē idolorū: percu
tiēs:p aque aspersione a iuliano in exi
liū missus est.lib.vi.ca.xxxv.
Creatio valentiniani in imperatorem.
lib.vij.c.vij.
Quomodo cūi valentiniano obtulerunt
electionē episcopi mediolani sed renuit.
li.vij.ca.viij.A.
De gratijs quas egit deo p electiōe bea
tissimi ambrosij.libro.vij.ca.viij.B.
Quomō precepit celebrare cōciliū illi
ricum.li.vij.c.viij.D
Quō certis ecclesijs mādauit que facta
sunt in illo cōcilio.li.vij.capi.ix.

De morte eiusdem.li.viij.c.ix.A.
Quo duas duxit uxores.lib.viij.c.xi.C.
Quomodo respuit auxilium ferre valenti fratri suo propter eius infidelitatem. lib.viij.ca.xiij.B.

Valentinianus iunior.
Creatio valentiniani iunioris in imperium.li.viij.c.xi.B.
Quo consensit in imperium maximi tyranni.li.ix.c.xxi.B.
Quo propter matrem suam impugnabat ecclesiam.li.ix.c.xxi.C D.
Quo procuratione eugenij tyranni occiditur.li.ix.c.xlv.A.
Valentinianus consobrinus theodosij iunioris cesar creatur sed alius a predicto valentiniano.li.xij.ca.i.
Quomodo iste duxit uxorem filiam theodosij.li.xij.ca.xiij.

Virgo.
Quomodo constantinus legem prolectariam aduersus virgines a suis predecessoribus editam irritauit.li.i.c.ix.D.
Quam pulchram legem pro virginibus edidit.li.i.c.ix.M.

Ursatius et valens.
Ursatius et valens ab athanasio superati consenserunt consubstantialitati.li.iij.ca.xxxiiij.B.
Quomodo declinabant semper ad partem valentiorem vel hereticorum vel catholicorum.li.v.c.xx.A.
Symbolum ursatij et valentis in concilio arimino.lib.v.c.xx.B.
Quomodo celebrauerunt concilium apud nicem vrbem tracie, vt sub hoc nomine nicenossiuum errorem colorarent.lib.v.capitulo.xxv.
Gesta beati ursatij prius militis postea monachi apud niceam.lib.v.c.xxxiij.D.

Ustazadis.
Passio sancti vastazadis militis et nutritoris regis persarum.li.iij.ca.ij.B.

Zeno.
Passio sanctorum zenonis eusebij nectarij et nestoris lib.ix.ca.xi.
Gesta sancti zenonis monachi.libro.ix.capi.xlviij.

Zeumacius.
Sancti zeumacij monachi gesta.li.viij.capi.vi.A.

Zoylas.
Quomodo deus pugnauit contra zoilam ducem exercitus scitharum libro.xij.capitulo.xxvij.C.

¶ Finis tabule.

